ՇԱԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1
SAMEDI
1er DECEMBRE
2007

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը: 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.841 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.841

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՆԵԼՈՒ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՐՔՈԶԻԻ ԴԵՂԱԳԻՐԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՅՈՒՍԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ

Շատ կը սպասուէր Ն. Սարքոզիի ելոյթին, որու ընթացքին պիտի ընէր նոր առաջարկներ, աւելի ճիշդը՝ լուծումներ գտնել ժողովուրդին գնելու կարողութիւնը բարելաւելու համար, քանի իր ընտրապայքարի լոզունգն էր։

Բայց, Նոյեմբեր 29ի 50 վայրկեան տեւող հարցազրոյցին ընթացքին (հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Փաթրիք Փուավր-տ'Արվոր եւ Բ. կայանէն՝ Արլէթ Շապօ) կարելի է միայն հաստատել թէ լեռը մուկ մը ծնաւ։ Եթէ չի կրկներ Ֆիյոնի խօսքը որ Պետութիւնը սնանկացած է, կը խոստովանի որ Պետութիւնը դրամ չունի։ Ինչ որ կ'առաջարկէ միայն յուսախաբութիւն կրնայ պատճառել անոնց որոնք դեռ ակնկալութիւններ ունէին եւ հաւատք, որ հրաշք մը պիտի գործուի։ Ի՞նչ լուծում կը բերէ Սարքոզի։ Կ'ուզէ որ բնակարաններու վարձքերը համապատասխանեն սպառման ապրանքներու գիներուն, ընջուի երաշխաւորագինը․ չի ջնջեր 35 ժամերու դրութիւնը, բայց կ'առաջարկէ որ այն աշխատաւորները որոնք դիզած են ԷՌ. Թէ. Թէ.ները (ազատ ժամեր) կարենան կարգադրութիւններ ընել գործատիրոջ հետ, այսինքն այդ ժամերը վճարուին, ինչ որ կրկնութիւնն է ընտրապայքարի իր մէկ ուրիշ լոզունգին՝ աւելի աշխատինք, աւելի շահելու համար, ինչ որ բաւական հեղինակաւոր արձագանգներու առիթ տուաւ։ Կարելի է նաեւ Կիրակի օրերը աշխատիլ, խնդրոյ առարկայ կ'ուզէ ընել աշխատավարձքերու տուրքերը այն ձեռնարկներուն մէջ, ուր աշխատավարձքի բանակցութիւն չկայ։ Մէկ խօսքով, Նիքոլա Սարքոզի կաղանդ Պապան չէ եւ ի վերջոյ ամէն մարդ իր գլխուն ճարը թող տեսնէ։ Սարքոզի յայտնեց նաեւ որ Ելեկտրականութեան (Է. Տէ. ԷՖ.) դրամագլուխին 3%ը պիտի ծախուի, որպէսզի հինգ տարուան վրայ 10էն 15 միլիառ եւրօ յատկացուի համալսարաններուն։

Խորքին մէջ, ամէնէն յատկանշական կէտն այն է որ Սարքոզի շօշափուած բոլոր նիւթերուն մասին բարկութեամբ արտայայտուեցաւ եւ այդ բարկութիւնը սկիզբը կը վերաբերէր արուարձաններու ծանր միջադէպերուն։ Ինչ որ ալ ըլլայ երկրին վիճակը, Սարքոզի մէկ գոհունակութիւն ունի՝ իր անձը։ Խիստ ոճ մը գործածեց արուարձաններու խռովարարներուն դէմ, որոնք ոճրագործներ են քանի կրակած են պաշտօնատարներու վրայ (ոստիկան) եւ պիտի դատուին ոճրային ատեաններու առջեւ (պէտք է որ յայտնաբերուին...)։ Ինք ընտրուած է ծրագրի մը վրայ, զոր պիտի գործադրէ, արագօրէն, բարենորոգումները իրարու պիտի յաջորդեն, տեղի պիտի չտայ որեւէ մարզի մէջ։

Բուն հարցը կը մնար սակայն անլոյծ, երկար հարցազրոյցէն ետք ալ. ի՞նչ է գնելու կարողութեան բարելաւման լուծումը։ Կը մնայ սպասել։ Մնաց որ երկու լրագրողներն ալ մասնաւոր դժուարութեան մը չմատնեցին Հանրապետութեան նախագահը։ Բարի աշակերտներու նման նստած էին, փորձելով երբեմն երբեմն քանի մը խօսք տեղաւորել։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ նախագահը՝ Ահմատինեժատ եւ գործադրող կրօնապետը՝ Այաթոլա Ալի Խամէնէյ նոյն տեսակէտն ունին Անափոլիսի ժողովին մասին։ Ըստ իրենց, արդէն իսկ վիժած է։ Տարակարծիք են սակայն ինչ կը վերաբերի հիւլէական բանակցութիւններու նախկին բանբերին, որ կասկածելի նկատուած էր եւ մեղադրուած ուպէս լրտես եւ վարչակարգին թշնամի, բայց յետագային անմեղ դատուած էր, զայրոյթ պատճառելով նախագահին։

ՎԵՆԵԹՈՅԻ շրջանի քաղաքապետները որոշած են սահմանափակել օտարականներու հաստատումը։ Երկրին հիւսիս-արեւելեան այս շրջանի բազմաթիւ քաղաքապետեր կը պատրաստուին պաշտօնապէս պատերազմ յայտարարելու օտարականներուն դէմ, իրենց շրջաններուն մէջ։ Նոյեմբեր 25ին, Ջիթատէլլա հաւաքուած, զօրակցութիւնը վայելած են հազարաւոր ցուցարարներու։ Հիւսիսի Լիկայի 43 քաղաքապետեր յայտնած են թէ տրամադիր են ձեռք առնելու նոյն միջոցները։ Հաստատուելու համար, օտարականը պէտք է բաւարար եկամուտ ցոյց տայ (տարեկան 5061 եւրօ), բնակութիւն ունենայ եւ ընկերային ապահովութիւն վայելէ։ Հարցը կը վերաբերի գլխաւորաբար Ռումանացիներուն, որոնց թիւը աճաւոր համեմատութեամբ աւելցած է եւ մասնաւորաբար Ցիկաններուն, զորս կը նոյնացնեն ոճրագործութեան։ Որոշումը ի զօրու է արդէն Վէռոնա, ուր դատախազը օրէնքին համապատասխան գտած է։ Կը նախատեսէ որ հաստատուելու թեկնածուները «ընկերային վտանգ» մը կը ներկայացնեն։ Մինչ այդ, աջի եւ ձախի բազմաթիւ քաղաքապետեր ուշադրութեամբ կը հետեւին Հիւսիսի Լիկային այս կարգադրութեան։

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ եւ ֆրանսական ռաբբունութեան միութիւնը խորապէս մտահոգ են խտրականութեան դէմ (ՀԱԼՏ) հրեայ ուսանողներու պարագային համար, որովհետեւ անոնք համալսարանական քննութիւններու հրաւիրուած են Շաբաթ օրերը (հրէական տօներու կամ չաշխատելու օր)։ Այս առընչութեամբ յատուկ դիմումներ եղած են Էլիզէի բանբերին միջոցաւ, ինչպէս նաեւ ներքին նախարարին։

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ԵՒ ՍՈՒՏԱՆԻ միջեւ լուրջ հարց մը ծագած է խաղալիք արջուկի մը պատճառաւ։ Արդարեւ, Խարթումի Եունայթըտ Հայ Սքուլի մէկ անգլիացի ուսուցչուհին բանտ է, որովհետեւ 6-7 տարեկան իր աշակերտներուն ցած է եւ յայտնած թէ Սուտանի դեսպանատուն կրօնապետն... կըրտեն, ինչ որ մարգարէին անունն է եւ նախատինք կը նկատուի այս անուանակոչումը։ Ներկայիս մտրակի քառասուն

(Շար.ը Դ. էջ)

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ- ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ – Միտք եւ Արուեստ»ի նոր (340) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ. –

Շարժարուեստի ճամբով
ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Թավիանիներու «Արտոյտներու ագարակը»
ԺԻՐԱՅՐ ՉՈԼԱՔԵԱՆ

Գլխատեցէ՛ք
ՖՐԱՆՍԻՍ ՄԱՐԻՈՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ԵԼՈՅԹԸ ՄԱՏՐԻՏԻ ԺՈՂՈՎԻՆ

Օ. ԷՍ. ՍԷ. Ը.ի երկիրներուն արտաքին գործերու նախարարներուն Մատրիտի ժողովին ելոյթ մը ունեցած է Վ. Օսկանեան։ Խօսելով Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման հոլովոյթին մասին, ըսած է թէ կազմակերպութեան նախագահներուն եւ արտաքին գործերու նախարարներուն պարբերական հանդիպումներով աշխատանքի փաստաթուղթ մը պատրաստուած է. ան կրնայ նախնական համաձայնութեան հիմ ծառայել։ Այդ փաստաթուղթը կ'անդրադառնայ հիմնական խնդրին՝ ինքնորոշման միջոցով Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդին ապահովութեան, նոյն ատեն գաղթականներու եւ տարածքներու խնդիրներուն։ Սակայն ցաւալի է որ Ազրպէյճանը չի դադրիր պատերազմական կոչեր արձակելէ, ռազմական ատրիճանի մը հասած ատելութեան քարոզչութիւն ընելէ։ Նաեւ կամայական խոչընդոտներով կը փորձէ արդէն փափուկ հաւասարակշռութիւնը, ամէն անգամ ցոյց տալով որ որեւէ տրամադրութիւն չունի փոխադարձ զիջումներով խնդիրը լուծելու։

«Որքանով էլ մենք լիայոյս ենք որ բանակցային կարգաւորումը հնարաւոր է, այս բշնամական մթնոլորտը մտահոգում է մեզ» ըսած է նախարարը, աւելցնելով որ Հայերը կը հաւատան շրջանին մէջ նոր պատերազմներու անհաւանականութեան, որովհետեւ «մենք այն չենք սկսի, եւ նրանք գիտեն որ չեն յաղթի»։

Վ. Օսկանեան ըսած է թէ Հայաստան որպէս եւրոպական ընդգրկուն կազմակերպութեան անդամ, նախանձով կը դիտէ Եւրոպայի երկիրները որոնք խոր ցնցումներ ապրելով հանդերձ, գիտցած են բանակցութեան ճամբով հարթել զանոնք։ «Գուցէ մենք Կովկասում կը լինենք յաջորդը որ տարածաշրջանային խնդիրների լուծման համար այսպիսի եւրոպական մօտեցում կ'որդեգրենք» ցանկութեամբ ան աւարտած է ելոյթը։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՉԵՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՐ

Համայնավար կուսակցութեան 37րդ համագումարի նախօրեակին, Նոյեմբեր 29ին, յայտարարուած է թէ Բիւրոյի որոշումով թեկնածու պիտի չառաջադրուի Փետրուար 19ի նախագահական ընտրութեան։ Կուսակցութիւնը պիտի չզօրակցի ալ ո՛չ Ս. Սարգսեանին, ոչ Լ. Տէր Պետրոսեանին։ Ընտրութեան չմասնակցելու որոշումը բացատրուած է երկու ազդակով. առաջինը այն է որ 17 տարիէ ի վեր արդէն երկրին մէջ բոլոր ընտրութիւնները կը կեղծուին, երկրորդը առաջադրման համար ութ միլիոն դրամ երաշխաւորագին վճարելու պայմանն է, կուսակցութեան նիւթական անել կացութեան մէջ։

ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԱԾ

Նոյեմբեր 29ին Ընտրական յանձնաժողովին ներկայացուած է Լ. Տէր Պետրոսեանի առաջադրման անհրաժեշտ փաստաթուղթերը։ Ան առաջադրուած է անձնական նախաձեռնութեամբ։

Նախորդ օրն ալ առաջադրուած է «Ազգային միաբանութիւն» կուսակցութեան նախագահ Արտաշէս Գեղամեան, իր կուսակցութեան որոշումով։

Թեկնածու առաջադրուելու պայմանա-

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԻՍՏ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մէջ Նոյեմբեր 28ին բացուած է Գերագոյն հոգեւոր խորհուրդին եռօրեայ նիստը։ Նոր անդամներէն մէկն է Ֆրանսահայ Թեմի առաջնորդ Նորվան Արք. Զաքարեան։ Ան իր զեկուցումով ներկայացուցած է նորահաստատ Թեմին գործունէութիւնը, կազմակերպչական աշխատանքներուն բախած դժուարութիւնները։

ՄՈՍԿՈՒԱ

ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Մոսկուայի հարաւ-արեւմտեան շրջանին մէջ Նոյեմբեր 28ին սպաննուած է նորաձեւութեան տան մը տնօրէն Օլեգ Խաչատուրովը։ Սպանութիւնը կատարուած է փողոցը, հրացանի կրակոցներով։ Ըստ առաջին տեղեկութիւններու, ոճիրը առնչուած է զոհին առեւտրային գործունէութեան։ Օ. Խաչատուրովի ղեկավարութեան տակ կը գործէր կաշեղէնի արհեստանոց մը։

ժամը մինչեւ Դեկտեմբեր 6 ժամը 18ն է։

ԿԵՐՉԻ ԱՐԿԱԾԻՆ ՎՆԱՍԸ

Վերջերս Սեւ ծովու Կերչի նեղուցին փոթորիկէն վնասուած նաւերէն մէկը կը փոխադրէր Հայաստանի մէջ գործող երկու ընկերութիւններու պատկանող շինարարական ապրանքներ։ Բարեբախտութիւնը այն է որ Հայաստան տարուելիք բեռները փոխադրող նաւը արկածէն միակ փրկուածն է. բայց երկու մասի բաժնուած է եւ յայտնի չէ թէ բեռները ի՛նչ վիճակի մէջ են։ Ապահովութեան սպասարկութիւնները թոյլ չեն տար նաւուն մօտենալու, հաւաստելով որ խնդրոյ առարկայ բեռները ամրափակ բաժիններու մէջ են եւ ջուրը անոնց չէ հասած։ Այսուհանդերձ, բաւական բարդ գործողութիւն կը նկատուի բեռները նաւէն հանելը որուն ընթացքին եւս կրնայ ապրանքը վնաս կրել։

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի «Մոսկուայի մշակոյթի տան» մէջ բացուած է Հ. Յարութիւն Պզտիկեանի նկարչական ցուցահանդէսը։ Ներկայ եղած են ու ելոյթ ունեցած՝ Կեդրոնի տնօրէնը Ա. Սարգսեան, մշակոյթի նախարարուհի Յ. Պօղոսեան, Նկարիչներու միութեան նախագահ Կ. Աղամեան եւ ուրիշներ. ներկայ եղած է նաեւ արուեստասէրներու ստուար բազմութիւն մը։

Ցուցադրուած են աւելի քան վեց տասնըեակ գործեր, պատրաստուած՝ նկարչական բազմազան թէքնիքներու կիրարկումով, զանազան նախանիւթերով։

Նկարիչ Յակոբ Յակոբեան որ ներկայ գտնուած է բացումի հանդիսութեան, մեծ գրուատիքով արտայայտուած է Հ. Յարութիւն Պզտիկեանի արուեստին ու անձին մասին։ Ըսած է թէ կարելի չէ անտարբեր մնալ իր նկարներուն, «ինքը ոչ միայն նկարիչ է, այլ նաեւ բացառիկ հայ մարդ։ Մէկը որ այդչափ լաւ է հայերէն խօսում, ինձի համար դրւում է ամենաբարձր աստիճանի վրայ։ Մեր մշակոյթը՝ հին եւ նոր, մեր Եկեղեցու, մեր ժողովուրդի պատմութիւնը սքանչելի գիտէ։... Մեծ գործ է անում Հայաստանի, մեր պատմութեան, մեր մշակոյթի համար» աւելցուցած է ան։

ԵԿԷ՛Ք ԽԱՂԱՆՔ ԹՌՉՈՒՆՆԵՐՈՎ, ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՎ

Ատեն մը յանկերգի վերածուած էր տրտունջը թէ հայերէն մանկապատանեկան գրականութեան սով կայ: Մինչդեռ աջէն, ձախէն պարբերաբար կը հնչէր ժխտումը որ կ'ըսէր թէ կը բաւէր պրպտել: Ատիկա չէր նշանակեր անշուշտ թէ եօթնէն տասնըչորս–տասնըհինգ տարեկան հայերէն կարդալ գիտցող եւ կարդալ ուզող խումբերուն տրամադրելի գրականութիւնը կրնար մրցիլ Ֆրանսականին, իտալականին հետ: Բայց «չկա՛յ»ն անարդար պատճառաբանութիւն էր: Այս իրականութեան համոզուեցայ այն օրը երբ փարիզեան Թափառումի իր կայքէրէն մէկուն մէկ անկիւնը կազմակերպուած գրադարանին մէջ տեսայ «Մկնիկ» աշխատանոցին ի մի հաւաքածները:

«Չկա՛յ»ի արդարացումը պարբերաբար կը տարածուի նաեւ խաղերու մարզին վրայ, հակառակ որ միջին–արեւելեան, կամ նաեւ ամերիկեան հայաշատ շրջաններու գրավաճառներէն կարելի է բաւական բան ճարել: Հասկնալի է, կայ հեռաւորութեան, փոխադրութեան առնչուած բարդութիւններու, ծախքերու խնդիրը: Ամէն բանի օրէ օր դիւրացուող, պարզացուող մեր ներկային մէջ, ճիշդ է որ որոշ նախանձախնդրութիւն, համբերութիւն անհրաժեշտ է ընդհանուր հոսանքէն չտարուելու համար:

«Չկայ»ներու, տրտունջներու, թէական պատճառաբանութիւններու այս ծովուն մէջ ազուոր, վճիտ նոր կաթիլներ ինկան վերջերս, երկու գեղեցիկ գունաւոր տուփերով: Հայերէնով պատրաստուած երկու խաղերու տուփերն են անոնք: Մէկը «Ծաղկախաղ»ն(*) է, միւսը «Թռչուններու խաղ»ը: Երկուքն ալ պատրաստուած են «Մկնիկ»ի հիմնադիր դաստիարակներէն Արմինէ Գրիգորեանի կողմէ, արտադրութիւնն են Հայաստանի «Ծարմազ» մատենաշարի: Երկուքն ալ խմբական խաղեր են, հայերէն կարդալ սորված երախաներու եւ չափահասներու, ինչպէս կ'ըսուի «Ծաղկախաղ»ի տուփին վրայ՝ «5–99 տարեկան»ներու համար: Հայերէն տարբերակներն են միջազգային ծանօթ խաղերու:

Առաջինը՝ «Ծաղկախաղ»ը յիշողութեան խաղն է, անգլերէն անունով ծանօթ «Մէմօրի»ն: Հայերէն տարբերակը յիշողութեան արարքին աւելցուցած է թռչնագիտներու անուանումներն ալ: Խաղը բաղկացած է 40 խաղաքարտէ. կէսին վրայ կան 20 ծաղիկներ, իրենց անուններով, միւս կէսին՝ միայն անունները: Խաղացողը երբ բանայ խաղաքարտը, պէտք է գտնէ պատկերին ծաղիկին անունը կրող քարտը, կամ եթէ բացածը անունն է, գտնէ համապատասխան ծաղիկը: Տուփին մէջ դրուած է փոքր ներդիր մըն ալ ուր խաղի կանոններուն հետ տեղ գտած են ծաղիկներուն հայերէն, լատիներէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն եւ ռուսերէն անուններուն ցանկը, խաղին նկարագրութիւնը, պատրաստողներուն տուեալները, նաեւ ծաղիկներու անուններուն դասական եւ խորհրդային ուղղագրութեամբ մէկ համեմատութիւնը:

Թռչուններու խաղը «Ուլթնեակ» կոչուած է: Նախատեսուած է 4–10 տարեկաններու համար, ուսուցողական եւ դաստիարակչական զոյգ նպատակ հետապնդելով: Խաղացողը պիտի սորվի ոչ միայն թռչունին անունը, այլեւ՝ անոր պատկանած ընտանիքը, սնունդը, ապրած միջավայրը, չափը, եւլն.: Ատոր հետ պիտի ճանչնայ բնութեան այդ հատուածը, գոնէ նկարով ընտելանալով անոր հետ:

Թռչունները 8 ընտանիքի –դաշտային, քաղաքային, անտառային, եւլն.– 48 տեսակ ներկայացուած է խաղաքարտերով: Ամէն մէկ ընտանիք տարբեր գոյնով եզերուած քարտեր ունի, ինչ որ կը դիւրացնէ խաղացողին գործը. այդ գործը կը կայանայ նոյն ընտանիքի բոլոր թռչուններուն քարտերը հաւաքելուն մէջ:

Երկու խաղերն ալ պատրաստուած են թէ՛ Հայաստանի, թէ՛ Սփիւռքի համար (ուղղագրութեան տարբերութեամբ), արեւելահայերէն բացատրականներով:

Պէտք է նշել տաղանդաւոր նկարիչ Վաչէ Տէմիրճեանի մասնակցութիւնը Ծաղիկներու խաղին: Ան է որ գծած է նկարները:

Երկու խաղերէն ալ տակաւին սահմանափակ թիւով բերուած է Փարիզ, տրամադրելու դպրոցներուն, Սամուէլեան գրատան, եւլն.: Նուէր որոշելու, փնտռելու այս օրերուն ազուոր եւ օգտակար օժանդակութիւն մը «չկայ»ն ու «չունինք»ը վանելու գիտակցութեան տէր մեր մեծերուն:

(*) «Ծաղկախաղ», «Ուլթնեակ» — Արմինէ Գրիգորեան —
armineh.grigorian@wanadoo.fr

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄՆԵՐ ԱՆՑԱԾ - ԱՆՄՈՌԱՑ

ՌՈՒԲԷՆ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԳՈՐԾԱՐՔ

90ականների ծանր տարիներն էին Հայաստանի համար: Բիշքէքեան պայմանագրով միակողմանի ստորագրուած հրադադարը չափազանց խախուտ էր ու ամէն օր պատերազմական գործողութիւնների վերսկսման վտանգը առկայ էր (պայմանագիրը ստորագրել էին ռուսական ու հայկական կողմերը միայն ու ադրբեջանցիները հեռացել էին առանց որեւէ համաձայնութեան գալու: Վիճակը նոյնն է այսօր):

Այդ օրերին էր որ Ֆրանսական փոխադրութիւնների նախարարութիւնը կազմակերպել էր միջազգային համաժողով ճանապարհների շինարարութեան բնագաւառում նոր արհեստաբանութեան (թէքնոլոժի) ներդրման թեմայով ու հայաստանեան մասնագէտները պիտի մասնակցէին պետական հրաւէրով:

Հայկական պատուիրակութիւնը բաղկացած էր երեք հոգուց եւ նրանցով զբաղուելու պատասխանատուութիւնը ինձ էր յանձնարարուած:

Քանի որ երկու երանի երբեք մէկ տեղ չեն լինում, այս անգամ եւս բացառութիւն չեղաւ:

Խնդիրը այն էր, որ հայ պատգամաւորների համար հիւրանոցը վերապահուած էր Շաբաթ օրը ժամը 20ից սկսեալ, իսկ այն ժամանակ հայաստանեան օդանաւերը Երեւանից ժամանում էին միայն Հինգշաբթի առաւօտեան:

Կարծեմ պատկերը պարզ է: Պէտք էր յարմարուել:

Շաբաթ օրը մեր հիւրերի հետ նախատեսուած ժամին ներկայացանք նշուած հիւրանոցի ընդունարան:

Մինչեւ այստեղ արտառոց ոչ մէկ բան:

Քանի որ մեր հիւրերը Ֆրանսերէն չգիտէին, մօտեցայ ընդունարանի պաշտօնեային անհրաժեշտ կարգադրութիւնները անելու ու նկատեցի, որ ինչ որ մէկը արագ մօտեցաւ ու կանգնեց կողքիս, ականջը սրած իմ խօսքերին: Երբ նալսեց որ ես ներկայացայ որպէս հայկական պատուիրակութեան ուղեկից, թողեց ու նոյն արագութեամբ մօտեցաւ հսկայական սրահի մէջ անկիւնում նստած անձնաւորութեանը:

Մենք սենեակների բանալիները վերցնելով մօտենում էինք վերելակներին, երբ նկատեցինք, որ անկիւնում նստած անձը դէպի մեզ քայլելով ձեռքի նշաններ է անում: Կարճահասակ, բաւական լեցուն կազմուածք ունէր ու երբ մեզ ընդամէնը մի քանի քայլի վրայ էր, սահուն հայերէնով մեզ դիմեց.

– Տղե՛րք, հա՞յ էք: Բարեւ ձեզ, ծանօթանանք: Ես Ադրբեջանի Տրանսպորտի մինիստրն եմ: Ձեզ հրաւիրում եմ, եկէք միասին [illegible]պանակի խմենք:

Կարծելով, թէ ես եմ խմբի ղեկավարը, դիմեց ինձ ու աւելի վստահութիւն ձեռք բերելու համար թեւիցս բռնելով կամացուկ ձայնով աւելացրեց.

– Մենք միասին պիտի գործենք, էդ ապուշ կռիւների հետ գործ չունենք:

Ներկայացրեցի խմբի ղեկավարին ու պատուիրակութեան անդամներին բայց անհնար էր, որ ինձ [illegible], ու հարցս իրեն ուղղեցի.

– Այդ ինչպէ՞ս է որ այդքան լաւ հայերէն գիտես:

– Մի՛ զարմացէք իմ հայերէնով, քանի որ ես ծնուել եմ Սիսիանի շրջանի Աղուդի–Վաղուդի գիւղում ու հայկական դպրոց եմ գնացել: Ջնայած ծագումով Ազերի եմ բայց միեւնոյն ժամանակ գանգեզուրցի եմ:

Այդ ընթացքում մի քանի անգամ կրկնեց որ անպայման միասին մի բան խմենք: Մենք որոշեցինք տեղի տալ ու բոլորս միասին գտնուեցինք կլոր սեղանի շուրջը:

Մի քանի սովորական արտայայտութիւններ փոխանակելուց յետոյ մեր զրուցակիցը անցաւ ուղղակի իրեն հետաքրքրող նիւթին՝ դիմելով հայկական խմբի ղեկավարին.

– Ես փոխադարձաբար շահաւէտ մի առաջարկութիւն ունեմ: Ներկայ վիճակով մենք ցեմենտի շատ պահանջ ունենք ու մեր արտադրութիւնը բաւարար չէ: Եթէ կարող էք մեզ մի քանի վագոն ցեմենտ յատկացնել, ապա փոխարէնը ինչ կ'ուզէք կը տանք:

– Դուք ցեմենտի պակաս ունէք, մենք՝ բիտումի (կուպր) – չուշացաւ պատասխանը:

– Ինչքա՞ն կ'ուզես եւ ի՛նչ որակի կը ցանկանաս – այս ասելով գրպանից հանեց իր այցեքարտերն ու մեզ տուեց, առաջարկելով յետագայ օրերի ընթացքին ճշդել քանակները ու [illegible]ները:

Այս խօսքերի վրայ գաւաթները մի քանի անգամ պարպուեցին հաճոյակատար արտայայտութիւններով պարուրուած ու քանի որ արդէն ժամը բաւական առաջացած էր հրաժեշտ տուեցի ու հեռացայ: Ցետագային իմացայ որ կապը տեղի ունեցել ու որոշ երկկողմանի փոխանակումներ իրագործուել են:

Ահա թէ ինչո՞ւ զարմանալի չէ, որ չնայած պաշտօնական շրջափակումին, այսօր երեւանեան շուկան ողողուած է Թրքական արտադրութեան ամէն տեսակի ապրանքներով:

«Ի՞նչ ցուցանէ առակը»:

Ցիրաւի, քաղաքականութեան ու գործարքի բնագաւառում բացակայ է զգացականը ու տիրող սկզբունքը է փոխշահաւէտութիւնը:

Չէ որ, 3–4 տարի, պատերազմ...

ՏՈՂՈՒԹԷ ՏՈՂ

ԳԱՆԱՏԱՅԻ Գէմպրիճի, Թորոնթոյի եւ Մոնրէալի Հայ Կեդրոններու հիւրը եղած է Հայաստանի նախկին դեսպան Արա Պապեան Նոյեմբեր 2էն 14: Ան յաջորդական դասախօսութիւններով գանատահայ գաղութին ներկայացուցած է «Հայկական ցեղասպանութիւնը եւ միջազգային դաշնագրերը» նիւթը նաեւ Գոնգորտիա, Թորոնթօ եւ Եորք տեղւոյն համալսարաններու ուսանողութեանց: Ելոյթներու ընթացքին, Ա. Պապեան մանրամասն քննարկած է Սեւրի դաշնագիրը, Ուիլսընի իրաւարարական վճիռը եւ առաջարկած որ այս վերջինին ստորագրած թուականը հռչակուի «Հայրենատիրութեան օր» եւ այս առնչութեամբ ներկայացուցած է իր կոչը:

* * *

ԼԱՒԱԼԻ (Գանատա) Հայ Կեդրոնի «Պարոնեան» սրահին մէջ, Նոյեմբեր 11ին, նախաձեռնութեամբ Գանատայի Հայ Երիտասարդական միութեան տեղւոյն «Բեկոր Աշոտ» մասնաճիւղին յիշատակի երեկոյթ մը տեղի ունեցած է նուիրուած Արցախի ազատագրական պայքարի ազատամարտիկներէն Աշոտ «Բեկոր» Ղուլեանի նահատակութեան 15րդ տարելիցին: Բացումը կատարած է հանդիսութեան հանդիսավարը՝ Մարիա Տօլմաճեան, որ անդրադարձած է Բեկոր Աշոտ ֆետայիին կեանքին եւ նուիրումին: Խօսք առած է «Բեկոր Աշոտ» մասնաճիւղին ատենապետ Ջաւէն Տէր Սահակեան որ նշած է «այսօր եկած ենք ոգեկոչելու ոչ միայն Բեկորի, այլեւ անոր նահատակ ընկերներուն, Վիգէններու, Մհերներու, Շահէններու, Վարդաններու յիշատակը: Մեր սերունդին այս Մամիկոնեանները իրենց ետին ձգելով ընտանիք ու հարազատ, իրենց կեանքը նուիրեցին հայրենի հողի ազատագրման սուրբ գործին»: Մարի Յովհաննէսեան կարդացած է Բեկորի կնոջ՝ Նելլի Ղուլեանի ուղարկած խօսքը, որմէ ետք ցուցադրուած է վաւերագրական տեսերիզը Բեկորի կեանքին մասին: Օրուան բանախօսը եղած է մէթր Հայգուկ Շամլեան, որ ներկայացուցած է Բեկոր Աշոտ մարդը: Ձեռնարկը փակուած է առաջնորդ Խաժակ արք. Ցակոբեանի «պահպանիչ»ով:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԹՕ
դիմապատկերներ

ԱՐԹՕ ՉԱՔՄԱՔՃԵԱՆ

Նարեկացի Արուեստի միութիւն
Երեւան, 2007

կան բախումների ընթացքին Հայերը, ինչպէս նաեւ Ազերիները միեւնոյն զէնքերով էին կռւում:

Միւս խորհրդածութիւնները թողնում եմ ընթերցողին:

⁂

ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԸ

Խորհրդային կարգերի Հայաստանում հաստատուելու յոբելեանը շքեղօրէն տօնելու համար պետական այրերը որոշել էին մի նոր մարզադաշտ կառուցել Երեւանում 70 հազար հանդիսատեսի համար:

Նախագիծը, շատ հետաքրքիր էր, բայց միեւնոյն ժամանակ չափազանց համարձակ, քանի որ այդ մեծութեան մարզադաշտ չունէին, նոյնիսկ Հայաստանից անհամեմատ մեծ ու հզօր «եղբայրական» հանրապետութիւնները:

Ճարտարապետները ճարպիկ լուծում էին գտել՝ տեղաւորելով այդ հսկայական կառոյցը Հրազդանի կիրճում, Ծիծեռնակաբերդի ստորոտում, ուր տեղանքը բնականօրէն համապատասխանում էր նախագծային պայմանների նուազագոյն ծախսերով:

Շինարարական հրապարակը հսկայական էր: Բազմաթիւ ձեռնարկութիւններ ներկայ էին ապահովելու համար ժամկէտն ու որակը: Այդ բոլոր աշխատանքը ներդաշնակելու համար՝ երկու շաբաթը մէկ, պարտադիր կերպով տեղի էր ունենում հաշուետուական ժողով հանրապետութեան վարչապետի ու կուսակցութեան քաղաքային կոմիտէի պատասխանատուների գլխաւորութեամբ ու ներկայութեամբ:

Այդ հաւաքոյթներին ներկայ էին լինում բոլոր մասնակից ձեռնարկութիւնների ղեկավարները, ինչպէս նաեւ նախագծողները:

Ինձ էր բաժին ընկել մարզադաշտի մերձեցման բոլոր ուղիների նախագծման աշխատանքը: Աւելորդ չէ յիշեցնել, որ եթէ այդպիսի մեծ կառոյց լեցնելու համար պահանջւում է 1·5ից 2 ժամ, ապա վտանգի պարագային այն պիտի պարպուի քառորդ ժամուայ ընթացում: Այդ էր քաղաքացիական պաշտպանութեան (protection civile) պահանջը իր հետեւանքներով:

Այդ ժողովներից մէկի ընթացքին վարչապետը շինարարներից մէկին ուղղելով խօսքը հարցրեց.

– Ի՞նչու աջակողմեան սանդղամատը (gradin) պատրաստ չէ:

– Պարոն վարչապետ (իրականում անուն հայրանունով), հնարաւոր չեղաւ քանի որ փայտանիւթ չկայ:

– Իսկ ի՞նչու չկայ:

– Այդ հարցին թող համապատասխան ձեռնարկութեան ներկայացուցիչը պատասխանի:

– Հարցը կրկնում եմ – դիմելով փայտանիւթի պատասխանատուին. Ի՞նչու փայտանիւթ չկայ:

– Պարոն վարչապետ, վագոններով ապրանքը ստացել ենք գիշերը շատ մեծ ուշացումով ու չկարողացանք բեռնաթափել:

–Այժմ ինձ լաւ լսէք ու լաւ հասկացէք: Սոցիալիզմի բոլոր թերութիւնները ես ձեզանից շատ աւելի լաւ գիտեմ ու այդ բնագաւառում սովորելու բան չունեմ: Եթէ վաղը կէսօրին շինհրապարակը ապահոված չլինի փայտանիւթով, առանց յապաղելու դիմում կը գրես՝ աշխատանքից կամաւոր հեռանալու համար, որպէս անընդունակ գործավար:

Ժողովը շարունակուեց միւս հարցերի քննարկումով ու յաջորդ օրը կէսօրին փայտանիւթը տեղումն էր:

Բայց ի՞նչ պայմաններով:

Ալֆորվիլ

Ռ. Յ.

ԱՆԳԱՐԱ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹՈՎ ՀԱՒԱՔՈՅԹԻՆ ՑԱՆԿԵՐԳՆԵՐԸ ՈՒ ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անգարայի «Մայրաքաղաքի համալսարան»ին մէջ Ցեղասպանութեան նիւթով հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է Նոյ. 23–24ին, «1915ի պատահարներուն իրականութիւնները եւ ներկայի անդրադարձները» նիւթով: Ելոյթ ունեցած են տեսուչր Մ. Հալպէրալ, Ռազմավարական հետազօտութեան կեդրոնի տնօրէն Ս. Ուսլու, դասախօս Իւ. Եավուզ, երեսփոխան Շ. Էլէքտաղ, Հայկական բաժնի նախագահ Իօ. Է. Լիւթէմ եւ Թուրք պատմութեան հիմնարկի հայկական հետազօտութեան բաժնէն Ք. Ջիչէք:

Առաջին ելոյթէն անգամ մը եւս հնչած են առաջին աշխարհամարտի պայմաններուն, Հայերու դաւաճանութեան, օսմանեան երկիրը մասնատելու օտար ուժերու ջանքերուն վերաբերող ծանօթ տեսակէտները, նաեւ թուրք զոհերու մասին անտարբերութեան պնդումները:

Երեսփոխան ու նախկին դեսպան Շ. Էլէքտաղ կրկնած է թէ Հայերուն նպատակն է ծանօթացում – ճանաչում – հատուցում եւ հող – ռազմավարութիւնը կիրարկութեան դնել. իսկ Արեւմուտքը անոնց զօրակից է, որովհետեւ հարցը կը դիտէ քրիստոնեայ–իսլամ բախումի տեսանկիւնէն: Ան դանդատած է նաեւ Թրքական անկարողութենէն:

Թուրք պատմութեան հիմնարկի հայկ. բաժնէն Ք. Ջիչէք լաւագոյն կազմակերպութեան մը տէր Հայկ. լոպիի մը պատկերը գծած է. ըսած է թէ ՀՅԴ–ն 200 երկրի մէջ կազմակերպուած է եւ Թուրքիոյ դէմ յանդիման է հայկական հզօր կազմակերպչութեան մը, զոր պէտք է լաւագոյնս վերլուծել: Ան ըսած է նաեւ թէ աշխարհի պատմութեան մէջ ոչ մէկ ցեղային հաւաքականութիւն այսքան ժամանակ հետապնդած է ներողութեան պահանջ մը: Աւելցուցած է թէ այդ ներողութիւնը պարզ բան չէ, բուն նպատակն է որպէս հատուցում ստանալ Արարատը: Կան նաեւ երկիրներ ալ որոնք Հայերու միջոցով հաշուեյարդար տեսնել կ'ուզեն Թուրքիոյ հետ: Համոզում յայտնած է որ Թուրքիա չի կրնար հակաքարոզչութեամբ լուծել հարցը:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 22. ՄԽԻԹԱՐ ԱՆԵՑԻ

Մխիթար՝ Անիի կաթողիկէին երէցներու կարգէն ըլլալուն համար կոչուած է ԱՆԵՑԻ: Յայտնուած է ԺԲ. դարու վերջաւորութեան եւ ԺԳ.ի սկիզբները:

Մեր մատենագիրները իրեն կը վերագրեն մի քանի պատմական երկասիրութիւններ, յատկապէս հնախօսական պատմութիւն մը Հայոց, Պարսիկներու, Վրացիներու եւ Արաբներու մասին: Վարդան պատմիչ կը ճանչնայ զինք և մէջբերումներ ալ կը կատարէ. Ստեփանոս Օրբելեան «ԳԵՂԵՑԻԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ» կը կոչէ «Զոր հաւաստեաւ ծանոյց մեզ ԳԵՂԵՑԻԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Մխիթարայ Անեցւոյ»:

Դժբախտաբար այս կարեւոր պատմական երկասիրութիւնը առ այժմ անյայտ կը մնայ. ան բաժնուած էր երեք մասերու (պրակներու):

Ա. Պարոյր Հայկազնէն մինչեւ Յովհաննէս Բագրատունի թագաւորը:

Բ. Յովհաննէս Բագրատունիէն մինչեւ Տէր Բարսեղի քահանայանալը:

Գ. Երուսաղէմի առում մահմետականներէ եւ փրանկներու մեկնում:

Մեր ձեռքը հասած հաւանաբար առաջին պրակին մէկ մասն է միայն Ս. Պետերբուրգ հրատարակուած 1879ին Սարգիս արք. Հասան Ջալալեանցի կողմէ:

ՆԻՒԹԸ: Հառիճի վանքին վանահայր Գրիգոր, 140 տարուան պատմութիւն յանձնարարած է Մխիթար Անեցիին, Բագրատունի վերջին թագաւոր Յովհաննէսէն մինչեւ իրենց ատենը: Սակայն հեղինակը ի յարգանս Բագրատունիներու սկսած է Ադամէն հասցնելով մինչեւ 1193 թուականը: Կը յիշէ Պարթեւ թագաւորները, մարզպանները, Բագրատունի արքաները մինչեւ Յովհաննէս, կու տայ ցանկը Հայ կաթողիկոսներու, մինչեւ Գրիգոր Անաւարզեցի՝ ընտրուած 1293ին, ցանկը հին պատմագիրներուն ուր կը պակսին Թոմա Արծրունի, Մատթէոս Ուռհայեցի եւ Յովհաննէս Սարկաւագ: Երկարօրէն կը խօսի Մահմետի երեւումին եւ իր մասին հրէից գրոյցներու վրայ:

Սմբատ Բագրատունիի քաջագործութիւնները պատմած ատեն կը յիշէ չափազանց հետաքրքրական հանդիպում մը որու մասին արժէ հետազօտութիւններ եւ փնտռտուքներ կատարել: Մօրիկ Բիւզանդիոնի կայսրը վարձատրելու համար Սմբատի հաւատարմութիւնը եւ կատարած քաջութիւնները իրեն կը վստահի մարզպանութիւնը Վրկաններու աշխարհին (Թուրքեստան) Մխիթար Անեցին կը գրէ. «Եւ Սմբատ հօն երթալով Հայաստանէն գերի տարուած ժողովուրդ մը կը գտնէ որ Թուրքեստան տարագրըուած էին, որոնք բոլորովին մոռցած էին հայերէն լեզուն եւ գիրը: Անոնք Սմբատը տեսնելով կ'ուրախանան որ Հաբէլ Երէցի միջոցով վերստին կը նորոգէ հայերէն գիրը եւ լեզուն եւ Հաբէլը որպէս Առաջնորդ կու տայ անոնց»:

Վարդան պատմիչ կ'աւանդէ թէ Անեցին արեւի խաւարումի մասին ալ գիրք մը գրած է:

Պատրաստեց՝ ՅԻՊԷ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿՅԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՌՈՒՍ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀՌՈՄՈՒՄ

Հիւրերը գոհ մնացին: Նոյնիսկ տանտիրուհին, սինիորա Սուսաննան, անընդհատ կրկնում էր, որ այսպիսի ճաշկերոյթ չէր տրուել անգամ Վինչենցո Կամուչինիի՝ Հռոմի ամենափառաբանւած նկարչի պատուին:

Արդէն վաղուց մութն իջել էր, եւ սինիորա Սուսաննայի կարգադրութեամբ սպասուհիները վառել էին մոմերը սենեակներում, իսկ ուրախութիւնը դեռ շարունակւում էր: Ընկերները Այվազովսկուն խնդրեցին մի փոքր նուագել իրենց համար: Սինիորա Սուսաննան ծառային ուղարկեց ջութակի յետեւից:

Տեղաւորուելով ցածրիկ նստարանին, Այվազովսկին սկսեց նուագել իր՝ արեւելեան ձեւով: Ցիշեց ձմեռային այն երեկոն, երբ առաջին անգամ ծանօթացաւ Գլինկայի հետ: Նկարչի հոգին համակւեց անցած օրերի երանաւէտ յիշողութիւններով, եւ նա սկսեց նուագել նոյն այն եղանակները, որ կոմպոզիտորը լսելով իրենից, յետագայում օգտագործել է իր «Ռուսլան եւ Լիւդմիլա» օփերայի երրորդ գործողութեան մէջ:

Երբ ջութակը լռեց, սրահը թնդաց անսպասելի կանչերից ու ծափահարութիւններից: Փողոցի անցորդներն էին, որ պատուհանների տակ հաւաքուած արտայայտում էին իրենց հիացմունքը: Ցատկապէս ոգեւորուած էին հարեւան տների կանայք: Նրանք վտանգաւոր կերպով դուրս էին կախուել լուսամուտներից եւ յամառօրէն խնդրում էին կրկնել այդ սքանչելի մեղեդիները:

– Սքանչելի էր, հօյակա՛պ: Պրաւօ, պրաւօ, մաէսթրօ ռուսի:

Այվազովսկին, ընկերներով շրջապատւած, ջութակը ձեռքին դուրս եկաւ պատշգամբ: Ներքեւում հաւաքուած մարդկանց բազմութիւնը երկար ու աղմկալից ողջունում էր ջութակահարին: Ցանկարծ երիտասարդ նկարիչների ուշադրութիւնը գրաւեց սպիտակազգեստ մի կանացի կերպարանք, որը բաց կառքի նստարանի վրայ բարձրանալով մի փունջ նետեց իրենց պատշգամբի կողմը:

– Տղանե՛ր, – բղաւեց Շտերնբերգը, – սա հօ սինիորա Տալիոնի՛ն է: Սիլֆիդա՛ն, կախարդուհին այստեղ է:

Եւ երիտասարդները բոլորը միասին սլացան ներքեւ: Բայց երբ փողոց դուրս եկան, կառքն արդէն անհետացել էր: Ընկերները եղան Հռոմի բոլոր հիւրանոցներում, սակայն ոչ մի տեղ չգտան Տալիոնիին:

Ուշ գիշերին նրանք մտան տէլլա Փոսթա յայտնի սրճարանը: Փոքրիկ հաստատութիւնը գիշեր–ցերեկ բաց էր եւ դուռ անգամ չունէր: Այստեղ հաւաքւում էին ինքնուս երգիչներ, որոնք կատարում էին իրենց իսկ յօրինած երգերը: Իսկ յաջորդ առաւօտեան նրանց նոր երգը տարածւում էր ամբողջ Հռոմով մէկ. երգում էին բոլորը, սկսած պանդոկի սպասաւորից, դերձակից, կօշկակարից, առաւօտեանից իրեն զուգող պճնամոլից, մինչեւ աղջիկներն ու պատանիները, մինչեւ վերջին երեխան:

Տէլլա Փոսթայի յաճախորդների յիշողութեան մէջ երկար մնաց այդ գիշերը: Անուանի ռուս նկարիչը, որի մասին այդպիսի չոնդալից տողեր էին գրում թերթերը, ջութակով նուագակցում էր թափառական երգիչներին, իսկ լուսաբացին փողոցային երաժիշտների բազմութիւնը Այվազովսկուն ուղեկցեց մինչեւ տուն, իր երգերով թնդացնելով Հռոմի փողոցները:

Առաւօտեան, Այվազովսկու տան առաջ վերջինիս նրան հրաժեշտ տուեց Տիրանովը: Սա երկար ժամանակ բաց չէր թողնում ընկերոջ ձեռքը, եւ հայեացքը երիտասարդ նկարչին յառած, ասես ուզում էր կլանել նրա դէմքի ամէն մի գծիկը, երբ ի վերջոյ խօրը հառաչելով ասաց.

– Թէ հնարաւոր լինէր ես հէնց հիմա էլ կը սկսէի նկարել քեզ... Եւ ինձ թւում է, դա կը լինի ամենալաւ նկարը, որ երբեւէ ստեղծել կամ ստեղծելու եմ:

Ալեքսէյ Վասիլեւիչ Տիրանովն արդէն ակադեմիկոս էր, Բրիւլովից յետոյ ամենամեծ դիմանկարիչը: Բայց Նիկոլայ Ա. երկար ժամանակ նրան չէր թողնում երկրից դուրս գալ: Տիրանովին Հռոմ ուղարկեցին միայն 1839 թուականին:

(Շար. 118)

(Շար. Ա. էջէն)

հարուածներէ ազատած է, բայց ոչ ռմբատարկութենէն (15 օր): Մեծն Բրիտանիոյ Արտաքին նախարարութեան բանբերը Լոնտոնէն իր բողոքը բարձրացուցած էեւ յայտնած թէ Սուտանի դեսպանը պիտի հրաւիրուի որպէսզի բացատրութիւններ տայ: Ուսուցչուհին 15 օրուան բանտարկութենէն ետք, պէտք է երկրէն հեռանայ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահական ընտրութիւնը հաւանաբար դրական արդիւնք տայ յաջորդ քուէարկութեան (Դեկտ. 7), շնորհիւ մեծամասնութեան նոր դիրքին: Արդարեւ, վերցուցած էր, ինչպէս գրեցինք մեր նախորդ թիւով, իր վէթօն բանակներու հրամանատար Մ. Սլէյմանի դէմ:

ՊՈԼՍՈՑ օդակայանէն Սպարտա մեկնած օդանաւ մը կարճ ժամանակ ետք ինկած է. 49 ճամբորդներէն եւ եօթը հոգինոց անձնակազմէն ոչ ոք փրկուած է:

ՄԱՐՏԻՆԻ մէջ առեւանգուած ասորի կրօնաւորին մասին Թրքական ոստիկանութիւնը կասկած յայտնած է թէ ան կրնայ Սուրիա տարուած ըլլալ: Պատահարը ուշադրութիւն հրաւիրած է շրջանին մէջ չարագործներու խմբակներու վերջերս աշխուժացած արարքներուն վրայ: Ըստ բազմաթիւ լրատուութիւններու այդ խմբակները զանազան ձեւի ճնշումներ կը գործադրեն քաղաքացիներու վրայ եւ կրօնաւորին առեւանգումը կ'արժեւորուի այդ տեսանկիւնէն. արարքը վախ պատճառելու եւ ճնշումի միջոց մը կը նկատուի:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

Récital de chant

Florine OLIVIER (soprano)
Hubert SCUIERFB (tenor)
Naïri DEMIRDJIAN (piano)

Programme : **Schumann — Brahms — Tosti — Bellini — Respighi — Strauss — Wolf...**

Jeudi 6 décembre à 20h30
en l'église arménienne catholique
13 rue du Perche — 75003 Paris

Renseignements et réservations :
06. 08. 46. 18. 01
06. 14. 74. 92. 97

Participation aux frais : 10 euros

CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE
de **l'Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**

le Dimanche 9 décembre à 12h30
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien

en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au 01. 39. 90. 66. 28

**Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976**

Centre Culturel SAINT MESROB
à PARIS

Le mercredi 5 décembre
à 20 heures 45
NATHALIE-MARYAM BARAVIAN
présentera
LA CUISINE ARMENIENNE
Ce livre, préfacé par l'auteur de l'**Immeuble Yacoubian**, Alaa El-Aswany, n'est pas un simple livre de recettes, il nous fait découvrir l'âme arménienne à travers toutes les traditions, principalement religieuses, restées vivaces dans la cuisine arménienne.

Au 10 bis rue Thouin — Paris Vème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Vente du livre et dédicace
Cocktail

La
Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville
partenaire
du POLE CULTUREL D'ALFORTVILLE
présente
«LE CONCERT ARMENIEN OU LE PROVERBE TURC»
de et par
GERARD TORIKIAN
le Jeudi 29 novembre à 20h30
au Pôle Culturel
Salle des Spectacles
Parvis des Arts à Alfortville
(à l'angle des rues Bourdarias et Franceschi)

Renseignements et réservations :
01. 58. 73. 29. 18

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
● Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61
ou
● Hripsimée au 01 39 87 08 73.

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

ՇԱԻԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՑԻՍՆԱՄԵԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16ին
հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցէ ու կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Առաջնորդ Ֆրանսահայ Թեմի
Ցաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցիին հոգեւոր հովիւներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձուներուն հոգիներուն ի հանգիստ:

Ժամը 12.30էն սկսեալ հանդիսաւոր նշում Շաւիլի Աթրիոմի սրահին մէջ՝
– Ճաշ,
– Տեսերիզ,
– Գեղարուեստական բաժին,
– Վիճակահանութիւն:

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հոգաբարձութեան անդամներուն՝
01. 47. 09. 23. 18
06. 34. 06. 51. 91.
կամ
01. 47. 09. 03. 79 (ժամը 19էն յետոյ)
Թիւերուն:
– Ծախքերու մասնակցութիւն –

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Իսիի Հայ Առաքելական Եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն շրջանի ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ զաւակներն ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի նորընտիր առաջնորդ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9.30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10.15ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ սատարողներու հոգւոց հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարեն Եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԿ. ԵՈՐԿԱՆՃԵԱՆ-ի:

2 NUITS OFFERTES A L'HOTEL EUROPE****

A CHAQUE ACHAT D'UN BILLET D'AVION

PARIS - EREVAN - PARIS

(sous conditions particulières, offre valable du 1er novembre au 23 mars 2008, sous réserve de disponibilités)

RENSEIGNEMENTS & INSCRIPTIONS

Saberatours	Sevan Voyages	Wasteels
11 rue des Pyramides	48 Cours de la Liberté	67 La Canebière
75001 Paris	69003 Lyon	13001 Marseille
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	Tél. : 04 95 09 30 60

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

► Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
► Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

ԻՍԻ

ՇՐՋԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Իսիի «Տ. Սէրէնկիւլեան» մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Ռէնս, Կիրակի, Դեկտեմբեր 9ին: Այցելութիւն խալական մառաններու եւ Ծնունդի շուկան:

Մեկնում ժամը 7.45ին Գլամարի քաղաքապետարանին առջեւէն:

Մասնակցութիւն՝ 45 եւրօ:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. –
– Ժագլին՝ 01. 40. 95. 81. 33,
– Անճիկ՝ 09. 53. 66. 95. 06:

ՍԷՆ ԼՈՒ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն-Լու Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղական խորհուրդը, առ ի երախտագիտութիւն Գրիգորիս Եպիսկ. Պալաքեանի, հիմնադիրին առաջնորդ հայրերու, նուիրատուներու, ծառայողներու, անդամներու, Թաղական խորհուրդի անդամներու, թաղական խորհուրդի ննջեցեալներու եւ համայն թաղեցիներու ննջեցեալներուն, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ՝
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2ին:
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆՑ. ՏԷՏԷԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2
DIMANCHE
2 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Թիւ 340

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.842 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21.842

«Միտք եւ Արուեստ»ի այս թիւը յատկացուած է շարժանկարի մէջ Եղեռնի թեմային: Անոր մեկնակէտ եղաւ Թավիանի եղբայրներուն «Արտոյտներու ագարակը»: Նիւթին կը շարունակենք տեղ տալ նաեւ «Միտք եւ Արուեստ»ի յաջորդ թիւով:

ԹԱՎԻԱՆԻՆԵՐՈՒՆ «ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ» ԴԱՍԱԿԱՆ ԵՒ ԱԺԺՄԷԱԿԱՆ

Գրեց՝ ԺԻՐԱՅՐ ՋՈԼԱՔԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԱԻԱՆԴՈՂՆԵՐԸ

Սերունդներ Եղեռնը վերապրեցան վերապրողներուն պատումով, որոնք փոխանցեցին իրենց զաւակներուն, թոռներուն, շրջապատին, իրենց կրած զրկանքներն ու տառապանքները, աղէտը: Մասնակցեցան յոյզերու, բողոքներու: Այսօր, երբ վերապրողներէն վերջինները մարելու վրայ են, նոր սերունդներուն, չըզիտցողներուն, չճանչցողներուն, ո՞վ պիտի փոխանցէ, ինչպէ՞ս պիտի փոխանցուի այդ յիշողութիւնը, Եղեռնը: Կա՛ն արձանագրուած վըկայութիւններ, նկարահանուած դէմքեր, վերապրուկ ձայնագրութիւններ ու գրաւոր հետքեր, արխիւային նիւթ: Սակայն չկայ կենդանի պատումը: Չմնաց կենդանի փոխանցումը ընտանիքներէն ներս:

Չկան նաեւ գեղարուեստական ораկաւոր, համոզիչ եւ մատչելի շարժանկարներ վերապրողներուն պատումին թելը այլապէս շարունակելու, հաւաքական յիշողութիւնը պահպանելու: Կա՛ն գրական ու թատերական երկեր, որոնք տարածուած չեն: Եղեռնի սերունդին անհետացումով, յիշողութիւնը կը կորսնցնէ նաեւ ընտանեկան փոխանցումին օղակը, զայն փոխարինող ամուր կառոյց մը, յենարան մըն ալ ստեղծուած չէ: Դպրոցներու մէջ պատմութեան դասերը բաւարար չեն եւ ոչ ալ գոհացուցիչ, անոնց կը պակսի կենդանի փոխանցումին ապրումը: Իսկ քաղաքական կազմակերպութիւններուն գործը կը սահմանուի քարոզչական աշխատանքով, որ կը նպաստէ հասարակական կարծիքը արթուն պահելու, հետաքրքրութիւն ստեղծելու: Ոչ մէկ կազմակերպութիւն ունի արդիական դաստիարակչական միջոցները Աղէտին յիշողութիւնը փոխանցելու նոր սերունդին, նորոգելու անոր մշակոյթին մէջ արձանագրութիւնը: Կը մնայ անհատական հետաքրքրութեամբ ձեռք բերուած գիտութիւնն ու ճանաչողութիւնը:

ԱՆԱԿՆԿԱԼ

Եւ աՀաւասիկ անակնկալը՝ Արտոյտներու Ագարակը, զոր կարելի է կոչել անդրանիկ դասական շարժանկարը Ցեղասպանութիւնը ծանօթացնելու, ճանչցնելու: Թավիանի եղբայրները Հայկական Ցեղասպանութիւնը կը ներկայացնեն, իբր այժմէական համամարդկային հարց: Ցեղային մաքրագործումի մը պատմութիւնը: Հզօր, պետական ուժի դիրքերուն տիրող, զաղտնի կազմակերպութեան մը քաղաքական արիւնալի ծրագիրը, որ այսօր եւս կը կրկնուի միջազգային հրապարակին վրայ՝ Տարֆուր, Ռուանտա...

Ըստ Ճիանփաօլօ Վիգէթթիին, Լա Ռեփուպլիքայի թղթակիցը, պատմական Արտոյտներու ագարակէն ոչինչ մնացած է, ոչ ագարակ կոչուածը, ոչ անոր բնակիչները, ոչ ալ անոր պատմութեան առնչուած դէպքերը, ինչպէս կը պատմէ թղթակիցը որ գացած է Խարբերդ Արտոյտներու ագարակին հետքերը փնտռելու: Կը մնայ միայն դէպքերուն յիշողութիւնը, իբրեւ ժառանգութիւն, տառապեցնող, խանգարիչ, երկու կողմերուն համար՝ զոհ ու դահիճ: Յիշողութիւն մը որ ինքն իր ներքին օրինաչափութեամբ, երբեմն կը վարակէ նաեւ խաղէն դուրս մնացած անձեր, երբորդ ճակատ մը ստեղծելով, որոնք նոյնքան խանգարուած, համահունչ, կը ստանձնեն պատմութիւնը ու կը փոխանցեն իրենց կարգին իրենց շրջապատին, թերեւս փրկելու ու փրկուելու համար մարդկութիւնը տանջող ոճրագործութիւններէ. ահա պարագան Թավիանի եղբայրներուն:

Երեւոյթը աննախընթաց չէ, օտար գրողներ, պատմաբաններ, արուեստագէտներ, պետական դէմքեր նմանօրինակ յանդուգն կեցուածքներ ցուցաբերած են, համամարդկային դատեր պաշտպանած: Սակայն, շարժապատկերը, որքան ալ պատկերահան-արուեստագէտի ըստեղծագործութիւնը ըլլայ, ան նաեւ ճարտարարուեստի մը արտադրութիւնն է, պաշտպանուած՝ պետութիւններու կողմէ, որուն մէջ գեղարուեստականէն զատ շատ մը այլ նկատառումներ կը խաչաձեւեն զիրար: Պետութիւնները իրենց մըշակութային ու ազգային շահերէն մեկնած կը պաշտպանեն, կը հսկեն անոր գաղափարական արտայայտութիւններուն, նիւթական եւ այլ օրինական լծակներով ազդեցութիւն կը բանեցնեն անոր արտադրութիւններուն վրայ եւ ի հարկին զայն կը գործածեն քարոզչական նպատակներով: Ան բացառիկ ուժը ունի տարածուելու, պետական ու լեզուական սահմանները դանցելու, լայն հասարակութիւններու հասնելու, զանոնք հետաքրքրելու, հասարակաց կարծիքը ստեղծելու, հաւաքական յիշողութիւնը պահպանելու:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՑՆՑՈՒՄԸ

Հայկ. Ցեղասպանութեան դատը շարժապատկերի միջոցով հետապնդելու ձգտումը ունի երկար անցեալ մը: Հայերը, մինչեւ Սովետական Միութեան փլուզումը, չունենալով անկախ պետութիւն մը, չունէին նաեւ շարժապատկերով 1915ի դէպքերը արծարծելու ազատութիւնը: Սփիւռքը տասնեակ տարիներով պայքարած է գրաւելու համար պետութիւններու կողմէ պաշտպանուած այս ամրոցը, պատեհ առիթին սպասած շարժանկարի միջոցը գործածելու Ցեղասպանութեան ճանաչման համար: 1988ի Սպիտակի երկրաշարժը եւ Հայաստանի անկախութեան ձեռքբերումը դուռը բացին Հայկ. Ցեղասպանութեան նկարահանման ու անոր առջեւ դրուած արգելքներու վերացման: Կամաց կամաց սկսան ջարդերու տեսարաններ նկարահանուիլ (ինչպէս՝ Վէրնէօյի Մայրիկը, ապա՝ շարժանկարներ պատրաստուիլ՝ Եղոյեանի Արարատը...):

Հայաստանի Գ. Հանրապետութեան հռչակումով, հայկական պետականութեան վերահաստատումով վիճակը կրնար փոխուիլ, սակայն, ի տես արդէն անկախութեան 15 տարիներուն, Ցեղասպանութեան վերաբերեալ գեղարուեստական արտադրութիւններ չեղան: Թերեւս, միայն Ֆրունզէ Դովլաթեանն է, որ այս ժամանակաշրջանին, Կարօտով կ'անդրադառնայ Եղեռնին, հերոսը Թուրքիոյ սահմանը կ'անցնի վերագտնելու իր ծննդավայրը: Իսկ, Սովետական շրջանին Մալեան արծարծեց նիւթը Նահապետով, սակայն սովետական վարագոյրին ետին, շատ հեռու կարելի չէր երթալ:

Այսպէս է որ դէթ Սփիւռքի մէջ, միջազգային համբաւ վայելող շարժանկարի բեմադիրներ, կարողացան նկարահանել ջարդերու առաջին տեսարանները, շրջանցելով օտար պետութիւններու զանազան բացասական կեցուածքներ, համոզելով արտադրիչները, գոյացնելով արտադրութեան անհրաժեշտ գումարը:

Սակայն, այս բոլորով հանդերձ, դեռ պէտք էր Հայկական Ցեղասպանութիւնը արծարծելու աւանդութիւնը ստեղծել: Դիւրին չէ մէկ օրէն միւսը համոզիչ, գեղագիտօրէն յագեցած շարժապատկերներու ծնունդ տալ:

Այս իրավիճակին մէջն է որ կը յայտնուի Արտոյտներու Ագարակը, որուն պատրաստութեան ընդդիմացած է Թուրքիան, նոյնիսկ՝ Իտալիան, այսուհանդերձ, ան արտադրուած է չորս երկիրներու մասնակցութեամբ՝ Իտալիա, Ֆրանսա, Սպանիա եւ Պուլկարիա, առաւել՝ Եւրոպական Միութեան Eurimage-ի նպաստը: Արժած է տասը միլիոն եւրօ: Նիւթը ներշնչուած է Անթոնիա Արսլանի հեղինակած նոյնանուն գիրքէն որ իր ընտանեկան անցեալին վերապատումն է:

ԱՆՄԱՏՉԵԼԻ ՀՈՂԸ

Իտալական շարժապատկերի կարեւոր դէմքերէն են Թավիանի եղբայրները: Անբաժանելի եղբայրներ, որոնք միշտ միասին ստորագրած են երկտասնեակ մը ֆիլմեր, ինչպէս՝ «Padre e Padrone», «La Nuit de San Lorenzo», «Chaos»...: Արժանացած միջազգային բարձրագոյն մրցանակներուն: Իրենց սինեման կը ձգտի մարդկային արժէքներ հետապնդելու: Ան կը յատկանշուի իրական պատմութենէ քաղուած նիւթով, ուր ընկերային, ընտանեկան, քաղաքական ազդակներ կը գոյակցին ու միջավայրին համայնապատկերը կը ստեղծեն: Այս հայեցադաշտը նաեւ զգալի է Արտոյտներու Ագարակը-ին մէջ, ուր Անթոնիա Արսլանի գործին փաստագրական ու վիպային յատկանիշներ գրաւած են ֆիլմի հեղինակներուն ուշադրութիւնը:

Թավիանիներուն նախաձեռնութիւնը եզակի յանդգնութիւն է. ստանձնել նիւթ մը որ շուկայիկ չէ, պարտադրել զայն հակառակ Թուրք պետութեան ու նոյնիսկ Իտալական պետութեան ճնշումներուն, ստանձնել ծրագիրը ու անոր գեղարուեստական մշակումը, գիտնալով հանդերձ որ նախանիւթն ու պատմական, մշակութային տուեալները, էութեամբ շարժանկարին հեղինակներուն մշակութային ինքնութեան, ընտանեկան պատմութեան մաս չեն կազմեր: Համոզումի ու գաղափարականի տէր անձեր են. կը նկարահանեն այն ինչ որ կը հաւատան:

Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով շարժանկարի պատրաստութեան ձեռնարկողը գիտէ որ շարք մը դժուարութիւններու պիտի հանդիպի, որոնց ամէնէն թեթեւը վարչական ու շուկայական վերապահութիւններն են, որովհետեւ վերոնշեալ դժուարութիւններու կողքին, Հայոց Ցեղասպանութեան շարժանկարային ներկայացումը կը բախի շարք մը պատնէշներու.

ա – Առաջինը կը վերաբերի նկարահանման համար աշխարհագրական վայրին անմատչելիութեան: Կարելի չէ Արեւմտահայաստան երթալ, դէպքին վայրը, աւելի ճիշդ դէպքերուն վայրերը, տեղւոյն վրայ նկարահանելու համար պատ-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՇԱՐԺԱՐՈՒԵՍՏԻ ՃԱՄԲՈՎ...

(Ա. ՄԱՍ)

Շարժարուեստը, ոստիկանական պատումի պէս, առիթ է տալիս, որպէսզի անվտանգ կերպով, անձնապէս ապրուի այն կատարեալ յուզումը, չարչարանքն ու անձկութիւնը, որ մարդկային կեանքի բարեկարգման համար հարկաւոր է զգալի:

Գարլ Կուստաւ Եունկ

Միջազգային շարժարուեստի խաղարկային ֆիլմերի մէջ, Հայոց կոտորածները, տեղահանութիւններն ու բնաջնջումը, ընդհանրապէս նիւթ չեն կազմել: Աւելի քան ութ տասնամեակների միջազգային մասշտաբով տարածում գտած ֆիլմերի մէջ եղածը փնտռելու դէպքում, պիտի գտնենք միայն հետեւեալ վեց վերնագրերը·

1 – «Հոգիների աճուրդը կամ Բռնաբարուած Հայաստան» (1919) [1]

2 – «Ամերիկա, Ամերիկա» (1963) [2]

3 – «Նահապետ» (1977) [3]

4 – «Մայրիկ» (1991) [4]

5 – «Արարատ» (2002) [5]

6 – «Արտոյտների ագարակը» (2007) [6]

Ցանկը անմիջապէս բացայայտում է·

Համաշխարհային զոյգ պատերազմների միջեւ ընկած 21 տարիներում՝ 1918 – 1939, *իրագործուել է միայն* մէկ,

Սառն պատերազմի 44 տարիներում՝ 1945 – 1989, երկու,

Պերլինի պատի անկումից յետոյ, 18 *տարիներուն՝* 1989 – 2007, երեք *ֆիլմ:*

Դանդաղօրէն քանակային եւ ոչ անպայման որակային աճ արձանագրուած այս ընթացքում, որոշիչ դեր են ունեցել թէ գրաքննութեան եւ թէ նիւթական հարցերը: Ֆիլմի արտադրման հետ կապուած այդ զոյգ խնդիրները շօշափելիս պիտի նկատենք՝ դրանք քաղաքական իրավիճակներին սերտ կապակցուած, եղել են շարժարուեստի բովանդակութեանն ու արտայայտչաձեւին լիցք տուող հիմնական ազդակները:

ՇԱՐԺԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ
(Պատմական ակնարկ)

Ֆիլմերին վերաբերող գրաքննութիւնը սկիզբ է առել Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում (1908) *ու ապա տարածուել է այլուր՝ Ֆրանսիա* (1909), *Անգլիա* (1912) *եւ այլն: Պաշտօնապէս պետական կառոյցի մէջ ներառուած առաջին գրաքննական հաստատութիւնը գործել է Շուէդիայում* (1911) *ուր ամէն մի ցուցադրուող ֆիլմ, պարտաւոր էր արտօնուած անցագիր կրել: Ամէնուր նոր ձեւակերպուող արգելքները, ընդհանրապէս տարբեր էին մամուլի ու գրքի գրաքննութիւնից: Գրականութիւնը փոքրաթիւ ընթերցող ունենալով, սակաւաթիւ սահմանումի ու արգելքի էր ենթակայ. իսկ ֆիլմը՝ իր պատկերային լեզուով անգրագէտներին ու լայն մասսաներին ըմբռնելի լինելով, առաւել շատ:*

ԱՄՆ-ում բանեցուած առաջին գրաքննութիւնը, *ուղղուած էր «Մակբէթ» ֆիլմին* (1908): «Անշուշտ Շէյքսփիրը արուեստ է, բայց այն անպայման յարմար չէ մեծ ժողովրդականութիւն վայելող շարժարուեստին: Ոճիրը թատերախաղի մէջ ոչ ուղղակի է ցուցադրւում ու ոչ էլ դիտւում է. այնինչ այն ֆիլմի մէջ ամենաաչքառու կերպարանքն է ստացել» [7]: *Ի սկզբանէ, այս առարկութեամբ, շարժարուեստի համար սահմանուեց ու խնդիր դարձաւ «չտեսնուած» արարքից ծնունդ առած «ցուցադրուելիք» ու «չցուցադրուելիք» պատկերի հարցը:*

Ա. Համաշխարհային Պատերազմի օրերում ու դրան անմիջապէս յաջորդող հինգ տարիներում, երբ Ցարական Ռուսաստանի կայսրութեան մէջ գրաքննութեան սահմանումները ժամանակաւորապէս խախտուել էին, Կովկասեան քաղաքի որոշ հայ բաժնետէրեր, շարժարուեստի մարզում եւս նիւթական ներդրում ունենալով, յաջողեցին մի քանի ֆիլմ ֆինանսաւորել: Զանազան ֆիլմադարաններում մէջ պահւող, այդ ֆիլմերից մեզ հասած պատառիկները, դեռ մինչ օրս հարկաւոր կերպով կարգի չեն դրուել: Այդ բերումով, ներկայիս միայն կարող ենք յիշել՝ Ցարական կայսրութեան օրերին արտադրուած այդ ֆիլմերի մէջ պատկերուած Օսմանեան Թուրքերի եւ Քրտերի ցուցաբերած վայրագութիւնները ընդդէմ հայութեան, նոյնքան չահաբեր չուկայ ունէին, որքան Ռուսական կայսրութեան հրեայ փոքրամասնութեան դէմ երկրի վարչակարգի բանեցրած ջարդերի սինեմատոգրաֆիկ վերակերտումները: Բնական է, որ պատերազմից յետոյ հաստատուող քաղաքական նոր իրավիճակները, համաձայն իրենց շահերի, պիտի հիմնովին փոխէին շարժարուեստի արտադրութեան ընթացքը:

ՎԵՐԱԿԵՐՏՄԱՆ ՃԱՄԲՈՎ

Նախագահ Ու. Ուիլսընի եւ ամերիկեան վարչակարգի կողմից Անատոլուի նկատմամբ գործադրուող նոր ծրագիրների շնորհիւ, «Ամերիկեան Հայկական եւ Սուրիական Օգնութեան Յանձնաժողով»ը [8], *գլխաւորութեամբ արտադրիչ Ուիլիըմ Ն. Սելինկի, Հոլիվուտում իրագործեց* «Հոգիների աճուրդը...» (1919): *Խաղարկային ֆիլմը, իբրեւ նիւթ, հերոսուհի ու վկայ, ունէր կոտորածից փրկուած Արորա (Արշալոյս) Մարտիկեանեանին: Վերջինս իր ապրածն ու տեսածը վէպի տաղձ* [sic] *սարձնելով, առիթ էր ստեղծել, որ ֆիլմում ի միջի այլոց տեղ գտնեն նաեւ դեռ «չտեսնուած» Անատոլեան դէպքերը՝ տեղահանութեան ու* ջարդի վերակերտուած տեսարանները:

Ներկայացուածը արձագանգն էր ժամանակին տարուող քաղաքականութեան, Քրիստոնեայ Բողոքական մարդասիրական կառոյցների, ու Հոլիվուտեան պատումի: Հիմքում չեշտակի դրուած էր առեւանգուած քրիստոնեայ կնոջ նկատմամբ գութ յարուցող բարոյախօսութիւնը: Անհնչիւն այդ ֆիլմը շուտով հնաոճ համարուեց ու կարճատեւ կեանք ապրեց: Այդուհանդերձ, «Հոգիների աճուրդը...» *մընում է տեղահանութեան ու կոտորածի պատկերները վերակերտող, տարածող, հայ հաւաքական գիտակցութեան մէջ «սինեմատոգրաֆիկ» պիտակի* (քլիշէի) *վերածող, հնագոյն աղբիւրը: Ֆիլմից մեզ հասած պատառիկները, անջատուած իրենց բուն ակունքից՝ Հոլիվուտեան պատումից, երեւակայութիւնից ու հեղինակային իրաւունքներից, առանց որեւէ լուսաբանութեան, անգամներ յարակցուել են մի քանի «վաւերագրական» կոչուող ֆիլմերի մէջ: Դրանք իրենց խիստ բեմականացուած ընթացքով, կեղծ պատրանքով, դիտողին ամէնուր շփոթի են մատնում ու պատմականօրէն մեր օրերում մեծապէս վնասակար դեր են կատարում:*

Գրեց՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆ

Երկու համաշխարհային պատերազմների միջեւ ընկած տարիներում՝ 1930*ին բանաձեւուեց ու խստօրէն կիրառուեց Հոլիվուտեան ֆիլմերի արտադրութեան սահմանումները: Միեւնոյն օրերին միջազգային շուկայ մտաւ Ֆրանց Վերֆելի* «Մուսա լերան 40 օրերը»: *Մեծ համբաւ շահած վէպի հեղինակային իրաւունքը ֆիլմի համար գնելով, «Մեթրօ – Կոլտուին – Մայէր» հիմնարկը ընտրեց Հոլիվուտի լաւագոյն արտադրիչներից մէկին՝ Իրվինկ Թալպըրկին: Վերջինս,* 1935*ին, հրաւիրեց երկու տաղանդաւոր անհատների՝ ցենարիստ Ֆրանսէս Մարիոնին եւ բեմադիր Ռուբէն Մամուլեանին:*

Երբ ընթացքի մէջ էր աշխատանքը, Ֆրանսիա՝ Լիոն քաղաքում, ծրագրուեց ցուցադրել «...Բռնաբարուած Հայաստան»*ը: Ըստ պահպանուած փաստերի, յիշուած զոյգ ծրագրերի կապակցութեամբ, միաժամանակ թէ՛ Ֆրանսիայում եւ թէ՛ ԱՄՆ-ում, արգելման քայլեր են առնւում: Հայութիւնը, դրդուած Սովետական քարոզչութիւնից, վիրաւորուած* «Բռնաբարուած Հայաստան...» *խորագրից, Լիոնի ոստիկանութեան դիմելով, պահանջում է արգիլել ցուցադրումը. իսկ Թուրքիան ի պաշտպանութիւն իր «նորահաստատ» երկրի, դեսպանի միջոցով ամերիկեան վարչակարգի ու Լ. Բ. Մայէրի հետ հանդիպելով, խափանում է* «Մուսա լերան» *ֆիլմի իրագործումը* [9]:

Զոյգ արգելումներին էլ ծառայել էին 1935ին ի զօրու դրուած Ազգերի Դաշնակցութեան նոր սահմանումները: Ըստ դրանց կարելի էր՝ «արգիլել /.../ այն ֆիլմերը /.../ որ յարձակւում, զրպարտում, վարկաբեկում, ծաղրում, անարգում, կամ ուղղակի կամ անուղղակի խնդաթիւրում են կենցաղը, սովորութիւնները, հաստատութիւնները, վարուելակերպը, իւրայատկութիւնները կամ պատահած անցովոր դէպքերը /../»: *Միաժամանակ եղրակացուցած էր՝* «Որեւէ երկրի ֆիլմի արտադրութեան հիմնարկ, անարգանք բանեցնելու դէպքում, ենթակայ է պատժի /.../ որն ընդգրկում է անարգող հիմնարկի արտադրած բոլոր ֆիլմերի ցուցադրութեան արգելումը» [10]:

Նշուածով արդէն նախապէս երկու պետութիւն՝ Զօրավար Ֆրանքոյի Սպանիան ու Ֆրանսիան, արգելափակել էին երկու ֆիլմ [11]: *Իսկ Պենիթօ Մուսոլինիի Իտալիան, բողոքել ու յաջողել էր արգիլել, ֆիլմերի մէջ Իտալացուն իբրեւ չարագործ կամ ծաղրուած ներկայացնելը: Մինչեւ Բ. Աշխարհամարտը բանող այդ սահմանումները, անգամներ ամբողջութեամբ նորովի հաստատուելով, ամէնուր անկարելի դարձրին Հայոց տեղահանութիւնն ու ջարդը շարժարուեստի մէջ պատկերելը:*

*Բնականաբար երեք տասնամեակ առիթ չտրուեց, որ Մամուլեանի պէս մի տաղանդ, ժամանակին գե*ղարուեստական արժանիքներով յա*գեցուած, վիպական լիցք ունեցող, հոգեհարազատ, ժողովրդական հետաքրքրութիւն առաջացնող, միջազգային շուկան գրաւող մի ֆիլմ իրագործի: Մայէրը, հաւատարիմ շուկայի սկզբունքներին, առանձնապէս հետաքրքրուած չէր Հայոց Պատմութեամբ ու ճակատագրով: Վէպի մէջ պատկերուած հերոսապատումը, միջազգային առումով ընթերցողների մօտ արդէն լայն ընդունելութիւն գտած, ապագայ ֆիլմին մեծ շուկայ էր խոստանում, իսկ Մամուլեանի ընտրութիւնը պարզապէս առնչուած էր նրա այդ օրերին շահած համաշխարհային համբաւին ու «շահաբեր» բեմադրական տաղանդին: Մի իրողութիւն, որ այժմ ներկայ ֆիլմի համար «վնասակար» ազդակ էր համարւում: Բնականաբար չահագրգռուած կառոյցները, Թուրքիայի ընդդիմութիւնը նուազեցնելու եւ «Մուսա լերան» ծրագիրը փրկելու նպատակով, ծրագրեցին հայ բեմադիրին փոխարինել մի այլազգի հետ: Հրաւիրեցին ֆրանսիացի Ժիւլիէն Տիւվիվիէին: Այս անգամ Ֆրանսիայի Արտաքին գործոց նախարարութիւնը տեղիք տուեց Թուրքիայի պահանջին ու կրկին կանխուեց ծրագիրը:*

*Աւելի քան կէս դար յետոյ «Մայ*րիկ»*ը* (1991) *իրագործելիս Հանրի Վէրնէօյ (Աշոտ Մալաքեան) խոստովանեց հետեւեալը՝* «Մի անգամ պայմանագիր կնքեցի "Մեթրօ - Կոլտուին – Մայէր"ի հետ 250 հազար տոլարով [12] "Մուսա լերան 40 օրերը" նկարելու համար: Մէկ ամիս աշխատեցի, գրեցի ցենարը, խոշոր գործ ստացուեց: Քսան բեմադրիչներ փորձել են նկարել, գրել են ֆիլմի ցենարը, բայց յետոյ ձեռք են քաշել, չի ստացուել: Նոյնիսկ Ռուբէն Մամուլեանը զգացել է, որ խոշոր գործ է, անցած պատմութիւն եւ կէսից հրաժարուել նրկարելուց [13]: Ես չէի ուզում անունս կորցնել [14]»:

Նախապէս՝ 1969*ին, նշուած պայ-*

մանագրի կապակցութեամբ, Մալաքեան իր չկամութիւնը բացատրել էր այսպէս՝ «"Մուսա լերան 40 օրերը" հայկական ողբերգութենէն դրուագ մը բլլալով հանդերձ, կրնա՞նք այսօր, մեր օրերուն միջազգային երիտասարդութեան հրամցնել: Յիսուն տարուան հնութիւն ունեցող այդ դրուագը ի՞նչ ընդունելութիւն պիտի գտնէ օտար հանդիսատեսներու մօտ: Մանաւանդ, երբ գիտենք որ անկէ յետոյ միլիոններով մարդիկ լեցուցին փուռերուն մէջն ու այրեցին, երբ այսօր դեռ պատերազմներ կը մղուին մեր շուրջը···»:

Եւ այսպէս, «Մուսա լեռ»ը մեծածաւալ կերպով չարժարուեստում իրագործուած տեսնելու «ծարաւը», Հայութեան մօտ յագեցում չգտած, հայ բեմադիրների ու հայ ժողովրդի հաւաքական գիտակցութեան մէջ, իր ձախողութեամբ խիստ բացասական ու աւերիչ հետք թողեց: Ու դա, դեռ շարունակւում է մինչեւ այսօր: Ժամանակին օսմանեան՝ եւ ապա Թուրք կառավարութեան հասցրած հարուածները, ֆիլմի արտադրութեան անդաստանում եւս այնքան դիպուկ ու բանող էին, որ երկար տարիներ, հակառակ նորովի ստեղծուած առիթների ու հնարաւորութիւնների, թէ՛ Հայեր եւ թէ՛ ուրիշներ, ժխտողական իրավիճակում գերուած անկարող եղան, ստեղծագործական առումով, նոր գիտակից կեցուածք ցուցաբերել:

Ա. Ց.

1) Բեմադիր՝ Օսքար Ափֆէլ, պատումը՝ Հ. Լ. Կէյցի (մասամբ ըստ Հայուհի Արշալոյս [Աւրորա] Մարտիկեանեանի վկայութեան): ԱՄՆ, 1919, First National / Warner Bros. – բնօրինակը՝ 120 րոպէ, Հայաստանում պահպանուել է՝ 15 րոպէ:

2) Բեմադիր եւ հեղինակ՝ Էլիա Քազան (ըստ իր ազգակիցների վկայութիւնների): ԱՄՆ, 1963, Warner Bros. – 168 րոպէ, բնօրինակը՝ 173 րոպէ, կրճատուած տարբերակը՝ 168 րոպէ:

3) Բեմադիր՝ Հենրիկ Մալեան, պատումը՝ Հրաչեայ Քոչար: Սովետական Հայաստան. 1977, Հայֆիլմ/Sovexportfilm – 94 րոպէ:

4) Բեմադիր եւ հեղինակ՝ Հանրի Վէրնէօյ, (իր ընտանիքի մասին): Ֆրանսիա. 1991 – 137 րոպէ:

5) Բեմադիր եւ հեղինակ՝ Աթոմ Եղոյեան: Գանատա. 2002 – Alliance Atlantis / serendipity point Films / Ego Film Arts – 115 րոպէ:

6) Բեմադիրներ՝ Փաօլօ եւ Վիթորիօ Թավիանի, պատումը՝ Անթոնիա Արսլանի վէպից: Իտալիա – Ֆրանսիա – Պուլկարիա – Սպանիա. 2007 – 122 րոպէ:

7) Guinnes Film Facts&Feats - 1980.

8) American Committee for Armenian and Syrian Relief.

9) Տե՛ս. այս համարում՝ Ֆրանսէս Մարիոն, Գլխատեցէ՛ք:

10) League of Nations - **Treaty Series.** Vol. CLXV (1935).

11) Blockade (Խափանում) եւ Devil's Island (Սատանայի կղզին):

12) Խօսքը իր վարձատրութեան մասին է:

13) Խեղաթիւրուած է իրականութիւնը: Մամուլեանը չհրաժարուեց:

14) Սովետական Արուեստ, 1, 1989:

15) Սերովբէ Մխիթարեան, Ֆրանսերէնով Արտայայտուող Հայ Արուեստագէտներ – 1969, Փարիզ:

ՖՐԱՆՍԷՍ ՄԱՐԻՈՆ(1)

ԳԼԽԱՏԵՑԷ՛Ք

Լուրջ-կատակ հէքեաթ մը Հոլիվուտէն[2]

Մեծածաւալ արտադրութիւններ իրարու կը յաջորդէին, եւ Իրվինկ[3] ինծի Վրանց Վէրֆէլի «Մուսա Տաղի Քառասուն Օրերը» յանձնեց: Ռուբէն Մամուլեան, որ մեծ տաղանդի տէր մարդ է, ֆիլմը պիտի վարէր: Թէեւ այս զօրաւոր տրամը հաճոյքով կարդացի, սակայն անոր կեդրոնական նիւթը՝ Թուրքերուն յարատեւ վայրագութիւնը Հայերու հանդէպ, սոսկալի պիտի թուէր շարժանկարի հասարակութեան: Շատ Հայերու հետ ծանօթացած էի եւ զանոնք հաւնած էի, սակայն չկրցայ յիշել Թուրք մը, զոր բաւական ճանչցած ըլլայի որպէսզի կարենայի դատել թէ արդեօ՞ք իր երկրի նկարագրին տիպարը կրնար ըլլալ: Պատմուածքին հակաթուրք բնոյթը չխանգարեց զիս. միակ մտահոգութիւնս զանազան ցեղերու հետ նախապէս մեր ունեցած դժուարութիւններուն յուշերն էին. անոնք կը կարծէին թէ իրենց երկիրները զրպարտած էինք:

Մայիսի վերջերուն, Իրվինկը գրասենեակը կանչեց զիս: Այնքան սպառած կ'երեւէր, որ մտահոգութիւնս հազիւ կրցայ թաքցնել, բայց գիտէի որ կարեկցութեան որեւէ խօսք կամ շարժում երբեք պիտի չընդունէր:

– Կարծեմ «Մուսա Տաղ»ը պէտք է յետաձգեմ:

– Թուրքիոյ կառավարութի՞ւնը:

Գլուխը հակեց:

– Միեւնոյն պատմութիւնը: Միեւնոյն սպառնալիքները: Կ'երեւի կարելի չէ Թուրքիան կորսնցնել:

Փորձեցի կատակելով զինք քիչ մը ուրախացնել.

– Ձե՞նք կրնար ամենադաժան Թուրքերը իբրեւ ծպտուած Ամերիկացիներ ներկայացնել:

Թեթեւակի ժպիտով մը պատասխանեց.

– Դեռ չեմ յուսահատած: Նպատակ ունիմ իրենց դեսպանին հետ տեսնուելու, ու յետոյ թերեւս, երբ բաւական ուժեղ զգամ, իրենց կառավարութեան հետ առանձնապէս պիտի սակարկեմ: Հիմակուհիմա բեմադրութիւնը մէկ կողմ դիր եւ նոր բան մը սկսէ:

– Տարբեր առաջարկ մը ունի՞ս ինծի համար:

– Ներկայիս՝ ո՛չ, ըսաւ յոգնած: Շատ հարցեր ունիմ լուծելիք, եւ ապագայ ծրագիրներու վրայ կեդրոնանալու ժամանակ չեմ ունեցած: Խառլին Բնոֆին[4] հետ ինչո՞ւ չես կապուիր:

– Կրնա՞մ Լոնտոն երթալ ու Ալեքսանտր Քորտային[5] համար նախօրինակ նիւթ պատրաստել: «Քուին Մէրի»ն իր անդրանիկ ճամբորդութիւնը կատարած է, եւ երբ Նիւ Եորքէն դէպի Լոնտոն վերադառնայ, պիտի ուզէի այդ նաւուն վրայ ըլլալ:

– Այսքան ուշ Թուականի տեղ չես գտներ:

– Ընկերներս երկու սենեակ ազատ կը ձգեն: Հետս քարտուղարս եւ երկու զաւակներս կը տանիմ: Ինը եւ տասը տարեկան եղած են, ժամանակն է որ ուրիշ երկիրներ տեսնեն:

Յօյսի ճառագայթ մը երեւցաւ աչքին մէջ.

– Նորման[6] եւ ես ճիշդ այդ բանը մտադիր ենք ընելու մեր երախաներուն համար: Երբ փոքրիկ Բաւթըրինս բաւական մեծ ըլլայ, անմիջապէս արձակուրդ մը կ'առնեմ եւ ամբողջ Եւրոպան կը շրջինք:

Աւելցուց.

– Բայց երբե՛ք Գերմանիա չեմ վերադառնար: Այնտեղ աւերիչ չարիք կայ որ երկրին արմատները կ'ուտէ:

Լուռ խորհրդածական պահ մը ապրեցանք, ապա հարցուց.

– Որքա՞ն ատեն կը կարծես որ պիտի բացակայիս:

– Մօտաւորապէս երեք ամիս:

– Պիտի կարօտնամ քեզի, ըսաւ:

– Ես ալ քեզի պիտի կարօտնամ, Իրվինկ:

Արագ դուրս ելայ գրասենեակէն. Իրվինկ յուզումի տեսարաններ չէր սիրեր եւ իրեն հանդէպ յարգանքս թոյլ չտուաւ որ յուզումս արտայայտէի այս հրաժեշտի պահուն, որ ի միջի այլոց, մեր վերջին հանդիպումը պիտի ըլլար:

Երբ գացի Իտա Քովերմանին[7] հրաժեշտ տալու, ըսաւ ինծի.

– Պարոն Մայէրը[8] քեզ տեսնել կ'ուզէ: Դէ՛, յոնքերդ մի պռստեր, ուրախ տրամադրութեան մէջ է:

– Թերեւս ուրախ է որ ինձմէ պիտի ազատի:

– Այո՛, թերեւս:

Իտան ճիշդ ըսած էր. Պիկ Պօսը երբե՛ք այսքան բարեկամաբար չէր ընդունած զիս:

– Նստեցէ՛ք, Ֆրանսէս: Ինչպէ՞ս էք:

– Այնպէս ինչպէս Դանիէլը առիւծներու գուբին մէջ:

Այս խօսքը զուարճացուց զինք.

– Ձեր կարծիքով ի՞նչ պիտի ընեմ. մռնչե՞մ թէ խածնեմ:

– Երկուքը:

– Հանգստացէք այն ատեն: Կ'ուզէի շնորհակալութիւն յայտնել որ մեծ աղմուկ չհանեցիք ըստ ձեր սովորութեան, երբ «Մուսա Տաղ»էն հեռացուցինք ձեզ: Գիտէ՛ք, ես մասամբ պատասխանատու եմ, ինչպէս նաեւ Արեւելեան գրասենեակի տղաքը: Պայմանները մեզի թոյլ չեն տար որ Թուրքիոյ պէս երկիր մը վիրաւորենք: Թուրքիոյ դեսպանին հանդիպած եմ: Մեծ մարդ մըն է, կարեւոր մարդ մը: Ձէք գիտեր թէ ի՛նչ մեծ պատիւ է ողջ աշխարհի կողմէն որպէս դեսպան յարգուած ըլլալն ու երեւելի դիրք մը ունենալը:

Ձայնը սկսաւ հեռանալ.

– Ազգակիցներուդ կողմէն օրինակելի համարուիլ··· բոլոր ազգերուն կողմէն պատուանշաններ կըրել··· Եւրոպայի մեծ պետութիւններուն մօտ հեղինակութիւն ունենալ··· Մերձաւոր Արեւելքի մէջ··· Հեռաւոր Արեւելքի մէջ···

Ինքնաբաւ քունի մը մէջ տարուած՝ աչքերը փակեց, եւ յանկարծ զինք պատկերացուցի ֆէս մը դըլխուն, ու խորհեցայ. սատանան տանի, հիմա վստահաբար ինքզինքը դեսպան կ'երեւակայէ: Թուրքիո՛յ մէջ դեսպան:

«Քուին Մէրի»ին վրայ Նիւ Եորքէն ճամբայ ելանք. նաւը երբ նաւահանգստի միւս նաւերէն իր գլուխը աւելի վեր կը բարձրացնէր, քիչ մը թագուհիին գլխարկին կը նմանէր:

[...]

Ամերիկացի զբօսաշրջիկներ, ճամբորդութեան գործակալութիւններու գծած ուղիներուն հետեւելով, ինծի միշտ կը յիշեցնեն այն գաղթող թռչունները որոնք իրենց թռիչքին ընթացքին պահ մը դադար կ'առնեն: Տասը շաբթուան մէջ քարտուղարուհիս եւ ես Եգիպտոս, Պաղեստին, Իրաք, Պաղեստին, Յունաստան եւ Թուրքիա այցելեցինք: Այդ սեղմ ժամանակի ընթացքին, տեսանք հին քաղաքներ, խոհուն հայեացքով դարերը դիտող Սփինքսը, չաստուածներուն նուիրուած յունական տաճարներ, զմրուխտ Վոսփորը, եւ վայելեցինք մեզի միանգամայն օտար ցեղերու –այնքան օտար որքան մենք իրենց– բարեհամբոյր ընդունելութիւնը: «Եթէ խնձոր մը խածնես՝ անոր համը երբե՛ք չես մոռնար», կ'ըսէ հին թրքական առած մը: Եսպերիդիայոց խնձորներուն համը տեսանք. եւ չէինք ուզեր Մերձաւոր Արեւելքը ձգել, թէեւ մեզի ըսին թէ հոն արդէն հարցեր ծագած էին, եւ որ այդ Եդեմի Պարտէզէն վտարումը կրնար տեղի ունենալ որեւէ ատեն:

Թարգմանեց՝
Վ. ՔԵՐՕՎԲԵԱՆ

(1) Ֆրանսէս Մարիոն (1888–1973) – Ամերիկացի գրող: Անխօս ֆիլմերու օրերէն սկսեալ, Հոլիվուտի քանի մը աչքառու ֆիլմերու բեմադիր:

(2) *Frances Marion*, Off With Their Heads ! A Serio-Comic Tale of Hollywood, *The Macmillan Co., New York*, 1972.

(3) Իրվինկ Թալպըրկ (1899 – 1936) – Ամերիկացի արտադրիչ: Իրագործող՝ Մեթրօ-Կոլտուին-Մայէր հիմնարկի շարք մը աչքառու ֆիլմերու:

(4) Խառլին Բնոֆ (1899 – 1981) – Ամերիկացի արտադրիչ. երբեմնակի գրող եւ բեմադիր:

(5) Ալեքսանտր Քորտա (1893 – 1956)– Հունգարացի անուանի բեմադիր: Աշխատած է նաեւ Փարիզ, Պէրլին ու Հոլիվուտ: Վերջնականապէս հաստատուած է Անգլիա, ուր ստացած է Սըր տիտղոսը:

(6) Նորմա Շերէր (1900 – 1983) – Գանատացի դերասանուհի: Անխօս ֆիլմերու օրերէն աշխատած է Հոլիվուտ: 1930էն մեծապէս դնահատուած է Մեթրօ-Կոլտուին-Մայէր հիմնարկի ֆիլմերուն մէջ: Ամուսնացած էր Իրվինկ Թալպըրկի հետ:

(7) Իտա Քովերման – Քարտուղարուհի՝ Լուիս Մայէրի:

(8) Լուիս Բ. Մայէր (1885 – 1957) – Ամերիկացի հրեայ վաճառական: Նախ ֆիլմերու ցրուիչ եւ ապա Մեթրօ-Կոլտուին-Մայէր հիմնարկի վարիչ ու կարեւոր բաժնետէր:

ԹԱՒԻԱՆԻՆԵՐՈՒՆ «ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ»...

(Շար. Ա. էջէն)

մութեան անցքերը: Արգիլուած գոտի է:

բ – Այդ դէպքերը, պատմութիւնը կը վերաբերին անհետ կորած անցեալի մը, որմէ մնացած լուսանկարային ու գրաւոր հետքերը մասնակի են:

գ – Կարելի չէ նաեւ երթալ ու ներկային մէջ ուսումնասիրել ազգագրական տուեալները՝ ճարտարապետութիւն, նիստ ու կաց, ըզգեստաւորում, եւլն.:

Այս խնդիրները, որոնք գեղարուեստական ծրագրին հիմնական յենակներէն են՝ վերստեղծել վայրը, մթնոլորտային կազմածը, ուր պիտի պատկերագրուի եղելութիւնը, վերապրուին դէպքերը, Հայկական ցեղասպանութեան նիւթը ըստանձնող բոլոր շարժապատկերողներուն առջեւ ծառացած են: Բոլորն ալ բախած են այս դժուարալոյծ հարցին: Օրինակի համար, Վէրնէօյի Մայրիկին մէջ, տարագրութեան տեսարանի վերակերտումը երեւակայածին տեսարան մըն է զուրկ ինքնութենէ, աշխարհագրական ու տեղագրական դիմագիծէ: Նոյնը կարելի է ըսել Աթոմ Եղոյեանի Արարատին մէջ դիտուած Վանի ինքնապաշտպանութեան, կոյս աղջիկներու ողջակէզի տեսարաններուն վերակերտումին մասին, որուն արհեստականութիւնը ընդունելի էր այն չափով որ հանդիսատեսը ականատես է որ ցուցադրուածը խաղարկուած տեսարաններ են Ցեղասպանութեան նուիրուած ֆիլմի մը համար: Անցեալին, Քազան իր Ամերիկա, Ամերիկա ֆիլմով, յաջողած է մասնակիօրէն շրջանցել Թուրքիոյ մէջ նկարահելու արգելքը:

Արտոյտներու ագարակ-ին պարագային ալ նոյն հարցը կը մնայ անլոյծ: Նկարահանումները կատարուած են Պուլկարիա: Ոչ մէկ հայկական աշխարհագրական տուեալ գոյութիւն ունի ցուցադրուած տեսարաններուն մէջ, ըլլայ՝ Արտոյտներու ագարակը, ըլլայ՝ քաղաքը, ուր դէպքերը կը պատահին, կամ տարագրութեան ճանապարհին լեռ մը, դաշտ մը, աղբիւր մը որ յուշէ Արեւմտահայաստանի այսինչ կամ այնինչ շրջանը:

ՏԱՐԱԳԻՐ ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐԸ

Բաղդատական մը ընելով, կարելի է Շոայի պարագային, նկարահանումներ կատարել Տաշոյի կամ Աուշվիցի կեդրոնացման ճամբարներուն մէջ. անկարելի է պատմական Արեւմտահայաստանի մէջ: Բացի Հալէպ քաղաքէն որուն պարիսպներուն տակ կը հանրգուանէ տարագիրներու կարաւանը եւ ուր կ'իրականանայ Աւագեան ընտանիքի մնացորդացին փրկութեան ծրագիրը, ֆիլմը ամբողջովին զուրկ է աշխարհագրական վայրերու նշումէ: Այս բացը Հայկական Ցեղասպանութեան նուիրուած շարժանկարներու էական յատկանիշն է. հողէն զուրկ ըլլալ: Այսինքն, հողին կրած յիշողութենէն զուրկ ըլլալ: Ստիպուած ըլլալ ամէն ինչ վերակերտելու, տարագիրներուն նման, ամէն ինչ վերսկսիլ, վերակերտել յուշի պատառիկներէն մեկնած: Ահա արուեստագէտին ասպարէ–որ: Տարագրութեան շարժանկարը կը դառնայ տարագրեալ շարժանկար: Իսկ, հեղինակը տարագրեալ արուեստագէտ մը: Այս չէ՞ միթէ, խեղութեան մէջ, արուեստին կալուածը՝ վերստեղծել կորսուեալ վայրը, ինքնութեան էական մարմին տալ:

Տեղայնացումը անհրաժեշտ է պատմական ֆիլմերուն պատրաստութեան համար. առանց բոլորովին փաստագրական ըլլալու, հարկ է վաւերական ըլլալ: Ինչպէս անհատականացումը կամ «մասնաւորացումը» պատմութեան, որով աղէտը կը ներկայացուի ընտանիքի մը պատմութեան ընդմէջէն. կարելի չէ Ցեղասպանութիւնը իր ամբողջութեան մէջ ներկայացնել, մասնաւորը կը թելադրէ ընդհանուրը: Տեղայնացումով կը պայմանաւորուին դերակատարներուն զգեստաւորումը, տուներուն ներքին կահաւորումը, արտաքին ճարտարապետական տեսքը, իրերու ու մեքենաներու գործածութիւնը, կենցաղը, երաժշտութիւնը:

Պէտք է ըսել որ Անթոնիա Արսլանի հեղինակած յուշապատումն ալ, հակառակ իր գրական արժանիքներուն, շարժանկարին հեղինակներուն գործը չէ դիւրացուցած: Հեղինակն ալ իր պատումին մէջ, որուն հիման վրայ կառուցուած է Արտոյտներու ագարակը շարժանկարը որոշակիօրէն չի նշեր դէպքերուն աշխարհագրական վայրը: Տարագրութեան ընթացքին կը յիշէ միայն Գոնիան եւ Հալէպը: Գոնիայի յիշատակումը հեղինակային ստեղծագործութեան արդիւնք պէտք է եղած ըլլայ, որովհետեւ Խարբերդէն տարագրուող Հայերը մինչեւ Գոնիա չէին տարուեր, յետոյ՝ Հալէպ, անկէ ալ Տէր Զօր առաջնորդուելու համար:

Նման հարց կը յառաջանայ նաեւ երաժշտութեան պարագային, յատկապէս «Ով Սիրուն, Սիրուն» երգի ընտրութիւնը, որ լայթմոթիվի նման ֆիլմին ամէնէն զգայուն պահերուն կ'երգուի կամ կը նուագուի: Նունիկին «արգիլուած, անկարելի սիրոյ» երգը, որ վերջին տեսարանին մէջ, Նունիկ հերոսաբար կ'երգէ փրկելու համար փախչող փոքրիկները: Որքան ալ Աւագեան ընտանիքին քաղքենի ու եւրոպական կենցաղ ըլլալը ուզէ թելադրել, երգը, որ Արսլանի վէպէն քաղուած է, բոլորովին խորթ է Արեւմտայաստանէն տարագրուող Հայութեան գաւառային մշակոյթին: «Ով Սիրուն, Սիրուն» երգին բառերը կը պատկանին Լեւոն Միրիջանեանին որ 1933ին ծնած է, իսկ երգը ծնունդ առած է 1960ական թուականներուն Սովետական Հայաստանի մէջ:

Սակայն այնուհետեւ, Արտոյտներու ագարակը շարժանկարին մէջ, տեղայնացումի պակասը ու վայրին հետ առնչուած մշակութային տուեալներու բացակայութիւնը պատմուածքին հաւաստիութիւնը չեն պակսեցուցած, եւ դեռ ընդհակառակը թերեւս նաեւ հանդիսատեսին կը թելադրեն ընդունուած ու տեղին ընդհանրացում մը՝ հասարակաց ճակատագիր բոլոր մահուան կարաւաններուն: Անոնք ճամբայ ելած ըլլան Զէյթունէն, Մալաթիայէն կամ Խարբերդէն, բոլորն ալ նոյն վերջակէտին պիտի հասնէին՝ մահուան դիրկը Տէր Զօր:

Տեղայնացումի անկարելիութիւնը, անոր բացակայութիւնը, զոր կը ստիպէ դէպքերուն պատմական վայրին վերակերտում կամ նմանատիպ վայրի մը ընտրութիւն, Թաւիանիներուն պարագային գեղարուեստական դիրքորոշումի մը արդիւնքը չէ, այլ՝ արտաքին պայմաններու ազդեցութեան, այս պարագային Թուրքիոյ ժխտումին:

Հակառակ Հայկական Ցեղասպանութիւնը ներկայացնելու բոլոր այս աննպաստ պայմաններուն ու խոչընդոտներուն, Արտոյտներու ագարակը կը յաջողի Եղեռնը պատմել եւ ան կը հանդիսանայ Եղեռնին նուիրուած առաջին պատմական ֆիլմը, 90 տարիներու ուշացումով, առաջին դասականը:

«ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ»ԻՆ ԱՌԱՆՁՆԱՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը պատմուի Եղեռնը ինքնատինքեան՝ ջարդն ու տեղահանութիւնը, Աւագեան ընտանիքին ողբականին ընդմէջէն:

Թաւիանիները Արտոյտներու ագարակ-ով կը քակեն Երիտթուրքերու պատրաստած ցեղասպանական ծրագիրը, առանց հրէշացնելու ամբողջ Թրքական ընկերութիւնը:

Վերնագիրը արդէն կը նշէ վայր մը, «Արտոյտներու ագարակը», որ կը նորոգուի ընդունելու համար Վենետիկ հաստատուած եղբայր մը՝ Ասատուր: Արտոյտներու ագարակը անուանումն է ամառանոցային տան մը, որ կը դառնայ ջարդի վայր մը: Հոն է որ կը սպաննուին անգէն ու գլխահակ գաւառային քաղաքին հայ տղամարդիկն ու արուները անխտիր, իգական դասին ներկայութեան: Ան կը խորհրդանշէ Աւագեաններուն, տեղացի Հայերուն միամտութիւնը, որոնք Թրքական եաթաղանին ներկայութիւնը զգալով հանդերձ, կը յուսան աւելի պայծառ բարօր ապագայ մը:

Վայրագութեան տեսարանները սարսռազդեցիկ են, չափաւորուած մարդկային վերաբերում ցուցաբերելու անկարելիութեամբ, թէ հայկական, թէ Թրքական կողմին համար:

Նիւթը զարգացնելու միջոցները դասական են. առաջին՝ անկարելի սիրային պատմութիւն մը՝ Նունիկ Աւագեանի եւ Թուրք սպայ Էկոնի միջեւ, որ աւելի վերջ, տարագրութեան ընթացքին կը վերածուի անանուանելի սիրա-սեռային յարաբերութեան Նունիկին ու զապթիէ Եուսուֆին միջեւ: Երկրորդը, Աւագեան ընտանիքը փրկելու ծրագիրը, կազմակերպուած մուրացկան Նազիմի եւ Իսմէնի կողմէ:

Եղեռնը բազմածալ երեւոյթ է, գեղչումներն ու պարզեցումներն անխուսափելի անհրաժեշտութիւններ են, նիւթին ներկայանալի վիճակ մը տալու համար: Արտոյտներու ագարակ-ին մէջ ալ կը հանդիպինք նման հեղինակային գեղչումներու, ինչպէս՝ կրօնական տարրին բացակայութեան, նոյնիսկ, ընտանիքին երէցին յուղարկաւորութեան տեսարանին մէջ: Ապա, քրտական տարրին բացակայութեան ջարդերու ու ապստամբութիւններու տեսարաններէն. դեռ՝ գեղչուած են Հայերու ինքնապաշտպանութեան դրուագները եւ օտար պետութիւններու միջամտութիւնները: Այս գեղչումները աւելի կը շեշտեն Ցեղասպանութեան կանխամտածուած ծրագիրի իրողութիւնը Երիտթուրքերու դաղտնի կազմակերպութեան կողմէ:

Թրքական կողմին, Թէզերն ալ չեն անտեսուած ֆիլմին մէջ, ինչպէս՝ Թրքական դաղտնի կազմակերպութեան ժողովին տեսարանը, ուր լուսանկարներու հեռարձակումով, երիտասարդ սպաներուն ազգայնական ոգին կը հրահրուի. Թուրք բանակին պարտութիւններուն դիմաց՝ Հայերուն հրճուանքը կը ցուցադրուի, ի տես ռուսական բանակին յառաջխաղացքին:

Տարագրութեան տեսարանի ամբողջ տեւողութեան, կամաց կամաց կը պատկերուի կարաւանի անդամներուն հոգեկան ու ֆիզիքական աստիճանական քայքայումը՝ բռնաբարում, խոշտանգում, սպառում, անօթութիւն, փախչիլ յանդգնողներուն խարոյկով հրկիզում: Արդարեւ, ամէնէն բարդ ու դժուարին բաժինը տարագրութեան ներկայացումն է: Որքան ալ անկարելի ըլլայ հոգեկան ու ֆիզիքական դանդաղ քայքայման պատկերացումը, ուր մարդ արարածը խլեակի մը, շնչաւոր դիակի, կենդանիի մը կը վերածուի, մարմինը՝ մխէ, դնդերէ զուրկ, մաշկապատ կմախքի, Թաւիանիները կը յաջողին, կարծէք նուազագոյնով, ենթադրել տալու այն գեհենը զոր անոնք կրնան ապրած ըլլալ:

Արտոյտներու ագարակը կը խորհրդանշէ նաեւ տարագրութիւնն ու աշխարհասփռում. ի՞նչ կրնայ ըլլալ արտոյտներուն ագարակը, եթէ ոչ երկրագունտի անծայրածիր տարածքը՝ սփիւռքը:

Վերջին տեսարանը կը խտացնէ ֆիլմին շրջադարձային պահը երբ Եուսուֆ զինուորականը, որ խղճամիտ զինուորական մը եղած է, եկած՝ վկայելու Երիտթուրքերուն դէմ, ան ինքզինք եւս կը մեղադրէ իբր պատասխանատու Հայերուն դէմ գործուած մարդկային ոճիրին:

ԳԱԼԻՔ ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսայի մէջ, Արտոյտներու ագարակը չգնահատուեցաւ ըստ իր կարեւորութեան: Քննադատները մեծ մասամբ դաղջ վերաբերում մը ցուցաբերեցին: Հանդիսատեսներն ալ նոյնպէս, հաւանաբար ազդուած առաջիններուն տեսակէտներէն: Հայերու մօտ ալ նոյն վերապահութիւնը կար: Արարատի ըստեղծած խանդավառութիւնը չըկար: Ֆրանսայի մէջ «Հայաստանի Տարի»ին նուիրուած բազմաթիւ հանդիսութիւննե՞րն արդեօք յագեցուցած էին հայութեան ինքնութեան պրպտումի ծարաւը: Թերեւս, Պէրլինի փառատօնին, ֆիլմին առաջին ցուցադրութեան ընթացքին, Թրքական կողմին չափաւոր հակազդեցութիւնն ալ չօգնեց լարելու շատերուն հետաքրքրութիւնը:

Խօսքը կ'ուղղուի նաեւ Թուրքերուն եւ եւրոպական հասարակութեան, Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամ ըլլալու սեմին, որ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումը ընդունին իբր բարոյական պարտք, Գերմանիոյ օրինակին հետեւելով:

Առաջին անգամ ըլլալով գեղարուեստական երկ մը, միջազգային բեմին վրայ, Հայոց Ցեղասպանութիւնը օրինակ կ'առնէ դատապարտելու ժամանակակից ցեղասպանական արարքները: Կարելի՞ է անցեալէն, պատմութենէն դաս առնել, առաջքն առնելու համար նոր ջարդերու, ցեղասպանութիւններու: Այս կը թուի ըլլալ Թաւիանի եղբայրներուն ցանկութիւնը, սպասումը...

Շարժանկարներն ալ ունին իրենց ճակատագիրը. Արտոյտներու ագարակը հակառակ իր առաջին տատամսոտ քայլերուն, տարիներու ընթացքին աւելի ու աւելի դիտուելու ու արժեւորուելու հեռանկարը ունի: Առաջին անգամ ըլլալով, Եղեռնը պատկեր մը ունի՝ Արտոյտներու ագարակը, Թաւիանի եղբայրներուն կողմէ ստորագրուած, գալիք սերունդներուն աւանդուելու: Արուեստը կը ստանձնէ յիշողութեան ժառանգութիւնը փոխանցելու պաշտօնը:

Ժ. Զ.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» — 83 rue d'Hauteville 75010 Paris — Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 4
MARDI
4 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ -- Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.843 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.843

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԶԻՆԵԱԼ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻ՞ՒՆ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՆՋ

Արեւմտեան լրատուիչները շաբաթավերջին տեղեկացուցին թէ Թրքական զինեալ ուժեր ՓՔՔ–ի մարտիկներ հալածելու պատճառաբանութեամբ գործողութեան ձեռնարկած են Իրաքեան տարածքին վրայ, Դեկտեմբեր 1ին: Գործողութիւնը քանի մը ժամ միայն տեւած էր եւ զոհեր պատճառած Թիրախ առնուած կողմին: Թրքական բանակի պատասխանատուներ յայտնած էին թէ նման այլ գործողութիւններ նախատեսելի են, ձեռք ձգուած տեղեկութիւններու հիման վրայ:

Զինեալ գործողութեան նախօրեակին, Նոյեմբեր 28ին, վարչապետ Թ. Էրտողան յայտարարած էր թէ Իրաքի սահմանէն ներս զինեալ միջամտութեան լիազօրութիւնը զոր Հոկտ. 17ին վաւերացուցած էր Ազգային Ժողովը, Նախարարներու ժողովին որոշումով եւ Հանրապետութեան նախագահին վաւերացումով փոխանցուած է բանակին:

Ինչ կը վերաբերի քրտական կողմին, Քիւրտիստանի ազգային համագումարը հերքած է զինեալ միջամտութեան լուրերը. ըսուած է թէ Թրքական տեղեկատուութիւնը անհիմն է, փոքր ռումբեր միայն արձակուած են, որոնք ոչ մէկ զոհ պատճառած են քրտական կողմին: Իրաքի ամերիկեան ուժերու բանբերն ալ յայտնած է թէ տեղեակ չեն նման գործողութեան մը:

Քիւրտիստանի ազգային համագումարը քրտական հարցին որպէս միայն լուծում, եօթը կէտէ բաղկացած Յայտարարութիւն մը հրապարակած է: Հոն կը պահանջուի.

– Քրտական ինքնութեան ճանաչում եւ Թուրքիացիութեան հասարակաց յայտարարին տակ բոլոր ինքնութիւններուն սահմանադրական ապահովութիւն,

– Վերջ տալ քրտերէնին եւ քրտական մշակոյթին խոչընդոտ հանդիսացող ազդակներու գոյութեան, ընդունիլ մայրենի լեզուով ուսուցումի իրաւունքը եւ Քիւրտիստանի շրջանին մէջ Թրքերէնին զուգահեռ պաշտօնական երկրորդ լեզու ընդունիլ քրտերէնը, յարգել այլ փոքրամասնութիւններու մշակութային իրաւունքները,

– Մտքի, հաւատքի ու արտայայտութեան անկախութեան հիմով ընդունիլ ազատ քաղաքականութիւն վարելու եւ կազմակերպուելու իրաւունքը,

– Ընդհանուր հաշտութեան մը ծրագրով փոխադարձ ներում հռչակել ու խաղաղութեան, անկախ միասնութեան մը հեռանկարով քաղաքական բոլոր բանտարկեալները –ներառեալ Ա. Էօճալանը– ազատ արձակել,

– Քիւրտիստանի մէջ բանակած զինեալ ուժերը ետ քաշել, անտառապահներու համակարգը ջնջել և զարգացնել ընկերային եւ տնտեսական ծրագիրներ որոնք թոյլ կու տան իրենց գիւղերէն վտարուած գիւղացիներու վերադարձը,

– Տեղական ղեկավարման նոր օրէնքով մը այդ ղեկավարութիւններուն լիազօրութիւնները աւելցնել եւ նորովի կարգաւորել զանոնք,

– Վերանշեալ կէտերուն զուգահեռ, կողմերէն ընդունելի ժամանակացոյցով մը կեռիլլայի ուժերուն աստիճանական զինաթափումը եւ ժողովրդավար ընկերութեան կեանքին մասնակցութեան հոլովոյթը ապահովել:

Յայտարարութեամբ շեշտուածը այն է թէ կարելի է առանց սահմանային փոփոխութեան լուծել քրտական հարցը, համաձայնելով Ինքնավար Քիւրտիստանի տարբերակին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՏԻՆԻ «Միացեալ Ռուսաստան» կուսակցութիւնը ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ Դեկտեմբեր 2ին, երեսփոխանական ընտրութիւններուն, ձայներու աւելի քան 64%ի համեմատութեամբ: Իրեն կը յաջորդէ Համայնավար կուսակցութիւնը ձայներու 11,5%ով, ընդդիմութիւնը աթոռ մ'իսկ չէ շահած: Մասնակցութեան համեմատութիւնն ալ շուրջ 60% եղած է մինչ Գասպարով եւ ընդդիմութիւնը ձեռնպահութեան կոչ ըրած էին: Բողոքներ բարձրացած են որ բացայայտ խարդախութիւններ եղած են: Բայց եւ այնպէս, Պուտինի դիրքը վտանգուած չէ:

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ Դեկտեմբեր 3ին Ալժէրիա մեկնեցաւ եռօրեայ պետական այցելութեան մը համար, բաւական լարուած մթնոլորտի մը մէջ, նախկին ռազմիկներու նախարարին խօսքերէն ետք Սարքոզիի հրէական ծագումին մասին: Ալժերիոյ Փարիզի դեսպանը Արտաքին Նախարարութիւն հրաւիրուած էր ու ըսուած էր իրեն թէ «հարցը ծանրակշիռ է եւ անընդունելի»: Հարց ծագած էր նաեւ որ Սարքոզի կրնայ չերթալ, բայց յետադային Պուտեֆլիքայի խօսքերը բաւած էին որպէսզի Սարքոզի միտքը փոխէ: Պէտք չէ անտեսել նաեւ որ 5 միլիառ տոլարի պայմանագրեր կան...:

ՖՐ. ՊԱՅՐՈՒ վերջնապէս թաղեց Իւ. Տէ. Էֆ.ը որ կրնայ այլեւս մէկ բաղկացուցիչը ըլլալ ՄՈՏԵՄ–ի (Դեմոկրատ Շարժում) որու նախագահ ընտրուեցաւ հիմնադիրը: Դեկտեմբեր 1 եւ 2ին, Վիլըփէնթի մէջ տեղի ունեցաւ կուսակցութեան հիմնադիր համագումարը: Ինք ՄՈՏԵՄ–ը կը նկատէ «միջազգային դիմադրութեան շարժում մը՝ աշխարհի տիրապետող մոտելին, որ դրամը կեդրոնական յենարանը ըրած է ընկերութիւններու կառուցման»: Պայրուի ընտրութիւնը կատարուած է 3900ի վրայ 3800 ձայներով: Հակառակ այս երեւոյթին, Պայրու օրէ օր աւելի առանձին է եւ վերջին «դաւաճան»ն էր Ժ.–Մ. Գաւառա, որ Իւ. ԷՄ. Փէ.ի հովանիին տակ կը ներկայանայ թաղապետական ընտրութիւններուն Փարիզի 12րդ թաղամասը, հակառակ անոր որ Նէօյի կը բնակի:

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼԻ հատորը՝ «Ամէնէն գեղեցիկ պատմութիւնս դուք էք» (խորագիրը մէկ երգն է ողբացեալ Պարպարայի) հրապարակ կ'ելլէ Դեկտ. 4ին, թէեւ զանազան թերթեր նախապէս լայն հատուածներ հրատարակած են: Ամէնէն աւելի ուշադրութիւն կը գրաւէ այն խոստովանութիւնը զոր կ'ընէ նախագահական նախկին թեկնածուն, երբ կ'ըսէ թէ Ֆր. Պայրուի առաջարկած է իր վարչապետն ըլլալ եւ այդ առընչութեամբ ժամադրուած էին, բայց երբ գացած է անոր տունը, այս վերջինը խնդրած է որ վեր չելլէ, քանի զանազան անձեր կան հոն: Ինչ կը վերաբերի Պայրուի, չի հերքեր, բայց կ'ըսէ թէ մըտածած էր որ կարելի չէ, շատ երկդիմի բան մը կ'ըլլար: Ս. Ռուայալ կ'անդրադառնայ նաեւ իր փոթորկալից յարաբերութիւններուն կուսակցութեան հետ եւ կ'ըսէ նաեւ թէ պատրաստ է յաջող ընտրութեան համար: Կ'ուզէ ընկերվարականներու գլխաւոր դէմքն ըլլալ:

ԶԱՓԹԸՐԸԹՈՆԻ (Ֆրանսայի պասք շըրջանը) մէջ, Շաբաթ օր, Դեկտեմբեր 1ին, երեք անձեր, զորս ԷԹԱ–ի անդամ կը նկատեն Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ իշխանութիւնները, սրճարանէ մը դուրս ելլելէ ետք, խօսքի բռնուած են երկու սպանացի առանց համազգեստի ոստիկաններու հետ եւ կրակած ու խոյս տուած: Երկու ոստիկաններէն մէկը տեղն ու տեղը մեռած է, երկրորդն ալ մահամերձ է: Առաջին անգամն է որ նման արարք մը կը պատահի ֆրանսական հողամասին վրայ:

ՇԱՒԷԶ փոքր համեմատութեամբ մը պարտուեցաւ Դեկտեմբեր 2ին, երբ հանրաքուէի դիմած էր սահմանադրական բարենորոգման համար: 50,7%ով ո'չ ըսուեցաւ իր առաջարկներուն, ըստ որոնց պիտի կարենար անսահմանօրէն ներկայանալ նախագահական ընտրութեան եւ գրաքննել մամուլը տագնապի առեն:

ԻՆԿՐԻՏ ՊԷԹԱՆՔՈՒՐԻ վիճակը ալ աւելի կը մտահոգէ ընտանիքը (զաւակները, մայրը) երբ 16 էջնոց նամակի մը մէջ, մօրը ուղղուած, կը նկարագրէ իր անհանդուրժելի կեանքը՝ վեց տարիէ ի վեր: Նամակը գտնուած է ՖԱՐՔ–ի մէկ անդամին վրայ եւ զաւակները կրկին ամէն կողմ կը դիմեն, մանաւանդ Սարքոզիի, որպէսզի ճար մը գտնուի: Փարիզ կողմնակից է որ Շաւէզի միջամտութեան հարցը չթաղուի, ինչպէս ուզած էր Գոլոմպիոյ նախագահը:

ՄԱՐՏԻՆԻ մէջ առեւանգուած սաուրի կրօնաւորը ազատ արձակուած է Նոյեմբեր 30ին: Անմիջապէս հարցաքննըւած է եւ պատմած առեւանգումի պարագաները: Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է առեւանգիչներէն մէկը: Լրատուութիւնը տեղեկութիւն չէ տուած փըրկագինին մասին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ՄԱԴՐԻՏԵԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

Արտաքին գործերու նախարար Վարդան Օսկանեան որ Օ. ԷՍ. Սէ. Ը.ի ժողովին մասնակցելու համար Մադրիտ կը գտնուէր, Մինսկի խումբին նախագահներուն եւ Ազրպէյճանի արտաքին գործերու նախարարին հետ հանդիպում ունեցած է Սպանիոյ իր պաշտօնակիցին՝ Մ. Ա. Մորիթինոսի հետ: Ապա Վ. Օսկանեան եւ Է. Մամէդեարով տեսակցած են Մինսկի խումբին նախագահներուն հետ:

Մադրիտի ժողովին մասին Վ. Օսկանեան ըսած է թէ մեծ մասով դրական ընթացած է, կարելի եղած է Ղարաբաղի շուրջ ձեւակերպման առումով ընդհանուր համաձայնութեան գալ:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ

Նոյեմբեր 30ին ծանուցուած է թէ Հ.Յ.Դ.–ի նախագահական թեկնածուն կ'ըլլայ Բիւրոյի անդամ, Ազգային Ժողովի փոխնախագահ Վահան Յովհաննիսեան: Որոշումը տրուած է նոյն օրուան կուսակցութեան արտակարգ ժողովին ուրուն մասնակից 79 պատգամաւորներէն 60ը իրենց քուէն տուած են անոր: Կուսակցութեան Հայաստանի Գերագոյն մարմնի ներկայացուցիչ Արմէն Ռուստամեան ստացած է 19 քուէ, հակառակ թեկնածու ըլլալէ հրաժարելուն:

Արտակարգ ժողովին ներկայ եղած են վարչապետ Ս. Սարգսեան, Բարգաւաճ Հայաստանի փոխնախագահ Արեւիկ Պետրոսեան, Օրինաց Երկիրէն Մ. Շահգելդեան, ԱԺՄ–էն Վազգէն Մանուկեան եւ ուրիշներ:

ԵԶԴԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ՔՈՒԷՆԵՐԸ Ս. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻՆ

Եզդիներու առաջնորդ Ազիզ Թամոյեան Նոյեմբեր 30ին յայտնած է թէ իրենց համայնքը նախագահական ընտրութեան պիտի զօրակցի Ս. Սարգսեանի: Աւելցուցած է թէ այս վերջինը յաղթելու մեծ հաւանականութեան տէր է: Գրեթէ նոյնն է դիրքը հրեայ համայնքին. անոր նախագահ Ռիմա Վարժապետեան նշած է որ իրենք նախընտրութեան հարցախոյզ չեն կատարած, բայց իրենք կը կարծեն որ ներկայի վարչապետը արժանի է նախագահ դառնալու:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ 20ԱՄԵԱԿԸ ՏԱԿԱՒԻՆ ԱՆՏՈՒՆՆԵՐՈ՞Վ

Տարի մը ետք ո'վ գիտէ ինչ պայմանով պիտի նշուի 1988ի երկրաշարժին 20ամեակը. այսօր, 19րդ տարելիցին քանի մը օր մնացած, հայաստանեան լրատուիչները դիտել կու տան թէ Գիւմրիի մէջ տակաւին մօտ 4 հազար ընտանիք կ'ապրի տնակներու մէջ, ինչպէս աղէտին վաղորդայնին: Ու երկրին երկրորդ, անցեալին 200 հազար բնակչութեան տէր քաղաքը ամբողջովին փրկուած չէ մարդկային արժանապատուութիւնը ոտնակոխ ընող այդ «առժամեայ» կացարաններու տեսարանէն: Կ'ակնկալուի որ 2008ի պիւտճէն նոր յատկացում ընէ յարկարաժին գնելու արժեթուղթեր տալու համար տնազուրկներուն, բայց թէական է այդ միջոցով հարցին վերջնական լուծումը:

ՀԱՅ ՊԱՏԱՆՈՒՀԻԻՆ ՆԿԱՐԱԾՈՎ ՄԱԿ–Ի ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹ

ՄԱԿ–ի թղթատարական վարչութեան յայտարարած «Կրնանք յաղթահարել աղքատութիւնը» միջազգային գծագրութեան մրցումին վեց յաղթականներէն մէկն է Մարիամ Մարուքեան. ան 13 տարեկան է: 2008ին պատրաստուելիք դըրոշմաթուղթի մը վրայ պիտի զետեղուի անոր գծագրածը:

Մրցումին մասնակցած են 60 երկրի 5–15 տարեկան պատանիները, ներկայացնելով 12 հազար նկար: Հայաստանէն 475 աշխատանք ղրկուած է: Անոնցմէ 10ը առնուած են լաւագոյն 50ին մէջ: Երկրորդ տեղը գրաւած են Անահիտ Մարտիրոսեան եւ Լուսինէ Ներսէսեան, երրորդը՝ Էլլադա Խաչատրեան: Մարիամ Մարուքեան Հոկտեմբերին Նիւ Եորքի մէջ ներկայ եղած է մրցանակաբաշխութեան:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵՐԲ «ՆՈՐՈԳԵԼ» ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ «ՔԱՆԴԵԼ»

Կարսի Առաքելոց եկեղեցիին հարազատութիւնը պահպանելու բծախնդրութեամբ նորոգութեան լուրերէն ետք, ըստ նոր հասած տեղեկութիւններու, այդ աշխատանքին ընթացքին քանդուած են բազմաթիւ խաչերու քանդակներ: Տրըւած բացատրութիւնը այն է որ նորոգութեան ընթացքին այդ քանդակներու հարազատութիւնը աղաւաղուած է, ուստի քերթելով փճացուցած են զանոնք:

Կառոյցին հարազատութիւնը պահպանելու հաւաստումներուն քով յայտնուած է թէ աշխատանք կը տարուի եկեղեցիի շէնքը կից մզկիթին միացնելու: Մինչդեռ, նորոգութեան լուրերուն հետ ըսուած էր որ որոշուած է շէնքը թանգարանի վերածել:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ԱՆՑԵԱԼՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՆ

Գոնէ նկատի ունենալով արժանթինահայ գաղութի մէջ արձանագրուող վերջին շարժումները, կրնանք հաստատել, որ հայրենակցական միութիւնները վերստանալու վրայ են իրենց նախկին աշխուժութիւնը եւ կը ջանան գործօն ներկայութիւն ըլլալ մեր հանրային կեանքին մէջ, ինչպէս էին առենին, Սփիւռքի կազմաւորման առաջին տարիներուն եւ անոնց յաջորդող տասնամեակներուն։

Այս հաստատումը կ'ընենք հետեւեալ իրադարձութիւններու լոյսին տակ.

– Այնթապի Հայրենակցական միութիւնը, որ շուրջ երեք տասնամեակներէ ի վեր լռած էր, վերջերս գումարեց անդամական ընդհանուր ժողով եւ ընտրեց նոր վարչութիւն, որպէսզի գրաւի թէ՛ իր հայրենակիցները համախմբելու աշխատանքով եւ թէ միութեան պատկանող հաւաքատեղին անշարժութենէ եւ կորուստէ փրկելու մտահոգութեամբ։

– Հաճնոյ Հայր. միութիւնը, որ շարունակաբար պահած է իր կենսունակութիւնը, այս տարի եւս ոգեկոչեց Հաճնոյ հերոսամարտի տարեդարձը իր սեփական հաւաքատեղիին մէջ։ Միութիւնը կը շարունակէ հրատարակել իր պարբերաթերթը, թէեւ անկանոն ժամանակացոյցով, բայց անխափան։

– Մարաշի Հայր. միութիւնը Ուրուկուէյի մայրաքաղաք Մոնթէվիտէոյի մէջ գումարեց միջ-մասնաճիւղային խորհրդակցական ժողով մը, որուն յաջորդեցին մշակութային-ընկերային բնոյթի շարք մը յաջող ձեռնարկներ, ըլլա՛յ Մոնթէվիտէոյի, ըլլայ Պուէնոս Այրէսի մէջ։

– Ուրֆայի Հայր. միւթիւնը եւս վերջին տարիներուն ունեցաւ որոշ նախաձեռնութիւններ միութենական կեանքը վերականգնելու ուղղութեամբ։

– Գալիֆորնիոյ մէջ կեանքի կոչուած է եւ կը գործէ Միջ-Հայրենակցական մարմին մը, որ իր նախաձեռնութիւններով ուշագրաւ ներկայութիւն է տեղւոյն հայ հանրային կեանքին մէջ։

Բացի վերեւ յիշուած միութիւններէն, Սուրիոյ մէջ (Հալէպ) որոշ գործունէութիւն ունին Տարօնի, Տիգրանակերտի, Քիլիսի եւ Պէրէճիկի Հայրենակցական միութիւնները։

Կրնայ ըլլալ, որ այլ գաղութներու մէջ եւս կան հայրենակցականներ, բայց յիշելով վերեւի իրողութիւնները կ'ուզենք ընդգծել այն գաղափարը, որ հայրենակցական միութիւններու վերաժխուժացումը կրնայ սատարել hայահաւաքին: Հայահաւաք, ո՛չ միայն այն իմաստով ու բնոյթով, որ նոյն հայրենակցական միութիւններու կողմէ տարուեցաւ Եղեռնի յաջորդող տասնամեակին՝ անցեալ դարու քսանական թուականներուն, երբ այս միութիւններր նախախնամական դեր մր ունեցան սուրիական անապատներէն մինչեւ որբախնամ հաստատութիւններր եւ Ճիպէյլի ու Գորփուի որբանոցներէն մինչեւ Գուպաներն ու Ամերիկաները ցրուած հայութեան բեկորներուն մէջ հայրենակիցներու, հարազատներու եւ ազգականներու փնտռտուքին մէջ, գանոնք համախմբելու եւ կազմակերպելու հիմնական առաջադրանքով։

Այսօր եւս, ներկայ հայութեան վիճակած օտարացումի, ցրւումի եւ ազգային կորիզէն խզումի դառն իրականութիւններուն մէջ՝ հայահաւաքը կենսական նշանակութիւն ունի, որպէսզի ազգային ամբողջականութեան առհաւական ոգին շարունակէ բարախել սփիւռքեան պայմաններուն մէջ, եւ հայ մարդուն գիտակցական ջիղը շարունակէ ձգուիլ դէպի կեդրոնական պորտը։ Հայահաւաք ժամանակի պահանջին համաձայն՝ տարբեր առաջադրանքով ու ձեւով։ Այսպէս.

Հայահաւաք՝ մեր եկեղեցւոյ շուրջ։

Հայահաւաք՝ մեր կազմակերպութիւններուն շուրջ։

Հայահաւաք՝ մեր մամուլին, դպրոցին, Հայկական Հարցի շուրջ։

Հայահաւաք՝ մանաւանդ Հայաստանի շուրջ։

Այս գծով եւ իրենց կարգին կարեւոր դեր մը ունին կատարելիք հայրենակցական միութիւնները, հայ մարդոց ընծայելով գոնէ բնագաւառային մղումով ազգային ամբողջութեան կապուելու պատեհութիւնը, պայմանաւ որ իրենց գործունէութիւնը խարսխեն նեղ տեղայնութենէն դէպի ընդհանրականը դիմելու անշեղ սկզբունքին վրայ, սկզբունք մը, որ այսօր, հրամայական առաջնորդ պէտք է ըլլայ հանրային առաքելութեան կոչուած բոլոր կազմակերպութիւններուն համար։

Եղեռնին յաջորդող քայքայուն եւ խարխափուն ժամանակաշրջանին, հայրենակցական միութիւնները լիովին կատարեցին իրենց ազգային առաքելութիւնը. քով քովի բերին բաժան-բաժան հայրենակիցները, փնտռեցին ու գտան կորսուածները, օժանդակեցին շրքաւորներուն, կրթաթոշակ ապահովեցին կարօտեալ ուսանողներուն, հրատարակեցին իրենց բնաշխարհը վերակենդանացնող արժէքաւոր պատմագիրքեր եւ վերջապէս, կուսակցութիւններու և բարեսիրական կազմակերպութիւններու քովն ի վեր, ճգնեցան հոգիներու մէջ վառ պահել hայրենի երդիքի յիշատակը, մտքերու մէջ վերակառուցել հայրենիքը, միաւորել մեր ժողովուրդը եւ համախմբել ցրուած հայ զանգուածները։ Անկասկած, Հայ Դատի արմատական ըմբռնողութեան համար այս աշխատանքը եղաւ ու կը շարունակէ մնալ ոգեկան կարեւոր ներարկում մը։ (Պ. Այրէսի մէջ կ'ապրի Արժանթին ծնած Հայ մը, որ մեծ հօրմէն լսած ըլլալով՝ կրնայ անսխալ նկարագրել Վանայ իրենց ընտանեկան բնակարանի դիրքը, թաղամասը, կամարաձեւ մուտքը, ներքին բաժանումները, եւն., նաեւ քիչ չէ թիւը այն Հայերուն, որոնք բռնագրաւեալ հողերը այցելելով կ'ուզեն տեսնել իրենց հօրենական տունը)։ Հայրենի հողին կապի այս զգացողութիւնը ամէնէն աւելի կը հրահրեն ու կենդանի կը պահեն հայրենակցականները։

Հայրենակցական միութիւններէն շատեր, դժբախտաբար անհետացած են այսօր, յիշենք, օրինակ, Կուտինայի, Կեսարիոյ, Քղիի, Սեբաստիոյ, Վան-Վասպուրականի եւ այլ բնակավայրերու հայրենակցականները։ Ասիկա իբրեւ հետեւանք Սփիւռքի շարունակական մաշումին։

Այսօր, յետեղեռնեան անմիջական ժամանակաշրջանի ողբերգական պայմանները չկան հայ կեանքի մէջ, բայց կան նոյնքան փորձանաւոր դաշտեր ու երեւոյթներ, որոնք թերեւս շատ աւելի ճկունութեամբ կը թափանցեն հայ մարդու էութենէն ներս, եթէ ան զինուած չըլլայ բնաշխարհէն ժառանգուած տոհմային բարքերով, աւանդութիւններով, ապրումներով եւ յուշերով, որոնց շտեմարանն ու յուշարարներն են հայրենակցական միութիւնները։

Անհրաժեշտ է անվարան գնահատել ու քաջալերել հայրենակցականներու վերաշխուժացումը։

ՊԵՏՐՈՍ ՀԱՃԵԱՆ

ՉԷ՛, ՃԵՂՔ ՉԻ ՏԱՑ ԵՐԲԵՔ ՍՐԲԱՏՈՒՆԴ...

«Եթէ մի օր լսէք, որ մահացել եմ, չհաւատաք: Կը գնաք, կը շրջէք Արցախ աշխարհով մէկ եւ դուք ինձ կը տեսնէք իւրաքանչիւր հայ մանկան սրտի զարկի մէջ, արցախցի գեղջուկի ցաւի ու յոյսի մէջ, հայ զինուորի համբերութեան ու յուսավառ հաւատի մէջ, հայրենի հողիս տաք շնչի մէջ, Արցախիս երկնակամարի անմար գոյների մէջ» կանխազգալով իր մօտալուտ մահը՝ այսպիսի խօսքեր էր գրել նոթատետրի վերջին էջում մանկագիր, ժողովրդական երգահան, արցախեան շարժման ակտիւ գործիչ Գուրգէն Գաբրիէլեանը (Գաբօ-Ապեր)

Հեռուստաէկրանին նա է՝ մանկանց աշխարհի սիրելին, հարազատը՝ Գաբօ ապերը։ Նա երգում է եւ նրա «Հորովելը», «Գանձասարը», «Խնեցեն», «Դաշխվանքը» գրաւում են հանդիսատեսների սրտերը եւ յուզմունք առաջացնում մասնակիցների մօտ։

Մասնակիցները մեծ մանկագրի սաներն են Հադրութի Միք. Մանուէլեան միջնակարգ դպրոցի 4րդ եւ 7րդ դասարանների աշակերտները, նրանք, ովքեր շատ են սիրում հայ լեզուն ու գրականութիւնը եւ այսօր իրենց ուսուցչուհու՝ լեզուի եւ գրականութեան գիտակ Արփիկ Խասապետեանի հետ հանդիսատեսին են նուիրում այս հիանալի Գաբրիէլեանական օրը։

Այնքա՜ն սէր, քնքշանք եւ տարիների քաղցր կարօտ կար, որ հանդիսատեսը ոչ թէ լսում, այլ ապրում էր միջոցառման ամէն մի պահը։

Մանուկների շուրթերից հնչող Գուրգէն Գաբրիէլեանի ամէն մի բանաստեղծութիւնը մանկան աղօթքի էր նման, որ տարիների հետ չի մոռացւում, այլ քաղցրանում է։

... Հեռուստաէկրանին 1997 թուականն է։ Գաբօ ապերը 70 տարեկան է։ Հադրութի մշակոյթի բաժինը այդ առթիւ կազմակերպել էր հրաշալի հանդիպում մեծ մանկագրի հետ։ Իսկ այսօր, երբ նշւում է նրա 80ամեակը, միջոցառման կազմակերպիչը որոշեց ցուցադրել այն հեռաւոր 97ի կադրերը, որպէս ապացոյց, որ մանկագիրը մեզ հետ է, իր սիրելի մանուկների հետ եւ կրկին արտասանում է, կրկին երգում է։ Եւ դա յաջողուեց։ Իրօք, տպաւորութիւնը հէնց այդպիսին էր։

... Իմ լաւի վանք, իմ ցաւի վանք, իմ դարդի վանք... Թւում է, ոչ թէ երգում, այլ արտասւում է բանաստեղծը։

Նա միշտ մեզ հետ է վկան այդ օրուայ գեղեցիկ միջոցառումը, որ ապացոյցն է այն բանի, թէ նրա տողերով մեծացող մանուկները պաշտպանն են նրա սիրելի սրբատան ու չեն թողնի որ ճաք տան պատերը, որ փուշ մտնի խորանը։

ԱՐՓԻ ՎԱՆԵԱՆ

Արցախ — Հադրութ

ՆՈՒԷՐ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Ցեղասպանութեան Թանգարան – հիմնարկը շնորհիւ ստացած ժամանակակից սարքերուն, պիտի կրնայ թուայնացնել ունեցած նիւթերը։ Այդ սարքերը, մօտ 10 հազար տոլար արժէքով, նուիրած է ՀԲԸՄ-ը. համակարգիչ, տպիչ, ընդօրինակիչ, եւլն.։ Այս միջոցներով պիտի ստեղծուի ելեկտրոնային գրադարան մը որ պիտի զետեղուի նաեւ համացանցի վրայ։

Տնօրէնը Հ. Դեմոյեան ամէնէն անյետաձգելի աշխատանքը նկատած է վերապրողներու յուշերուն, վկայութիւններուն թուայնացումը։ Անդրադառնալով մինչեւ այսօր յայտնուող նոր աղբիւրներու, ան ըսած է թէ Թանգարան – հիմնարկը դէպի Ռուսաստան, Մերձաւոր Արեւելք եւ եւրոպական երկիրներ աշխատակից ղրկելու լայն ծրագիր մշակած է, որպէսզի պրպտումներ ըլլան նոր նիւթեր գտնելու համար։

Արդէն կը գործէ Ցեղասպանութեան Թանգարան – հիմնարկի անգլերէն կայքէջը, www.genocide-museum.am հասցէով։ Մօտ ատենէն կայքէջը կ'ունենայ նաեւ հայերէն, ֆրանսերէն, ռուսերէն եւ թերեւս թրքերէն տարբերակներ։

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅՈՑ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Ցապաւումներով)

□ Պավարիոյ մայրաքաղաք Միւնխէնի մէջ Հոկտեմբեր 5ին տեղի ունեցաւ ՔԵՀԸ–ի (Քրիստոնեայ Եկեղեցիներու Համագործակցութեան Ընկերակցութիւն) Պավարիոյ մասնաճիւղին կից ստեղծուած «Ձեռնարկ՝ Դաւանափոխութիւն» յանձնախմբի հերթական նիստը: Յանձնախումբի անդամ է ի մէջ այլոց Հարաւային Գերմանիոյ Հայ Համայնքներու Հոգեւոր Հովիւ՝ Տիրատուր քհնյ. Սարդարեանը:

Յանձնախումբը կը զբաղի «Դաւանափոխութեան մասին» ձեռնարկի նախագծի մը նախապատրաստութեամբ: Նպատակն է ձեռնարկի միջոցաւ դիւրացնել քահանաներու հովուական ծառայութիւնը այն պարագաներուն, երբ համայնքայիններ դաւանանք կը փոխեն: Յանձնախմբի յաջորդ նիստը կը կայանայ Դեկտեմբեր ամսուան ընթացքին:

□

□ Քէօլնի Տոմ Ֆորումի սրահին մէջ Հոկտեմբեր 13ին բացումը կատարուեցաւ Գերմանիոյ Հայոց առաջնորդարանի Մշակութային յանձնախումբի պատրաստած Հայկական շաբաթներու:

Հայկական մշակոյթի շաբաթներու առաջին ելոյթն էր Հայաստանի Կոմիտաս քառեակի համերգը, որ կը բաղկանար Ֆրանց Շուպէրթի, Տիմիթրի Շոսթաքովիչի, Ասլամազեան եւ Արամ Խաչատրեանի աշխատութիւններէ:

Շրջանի բազման խօսքերը կատարեցին Սերովբէ Օտապաշեան, Ծորճիօ Պավայ, պետական մշակութային վարչութեան ներկայացուցիչ Եոհաննէս Պունք, ինչպէս նաեւ Առաջնորդը:

Գերմանացի ու հայ բազմութեան լրիւ լեցուցած սրահին մէջ քառեակի սքանչելի համերգը երկար ժամանակ ոտքի ծափահարուեցաւ եւ ստիպուեցաւ մէկէ աւելի յաւելեալ կտորներ նուագել:

□

□ Միւնխէնի մէջ Հոկտեմբեր 19 և 20ին տեղի ունեցաւ ՔԵՀԸ–ի (Քրիստոնեայ Եկեղեցիներու Համագործակցութեան Ընկերակցութիւն) Պավարիոյ մասնաճիւղի կողմէ կազմակերպուած երկօրեայ դասընթացք, Պավարիոյ ՔԵՀԸ–ի ներկայացուցիչներուն համար: Դասընթացքները ամբողջովին կեդրոնացած էին Ուղղափառ եկեղեցիներու մեծ ընտանիքին եւ նպատակադրած էին ծանօթացնել այլ եկեղեցիներու ներկայացուցիչները Ուղղափառ եկեղեցիներու հետ:

Հայ եկեղեցւոյ կողմէ մասնակցեցան եւ Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ մասին հակիրճ տեղեկութիւններ տուին շրջանի Հոգեւոր Հովիւ Տիրատուր քհնյ. Սարդարեանը և Պավարիոյ ՔԵՀԸ–ի Հայ եկեղեցւոյ պատգամաւոր տիկին Հայտըմարի Գալփակճեանը:

□

□ Գերմանիոյ Յունաց մէթրոփոլիթ Ակուլթինուսի հրաւէրով առաջնորդը, անոր ընկերացող Արիստակէս արղյ. Այվազեանին ու Հայազատ քհնյ. Մարտիկեանին հետ միասին՝ Քէօլնի Յունաց Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ ներկայ գտնուեցաւ Հոկտեմբեր 20–ին, Ս. Հէրիպէրթի նուիրուած սրբապատկերի օծման արարողութեան:

Արարողութեան ներկայ էր եւ քարոզեց Քէօլնի ծիրանաւոր Եոախիմ Մայզնէր: Ականաւոր հրաւիրեալներու մաս կը կազմէին նաեւ Յունաց հիւպատոսուհին եւ Քէօլնի քաղաքապետ պրն. Շրամմա:

□

□ Հոկտեմբեր 21, ամսուան երրորդ Կիրակին Նիւրընպէրկի հայկական եկեղեցին մէջ պատարագեց նորօծ Տիրատուր քահանան:

Պատարագէն յետոյ Համայնքի վարչութիւնը, ատենապետութեամբ տքթ. Մարգրիտ Ասոյեան–Լինքի, կազմակերպած էր ընդունելութիւն մը ի պատիւ Հոգեւոր նոր Հովիւին: Ատենապետուհին յանուն Համայնքի եւ վարչութեան շնորհաւորեց նորընծայ քահանան՝ իր ձեռնադրութեան եւ տօքթորական աշխատանքի պաշտպանման առթիւ, յանձնելով նաեւ յուշանուէրներ: Ի պատասխան՝ քահանան իր շնորհակալութիւնը յայտնեց եւ կոչ ուղղեց համայնքին անդամներուն, որպէսզի շարունակեն իրենց միասնական աշխատանքները, սիրոյ եւ ներդաշնակութեան մէջ:

ԴԻՒԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՔԱՐԷՆ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ

Եղեռնից փրկուած հայ մանուկները, որոնց պատանեկութիւնը անցաւ որբանոցներում եւ որոնք իրենց նուիրեցին ստեղծագործութեանը դարձան հոգեւոր կեանքի ջահակիրներ, կամրջեցին անցեալը ներկայի հետ եւ մեծ դեր ունեցան հայապահպանման խնդրում: Այդ պիոներներից մէկն է գաղթի ճանապարհին, ողջ ընտանիքի կորստեան ականատես՝ ուէթամեայ Զարեհ Մութաֆեանը:

Հոկտեմբերի 19ից Նոյեմբերի 12ը նկարչի ծննդեան 100ամեակը, անհատական ցուցահանդէսով նշուեց Հայաստանի ազգային պատկերասրահում: Ցուցադրուած գործերի մի մասը նկարչի կողմից հայրենիքին նուիրաբերած կտաւներն էին, մի մասն էլ Երեւան էր բերել արուեստագէտի որդին՝ Եւրոպայում հայ մշակոյթի մի շարք նշանակալի ցուցահանդէսների կազմակերպիչ, մեր Հանրապետութեան Գիտութիւնների ազգային ակադեմիայի արտասահմանեան անդամ, պատմաբան՝ Արմէն–Գլօտ Մութաֆեանը:

Յուզիչ էր յոբելենական այդ ցուցահանդէսի բացմանը տեսնել նկարչի որդուն եւ երկու դստրերին՝ Միմիին եւ Սիլվիին, որոնց ներկայութիւնը բազում այցելուների կողմից ընկալուեց իբրեւ խոր սիրոյ ու երախտագիտական զգացումների վկայութիւն հանդէպ կեանքի տառապալի ճանապարհ անցած իրենց հօրը:

60ամեայ տարիքում առաջին անգամ Հայաստան այցելած Զարեհ Մութաֆեանը այնքան էր ներշնչուել հայրենի բնութեամբ, որ Փարիզ վերադառնալով չկտրուեց նկարակալից ու կտաւներին փոխանցեց իր չյանդած կարօտի խրականացումից ծնուած երջանիկ ապրումները, ապրումներ, որոնք իր վերջին նկարահանդէսում (Փարիզ, Միլան, Նիւ Եորք) ընկալուեցին որպէս «Բարի խաբրիկ» հայրենիքից: Իսկ երեւանեան ներկայ ցուցահանդէսում այն հնչեց որպէս Թրթռուն, կենսալի գոյներով մարմին առած հայ ոգու չխամրող երգ:

Գեղեցիկ հրատարակուած քաթալոկի մէջ ներկայացուած Զ. Մութաֆեանի արուեստագիտական յօդուածներից քաղուածները, որոնց հայրենի արուեստագէտները ծանօթացան առաջին անգամ, աւուել բարձրացրին ոչ միայն վրձնով, այլեւ գրչով իր հոգին բացայայտող արուեստագէտի էութիւնը:

Շ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ

Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՌՈՒՍ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀՌՈՄՈՒՄ

Դեռ տասնվեցն էլ չէր լրացել, երբ Ալեքսէյ Գաւրիլովիչ Վենեցիանովը պատանու մէջ տեսաւ նկարչական որոշակի ընդունակութիւններ եւ վերցրեց իր մօտ: Տիրանովը դարձաւ Վենեցիանովի առաջին աշկերտը, որից յետոյ եկան Նիկիֆոր Կռիլովը, Ալեքսէեւը, Զլատովը, Դենիսովը, Բեկերը, Զինովեւը, Զելենցովը, Ֆիլատովը, Սիթնիկովը, Մոկրիցկին, Պլախովը, Միխայլովը...

Վենեցիանովը դպրոց էր ստեղծել եւ մերթ հայրենի՝ Սաֆոնկովօ գիւղում, մերթ Պետերբուրգի իր արուեստանոցում հաւաքագրում էր հասարակ ընտանիքներից սերած երիտասարդ նկարիչներին ու դաս տալիս նրանց:

Արուեստում ճշմարտի որոնումները Վենեցիանովին հասցրին այնտեղ, որ նա որոշեց պատկերել կեանքի ամենապարզ իսկ երեւոյթները: Նկարիչն իր համար օրէնք սահմանեց ոչնչում ոչ մի նկարչի չնմանուել, ոչինչ չփոխառնել, թո՛ղ որ դա լինի Ռամպրանդթ թէ Ռուբէնս: Ապաւինել միայն իրեն՝ բնութեանը: Դրանից յետոյ է, որ Վենեցիանովը ստեղծեց իր նշանաւոր «Ժխոր», «Կալուածատիրուհու առաւօտը», «Զախարկա» կտաւները: Նրա նկարները գրեթէ առաջիններն էին, որ մուտք ունեցան Էրմիթաժի ռուսական պատկերասրահը:

Ալեքսէյ Գավրիլովիչը մշտապէս յիշեցնում էր իր աշակերտներին.

– Ոչինչ չպատկերել այլ կերպ, քան գոյութիւն ունի բնութեան մէջ եւ ապաւինել միայն նրան՝ Բնութեանը, առանց որեւէ մէկի նկարելակերպը խառնելու, այսինքն չնկարել ա լա Ռամպրանթ, ա լա Ռուբէնս, այլ պարզապէս նկարել ա լա Նաթուրա:

Աշակերտների մէջ երբեմն վէճեր էին բորբոքւում: Ալեքսէյ Գավրիլովիչը չէր ճնշում նրանց, այլ թողնում էր, որ մինչեւ վերջ բացուեն եւ իրենք յանգեն ճիշդ եզրակացութեան:

Մի անգամ հերթական «Արօտ. գարուն» նկարն աւարտելուց յետոյ նա իր մօտ կանչեց աշակերտներին եւ խնդրեց, որպէսզի իւրաքանչիւրը յայտնի իր կարծիքը:

Տիրանովը վարանում էր, անընդհատ հարցնում էր Կռիլովին, որը բոլորից լաւ էր հասկանում ուսուցչի ստեղծագործութիւնը:

– Նիկիֆոր, ինչո՞ւ ես լռում. քանի՞ անգամ պէտք է հարցնեմ քեզ: Սա ի՞նչ է, այլաբանութի՞ւն:

Տիրանովը նոյնիսկ թափ տուեց Կռիլովի ուսը, բայց սա ուշադրութիւն չըդարձրեց ընկերոջը, չկարողանալով հայեացքը պոկել ուսուցչի նոր կտաւից:

Իսկ Տիրանովը յամառում էր.

– Ասա՛, Նիկիֆոր, ինչո՞ւ ես լռել: Տեսնում եմ՝ հրաշք նկար է, բայց ինչ-որ տարակուսանք է մտել մէջս: Բացատրիր խնդրում եմ, ինչպէ՞ս հասկանալ սա. ուսուցիչը միշտ մեզ կարգադրում է նկարել «ա լա Նաթուրա», բայց այստեղ կինը շատ աւելի բարձր է ձիուց, իսկ դեղջկուհին էլ՝ տեսնուա՞ծ բան է, որ գիւղացի աղջիկը տօնական զգեստով աշխատի արտում:

Այստեղ Կռիլովը չհամբերեց.

– Եւ դո՞ւ ես այդ բանն ասում, դո՞ւ, որ ուսուցչի առաջին աշակերտն ես: Յիշեցնե՞մ քեզ, թէ ինչ էր ասում Ալեքսէյ Գավրիլովիչը՝ «Յոյների եւ մեր ժամանակաշրջանի մեծագոյն նկարիչներ Ռաֆայէլի, Միքելանճելոյի, Փուսէնի եւ ուրիշների ստեղծագործութիւններն ապացոյց են այն բանի, որ կատարելութեան հասնելու ճանապարհը միայն ու միայն բնութիւնն է՝ իր գեղեցիկ ձեւի մէջ»: Ցանձին այդ դեղջկուհու, ահա, ուսուցիչը մեզ ցոյց է տուել գեղեցիկ բնօրինակը, ինչպիսին այն ներկայացնում է մեզ առօրեայ կեանքում:

– Եւ այդ գեղեցիկը դրել ճորտ դեղջկուհու կերպարանքո՞ւմ, որին մարդ էլ չեն համարում, – դառնութեամբ նկատեց Ալեքսէեւը:

...Այժմ պատրաստուելով նկարել Այվազովսկուն, Տիրանովը վերյիշեց այս ամբողջ խօսակցութիւնը: Երիտասարդ երջանկաշատ նկարչի մէջ նա տեսնում էր հէնց այդ բնօրինակն իր ամենակատարեալ ձեւում եւ նրա մէջ բուռն ցանկութիւն առաջացաւ արտիստական հոյակապ մի կերպար ստեղծել: Նաեւ ցանկացաւ Այվազովսկու դիմանկարի մէջ միացնել իր ուսուցիչների երկու սկզբունքները՝ վենեցիանովեան եւ բրիւլովեան դպրոցները:

Ամէն անգամ Տիրանովի արուեստանոց նկարուելու գնալիս, Շտերնբերգը ուղեկցում էր Այվազովսկուն: Բայց վերջերս ինչ-որ բան էր կատարւում նրա հետ. սովորաբար շատախօս, կատակասէր ու զուարթ երիտասարդը, այժմ յանկարծ խօսակցութեան կէսից լռում, թողնում–հեռանում էր արուեստանոցի հեռաւոր մի անկիւն եւ գրպանից մի փոքրիկ ալբոմ դուրս բերելով երկար զըննում նրա առանձին թերթերը: Ընկերներին թւում էր, թէ Շտերնբերգը կըլանուած է նոր մտայղացութեամբ եւ աշխատում էին չխանգարել նրան:

Մի անգամ Շտերնբերգը ամբողջ մի շաբաթ կորաւ ինչ-որ տեղ, յետոյ անսպասելիօրէն յայտնուեց Տիրանովի մօտ:

– Հասկանո՞ւմ էք, – արուեստանոցի մէջտեղում դրուած ցածր աթոռին նըստելով, ուղղակի սկսեց նա, ասես երեկոյեան ընդհատած իր զրոյցը շարունակելով, – ուղիղ Նէապոլից եմ գալիս: Այս ամբողջ ժամանակ ներքեւի Նաւահանգստում էի, չուկայում: Հիմա, տոների նախօրեակին, ի՞նչ տեսակ առեւտրական ասես կը գտնես այնտեղ. այդտեղ՝ չուկայում էլ, նրանք հաւ են մորթում, ձուկ են տապակում, իսկ կերած կանաչեղէնի հաշիւը չկայ... Ծածկերի տակ ժողովուրդը հաւաքւում ու մակարոնն է ճաշակում... Իսկ չուկայում՝ ժխոր, աղմուկ-աղաղակ, հայհոյանք: Առաջին օրը որ գնացի, ահա այս տեսարանը նկարեցի...:

(Շար. 119)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տոքթ. Փիէր Մաշոյեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Եըլմազեան 100 եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
HAMASKAINE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համազգայինի Փարիզի վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Լենա Գարակումուշեանի, իր հօր՝ Յարութիւն Գարակումուշեանի մահուան առթիւ:

Récital de chant

Florine OLIVIER (soprano)
Hubert SCUIERFB (tenor)
Naïri DEMIRDJIAN (piano)

Programme : **Schumann — Brahms — Tosti — Bellini — Respighi — Strauss — Wolf...**

Jeudi 6 décembre à 20h30
en l'église arménienne catholique
13 rue du Perche — 75003 Paris

Renseignements et réservations :
06. 08. 46. 18. 01
06. 14. 74. 92. 97

Participation aux frais : 10 euros

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.–Ֆրանս–ի
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ, Յունուար 12ին:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ
ԵՒ
ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Իսիի Հայ Առաքելական Եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն շրջանի ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ զաւակներն ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի Նորընտիր առաջնորդ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն Եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ սատարողներու հոգւոց հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարեն Եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԿ. ԵՈՐԿԱՆՃԵԱՆ–ի:

50ème ANNIVERSAIRE de la consécration de l'église apostolique arménienne St Grégoire l'Illuminateur de Chaville

1957 — 2007

— **10h** : Messe puis Requiem en l'Eglise;
— **A partir de 12h30** : **Repas** — (Film-souvenir — Partie artistique — Tombola).

DIMANCHE 16 DECEMBRE

Réservations :
01. 47. 09. 23. 18 ou **06. 34. 06. 51. 91**

— Participation aux frais —

Atrium de Chaville
3 Parvis Robert Schumann
92370 Chaville

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ	
ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ	16€
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ	13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ	12€
ԵՒ	
«ՅԱՌԱՋ – 50» (Ծաղկաքաղ 50-ամեայ հաւաքածոյին)	19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ» ի:

Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր գլուխ:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE
de l'**Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**

le **Dimanche 9 décembre à 12h30**
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien

en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au **01. 39. 90. 66. 28**

Centre Culturel SAINT MESROB à PARIS

Le mercredi 5 décembre
à 20 heures 45
NATHALIE-MARYAM BARAVIAN
présentera
LA CUISINE ARMENIENNE

Ce livre, préfacé par l'auteur de l'**Immeuble Yacoubian**, Alaa El-Aswany, n'est pas un simple livre de recettes, il nous fait découvrir l'âme arménienne à travers toutes les traditions, principalement religieuses, restées vivaces dans la cuisine arménienne.

Au 10 bis rue Thouin — Paris Vème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Vente du livre et dédicace
Cocktail

ArmenCiné

- Mardi 11 décembre— **Le Chaos** L. Vagharchian
- Mardi 8 janvier— **America America** Elia Kazan

à 20 heures
au Cinéma «L'Entrepot»
7/9 rue Francis de Pressencé
75014 Paris

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou

- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

□

ԻՍԻ

ՇՐՋԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Իսիի «Տ. Սէրէնկիւլեան» մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Ռէնս, Կիրակի, Դեկտեմբեր 9ին: Այցելութիւն խաղական մառըները եւ Ծնունդի շուկան:

Մեկնում ժամը 7·45ին Գլամարի քաղաքապետարանին առջեւէն:

Մասնակցութիւն՝ 45 եւրօ:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. –
– Ժագլին՝ 01· 40· 95· 81· 33,
– Անճիկ՝ 09· 53· 66· 95· 06:

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 5
MERCREDI
5 DECEMBRE
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-32 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.844
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
83e ANNEE — N° 21.844

ԱՐԱՄ Ա. ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Նոյեմբեր 30ին, Կիպրոսի Փափիս քաղաքին մէջ աւարտած է Միջին Արեւելքի եկեղեցիներու խորհուրդին 9րդ համաժողովը: Վերջին նիստին կատարուած է նախագահներու, ընդհանուր քարտուղարի, գործադիր վարչութեան կազմի ընտրութիւնը:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսը ընտրուած չորս նախագահներէն մէկը եղած է. միւսներն են Երուսաղէմի Թէոփիլոս Գ. պատրիարքը, Պոլոս Մաթար Արք. եւ վեր. Սաֆուատ Պայատի: Գեղամ Եպիսկ. Խաչերեան (Լիբանանի Հայոց Առաջնորդ) գործադիր վարչութեան անդամ ընտրուած է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶԻ որպէս «բարեկամ» ընդունուեցաւ Ալժէ Պութեֆլիքայի կողմէ, բայց ընդունող պատուիրակութեան մէջ չէր նախկին ռազմիկներու նախարարը, որու խօսքերը բաւական աղմուկ հանած էին: Սարքոզի ներկայացուցած է իր պատուիրակութեան ինը անդամները (հինգը կին): Իր ելոյթին մէջ, Սարքոզի դատապարտած է գաղթատիրութիւնը զոր «անարդար» որակած է եւ գտած է որ չի համապատասխաներ Ֆրանսայի Հանրապետութեան հիմնական երեք խօսքերուն՝ Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն: Խուսափած է ներողութիւն ալ խնդրելէ, ինչպէս կը պահանջէ Ալժերիա: Ակնարկած է նաեւ ալժերացի նախարարին խօսքերուն՝ հրէական լոպիին դէմ «որ զինք իշխանութեան գլուխ բերած էր», յայտարարելով. «Ֆրանսայի, ինչպէս Ալժերիոյ մէջ, վճռականօրէն պէտք է պայքարինք ցեղապաշտութեան, հակիսլամութեան եւ հակահրէութեան որեւէ արտայայտութեան դէմ: Երկուքն ալ նոյն դիմագիծը ունին, տխմարութեան եւ ատելութեան դիմագիծը»:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ խորհրդարանական մեծամասնութիւնը յայտարարած է Դեկտ. 2ին, իր ներկայացուցիչներուն հետ ժողովէ մը յետոյ, որ վերջ կը դնէ սկզբունքի իր ընդդիմութեան, որեւէ փոփոխութեան համար Սահմանադրութեան մէջ: Ասոր հետեւանքն այն է որ բանակի հրամանատարը՝ Միշէլ Սլէյմանի թեկնածութեան կողմնակից է: Բայց եւ այնպէս նոյն մեծամասնութիւնը պարտի դիմում մը ընել ի նպաստ սահմանադրական բարեփոխման մը: Ներկայ բնագիրը թոյլ չի տար որ բանակի բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը նախագահական թեկնածու ըլլայ, եթէ չէ հրաժարած իր պաշտօնէն, քուէարկութենէն երկու տարի առաջ:

ՊՈՒՏԻՆ որեւէ կարեւորութիւն չէ տուած միջազգային կարգ մը երկիրներու քննադատութիւններուն, ինչ կը վերաբերի երեսփոխանական ընտրութիւններու զեղծարարութիւններուն: Շատեր, ի շարս որոնց Գերմանիա, դատապարտեցին եւ զգալի վերապահութիւն մը յայտնեցին, բայց Սարքոզի ջերմօրէն շնորհաւորած է Պուտինը իր կուսակցութեան յաղթանակին համար: Կրեմլին եւ Էլիզէ հաստատած են հեռաձայնային այդ շնորհաւորութիւնները: Եւրոպայի խորհուրդը, Օ. ԷՍ. Սէ. Ը.ի դէտերը խոհեմ մնացած են: Ըստ վերջնական արդիւնքներուն, Պուտինի «Միացեալ Ռուսաստան»ը ձայներու 64%ը ստացած է, Համայնավարները՝ 11,6%, Ազգայնապաշտները՝ 8,2%ը, Արդար Ռուսաստանը (ձախ եւ կրեմլինամէտ)՝ 7,8%ը: Ազատական ընդդիմութիւնը (Գասպարով) չէ կրցած ձայներու 7%ը ապահովել, կարենալ մուտք գործելու համար Դումայէն ներս: Գասպարովի համար «Ռուսաստանի արդի պատմութեան ամէնէն արատաւոր ընտրութիւններն են»: Արդիւնքներու մրցանիշը կոտրած է Չէչէնիա, ուր 99% մասնակցութեամբ, Պուտինի կուսակցութիւնը 99,4% արդիւնք ձեռք ձգած է, յիշեցնելով ստալինեան մեթոտները:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Թուրքիոյ քաղաքացիական յանձնախումբին կազ-

(Շար.ը Դ. էջ)

Ա. ՄԵՐՔԷԼ՝ «ԴԷՄ ԵՆՔ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ»

Գերմանիոյ վարչապետ եւ Քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ Անկելա Մերքել կուսակցութեան Հանովրի համագումարին ելոյթ ունեցած եւ անդրադարձած է նաեւ Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան հեռանկարին: Այդ մասին ան գրեթէ բառացիօրէն կրկնած է նախագահ Ն. Սարքոզիի տեսակէտը, ըսելով. «Գիտենք թէ Եւրոպական միութեան ընդլայնումն ու արմատացումը անխզելի կերպով կապուած են իրարու: Այս պատճառով կը պաշտպանենք Թուրքիոյ հետ առանձնաշնորհեալ գործընկերութեան թեզը: Տեղին կը գտնեմ կատարուած առաջարկներուն մէջ ընդգծել այս պարագան: Թուրքիա հարկ է ամրօրէն կապուի Եւրոպայի: Սակայն մենք դէմ ենք Թուրքիոյ Եւրոպական միութեան ամբողջական անդամակցութեան»:

ՇՈՒԷՏ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՃՆՇՈՒՄՆԵՐԸ ԽՈՉԸՆԴՈՏԱԾ ԵՆ ԱՍՈՐԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Շուէտի Սոտերթալի քաղաքին մէջ ուր շուրջ 20 հազարնոց ասորական համայնք մը կ'ապրի, ծրագրուած էր կոթող մը կառուցանել 1914 – 18 տարիներուն Թուրքիոյ մէջ 750 հազար Ասորիներու, 1,5 միլիոն Հայերու եւ 400 հազար Յոյներու ցեղասպանութեան զոհերուն յիշատակին: Ծրագիրը ձախողած է Թրքական ճնշումներու հետեւանքով: «Աթաթիւրքեան գաղափարներու հետեւորդներ» միութիւնը ամէն ջանք գործադրած է արգելք ըլլալու համար ծրագրին իրականացումին: Ասորի համայնքին ղեկավարները յայտնած են թէ պիտի շարունակեն իրենց ջանքերը:

ԱՆԳԱՐԱ ԿԸ ՋԱՆԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ՂԱՐԱԲԱՂԸ ՓՔՔ-Ի ՋՕՐԱԿԻՑ ՑՈՅՑ ՏԱԼ

Դեկտեմբեր 3ին Թրքական լրասփիւռներու համացանցի կայքէջերէն սկսեալ տարածուիլ լուրը թէ քրտական ՓՔՔ զինեալ կազմակերպութիւնը կը փորձէ «Հայաստանի գրաւման տակ գտնուող Ղարաբաղ» փոխադրուիլ, լքելով Հիւսիսային Իրաքի իր բանակավայրերը: Կազմակերպութեան Կովկաս բնաւորուելու նախաձեռնութիւնն ալ կը վերագրուի «ՓՔՔ-ի շարքերուն ծագումով հայ ահաբեկիչներ»ուն: Ըստ լուրին աղբիւր «Ազգամ» թերթին, Թուրքիա շրջանի երկիրներուն հետ շփումներու ձեռնարկած է, որպէսզի արգիլէ քրտական նոյն կազմակերպութեան Կովկասի մէջ հաստատուիլը: Հանրապետութեան Նախագահ Ա. Կիւլ Ատրբէջան եւ Վրաստան կատարած այցերուն օրակարգի բերած է նիւթը, ազդարարելով որ առիթ չտան նման զարգացումի: Եւրոպայի խորհրդարանին խառն յանձնախումբին ղրկուած Թուրքիոյ տեղեկագրին մէջ ալ ուշադրութեան յանձնուած է, կ'ըսուի, ՓՔՔ-ի ծագումով հայ ահաբեկիչներուն պարագան:

Այս բոլորին հետ ստուգուեր է որ ՓՔՔ-ն շփում հաստատած է հայկական Սփիւռքին կարգ մը դէմքերուն հետ: Ծրագրուածը կը ներկայացուի այնպէս որ «ահաբեկիչները» նախ եւրոպական երկիր մը, անկէ Կովկաս պիտի անցնին: Հոն ընտրուած վայրը Ղարաբաղն է, ըստ նոյն լրատուութեան: «Թուրքիա Հայաստանի ու Ադրբեջանի միջեւ կռուախնձոր այդ շրջանին առընչութեամբ լման ենցուկ կու տայ Բաքուի: Հայաստան վերջին տարիներուն Իրաքէն ու Սուրիայէն գաղթած շատ մը Քիւրտեր Ղարաբաղ բնակեցուցած է: ՓՔՔ-ն շրջանին մէջ թերթեր եւ ձայնասփիւռի կայաններ ունի» կ'ըսուի նոյն տեղեկատուութեան մէջ:

Ամէնը այս չէ. ՓՔՔ-ն Կովկասը երկար ատեն գործածած է որպէս մաքսանենգութեան կեդրոն. ծագումով հայ ահաբեկիչներու օժանդակութեամբ կազմակերպութիւնը նաեւ ապօրինի զումարներ օրինականացուցած է նոյն շրջանին մէջ, կ'ըսէ անուղղակի ամբաստանագիրը:

Կը սպասուի որ յառաջիկայ օրերուն Ատրբէջանի խորհրդարանը օրակարգի բերէ յատուկ օրինագիծ մը որով պիտի արգիլուի ՓՔՔ-ի ահաբեկիչներուն Ատրբէջան մուտքը: Բաքու որոնումի մէջ գտնուող ահաբեկիչներու լման ցանկը ուզած է Թուրքիայէն: Ատրբէջանի Արդարութեան եւ Ներքին գործերու նախարարութիւններէն պատուիրակութիւն մը Անգարա գացած է, հարցին մասին տեղեկութիւններ ունենալու:

Հայաստանը ահաբեկչութեան զօրավիգ ցոյց տալու Թուրքիոյ այս ընթացքին մէջ նշմարելի է երկմակարդակ նպատակ. Նախ Եւրոպական հիմնարկութիւններու ժխտական կեցուածքով, քննադատելի, ամբաստանելի Հայաստան մը ցոյց տալ, քաջ գիտնալով որ ահաբեկչութեան հանդէպ որքա՛ն դիւրազգած են անոնք: Ծանօթ ըլլալով Թուրքիոյ նկատմամբ Եւրոպայի ընդհանուր առմամբ մեղադրական դիրքին, աւելորդ է հարց տալ թէ ըսուածին փաստ չի՞ պահանջուիր: Շատ հաւանական պատասխան մը կու տայ Եւրոպային համարկումի նիւթով Թուրքիոյ մասին պատրաստուած տեղեկագիրներու նախընթացը... այդ տեղեկագիրները փափկօրէն մատնանշելով հանդերձ թերի կէտեր, միշտ կ'աւարտին յառաջդիմութեան մատնանշումով:

Ցաչս Եւրոպայի նման վերագրումի ենթակայ Հայաստան մը, մանաւանդ Ղարաբաղի ալ ընդգրկումով, բանակցային հոլովոյթին մէջ կրնայ տկարացնել Երեւան – Ստեփանակերտ առանցքը. անշուշտ եթէ իրականութիւնը պըրպըտելէ աւելի ծանր կշռէ Թուրքիան չվշտացնելու մտահոգութիւնը:

Նաեւ, Թուրքիա նման ձրի զրպարտութեամբ անհաւանական չէ որ մտածած է Հայաստանը ՓՔՔ-ի դէմ իր պայքարին թիրախներուն շարքին դասել տալ, սկսած՝ եւրոպական շրջանակէն:

Եթէ Ատրբէջանէն զատ այս զրպարտութիւնը լուրջի առնող գտնուի, նոյնիսկ առանց ատոր սպասելու, Հայաստանի Արտաքին գործերու Նախարարութիւնը պարտի համոզիչ հերքումով չահարկումի Թրքական այս նոր ու վտանգաւոր փորձը ի դերեւ հանել:

Ա. Թ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

«ՕՐԻՆԱՑ ԵՐԿԻՐ»Ի ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ՝ Ա. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Ազգային ժողովի նախկին նախագահ եւ «Օրինաց Երկիր»ի նախագահ Արթիւր Պաղտասարեան կուսակցութեան Դեկտ. 3ի արտակարգ ժողովին միաձայնութեամբ նախագահական ընտրութեան թեկնածու ընտրուած է: Ընտրութենէն ետք ան ելոյթ մը ունեցած է, շեշտելով արդար, ժողովրդավարական ընտրութիւն կատարելու անհրաժեշտութիւնը: Բացատրելով Լ. Տէր Պետրոսեանի նեցուկ չկանգնելու իրենց որոշումը, ան ըսած է թէ առաջին նախագահը հայկական նոր պետութեան կառուցումին մէջ բաժին ունենալով հանդերձ, քանդած է այդ նոյն պետութեան կառոյցներն ու արդարութեան համակարգը: Ապա պատասխանելով լրագրողներու, ըսած է թէ երկու փուլով ընտրութիւն մը կը նախատեսէ:

⁂

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕԴԱՆԱՒ

Հայաստան 45 միլիոն տոլարի գնած է 1998ի «Էռպիւս Ա-319» օդանաւ մը: Ան պիտի տրամադրուի գլխաւորաբար նախագահին գործածութեան, փոխարինելով ներկայի «Տու – 134»ը: Զայն պիտի գործածեն նաեւ բարձրաստիճան դէմքեր, պետական պատուիրակութիւններ: Օդանաւին փոխարժէքին մէկ երրորդը վճարած են հայ բարերարներ, որոնք չեն ուզած որ իրենց անունները հրապարակուին. մնացեալին համար ալ տասը տարուան պայմանաժամով վարկ առնուած է: Օդանաւին սպասարկումը պիտի ընէ «Արմավիա»ն:

⁂

ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ «ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳ ԵՐԳՈՑԻ»Ն ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

Մայր Աթոռի հրատարակչական բաժինը լոյս ընծայած է Գրիգոր Նարեկացիի «Մեկնութիւն Երգ Երգոցի» երկը. ան երկրորդ հատորն է «Սուրբ Գրքի մեկնութիւններ» մատենաշարին: Մեկնասութիւնը ստանձնած են Սարօ եւ Րաֆֆի Մարուքեան զոյգերը:

ԲՆԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԵԱՄԲ

Հետաքրքրական է տեսնել որ միջազգային հանրային կարծիքը զբաղեցնող գլխաւոր մարզ մը անտարբեր չէ ձգած հայաստանեան կըրթական շրջանակը: Երեւանի «Դար» հրատարակչութենէն լոյս տեսած է Մելանիա Դաւթեանի «Շրջակայ միջավայր եւ բնապահպանութիւն» հատորը: Ան «Շէն»ի մէկ նախաձեռնութիւնն է:

Հատորին պատրաստութեան գըլխաւոր մղիչը ուսուցողական–դաստիարակչական նպատակն է: Ընթերցողը ոչ միայն պէտք է ճանչնայ այժմէական մտահոգութիւններու այդ մարզը բաղկացնող բազմազան ծալքերով այդ բնագաւառը, տեղեակ ըլլայ անոր հարցերուն, այլեւ ծանօթանայ անոնց վատթարացումին արգելք ըլլալու համար իրեն վիճակած բաժնին: Հայաստանի նման երկրի մը մէջ ուր դժբախտաբար բաւական «ճոխ» բնոյթով ներկայ են այդ հարցերը, իսկապէս տեղին ձեռնարկ է հրատարակութիւնը: Անով նոյն ատեն նոր փաստ մը կը տրուի թէ «Շէն»ը որքան նախաձեռնողութեամբ կը հետապնդէ բնապահպանութեան կացութիւնը:

Հատորը բաժնուած է տասը գըլուխներու: Ներածականով բնապահպանութեան ուսումնասիրութեան ոլորտը սահմանելէ ետք, մանրամասն ներկայացուած են Մարդ – բնութիւն փոխ-յարաբերութիւնները, Բնութիւնը որպէս եզակի արժէք, Հողը, Բնապահպանական գլխաւոր հարցերը, Անտառները, Կենսաբազմազանութիւնը, Մթնոլորտի խնդիրները, Ջուրը, Թափօնի ու աղբի խնդիրները, Ուժանիւթը:

Նիւթերուն առընչուած գունաւոր լուսանկարներու ալ տեղ տրուած հատորը բաւական հետաքրքրութեամբ կարդալիք նիւթ կը տրամադրէ: Յատկապէս զանազան գըլուխներու մէջ պարբերաբար Հայաստանի իրականութեան առընչըւած էջերը ամէնէն հետաքրքրականներն են:

Ասոնցմէ մէկն է օրինակ, ջուրի պաշարներու օգտագործման բաժինին մէջ Սեւանի հարցին ներկայացումը, որ նկատուած է բնական պաշարներու ոչ արդիւնաւէտ գործածութեան պարագայ մը: Հարցին արմատները կը գտնուին Հայաստանի կառավարութեան 1933ի մէկ որոշումին մէջ: Իսկապէս սարսափելի է կարդալ որ «մի շարք գիտնականների խորհրդով» տրուած այդ որոշումը վերաբերած է Սեւանի մէկ մասը ցամքեցնելու...: Տըրամաբանութիւնը բացատրուած է հետեւեալ կերպով. լիճին ջուրը գործածել 50 տարի ոռոգումի եւ ելեկտրականութիւն ձեռք ձգելու համար, իսկ ցամքած յատակը տրամադրել ցանքի: Աւելի սարսափելի է նշումը թէ այդ որոշումէն առաջ Սեւանի յատակի հողաշերտը լըջօրէն հետազօտուած չէ, տեսնելու համար որ այնքան ալ պիտանի չէ հողագործութեան: Մինչդեռ, ինչպէս կը գրէ հեղինակը. «Սեւանը իր ձկնային հարստութեամբ կարող էր աւելի արդիւնաւէտ լրացնել հանրապետութեան սննդապահովման խնդիրները»: Այլ խօսքով՝ անխորհուրդ ու քանդիչ որոշում մը թէ՛ դուռ բացած է Սեւանի կրած դժուար դարմանելի վնասներուն, եւ թէ ակնկալուած օգուտը ձեռք չէ ձգուած: Շարունակութիւնը գրեթէ բոլորին ծանօթ է. խախտած բնապահական նման անգնահատելի հարստութեան մը համակարգը ու տասնամեակներէ ի վեր լիճը անպատասխանատու վերաբերումին արդար վրէժը կը լուծէ յաջորդական իշխանութիւններու օրակարգին ծանրակշիռ հարցերէն մէկը մնալով:

Բացատրուած նիւթին հետ Հայաստանի ներկայէն տրուած յաւելուածական մասեր կան հողասահքի, անտառներու, յատուկ պահպանութեան տարածքներու (արգելոց) բաժիններուն մէջ:

Հողասահքի կացութիւնը սարսափելի երկրորդ մարզ մըն է, երբ կ'ըսուի թէ «Հայաստանի հողածածկոյթի համարեայ 44%ը էրոզիայի է ենթարկուած»: Իսկ նոյն վտանգին ենթակայ տարածքը 80% համեմատութեամբ կը ներկայանայ:

Սիրտ բացող չէ անտառներու մասին ըսուածն ալ. շրջափակման, վառելիքի լրիւ բացակայութեան եւ այդ պատճառով զանգուածային հատումներու հետեւանքը այն եղած է որ մեծ չափով տուժած են Սիւնիքի, Տաւուշի, Լոռիի, Վայոց ձորի անտառային գօտիները, Երեւանի. Գիւմրիի, Վանաձորի կանաչապատ բաժինները: Բնապահպանութեան նախարարութեան տուեալներով՝ այդ շրջանին կտրուած ծառերու թիւը 1·5 միլիոնի շուրջ եղած է: Ինչպէս կ'ըսէ Մ. Դաւթեան «եթէ նկատի առնուի որ անտառներու միջին տարիքը 90 տարի է, իսկ մատղաշ տունկի բաժինը միայն 6·5%, ապա Հայաստանի անտառային պաշարների վիճակը կարելի է գնահատել որպէս օրհասական»: Բարեբախտաբար վերջին տարիներու տընկումները մասնակի կերպով դարմանած են կորուստը:

Ընթերցումի հետաքրքրական էջեր են Հայաստանի պետական արգելոցներուն, արգելավայրերուն յատկացուածները:

Արգելոցը յատուկ պահպանութեան տակ առնուած տարածք է որ գիտական, կրթական, պատմամըշակութային արժէք կը ներկայացնէ. հոն բնական միջավայրի զարգացման հոլովոյթին մարդկային միջամտութիւնը բացառուած է: Հայաստան երեք արգելոց ունի. Խոսրովի, Էրեբունիի, Շիկահողի արգելոցները:

Բնութեան յատուկ պահպանուած տարածքներ են նաեւ Սեւանը, Դիլիջանը: Կան աւելի քան երկու տասնեակ արգելավայրեր, ուր կը պահպանուին որոշ բոյսեր, կենդանիներ, լիճեր, աղուտներ, հանքային ջուրի աղբիւրներ: Ասոնցմէ մէկն է Որդան կարմիրի արգելավայրը Արարատեան դաշտերուն մէջ, ուր ծովէն 900–950 մ. բարձրութեան վրայ կը պահպանուի Որդան կարմիրը:

Հայաստանի մէջ բնապահպական լուրջ խնդիր է օդի ապականութիւնը:

Մօտ 200 էջնոց գիրքին վերջին բաժինը յատկացուած է «բառարան»ի մը. ըստ ընկալեալ սովորութեան պէտք է այդ էջերը ամփոփէին բնագրին մէջ անցած գիտական սահմանումներուն բացատրութիւնները: Հոս եւս կայ բացատրութիւնը, բայց ան տրուած է ոչ հայերէն գիտական սահմանումի մը, ինչպէս՝ ադապտացիա, աէրացիա, աէրոբ օրգանիզմներ, բիոինդիկատոր, էրոզիա, էնդիմիկ տեսակ, ռելիկտ, պոպուլյացիա, պեստիցիդ, հերբիցիդ, եւն., եւն.:

Քիչ մը տարօրինակ է որ բնապահական բաւական լուրջ մօտեցումով հատորին պատրաստութեան ընթացքին բնաւ նկատի չէ առնուած անով հայկական բնապահպանութեան ամէնէն կենսական մարզին՝ լեզուականին տրուած մեծ վնասը վերոնշեալ բառերու ազատ, առատ, անվրդով գործածութեամբ:

Եւ ընթերցողը որ նրբազգած է այդ փուշերէն անհանգիստ ըլլալու չափ, հատորը բանալէ առաջ պէտք է մէկդի դնէ այդ «տկարութիւն»ը, առանց խօսելու խորհըրդային ուղղագրութեան անպատեհութեան մասին:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ - ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՓԻՂԵՐԸ ՄՈՒԿԵՐԷ ԱՒԵԼԻ ԵՐԿԱՐ Կ'ԱՊՐԻՆ

Սամուէլ օր մը կը հարցնէ հօրը. «Հայրի՛կ, որքա՞ն կ'ապրի մամուկը»: Հայրիկը անճրկելով կը փոխադարձէ. «Ի՞նչ անիմաստ հարցում...»: Հարցումը ինքնին անիմաստ չէ, այսուհանդերձ մեզմէ քանի՞ներ արդեօք գիտեն կենդանիներու եւ բոյսերու կեանքի տեւողութիւնը: Մամո՞ւկը. քանի մը տասնեակ ամիս միայն: Արդարեւ, մամուկը այն անասնատեսակներուն մաս կը կազմէ, որոնց կեանքը փոփոխական է արականէն իգական: Կեանքի հոլովոյթը հոս նպաստաւոր է ձուերու պահպանման եւ այս իսկ պատճառաւ տիկին մամուկը աւելի երկարակեաց է քան պարոնը. ուրիշ խօսքով՝ էգ մամուկը կ'ապրի մինչեւ 12 տարի, ի փոխարէն արու մամուկին որուն կեանքը 3 տարիէն անդին չերթար:

Կենդանի աշխարհը, այս ոլորտին մէջ անհաւատալի այլազանութիւն կը յայտնաբերէ: Ապրող էակներու կեանքի միջին տեւողութիւնը քանի մը ժամէն մինչեւ քանի մը հազար տարիներու միջեւ կը տարբերի: Ամենակարճ ապրողները ուդելն են, ամենաերկարակեացները՝ ծառերը: Երկու ծայրագոյններու միջեւ տեղ կը գրաւեն սողունները, թռչնազգիները, ձուկերը եւ ստնաւորները:

Ստնաւորներու մօտ եւս կեանքի տեւողութեան ժամանակաչափը շատ լայն է: Մկնաքիսը (musaraigne) կրնայ ապրիլ երկու տարի, մուկը չորս, առնէտը եւ խլուրդը (taupe) հինգ, ողնին եւ աքիսը (belette) ութ, շունը քսան, արջը եւ վայրի խոզը (կինճ – sanglier) երեսուն, մարդակապիկը (gorille) յիսուն, ձին՝ վաթսուն, իսկ փիղը մինչեւ հարիւր տարի եւ աւելի:

Գիտնականները երկար տարիներէ ի վեր նկատած են այս տարբերութիւնները եւ ջանացած՝ զանոնք բացատրել: Փիղերը, մուկերու բաղդատմամբ, համեմատաբար – իրենց զանգուածին – աւելի փոքր ուղեղ մը, բայց աւելի խոշոր սըրունքներ ունին: Ա՞յս է պատճառը որ անոնք աւելի երկարակեաց են: Պատասխանը ուրիշ տեղ պէտք է փնտռել: Որովհետեւ եթէ մարմնի զանգուածին, ուղեղի զանգուածի հետ ունեցած կշիռը ստնաւորներու մօտ հաշուելու ըլլանք, մուկէն մինչեւ կէտ ձուկը, ներառեալ հազարաւոր միջին եզրերը, կը նշմարենք որ այս կշիռը յատկանշական կերպով անփոփոխ է: Փոքրերէն դէպի մեծերը յառաջանալով ուղեղի զանգուածին աճը մարմնի զանգուածի աճին երկու երրորդին միայն կը հասնի:

Ստնաւորներու տարբեր տեսակներուն երկարակեցութեան տարբերութիւնը կը գտնենք սրտի մեծութեան մէջ: Արդարեւ մուկը կամ իր նմանները, առիւծի կամ կէտ ձուկի բաղդատմամբ, համեմատաբար աւելի փոքր սիրտ ունին: Ինչ որ կը նշանակէ թէ մուկի մը սիրտը աւելի արագ կը բաբախէ, որովհետեւ «շարժման անցնելու» տեսակէտէ նուազ ծանր է եւ երկու յաջորդական զարկերու միջեւ նուազ ճամբայ ունի կտրելիք: Ուրեմն փոքր անասունները, մեծերու բաղդատմամբ սրտի զարկերու աւելի բարձր յաճախականութիւն ունին, հետեւաբար, աւելի արագ կը շնչեն: Այս երեւոյթին կենսաբանական թարգմանութիւնը այն է որ փոքր ստնաւորներու համար ժամանակը, մեծերու բաղդատմամբ աւելի արագ կ'ընթանայ: Այս ուղղութեամբ մեծ կենսաբան Սթիֆըն Կուլտի եզրակացութիւնը հետեւեալն է. «Ստնաւորներու կեանքի տեւողութիւնը իրենց կեանքի կշռոյթին հետ համեմատական է»: Սրտի զարկերու յաճախականութեան եւ շընչառութեան կշռոյթի պարզ հաշուումները երեւան հանած են որ, ստնաւորները իրենց ամբողջ կեանքի ընթացքին իրենց հասակաչափէն անկախ, միջին հաշուով 200 միլիոն անգամ կը շնչեն եւ 800 միլիոն սրտի տրոփ կ'ունենան:

Կարելի՞ է նոյն տեսութիւնը կիրարկել մարդուն. ո՛չ, որովհետեւ մարդ արարածը յստակօրէն կը զանազանուի ստնաւորներէն: Եւ մեր կեանքի տեւողութիւնը այս իմաստով «անբնական» է: Մենք կ'ապրինք մօտաւորապէս երեք անգամ աւելի երկար քան ինչ որ հարկաւոր էր: Հետեւաբար բնականին բաղդատմամբ երեք անգամ աւելի կը շնչենք:

Ստնաւոր դասակարգէն դուրս անասունները իրենց տարբեր մարմնակազմով, խիստ յարգարժան երկարակեցութիւն ունին: Կարբը (crabe) կրնայ ապրիլ տասնըհինգ տարի, խեցգետինը (écrevisse) քըսանըհինգ, աստակոսը (homard)՝ յիսուն, օձաձուկը ութսուն, իսկ ծածանը (carpe) մինչեւ հարիւր տարի: Թռչնազգիներու մօտ, ճընճղուկը եւ կարմրալանջը (rouge gorge) կրնան հասնիլ մինչեւ տասը տարեկան, ագռաւը եւ երաշտահաւը (mésange) տասնըհինգ, սարեակը (merle)՝ քսան, արագիլը և ճայը երեսուն, բուն մինչեւ յիսուն տարեկան:

Կենդանիներու աշխարհին մէջ երկարակեցութեան ախոյեանը կրիան է իր հարիւրյիսուն տարուան հասնող կեանքի տեւողութեամբ: Սակայն ասիկա բուսական աշխարհի բաղդատմամբ չնչին կը նկատուի, քանի որ բոյսերու մէջ երկարակեցութիւնը կրնայ հասնիլ հազարաւոր տարիներու: Այսպէս, ձիթենին կամ ժայռաքոսը (lichen) կը գոյատեւեն հազար տարի, մինչդեռ կաղնին երկու հազար տարեկանի կրնայ հասնիլ, շագանակենին՝ երեք հազար, շոճին չորս հազարէն աւելի, պաօպապը հինգ հազար, սեքոյան եւ կիպարիսը (cyprès) վեց հազար տարի կ'ապրին:

Երկրագունտը իր կարգին ունի ուրիշ յարաբերական արժէչափեր: Եթէ Երկիր մոլորակը քսան-չորս ժամէ ի վեր միայն գոյութիւն ունեցած ըլլար, մարդկային կեանքի տեւողութիւնը՝ վեր ի վարոյ վաթսուն երկվայրկեանէ անդին պիտի չանցնէր: Անոր ներկայ տեւողութիւնը կը պարտինք գրեթէ 5 միլիառ տարուան հասնող Երկրագունտի տարիքին, որու կիսաժամանակին համապատասխանող 2·5 միլիառ տարիներէ ի վեր է որ մարդ արարածը գոյութիւն ունի:

Քաղեց՝ ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՖ

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ԺԱՖ-ը՝ Ֆրանսայի Հայ Երիտասարդներու միութիւնը, Նոյեմբեր 22ի երեկոյեան կազմակերպած էր Նայիրի (դաշնամուր) եւ Մելանի Պատալ (թաւջութակ) քոյրերու դասական նուագի հանդէսը, Իսսի-Մուլինոյի Նիէտերմեյէր երաժշտանոցի լսարանին մէջ, ուր կարճ այցելութեամբ մը ներկայ գտնուեցաւ նաեւ քաղաքապետ Ա. Սանթինի։

Նուագահանդէսը սկսաւ Նայիրին, Ռ. Շումանի դաշնամուրի գլուխ-գործոցներէն՝ «Քրէյսլէրիանա»յի կատարումով։ Նուագը բաղկացած է սաստկայոյզ, շատ մտերմիկ եւ հետզհետէ արագացումով, երերուն, շատ դանդաղ, աշխոյժ, շատ դանդաղ, շատ արագ, արագ եւ խաղերով շարքով դասաւորուած ութ բաժիններէ։ Քսան երեք ամեայ Նայիրին թէեւ քիչ հաղորդական, զուսպ դերասանական շարժուձեւերով մեծ ինքնավստահութեամբ կատարեց կէս ժամ տեւող երբեմն հանդարտ ու մեղմ, երբեմն ալ ամպրոպային արագացումներով Շումանի երկրնութիւնը ցոլացնող այս գեղեցիկ ստեղծագործութիւնը։ Դաշնամուրին ձայնը առաջին անգամ լսողի պէս սիրեցի մա՛նաւանդ ստեղներուն անոր նուրբ ու մաքուր հպումները, անոր քնքշակէզ նուագը։ Նայիրին կ'աշակերտէ Պրիժիթ Էնկէրէրի դասարանը, Փարիզի Ազգային բարձրագոյն երաժշտանոցին (CNSM) մէջ։

Երկրորդ անհատական բաժինը նուագեց տասնը ինը տարեկան Մելանին։ Փարիզի Շրջանի ազգային երաժշտանոցի (CNR) իր ուսուցիչին՝ Տոմինիք տը Վիլիէնգուրի «Էջմիածին և Արարատ լեռը» թաւջութակի համար 2004ին գրած ստեղծագործութիւնը անակնկալ մըն էր ինծի համար, որովհետեւ այս արդիական երաժշտութիւնը յօրինուած է Ֆրանսայի մեծահռչակ թաւջութակահարի մը կողմէ եւ, որուն մեղեդիին մէջ անցումներ կան, որոնք ի՛սկապէս, հայկական ժողովրդական եւ հոգեւորական երաժշտութեան գոյներուն կը հակին։ Մելանիին արհեստավարժ ճկունութեամբ նուագածը կարծես շարական էր, հայկականին մօտ նուագ մը, այսինքն՝ թախծոտ. այդ թախիծին հարազատ թաւջութակին թաւ ու խոր ձայնին հրապուրիչ ու քաշողական ուժը զիս զարմացուց, հիացուց։ Յետոյ աւելի եռանդով, աշխուժութեամբ ու ճպոտով լարերը հարելով Մելանին ուրախ պատկերներ ստեղծեց, թերեւս Մայր վանքէն դաշտ եկած ու Մասիս սարին դիմաց հարսանեաց թափօրին բռնած շուրջպարը կը նկարագրէր։ Հուսկ՝ մեղեդին կըրկին կը վերադառնար նոյն թախիծին ու անձկութեան եւ կը դիմէր մինչեւ խելայեղութիւն։

Նուագահանդէսը շարունակուեցաւ Նայիրի եւ Մելանի զոյգին Տ. Շոսթաքովիչի ալթոյի եւ դաշնամուրի համար «Սոնաթ»ին մեկնաբանութեամբ։ Երեք շարժումով դժուար ու յոգնեցուցիչ կտորին առաջին եւ երրորդ շարժումները դանդաղ են, իսկ կեդրոնական շարժումը արագ է, ռիթմով ու զուարթագին։ Նուագին տիրապետողը նախ թաւջութակն է, որուն Նայիրին դաշնամուրով կը հետեւէր կտրուկ ու թեթեւ ձայնանիշերով։ Յետոյ դերերը կը փոխուին եւ դաշնամուրը առաջ կը տանի նուագը եւ այս անգամ Մելանին՝ թաւջութակի լարերուն մատնահարումներով, համաչափ աշխատանք կը կատարէր...։

Զորրորդ եւ վերջին նուագը Յարութիւնեանի «Էքսպրոմտ»ն (յանպատրաստի) էր։ Ինծի ամէնէն հարազատ երաժշտութիւնը, գեղեցիկն ու աշխոյժը։ Նայիրի-Մելանի զոյգին հուրհուրան ու անթերի կատարումը ներկաները խանդավառ ծափահարութիւններով գնահատեցին։

Անզարդ նուագահանդէս մը չէր սակայն, այլեւ՝ անհատականութիւն ունեցող երկու հայուհիներու աստղը բարձրացող երեկոյ մըն էր։ Աւա՜ղ սակայն, անոնք աւելի լեցուն լսարանի մը դիմաց հանդէս գալու արժանի էին այդ օրը։ ԺԱՖ-ը տէր կանգնեցաւ Նայիրի եւ Մելանի Պատալ երիտասարդ զոյգին։

Փարիզահայերը, գաղութային օրակարգով կեանքի առաւելութիւնները չեն ուզեր յաճախ տեսնել, կամ քիչ կը շահագործեն զանոնք։ Գաղութի մը, համապատական հաւաքականութեան մը երիտասարդութիւնը երբ ծրագիր(ներ) իրականացնելու տաղանդ ու կարողութիւն ունի եւ կ'իրականացնէ, առաջին անդրադարձը որ միտք կու գայ՝ երիտասարդ դասին գաղութի ապագային յոյսը ըլլալու բորբոսած ծամօնն է։

Բայց, ե՞րբ է այդ ապագան, ո՛րքան անորոշ ապագան։

Ո՛չ։ Երիտասարդը ապագան չէ՛ ներկայացներ։ Գաղութ մը իր երիտասարդին վաղը պէտք չունի, այլ՝ ա՛յսօր, մի՛շտ, ամէն օր պէտք ունի։ Պէտք ունի անոր աշխուժութեան, պէտք ունի անոր ստեղծագործ ձիրքին, անոր ընդունակութեան պոռթկումին։ Երիտասարդն է նորարարողը։ Գաղութի մը հայկականութիւնը հին ու մգլոտած կաղապարներով չէ՛ պահուիր։ Պէտք է հետաքրքրուիլ երիտասարդով, վստահիլ ու առիթ տալ անոր։ Հայապահպանումը երիտասարդով կը յաջողի, երիտասարդով կը շարունակուի, բոլորին համար։

Պէտք չէ կորսնցնել երիտասարդը։ Կորսուածներ, դուրսը գտնըւողներ շատ են արդէն ու անոնք պիտի չվերադառնան եթէ չփնտռըւին։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱՍՊԱՐ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ

Ռուսաստանի մէջ վերջին տարիներուն աշխատանքի ծաղկող մարզ է ապահովութեան, պահակութեան առընչուածը։ Ըստ վիճակագրութիւններու մէկէն մինչեւ 3.5 միլիոն հոգի այդ գործունէութեամբ կ'ապահովէ ապրուստ։ Ապահովութեան պաշտօնեաներ, պահակներ կան ամէն տեղ. ստորգետնեայ անցքերուն, դպրոցներու, հիւանդանոցներու մէջ։ Այդ պաշտօնները այսօր ամէնէ ն փնտռուածներն են. թերթերը կը յորդին անոնց ծանուցումներով։ 20–50 տարեկանի միջեւ հազարաւոր մարդիկ կը դիմեն տրուած հասցէներուն։

Այդ մարզը ունի շատ յատուկ նըւիրապետական կառոյց մը. ամէնէն ցածի աստիճաններուն վրայ են դռնապանները, ամէն տեսակի պահակները։ Քիչ մը աւելի վեր կը գտնուին գրասենեակներու, խաղասրահներու, լումայափոխներու, հանրախանութներու, վաճառատուներու հսկիչները։ Անոնք կը գործեն նաեւ շուկաներու, դպրոցներու, համալսարաններու, մանկապարտէզներու, օդակայաններու, կայարաններու, մեթրոյի կայաններու, մարզարաններու մէջ։ Կարգ կանոնի յարգանքին կը հսկեն հազարաւոր պաստառներու միջոցով։ Այս խումբին պատկանողներ օրն ի բուն կը չափչփեն ամէն տեսակի պահեստանոցներ, օդակայաններու, դրամատուներու ընդունարանները։ Առողջ ու բնական կազմուածքով ամէն մարդ կրնայ թեկնածու ըլլալ այս պաշտօններուն։ Նախընտրելի կը նկատուին զինուորական ծառայութիւն կատարածները. բայց ատիկա նախապայման չէ։

Յաջորդ դասակարգը կազմուած է միջամտութեան խմբակներով. անոնք դրամական փոխադրութիւններու, արժէքաւոր իրերու տեղափոխութեան ընկերացողներէն կը բաղկանան։ Թեկնածութեան պայմանները աւելի խիստ են։ Կը պահանջուի բանակի կամ ոստիկանութեան փորձառութիւն, զէնք գործածելու վարժութիւն։ Նախընտրելիներ կ'ըլլան պաշտպանութեան, ներքին գործերու, թմրեցուցիչներու մաքսանենգութեան հետապնդումի յատուկ բաժիններու մէջ աշխատած անձերը։

Դասաւորումին բարձրագոյն աստիճանին վրայ կը գտնուի ապահովութեան մարզի ընտրանին. թիկնապահները, մասնաւոր հետախոյզերը, դրամատուներու եւ ձեռնարկութիւններու տնտեսական ապահովութեան մասնագէտները որոնք պարտականները կը հետապնդեն, բանակցութեան ստիպելով զանոնք, որպէսզի ամէն գործ դատարան չիյնայ։ Այս կարգի պաշտօն ունենալու համար մեծ փորձառութիւն եւ լուրջ յանձնարարականներ անհրաժեշտ են։

Ռուսաստանի մէջ լայնօրէն տարածուն է գործադրկութիւնը. յատկապէս կեդրոնական շրջաններէն հեռաւոր վայրերու մէջ։ Այնպէս որ քաղաքի մէջ ապահովութեան մարզի աշխատանք կը նշանակէ կայուն եկամուտ։

ԲԱՂՀԱՆ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՌՈՒՍ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀՌՈՄՈՒՄ

Դէ, ես երազում եմ այսպիսի մի նկար ունենալ՝ «Շուկա՛յ»։ Եւ ինձ այլեւս ոչինչ պէտք չէ։ Եւ այդ «Շուկայ»ով ես խելքի կը բերեմ մեր նկարիչներից ոմանց։ Թէ չէ, արդէն զզւում եմ բոլոր այդ «հվելլչետներից», ինչպէս ծանօթ մալոռուսներից մէկն անուանում է այստեղի բնորդուհիներին. որ աղջիկ է, ուրեմն պիտի անպայման ֆելիցիտա լինի... Դրա համար էլ այդ սիրունիկ, ժպտերես ու քաղցրաւուն աղջիկները քոչում են կտաւից կտաւ նորանոր քաղցր-մեղցր անուններով՝ «Բաքոսուհի», «Իտալուհին Ջրհորի մօտ» եւ այլն, եւ այլն։

Տիրանովը պայթեց, սա արդէն իրեն էր վերաբերում։ Գալով Իտալիա, Նա նոյնպէս վարակուել էր ընդհանուր ախտով եւ հիմա նրա արուեստանոցում վերջնականապէս աւարտուած էին «Բաքոսուհի» եւ «Աղբիւրի մօտ Ջրի եկած Իտալուհին» նկարները։

— Դու թերեւս նկատի ունես Ալեքսէյ Վասիլեւիչին, — մէջ մտաւ Այվազովսկին, — բայց տես՝ աղբիւրի մօտ կանգնած աղջիկը ոչ թէ քաղցրաւուն դէմքով Իտալուհի է, այլ գեղջկուհի։ Դրանից էլ հաւատարի՞մ մնալ բնութեանը։ Բնորդուհուն ես ճանաչում եմ եւ չեմ կարող իմ հիացմունքը չարտայայտել նկարի եւ նրա միջեւ եղած զարմանալի նմանութեան առթիւ։ Իսկ գլուխը՝ տես թէ ինչքան հիանալի է կերտուած։

— Հասկանում եմ, — դիմանկարի ժանրում մեղանում Ալեքսէյ Վասիլեւիչին հաւասարը չկայ, — այստեղ Շտերնբերգը վեր թռաւ աթոռից ու կիպ մօտեցաւ Այվազովսկուն. Նրա աչքերը փայլում էին։ — Բայց ես յիշում եմ, թէ ինչպիսի զարմանք պատճառեց ինձ «Նուրբ արուեստների ամսագրում» տպագրուած յօդուածը Վենեցիանովի մասին։ Դա այնպէս վրդովել էր ինձ, որ ամբողջ կեանքում չեմ մոռանայ։ Լսիր, թէ ինչ էր այն ժամանակ գրում մեր Վասիլի Իվանովիչը. «Վրձնահարուածները, լոյսը, գոյները — այդ բոլորը գրաւում են մեզ։ Սակայն բնորդը՝ մոտէլը, թող թոյլ տրուի ինձ ասել, գրաւիչ չէ։ Իմ կարծիքով նկարիչը պէտք է, յամենայն դէպս, ձգտի հասնել աւելի գեղեցիկին։ Կարելի է ամէն ինչ գեղեցիկ պատկերել, բայց աւելի լաւ է գեղեցիկ պատկերել այն, ինչ արդէն գեղեցիկ է, մանաւանդ եթէ պատկերուող առարկայի ընտրութիւնը կախուած է իրենից՝ նկարչից»։

— Եւ ի՞նչն է քեզ յուզել այդ խօսքերում, — ձեռքը ընկերոջ ուսին դրեց Այվազովսկին, — ի՞նչ վատ բան կայ այստեղ. «Գեղեցիկ պատկերել այն, ինչ գեղեցիկ է»։

— Դէ գնացէ՛ք, դուք էլ, — հիասթափուած ձեռքը թափ տուեց Շտերնբերգը։ — Ձեզ՝ իդէալակա՞ն արուեստին ծառայողների հետ, կարելի՞ է միթէ մարդավարի խօսել։ Չնայած դուք երկուսդ էլ հոյակապ էք նկարում եւ արդէն անուն էք հանել, ես ձեզ կրկին ու կրկին ասում եմ. Նկարում չկայ ոչինչ աւելի զզուելի, քան սիրունիկ ու անմիտ ժըպտացող գեղեցիկ կերպարանքները։ Ինձ համար շատ աւելի հաճելի է կեղտոտ մուրացկան, բայց նկարագրո՛վ մարդը։ Թող նրբագեղ չլինի, միայն թէ նման լինի մարդկանց, հասարակ ժողովրդին... Եւ գիտէք, Ալեքսէյ Վասիլեւիչ, ով է եղել իմ իսկական ուսուցիչը՝ Պլախովը։ Լավր Կուզմիչ Պլախովը, որի պատուիրանները ես՝ նուաստս, պիտի յիշեմ առյաւէտ։ Այո՛։

Բացուեց հերթական գեղարուեստական ցուցահանդէսը։ Այցելուները նորից խռնւում էին Այվազովսկու ծովանկարների առաջ։ Բայց պակաս հիացմունքներ չէր կորզում նաեւ նրա՝ Տիրանովի կողմից ստեղծուած, դիմանկարը։

Բազմաթիւ անդամներ ցուցահանդէս յաճախած այդ մարդկանց մէջ էր նաեւ Շտերնբերգը։ Նա անկեղծօրէն հիացած էր Տիրանովի վարպետութեամբ։ Յատկապէս դիմանկարի կանաչ սրճագոյն ֆոնով, որի վրայ վառ ուրուագծւում էր ընկերոջ պայծառ դէմքը։

Եւ Վիլյան գնաց Տիրանովի մօտ հիացմունքն արտայայտելու։

— Լաւ է, որ եկար, Շտերնբերգ... Ես հէնց նոր ընտանեկան կեանքից մի փոքրիկ տեսարան աւարտեցի։ Խոստովանում եմ՝ նկարի մտայղացման համար քեզ եմ պարտական։ Այն օրուանից յետոյ ես երկար մտածել եմ քո խօսքերի վրայ... Ահա տես՝ շատ պարզ սիւժէ է։

...Տանտիրուհին զբաղուած է ճաշի պատրաստութեամբ։ Նրա շուրջ կաթսաներ են, թասեր, բանջարեղէն... Դեռատի կինը մի պահ գործը թողել ու շուռ է եկել փախչող տղեկին։

(Շար. 120)

ՇԱԻԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16ին

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցէ ու կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Առաջնորդ Ֆրանսահայ Թեմի

Ցաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցիին հոգեւոր հովիւներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձուներուն հոգիներուն ի հանգիստ։

Ժամը 12·30էն սկսեալ հանդիսաւոր նշում Շաւիլի Աթրիումի սրահին մէջ՝

– Ճաշ,

– Տեսերիզ,

– Գեղարուեստական բաժին,

– Վիճակահանութիւն։

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հոգաբարձութեան անդամներուն՝

01· 47· 09· 23· 18

06· 34· 06· 51· 91·

կամ

01· 47· 09· 03· 79 (ժամը 19էն յետոյ)

Թիւերուն։

– Ծախքերու մասնակցութիւն –

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

(Շար. Ա. էջէն)

մակերպած քրտական համաժողովը բացուած է Դեկտ. 3ին Եւրոպայի խորհրդարանի շէնքին մէջ։ Խորագիրն է «Եւրոպական Միութիւնը, Թուրքիան ու Քիւրտերը»։ Բացման ելոյթը ունեցած է (քըրտերէն) նախկին քիւրտ երեսփոխանուհի Լէյլա Զանա. ան քննադատած է Միութեան Թուրք կառավարութեան տեսակէտներ իւրացնելը, չեչտած թէ քրտական ինքնութիւնը ոչնչացնելէ տարբեր ելք ալ կայ հարցը հարթելու, թէ սպաննուած ամէն ինքնութիւն մարդկութեան կորուստ է։ Ըսած է թէ քրտական ինքնութեան, քրտական իրաւունքներու Թուրքիոյ կողմէ ճանաչումը տեղին միակ ճամբան է ժողովրդավար լուծումի մը տանող։ Ուզած է որ Եւրոպական Միութիւնը այդ ուղղութեամբ չզլանայ իր օժանդակութիւնը։

ՊՈԼԻՍԷՆ Սպարտա մեկնած օդանաւին անկումին մասին կասկածներ կան թէ պատահածը արկածի հետեւանք չէր։ Խափանարարութեան մը թեզը կը զօրացնէ այն տուեալը թէ ջախջախուած օդանաւին մէջ կային վեց դիտնականներ որոնք Թուրքիոյ համար շատ կարեւոր ծրագիր մը կը մշակէին։ Մանաւանդ որ կը չեչտուի թէ օդանաւը թեքնիք ոեւէ հարց չունէր։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.
Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

□

ԻՍԻ

ՇՐՋԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Իսիի «Տ. Սէրէնկիւլեան» մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պըտոյտ մը դէպի Ռէնս, Կիրակի, Դեկտեմբեր 9ին։ Այցելութիւն իտալական մօուրները եւ Ծնունդի շուկան։

Մեկնում ժամը 7·45ին Գլամարի քաղաքապետարանին առջեւէն։

Մասնակցութիւն՝ 45 եւրօ։

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. –

– Ժագլին՝ 01· 40· 95· 81· 33,

– Անիկ՝ 09· 53· 66· 95· 06։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.–ՖՐԱՆՍ–ի
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ, Յունուար 12ին։

ArmenCiné

- Mardi 11 décembre— **Le Chaos** L. Vagharchian
- Mardi 8 janvier— **America America** Elia Kazan

à 20 heures
au Cinéma «L'Entrepot»
7/9 rue Francis de Préssencé
75014 Paris

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ԻՍԻ
ՈՒԽՏԻ ՕՐ
ԵՒ
ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Իսիի Հայ Առաքելական Եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն շրջանի ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ զաւակներն ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի նորընտիր առաջնորդ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին,

Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն Եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ սատարողներու հոգւոց հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարեն Եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԿ. ԵՈՐԿԱՆՃԵԱՆ–ի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ներկայիս, շնորհակալութիւն կը յայտնենք Պ. Սարգիս Պետոյեանին, Հայաստանի Կոտայք Մարզի Թեղենիք գիւղի նորակառոյց Սրբոց Նահատակաց Եկեղեցու վանատան կառուցման հաշուին ընծայաբերած 10 հազար տոլարի նուէրին համար։

ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔ. ՊՈԶԱՊԱԼԵԱՆ

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

Ս. ՅԱԿՈԲ – ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն է Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի։

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Հոգեւոր Հովիւ

Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի։

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար։

Ժամը 12·30ին, Կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ։ Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց։

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,

Պատարագ՝ ժամը 10ին,

Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,

Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին։

Centre Culturel SAINT MESROB à PARIS

Le mercredi 5 décembre à 20 heures 45
NATHALIE-MARYAM BARAVIAN
présentera
LA CUISINE ARMENIENNE

Ce livre, préfacé par l'auteur de l'**Immeuble Yacoubian**, Alaa El-Aswany, n'est pas un simple livre de recettes, il nous fait découvrir l'âme arménienne à travers toutes les traditions, principalement religieuses, restées vivaces dans la cuisine arménienne.

Au 10 bis rue Thouin — Paris Vème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Vente du livre et dédicace
Cocktail

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE
de l'**Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**
le **Dimanche 9 décembre à 12h30**
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien

en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au **01. 39. 90. 66. 28**

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

Récital de chant

Florine OLIVIER (soprano)
Hubert SCUIEREB (tenor)
Naïri DEMIRDJIAN (piano)

Programme : **Schumann — Brahms — Tosti — Bellini — Respighi — Strauss — Wolf...**

Jeudi 6 décembre à 20h30
en l'église arménienne catholique
13 rue du Perche — 75003 Paris

Renseignements et réservations :
06. 08. 46. 18. 01
06. 14. 74. 92. 97

Participation aux frais : 10 euros

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6
JEUDI
6 DECEMBRE
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·845 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21·845

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԻՐԱՔ ԶԻՆՈՒՈՐ ՂՐԿԵԼՈՒ ՆԻՒԹՈՎ

Դեկտեմբեր 4ին, Ազգային ժողովը օրակարգի վրայ ունեցած է Իրաք զինուոր ղրկելու յուշագրին պայմանաժամը տարի մը երկարելու նիւթը: Զայն առաջարկած է նախագահ Ռ. Քոչարեան: Քուէարկութիւնը 79 թեր քուէով ընդունած է երկարաձգումը: 10 երեսփոխան դէմ քուէարկած է, 11ն ալ ձեռնպահ մնացած: Թեր քուէարկած են Հանրապետական, Բարգաւաճ Հայաստան խմբակցութիւնները, Հ.Յ.Դ.-ի եւ Ժառանգութեան մէկ մասը. Օրինաց Երկրի երեսփոխանները չեն մասնակցած քուէարկութեան:

« ԼԵԳԻՏԻՄ ՆԱԽԱԳԱՀ — 2008 »

Այս այլանդակ անուանումը կը պարտկէ նոր շարժում մը որ կոչումը ունի Փետրուարի նախագահական ընտրութեանց բացառելու ամէն ապօրինութիւն... ըստ Հայաստանեան լրատուներու, Լ. Տէր Պետրոսեանի զօրակից ուժերու գործն է. անոնք կը հրաւիրեն իրենց միանալ եթէ նոյնիսկ մարդիկ ո'չ նախկին, ոչ ալ ներկայի իշխանութիւններուն կողմնակից են: Նպատակ ալ յայտարարուած է. վերջ տալ Հայաստանի գաղութացումին, որպէսզի կարելի ըլլայ իրապէս ժողովրդավարական կարգեր հաստատել եւ օրինաւոր իշխանութիւն ընտրել: Ու բնականաբար Լ. Տէր Պետրոսեան միակը կը համարուի որ կարող է այդ հեռանկարը իրականացնելու, երկրին ազատութիւն բերելու, ռազմային ոլորտին հզօրացման խոչընդոտ կանգնելու, եւլն.: Շարժումը պահանջած է վարչապետ Ս. Սարգսեանի հրաժարականը:

Կը մնայ փոքր մը Հայաստանեան մտայնութիւն ճարել, հասկնալու համար թէ «լեգիտիմ» անուանուած շարժումէն ի՛նչպէս ի յայտ կու գայ «օրինաւոր»ը...

ԼՂՀ

ՆԱԽԱԳԱՀ Բ. ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՄԱՏՆԱՆՇՈՒՄՆԵՐԸ

2007ի համազգային հանգանակութեան առիթով Ռուսաստան, Ֆրանսա եւ ԱՄՆ կատարած այցերէն վերադարձին նախագահ Բ. Սահակեան իշխանութեան ներկայացուցիչ դէմքեր խորհրդակցութեան հրաւիրած է եւ համառօտ կերպով խօսած իր հանդիպումներուն մասին: Ընդհանուր առմամբ դրական արժեւորելով անոնց արդիւնքը, յայտնած է թէ Մոսկուայէն խումբ մը հայ ձեռնարկատէրեր Ստեփանակերտ կ'երթան, հետաքրքրուելու մայրաքաղաքի ջուրի ցանցին բարելաւման եւ կաթի գործատունը կրկին բանեցնելու հարցերով:

Ինչ կը վերաբերի արտերկրի հանգանակութեան, անոր մասնակիցներու թիւը –11 հազարի շուրջ– անբաւարար նկատած է Բ. Սահակեան: Ըսած է թէ յառաջիկային հարկ է ընդարձակել ֆոնէթոնի աշխարհագրութիւնը: Անհրաժեշտ համարած է նաեւ Արցախի մէջ տեղեկատուական կեդրոն մը հիմնել, որպէսզի Սփիւռքէն կարելի ըլլայ ծանօթանալ ԼՂՀ հիմնական խնդիրներուն, անոնց լուծման քայլերուն:

Բ. Սահակեան հաստատած է թէ շատ սփիւռքահայեր Արցախ չեն երթար օդային կապի բացակայութեան պատճառով: Տեղեկացուցած է թէ Հայաստանի օդային գիծերու վարչութեան հետ համաձայնութիւն գոյացած է Ստեփանակերտի օդակայանի վերաբացման մասին: Կը նախատեսուի յաջորդ տարուան աշնան բանալ օդակայանը ուրկէ միայն Ստեփանակերտ – Երեւան – Ստեփանակերտ թռիչքներ կը կատարուին. առայժմ միջազգային գիծեր հաստատել կարելի չէ, ատոր համար հարկաւոր ըլլալով Ադրբեջանի եւ միջազգային համապատասխան կառոյցներու թոյլտուութիւնը ինչ որ այսօր անկարելի է:

Խորհրդակցութեան աւարտին Բ. Սահակեան պատասխանած է լրագրողներու որոնց հարցումները գլխաւորաբար շօշափած են հանգանակուած գումարներու գործածութեան թափանցիկ ըլլալու պարագան:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱՅԵՒՔԻՒՐՏ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊՆԴՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Հայերը վարկաբեկելու վերջին շրջանի Թրքական քաղաքականութիւնը նոր փուլ մը մտած է, վարկաբեկելէն եաք Հայը ուղղակի թշնամի ցոյց տալու յստակ նպատակով: Միայն ատոր կրնար ծառայել քրտական զինեալ կազմակերպութեան (ՓՔՔ) Ղարաբաղի մէջ ապաստան տալու պնդումները: Այլեւս յստակ է որ անոնք առաջին քայլը կը կազմէին Թրքական այս նոր քաղաքականութեան. յաջորդած է լուրը թէ ՓՔՔ-ի մարտիկները Հայերու միացած են Ղարաբաղի պատերազմին ու կռուած՝ Ադրբեջանցիներու դէմ. Այս յայտնութիւնները արդիւնք են, կ'ըսուի, ՓՔՔ-ի դէմ լայնածիր պայքարի ձեռնարկած Թուրքիոյ պրպտումներուն. այդ պայքարին նպատակն է արգելք ըլլալ քիւրտ զինեալներուն Հիւսիսային Իրաքէն այլ շրջան մը տեղափոխուելուն:

Դեկտեմբեր 4ին տարածուած լրատուութիւնը մանրամասնութիւններ ալ ունէր այդ գործակցութեան մասին որ սկսեր է 1987ին ԱՍԱԼԱ-յի հետ ստորագրուած համաձայնութեամբ մը: Յետոյ, 1992 Մայիս – Յունիս շրջանին 40 քիւրտ ահաբեկիչ Իրանէն Հայաստան անցեր են, կռուելու համար Ադրբեջանցիներուն դէմ:

Տեղեկութեան շարունակութիւնը կ'ըսէ. «Սփիւռքի Հայերը ՓՔՔ-ի միջոցով կը ջանան Թուրքիոյ տնտեսութիւնը քանդել. ՓՔՔ-ի ծախքերուն 75%ը Հայերու կողմէ կը հայթայթուի»: Կը տրուին Պէյրութի մէջ 1993ին տեղի ունեցած ժողովներու մասին լուրեր, կ'ըսուի թէ Լիբանանի Հայոց առաջնորդը մասնակցած է անոնց, եւլն.: Այս վտանգաւոր խառնապուրին խօսնակն ալ համալսարանի պատմութեան դասախօս մըն է. ան յայտնաբերեր է թէ «Սփիւռքահայերը ՓՔՔ-ի ամէն մէկ զինեալի տարեկան 5 հազար տոլար պիտի տան, Թուրքիոյ ապահովութեան ուժերուն ուղղուած գործողութիւններուն հարկաւոր տեղեկութիւնները պիտի փոխանցեն Քիւրտերուն, իսկ Թուրքիոյ մասնատումէն եաք իրարու միջեւ պիտի բաժնեն իրենց մնացած տարածքները»:

Ըսուածը ծիծաղելի ըլլալով հանդերձ, լրջօրէն մտահոգիչ է. բացայայտօրէն կը մատնանշէ թէ որքա՛ն վճռակամութիւն կայ Հայը (Հայաստանցիին ու Սփիւռքի Հային միջեւ դերերու յստակ բաշխումով) Թուրքիոյ մասնատումին գործնապէս ձեռնարկած տարր ներկայացնելու:

Բուն հարցը հոն է որ կարելի՞ է պարզ վարկաբեկումի հեռանկարով բացատրել այսքա՛ն անհեթեթութեան ստանձնումը:

ՄԱՀ

ԶԱՐՈՒՀԻ ՏՈԼՈՒԽԱՆԵԱՆԻ

Դեկտեմբեր 4ի առաւօտուն Մոսկուայի մէջ 89 տարեկանին մահացած է ծանօթ ու սիրուած երգչուհի Զ. Տոլուխանեան: Ան ամէնէն յայտնի օփերաներուն մէջ ստանձնած դերերով հանդէս եկած էր աշխարհի ամէնէն մեծ վարկի տէր բեմերուն վրայ, լուրջ գնահատանքի արժանանալով անհամար երաժշտասէրներէ: Իր ձայնին որակով ու մեկնաբանութեան արժէքով արժանացած էր Հայաստանի, Ռուսաստանի, Խորհ. Միութեան մրցանակներու, կոչումներու:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE FIGARO»

(4 décembre)

L'IRAK, LE KURDISTAN ET LE DEBAT TURC

Gérard CHALIAND

Ժերար Շալեան դիպուկ յօդուածով մը թերթին վերլուծումներու էջին մէջ կը վերլուծէ շրջանին կացութիւնը, մասնաւորաբար Թուրքիոյ դիրքը: Կը գտնէ որ Անգարա պէտք է ընդունի օր մը, որ կարելի չէ տեւականօրէն մերժել մշակութային լայն իրաւունքներ շնորհել փոքրամասնութեան մը որ բնակչութեան 20%ը կը կազմէ: Երկար ատեն, կ'ըսէ, Թուրքիա ուրացաւ քրտական ինքնութիւնը, որպէս միակ հեռանկար շնորհելով բռնի ձուլումը:

Ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ միջամտութեան Իրաք, սպառնալիքը կը մնայ եւ Քէրքիւքի կարգավիճակի մասին հանրաքուէն, որ կրնայ տեղի ունենալ 2008ին, կենսական պատճառն է Թուրքիոյ ճնշումին: Ու Ժերար Շալեան կը գտնէ որ ինչ որ տեղի կ'ունենայ իրաքեան սահմանին վրայ, Թուրքեւթրքական հարց մըն է եւ թէ որպէս քաղաքական ղեկավար, Ռ.-Թ. Էրտողան գիտէ որ պէտք է խուսափիլ նման միջամտութենէ մը, բայց դժուար է Քիւրտերը հակակշռել եւ զրգռութիւնները միշտ հասանական են: Մնաց որ Քէրքիւքի յանձնումը մը վարկածը Քիւրտերուն, կրնայ անընդունելի նկատուիլ Թուրքիոյ պետութեան կողմէ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶԻ կը շարունակէ քննադատուիլ Ֆրանսայի մէջ, մասնաւորաբար ընկերվարականներու կողմէ իր շնորհաւորութիւններուն համար Պուտինի կուսակցութեան: Ծանօթ է որ գրեթէ բոլոր պետութիւնները վերապահ մնացին եւ միայն Իրան, Ղազախստան եւ Ֆրանսա շնորհաւորած են: Եւրոպական Միութիւնը յայտարարած է որ Ռուսաստան չէ յարգած «միջազգային չափանիշները»: Գերմանիոյ համար, այդ ընտրութիւնները ոչ ազատ եղած են, ոչ ալ ժողովրդավար:

ԳՈԼՈՄՊԻՈՅ իշխանութիւնները առաջարկած են Ֆրանսայի, որ Սարքոզի միջնորդի դեր խաղայ եւ տեսնուի ՖԱՐՔ-ի պատասխանատուներուն հետ բանակցելու համար պատանդներու ազատ արձակումը, ի շարս որոնց Ինկրիտ Պէթանքուր: Այս առաջարկը եղած է Դեկտ. 4-ին, բայց Ելիզէ անմիջապէս չէ պատասխանած եւ յայտնած միայն որ «կը մտածէ այդ մասին»: Հարցը կը վերաբերի ընդհանուր փոխանակումի մը 45 պատանդներուն եւ Գոլոմպիոյ իշխանութեանց կողմէ ձերբակալուած ՖԱՐՔ-ի անդամներուն:

ՊԵԼՃԻՈՅ թագաւորը՝ Ալպէր Բ. Իվ Լըթերմի հրաժարումէն ետք (չէր կըրցած համաձայնութեան դաշինք մը կազմել) որոշեց բան մը չփոխել եւ կառավարութիւն մը կազմելու պաշտօնը կրկին յանձնեց հրաժարեալ նախկին վարչապետին՝ Կի Վերհոֆսթատի, որու կուսակցութիւնը պարտուած էր Յունիս 10ի ընտրութիւններուն ատեն: Առայժմ ան պիտի զբաղի ընթացիկ հարցերով, ինչ որ արդէն կ'ընէ վեց ամիսէ ի վեր:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Թայմ» պարբերականը շատ խիստ յօդուածով մը կը ճաղկէ ֆրանսական մշակոյթը «Ֆրանսական մշակոյթին մահը» խորագրով: «Փրուսթի, Մոնէի, Փիաֆի եւ Թրիւֆոյի երկիրը կորսնցուցած է մշակութային իր գերազանցութիւնը» կը գրէ ի մէջ այլոց ու մանրամասնօրէն կը թուէ մշակութային բոլոր մարզերու մէջ Ֆրանսայի նահանջը:

ՏՈԼԱՐԻ յարատեւ անկումը եւ եւրոյի վերելքը կը սպառնան եւրոպական աճին եւ Է.Ա.Տէ.ԷՍ.ի (Էռպիւս) նախագահը՝ Լ. Կալուա յայտարարած է որ այս ընթացքով ստիպուած է օդանաւի կազմածները Եւրոպայէն դուրս պատրաստել տալ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Դատական ոստիկանութիւնը Թռուցիկներու միջոցաւ կոչ մը կ'ընէ Վիլիէ-լը-Պէլի բնակիչներուն (Թռուցիկը դրուած է բոլորին նամակատուփերուն մէջ) որպէսզի յայտնեն որեւէ տե-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՅԱՌԱՋի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ

ԵՂԵՌՆԻ ԶՈՀԵՐՈՒ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ ՀԵՏԱՊՆԴՈՂ ԵՐՐԵԱԿԷՆ ԻՐԱՒԱԲԱՆ ՎԱՐԴԳԷՍ ԵՂԻԱՅԵԱՆի ՀԵՏ

ԽՄԲ.– Ինչպէս գրունցաւ, Ցեղասպանութեան զոհերու ապահովագրական ընկերութիւններու մօտ մնացած գումարներու հարցին հետապնդումին լծուած փաստաբաններու երրեակէն Վարդգէս Եղիայեան եւ Պրայան Գապաթէք Նոյ. 19ին Փարիզ կը գտնուէին, ԱՔՍԱ ընկերութենէն գանձուած գումարէն առաջին միլիոն տոլարի յատկացումները ընելու ֆրանսահայ կազմակերպութիւններէ ներկայացուած ծրագիրներու առաջին խումբի մը: Առ այդ, 400 հազարական տոլար տրուած էր ՀԲԸՄիութեան եւ Կապոյտ Խաչին որոնք իրենց կարգին ենթաբաշխումով որոշուած գումարներ պիտի փոխանցէին քոյր կազմակերպութիւններու: Այսպէս, առաջինը 100 հազար պիտի տար Դպրոցասէրին, յիսունական հազար՝ «Սուփ Քիչըն»ին, գրադարանին, «Ֆամ սոլիտարիթէ գուրաժ»ին, ՌԱԿ Զօպանեան հիմնարկին, 25ական հազար՝ Ռատիօ Այբին, Նուվէլ տ'Արմէնիին, Ֆրանս-Արմէնիին եւ Ռատիօ Արմէնիին:

Կապոյտ Խաչը 50ական հազար պիտի փոխանցէր Փարիզի իր մասնաճիւղին, ՀՕՄ-Պուլկարիոյ, ՀՕՄ/Համազգայինին (Պուլկարիա), Փարիզի, Մարսէյլի Համազգայինին, «Ֆրանս-Ղարաբաղ»ին, Նոր Սերունդին եւ Շէնին:

Հիմնադրամին տրուած 200 հազարը պիտի յատկացուէր Ճամբարակի հիւանդանոցին (100 հազար) եւ Գանձաքարի ու Խաշթառակի դպրոցներուն (50ական հազար) շինութեան:

Կազմակերպութիւններու ներկայացուցած ծրագիրներու հիմով այս բաշխումը որոշ զարմանք եւ հակազդեցութիւն արթնցուց շատ մը պատճառներով. նախ անհասկնալի էր որ ֆրանսահայ համայնքին բաժինէն մաս կը տրուէր Հայաստանի, այլ վայրերու պատկանող ծրագիրներու. ապա՝ առաջին ցանկին մէջ առնուած ոչ առաջնային կազմակերպութիւններու քով անտեսուած էին շատ աւելի կարեւորներ, ինչպէս Աղքատախնամը, ամէնօրեայ դպրոցներ, եւլն.: Արդար հարցական կը ստեղծէր որպէս բաշխիչ ՀԲԸՄ-ի ընտրութեան պարագան ալ, որ այնքան շանթերու թիրախ է դպրոց փակելու (սկսած՝ Մելգոնեանէն) եւ կալուածային շահարկումի իր փորձունէութեամբ:

Այս կէտերու յստակացման, նաեւ չափով մը փաստաբաններու երրեակը ֆրանսահայ շրջանակներու հակազդեցութեան տեղեակ պահելու համար դիմեցինք Վարդգէս Եղիայեանին:

Ստորեւ մեր հարցումները ու իր բացատրութիւնները, որոնցմով կը շեշտուին ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներու եւս զարմացնող ընթացքները:

☆ ★ ☆

"Յառաջ" — Առնուազն զարմանք պատճառեց Նոյ. 19ի ձեր աուլիսին հրապարակուած բաշխումը, ֆրանսահայութեան բաժին 3 միլիոն տոլարին մէկ երրորդին յատկացումին: Կ'ուզէինք գիտնալ թէ ի՛նչ չափանիշերով, ծանօթութեան ի՛նչ հիմով եղաւ ան, նկատի առած որ ձեր երրեակը մօտէն ծանօթ չէ Ֆրանսայի համայնքին կազմակերպութիւններուն, կարեւորագոյն պահանջներուն:

ՎԱՐԴԳԷՍ ԵՂԻԱՅԵԱՆ — Զափանիշի մասին խօսելէ առաջ հարկ է նշել, որ 3 միլիոն տոլարի գումարը բաժնելը ԱՔՍԱյի հետ մեր համաձայնութեան մաս կը կազմէր: Արդէն երկու տարի անցած էր եւ այդ գումարը պահուած կը մնար. ուստի պէտք էր զայն բաժնել: Ընդունուած կարգը այն էր որ ֆրանսահայ կազմակերպութիւններ պէտք է մեզի դիմում ներկայացնէին: Արդ, ներկայացուեցան դիմումներ, ծրագիրներ. երկու հազար էջ թուղթ ստացած ենք. ծրագիրներ՝ դպրոցներ բանալու, շէնքեր գնելու եւ այլն: Շուրջ 24 միլիոն տոլարի ծրագիրներ ներկայացուեցան, երբ գիտէին որ միայն 3 միլիոն տոլար ունէինք բաժնելու: Անշուշտ մեզի համար շատ դիւրին էր իւրաքանչիւր ծրագրի համար նախատեսուած գումարի 10 տոկոսը տալ եւ հարցը փակել: Բայց շատ ծրագիրներ ալ կային, որոնք տրամաբանութենէ զուրկ էին: Պէտք է նշել որ ԱՔՍԱյի հետ մեր համաձայնութեան մէջ կան պայմաններ, ըստ որոնց գումարները պէտք է գործածուին օրինակ, ծերերու, տարեցներու, հաշմանդամներու, բժշկական հարցերու, աշակերտներու ուսման համար և այլն: Դպրոցի շէնք մը կառուցանել, սենեակ մը աւելցնել, թէեւ ուսման հետ կապ ունի, սակայն ատիկա չինարարութիւն է, որ մեր համաձայնութեան ծիրին մէջ չիյնար. կամ եկեղեցիները կ'ուզեն պատ մը շինել, ցանկապատ կառուցանել կամ ինքնաշարժ գնել Առաջնորդին համար, այդպիսի նպատակներու գումար չենք կրնար յատկացնել: Տամ օրինակ մը, որ այլապէս տարօրինակ է: Կազմակերպութիւն մը 700 հազար եւրօ կ'ուզէր մեզմէ այն Հայերուն համար, որոնք Ֆրանսա եկած են եւ ապաստանի դիմում կատարած, սակայն մերժուած են, առաջարկելով օգնել անոնց, որպէսզի ետ վերադառնան Հայաստան: Նախ հարկ է ճշդել որ ֆրանսական կառավարութիւնը ետ կը ղրկէ զանոնք առանց Հայերու ծախքին. երկրորդ՝ այդ կազմակերպութիւնը Եւրոմիութենէն արդէն 700 հազար եւրօ առած էր. երրորդ՝ այս խնդրանքէն զարմացած, երբ քննեցի այս հարցը, նկատեցի որ հինգ հոգի ետ ղրկուած է Հայաստան եւ որոնցմէ երեքը դարձեալ վերադարձած են Ֆրանսա եւ տակաւին մեզմէ 700 հազար եւրօ կ'ուզէր այդ կազմակերպութիւնը:

Ուրեմն, ուսումնասիրեցինք մեզի ներկայացուած ծրագիրները եւ երբ նկատեցինք որ անոնցմէ ոմանք կը համապատասխանէին մեր համաձայնութեան, որոշեցինք գումարները տալ: Հոս հարց կը ծագէր թէ գումարը որո՛ւ պիտի տանք. կազմակերպութիւններո՞ւն՝ որոնց թիւը 50է աւելի էր, թէ՞ յարանուանութիւններուն՝ առաքելական, կաթողիկէ եւ աւետարանական, կամ Կապոյտ Խաչին ու ՀԲԸՄիութեան, որպէսզի իրենք բաշխեն իրենց առաքելութեան ծիրին մաս կազմող կազմակերպութիւններուն: Հոս եւս հարց ծագեցաւ, երբ նշեցինք թէ ՀԲԸՄ-ին տրուած 400 հազար տոլարի գումարը պէտք է յատկացուի վաւերացուած 8 ծրագիրներու (իւրաքանչիւրին 50 հազարական), մեզի դժգոհութիւն յայտնեցին, որ այդ ութ ծրագիրներէն երեքը մաս չեն կազմեր Բարեգործականի ծրագիրներուն: Դիտել տուինք որ անոնք կրնան մաս չկազմել Բարեգործականի ծրագիրներուն, բայց ի վերջոյ հայ ժողովուրդին առնչուող ծրագիրներ են, թող այդ նպատակին յատկացուած գումարը ինք՝ Բարեգործականը տայ: Անոնք կը պնդէին ըսելով՝ «Մենք մեր ծրագիրներուն դրամը կ'ուզենք»: Ասիկա տարօրինակ տեսակէտ մըն էր: Դիտել տուինք թէ ժամանակն է յօրինելու, որ մեր-ձերի հարց չկայ: Գումարը հայ ժողովուրդին համար է:

Եւ այսպէս, որոշեցինք մէկ միլիոն տոլարէն 400 հազարը յատկացնել ՀԲԸՄ-ի եւ իր խմբակին, 400 հազարը Կապոյտ Խաչի եւ իր խմբակի ծրագիրներուն եւ 200 հազարը «Հայաստան» հիմնադրամին: Երեք միլիոնը չբաժնեցինք, որովհետեւ ԱՔՍԱյի փաստաբանները մեզի դժուարութիւն կու տան, ըսելով որ որեւէ քաղաքական նպատակ հետապնդող կազմակերպութեան պէտք չէ տրուի: Համաձայնեցանք այս սկզբունքին, սակայն, ընկերութեան փաստաբանները պահանջեցին որ երեք միլիոնը պէտք է տրուի ՀԲԸՄ-ին, որովհետեւ Միութեան նախագահը՝ Պերճ Սեդրակեան, ԱՔՍԱյի պաշտպան փաստաբաններու խումբին մաս կը կազմէ: Բացարձակապէս մերժեցինք առաջարկը, նշելով որ մենք Բարեգործականի փաստաբանը չենք: Ըսինք՝ կամ մե՛նք կ'որոշենք գումարը եւ ինչ ծրագրի յատկացուիլը, կամ ալ, եթէ չէք ուզեր, վերադարձուցէք գումարը եւ մենք կու տանք ուղղակի ծրագիր ներկայացուցած կազմակերպութիւններուն:

Հոս աւելցնենք նաեւ որ մենք կ'ուզէինք երեք միլիոնը բաժնել, բայց ԱՔՍԱյի փաստաբանները Ամերիկայի մէջ շատ զգոյշ են, որ որեւէ քաղաքական կազմակերպութեան դրամ չտանք, որովհետեւ ԱՔՍԱն շատ մեծ գործեր ունի Թուրքիոյ մէջ, Թրքական բանակի հանգստեան թոշակի ամբողջ ֆոնտը կը վարէ. միլիառներու գործառնութիւն է: Ընկերութիւնը չուզեց նոյնիսկ որ իր անունը նշուի: Ուրեմն, ԱՔՍԱյի փաստաբաններն են որ չեն ձգեր երկու միլիոնը բաժնել, առարկելով որ պէտք է ուսումնասիրուի, թէ որո՛ւ կը տրուի: Մենք ալ որոշեցինք դիմել դատարան եւ հարցը լուծել: Հետեւաբար, խոստացանք ֆրանսահայ գաղութին, մինչեւ տարեվերջ կամ Յունուարի վերջը, բաժնել նաեւ մնացեալ երկու միլիոնը:

"Յառաջ" — Ի՞նչպէս կը բացատրուի համայնքի կեանքին մէջ գրեթէ լուսանցքային կազմակերպութիւններու նախընտրութիւնը եւ կարեւորներու (օրինակ՝ դպրոցներ, Աղքատախնամ) անտեսումը:

Վ. Ե. — Անտեսումի հարց չկայ: Մենք գումարներ կուտանք աշակերտներու թոշակի համար, սակայն դրամ չենք տար դպրոց շինելու: Ի դէպ նշենք որ Ֆրանսայի մէջ 600 հազար Հայ կայ, սակայն օր մը չեմ լսած որ Հայ մը ձեռքը գրպանը դնելով գումար մը տուած ըլլայ դպրոց շինելու, մինչ Ֆրանսայի կառավարութենէն կ'առնեն: Վերջին հաշուով, մենք համաձայնութիւն ունինք ԱՔՍԱյի հետ եւ անոր պայմաններէն չենք կրնար շեղիլ: Ինչ կը վերաբերի Աղքատախնամին, անոր գումար պիտի տանք, յաջորդ երկու միլիոնի բաշխումի ատեն, որովհետեւ մեր համաձայնութեան մաս կազմող ծրագիրներու շարքին են:

"Յառաջ" — Ի՞նչ տրամաբանութեամբ Ֆրանսայէն դուրս (գլխաւորաբար Հայաստան) ուղղելի գումարներու յատկացում եղած է: Եթէ նպատակը օգնել է Հայաստանի, կամ Արցախի, ի՞նչ իմաստ ունի ատիկա ընել ֆրանսահայ կազմակերպութեան մը միջոցով, այդ համայնքին բաժինէն:

Վ. Ե. — Նախ պէտք է ճշդել որ ֆրանսահայ համայնքը բաժին չունի: «Նիւ Եորք Լայֆ»ի պարագային, մենք համաձայնութիւն ունէինք 3 միլիոնը ամերիկահայ գաղութի կազմակերպութիւններուն տալու, բայց ԱՔՍԱյի հետ նոյնպիսի համաձայնութիւն չունինք ֆրանսահայ կազմակերպութիւններուն տալու: Սակայն, մենք ուզեցինք որ դրամաբաշխումը ըլլայ ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու միջոցով: Յատկացուած գումարը ֆրանսահայերու համար չէ. պարզապէս ուզեցինք որ ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու միջոցով բաշխուին գումարները վաւերացուած ծրագիրներու, փոխանակ այդ գումարները փաստաբաններու կողմէ ուղղակի տրամադրուելու:

"Յառաջ" — Նկատի առած որ Սփիւռքը Հայաստանի անկախութենէն ի վեր արդէն ծանրօրէն տուժած է անտեսելով իր կենսական կառոյցները, Ցեղասպանութեան զոհերու այս ժառանգութիւնը չէ՞ք խորհիր որ պէտք է ծառայէր գոնէ որոշ չափով մը այդ վնասը դարմանելու, նաեւ նեցուկ ըլլալու համայնքին կարեւորագոյն հիմնարկներուն:

Վ. Ե. — Մեր տուած մէկ միլիոն տոլարէն 700 հազարը արդէն ֆրանսահայ գաղութի կարիքներուն համար է: Ինչպէս նշեցինք քիչ առաջ, մնացեալ երկու միլիոնի բաշխումի պարագային նկատի պիտի ունենանք նաեւ ֆրանսահայ գաղութի կարեւոր այլ հիմնարկները եւս:

"Յառաջ" — Որպէս ենթաբաշխիչ ի՞նչպէս կ'արդարացուի ՀԲԸՄ-ի ընտրութիւնը, շրջանի մը երբ ընդհանուր ընդվզում արթնցուցած է Մելգոնեանի փակումը, այլ դպրոցներու վիճակած նոյն ճակատագիրը, անոնց կալուածներուն շահարկումի հեռանկարով նոյն միութեան մշակած ծրագրով:

Վ. Ե. — Քաջածանօթ եմ այդ հարցին: Ճիշդ ատոր համար է որ մենք գումարը ՀԲԸՄիութեան չէ որ կուտանք, այլ նկատի առած ենք Բարեգործականի շրջանակներէն ներկայացուած այն ծրագիրները, որոնք կը համապատասխանեն մեր համաձայնութեան: Յիշեալ ծրագիրներու յատկացուած գումարը տրուած է Բարեգործականին, պարզապէս բարոյական վարկ մը շնորհելու միտումով, որպէսզի ըսուի թէ այդ կազմակերպութիւնն է որ կը բաշխէ գումարները: Մենք որեւէ կազմակերպութեան որ գումարը տանք, չենք ըսեր թէ ձեր ուզածին պէս ծախսեցէք, այլ վաւերացուած ծրագրին տալու համար է: Այս պայմաններէն, անշուշտ, ոչ

ոք գոհ է: Ըստ երեւոյթին, կազմակերպութիւնները կ'ուզեն գումարը ստանալ եւ իրենց ուզածին պէս ծախսել զայն: Հոս պէտք է շեշտեմ որ միայն «Հայաստան» Հիմնադրամի Ֆրանսահայ վարչութեան նախագահ Պետրոս Թերզեանն է, որ շնորհակալութիւն յայտնեց մեզի: Միւսները անվերջ դժգոհութիւն կը յայտնէին, ըսելով օրինակ, Թէ ինչո՛ւ Համազգայինը ՀՕՄ-ի խումբին մէջ դրեր ենք: Ըսի՝ չէ՞ք ուզեր, ես կը ղրկեմ Համազգայինի յատկացուած գումարը:

"Յառաջ" — Ի՞նչպէս որոշուած է ստուգել ենթաբաշխումին անթերի կատարումը:

Վ. Ե. — Թելադրեցինք իւրաքանչիւր կազմակերպութեան ստորագրել Թուղթ մը, նշելով որ գումարը քաղաքական նպատակներով պիտի չգործածուի, ըստ ԱՖՍԱյի հետ մեր համաձայնութեան: Վեց ամիսէն հաշիւ պէտք է տան մեզի, նշելով Թէ ինչ նպատակի ծառայած են գումարները, որոնք ծախսուած պէտք է ըլլան վեց ամսուան ընթացքին: Կազմակերպութիւններ չեն կրնար գումարը պահել եւ տոկոսները հաւաքել:

"Յառաջ" — Ի՞նչ կը մտածուի մնացած 2 միլիոն տոլարին համար:

Վ. Ե. — Ինչպէս նշեցինք, մեզի ներկայացուած են 24 միլիոն տոլարի ծրագիրներ: Ներկայիս կը քննարկենք այդ ծրագիրներէն անոնք որոնց յատկացում չենք կատարած: Միւս կողմէ, կը հետեւինք առաջին մէկ միլիոնի բաշխումին առԹած տպաւորութիւններուն: ԵԹէ այդ կազմակերպութիւնները դժգոհ են յատկացումի ձեւէն ու պայմանէն, ուրեմն յաջորդ հանգրուանին՝ փոխանակ կազմակերպութիւններուն տալու, կրնանք գումարը ուղղակի յատկացնել տուեալ ծրագրին: Օրինակ՝ Հայ կաԹողիկէներուն, աւետարանականներուն, եկեղեցիներուն տակաւին գումարներ չեն տրուած: Կ'ուզենք որ անոնք ալ ծրագիրներ ներկայացնեն մեզի, որպէսզի յատկացում ընենք: Անոնք կրնան նաեւ միասնաբար ծրագիրներ մշակել եւ ներկայացնել եւ մենք պատրաստ ենք ուսումնասիրելու եւ օգնելու անոնց: Ցայժմ մեզի ներկայացուած ծրագիրներուն մէջ կան հետաքրքրական կէտեր: Օրինակ, մեր համաձայնութեան պայմաններուն կը համապատասխանեն ծերանոցներու, հաշմանդամներու օգնելը, նաեւ երիտասարդներու համար կազմակերպուած ճամբարներու օգնելը, երիտասարդներ՝ որոնք հոն կ'երԹան հայերէն սորվելու և այլն:

"Յառաջ" — Փակելէ առաջ՝ վերջին խօ՞սք:

Վ. Ե. — Շատ կարեւոր է որ Հայերը դիմում կատարեն: Ժառանգորդներէն մինչեւ հիմա 5 հազար դիմում եղած է: Յաճախ մամուլով յայտարարած ենք որ դիմեն: Այցելեցի Անգլիա, Յունաստան, Կիպրոս, որովհետեւ այդ երկիրներէն ոչ ոք դիմած է: Նոյնիսկ Հայաստանէն եւ Լիբանանէն չեն դիմած: Ոմանք կ'ըսեն Թէ դրամի պէտք չունին. ես ալ կը պատասխանեմ՝ շատ լաւ, բայց դիմեցէք եւ ստանալու պարագային գումարը նուիրեցէք կազմակերպութիւններուն: Այս գործունէութեան ընԹացքին փորձառութիւն մըն ալ ունեցայ ճանչնալու հայկական իւրաքանչիւր գաղութի հոգեբանութիւնը եւ տեսակէտը, մտահոգութիւններն ու հարցերը:

"Յառաջ" — Շնորհակալութիւն:

Տեսակցեցաւ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Կլէնտէյլ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԷՆ

«Հայ եկեղեցու հայրեր» մատենաշարի գ. հատորը՝ Մովսէս Խորենացիի «Աստուածաբանական երկեր» հաւաքածոն լոյս տեսած է Մարութեան ընտանիքներու մեկենասութեամբ: Երկերը աշխարհաբարի վերածած է Գ. Գասպարեան:

Հատորը կ'ընդգրկէ Խորենացիի աստուածաբանական փոքր երկերը. Արծրունեաց Սահակ իշխանի նամակը Խորենացիին եւ անոր պատասխանը, Վարդավառի խորհուրդին քննութիւնը, Հռիփսիմեանց կոյսերու պատմութիւնը:

«ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ» ԷՐՄԻԹԱԺԻ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Վարչապետ Ս. Սարգսեան Նոյեմբեր 30ին ընդունած է Ռուսաստանի մշակոյթի եւ արուեստի գործիչներու մէկ պատուիրակութիւնը: Անոր անդամները սիրով ընդառաջած են Փարիզէն եւ Երեւանէն եռք «Սրբազան Հայաստան» ցուցահանդէսը Էրմիթաժի ու Մոսկուայի մէջ կազմակերպելու առաջարկին: Պատուիրակութեան մաս կազմած է Էրմիթաժի տնօրէն Մ. Պետերովսկին ալ:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ Կեդրոնի Ա. Ահարոնեան սրահին մէջ, Նոյեմբեր 17ին, կազմակերպութեամբ Համազգայինի տեղւոյն Սանահին մասնաճիւղի գրական յանձնախումբին, տեղի ունեցած է դասախօսական երեկոյԹ մը: Դասախօսը՝ փրոֆ. Ռ. Յովհաննէսեան ներկայացուցած է իր նիւԹը՝ «Արեւմտահայաստանի փոփոխուող տեսաղաշտը»: Բացման խօսքը արտասանած է Համազգայինի Գանատայի Շրջ. վարչութեան ատենապետ Վիգէն Թիւֆէնքճեան, որ նաեւ ներկայացուցած է պատմաբան-գիտնական Ռ. Յովհաննէսեանի կենսագրականը: Դասախօսը յայտնած է որ մինչեւ 2006, չէր ուզած Արեւմտահայաստան այցելել, իր նախնիներու բնօրրան Խարբերդը, այն պարզ պատճառով որ չէր ուզած գտնուիլ հայկական կիսափուլ եկեղեցիներու պատերուն տակ աղօԹք մը մրմնջելով բաւարարուելու վիճակին մէջ, սակայն երբ 2006ին Թուրք գրող Ֆաթմա Կէօչէկ առաջարկած է միասնաբար Արեւմտահայաստան այցելել, ակամայ համաձայնած է առաջարկին, մանաւանդ որ իրենց խումբին պիտի միանային «Ակօս» ԹերԹէ երկու-երեք խմբագիր: «Այս ճամբորդութիւնը չեմ մարսած տակաւին, որովհետեւ հոն անմարսելի երեւոյԹներ կային» ըսած է Ռ. Յովհաննէսեան: Ան դիտել տուած է որ Տրապիզոնի մէջ հանդիպած է Թուրք բեմադիրի մը որ «Պղտասար աղբար» բեմադրելու փորձերով տարուած էր այն գիւղին մէջ, ուր ծնած է Հրանդ Տինքը սպաննող երիտասարդը, նըման հակասական երեւոյԹ մը եղած է նաեւ Թուրք ընտանիքի մը յարկին տակ ապաստան գտած Թրքերէնի Թարգմանուած հայկական գործեր, կամ Քիւրտ մը ցոյց կուտայ չէնք մը եւ կ'ըսէ, Թէ Հայերէն մընացած շնորհք մըն է այս մէկը, սակայն միւս կողմէ իրենց խումբին ետեւէն կը վազեն Քիւրտեր որոնք «ալԹուն-փարա» (ոսկի-դրամ) պոռպռալով խումբին անդամներուն կը դիմեն որպէսզի անոնց հայ նախնիներուն պահած ոսկիներուն տեղը միասնաբար յայտնաբերեն: Դասախօսը ցոյց տուած է իր եւ խումբին այցելած վայրերը, ինչպէս՝ Տրապիզոն, Չիթող եւ Արծթի գիւղեր, Ակն եւ Ծովք, ապա, Խարբերդ, Մշոյ դաշտ, Վան եւ յարակից գիւղերն ու դաշտեր եւ եկեղեցիները: Դասախօսութիւնը ծառայած է նաեւ լսելու կենդանի վկայութեամբ համեմուած խօսքը քաղաքական եւ պատմագիտական տեղեկութիւններով:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՌՈՒՍ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀՌՈՄՈՒՄ

– Ալեքսէյ Վասիլեւիչ, – Տիրանովի զոյգ ձեռքերը խլելով յուզուած ասաց Շտերնբերգը, – գեղանկարչական նման աշխատանքը միայն ու միայն Վենեցիանովի փորձի, բնութեան խորազնին ուսումնասիրութեան արդիւնք է: Ձեր դեռատի տանտիրուհին...

– Սպասի՛ր, սպասի՛ր, – ընդհատեց նըրան Տիրանովը, – կարծես հէնց անունն էլ գոնուեց՝ դեռատի տանտիրուհի՛ն: Իսկ ես ոչ մի կերպ չէի կարողանում որեւէ բան մտածել... Եւ գիտե՞ս ինչ, Վիլիա, այս նկարը ինձանից՝ քեզ նուէր: Դէհ, դէհ, մի առարկիր. այստեղ տիրում է քո շունչը, ուստի եւ քե՛զ պէտք է պատկանի:

Յաջորդ օրը զբօսանքի ժամանակ Այվազովսկին հանդիպեց Գոգոլին ու նրան պատմեց Վիլիայի Տիրանովից ստացած նուէրի մասին: Այդ րոպէին նրանք հէնց Շտերնբերգի տան առջեւով էին անցնում, եւ Նիկոլայ Վասիլեւիչը առաջարկեց մտել ներս ու տեսնել նկարը:

Շտերնբերգին գտան ինչ-որ նամակի ընԹերցանութեամբ տարուած: Գոգոլը որոշեց աւելորդ խօսակցութիւններով չըխանգարել երիտասարդին, այլ միայն խնդրեց, որպէսզի իրենց ցոյց տայ Տիրանովի նկարը:

Նիկոլայ Վասիլեւիչը երկար զննեց փոքրիկ կտաւը, յետոյ շուռ եկաւ երիտասարդ նկարիչներին եւ խորիմաստ արտաբերեց.

– Ահա քեզ իսկական ստեղծագործութիւն. մաքուր, անշահախնդիր արուած... Այվազովսկին՝ Գոգոլի խօսքերի մէջ յանդիմանանք զգալով իր հասցէին, ասաց.

– Իսկ... մի՞Թէ Նիկոլայ Վասիլեւիչ, նկարիչն իրաւունք չունի իր համար օգտաւէտ կերպով վաճառելու այն, ինչ նկարել է իր ոգեւնչման պահերից մէկում:

– Չգիտեմ, – մի տեսակ անորոշ պատասխանեց Գոգոլը: – Ոմանք նոյնիսկ Պուշկինին են վկայակոչում, որ իբր «ոգեւնչումը ենԹակայ չէ վաճառման, բայց ձեռագիրը՝ կարելի է»: Այնուամենայնիւ, Թոյլ տուէք ձեզ ասել, – Նիկոլայ Վասիլեւիչը հայեացքը յառեց ինչ-որ տեղ հեռուն եւ շարունակեց դառնութեամբ ու նոյնիսկ փոքր-ինչ խայԹող. – Թոյլ տուէք նկատել, որ դրանք ոչ Թէ Բանաստեղծի խօսքերն են, այլ Գրավաճառի, եւ որ բանաստեղծութիւնների առաջին հրատարակութեան առիԹով այսպիսի ծանօԹագրութիւն է արուել.—«Նկատենք բարեկրԹութեան նրբազգած պաշտպանների համար, որ Գրավաճառն ու Բանաստեղծը, երկուսն էլ մտացածին անձնաւորութիւններ են: Առաջինի գովեստները ոչ այլ ինչ են, քան աշխարհիկ քաղաքավարութիւն, աւելի շուտ կեղծաւորութիւն»: Եւ Գոգոլը մատը Թափ տուեց. Կեղծաւորութիւնը դեռ կարելի է ներելի համարել նրա համար, ով վաճառում, առեւտուր է անում արուեստի ստեղծագործութիւններով, բայց ոչ նրա համար, ով ստեղծում է դրանք: Մէկ էլ տեսար այդպէս սկսեցիր ինքդ քեզ համոզել, որ վաճառւում է սոսկ ոգեւնչման արդիւնքը, եւ չես էլ զգայ, Թէ ինչպէս այդ ոգեւնչումն ինքը յարմարեցնում ես գնորդի ճաշակին:

Գոգոլը ընդհատեց իր խօսքը, մի անգամ եւս զննեց Տիրանովի նկարը եւ նըշանացի հասկացնելով, որ չուղեկցեն իրեն, արագօրէն դիմեց դէպի դուռը:

Այվազովսկին եւ Շտերնբերգը երկար ժամանակ մնացին լուռ: Ընկերների միջեւ յանկարծ անյարմարութեան տարօրինակ մի զգացում տիրեց:

Առաջինը խօսեց Շտերնբերգը.

– Դու մի նեղանա, Վանիա, բայց ինձ Թուաց, որ Գոգոլը նկատի ունէր պոլոնիացի երշիկագործի հետ կապուած քո այն պատմութիւնը... Վերջերս Կրեքոյի սրճարանում Իվանովը մեղադրում էր քեզ...

– Եւ դու չբացատրեցի՞ր, – պայԹեց Այվազովսկին, – որ այդ բոլորը կատակ էր, զուարճալի խաղ:

– Ես նրանց ամէն ինչ էլ պատմեցի: Թէ ինչպէս դու ծանօԹացար մի մսրքիզի հետ, նա քեզ խնդրեց իր պոլոնիացի գործարանատէր եղբօր համար մի նկար նկարել, եւ ինչպէս սա փոխարէնը քեզ ուղարկեց իր գործարանի արտադրանքներից... Պատմեցի նաեւ, Թէ ինչպէս ընկերներով բոլորս միասին մի օրում խժռեցինք այդ ամբողջ երշիկը, խոզապուխտն ու յատկապէս Նրբերշիկը...

– Եւ ի՞նչ էր ասում Իվանովը, – արդէն ժպտալով հարցրեց Այվազովսկին: – Ծիծաղե՞ց քո ասածի վրայ:

– Երեւակայիր, Վանիա, ժպիտի նշոյլ իսկ չերեւաց դէմքին, ընդհակառակը, լսելով այդ, աւելի ու աւելի է մռայլըւում: Վերջում էլ հարցրեց. «Իսկ Այվազովսկին երկա՞ր աշխատեց այդ նկարի վրայ»: Երբ ես նրան պատասխանեցի, որ կէս օր, Ալեքսանդր Ալեքսէեւիչը բոլորովին վրդովուեց եւ տխուր մրմնջաց. «Այվազովսկուն մեծ վտանգ է սպառնում, նա սկսում է յարմարուել պատուիրատուների ճաշակներին...»:

Այվազովսկին լռեց:

(Շար. 121)

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

(Շար. Ա. էջէն)

ղեկութիւն տեղւոյն միջադէպերուն մասին (Նոյեմբեր 25, 26 եւ 27) եթէ կրնան վկայութիւն մը բերել թէ ո՞վ յարձակած է ոստիկաններուն վրայ: Կը ճշդուի նաեւ որ քանի մը հազար եւրոյի նուէր մըն ալ կը ստանան: Այս մեթոտը Ֆրանսացիներուն համար «վկայութեան կոչ» է, Ամերիկացիներուն ծանօթ «Ուանթըտ»ն է, բայց այս ձեւը բացառիկ երեւոյթ մըն է Ֆրանսայի մէջ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետ Ա. Մերքէլի կուսակցութեան Թուրքիոյ հետ առանձնաշնորհեալ գործընկերութեան տեսակէտը մտահոգած կը թուի թրքական շրջանակները: Մամուլը այդ կեցուածքը կը նկատէր Եւրոպայի անդամակցութեան ճամբուն վրայ Ջինական պարիսպէն աւելի մեծ պատուար: Հակադեցութիւններու թիրախ էր յատկապէս Մերքէլի շեշտումը թէ Գերմանիոյ մէջ կառուցուած մզկիթներու մինարէները պէտք չէ եկեղեցիներու զանգակատուներէն աւելի բարձր ըլլան:

ՊԵՐՆԱՐ ՔՈՒՇՆԷՐ, յատուկ պաշտօնով կրկին Պէյրութ գացած է, համաձայնութեան եզր մը գտնելու խորհրդարանական մեծամասնութեան եւ ստրիամէտ ընդդիմութեան միջեւ, կարենալ ընտրելու համար զօր. Միշէլ Սլէյմանը որպէս նախագահ: Երեսփոխաններու ժողովը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ Դեկտ. 7ին:

ԻՐԱՔԻ զինեալ ապստամբ խմբակ մը, որ Մայիսին բռնանացի հինգ քաղաքացիներ առեւանգած էր, տեսերիզի մը միջոցաւ, զոր սփռած է հեռատեսիլի ալ-Արապիա կայանը, կը պահանջէ որ տասը օրուան ընթացքին Մեծն-Բրիտանիա քաշէ իր բոլոր զօրքերը Իրաքէն, այլապէս պատանդ մը կը գնդակահարէ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ տեղեկատուութեանց 16 գործակալութիւններու տեղեկագիրը բոլորովին կը հերքէ Պուշի մտավախութիւնները ինչ կը վերաբերի Իրանի ներկայացուցած հիւլէական վտանգին: Արդարեւ, կը հաստատուի որ 2003ին իսկ Իրան դադրեցուցած էր հիւլէական իր ծրագիրը եւ ցարդ չէ վերսկսած: Պուշ, սակայն չուզեր համոզուիլ եւ կը պնդէ որ Իրան սպառնալիք մըն էր եւ սպառնալիք կը մնայ:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ
ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Իսիի Հայ Առաքելական Եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն շրջանի ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ զաւակներն ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի նորընտիր առաջնորդ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9.30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10.15ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն Եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ սատարողներու հոգւոց հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարեն Եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԿ. ԵՈՐԿԱՆՃԵԱՆ-ի:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ֆրշ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 1.000 եւրօ Պ. Իվ Թոթոյեանէ:

□

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

□

ԻՍԻ

ՇՐՋԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Իսիի «Տ. Սէրէնկիւլեան» մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պըտոյտ մը դէպի Ռէնս, կիրակի, Դեկտեմբեր 9ին: Այցելութիւն իտալական մասունքները եւ Ծնունդի շուկան:

Մեկնում ժամը 7.45ին Գլամարի քաղաքապետարանին առջեւէն:

Մասնակցութիւն՝ 45 եւրօ:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. –
– Ժագլին՝ 01. 40. 95. 81. 33,
– Աննիկ՝ 09. 53. 66. 95. 06:

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15
Տօնն է Ս. Յակոբ
Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:

Ժամը 12.30ին, Կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11.15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին:

Centre Culturel SAINT MESROB à PARIS

Le mercredi 5 décembre
à 20 heures 45
NATHALIE-MARYAM BARAVIAN
présentera

LA CUISINE ARMENIENNE

Ce livre, préfacé par l'auteur de **l'Immeuble Yacoubian**, Alaa El-Aswany, n'est pas un simple livre de recettes, il nous fait découvrir l'âme arménienne à travers toutes les traditions, principalement religieuses, restées vivaces dans la cuisine arménienne.

Au 10 bis rue Thouin — Paris Vème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Vente du livre et dédicace
Cocktail

CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE
de **l'Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**

le Dimanche 9 décembre à 12h30
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien

en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au 01. 39. 90. 66. 28

50ème ANNIVERSAIRE de la consécration de l'église apostolique arménienne St Grégoire l'Illuminateur de Chaville

1957 — 2007

— **10h** : Messe puis Requiem en l'Eglise;
— **A partir de 12h30 : Repas** — (Film-souvenir — Partie artistique — Tombola).

DIMANCHE 16 DECEMBRE

Réservations :
01. 47. 09. 23. 18 ou 06. 34. 06. 51. 91

— Participation aux frais —

Atrium de Chaville
3 Parvis Robert Schumann
92370 Chaville

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne. Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍԱ-ի
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ, Յունուար 12ին:

ArmenCiné

- Mardi 11 décembre— **Le Chaos** L. Vagharchian
- Mardi 8 janvier— **America America** Elia Kazan

à 20 heures
au Cinéma "L'Entrepot"
7/9 rue Francis de Pressencé
75014 Paris

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7
VENDREDI
7 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·846 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21·846

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՕԶԻ ալժերական իր ճամբորդութիւնը վերջացուց Կոնստանդինի այցելութեամբ, ուր եւս ելոյթ մը ունեցաւ: Այս անգամ Մենթուրի համալսարանին մէջ, ուր յայտարարած է ի մէջ այլոց. – «Ֆրանսա կ'առաջարկէ Ալժերիոյ Միջերկրականի միութիւնը կառուցանել ֆրանքեւալժերական բարեկամութիւնը առնելով որպէս հիմ»: Հոս ալ անգամ մը եւս դատապարտած է գաղթատիրութեան դրութեան անարդար բնոյթը, որուն արդիւնք էին 1955ի արիւնալի դէպքերը: Նոյն օրը, Դեկտեմբեր 5ին, Սարքոզի Փարիզ կը վերադառնար եւ Էլիզէի մէջ կ'ընդունէր հարքիները (Ալժերացիներ որոնք ֆրանսական բանակ մտան եւ միասին կռուեցան), որոնց ուղղելով իր խօսքը հատուցում խոստացաւ: Մեծաբանքի օր մըն էր անոնց համար, որոնք Ֆրանսացիներու կողքին եղան Ալժերիոյ պատերազմի ընթացքին: Հարքիները չատ դոհ չմնացին 45 տարիներու այս յապաղումէն (Ալժերիա անկախացաւ 1962–ին): Սարքոզիի հոգեհաց խօսքերը մեծ տպաւորութիւն չգործեցին, քանի դառնութիւնը կը մնայ հարքիներու զաւակներուն սրտին խորն ալ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին գործերու նախարար եւ Եւրոպական Միութեան գլխաւոր բանագնաց Ա. Պապաճան Դեկտեմբեր 4ին խորհրդարանին մէջ հարցումներու պատասխանելով կրկնած է թէ նոյն վճռակամութեամբ կը պաշտպանեն հայկական կողմին հետ պատմաբաններու յանձնախումբի մը տեսակէտը եւ կը սպասեն որ երրորդ երկիրներ օգնեն առաջարկին իրականացման:

ՄԱԼԱԹԻԱՅԻ մէկ հրատարակչատան մէջ երեք հոգիի սպանութեան հեղինակներուն դատավարութեան հետաքրքրական տուեալներ յայտնուած են: Կատարուած պրպտումներով պարզուած է որ ամբաստանեալները ոճիրէն առաջ վեց ամիս պետական զանազան աստիճանի պաշտօնատարներու առձեռն հեռաձայններէն խօսակցութիւններ ունեցած են. այդ խումբին մէջ կայ դատախազ, ոստիկան, զինուորականներ: Այս կարգի դէմքերուն պատկանող 106 հեռաձայն գործածած են ոճրագործները:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ կազը 3%ի յաւելում պիտի կրէ Յունուար 1էն, ինչ որ նեղ կացութեան կը մատնէ Պետութիւնը: Այս վերջինը չուզեր մերժել իր արտօնութիւնը կազի ընկերութեան, բայց միաժամանակ կը խանգարէ գնելու կարողութեան հարցը որ օրուան նիւթն է երկրին մէջ: Կազի տնօրէնութիւնը 6%ի յաւելում կ'ուզէ եւ պետութիւնը կը ջանայ գոհացում տալ 3%ով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան նախագահը գգայացունց որոշում մը տուաւ Դեկտեմբեր 5էն 6ի գիշերը Գոլոմպիոյ պատանդներուն նկատմամբ: Արդարեւ, Սարքոզի երկու տեսերիզ արձանագրած է, որոնցմէ մէկը ուղղուած է ՖԱՐՔ–ի (յեղափոխական ուժեր) ղեկավարներուն եւ որոնցմէ «հանդիսաւորապէս կը խնդրէ որ ազատ արձակեն ֆրանքեւգոլոմպեան քաղաքացի Ինկրիտ Պէթանքուրը եւ իրենց խղճին վրայ չունենան անոր անհետացումը»: Երկրորդը ուղղուած է պատանդներուն, մասնաւորաբար Ինկրիտ Պէթանքուրի ապահովութիւն տալով որ զօրավիգ է իրենց եւ գիրենք պիտի չլքէ: Ֆրանսայի Նախագահին այս անսպասելի քայլը մեծ գոհունակութիւն պատճառած է ենթակային ընտանիքին եւ Ի. Պաթէնքուրի պաշտպան կոմիտէին: Յիշենք որ ՖԱՐՔ–ը 17 հազար մարտիկներ ունի, որոնք ցրուած են երկրին զանազան շրջաններուն մէջ, գլխաւորաբար հարաւ–արեւելեան շրջանը: Հիմնուած է 1964ին գիւղացիներու խմբակի մը կողմէ, զոր կը ղեկավարէր Մանուէլ Մարուլանտա Վելէզ: Շարժումը կը պահանջէ իր 500 մարտիկներու ազատ արձակումը 45 պատանդներուն փոխարէն զորս կը պահէ անտառը, որ անմատչելի է:

«ՋՈՒՐԻ ՏԱՊԱՆ»ի վեց անդամները, որոնք միշտ Չատի բանտը կը մնան այն մեղադրանքով որ ուզած են 103 երախաներ Ֆրանսա տեղափոխել, հացադուլի դիմած են: Խոստովանած են որ ֆրանսական իշխանութիւնները բոլորովին լըմէթր Գոլար, յայտարարած է որ ֆրանսական բանակը դիմած է այդ վեց Ֆրանսական բանակ դիմած է այդ վեց Ֆրանսացիներու ընտանիքներուն որ ամիսը 2·000 եւրօ տան սնունդի ծախքերուն համար:

ԼՈՋԷՌԻ նահանգին մէջ, Դեկտեմբեր 5ին զոյգ մը ձերբակալուած է որպէս կասկածելիներ երկու սպանցի ոստիկաններու սպանութեան: Անոնք խոստովանած են իրենց յանցանքը:

ՕՄԱՀԱՅԻ (Նեպրասքա) մեծ վաճառատան մը մէջ, Դեկտեմբեր 5ին, 10 հոգի սպաննուած է եւ 5 հոգի ալ վիրաւորուած, երբ մէկը մուտք գործած է եւ կրակ բացած, անձնասպան ըլլալէ առաջ:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ անծանօթ անձերու յարձակումին ենթարկուած ու վիրաւորուած է յոյն լրագրող մը՝ Ա. Ռոմպոփուլոս. ան հրատարակութեան տնօրէնն է յունական «Արձագանգ» թերթին: Յունաստանի Արտաքին գործերու նախարարութիւնը դատապարտած է պատահարը, յոյս յայտնելով որ անոր հեղինակները արդարութեան կը յանձնուին:

ՖՐ. ՀՈԼԱՆՏԻ ԵՒ Ս. ՌՈՒԱՅԱԼԻ տարակարծութիւնները փողոց իջած են եւ Ընկերվարական կուսակցութեան ազգային քարտուղարը, Դեկտ. 5ին, բացէ ի բաց դատապարտած է կեանքի իր նախկին ընկերուհիին քննադատութիւնները ինչ կը վերաբերի կուսակցութեան պատասխանատուութեան իր ձախողութեան համար: Խորհրդարանական մամուլի ընկերակցութեան առջեւ չէ վարանած ըսելու.– «Ոչ մէկ բանի կը ծառայէ ուրիշներուն վերագրել պատասխանատուութիւն մը: Պէտք է նայիլ ըստ գրաւուած դերին եւ տեղին թէ ի՞նչ կրնայինք աւելի լաւ ընել»: Հոլանտ քննադատած է նաեւ Ս. Ռուայալի զինակցութեան ռազմավարութիւնը Պայրուի հետ, ինչպէս յայտնած է իր գիրքին մէջ:

ՄԵՔՍԻՔԱՅԻ ոստիկանութիւնը 4·250 դիակ յայտնաբերած է Թեքսասի սահմանին մօտ, գլխաւորաբար այրեր՝ մեռած 1991էն 2004ի միջեւ: Փորձեր պիտի կատարուին ինքնութիւնները ճշդելու համար:

ԹՈՒՐՔԻԱ դժգոհ է ֆրանսական ոստիկանութենէն. պատճառը այն է որ իրենց կարմիր ցանկով որոնած ՓՔՔ–ի անդամ մը չէ ձերբակալուած Ֆրանսայի մէջ: Յաւելեալ, ֆրանսական իշխանութիւնները յայտնած են որ Թուրքիոյ կարմիր ցանկը արժէք չի ներկայացներ իրենց համար: Ենթական՝ Ա. Կ. Տէրէ Ստրազպուրկի մէջ Եւրոպական յանձնախումբի պաշտօնատարներու հետ տեսակցութիւններ ունեցած, ապա Պելժիա անցնելով Եւրոպական խորհրդարանին մէջ ալ ելոյթ ունեցած է:

ՔԱՊՈՒԼԻ մէջ (Աֆղանիստան) անձնասպանական ոճրափորձ մը գործուած է Դեկտ. 5ին, որու հետեւանքով 16 հոգի մեռած են (ութ զինուոր եւ ութ պարզ քաղաքացի, որոնց կարգին մանուկներ): Արարքը գործուած է թակարդ կառքի մը միջոցաւ Թալիպաններու կողմէ, որոնց թիրախն էր բանակի մէկ հանրակառքը:

ԼԻՊԷՐԱՍԻՈՆ Դեկտեմբեր 6ի իր առաջին էջը նուիրած է Սարքոզիի «դէշ յարաբերութիւններուն», հրատարակելով նաեւ այդ դէշ յարաբերութիւններուն 6 ղեկավարներու նկարները, Այս վեց «նոր բարեկամ»ներն են. – Վլ. Պուտին (Ռուսաստան), ալ–Քատաֆի (Լիբիա), Հու Ժինթաօ (Չինաստան), ալ–Ասատ (Սուրիա), Շաւէզ (Վենեզուելա) եւ Ի. Տէպի (Չատ): Ծանօթ է, որ քանի մը օրէն Քատաֆի պետական մակարդակի այցելութիւն մը կը կատարէ Ֆրանսա, ինչ որ բազմաթիւ քննադատութիւններու առիթ տուած է, գլխաւորաբար ընկերվարականներու կողմէ:

ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ օրէ օր կը ծաւալի աշխարհի մէջ եւ այս ժամանակաշրջանին կան 600 միլիոն անձեր որոնք 60 տարեկանէն վեր են, ինչ որ երեք անգամ աւելի է քան 50 տարի առաջ: 2050–ին այս թիւը պիտի հասնի 2 միլիառի:

ՎԵՆԵԶՈՒԵԼԱՅԻ նախագահը բոլորովին հերքած է որ բանակին ճնշումին տակ ստիպուած եղած է խոստովանիլ Դեկտ. 2ի հանրաքուէին իր պարտութիւնը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ ալ–Ահզար համալսարանի 25 ուսանողներ, անդամ՝ «Մահմետական եղբայրներ»ու (ընդդիմադիր խմբակ) ձերբակալուած են Դեկտեմբեր 5ին եւ ատոնց թիւը 250ի հասած է բանտերուն մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՓՔՔ–Ի ՄԱՍԻՆ ԼՍՈՒԱԾԸ «ՍԱԴՐԱՆՔ Է»

Թրքական քաղաքական շրջանակներէ, լրատուիչներէ տարածուած լուրերը թէ քրտական զինեալ կազմակերպութիւնը Հիւսիսային Իրաքէն Ղարաբաղ կը փոխադրուի, հակազդեցութիւն գտած են Երեւանէն: Արտաքին գործերու նախարարութեան բանբեր Վլ. Կարապետեան անդրադառնալով այդ ապատեղեկատուութեան, ըսած է. «Զնայած մենք արդէն արձագանգել ենք այդ լուրերին, սակայն մէկ անգամ եւս ցանկանում եմ կրկնել որ նմանատիպ տեղեկութիւնները իրականութեան հետ որեւիցէ կապ չունեն եւ անհեթեթութիւն են: Ակնյայտ է, թէ որտեղից են գալիս նման ստայօդ տեղեկութիւնները: Այդ անհիմն լուրերը չի կարելի անուանել այլ կերպ, քան հերթական սադրանք»:

ԱՐԴԱՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՅՈՐԴՈՐ

Եւրոպայի խորհուրդին խորհրդարանական ժողովէն Ժ. Գոլոմպիէ Դեկտեմբեր 5ին հրաւիրած է Հայաստանի իշխանութիւնները որ բարելաւեն ընտրական համակարգը, որպէսզի Փետրուար 19ին աւելի ժողովրդավար կարգով ըլլայ նախագահական ընտրութիւնը, քան անցեալ Մայիսի խորհրդարանական ընտրութիւնը:

Եւրոպացի դիւանագէտը խուսափելի օրինակն ալ մատնանշած է. Հայաստանի մէջ եւս պէտք չէ կրկնուի Ռուսաստանի օրինակը: Այդ մէկը, ըսած է, ժխտական անդրադարձներ ունեցած է եւրոպական շրջանակին մէջ:

Ժ. Գոլոմպիէ Երեւանի մէջ հանդիպումներ ունեցած է Նախագահ Ռ. Քոչարեանի, վարչապետին, գլխաւոր կուսակցութիւններու ղեկավարներուն հետ:

ԱՄՆ

ՀՐԷԱԿԱՆ Ա. ՏԷ. ԷԼ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Ցեղային ատելութիւնը մերժելու կոչումով գործի լծուած հրէական Ա. Տէ. Էլ. կազմակերպութիւնը, ծանօթ է որ այդ կոչումին իսկ անյարիր կեցուածք ունի Հայկական Ցեղասպանութեան նկատմամբ: Չի փափաքիր որ ԱՄՆ–ու Գոնկրէսը ճանչնայ այդ իրականութիւնը: Այս կեցուածքը ատենէ մը ի վեր ճեղքերու, հրաժարականներու պատճառ եղած էր կազմակերպութեան մէջ: Նորէնոր Նիւ Ինկլընտի շրջանային տնօրէնը Է. Թարսի հրաժարած է, Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչման հարցով տարակարծիք ըլլալով կեդրոնական վարչութեան: Նոյն մասնաճիւղը կեդրոնէն պահանջած էր որ Ցեղասպանութեան մասին ժխտական կեցուածքը փոխէ: Քննարկումներէ ետք պահանջը մերժուած էր:

ԼԻՈՆ

ՎՏԱՐՈՒՄԻ ՎՏԱՆԳԻՆ ԵՆԹԱԿԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻՆԵՐ

Ռուզաննա Մինասեան եւ զաւակները՝ Արտյուշա եւ Անահիտ Նոյեմբեր 28ին առտուն կանուխ Պուր–լէ–Վալանսի իրենց բնակարանէն ոստիկաններու կողմէ առաջնորդուած են Լիոնի կայարանը, Ֆրանսա կեցութեան արտօնագիր չունենալու պատճառաբանութեամբ: 2004էն ի վեր կը գտնուին Ֆրանսա: Մայր ու աղջիկ առողջական հարց ունին:

Ընտանիքին հայրը չուրջ մէկուկէս տարի առաջ վերադարձած է Հայաստան, տեսնելու կացութիւնը. սակայն ամիս մը ետք ձերբակալուած է ու անկէ ի վեր բանտն է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵՄԻՆԱՐ ՄՈՆԹԻՎԻՏԷՈՅԻ ՄԷՋ

Զօրեքշաբթի, Նոյեմբեր 21ին տեղի ունեցաւ միօրեայ միջազգային սեմինար մը «Հայկական ցեղասպանութիւն՝ պատմութիւն եւ այժմէութիւն» վերնագրով, Ուրուկուէյի մայրաքաղաք Մոնթէվիտէոյի մէջ: Այս սեմինարը կազմակերպած էին Մարդկային Ծնտեսութեան Լատինամերիկեան Կեդրոնը (մարդկային իրաւանց ծրագիր), Ուրուկուէյ-Հայաստան Մշակութային Ընկերակցութիւնը (Asociacion Cultural Uruguay-Armenia, ASCUA) եւ Հանրապետութեան համալսարանի (պետական) Ընկերային գիտութիւններու բաժանմունքը (քաղաքական գիտութիւններու հիմնարկ):

Սեմինարին կը մասնակցէին Միացեալ Նահանգներէն եւ Արժանթինէն հրաւիրուած հայ մասնագէտներ, ինչպէս նաեւ ուրուկուէյցի մասնագէտներ ու քաղաքական գործիչներ: Սեմինարին համակարգողն էր ծանօթ պատմաբան ու քաղաքական վերլուծող փրոֆ. Ժերարտօ Գաէթանօ:

Ունկնդիրներու նկատառելի թիւով, որուն մէջ գերազանց էր ոչ-Հայերու ներկայութիւնը, սեմինարը տեղի ունեցաւ երկու մասով եւ երկու նշանակալից վայրերու մէջ: Առաջին մասը՝ առաւօտեան, ընթացաւ Մոնթէվիտէոյի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Հանդիսավարութիւնը կատարեց Ուրուկուէյ-Հայաստան Մշակութային ընկերակցութեան քարտուղար փրոֆ. Կարապետ Առաքելեան: Բացման խօսքը արտասանեց տոքթ. Ժաւիէր Միրանտա՝ Մարդկային տնտեսութեան Լատինամերիկեան կեդրոնի մարդկային իրաւանց ծրագրի պատասխանատուն:

«Պատմական հայեացքը» վերնագրուած առաջին նիստին ձեռնհասօրէն ներկայացուեցան հետեւեալ նիւթերը.- «Հայ ազգի ու մշակոյթի երկար տեւողութիւնը» (տոքթ. Վարդան Մատթէոսեան, ԱՄՆ), «Հայկական ցեղասպանութիւնը իբրեւ 20րդ դարու առաջին ցեղասպանութիւն» (տոքթ. Փասքուալ Օհանեան, Արժանթին) եւ «Սարսափին յիշողութիւնը Հայկական ցեղասպանութեան ընդմէջէն (տոքթ. Մարսելօ Վինիար, Ուրուկուէյ): Մինչ առաջին զեկուցողը վերլուծական ակնարկով կը ներկայացնէր Հայոց պատմութեան ոլոռուր հոլովոյթը, յաջորդ երկու զեկուցումները կ'անդրադառնային Ցեղասպանութեան պատմականին եւ հոգեբանական հետեւանքներուն:

«Աշխարհաքաղաքական ու միջազգային քաղաքականութեան ոլորտը» վերնագրուած երկրորդ նիստին բացումը կատարեց տոքթ. Վահագն Տատրեան (ԱՄՆ) բովանդակալից զեկուցումով՝ «Հայկական ցեղասպանութեան ճանաչման ու ժխտման ուղիներն ու յարակարծիքները»:

Երեկոյեան ժամը 5ին նիստը շարունակուեցաւ Արտաքին գործոց նախարարութեան ամփիթատրոնին մէջ, հետզհետէ աւելի քաղաքական բովանդակութիւն ստանալով: Տոքթ. Գարլոս Լուխան (Ուրուկուէյ) խօսեցաւ «Հայկական ցեղասպանութեան ճանաչման միջազգային բանավէճին այժմէական իրավիճակը» նիւթով: Իրեն հետեւեցաւ Նօտար Գրիգոր Հայրապետեան (Արժանթին), որ ներկայացուց «Ճշմարտութեան եւ արդարութեան իրաւունքը» նիւթը (արժանթինեան արդարադատութեան առջեւ հեղինակին՝ Մեծ Եղեռնի զոհ գացած պապերուն ու հարազատներուն ճակատագիրը հետապնդող դատին մասին), իսկ նիստը փակեց Ուրուկուէյի Կրթութեան եւ Մշակոյթի փոխ-նախարար տոքթ. Ֆելիփէ Միչելինի՝ «Ցեղասպանութիւններու կանխարգիլումը որպէս դաստիարակութեան նիւթ» բանախօսութեամբ:

Այնուհետեւ մասնակիցները, ունկնդիրները եւ բազմաթիւ հրաւիրեալներ անցան նախարարութեան պատմական շէնքին բակը, ուր փրոֆ. Ժերարտօ Գաէթանօ խօսեցաւ «Հայկական ցեղասպանութեան առիթով անյետաձգելի մտանայատկութիւններ եւ դասեր» նիւթին շուրջ: Եզրափակիչ բանախօսութիւնը տուաւ Արտաքին գործոց փոխ-նախարարուհի տիկ. Պելելա Հեռերա:

Գեղարուեստական փակումը կատարեց Մոնթէվիտէոյի ՀԲԸՄ-ի մասնաճիւղի «Կռունկ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ մաէսթրօ Ալվարօ Ցակոբեանի եւ ներկաներուն հրամցուց չորս հայկական երգեր:

Սեմինարին ու եզրափակիչ ձեռնարկին ներկայ եղան պետական ու ակադեմական բազմաթիւ դէմքեր, որոնց շարքին էին նաեւ Արտաքին Գործոց նախարար Ռէյնալտօ Կարկանօ, նախարարութեան մարդկային իրաւանց, մշակութային հարցերու, դիւանագիտութեան դպրոցին, Եւրոպայի բաժանմունքին, արխիւներու բաժնին պատասխանատուներ եւ անդամներ, Յունաստանի եւ Արժանթինի դեսպանները, Ռուսաստանի դեսպանատան կցորդը, Մոնթէվիտէոյի փոխ-քաղաքապետուհին: Ներկայ էին նաեւ հայկական երեք յարանուանութիւններուն առաջնորդները:

Ձեռնարկը անսայթաք կազմակերպութեամբ ընթացաւ, վայելելով հովանաւորութիւնը երկրի Կրթութեան եւ Զբօսաշրջութեան նախարարութիւններուն, Մոնթէվիտէոյի քաղաքապետարանին, Հանրապետութեան համալսարանին, Հայաստանի դեսպանատան եւ «Միջազգային Ներում» կազմակերպութեան Ուրուկուէյի մասնաճիւղին: Մամուլը լայնօրէն անդրադարձաւ:

Այստեղ պէտք է նշել, որ Ուրուկուէյ-Հայաստան Մշակութային ընկերակցութիւնը խումբ մը Հայերու կողմէ հիմնուած է որպէս անկախ կազմակերպութիւն 2003ին, նպատակ ունենալով հայանպաստ աշխատանքներ կատարել ուրուկուէյեան քաղաքական եւ ակադեմական ոլորտներու մէջ, նաեւ՝ ոչ-հայ մտաւորական հետաքրքրութիւն արթնցնել հայութեան նկատմամբ: Ցարդ ան կապեր հաստատած է տարբեր շրջանակներու հետ, կազմակերպելով դասախօսութիւններ, գիրքի ներկայացումներ, կլոր սեղաններ, լուսաբանական աստիճաններ այլ համայնքներու (լիբանանեան, յոյն, հրեայ) համար, հայկական գիրքերու նուիրատուութիւններ, եւ այլն: Ան նախաձեռնած է հայագիտական ամպիոնի մը ստեղծումին աշխատանքներուն՝ Հանրապետութեան համալսարանի բանասիրական գիտութիւններու ճիւղին մէջ, Ցեղասպանութեան ուսուցումի կազմակերպումին երկրորդական վարժարաններու ծրագրին մէջ, եւ անոր կը պարտինք Ապրիլ 2004ին Ուրուկուէյի Խորհրդարանին յայտարարութիւնը, որ Ապրիլ 24ը կը հռչակէր «Ամէն ցեղասպանութեան ու խտրականութեան մերժումի օր», յանձնարարելով Արտաքին գործոց նախարարութեան ՄԱԿ-ին ներկայացնել զայն:

Կ'արժէ աւելցնել, որ Հինգշաբթի, Նոյեմբեր 22ի երեկոյեան Ուրուկուէյ-Հայաստան Մշակ. ընկերակցութեան կազմակերպութեամբ եւ Գանատայի «Զօրեան» հիմնարկի գործակցութեամբ պատմաբան Վ. Տատրեան բովանդակալից դասախօսութիւն մը տուաւ: Զբօսաշրջութեան Նախարարութեան մէջ, մեծ թիւով ներկաներով՝ «Հայկական ցեղասպանութեան Թուրք ժխտողականութեան ազդակները» նիւթին շուրջ: Խօսք առաւ Զբօսաշրջութեան փոխ-նախարարուհի տիկ. Լիլիան Քէշիշեան:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՀՆՈՒՐԻ ՀԻԱՑՈՒՄԸ ՄԱՀԱՐԻԻ ՎԷՊԻՆ ՀԱՆԴԷՊ

Անտոնինայի հետ ամուսնութիւնը Գուրգէն Մահարիի երկրորդ ամուսնութիւնն էր: Առաջին կինը Հայուհի մըն էր: Իսկ հիմա ան կեանքը կը միացնէր Լիթվացի կնոջ մը հետ: Աքսորի տարիները չէին վերջացած եւ անոնք արդէն ունեցան աղջիկ զաւակ մը, զոր կոչեցին Ռութա-Նազիկ, առաջինը լիթվական, երկրորդը հայկական անուն: Նորածինը բախտ պիտի բերէ՞ր իրենց: Հաւատացին որ պիտի բերէր, որովհետեւ այդ օրերուն Մահարի կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով վիճակախաղէն 300 ռուբլի շահեցաւ:

Գաղտնի ոստիկանութեան պետը անոնց ըսած էր չարակամօրէն. «Ձեր կեանքն ու ձեր գերեզմանը հոս է»: Այսինքն Սիպերիա: Բայց աքսորեալները գիտէին այլեւս որ աշխարհի վրայ շատ բան շուտ շուտ կը փոխուէր ու այս աքսորին ալ վերջը պիտի գար:

Իրաւ ալ եկաւ: Մահարի Մոսկուա կանչուեցաւ, հոն հաղորդեցին իրեն թէ աքսորը կը վերջանար, բայց պէտք է ամբողջացնէր կարգ մը թուղթեր: Այս բոլորէն վերջ հորիզոնին վրայ երեւցաւ ազատութիւնը: 1954 Յուլիս 9ին Մահարի ու իր ընտանիքը տանջալից ճամբորդութենէ մը վերջ Երեւան եկան ու իջեւանեցան Ինթուրիսթ պանդոկ: Հիմա ազատ էին:

Անտոնինա իր յուշերուն մէջ կը պատմէ որ Գուրգէնին բոլոր ընկերները, որոնք երկար տարիներ անկէ երես դարձուցած էին, հիմա ամէն օր Գուրգէնին քով կուգային, կը խմէին, կը ծխէին, կը վիճաբանէին, բոլորն ալ կ'ըսէին որ Գուրգէնը շատ կը սիրէին: Բայց Գուրգէն դարձեալ հիւանդ էր ու հաշիւ թէ կը դիմանար Երեւանի տաք օդին: Այս բոլորէն վերջ նոր աղէտ մը եկաւ ցնցել զանոնք: Իրենց փոքրիկ աղջնակը, Ռութա-Նազիկը հիւանդացաւ ու մեռաւ: Ասիկա չյմեցուցիչ հարուած մըն էր Անտոնինային ու Գուրգէնին համար: Ազատութեան առաջին ամիսները յանկարծ սեւցան, սուգի օրեր դարձան: Բարեբախտաբար շուտով կուգար երկրորդ զաւակ մը, այս անգամ մանչ, զոր, Գուրգէնին պնդումով, կոչեցին Գուրգէն: Գուրգէն երկրորդ:

Երեւանի տաքերը կը վնասէին Գուրգէնին, քանի որ ան բնաւ ալ կազդուրուած չէր տակաւին: Անտոնինային ալ սիրտը կը բռնկէր հայրենաբաղձութեամբ: Ուստի պարբերաբար Լիթվիա կ'երթային, ամառները հոն կը մնային, յետոյ դարձեալ Երեւան կը վերադառնային: Աւելի վերջ ալ բնակութիւն պիտի հաստատէին Լիթվիոյ Պալանգա քաղաքին մէջ:

Մահարի ազատութիւնը գտաւ 1954ին հիւանդ վիճակի մէջ, բայց ան ապրեցաւ մինչեւ 1969: Գաղտնի ոստիկաններու պետը սեւ սպառնալիքով ըսած էր որ Սիպերիան պիտի դառնար Մահարիի գերեզմանը: Բայց Մահարի պիտի մեռնէր Լիթվիոյ Պալանգա քաղաքին մէջ: Անտոնինա պիտի հաւանէր որ Մահարիի մարմինը թաղուի իր հայրենիքին մէջ, Երեւան:

Կը թուի թէ հիանալի կին ու ազնիւ կողակից էր այս կինը, որ, կարծես չէին բաւեր իր սեփական տառապանքը, կրեց նաեւ Գուրգէնին տառապանքները: Գուրգէն յաճախ կ'ըսէր անոր. «Դուն աշխարհի ամէնէն դժբախտ կինն ես, որովհետեւ իմ կինս ես»: Անտոնինան կը մերժէր, կ'ըսէր որ երջանիկ էր: Բայց ի վերջոյ ան ալ ընդունեցաւ որ իսկապէս աշխարհի ամէնէն դժբախտ կինն էր, որովհետեւ տեսած էր իր Գուրգէն Խանին նոր դժբախտ օրերը, որոնք ապրուեցան երբ 1966ին հրատարակուեցաւ Մահարիի ամէնէն նշանաւոր գործը՝ «Այրուող այգեստաններ»: Այս վէպին ստեղծած աղմուկը, այդ վէպին պատճառաւ Մահարիին դէմ շղթայազերծուած հալածանքը իր իրական մահէն ալ երեք տարի առաջ, մահացու հարուած մը դարձաւ Մահարիին համար: Կ'արժէ որ դանդաղինք այս ողբերգութեան վրայ:

Հինէն ի վեր Մահարիի մեծ երազը եղած էր գրել իր ծննդավայր Վանայ մասին վէպ մը: Լիթվիոյ Պալանգա քաղաքին մէջ էր որ ընդհանրապէս կ'աշխատէր այս վէպին վրայ եւ ան արդէն վէպին մեծագոյն մասը գրած էր այս քաղաքին մէջ, ուր կլիման աւելի նպաստաւոր էր իր առողջութեան համար: «Գոնէ մահէս առաջ աւարտեմ այս վէպը, կ'ուզեմ պարտականութիւն մը կատարել իմ սիրելի քաղաքիս Մեծ եղեռնի զոհերուն համար», կ'ըսէր Գուրգէն յաճախ իր կնոջը:

1966 Նոյեմբերին Մահարի արդէն ստացաւ իր գիրքին տպագրութեան առաջին փորձերը եւ իր այդ ուրախութիւնը փոխանցեց Շահան Շահնուրին, որուն հետ մնայուն թղթակցութիւն հաստատած էր այդ օրերուն: Շահնուր իրեն շատ մօտիկ կը զգար Մահարին, թէեւ իր նամակներուն մէջ երբեմն յոգնակիով կը դիմէր, երբեմն ալ շատ մտերմօրէն եզակիով կը խօսէր Գուրգէնին հետ: Բայց Շահնուր իր սրտին մէջ կը զգար նաեւ հայրենի երկրի կարօտ մը ու Մահարիին երանի կուտար որ ան հիմա Երեւանի մէջ էր ու վայելէր Երեւանի զօրակցութիւնը, որպէսզի հրատարակէր իր վէպը: Նոյեմբերին գրուած նամակի մը մէջ Շահնուր հետեւեալը կ'ըսէր.

«Սիրելի Մահարի, կրնամ երեւակայել թէ որքան լուսաշող պէտք է եղած ըլլայ այն օրը, երբ երկարա-

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԴՊՐՈՑԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Փարիզի եւ շրջակայից՝ մանաւանդ Ալֆորվիլի Հայութեան կը տեղեկացուի, թէ Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօնական ընկերակցութիւնը, Ներկայացուցչական ժողովի անդամներով, Ուրբաթ՝ Նոյեմբեր 23-ին նիստ մը գումարած է, հովանաւորութեամբ Թեմակալ առաջնորդին վերանայելու համար Ալֆորվիլի դպրոցաշինութեան հարցը:

Նիստի բացումէն առաջ նախ ժողովի օրինաւորութիւնը վաւերացուած է հետեւեալ հարցումով.- «Անոնք որոնք այսօրուան ժողովի հրաւէրին դէմ դժգոհութիւն մը ունին կամ ապօրինի կը նկատեն, թող բարեհաճին ձայն բարձրացնել»: Ոչ մէկ անգամ դժգոհութեան ձայն բարձրացնելով, ժողովը բացուած կը յայտարարուի, եւ ի բացակայութեան Դիւանի ատենապետին, փոխ-ատենապետը՝ պրն. Յարութիւն Թօփճեան կը հրաւիրուի օրուան նիստը կառավարելու:

Առաջին հերթին խօսքը կը տրուի առաջնորդ սրբազան հօր, որ գրաւոր զեկուցումով մը հանդէս կուգայ Ալֆորվիլի դպրոցաշինութեան վերաբերեալ, որու ընթացքին ժողովականներուն կը բաժնուի Փարիզի կրօնական ընկերակցութեան եւ Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ միութեան միջեւ ստորագրուած վարձագրի մը՝ "պայ ամփիթէոթիք" լուսապատճէններ, ինչպէս նաեւ խմբակի մը կողմէ սերտուած նօթերը՝ վարձագրի բնագրի ուսումնասիրութեան:

Ներկաները կը նկատեն թէ վարձագիրը սերտողները ի յայտ բերած են կարեւոր թերութիւններ, որոնց մասին մի առ մի անդրադառնալը այստեղ բարենպատակ չէ, դպրոցաշինութեան ապագան նկատի ունենալով: Այս առթիւ ներկաներուն խօսք կը տրուի ազատօրէն արտայայտուելու:

Վիճարկումի աւարտին վարձագիրը բեկանելու որոշում կը կայանայ քուէի դրուելու առաջարկով: Քուէարկու անդամներէն 3 հոգի բեկանումին հակառակ կը քուէարկեն: 3 հոգի ձեռնպահ կը մնան, իսկ մնացեալներէն 21 հոգի վարձագիրը բեկանելու ի նպաստ կը քուէարկեն:

Բեկանման այս որոշումը պէտք չէ մտահոգէ Ալֆորվիլի Հայութիւնը, որովհետեւ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի առաջնորդութիւնը նոր խոստումներ ստացած է, ինչպէս Լիգայոնի Գալուստ Կիւլպէնկեան հաստատութենէն եւ ուրիշ մարդասիրական կազմակերպութենէ, որոնց օժանդակութեամբ վստահաբար 2008 տարուան ընթացքին Ալֆորվիլի հողաշերտերուն վրայ կարելի պիտի ըլլայ Ս. Մեսրոպ կրթարանի նորակառոյց շէնքի գործադաշտը – շանթիէ – բանալ եւ շէնքը բարձրացնել որպէսզի օր առաջ տեղւոյն աշակերտները օգտուին ուսման հանգստաւէտ պայմաններէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ
ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ
ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ
ԴՐԱՍԵՆԵԱԿ

Դեկտեմբեր 4, 2007

ՀԱՅ ԴԻՑԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ա Ն Ա Հ Ի Տ

Իրանեան Անահիտա դիցազարմ կոյսն է, որ կը համապատասխանէ Արտեմիսին: Իբրեւ Արամազդի աղջիկը, բոլոր աստուածներէն աւելի մեծարուած՝ պաշտամունքի առարկայ դարձած՝ եւ անուանուած է Մեծ Անահիտ Տիկին, Փառք ազգիս մերոյ եւ կեցուցիչ, մայր ամենայն զգաստութեանց, բարերար ամենայն մարդկան բնութեան: Ոսկեղէն էին Անահիտի արձանները եւ կը կոչուէին՝ Ոսկեմայր, Ոսկեծին, Ոսկեհատ. Ուխտաւորները սովորաբար անարիւն նուէրներ (վարդեր, զանազան ծաղիկներու կամ ոստերու պսակներ) կ'ընծայէին անոր ամէն գարնան:

Անահիտի մեհեանները կը գտնուէին, Երիզայի, Արտաշատի եւ Աշտիշատի մէջ:

Ա Ս Տ Ղ Ի Կ

Ասորական Իշտա աստուածուհին է, որ կը համապատասխանէ Աֆրոդիտէին:

Գեղեցկութեան դիցուհի կը նկատուէր ան եւ սիրուհին՝ Վահագնի: Աստղիկի տօնին, Հայերը վարդ կը սփռէին եւ աղաւնի կը թռցնէին:

Աստղիկի մեհեանները կը գտնուէին Աշտիշատի մէջ եւ Վասպուրականի Պաղատոյ լերան վրայ:

Ա Ր Ա Մ Ա Զ Դ

Իրանեան Ահուրամազդա աստուածն է, որ կը համապատասխանէ Զեւսին: Արամազդ համարուած է՝ հայր աստուած, ամենագէտ եւ ամենազօր գերագոյն աստուած, արարիչ երկնի եւ երկրի:

Ամանորը՝ այսինքն Նաւասարդի առաջին օրը (Օգոստոս 11), տօնն էր Արամազդի, որպէս բոլոր բերքերու եւ պտուղներու աստուածը. ուխտաւորներ պատսպարան կը գտնէին անոր մեհեանին կից օթեւաններու մէջ եւ այս պատճառաւ Արամազդ յորջորջուած է Վանատուր: Անոր մատուցուած զոհերէն բաժին կը ստանար նաեւ ժողովուրդը:

Արամազդի մեհեանները կը գտնուէին Անի ամրոցին եւ Բագաւան գիւղին մէջ:

Բ Ա Ր Շ Ա Մ Ի Ն

Ասորական Բաալշամին աստուածն է, որուն համապատասխանը գոյութիւն չունի յունական դիցաբանութեան մէջ: Բարշամինի արձանը, որ փղոսկրէ եւ արծաթէ կազմուած էր, կը յորջորջուէր սպիտակափառ եւ կը գտնուէր Թորդան աւանին մէջ:

Մ Ի Հ Ր

Իրանեան Միթրա աստուածն է, որ կը համապատասխանէ Հեփեստոսին: Արամազդի զաւակն ու գործակատարն է ան, անաչառ է արդարադատ:

Միհր, լոյսի եւ կրակի աստուածն է եւ կը խորհրդանշէ արեւը: Հայերը, Մեհեկան ամսուան մէջ կը տօնէին Միհրը, խարոյկ վառելով:

Միհրի մեհեանը կը գտնուէր Դերջանի մէջ:

Ն Ա Ն Ա ԿԱՄ Ն Ա Ն Է Ա

Փռիւգիական Նանէ դիցուհին է, որ կը համապատասխանէ Աթենասին:

Արամազդի աղջիկն է եւ կը կարծուի թէ Հայերը պաշտած են զայն նախ որպէս պատերազմի եւ յետոյ՝ որպէս իմաստութեան դիցուհի: Նանայի մեհեանը կը գտնուէր Թիլ աւանին մէջ:

Վ Ա Հ Ա Գ Ն ԿԱՄ
Վ Ա Հ Է Վ Ա Հ Ե Ա Ն

Իրանեան Վերեթրագնա աստուածն է, որ կը համապատասխանէ Հերակլէսին: Վահագն յաղթութեան եւ ոյժի աստուածն է. առասպելները կը հաղորդեն մեզի թէ ան կռուած է վիշապներու դէմ, յաղթած է անոնց եւ ստացած՝ վիշապաքաղ անունը: Ժողովուրդը մեծահանդէս կը տօնէր Վահագնը, որուն մեհեանները կը գտնուէին Աշտիշատի, Անհեւականի եւ Դերջանի մէջ:

Տ Ի Ր

Դպրութեան, քուրմերու գիտութեան եւ երազներու մեկնութեան աստուածն է, որ կը համապատասխանէ Ապողոնի:

Հայերը զայն կ'անուանէին նաեւ Գրող կամ Գրիչ Որմզդի (Արամազդի գրիչ կամ Արամազդի քարտուղար), որ կ'արձանագրէ մարդոց բարի եւ չար գործերը: Տիրի նուիրուած է Տրէ ամիսը. իր մեհեանը կը գտնուէր Արտաշատի մերձակայքը:

«ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ»

տեւ սրտհատնումներէ վերջ ստացաք "Այգեստաններ"ու տպագիր օրինակը: Վստահ եղէք որ ես զայն պիտի կարդամ, երբ որ ստանամ, այնպէս՝ ինչպէս քիչ անգամ կարդացած եմ սիրելի բարեկամի մը երկը»:

Ամիս մը չէր անցած երբ Շահնուր ստացաւ ծանօթ գիրքէն օրինակ մը ու ինչպէս խոստացած էր, գիրքը կարդաց բարեկամական սիրով: Թէեւ չկրցաւ կարդալ մէկ շունչով, որովհետեւ հիացած էր Մահարիի լեզուին ու ոճին վրայ եւ կ'ուզէր դանդաղ յառաջացնել ընթերցումը, բայց լրիւ կարդաց: Այդ դժուարահաճ գրագէտը շատ սիրեց Մահարիին վէպը: Տեսնենք թէ ան ինչպէս պիտի արտայայտէր իր հիացումը:

Ռ. Հ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ԿԻՍԱՆԴՐԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 29ի մահուան հարիւրամեակին առթիւ Խրիմեան Հայրիկի կիսանդրիի հանդիսաւոր բացումը կատարուած է Մայր Աթոռ Էջմիածնի Գէորգեան հոգեւոր ճեմարանին մէջ: Գարեգին Բ.ի ձեռքով կիսանդրիին բացումէն ետք Խրիմեանի կեանքին ու վաստակին մասին ելոյթներ ունեցած են ճեմարանի փոխ-տեսուչը Սահակ վրդ. Մաշալեան, Գիտութեան ակադեմիայի պատմագիտութեան ամպիոնի վարիչ փրոֆ. Էմմա Կոստանդեան:

Հանդիսութեան մասնակցած են ճեմարանի սաներն ալ, Խրիմեանէն էջերու արտասանութիւններով, ընթերցումներով. իսկ երգչախումբը երգերու փունջով մը ելոյթ ունեցած է, Շոթա Վարդանեանի ղեկավարութեամբ:

Հանդիսութիւնը փակուած է Գարեգին Բ.ի օրհնութեան խօսքով:

Այվազովսկու կեանքը

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՌՈՒՍ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀՌՈՄՈՒՄ

Քիչ անց, խօսակցութեան նիւթը փոխելու համար նա հարցրեց.

– Իսկ դու ի՞նչ էիր կարդում, երբ ներս մտանք: Նիկոլայ Վասիլեւիչը նոյնիսկ ստիպուած եղաւ մի քանի անգամ հացալ որպէսզի գլուխդ բարձրացնէիր այդ նամակից:

– Իվանովն է գրել... Վերջերս ես եղայ նրա մօտ՝ արուեստանոցում: Դրանից առաջ Ֆլորենցիայում էի եւ բազմաթիւ հետաքրքիր ուրուանկարներ եմ արել: Երազում էի նոր նկարի մասին, որի խորագիրն անգամ պատրաստ էր՝ «Շառլաթաններ»: Այսինքն փողոցային աճպարարներ, որոնք իրենց շուրջն են հաւաքել բացբերան ամբոխին: Այն ժամանակ Ալեքսանդր Անդրէեւիչի արուեստանոցում սաստիկ տարուեցի այդ երազանքով, բայց յետոյ մոռացայ. «Շուկան» չէր թողնում ուրիշ բանի մասին մտածել: Եւ ահա, Ալեքսանդր Անդրէեւիչը յիշել եւ դա այնքան սրտին մօտ է ընդունել, որ նամակ է գրել եւ մանրամասն մշակել նկարի ամբողջ կոմպոզիցիան, նոյնիսկ ուրուանկարել է որոշ տեսարաններ եւ ուղարկել ինձ... Ալեքսանդր Անդրէեւիչը նորից Սուպիաքոյում է, էտիւդներ է անում: Մի անգամ նրան տեսայ Հռոմ վերադառնալիս. ոտքով Թափառաշրջիկի փոշոտ շորերով, լայնեզր գլխարկով, ուսին՝ ներկարան, ձեռքին՝ ձեռնափայտ: Հասնելով Ֆելիչէ փողոցը, նա կանգ առաւ, հայեացքն ուղղեց Գոգոլի բնակարանի լուսամուտներին ու տատանւում է՝ մտնի՞ թէ չէ... Իսկ դէմքը՝ անհրաւական, մտահոգ: Անմիջապէս գլխի ընկայ. դժգոհ է օրուայ էտիւդներից եւ գտնում է, որ իրաւունք չունի Գոգոլի հետ զրոյցի բռնուելու: Իսկ բերած էտիւդը, պարզ է՝ կատարելութիւն է: Եւ Ալեքսանդր Անդրէեւիչը գլուխը կախելով անցաւ գնաց Գոգոլի տան մօտով: Իսկ ես, Վանիա, ուզում էի վազ տալ յետեւից ու համբուրել ձեռքը: Ի հարկէ, չհամարձակուեցի այդպիսի բան անել: Բայց նա, տե՛ս, մեկնելուց առաջ յիշել է իմ պատահական մի մտայղացման մասին ու գրել: Է՜հ, բարեկամս, մենք երբեք չենք կարող այդպիսի բարձրութեան, այդպիսի ազնուութեան հասնել, բայց պարտաւոր ենք յիշել, որ ապրում ենք կողք կողքի այնպիսի մի նկարչի հետ, որը գուցէեւ ամենամեծ ռուս նկարիչն է...

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՆԻԿՈԼԱՅ ԵԱԶԻԿՈՎ

Այդ օրերին Ռուսաստանից Հռոմ ժամանեց բանաստեղծ Նիկոլայ Միխայլովիչ Եազիկովը:

Տեղաւորուեց այն նոյն տանը, ուր ապրում էր Գոգոլը: Եազիկովը տառապում էր ողնաշարի ծանր հիւանդութեամբ, եւ Նիկոլայ Վասիլեւիչը յորդորում էր նրան գալ Հռոմ, յուսալով, որ Իտալիայի կլիման բարերար ազդեցութիւն կ'ունենայ նրա առողջութեան վրայ:

(Շար. 122)

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.
Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.
Possibilité de logement de fonction.
Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15
Տօնն է Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին
Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ՝
ԽՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը *տեղի կ'ունենայ* Կիրակի, Դեկտեմբեր 16*ին*, *կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:*
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԽՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս *երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝* Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն *եւ* Հոգեհանգստեան պաշտօն, *եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյնատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:*
Ժամը 12·30*ին*, Կարպիս Մանուկեան *սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:*
Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30*ին*,
Պատարագ՝ ժամը 10*ին*,
Քարոզ՝ ժամը 11·15*ին*,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12*ին:*

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes !»

.....JOURNEES PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16 DECEMBRE
de 10h à 18h

Ցուցահանդէս — Հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքերու վաճառք

Exposition — Vente de livres en arménien et en français

Մի մոռնաք Կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի «Նայիրի» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները խաչուհիներու հոգեհանգստեան առթիւ. — Պ. Ժորճ Գըլըճեան 60 եւրօ, Տիկին Գրեմոնի 40, Տիկին Թիւթիւճեան 35, Տիկին Լիւսի Գուլումեան, Տէր եւ Տիկին Տէր Մեսրոպեան, Տիկին Քրիստին Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Ռ. Սարաճեան, Պ. Խտ. Սարաճեան, Տիկին Պեթի Տիրէքըլեան, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան 50ական, Տէր եւ Տիկին տը Լիւքա, Տիկին Անայիս Արետեան, Տիկին Անահիտ Տէմիրճեան, Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Տէր Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Էրիք Սարաճեան, Տիկին Թագուհի Պետիկեան, Տիկին Մարի Տօրումեան, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Սանտալեան, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Արսլանեան, Տէր եւ Տիկին Հանրի Արսլանեան, Տէր եւ Տիկին Տօլապճեան, Տէր եւ Տիկին Չէքէմեան, Տէր եւ Տիկին Թէրզիպաշեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պանոյեան, Տիկին Մելինէ Աճէմեան, Ժոէլ Սարաճեան, Տիկին Ժանին Սրապեան, Տիկին Ժորժէթ Մարաշլեան, Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Վարդակեան 20ական:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ
Իսիի Հայ Առաքելական Եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն շրջանի ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ *զաւակներն ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի Նորընտիր առաջնորդ՝*
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9*ին*
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30*ին*,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15*ին:*
ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն Եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ սատարողներու հոգւոց հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար:
Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարեն Եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԿ. ԵՈՐՂԱՆՃԵԱՆ-ի:

CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE
de l'**Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**
le **Dimanche 9 décembre à 12h30**
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien
en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au 01. 39. 90. 66. 28

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

ՇԱԻԻԼ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16ին
Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցէ ու կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Առաջնորդ Ֆրանսահայ Թեմի
Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցիին հոգեւոր հովիւներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձուներուն հոգիներուն ի հանգիստ:

Ժամը 12·30*էն սկսեալ հանդիսաւոր նշում Շաւիլի Աթրիոմի սրահին մէջ՝*
- Ճաշ,
- Տեսերիզ,
- Գեղարուեստական բաժին,
- Վիճակահանութիւն:

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հոգաբարձութեան անդամներուն՝
01· 47· 09· 23· 18
06· 34· 06· 51· 91·
կամ
01· 47· 09· 03· 79 (*ժամը 19էն յետոյ*)
Թիւերուն:
- Ծախքերու մասնակցութիւն -

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.
Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.
TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.
Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.
Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

□

ԻՍԻ

ՇՐՋԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Իսիի «Տ. Սէրէնկիւլեան» մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պըտոյտ մը դէպի Ռէնս, Կիրակի, Դեկտեմբեր 9*ին*: *Այցելութիւն խաղական մառաններ եւ Ծննդեան շուկան:*
Մեկնում ժամը 7·45*ին Գըլամարի քաղաքապետարանին առջեւէն:*
Մասնակցութիւն՝ 45 *եւրօ:*
Արձանագրութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. —
- Ժագլին՝ 01· 40· 95· 81· 33,
- Անիկ՝ 09· 53· 66· 95· 06:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8-9
SAMEDI-DIMANCHE
8-9 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.847 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21.847

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ 8րդ թաղամասի մէկ շէնքին (52 պուլվար Մալզերպ) մէջ, Դեկտեմբեր 6ին ռմբափորձ մը գործուած է, որու զոհ գացած է 60ամեայ քարտուղարուհի մը եւ փաստաբան մըն ալ ծանրօրէն վիրաւորուած է: Դէպքը պատահած է ժամը 12.50ի շուրջ, երբ կին մը ծրար մը բերած է 4րդ յարկը գտնուող փաստաբանական գրասենեակի մը: Երբ քարտուղարուհին առած է ծրարը, անմիջապէս պայթում մը պատահած է (երկու պայթուցիկ կար ծրարին մէջ) եւ ինք տեղն ու տեղը մեռած է, ծանրօրէն վիրաւորուած է փաստաբան մը, որ հիւանդանոց փոխադրուած է: Քննութեան առաջին արդիւնքները չեն կրցած ճշդել դրդապատճառները, բայց կը թուի որ թիւրիմացութեան հարց չկայ քանի ծրարին վրայ գրուած կ'ըլլայ քարտուղարուհիին եւ վիրաւորուած փաստաբանին անունը: Փաստաբանական այս գրասենեակը կը զբաղի գլխաւորաբար կալուածային եւ այլ ընթացիկ հարցերով: Դեկտեմբեր 7էն կը փնտռուէր ծրարը բերող 20ամեայ երիտասարդ կինը: Նոյն շէնքին մէջ, առաջին յարկը կայ փաստաբանական այլ գրասենեակ մը, որու մաս կը կազմէր նաեւ Նիքոլա Սարքոզի, բայց կը հաստատուի որ ծրարը յանձնուած է ուր որ պէտք էր: Նոյն յարկին վրայ (4րդ) կայ նաեւ Շուայի յիշողութեան հիմնարկը, բայց ան ալ թիրախ չէր նոյն պատճառաւ: Սէն Թ'Օկիւսթէնի թաղամասը խորապէս ցնցուած է, մինչ Ելիզէէն սկսեալ դատապարտումները իրարու կը յաջորդէին:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ նոր սպառնալիք մը կայ Դեկտեմբեր 12ի համար, քանի սենտիքաներու մէկ մասը գոհ չէ տարուած բանակցութիւններէն եւ կ'ուզէ ճնշում բանեցնել: Ուղեւորներու վեց սենտիքաներ 24 ժամուան գործադուլի կոչ մը ըրած են: Հանրակառքի եւ մեթրոյի ճիւղերուն մէջ միայն Սէ. Ժէ. Թէ.ն է որ կը միանայ շարժումին: Շաբաթավերջին (Դեկտեմբեր 7–8) փոքր յոյս մը կար որ որոշումը բեկանուի, եթէ սենտիքաներու միջեւ խորհրդակցութիւնները ընդհանուր համաձայնութեան մը յանգին:

ԳՈՒԼՈՄՊԻՈՅ ՖԱՐՔ-ը մամուլի գործակալութեան մը միջոցաւ պատասխանած է Սարքոզիի թելադրելով որ անկողմնակալ դիրք բռնէ: Սարքոզի, ինչպէս գրեցինք, երկու տեսերիզ արձանագրած էր եւ մէկը ուղղած էր ՖԱՐՔ-ին, միւսն ալ պատանդներուն, որոնք սփռուած էին նաեւ ԷՖ. ԷՖ. Ի.ի կողմէ (Ֆրանսայի միջազգային ձայնասփիւռ): Պատանդներուն եւ մասնաւորաբար Ինկրիտ Պէթանքուրի ուղղած իր խօսքերուն մէջ (որոնք սպաներէնի թարգմանուած էին) Սարքոզի կ'ըսէր թէ անոնք որոնք զինք պատանդ կը պահեն ողբերգական սխալ մը կ'ընեն, ինչ որ պատճառ եղած է որ ՖԱՐՔ-ը անկողմնակալութիւն պահանջէ:

Պ. ՏԸԼԱՆՈՅԷ 10 այրերու եւ 10 կիներու ցանկ մը կը պատրաստէ Փարիզի քաղաքապետութեան համար եւ արդէն իսկ զանազան մարզերէ թեկնածուներ յայտնուած են, ինչպէս դերասան Ֆիլիփ Թորէթօն, Ուսանողական միութեան (ՈՒՆԷՖ) հրաժարեալ նախագահը՝ Պրիւնօ Ժիւլլիար, ընկերաբան Ժան-Լուի Միսքա, բեմադիր Եամինա Պենկիկի, փաստաբան Էմմանիւէլ Փիէրա եւլն. եւլն.:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահական ընտրութիւնը որ տեղի պէտք է ունենար Դեկտ. 7ին, անգամ մը եւս յետաձգուած է, որովհետեւ հարկ է նաեւ փոքր փոփոխութիւններ ընել Սահմանադրութեան մէջ: Արդարեւ, կարենալ զօր. Սլէյմանը ընտրելու համար, այս վերջինը պէտք է երկու տարի առաջ հրաժարած ըլլար իր պաշտօնէն (բանակներու հրամանատար է) ինչ որ չէր եղած: Ուրեմն, հարկ է որ սահմանադրական փոփոխութեամբ կարելի ըլլայ ընտրութիւնը կատարել:

ԻՐԱՆԻ նախագահին համար ամերիկեան սպասարկութեանց տեղեկագիրը յաղթանակ մըն է եւ հարուած մը մանաւանդ «Իրանի թշնամիներուն յոյսերուն», որոնք ի դերեւ ելան: Բացատրելով որ ան կը ձգտի անելէն դուրս հանելու ամերիկեան կառավարութիւնը, կ'աւելցնէ որ Իրանի ժողովուրդին յաղթանակն է մեծ պետութեանց դէմ: Այլեւս փակուած կը նկատէ առկախ մնացած հիւլէական թղթածրարը: Նախագահը չեշտած է նաեւ որ Իրան պիտի շարունակէ իր գործունէութիւնը եւ եոթն մ'իսկ պիտի չհրաժարի ոչ գինուորական հիւլէական իր իրաւունքէն: Յիշենք որ Ամերիկացիները տեղեկագիր մը հրապարակած էին, ուր կը հաստատէին որ Իրան 2003ին դադրեցուցած է ռազմական նպատակով հիւլէական իր գործունէութիւնը եւ չէ վերսկսած:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահին գրասենեակին պատասխանատուն եւ Էլիզէի բանբերը Դեկտ. 3 թուակիր շրջաբերականով մը «վճռականօրէն» կը մերժեն Սարքոզիի խորհրդականներուն, որ «գաղտնապահութեան պարտադրանք մը ունին» եւ հարկ է հաւատարիմ մնալ այդ սկզբունքին, որ պէտք է ի զօրու ըլլայ իրենց միջեւ եւ մամուլի հետ իրենց յարաբերութիւններուն:

ՊՈԼՍՈՅ Հէյպէլի կղզիին յունապատկան կալուածին վրայ պատրիարքարանի ձեռնարկած մատուռի մը շինութիւնը խնդիր յարուցանած է: Կղզիներու անտառային տարածքներու պատասխանատուն առարկած է թէ ընտրուած վայրը անտառային է, ուստի կարելի չէ շինութիւն կատարել ու հրահանգած է փլցնել շինուածը: Պատահածը հակազդեցութեան մղած է Կղզիներու համայնքը որ դատարանի որոշումով արգիլած է քանդիչ պաշտօնատարին անտառ մուտքը: Անսաստելու պարագային երեք ամսուան բանտարկութեան պիտի դատապարտուի:

ԱՆԿԵԼԱ ՄԵՐՔԷԼ, Ֆրանսայի նախագահին հետ հանդիպելու նախօրեակին (Դեկտ. 6) քննադատած է Սարքոզիի Միջերկրականեան միութեան ծրագիրը, Պերլին տեղի ունեցած գոլոքի մը ընթացքին: Նման ծրագիր մը «վտանգաւոր» է Գերմանիոյ վարչապետին համար: Ա. Մերքէլ կը խորհի որ Միջերկրականեան միութիւն մը կրնայ պառակտում ստեղծել Եւրոպական Միութեան ծոցը:

ՕԹԱՆ-ը եւ Եւրոպական Միութիւնը որոշած են պահպանել իրենց ճնշումը Իրանի վրայ, հակառակ ամերիկեան տեղեկագրին, ըստ որուն Իրան 2003էն ի վեր դադրեցուցած է հիւլէական իր ծրագիրը:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆԸ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՈՒՆԻ

Դեկտեմբեր 6, ժամը 18ին լրացած է Փետրուար 19ի նախագահական ընտրութեան թեկնածու առաջադրուելու պայմանաժամը: Հարկաւոր փաստաթուղթերը Կեդրոնական ընտրական յանձնախումբին յանձնած է ինը թեկնածու: Անոնցմէ երկուքը կը ներկայանան անհատական որոշումով, մնացեալը առաջադրուած է կուսակցութիւններու կողմէ: Առաջինններն են Լ. Տէր Պետրոսեան եւ ԼՂՀ նախագահի նախկին խորհրդական Արման Մելիքեան. միւսները՝ Արտաշէս Գեղամեան (Ազգային միաբանութիւն), Վազգէն Մանուկեան (Ազգային Ժողովրդավարական Միութիւն), Սերժ Սարգսեան (Հանրապետական), Տիգրան Կարապետեան (Ժողովրդական կուսակցութիւն), Արթուր Պաղտասարեան (Օրինաց Երկիր), Վահան Յովհաննիսեան (Հ.Յ.Դ.), Արամ Յարութիւնեան (Ազգային համաձայնութիւն):

Այս թեկնածուներուն արձանագրութիւնը պէտք է տեղի ունենայ Դեկտեմբեր 31 – Յունուար 20ի միջեւ:

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑՈՎ

Դեկտեմբեր 6ին նախագահ Ռ. Քոչարեան պատասխանելով Գոլոս Արմէնիի ռուսերէն թերթին ընթերցողներուն, ըսած է թէ Ղարաբաղի հարցին բանակցային ընթացքին մէջ ներկայիս հիմնականը ինքնորոշման սկզբունքն է: Վերջնական կարգավիճակը կ'որոշուի հոն կազմակերպուելիք հանրաքուէով: Աւելցուցած է թէ Լ. Տէր Պետրոսեանի նախագահութեան օրով բանակցութիւնները կ'ընթանային Ազրպէյճանի տարածքային ամբողջականութեան շրջագիծին մէջ: Կը գործածուէր՝ օրէնքով Ազրպէյճանի կազմին մէջ, գործնապէս անկախ կարգավիճակով տարազը: Նախագահը ըսած է նաեւ թէ երկու անգամ մօտեցած են հիմնական սկզբունքներու շուրջ համաձայնագրի ստորագրութեան, բայց Պաքուի պատճառով ձախողած են:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԳԱՐԱԹԷԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐԸ

Եւրոպայի ախոյեանութեան Վարշաւայի մրցաշարքին յաջողութիւններ արձանագրած են հայաստանցի մարզիկները: Անոնք երկիր տարած են 4 ոսկիէ եւ 3 արծաթէ մետալ:

15–17 տարեկան խումբին մէջ Հայկ Թունեան յաղթելով բոլոր մրցակիցներուն, արժանացած է ոսկիէ մետալի. Յարութիւն Խաչատրեան ունեցած է արծաթէ մետալը:

68 քկ. դասակարգին մէջ Դաւիթ Ոսկանեան ամէնէն ուժեղը յայտնուած է, ինք ալ ոսկէ մետալի տիրանալով: 80 քկ.է բարձր խումբին մէջ նոյն յաջողութիւնը ունեցած են Հրաչեայ Վարժապետեան, Տիգրան Մուրատեան: Նոյն դասակարգէն Արա Գասպարեան եւ Վազգէն Յարութիւնեան գոհացած են արծաթէ մետալներով:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7

ԿՈԿՈՐԴԻԼՈՍՆԵՐԸ ԳԻՒՄՐԻ Կ'ԵՐԹԱ՞Ն

1988 Դեկտեմբերի երկրաշարժին 19րդ տարելիցը անգամ մը եւս կը շեշտէ դառն իրականութիւն մը. անցած ժամանակը բաւական եղած է «նոր» Երեւան մը շինելու, բայց ոչ՝ աղէտեալ Գիւմրիի, Վանաձորի վնասները դարմանելու: Ինչպէս արդէն գրուեցաւ, տակաւին 3971 ընտանիք, միայն Գիւմրիի մէջ, այսինքն 16–18 հազար հոգի, կ'ապրի խարխուլ տնակներու մէջ. իսկ այդ քաղաքը երկրին ամէնէն ցուրտ անկիւններէն մէկն է: Տրուած թիւը կը նշանակէ քաղաքին բնակչութեան 13–14 տոկոսը:

Այս կացութեամբ մտահոգ խումբ մը մտաւորականներ, գործիչներ, ձեռներէց մարդիկ, տեղական իշխանութեան ներկայացուցիչներ ուղերձ մը ընդունած են հանրապետութեան նախագահին, կառավարութեան, Ազգային Ժողովին ու բոլոր երեսփոխաններուն, տեղական կամ օտար կազմակերպութիւններու, դիւանագիտական ներկայացուցչութիւններուն ուղղուած: Հոն կը պարզուի Գիւմրիի ներկայի պատկերը, կը շեշտուի որ գործազրկութիւնը եւ արտագնայ աշխատանքի մակարդակը խիստ բարձր է, իսկ գործարարութեան զարգացման թափը այդ մակարդակը նուազեցնելու միտում չի խոստանար:

Ուղերձի հեղինակները այս կացութեան հիմով կարգ մը առաջարկներ կ'ընեն: Ցատկապէս կարեւոր կը նկատեն որ սկսեալ 2008էն, հինգ տարի շարունակ բոլոր կարելի փոնտերէն, պետական պիւտճէէն բաւարար գումար յատկացուի եւ Գիւմրիի մէջ ամէն տարի 800 բնակարան կառուցուի: Ասոր հետ կ'առաջարկուի որ քաղաքին արտադրական ընկերութիւններուն որոշ ժամանակի համար հարկային արտօնութիւններ տրուին, նաեւ համահայկական հանգանակութիւն կազմակերպուի, եւլն.:

Հեղինակները պատրաստակամութիւն ալ կը յայտնեն հնարաւոր չափով նպաստելու եւ մասնակցելու նշուած խնդիրներու լուծումի գործին:

Ուղերձին դիմումի գլխաւոր հասցէները —նախագահ, խորհրդարան, կառավարութիւն, երեսփոխաններ— գիտե՞ն թէ Երեւանի Հիւսիսային պողոտային ո՛ր կողմը եւ անկէ որքա՛ն հեռու, կամ մօտ կը գտնուին Գիւմրիի տնակները. այդ քաղաքը շինած – չտկած գերեզման-յուշակոթող մը չէ՞ իրենց համար ուր եթէ բարեհաճին կ'այցելեն ծաղկեպսակ զետեղելու, վրան երկու կաթիլ կոկորդիլոսի արցունքով: Ցետոյ, ի՞նչ. ամէն ապիկարութեան գինը իշխանութիւննե՞րը պիտի վճարեն: Հայաստանի մէջ մինչ մարդիկ որ ճարպիկ ըլլալ գիտցած են ու ապարանքներ, իշխանիկապետութիւններ կառուցած, որո՞ւնն է յանցանքը երբ գիւմրեցի մնացած է խրճիթի մէջ: Որքա՞ն կարելի է անհատական անկարողութեան պատասխանատուութիւնն ալ երկրին հազար հոգը ստանձնած, օր ու գիշեր դատող-բանող-ճգնող ղեկավարութեան ուսին բեռցնել:

Ցետոյ, ի՞նչ որ տնակներ կան Հայաստանի այդ խուլ անկիւնը, անոնց մէջ հիւանդ, ծեր, մանուկ կ'ապրի: Կարեւորը այն չէ՞ որ երկրին ցուցափեղկը Երեւանն է, հոն բացուած է Հիւսիսային պողոտան եւ այդ պողոտային նախագահը 45 միլիոն տոլար արժող օդանաւ մը նուէր ստացած է կաղամբ պապաներէ:

Ա. Թ.

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴԻ ԱՌՈՒՄԻՆ ԴԷՄ

Նոյնքան նուիրական իր մեռելներով, որքան իր գեղարուեստական արժէքով, Ջուղայի հայկական գերեզմանատունը զոհ գնաց ադրբէջանական պետական բարբարոսութեան, որուն մեղսակից եղանք թէ՛ ազգաբարութեան կոչերու անտեսումով եւ թէ յապաղած ու անզօր ողբ-աղաղակով, երբ արդէն քար քարի վրայ մնացած չէր:

Վերջերս լուրը եկաւ Բաքուէն, ուր շինարարութեան պատրուակով կարգը հասած էր «Նարիմանով»ի գերեզմանատան, ուր խաղաղօրէն կը ննջէին երբեմնի բազմազգ մթնոլորտ ունեցող քաղաքին հայ, վրացի, ռուս եւ հրեայ մեռելները, բայց ո՛չ, ըստ երեւոյթին, թուրք կամ ազերի, ինչ որ պարարտ հող կը բանայ հերթական աւերումին:

Եթէ Ջուղայի գերեզմաններն ու խաչքարերը տարիներու երկայնքին հողին հաւասարեցան առանց որ ըդգաստութեան մատ մը իսկ թափահարէին երբեմնի խորհրդային իշխանութիւնները կամ մերօրեայ եւրոպական ատեանները, դժուար է պատկերացնել, որ Բաքուի գերեզմանատուն մը աւելի բախտաւոր ըլլայ:

Վերջին հաշուով, մեռելներն ու ողջերը նոյնքան նուիրական են:

Պարբերաբար Հայրենի մամուլը կ'անդրադառնայ Երեւանի այս կամ այն թաղամասին բնակիչներուն պայքարին՝ իրենց բնակարաններու արդար հատուցումին մասին, որոնք չնչին գումարներու փոխարէն զոհուած են ինչ-ինչ շինարարական մեծղի ու չահաւէտ ծրագիրներու իրագործումին ի խնդիր: Պարբերաբար Երեւան այցելող ու քաղաքին փոփոխութեամբ զմայլող սփիւռքահայը յաճախ աչք կը գոցէ կամ կ'անդիտանայ քաղաքի կեդրոնի դիմագծային այլասերումին, որ կը սպառնայ ջնջել անոր հնօրեայ սակաւաթիւ վայրերը եւ ջափոխել խորհրդային շրջանի ճարտարապետական որոշ արժէք ներկայացնող իրագործումները:

Ալեքսանդր Թամանեանը «տեսել էր, երեւի, արեւային մի քաղաք», գրած է Եղիշէ Չարենցը աւելի քան 70 տարի առաջ, բայց որքանո՞վ «արեւային քաղաք»ի թամանեանական տեսիլքը, որ արդէն խաթարուած էր խորհրդային տարիներուն, պահպանուած է կամ, այսօրուան նոր պայմաններուն տակ, վերականգնած... Ահա հարց մը, որուն մութ ծալքերուն մէջ ագիտաբար կը տապլտկինք, քանի որ ո՛չ տեսիլք կը նշմարենք, ոչ ալ վերականգնում:

Միջոցին, արշաւանքը կը շարունակուի:

Քաղաքին կեդրոնը ծայրէ ի ծայր գրաւող կալուածատիրական արշաւանքը, պատկան իշխանութիւններու բարեհաճ թոյլտուութեամբ ու մեղսակից բաժնետիրութեամբ, իր ախորժակը սրած է երեւանեան բլուրներու ուղղութեամբ ու կը պատրաստուի մագլցելու:

Օր մը, կարելի է մարգարէանալ, արդէն բնութեան ու մարդկային անփութութեան աւերին ենթարկուած Էրեբունիի հնավայրը, իր դիտարժան դիրքով, կրնայ դառնայ պերճաշուք «էլիտար» (երեւանեան նորահնար բառ, որ թարգմանի «բարձրամակարդակ, լաւագոյն, ոչ-հասարակ») ճաշարան մը, սեղմ ու ընտիր հասարակութեան՝ «էլիտա»յի (ընտրանի) համար: Մարդիկ իրենց Մերսետեսներն ու այլ չքեղ ինքնաշարժները ներքեւը կը ձգեն եւ ոլորապտոյտ ճանապարհով կ'առաջնորդուին դէպի բլուրին գագաթը գտնուող «օբյեկտ»ը՝ մտերիմ պահ մը անցընելու նոյնքան մտերմիկ մթնոլորտի մէջ, 2800-ամեայ ուրարտական տաճարին հիւրընկալ տանիքին տակ: Ու դեռ՝ բերդին պաշտպանութեամբ:

Ինչո՞ւ չէ: Լաս Վեկասը կրկնըբեւոյթի պէս անապատին մէջ ծընունդ տուած է եգիպտական բուրգերու, վենետիկեան ջրանցքներու, հռոմէական սիւնաքանդակներով հիւրանոցային համալիրներու չաբանին: Էրեբունիի նախնեաց ոճով ճաշարանը ոչինչով պիտի զիջէր անոր, նոյնիսկ պիտի գերազանցէր իր ժառանգական հարազատութեամբ, կառչելով սերունդներու ձգած աւանդը ապագային:

□

Բայց նման ցնորական «տեսիլներ» մեզ հեռուն տարին. մեր բուն նպատակն է անդրադառնալ ուրիշ բլուրի մը, որ իր բնական գեղեցկութեամբ ու զբօսաշրջային արժէքով շատ աւելի համեղ պատառ մը կը ներկայացնէ մեր «Վենետիկի վաճառական»ներուն համար:

Ծիծեռնակաբերդը:

«Հայկական էսքիզներ»ու առաջին հատորին մէջ, Վարդգէս Պետրոսեան արձանագրած էր.-

«Ինձ պատմեցին, որ ամերիկահայ մի գրող Ծիծեռնակաբերդից նայելով ասել է. "Այս դամբարանը մեր նահատակներուն գերեզմանն է, իսկ Երեւանը գերեզմանն է մեր ոսոխին"»:

Հայրենի հանգուցեալ գրագէտը (որուն ոճիրը, ի դէպ, 1995էն ի վեր դեռ վերջնական լուսաբանութեան կը սպասէ՝ ի չարս այլոց) այլ տեղ գրած կամ ըսա՞ծ է, չենք յիշեր, թէ այդ «ամերիկահայ մի գրող»ը Մեծ Եղեռնի վերապրող Արամ Հայկազն էր:

Այսպիսի խօսքեր կը պատկանին ոչ շատ հեռու ժամանակաշրջանի մը, երբ նման արտայայտութիւններ ճառ ու քարոզի կաղապարեալ կապարին տակ ճզմուած չէին եւ մարդիկ որոշ արժէք կ'ընծայէին անոնց: Նոյնքան արժէք կուտային անոնց ակնարկած երեւոյթներուն:

Իսկ այսօր, Արամ Հայկազի փոխաբերական խորիմաստ նախադասութենէն քանի մը տասնամեակ ետք, արդէն ընթացքի մէջ է «մեր ոսոխին գերեզման»ին՝ Երեւանի աւերումը, իսկ վտանգը կրնայ ըսպառնալ «մեր նահատակներուն գերեզման»ին՝ Ծիծեռնակաբերդին:

Եւ ո՛չ ոք պիտի դիմէ Եւրոպայի խորհուրդին կամ ՄԱԿ-ին, որովհետեւ այդ գործը մենք մեր ձեռքով կ'ընենք:

Պատմութիւնը շատ պարզ է:

Քանի մը տարիէ ի վեր, Ցեղասպանութեան Թանգարան-Հիմնարկի (Ինստիտուտ) տնօրէնութեան ու խընամքին ենթակայ յուշարձանին կից հողերուն վրայ փորձեր կ'ըլլան ինչ ինչ ապօրինի շինութիւններ կանգնեցնելու, որոնց դէմ պայքարած են ու կը պայքարին թէ՛ նախկին տնօրէնը՝ Լաւրենտի Բարսեղեան, եւ թէ նորընտիր տնօրէն Հայկ Դեմոյեան: Այս պայքարը, դժբախտաբար, լիակատար յաղթանակի վերածուած չէր, քանի որ արդէն կայ ճաշարան մը, որուն տէրն է, ըստ մեզի հասած լուրերուն, ոչ այլ ոք, քան Հայաստանի գլխաւոր դատախազ Աղուան Յովսէփեանը (կամ իր մէկ դրածոն, կարեւոր չէ): Այսուհանդերձ, անցեալ ամառ ծագած էր քաչքշուք մը, քանի որ Երեւանի քաղաքապետութիւնը որոշումի նախագիծ մը ներկայացուցած էր՝ իր հսկողութեան տակ առնելու այդ տարածքին տնօրինումը, պատըրուակելով որ Թանգարան-Հիմնարկը ի վիճակի չէ այդ խնամքը իրագործելու:

Արդ, եթէ յիշեցնենք որ նոյն Երեւանի քաղաքապետութիւնը, կամայ թէ ակամայ, գիտութեամբ թէ անգիտութեամբ քաղաքի այժմու այլափոխութեան պատասխանատուն է, պատճառ ունէինք երկիւղելու, որ անոր դիւանակալական բաւիղներուն մէջ թաքնուած ուեւէ «չինովնիկ», ինչ-ինչ բարձր ոլորտներու աչքակապուկով, կրնար իր «գուրգուրոտ» ձեռքերով ստորագրել որեւէ փաստաթուղթ, ընենք՝ արտօնագիր մը «օբյեկտ» շինելու համար դէպի յուշարձանը տանող տարածքին սկիզբը...: Անոր ետին արդէն զոհերուն ի յիշատակ կարեւոր այցելուներու ծառատնկումներով ստեղծուող պուրակը կայ, ուր ապագային կարելի էր բացօթեայ սրճարան մը ստեղծել եւ վերջ: Ի՞նչ է, յուշարձանին այցելուն, մանաւանդ՝ զբօսաշրջիկը, ամառնային տօթին կամ ձմեռնային ցուրտին անօթի-ծարաւ պիտի մնայ մինչեւ Պռօշեան փողոցին խորովածանոցնե՞րը հասնի: Չէ, անյարմար է, մարդը թող երթայ իր ծաղիկները դնէ անմար բոցին շուրջ, քիչ մը յուզուի կոմիտասեան եղանակներով եւ ապա ետ դարձի ճամբուն վրայ, իր յուզումին յագուրդ տայ խորովածի ու կոնեակի օժանդակութեամբ: Աւելի ուշ, անշուշտ, կարելի է բացօթեայ սրճարաններու շարք մը ստեղծել նահատակ քաղաքները յիշատակող պատին, Սումգայիթի սպանդը նշող եւ Արցախի ազատամարտիկներու դամբարաններուն քով երկարող տարածքին վրայ, մինչեւ յուշարձանին անմիջական մերձակայքը: Ինչո՞ւ չէ, Ազատութեան հրապարակը գըրեթէ ամբողջութեամբ գրաւուած չէ՞ նման սրճարաններով, Սպենդիարեանի դամբանին քովը ստորերկրեայ «դիսկոտէկ» մը չկա՞յ:

Ա՛լ չենք խօսիր համալիրին շրջակայքը գտնուող ծառուղիները «թեթեւցնելու» արտօնագիր մը ձեռք բերելու եւ այլեւայլ «օբյեկտներ» շինելու մասին:

Կը չափազանցե՞նք: Անցեալի «ապազգային» վարչակարգերը՝ համալիրը կառուցող համայնավարականը եւ Թանգարան-Հիմնարկը կառուցող ՀՀՇականը, իրենց մըտքին ծայրէն չէին անցուցած Ծիծեռնակաբերդի կարգավիճակը փոխել: Նման գաղափար պէտք է ծնէր ներկայ «ազգային» կառավարութեան օրօք, որ Ցեղասպանութեան ճանաչումին հետապնդումը իր արտաքին քաղաքականութեան մաս դարձուցած է: «Ազգային» ու «ապազգային» բառերը մեզի չեն պատկանիր. 1998էն ի վեր ժամանակ առ ժամանակ հոյովուող արժէքային համակարգին մաս կը կազմեն: Սակայն, ո՞վ բարոյական իրաւունքը ունի նման դատողութիւններ ընելու հայկական քաղաքականութեան մէջ մխրճուելէ ետք. վերջերս ականատես եղանք, թէ ինչպէ՞ս 1992ի աամենայարուած օրերուն Հայաստանի կառավարութենէն Ղարաբաղի անկախութեան ճանաչումը պահանջող ու, «ժամանակը չէ»ի պատասխանին դիմաց, զայն անարգանքի սիւնին գամողները 2007ին չեն ընդունիր այդ ճանաչումը պահանջող նախագիծ մը՝ «ժամանակը չէ» ըսելով...:

Բարեբախտաբար, որոշ աշխատանքներէ ետք, վարչապետ Սերժ Սարգսեանի միջամտութիւնը կանխեց Երեւանի քաղաքապետութեան նախագիծին իրականացումը՝ յուշահամալիրը Ցեղասպանութեան Թանգարան-Հիմնարկի խնամքին ու տնօրինումին վերապահելով: Բնական էր ենթադրել, որ Ղարաբաղի ինքնապաշտպանութեան մասնակից վարչապետը «նահատակ», «յուշարձան», «գերեզման» ու «յարգանք» բառերուն մասին շատ աւելի տարողունակ ու յստակ գաղափար մը ունի, քան գրասեղանի մը ետին ծուարած պաշտօնեայ մը:

Վերջերս, հայաստանեան համակարգչային ընկերութիւն մը 400 ծառ տնկած է Ծիծեռնակաբերդի մէջ, ինչ որ ծառատունկի առաջին դէպքն էր այդ որոշումէն ետք:

Կը մնայ, անշուշտ, պուրակներուն մէջ թառած վերոյիշեալ «Ակոռի» ճաշարանին պարագան, որուն անունը կը վկայակոչէ... 1840ի Մասիս լերան երկրաշարժին քանդուած համանուն գիւղը (կամ Լոռիի համանուն գիւղը, որ թերեւս այդ կործանած գիւղին յիշատակը պահած է): Չենք գիտեր թէ յաճախորդները ծանօ՞թ են այդ անունին նշանակութեան, բայց գիտենք, որ իրենց ներկայութիւնը կը խանգարէ վայրին անդորրը:

Լոս Անճըլըսի «Նոր օր» շաբաթաթերթին լրատուութիւնը կը յայտնէ (Նոյեմբեր 3).-

«Մօտակայ "Ակոռի" ճաշարանէն հնչող "ռապիս" երաժշտութիւնը եւ խորովածի հոտը կը հասնին մինչեւ յուշարձան, ուր ամէն օր մեծ թիւով օտար հիւրեր եւ պաշտօնական պատուիրակութիւններ այցելութեան կու գան:

Անցեալ շաբաթ Ռուսիոյ պատուիրակութեան մը անդամները յուշարձան այցելութեան ընթացքին անակնկալի գալով զարմացեր են, երբ խորովածի հոտը եւ խրախճանքի աղմուկներու ձայները լսեր են: Երբ իմացեր են իրողութիւնը, խոր յուսախաբութիւն ապրած եւ իրենց զարմանքը յայտնած՝ ուր որ պէտք է, շեշտելով թէ, ինչպէ՞ս կարելի է խրախճանք կազմակերպել զոհերու նուիրուած յուշարձանի շուրջ: "Նման կառոյցներու գոյութիւնը ամօթալի եւ անթոյլատրելի է", ըսած են անոնք:

Իրենց կարգին խումբ մը պէյրութահայեր, որոնք եկած էին իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու Եղեռնի զոհերուն, անակնկալի եկած են իրենց ականջներուն հասնող երգերու աղմուկ[ներ]ով, խորապէս, վրդոված, անոնք ըսած են. "Մօտակայ վայրէն լսուող զուռնայի եւ թմբուկի ձայները անարգանք են պարզապէս մեր զոհերու յիշատակին, երբ մենք այսօր կ'ուզենք որ ամբողջ աշխարհ ընդունի Ցեղասպանութիւնը, բայց մենք յուշարձանի կողքին հարսանիքներ եւ խնճոյքներ կը սարքենք, օտարները հոս գալով ի՞նչ պիտի մտածեն մեր մասին: Անոնք պիտի ըսեն, որ Հայերը լուրջ չեն իրենց պահանջներուն մէջ"»:

Չափազանցութի՞ւն: Չենք գիտեր: Բայց կարելի է պահանջելու պէս դիմել Ցեղասպանութեան հետապնդումի քաղաքականութեան մունետիկներուն՝ Հայրենի վարչամեքենայի օղակներէն մինչեւ Սփիւռքի հեռաւոր համայնքները, իրապէ՛ս ազգային ծառայութեան մը խնդրանքով. մեռելներու յիշատակը անարգողներուն դէմ խօսելու կողքին, թող մեռելներու յիշատակին դէմ ներքին անարգանքներուն խոչընդոտումով զբաղին:

Արդարեւ, ամենափոքր ուշադրութիւնը կրնայ վտանգաւոր նախընթաց մը դառնալ՝ վերջնական փորձելու... Ծիծեռնակաբերդի առումը:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Նիւ Ճըրզի

ԵՐԿՈՒ ՅՈՅՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՊՈԼՍՈՅ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՆԵՐԷՆ ՄԷԿՈՒՆ ՏԱՐԱԾՔԸ

Նախապէս պոլսաբնակ Թուրքիոյ քաղաքացի երկու յոյն եղբայրներ Մանոլ եւ Եոսիֆ Լիտիրիտի դատի դիմած են պնդելով որ 1949էն ի վեր իրենց կը պատկանի Պոլսոյ մեծագոյն հրապարակներէն «Ապիտէ-ի Հիւրրիյէթ»ի տարածքը: Եղբայրներէն մէկը Աթէնք, միւսը Զուիցերիա կ՚ապրի ներկայիս. Թուրքիայէն մեկնած են 1960ին քաղաքական դէպքերուն պատճառով:

Անոնք կը պնդեն որ այդ տարածքը պոլսաբնակ ուրիշ Յոյնէ մը գնած է իրենց մայրը, 1949ին. յետոյ 1966ին ապասեփականացուած ու մանկական զբօսապարտէզ ու գերեզմաննոց չինելու պատճառաբանութեամբ Պոլսոյ Թաղապետութեան փոխանցուած է: 1977ին մէկ մասը ծախուած է պետական երկաթուղիներու վարչութեան: Այդ հատուածը տրամադրուած է միջքաղաքային ճամբու շինութեան. նաեւ դպրոց մը եւ պահեստանոց մը կառուցուած է հոն:

Լիտիրիտի եղբայրները կը պահանջեն որ իւրացուած հողին ներկայի փոխարժէքը եւ գումարին անցած տարիներու տոկոսները վճարուին իրենց, պնդելով որ իրենց կալուածին առնչուած գործառնութիւններէն երբեք տեղեակ պահուած չեն:

ԴՈՂՋՈՒԹԷ ԴՈՂՋՈՒ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Լեւոն եւ Սոֆիա Յակոբեան գոլէժի սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ «Ազդակ» օրաթերթին, Նոյեմբեր 20ին, պաշտօնական հանդիսութեան մը ընթացքին, պարգեւատրուած է Շահանդուխտ ասպետի կարգի մայրիներու շքանշանով ձեռամբ հանրապետութեան նախագահ Էմիլ Լահուտի ներկայացուցիչ՝ նախկին նախարար Սեպուհ Յովնանեանի: Շահանդուխտ 45 տարուան հրապարակագրութեան եւ գրական վաստակ ունի նախ «Այգ»ի ապա «Ազդակ»ի մէջ: Հանդիսութեան բացման խօսքը արտասանած է «Ազդակ»ի խմբագիրներէն Ժագ Յակոբեան, որ նշած է թէ խմբագրատան մէջ, Շահանդուխտ, հակառակ իր դրեթէ յիսնամեայ վաստակին, նկատելի է որ կը շարունակէ մնալ պրպտող միտք, որ անձնատուր չէ եղած ժամանակի «բեւան»: Ձեռնարկին առաջին խօսք առնողը եղած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան տեղեկատուութեան բաժանմունքի վարիչ Գրիգոր ծ.վրդ. Չիֆթճեան, որ անդրադարձած է Շահանդուխտի իրապաշտութեան, որուն շնորհիւ ան դարձած է անմահացած գրիչ մը, որու ընդմէջէն խոնարհ խաւի հերոսները եւս անմահացած են ու մեր նորագոյն պատմութեան մէջ տեղ գտած: Ե. Փամպուքեանի արժեւորումով Շահանդուխտ միայն խմբագիր չէր, հանրային կարծիք առաջնորդող դէմք, արձակագիր, լիբանանահայ բեմերէն խօսող, դաւանած գաղափարախօսութեան հաւատարիմ: Յաջորդ խօսք առնողը եղած է ՀԲԸՄ իութեան Դարուհի-Յովակիմեան վարժարանի տնօրէն Ժիրայր Դանիէլեան, որ անդրադարձած է 25է աւելի հատորներ ունեցող Շահանդուխտէն ունեցած իր առաջին տպաւորութիւններուն եւ արտայայտած գաղափարներուն ճամբով: Յաջորդ խօսողը եղած է «Ազդակ»ի տնօրէն եւ խմբագրապետ Շահան Գանտահարեան որ խօսած է Շահանդուխտի Ազդակի յարկին տակ եւ էջերուն մէջ ունեցած ներկայութեան ու դրոշմին: Ապա, Սեպուհ Յովնանեան յանձնած է Շահանդուխտին ասպետի կարգի մայրիներու շքանշանը: Վերջին խօսք առնողը եղած է Շահանդուխտը, որ շեշտած է թէ հայ մամուլին համար ալ գեղեցիկ եւ յարգանքի օր մըն էր իր պարգեւատրման օրը: Ինք միշտ սիրած է գրիչն ու թուղթը, մօտիկ եղած է անոնց եւ ճակատագիրը զինք տարած է անոնց մօտ: Շնորհակալութեան իր խօսքէն ետք, փակումը կատարած է Հայոց Թեմի առաջնորդ Գեղամ եպիսկ. Խաչերեան:

ԳՈՒՄԳԱԲՈՒԻ Աթոռանիստ մայր եկեղեցւոյ մէջ, ապա Գազազ Արթին ամիրա սրահին, Նոյեմբեր 18ին նշուած է Գալֆաեան տան հիմնադրութեան 141րդ տարեդարձը: Կրօնական արարողութենէն ետք, աւելի քան 400 հոգի հաւաքուած էն սիրոյ սեղաններու շուրջ, ուր նախագահած է Մեսրոպ պատրիարք: Հանդիսավար ուսուցչուհի տիկին Ժագլին Էրմէն իր բացման խօսքին մէջ ընդգծած է Գալֆաեան տան կարեւորութիւնը համայնքէն ներս, նշելով որ այս դարաւոր կրթօճախը նոյնացած է համայնքին ապրումներուն հետ: Յիշած է նաեւ որ անցեալ տարի Գալֆաեան միաբանութիւնը կորսնցուցած էր իր վերջին մայրը՝ Հռիփսիմէ Սասունեանը: Իր խօսքէն ետք, ողջոյնի խօսք արտասանած է մատաղի կարգադիր յանձնախումբին ատենապետը՝ Արսէն Եարման, որմէ ետք բեմը յանձնուած է աշակերտներուն, որոնց ելոյթները իրենց դրոշմը դրած են հաւաքոյթին վրայ: Անոնք խնամեալ յայտագիր մը պատրաստած էին: Ելոյթներուն հետ, մէջ ընդ մէջ, հանդէս եկած են վարժարանի տնօրէնուհին տիկին Ատրինէ Թահմինճիօղլու եւ խնամակալութեան ատենապետ Արամ Գալէնտէրօղլու: Տնօրէնուհին բացատրութիւններ տուած է վարժարանէն ներս իրագործուող աշխատանքներուն մասին, ընդգծելով որ տնօրէնութիւնն ու ուսուցչական կազմը Խնամակալութեան հետ ձեռք ձեռքի տուած կը ջանան իրենց կարելիութեանց սահմաններուն մէջ հայեցի դաստիարակութեամբ կրթել վարժարանին 108 աշակերտները, որոնցմէ 45ը՝ գիշերօթիկ սաներ են: Իսկ խնամակալութեան ատենապետը պարզած է պիւտճէին կացութիւնը, բացատրութիւններ տալով կատարուած ծախքերուն մասին: Պարզուած է որ Գալֆաեան վարժարանը այս տարի 260 հազար ՆԹԼիրայի բաց մը ունի: Հուսկ բանքը արտասանած է Մեսրոպ պատրիարք, որ ուրախութեամբ յայտարարած է թէ պիւտճէին բացը հաւասարակշռուած էր:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 23. ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Վարդան Վարդապետ կոչուած է ՄԵԾ – հաւանաբար բազմաթիւ գրական սեռեր մշակած ըլլալուն համար: Կոչուած է ԱՐԵՒԵԼՑԻ – Արեւելեան Հայաստանէն ըլլալուն համար: Եւ կոչուած է ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ – մեզի անծանօթ պատճառներով:

Ծնած է 1200ի ատենները եւ աշակերտած Վանական վարդապետին՝ որու մասին գովեստով կ՚արտայայտուի: 1238–9ին ուխտագնացութիւն մը կը կատարէ Երուսաղէմ, Պաղեստին, դարձին կը հանդիպի Կիլիկիա եւ պատիւով կ՚ընդունուի Հեթում Թագաւորէն եւ Կոստանդին Բարձրբերդցի կաթողիկոսէն: Հաւանաբար մասնակցած է 1243ին Սիսի ժողովին: Վարդան կ՚ըլլայ ժողովին կանոնները Արեւելեան վարդապետներուն տանողը և ստորագրութիւններ հաւաքողը: Կը դասաւանդէ Անդրէի վանքին մէջ, կը գտնուի Խոր Վիրապ, Սաղմոսավանք, Թեղենիք, Հաղբատավանք, եւ Խորակերտ: 1264ին կ՚այցելէ Թաթարներու Հուլաղու խանին ուր կը գտնէ նաեւ Կիլիկիոյ Հեթում եւ Վրաստանի Դաւիթ Թագաւորները: Կը դառնայ Հաղբատի վանք, անկից կ՚անցնի Խոր Վիրապ և հոն ալ վախճանած պէտք է ըլլայ 1269–71ին:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐՔԸ: Վարդան Վարդապետ վեց հազար տարիներու պատմութիւնը աւանդած է մեզի: Կը սկսի արարչագործութենէն հասնելու համար մինչեւ Քրիստոս. ապա կ՚անցնի Արշակունիներու պատմութեան՝ «բաւական հմտութեամբ եւ նոր պարագաներով աւանդելու այն դէպքերը» կը գրէ Զարբանալեան Հ.Գ.Վրդ.:

Գիրքը կոչուած է ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ, ընդարձակ տիտղոս ունի բայց համառօտ է: Կարեւոր է իր ժամանակի դէպքերուն համար բայց իր ականատեսի հանգամանքէն ունեցած է իբր աղբիւր Վանական վարդապետը եւ Կիրակոս Գանձակեցին:

Ընդհանրապէս մեր պատմիչները կարեւոր անձի մը պատուէրով գրած են. իր մօտ յայտնի չէ ի՞նչ պատճառէ մղուած գործի ձեռնարկած է եւ կամ ե՞րբ վերջացուցած է իր պատմութիւնը գրի առնել: Իր գիրքը կը փակէ յիշելով Հուլաղու խանին մահը, Եգիպտոսի մամլուքներու Կիլիկիա արշաւելը եւ Կոստանդին կաթողիկոսին մահը ողբալով:

ԳՐԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ: Վարդան Վարդապետ ժամանակակիցներէն մեծ յարգանք վայելած է, բացի ՃԱՌԵՐԷՆ եւ ՄԵԿՆՈՂԱԿԱՆ գործերէն, իրեն վերագրուած են երկու այլ հեղինակութիւններ, ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ եւ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՈՒ որ իրենը չեն:

Պատմութեան գիրքին լաւագոյն կտորը – կը գրէ Հ.Կ.Քիպարեան – Հուլաղու խանին հետ ունեցած տեսակցութեան նկարագրութիւնն է, ուր անուղղակի մանր մունր տեղեկութիւններ մեզի կ՚աւանդէ այդ ցեղին սովորութեանց մասին:

Այդ իսկ պատճառով բանասիրութեամբ զբաղած զոյգ Ֆրանսացի հայագէտներ Տիւլորիէ եւ Պռոսէ 1860ին եւ 1862ին կարեւոր հատուածներ թարգմանած են Վարդան Վարդապետի պատմական գործէն:

Պատրաստեց ՅԻՊԷ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿՅԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՆԻԿՈԼԱՅ ԵԱԶԻԿՈՎ

Նիկոլայ Միխայլովիչը դժուարութեամբ էր քայլում, նա ամբողջ ժամանակն անց էր կացնում սենեակում փակուած: Գոգոլը, որը սիրում էր ճաշել Կրեքոյի կամ Ֆալքոնէի մօտ, Եազիկովի գալուց յետոյ դադարեց սրճարան յաճախել: Նա աշխատում էր հիւանդ բանաստեղծին շեղել տխուր մտքերից եւ ճաշում էր նրա հետ միասին, տանը: Երեկոները այժմ հաւաքւում էին ոչ թէ նրա, այլ Եազիկովի մօտ: Իվանովը նրա համար միշտ տաք շագանակներ էր բերում: Աղքատ հռոմէացիների այդ ուտելիքը շատ էր դուր եկել Եազիկովին: Բայց ընկերների ամենահոգատար վերաբերմունքն իսկ անկարող էր ցրել հիւանդի ծանր վիճակը: Սովորաբար, նա գլուխը կրծքին հակած լուռ ընկղմւում էր բազկաթոռում, եւ նրա դէմքից չէր ջընջւում տառապագին արտայայտութիւնը:

Ընկերոջը զուարճացնելու համար Գոգոլը ուրախ պատմութիւններ էր պատմում կամ առանձին հետաքրքիր խառնուածքների կնքում ծիծաղելի մականուններով: Եւ երեխայի նման ուրախանում էր, երբ իր սրամտութիւնները ժպիտի նշոյլներ էին կորզում Եազիկովի դէմքից:

Գոգոլի զուարճալի պատմութիւնների պաշարը թէեւ անսպառ էր, բայց Եազիկովն օրէցօր աւելի էր յուսահատութեան գիրկն ընկնում: Հիւանդի տխուր տրամադրութիւնը սկսեց փոխանցուել ընկերներին: Իվանովը աթոռին ընկած նիրհում էր, իսկ Գոգոլը լուռ պառկում բազմոցին:

Այդպիսի ուրախ մի երեկոյ, Եազիկովի դուռը յանկարծ ծեծեցին եւ ներս մտան Այվազովսկին, Շտերնբերգն ու Վէքին: Թիկնոցները մի կողմ գցելով, նրանք նետուեցին դէպի Գոգոլը:

Նիկոլայ Վասիլեւիչն ուրախ վեր թըռաւ եւ գրկեց երիտասարդներին: Յանդիմանելով, որ վաղուց է ինչ չեն երեւացել, նա նրանց տարաւ Եազիկովի մօտ եւ ներկայացրեց բանաստեղծին: Եազիկովն իսկոյն աշխուժացաւ, աչքերը կենդանացան: Այվազովսկու նկարները նա տեսել էր մի քանի տարի առաջ՝ Պետերբուրգում: Դեռ այն ժամանակ դրանք շատ էին դուր եկել նրան, Եազիկովը սիրում էր ծովը, որը բազում ներշնչումների աղբիւր էր եղել նրա համար: Դեռ վերջերս, Հռոմ գալիս, նա Վենետիկում մի նոր բանաստեղծութիւն էր գրել ծովի մասին:

Այվազովսկին, իր հերթին, դեռեւս Սիմֆերոպոլի գիմնազիայում սովորելիս, կարդացել էր պոէտի յայտնի «Լողորդը» ոտանաւորը եւ այդ ժամանակուանից սիրել Եազիկովին:

Հիմա նա մեծապէս յուզուած էր պոէտին հանդիպելով: Բայց երբեք այսպիսին չէր պատկերացնում նրան: «Լողորդ»ի հեղինակը նրա երեւակայութեան մէջ ներկայանում էր որպէս մի առնադէմ ծովային հսկայ: Իսկ հիմա նրա առաջ նըստած էր կռացած մի ծերունի, թէեւ բանաստեղծը քառասունն էլ չէր բոլորել: Եազիկովը կռահեց նկարչի տխուր մըտքերը: Նրա մէջ յանկարծ ոգի առաւ երբեմնի պատանեկան հպարտութիւնը եւ գլուխը թափ տալով, անհոգ ու հնչեղ ձայնով սկսեց արտասանել.

Ամայի է այս ծովը մեր,
Միշտ աղմկոտ ու յուզուած,
Իր ջրերում կորստաբեր
Շատ աղէտներ կան թաղուած:

Խիզախ լինենք: Քամով լեցուն
Իմ առագաստն եմ պարզել,
Ջուրը ճեղքած՝ կը սլանայ
Թեթեւ նաւակն անարգել:

Ծովի վրայ՝ վազող ամպեր,
Ջուրը սեւ է ու վէտ-վէտ.
Մրրիկ լինի՝ կը մարտնչենք
Արիաբար նրա հետ:

(Շար. 123)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ստեփան Իյնէճեանի մահուան առթիւ Տիկին Զուարթ Տիլան կը նուիրէ 200 եւրօ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

A S N I E R E S

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

A R N O U V I L L E

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **T A L I N E** revient en France pour un concert de Noël. **T A L I N E** seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou

- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն է Ս. Յակոբ
Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի։

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի։

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար։

Ժամը 12·30ին, Կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ։ Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց։

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին։

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

Ո Ւ Խ Տ Ի Օ Ր
Ե Ւ
Մ Ա Տ Ա Ղ Օ Ր Հ Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ
ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Իսիի Հայ Առաքելական Եկեղեցիի Հոգեւոր Հովիւն ու Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն շրջանի ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ զաւակներն ու հաւատացեալները մասնակցելու պատարագին, զոր կը մատուցանէ Ֆրանսահայ Թեմի նորընտիր առաջնորդ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ին

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին, Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10·15ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ պաշտօն Եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու, կնքահայրերու եւ սատարողներու հոգւոց հանգստեան եւ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ եւ արեւշատութեան մաղթանք ողջերուս համար։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարեն Եկեղեցւոյս եւ «Տարօն» միացեալ երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԿ. ԵՈՐԿԱՆՃԵԱՆ-ի։

CINE-CLUB

REPAS AMICAL ET TRADITIONNEL DE FIN D'ANNEE
de l'**Union Culturelle Française des Arméniens de France — UCFAF**
le **Dimanche 9 décembre à 12h30**
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
(métro République)

Invité d'honneur :
Monsieur **Serge AVEDIKIAN**
réalisateur et comédien

en présence de
Monsieur **Jean-Pierre MAHE**
Membre de l'Institut —
Président d'Honneur de l'UCFAF

Repas de fête
Tombola
Animation musicale

Participation : 35 euros
Réservations auprès de Tante Suzanne:
au **01. 39. 90. 66. 28**

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

50ème ANNIVERSAIRE

de la consécration de l'église apostolique arménienne St Grégoire l'Illuminateur de Chaville

1957 — 2007

— **10h** : Messe puis Requiem en l'Eglise;
— **A partir de 12h30 : Repas** — (Film-souvenir — Partie artistique — Tombola).

DIMANCHE 16 DECEMBRE

Réservations :
01. 47. 09. 23. 18 ou **06. 34. 06. 51. 91**
— Participation aux frais —

Atrium de Chaville
3 Parvis Robert Schumann
92370 Chaville

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes !»

.....JOURNEES PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16 DECEMBRE
de 10h à 18h

Ցուցահանդէս — Հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքերու վաճառք

Exposition — Vente de livres en arménien et en français

Մի մոռնաք Կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne. Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

2 NUITS OFFERTES A L'HOTEL EUROPE****

A CHAQUE ACHAT D'UN BILLET D'AVION

PARIS - EREVAN - PARIS

(sous conditions particulières, offre valable du 1er novembre au 23 mars 2008, sous réserve de disponibilités)

RENSEIGNEMENTS & INSCRIPTIONS

Saberatours	Sevan Voyages	Wasteels
11 rue des Pyramides	48 Cours de la Liberté	67 La Canebière
75001 Paris	69003 Lyon	13001 Marseille
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	Tél. : 04 95 09 30 60

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 11
MARDI
11 DECEMBRE
2007

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում),
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·848 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21·848

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԻՒՐԸ ՔԱՏԱՖԻ

Լիբիոյ նախագահը Փարիզ կը ժամանէր Երկուշաբթի, Դեկտեմբեր 10ին իր վրանով, ուղտով եւ 400 հոգինոց պատուիրակութեան մը հետ: Ոչ մէկ այցելութիւն այսքան աղմուկ հանած էր Ֆրանսայի մէջ քան այս մէկը եւ բողոքը կու գայ ոչ միայն ընդդիմութենէն, այլեւ կառավարութեան ծոցէն իսկ: Արդարեւ, մարդկային իրաւանց ենթանախարարը՝ Ռամա Եատէ մամուլով (Փարիզիէն, Դեկտ. 10, եւ նոյն առաւօտուն Ֆրանս-էնֆոյէն) իր ձայնը կը բարձրացնէ մանաւանդ երբ նկատի առնուի նաեւ որ Դեկտեմբեր 10ը Քատաֆիի ժամանած օրը կը զուգադիպի Մարդկային իրաւանց համաշխարհային օրուան: Ձախը շատ վրդոված է եւ ոմանք նկատել կու տան թէ երկու օր առաջ, Լիզպոնի մէջ արտայայտուելով ուսանողներու առջեւ, չէր վարանած յայտարարելու. – «Շատ բնական է որ տկարները ահաբեկչութեան դիմեն մեծ պետութեանց դէմ»: Լիզպոնի մէջ է որ գումարուած էր Եւրոպական Միութիւն – Ափրիկէ երկրորդ վեհաժողովը: Ինչ կը վերաբերի Սարքոզիի, նոյն դիրքը բռնած է եւ կրկնած՝ «Եթէ չընդունինք այն երկիրները, որոնք յարգանքի արժանի կը դառնան, ի՞նչ պէտք է ընենք անոնց որոնք հակառակ ճամբան բռնած են»:

Քատաֆի իրեն հետ կը բերէ իր վրանը, որ պիտի լարուի Մարինեըիի պանդոկին բակը, քանի աւանդութեամբ միայն վրանի տակ կը քնանայ: Ուղտ ալ կը բերէ որովհետեւ միայն ուղտի միս կ'ուտէ: Քատաֆի հինգ օր պիտի մնայ Փարիզ եւ ժամանած իրիկունն իսկ ճաշի հիւրը կ'ըլլար Սարքոզիի, որու հետ կրկին պիտի տեսնուէր Չորեքշաբթի օր:

Տիրող տպաւորութիւնն այն է որ այս այցելութեամբ կը վճարուի բուլկար հիւանդապահուհիներու ազատ արձակումը: Պէտք չէ անտեսել նաեւ առեւտրական շահերը, ինչ որ ըսել տուած է Ռամա Եատէի թէ պէտք չէ որ առեւտրական շահերը նախապատուութիւն ունենան: Կը թուի որ ենթանախարարուհին ստիպուած եղած է գինիին մէջ ջուր խառնել, երբ Դեկտ. 10ի առաւօտուն, Ֆրանս-էնֆոյէն շատ աւելի մեղմ արտայայտութիւն մը ունէր եւ կը գոհանար ըսելով թէ Քատաֆիի ժամանումը չէ որ զինքը կը խանգարէ այլ, ժամանած օրը, որ Մարդկային իրաւանց նուիրուած օրն է:

Քատաֆի ժամանման յաջորդ օրը, Երեքշաբթի Դեկտ. 11ին կ'ընդունուէր Ազգային ժողովի նախագահին կողմէ, յաջորդ օրը կրկին Էլիզէ էր, Հինգշաբթի հանդիպում կ'ունենար ՄԷՏԷՖ-ի հետ (գործատիրութիւն) եւ Ուրբաթ հաւանական կը նկատուէր որ Վէրսայլի պալատը այցելէ եւ նոյնիսկ երթայ Գոլոմպէ եւ խոնարհի տը Կոլի շիրիմին առջեւ:

Ինչ կը վերաբերի բարձրացած բողոքներուն, դիտել կը տրուի թէ շատ ծանր չեն կշռեր, երբ 3 միլիառ եւրոյի առեւտրական շահեր կան: Ու Լիբիոյ, աւելի ճիշդ Քատաֆիի ահաբեկչական տարիներու գործունէութիւնն ալ պատճառ չէ որ Սարքոզի չըսէ թէ «շատ ուրախ է ընդունելով Քատաֆին»: Ֆր. Հոլանտ, Ֆր. Պայրու, Մոսքովիչի եւ ուրիշներ զայրացած են և ընկերվարական երեսփոխանները որոշած են Ազգային ժողովի ընդունելութեան չմասնակցիլ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐ տեղի պիտի ունենան Դեկտեմբեր 12ին եւ 13ին, բայց սենտիքները ընդհանուր համաձայնութեան չեն եկած: Սկզբունքով, Սէ. Ժէ. Թէ.ն գործադուլի շարժումի մը կոչ ըրած է մեթրոյի եւ հանրակառքի համար եւ նոյն կոչը ըրած է Դեկտեմբեր 13ին, ուղեւորներու համար:

ԳՈԼՈՆԱՅԻ (Գորսիքայի նահանգապետ Էրինեաքի ենթադրեալ մարդասպանը) դատավարութիւնը 24 ժամուան համար Դեկտեմբեր 9ին Գորսիքա փոխադրուեցաւ, ինչ որ նախընթաց չունի դատական պատմութեան մէջ, քանի ոճիրը վերահաստատելու հարց չկար: Այս տեղափոխումը 100 հազար եւրօ արժած է մէկ օրուան համար: Վճիռը պէտք է տրուի շաբթուան վերջ:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ չարչարանքի կանխումի կոմիտէն կը դատապարտէ Ֆրանսայի բանտերուն «տմարդի եւ նըւաստացուցիչ վարուելակերպը», տեղեկագրի մը մէջ որ հետեւանք է 2006 աշնան տեղի ունեցած այցելութիւններու: Տեղեկագիրը մասնաւոր մտահոգութիւն կը յայտնէ բանտարկեալներու առողջական վիճակին, առանձնացումին եւ բանտերու խճողման համար:

ՖՐ. ՖԻՅՈՆ Ֆրանսան կը ներկայացնէր Դեկտ. 10ին, Արժանթինի նոր նախագահուհիին՝ Քրիսթինա Քիրշնէրի պաշտօնի գլուխ անցնելու արարողութեան: Այս առթիւ, Ֆրանսայի նախարարապետը բազմաթիւ հանդիպումներ կ'ունենար հարաւային ամերիկացի պետական ղեկավարներու հետ՝ անդրադառնալու համար Գոլոմպիոյ պատանդներուն, մասնաւորաբար Ի. Պէթանքուրի

(Շար.ը Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿԱՐՍԻ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ «ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍԻՆ

Առաջին արձագանգ մը տուած էինք (Դեկտ. 4) այն դժգոհութեան որ արտայայտուած էր Կարսի Առաքելոց եկեղեցիին մէջ նորոգութեան պատրուակով կատարուած քանդումին առիթով: Հակազդեցութիւնը ունեցած էին թրքական շրջանակներ:

Հարցին մասին աւելի մանրամասն տեղեկութիւն կու տայ Կարս քաղաքի կայքէջը. Դեկտեմբեր 8ին հոն «Գիւմպէթի մէջ մշակութային կոտորած» խորագիրով կ'ըսուէր հետեւեալը. ՃՀՓ կուսակցութենէն Արտահանի երեսփոխան Էնսար Էօղիւթ այցելած է Առաքելոց եկեղեցին (որուն թրքական անունն է Գիւմպէթը), ընկերակցութեամբ Կարսի կուսակալին, քաղաքապետութեան նախագահին եւ ներքին գործերու նախկին նախարար Ի. Սէզկինի: Երեսփոխանը մեծ զարմանքով դիտած է եկեղեցիին ներքին նորոգութեան ընթացքին կատարուած խաթարումը եւ ըսած թէ այդ հարցը պիտի ներկայացնէ Ազգային ժողովին: Ըսուածը կը վերաբերի յատկապէս ձեղունի յարդարանքին որուն նորոգութեան ընթացքին հաւատարիմ չեն մնացած հարազատ վիճակին: Ըստ երեսփոխանին առկայ մշակութային կոտորած է որմէ կը տուժեն ամէնէն առաջ Կարսը, ապա Թուրքիան: Էօղիւթ շեշտած է թէ կառոյցը որպէս մզկիթ գործածուի, թէ եկեղեցի, անհրաժեշտ է պահպանել հարազատութիւնը:

Նոյն հարցին մասին լրագրողուհի Զիւղտէմ Մաթէր ալ ահազանգ հնչեցուցած է («Ակօս», Դեկտ. 10). ինք Նոյեմբերի սկիզբը փառատօնի մը առիթով Կարս գտնուած է վեց օր, շրջած քաղաքը ու այցելած Առաքելոց եկեղեցին: Կը գրէ. «Երկար ատենէ ի վեր ամէն երթալուս ուշադրութեամբ կը զննէի թէ իրենց տե՞ղն են հրեշտակներու որմնանկարները: Այս անգամ տեսայ թէ անոնք անհետացեր էին. գմբէթի ձեղունին վրայ անոնց տեղը գրուած էին իսլամական մզկիթի մոթիֆներ»:

Զ. Մաթէր հակառակ ջանքերուն, ոչ մէկ պատասխանատու կը գտնէ տեղւոյն վրայ, բացատրութիւն մը ունենալու համար: Ապա կ'եզրակացնէ. «Հասկցածս այն էր որ վագըֆներու շրջանի տնօրէնութիւնը, ինչպէս արձանագրած էր շինարարութեան ցուցատախտակին վրայ, ոչ թէ Առաքելոց եկեղեցին, այլ Գիւմպէթի մզկիթը կը նորոգէ»:

Գրութիւնը կ'աւարտի այն ակնկալութեամբ որ մարդիկ անտարբեր չմնան կատարուածին եւ ձայն բարձրացնեն պահանջելու համար որ եկեղեցիին նորոգութիւնը յարգէ անոր հարազատ բնոյթը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

Ֆրանսահայ Խորհուրդը (Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.) Դեկտեմբեր 5ի ընդհանուր ժողովին հինգ տարուան համար նորոգած է վարչական խորհուրդը: Ոչ միայն կազմակերպութիւններուն վերապահուած 6 տեղերուն ընտրուած են Դպրոցասէրը, «Նուվէլ տ'Արմէնիի Բարեկամներ»ու ընկերակցութիւնը, ԳՈՓԷԱ-ն, ԱՖԱԺԱ-ն, Ալֆորվիլի Սուրբ Մեսրոպ Կրթարանը եւ ԱՄՓԱ-ն: ՎԱՆ-ի թեկնածութիւնը ընդունուած չէ, իսկ Ղարաբաղի զօրակցութեան ընկերակցութիւնը որ վարչական խորհուրդին մաս կը կազմէր նախապէս, չէ փափաքած թեկնածու ներկայանալ:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE MONDE»

(8 décembre)

LES CHRETIENS D'ORIENT ET L'ISLAM RADICAL

Անրի Թէնք դիպուկ յօդուածով մը կ'անդրադառնայ Արեւելքի քրիստոնեաներու կացութեան եւ այդ առթիւ կը յիշէ «Կրօնքներու գիտութեանց եւրոպական հիմնարկ»ի եւ Բարձրագոյն Ուսմանց Գործնական Վարժարանի ժողովը, որու ընթացքին ծեծուած է խնդիրը եւ Ռեժիս Տըպրէ շեշտը դրած է այն անտարբերութեան վրայ որ կը տիրէ Արեւմուտքի մէջ: Ան դիտել տուած է նաեւ որ Արեւելքի քրիստոնեաներու հարցը աւելի քաղաքակրթութեան հարց է քան կրօնքի:

Անդրադառնալէ ետք Իրաքի, Լիբանանի, Պաղեստինի քրիստոնեաներու տագնապալի վիճակին, կը ծանրանայ Թուրքիոյ քրիստոնեաներուն վրայ եւ այդ առթիւ կը յիշէ Ֆիլիփ Գալֆայեանի (Մարդկային իրաւանց միջազգային դաշնակցութիւն) մօտեցումը: Ան կ'ըսէ թէ «կրօնական տարբերութեան հարց մը չէ, այլ քաղաքացիութեան սահմանումի» եւ իր զարմանքը կը յայտնէ Եւրոպայի «քաղաքական քաջութեան» չգոյութեան ի տես այդ խտրականութեան:

Միւս կողմէ, շաբթուան մէջ, միջնախարարական մարմին մը պիտի հաւաքուի Մաթինեօն, որու նպատակն է Իրաքի Քաղդէացիները ընդունիլ Ֆրանսա:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՏԱՐԵԼԻՑԸ ԵՒ ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄ ՄԸ

Դեկտեմբեր 7ին, նախագահ Ռ. Քոչարեան ընկերակցութեամբ փոխ վարչապետին, Շիրակի մարզպետին եւ քաղաքապետին յարգանքի տուրք մատուցանած է 1988ի երկրաշարժի զոհերուն յիշատակին: Ծաղկեպսակներ զետեղուած են Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցիին առջեւի յուշակոթողին եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարուած:

Մարզպետ Լ. Նանեան հաստատելէ ետք օրերէ ի վեր կրկնուող տեղեկութիւնը թէ Գիւմրիի մէջ տակաւին չորս հազար անօթեւան կայ, կրցած է աւելցնել թէ «բնակարանաշինութեան խնդիրները կառավարութեան ուշադրութեան կենտրոնում են»:

Մարզին մէջ անյետաձգելի են նաեւ աշխատատեղիներու հարցերը:

Այս համայնապատկերին մէջ կարելի է մխիթարուիլ, կարդալով որ կը նախատեսուի 2009ին աւարտել քանդուած Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցիին շինարարութիւնը... Նաեւ այն լուրը թէ Ռ. Քոչարեանի հրամանգրով՝ վարչապետին գլխաւորութեամբ երկրաշարժին քսանմեակին նշումին պետական կազմակերպիչ յանձնաժողով ստեղծուած է:

Այս տուեալներուն մխիթարական ազդակէն զուրկ է այն մտահոգութիւնը որ Երեւանի վերջին տարիներու շինարարութեան առընչութեամբ յայտնած է երկրաշարժի Հայաստանի գլխաւոր մասնագէտը Ալվարօ Անտոնեան: Ան Երկրաշարժի դէմ պաշտպանութեան ազգային կոմիտէի նախագահն է եւ Գիւմրիի երկրաշարժին տարելիցին առթիւ զգուշացուցած է թէ Երեւանի նոր կառուցուող շէնքերը կրնան չտոկալ նման զօրաւոր ցնցումի: Ըսելով հանդերձ թէ իր ղեկավարած հաստատութիւնը քիչ հաւանականութիւն կը տեսնէ նման հեռանկարի, չեշտած է թէ յատկապէս վտանգ կը ներկայացնեն խորհրդային շրջանի շէնքերու նորոգութիւնները եւ անոնց վրայ ըստ կամս յարկեր աւելցնելու տարածուն երեւոյթը:

Կը մնայ հասկնալ որ Երեւանի բարձրայարկերը կառուցանել ի՞նչպէս կարելի եղած է ու կ'ըլլայ, ցնցումներու նման գօտիի մէջ, առանց Ա. Անտոնեանի ղեկավարած կոմիտէին ստուգումներուն եւ արտօնութեան: Այս մէկն ալ փաստահաւաք մէկն է Հայաստանեան այն դրուագներէն որոնց մեր խելքը չի հասնիր...

ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՀԱՒԱՔԸ

Լ. Տէր Պետրոսեանի Դեկտեմբեր 8ի հանրահաւաքը նոր առիթ եղած է ներկայի իշխանութիւններուն խստագոյն քննադատութեան: Դիմելով Ազատութեան հրապարակին վրայ խմբուած շուրջ 15 հազար հոգինոց բազմութեան, ան արտայայտուած է «Հայաստանի արդիւնաբերութեան քայքայումին», «վայրենի սեփականաշնորհում»ին, «Հայոց Ցեղասպանութեան վերահաստատման անհրաժեշտութեան», ապա Հայաստանի ներկայի վիճակը նմանցուցած է «Թաթար-մոնղոլական տիպի խանական համակարգ»ի:

ՄԵԾ ՀԱՅԸ

Անգուգական Հայկ Իսկանդարեանի անմոռաց յիշատակին

1965 Ապրիլ 24: Այս այն օրն է երբ կատարեալ շրջադարձ տեղի ունեցաւ հայրենաբնակների մեծամասնութեան գիտակցութեան մէջ 1915-23ի ողբալի իրադարձութիւնների վերաբերեալ:

Ցիրաւի, երկար ժամանակ արգիլուած էր Եղեռնի մասին խօսել հրապարակայնօրէն: Ստալինեան կարօտախտով տառապողների թիւը դեռ բաւական մեծ էր: Նրանց համար պատմութիւնը սկսւում էր 1920ի Նոյեմբեր 29ին: Միայն վերապրող ընտանիքների շրջանակներումն էր որ այդ նիւթը մշտապէս ներկայ էր:

Սփիւռքի քաղաքական ու մշակութային կազմակերպութիւնները հսկայական աշխատանք էին տարած Եղեռնի յոբելեանը յաւուր պատշաճի ոգեկոչելու համար ու այդ առիթով բաւական գաղտնի գրականութիւն էր ներմուծուել Հայաստան, ուր արգիլուած գրքերը ձեռքէ-ձեռք էին անցնում: Այդ օրերին էր, որ առաջին անգամ լինելով, ծանօթացայ Նժդեհի գրուածքներին, իսկ Պօղոս Սնապեանի քննադատական գրքոյկները Կոստան Զարեանի (Նաւը լերան վրայ) ու Զարենցի մասին, ինձ համար յայտնագործութիւն էին: Հայերէնով գրուած, այդպիսի նիւթեր ընթերցելու վարժութիւնը չունէինք:

Գաղտնի գրականութեան հետ մէկտեղ արտերկրից ներմուծուել էր հայեցի ոգին սահմանափակ ծաւալով, բայց բաւական՝ կայծը ապահովելու, որի հետեւանքով Երեւանի համալսարանների ուսանողութիւնը գաղտնօրէն պատրաստուել էր այդ օրը փողոց ելնել ցոյցի, որ այդ ժամանակների համար աննախընթաց մի երեւոյթ էր: Պիտի չանդրադառնամ ցոյցի նկարագրութեան, գիտենալով որ այդ գործը բաւական մանրամասնութեամբ արուած է ու տպագրուած օրուայ պարբերականներում: Մի հայեացք միայն յետագայ իրադարձութիւններին:

Խրուշչովեան սառցահալը արդէն անցեալ էր ու Բրեժնեւեան ճահճացումը դեռ իր կատարեալ ձեւաւորմանը չէր հասել: Անկեղծ ու չիտակ մտաւորականների մի մասը այն տպաւորութիւնը ունէր թէ քաղաքական նոր շրջան մտնելու վրայ ենք, չնայած գաղտնի սպասարկութիւնները ներկայ էին միշտ ու ամէնուրեք ու ազգային պաշտպանութիւնը քաղաքական տեսանկիւնից անհրաժեշտ մակարդակը չունէր ու մնում էր դեռեւս անհատական շրջանակներում: Միեւնոյն ժամանակ յիշեցնեմ, որ այդ օրերին էր որ ամրագրուեց Ծիծեռնակաբերդի յուշահամալիրի գաղափարը, որի սկզբնական նպատակակէտը, ո՛չ թէ Ցեղասպանութիւնը, այլ բոլշեւիկեան Հայաստանի վերածնունդը խորհրդանշելն էր: Հեղինակ ճարտարապետները կարողացան կոթողի ճիշդ բաղադրութիւնը ստեղծել, ինչ որ շատերը լռելեայն հասկացան:

Այդ ժամանակաշրջանումն էր որ մի քանի գաղտնի «քաղաքական» կազմակերպութիւններ ձեւաւորուեցին, որոնցից մէկն էր «Ցանուն Հայրենիքի» խմբակցութիւնը: Նրանց հիմնական ծրագիրը, ի սկզբանէ Արցախեան խնդրի լուծումն էր, բարեփոխումների միջոցներով՝ գործող սահմանադրութեան սահմաններում: Այլ, քաղաքական, յեղափոխական կամ իշխանափոխութեան ծրագիր չէր կարող ծնունդ առնել միջավայրի անպատրաստ լինելու պատճառով: Զմոռանանք որ չորս տասնամեակից աւելի ուղեղների լուացումը, քաղաքական աքսորի սարսափը՝ ուրուականի տեսքով ու անվտանգութեան մարմինների ներկայութիւնը ամէնուրեք, իրենց անհերքելի ազդեցութիւնը ունէին մարդկանց մտայնութեան վրայ:

Իմ կապը այդ կազմակերպութեան հետ անուղղակի էր, որի միջնորդն էր իմ մօտ բարեկամ ու աշխատանքային ղեկավարս՝ Հայկ Իսկանդարեանը: Աւելորդ չեմ համարում նշելու, որ նա շատ լաւ ծանօթ էր Հայկական հարցի բոլոր դրուագներին, առաջին հանրապետութեան ստեղծման օրուանից ի վեր ու չափից աւելի զգայուն էր հայկական բոլոր տեսակի հարցերի նկատմամբ: Նա բարձր մակարդակի ճարտարագէտ էր ու մեծ մտաւորական:

Այդ խմբակի անդամները որոշել էին բաց նամակով դիմել կենտրոնական իշխանութիւնների գերագոյն մարմնին՝ Արցախը Հայաստանին կցելու խնդրանքով, դիմումին կցելով բազմահազար ստորագրութիւններ բնակչութեան տարբեր խաւերից, պայմանով որ առաջին երկու ստորագրողները լինէին Մարտիրոս Սարեանն ու Գոհար Գասպարեանը:

Կարեւոր առաջին ստորագրութիւններ ապահովելու առաքելութիւնը ինձ էր յանձնարարուած:

Աչնանային մի առաւօտ թակեցի Սարեանի տուն-թանգարանի դուռը: Երիտասարդ աղախինը, որ դուռը բացաւ յայտնեցի վարպետին հանդիպելու իմ ցանկութիւնը, շատ կարեւոր ու հրատապ գործի առիթով:

– Սպասէք տիկնոջը կանչեմ. եղաւ պատասխանը ու ես մնացի դրան առջեւ, մինչեւ տիկին Սարեանի յայտնուելը, որը անմիջապէս ներս հրաւիրեց, հարցնելով իմ նպատակը:

– Խնդրում եմ յայտնէք վարպետին, որ առաւելագոյնը 5 րոպէով կ՚ուզեմ իրեն տեսնել Ղարաբաղի վերաբերեալ շատ կարեւոր խնդրով:

– Համեցէք նստէք: Ես կը յայտնեմ վարպետին:

Նախասրահը ուր գտնւում էինք, շատ մեծ էր ու նրա կենտրոնում դրուած էր հսկայական մի սեղան բազմաթիւ աթոռներով շրջապատուած: Այդ սեղանը իր խոշորութիւնից բացի իմ ուշադրութիւնը գրաւեց, որովհետեւ այն շինուած էր ընկուզենու հաստ փայտից ու ակնյայտ էր որ այն «ձեռքի գործ» էր, այսինքն՝ արհեստաւորի աշխատանք եւ ոչ գործարանային:

Այս մտորումների մէջ էի երբ, սրահի խորքում եղած դռներից մէկը բացուեց ու շեմին երեւաց Վարպետը:

Ես անմիջապէս ոտքի ելայ: Նա դանդաղ քայլերով առաջանում էր դէպի սեղանը: Այն տպաւորութիւնը ունեցայ թէ Մասիս լեռն է քայլում իր ձիւնածածկ գագաթով: Վարպետը նստեց ու ինձ հրաւիրեց գրաւել իր դիմացի աթոռը:

– Հա երիտասարդ, բարի ես եկել, բայց այդ ի՞նչ Ղարաբաղի խնդիր է:

– Սիրելի Վարպետ: Դուք շատ լաւ տեղեակ էք ստալինեան հակահայ գործողութիւնների մասին, որոնց արդիւնքում հայաբնակ Արցախն ու Ջաւախքը գտնուեցին Հայաստանի սահմաններից դուրս: Այժմ մի խումբ մտաւորականներ, համարելով որ ժամանակը յարմար է, ցանկանում են դիմել կենտրոնական իշխանութիւններին, գործող սահմանադրութեանը համապատասխան՝ կցել Արցախը Հայաստանին: Նման մէկ ուրիշ դիմում-նամակ կը ներկայացուի Արցախից: Այդ նամակներին պիտի կցուեն բազմահազար ստորագրութիւններ, որոնցից առաջինը ցանկալի որ լինի ձեր ստորագրութիւնը: Այդ դէպքում միւսները չեն վարանի:

Վարպետը ուշադրութեամբ լսեց, ապա բազմաթիւ հարցումներով ցանկանում էր ստուգել մեր ալարքի լրջութիւնը: Այսպիսով մի քանի րոպէի հանդիպումը տեւեց գրեթէ մէկ ժամ: Նա գրպանից հանեց գրիչն ու դիմեց ինձ.

– Երիտասարդ, ուրախ եմ որ այսպիսի գործերով զբաղուելու համարձակութիւնը ունէք: Ես պիտի ստորագրեմ, բայց համոզուած եմ որ այն ոչ մէկ բանի պիտի ծառայի: Հողը ստորագրութիւններով չեն ուզենում, այլ միայն ու միայն զէնքով ու արիւնով: Ցաղթելու համար ուժ է պէտք ու դարձեալ ուժ:

Այս ասելով օդի մէջ թափահարում էր խոշոր բռունցքը, որից յետոյ դրեց իր ստորագրութիւնը ու հարցրեց թէ ո՞վ է լինելու երկրորդ ստորագրողը: Երբ յայտնեցի որ անմիջապէս պիտի այցելեմ Գոհար Գասպարեանին՝ ժպտաց գոհունակութեամբ:

Փոքր անց գտնւում էի ամենայն Հայոց երգչուհու դրան առջեւ: Դուռը բացողը միջին տարիքի կին էր: Ցայտնեցի Գոհար Գասպարեանին տեսնելու իմ փափաքը:

– Ձեմ կարծեր որ հնարաւոր ըլլայ հանդիպիլ, քանի որ ան կը պատրաստուի ճամբորդելու, վաղը առաւօտեան արտասահման պիտի մեկնի:

– Շատ եմ խնդրում յայտնէք, որ շատ կարեւոր խնդրով անպայման պիտի իրեն տեսնեմ: Առաւել եւս որ պիտի բացակայէ քաղաքից, կ՚ուզեմ անպայման տեսնել Ղարաբաղի խնդրով: Խօսքս դեռ չէի աւարտած, երբ ներսից լսուեց տանտիրուհու ձայնը.

– Շաքէ, ո՞վ է, ի՞նչ կ՚ուզէ.

–Երիտասարդ մըն է, որ Ղարաբաղի հարցով կ՚ուզէ քեզ տեսնել:

– Ներս առ, տեսնենք:

Դուռը բացող կինը որ ըստ երեւոյթին վարսայարդարն էր, ինձ ուղեկցեց մի փոքր սենեակ ուր յայտնի երգչուհին սենեկազգեստով նստած էր գլուխը դրած մազերը չամաքեցնող գունդի մէջ:

Շնորհակալութիւնս յայտնեցի ընդունելութեան համար ու անմիջապէս ներկայացրեցի խնդիրը:

Երկար չտեւեց խորհրդածութիւնը: Նախ ներողութիւն խնդրեց ընդունելութեան պայմանների համար: Իր կարծիքով գործը անյուսալի էր, բայց գրիչ ուզեց ու ստորագրեց՝ յաջողութիւն մաղթելով: Իմ կողմից բարի ճամբորդութիւն մաղթեցի եւ ուրախ դուրս եկայ:

Հիմքը դրուած էր ու մի քանի օրից ունեցանք հազարաւոր ստորագրութիւններ հասարակութեան բոլոր խաւերից:

Այդ օրերին մեր աշխատասենեակը դարձել էր հանդիպումների կենտրոն ուր հաճոյքն ու բախտը ունեցայ ծանօթանալու Գուրգէն Մահարու, Պարոյր Սեւակի ու բազմաթիւ այլ մտաւորականների: Օրերից մի օր, մեզ այցելութեան եկաւ գրաբարի մեծ մասնագէտ ու Ակադեմիայի լեզուների հաստատութեան փրոֆ. Վարագ Առաքելեանը, որին յաճախ էինք տեսնում, բայց այս անգամ դռնից մտնելով ասաց. «Տեսէք թէ ո՛ւմ եմ բերել»:

Հակառակի պէս այդ օրը շատ գործ ունէի ու գլուխս կախ աշխատում էի: Դէպի դուռը նայեցի ու նկատեցի որ երկրորդ անձնաւորութիւնը, որ դեռեւս չէի ճանաչում, բաւական հաստ շրթունքներ ունէր ու մորթն էլ սովորականից շատ աւելի թուխ էր:

Մէկ ժամից աւելի մնացին մեր այցելուները ու երբ սկսուեց զրոյցը, մոռացայ գործիս շտապ լինելը, այնքան հետաքրքիր ու բովանդակալից էր նիւթը: Հրաժեշտի պահին մտածում էի, որ այդ օրը բախտն եմ ունեցել ծանօթանալու աշխարհի ամենագեղեցիկ ու գիտուն մարդու եւ նրա անունն է Պարոյր Սեւակ:

Պահանջագիր նամակը յանձնուեց կենտրոնական իշխանութիւններին, Մոսկուա: Ամիսներ անց արդիւնքը այն եղաւ որ «Ցանուն Հայրենիք»ի ութ անդամները բանտարկուեցին, որոնցից Հայկ Իսկանդարեանը երկու ամիս անց իր մահկանացուն կնքեց ՔԱ.Կէ.Պէ.-ի նկուղներից մէկում, ընդամէնը 59 տարեկանին. իսկ միւսները արտաքսուեցին տարբեր ժամկէտներով:

Որքա՛ն մարգարէական էին Վարպետի վերջին խօսքերը:

Գերագոյն ատեաններին ուղարկած բոլոր դիմումները խորհրդային թղթէ չերեփի ազդեցութիւնը ունեցան միայն. ո՛չ աւելի, ո՛չ պակաս: Այդ օրերից երկու տասնամեակ անց միայն, հայ ազատամարտիկների կեանքի ու արեան գնով Արցախը ազատագրուեց:

Փա՛ռք ու պատիւ մարտի դաշտում կամ այլուր զոհուածների յիշատակին: Հազա՛ր փառք Հայոց բանակին:

ՌՈՒԲԷՆ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Ալփորվիլ

ՓՐՈՖ. ՎԱՀԱԳՆ ՏԱՏՐԵԱՆԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՆՈՐ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.– Ընդառաջելով հրաւէրներու, Հայկական ցեղասպանութեան ուսումնասիրութիւններու Զօրեան հիմնարկի կեդրոնի տնօրէն փրոֆ. Վահագն Տատրեան տուաւ շարք մը դասախօսութիւններ հարաւային Ամերիկայի երկու երկիրներու մէջ. Ուրուկուէյի մայրաքաղաք Մոնթէվիտէոյի (տե՛ս "Ցառաջ", Դեկտ. 7) եւ Արժանթինի մայրաքաղաք Պուէնոս Այրէսի մէջ Նոյեմբերի վերջին երկու շաբաթներուն ընթացքին:

Մոնթէվիտէոյի առաջին ելոյթը ունեցաւ «Հայկական ցեղասպանութիւն՝ պատմութիւն եւ այժմէութիւն» խորագրուած միջազգային սեմինարին, «Ոճիրին ճանաչում եւ ուրացումի տարատեսակ հանգամանքները» նիւթով: Անգլերէն դասախօսութիւնը համաժամ թարգմանութեամբ կը վերածուէր սպաներէնի:

Դասախօսը ոչ միայն կը վերլուծէր այս երկու հակադիր երեւոյթներուն մասնայատուկ դրդապատճառները, այլեւ ատոնց, յատկապէս ուրացումի, տարբերակները, որոնք յաճախ առաջնահերթութեամբ տարբեր աստիճաններով կը ներկա-

յանային: Երբեմն կ՚արծարծուէր արժանապատուութեան ու պատիւի, երբեմն հատուցումի, երբեմն ալ վճռական փաստերու չգոյութեան խնդիրը: Տատրեան բազմաթարր հարթակներու շերտաւորումներով վերլուծեց այս կնճռոտ հարցը, շեշտը դնելով այն ճնշիչ փաստարկումներուն վրայ, որոնք երեւան եկան 1919-1921 ժամանակաշրջանին տեղի ունեցած Թրքական Պատերազմական ատեանի քրէական ծաւալուն դատավարութեանց ընթացքին: Այս ջախջախիչ փաստերը անհերքելի կերպով կը մերկացնէին կանխամտածուած ոճիրին զանգուածային սպանդի հանգամանքը եւ տարողութիւնը, այսինքն՝ ցեղասպանական էութիւնը եւ նպատակը: փաստարկումներու ջախջախիչ բնոյթը կապ ունէր այն իրողութեան հետ որ անոնք մեծ մասամբ պատերազմի տարիներուն իթթիհատական, այսինքն՝ երիտթուրք կառավարութեան պաշտօնական հրամանագիրներն էին եւ որոնց ամէն մէկը քննարկուած եւ ստուգուած էր իբրեւ վաւերական փաստաթուղթ, Թրքական ներքին եւ արդարութեան նախարարութիւններուն բարձրաստիճան մասնագէտներու կողմէ: Որով, այս ձեւով անոնք կը կնքուէին «բնագիրին կը համապատասխանէ» տարազով: Նախքան դատաւորներու կողմէ գործածութիւնը: 1920-1921 ժամանակաշրջանին քէմալական ըմբոստ եւ յեղաշրջող վարչակարգին հաստատուելով, շատ կենսական այս քրէական դատարաններու առաքելութիւնն ալ լախտի հարուածով մը անփառունակ վախճան մը ունեցաւ. առ ի հետեւանք, փաստաթուղթերու, պաշտօնական հեռագիրներու լայնածաւալ ծրարներ քէմալականներու կողմէ անմիջապէս գրաւուեցան եւ անհետացան: Այս դատավարութիւններու ուսումնասիրութիւնը եւ ձեռք ձգուած պաշտօնական վաւերագիրներու արտակարգ կարեւորութեան բացայայտումը եւ օգտագործումը կոչուած է յոյժ կարեւոր կռուան մը ըլլալու, ո՛չ միայն պայքարելու համար Թրքական ուրացումներուն դէմ, այլ եւ ընդգծելու շատ կարեւոր պատմական եղելութիւն մը. այսինքն թէ Նիւրէմպէրկէն շուրջ քառորդ դար մը առաջ, Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաք Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած է Նիւրէմպէրկի նախընթացը, նոյնքան պատմական արժէքով:

Այս առիթով տեղական թերթեր, յատկապէս «Էլ Փաիս» մեծադրոյն օրաթերթը, «Լա Տիարիօ» շաբաթաթերթը Հայկական ցեղասպանութեան մասին ընդարձակ յօդուածներ հրատարակեցին, Վ. Տատրեանի հետ ասուլիսներ սարքելէ ետք:

Ընդառաջելով հայ գաղութի փափաքին, փրոֆ. Տատրեան յաջորդ օրը տուաւ երկրորդ դասախօսութիւն մը՝ «Հայկական ցեղասպանութեան Թրքական պաշտօնական աղբիւրներու հարցը» նիւթով, ըգբօսաշրջութեան նախարարութեան սրահին մէջ: Կը նախագահէր փոխնախարարուհի Լիլիան Քէշիշեան. դասախօսութեան աւարտին ինքն ալ բեմ ելաւ եւ շեշտեց իր հայկական ինքնութեան կարեւորութիւնը եւ յայտարարեց թէ յուզումով հետեւեցան դասախօսութեան մանրամասնութիւններուն:

Պուէնոս Այրէսի դասախօսութիւնը, նոյնպէս անգլերէնով, կը շօշափէր «Հայկական ցեղասպանութեան միջազգային քրէական օրէնքի հետ առնչութիւնը» նիւթը: Այս դասախօսութիւնը կը հովանաւորուէր փաստաբանական խումբի մը կողմէ որ առաջին անգամ ըլլալով Հայկական եղեռնին համար լուծում մը կը փնտռէ իրաւական գետնի վրայ: Արդարեւ այս ուղղութեամբ արժանթինեան դատարան մը արդէն խլրացուցած է այս դատը, դատ մը, զոր Թուրք կառավարութիւնը մերժեց ճանչնալ եւ հետեւաբար մերժեց ընդառաջել դատաւորին կանչերուն եւ պահանջներուն. որով, ամբաստանողներուն համար հետապնդումը շատ աւելի դիւրացած է: Այժմ փաստահաւաքի շրջանին մէջ կը գտնուի ատեանը:

Հիմնուելով գերմանական, աւստրիական, ինչպէս եւ Թրքական պաշտօնական փաստաթուղթերու վրայ, փրոֆ. Տատրեան մի առ մի ներկայացուց այս պաշտօնական վաւերագիրներուն ակը, բնոյթը, արժէքը, եւ օգտագործելի հանգամանքները իրաւական-քրէական պարունակի մը մէջ: Նկատելով որ Կայսերական Գերմանիա ինչպէս եւ Աւստրիա Օսմանեան կայսերական պետութեան զինակիցներն էին, իրենց պաշտօնական վաւերագիրները եւ փաստաթուղթերը ծանրակշիռ արժէք ունին դատական հետապնդումի գլխաւոր նպատակին համար: Երիտասարդներով յորդող սրահը լարուած ուշադրութեամբ հետեւեցաւ դասախօսութեան որուն վերջաւորութեան Զօրեան հիմնարկի բարերարներէն գործատէր Տիրան Աւետեան, որ Մոնրէալէն յատուկ կերպով ճամբորդած էր, բացատրեց ներկաներուն Զօրեանի առաքելութիւնը եւ այս առիթով ներկայացուց տեղացի երկու երիտասարդներ եւ երիտասարդուհի մը, որոնք յաճախած էին Ցեղասպանութեան ուսումնասիրութեան նուիրուած Զօրեանի Թորոնթոյի ամառնային խտացեալ դասաշրջանները:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՐՄԱՒԻՐԻ ՄԻԱՍՆԻԿԵԱՆ ԳԻՒՂԻՆ «ԼԵՒՈՆ ԳԱԼՉԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑ»Ը

Հայաստանի քարտէսներու մասնագէտ ու անոնցմով պատրաստուած երկու հատորի հեղինակ Ռուբէն Գալչեան 2004ին կորսնցուցած էր արուեստագէտ իր զաւակը՝ Լեւոն Գալչեանը: Արժէքաւոր երիտասարդին մահը խոր վիշտ պատճառած էր ոչ միայն իր հարազատներուն, այլեւ զինքը սիրողներու լայն շրջանակի մը:

Ներկայիս այդ շրջանակը վառ պահելու համար 39 տարեկանին մահացած Լեւոնին յիշատակը, արուեստանոց մը հիմնած է Արմաւիրի Միասնիկեան գիւղին Մովսէսաշէն թաղին մէջ: Նպատակն է մօտակայ գիւղերու պատանիներուն առիթ տալ հմտանալու կիրառական տարբեր արուեստներու: Իրենց գեղարուեստական կարողութիւններն ու ճաշակը զարգացնելու համար այդ պատանիները կրնան ընտրել նկարչութիւն, փորագրութիւն, կաւագործութիւն, գորգագործութիւն, մետաղներու, քարերու աշխատութեան բաժիններէն մէկը: Այս արուեստները կ՚ուսուցուին մասնագէտ վարպետներու կողմէ, պատանիներուն դպրոցական ժամերէն ետք:

Արուեստանոցի բացումը կատարուած է Հոկտեմբերին: Տնօրէնն է նոյն թաղի բնակիչ Միքայէլ Մկրտչեան:

Լեւոն Գալչեան ծնած էր 1965ին Թեհրան: Աւարտած էր Բրիտանիոյ Պրայթընի համալսարանին արուեստի բաժինը, ապրած ու ստեղծագործած Անգլիոյ եւ Իտալիոյ մէջ: Քանի մը այցէ ետք կը ծրագրէր գործունէութիւն ծաւալել նաեւ Հայաստանի մէջ, բայց այդ իղձը անկատար մնաց:

Իրեն փոխարէն Արմաւիրի շրջանի պատանիները պիտի տանին այդ գործունէութիւնը, անհրաժեշտ գիտելիքներուն տիրանալէ ետք իր անունը կրող արուեստանոցին մէջ:

Անկախ այս երեսակէն, այդ արուեստանոցը կրնայ թելադրական օրինակ ըլլալ ամէն անոնց որոնք յիշատակը անմար պահելիք սիրելի մը ունին եւ այդ նպատակին համար հոս ու հոն մեծածախք եւ յաճախ անարուեստ, տգեղ արձաններ կանգնելէ ուրիշ տարբերակ չեն գտներ:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԵՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՆԻԿՈԼԱՅ ԵԱԶԻԿՈՎ

Վերջին քառեակը կարդաց շեշտուած: Թւում էր, թէ փոթորիկն ահա ուր որ է պիտի խորտակի կուրծ երիտասարդի մակոյկը, իսկ նա շարունակում է դիմադրել...

Եազիկովը նստել էր բազկաթոռում՝ երջանկութիւնից խոնաւ աչքերով: Այդ երեկոյ, թէկուզեւ կարճ ժամանակով, նա նորից դարձաւ այն անհոգ ու առոյգ պատանին, որպիսին տարիներ առաջ էր: Շատ բանաստեղծութիւններ արտասանեց նա այդ երեկոյ՝ իր կամ պոէտ ընկերների գրած, գինի խմեց եւ բաժակ բարձրացրեց նկարիչների եւ բանաստեղծների կենացը: Ուշ ժամին, երբ Այվազովսկին եւ նրա ընկերները պատրաստւում էին գնալ, Եազիկովը այսպիսի տողերով դիմեց Այվազովսկուն.

Խիզախ լինենք՝ ամպն էլ թնդայ,
Եռայ ծովն էլ վիթխարի.
Թող կրակը վե՛ր բարձրանայ,
Անդունդն իջնի՛ աւելի:

— Իվան Կոնստանտինովիչ, ես այս բանաստեղծութիւնը գրել եմ ջահել ժամանակ: Երբ առաջին անգամ տեսայ ձեր նկարները, ակամայ մտաբերեցի իմ այդ տողերը: Եւ... թոյլ տուէք ասել, թէ ինչ մտածեցի այն ժամանակ. մենք երկուսս էլ ձգտում ենք ծովի մարմնաւորմանը հասնել Պուշկինի միջոցով: Պուշկինն այն իդէալն է, որին ձգտել եմ ես, որին այժմ ձգտում էք դուք: Տա՛յ Աստուած, ձեր կտաւները պատկերելիս հասնէք ծովի պուշկինեան ընկալմանը:

ՃՈԶԷՖ ՄԱԼԼՈՐՏ ՈՒԻԼԻԸՄ ԹԸՐՆԸՐ

Վաթսունհօթ տարեկան հասակում անգլիացի նկարիչ Թըրները նորից այցի եկաւ Իտալիա: Աւելի քան տասը տարի էր անցել այն ժամանակուանից, ինչ նա վերջին անգամ եղել էր այստեղ: Բայց հայրենիքի մառախլապատ երկնքի տակ անցկացրած բոլոր այդ տարիներին նա չէր մոռանում այն ոսկէ երազը, որ տեսել էր հէքեաթային այս երկրում, ուր մարդիկ լողում են արեւի ճառագայթների մէջ եւ առատօրէն վայելում նրա կենարար լոյսը:

Իտալիայի, նրա երկնքի, ծովի եւ գոյների կարօտը Թըրները Լոնդոնում առնում էր իտալական երաժշտութեան համերգներից, որ նրա համար սոսկ երաժշտութիւն չէին, այլ գոյների սքանչելի համանուագ: Եւ նա իր ընկերներին միշտ ասում էր, որ Իտալացիները գեղանկարչութեան մէջ այդքան առաջ են նրա համար, որ նրանց նկարիչները նկարում են արեւի ճառագայթներով:

Հռոմ ժամանելու առաջին օրերին Թըրները ոչ ոքի չէր ուզում տեսնել: Բնութիւնից մարդախոյս՝ ամբողջ ժամանակն անց էր կացնում քաղաքում կամ նրա շրջակայքում զբօսնելով: Նա դեռ վրձին չէր առել ձեռքը, առաջին անգամ խախտելով տարիների իր սովորութիւնը, որին միշտ հաւատարիմ էր մնում, լինի տանը, թէ ճանապարհորդութիւնների ժամանակ. առաւօտեան վեր կենալ ժամը վեցին եւ գործի կպչել: Այս անգամ նա որոշեց հանգիստ տալ իրեն: Բայց նկարիչը մնում էր նկարիչ. զբօսանքի ժամանակ էլ պակաս չէր աշխատում, քան նկարակալի առջեւ, ուղեղում ամուր դրոշմում էր տեսածն ու նորանոր մտայղացումներ յղանում: Հինգերորդ օրը նա վեր կացաւ իր սովորական ժամին եւ սկսեց նկարել: Եւ չհեռացաւ նկարից, մինչեւ որ կտաւի վրայ գոյն չառան լուսաբացի բոլոր երանգները: Մի ուրիշ նկարում նրան յաջողուեց մարմնաւորել լոյսի մասին իր վաղեմի երազանքը, կտաւին յանձնելով այն ոսկի մշուշը, որ իջնում էր ծովի վրայ արեւի շռայլ ճաճանչումներից...

Աշխատանքն ամբողջապէս կլանել էր նրան: Այնպէս էր տարուած նրանով, որ երկու շաբաթ յետոյ միայն, առաջին անգամ լինելով, թերթ վերցրեց ձեռքը: Ուշադրութիւնը գրաւեց մի մեծ յօդուած, որտեղ խօսւում էր մի երիտասարդ ռուս նկարչի մասին: Թըրները երկու անգամ կարդաց յօդուածը:

Յաջորդ օրը Կրեքոյի սրճարանում ճաշելիս, թերթելով թարմ ամսագրերն ու լրագրերը, նա նորից յօդուած գտաւ Այվազովսկու մասին. Հռոմի թերթերը հիացմունքով էին խօսում նրա «Քաոս» նկարի մասին, որն իր պատկերասրահի համար գնել էր ինքը՝ պապը: Վենետիկեան մամուլը նկարչին հանճար էր յայտարարում: Երիտասարդ նկարչի մասին ամենաշռայլ գովեստներ էին յղում նէապոլիտանական թերթերը: Նրանցում մանրամասն նկարագրւում էին ոչ միայն նրա նկարները, այլեւս կեանքի ուղին: Հռոմի ամբողջ մամուլը կոչ էր անում այցելել այն ցուցահանդէսը, որտեղ ցուցադրուած էին Այվազովսկու նկարները:

Թըրները որոշեց, որ ինքն էլ գնայ.

Դեռ առաւօտեանից ցուցահանդէսը լցուած էր մարդկանցով: Եկել էին նաեւ տեղացի շատ արտանկարիչներ: Նրանք գալիս էին բոլորից շուտ, որպէսզի մինչեւ բազմութեան հաւաքուելը կարողանան մի փոքր աշխատել: Այվազովսկու նկարներից արուած արտանկարները չափազանց թանկ էին գնահատւում, եւ դրանք յօժարութեամբ գնում էին ոչ միայն օտարականները, այլեւ Հռոմի մեծ ռեստորանների ու սրճարանների տէրերը: Ռուս փորագրիչ Ֆիոդոր Իվանովիչ Իորդանը ծիծաղելով ասում էր, որ Հռոմի ամէն մի կրպակը զարդարուած է «ա լա Այվազովսկի» ծովային մի տեսարանով:

Այվազովսկու նկարներին մօտենալը գրեթէ անհնարին էր: Թըրները մի կողմ քաշուեց եւ որոշեց, որ այդ օրուայ օրը կորած է իր համար, քանի որ այցելուների հոսքը գնալով աւելի էր ուժեղանում:

Կողքից անգամ ծիծաղելի էր դիտել այդ ամրակազմ տարեց օտարականին, որին ամբոխը սեղմել էր դահլիճի խոր մի անկիւնը, մուտքի մօտ: Բայց յանկարծ տեղացի նկարիչների մի բաւականին մեծ խումբ սկսեց եռանդով ճանապարհ բացել: Նրանցից մէկը պատահաբար մի կողմ նայելով նկատեց Թըրներին: Հետեւեցին զարմանքի եւ ուրախութեան միախառն բացագանչութիւններ:

— Սինիոր Թըրները: Սինիոր Թըրներն է այստեղ:

— Սինիոր Քամուչչի՛նի, — իր հերթին ձայն տուեց Թըրները, ճանաչելով իտալացի նշանաւոր նկարչին:

(Շար. 124)

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes !»

.....JOURNEES
PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16
DECEMBRE
de 10h à 18h

Ցուցահանդէս–
Հայերէն
եւ ֆրանսերէն
գիրքերու
վաճառք

Exposition —
Vente de livres
en arménien
et en français

Մի մոռնաք Կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.–ՖՐԱՆՍ–ի
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ, Յունուար 12ին:

(Շար. Ա. էջէն)

պարագային: Նախապէս ալ, Ֆիլոն ներկայ եղած էր Պուէնոս Այրէսի Սանթա Գրուզ եկեղեցւոյ հոգեհանգիստին ի յիշատակ ֆրանսացի երկու մայրապետներուն, սպաննուած 1977 Դեկտ. 8ին, մենատիրական վարչակարգի շրջանին:

ԻՍՐԱՅԷԼԱՑԻ քանի մը հազար ազգայնամոլ տարրեր, աւանդական քիփան իրենց գլխուն վրայ եւ իսրայէլեան դրօշակը ձեռքին, պարելով Այսրյորդանան մուտք գործած են եւ առաջին քարերը զետեղած, որպէսզի այս ձեւով արգելք հանդիսանան պաղեստինեան պետութեան մը ստեղծման եւ ձախողի Անափոլիսի համաձայնութիւնը:

ՄԵԾՆ–ԲՐԻՏԱՆԻԱ երկու շաբաթէն իրաքեան իշխանութիւններուն պիտի յանձնէ Պասրայի շրջանին հակակշիռը, երկրին հարաւը, յայտարարած է վարչապետ Կորտըն Պրաուն, Պասրա կատարած անակնկալ այցելութեան մը ընթացքին:

ՓԱԹՐԻՔ ՏԷՎԼԷՃԵԱՆ հարցազրոյցով մը Ֆիկառոյի (Դեկտ. 10) կը պաշտպանէ Սարքոզիի վարած «բացուելու» քաղաքականութիւնը, շեշտելով թէ այդ «բացումը» խաղալիք մը չէ եւ անհրաժեշտ է մեղմացնելու համար երկրին շատ խորացած պառակտումները:

ԿԱՐԻ ԳԱՍՊԱՐՈՎ յօդուած մը ստորագրած է Ֆիկառոյի մէջ (Դեկտ. 10) խորագրուած «Թոյլ տուէք որ ձեզի խօսիմ Պուտինի մասին»: «Միս Ռուսաստանը» ընդդիմադիր շարժումին ղեկավարը կ'ընդունի որ շնորհիւ նախ քարիւղին, ապա «կուրացած Արեւմուտքի մը», Պուտինի վարչակարգը իր գագաթնակէտին հասած է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՑՈՒ ԿՈՂՄԻՑ
ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ ԿԱՄ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԼԻԱԶՕՐ ՄԱՐՄՆԻՆ
(ՖՐԱՆՍԻԱՅՈՒՄ ՀՀ ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆԸ)
ՅԱՅՏՆԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

2007Թ. *Սեպտեմբերի 20ին Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան թիւ 1110–Ն որոշմամբ ընդունուել է «Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացու կողմից այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունելու կամ ստանալու մասին» օրէնքը: Սոյն օրէնքի հիման վրայ ընդունուել է կարգ, որով սահմանւում է Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացու կողմից այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունելու կամ ստանալու, ինչպէս նաեւ 1995 Թըւականի Յունուարի 1ից յետոյ մինչեւ սոյն կարգի ուժի մէջ մտնելու ժամանակահատուածն առանց սահմանուած կարգի ՀՀ քաղաքացիութիւնից դուրս եկած եւ այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունած կամ ստացած անձանց կողմից դրա մասին ՀՀ լիազօր մարմիններին (տուեալ դէպքում Ֆրանսիայում ՀՀ դեսպանութեանը) յայտնելու ընթացակարգերը:*

Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացին այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունելու կամ ստանալու դէպքում ընդունելու կամ ստանալու օրուանից մէկամսեայ ժամկէտում դրա մասին անձամբ կամ փոստով յայտնում է ՀՀ Դեսպանութեան:

1995 *Թուականի Յունուարի 1ից յետոյ մինչեւ սոյն կարգի ուժի մէջ մըտնելու ժամանակահատուածն առանց սահմանուած կարգի ՀՀ քաղաքացիութիւնից դուրս եկած եւ այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունած կամ ստացած անձինք սոյն կարգն ուժի մէջ մտնելուց յետոյ վեցամսեայ ժամկէտում (մինչեւ* 20.04.2008*Թ.) անձամբ կամ փոստով յայտնում են ՀՀ Դեսպանութեան:*

Այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունելու կամ ստանալու մասին յայտնելիս՝ տուեալ անձը ներկայացնում է դիմում: Դիմումի մէջ նշւում է յայտարարութիւն, տուողի անունը, ազգանունը, ծննդեան օրը, ամիսը, տարեթիւը, ծննդավայրը, այն պետութեան անուանումը, որի քաղաքացիութիւնն ստացել կամ ընդունել է անձը, քաղաքացիութիւնը ստանալու կամ ընդունելու օրը, ամիսը, տարեթիւը: Դիմումն ստորագրում է յայտարարութիւն տուողը՝ նշելով դիմումը ներկայացնելու օրը, ամիսը, տարեթիւը:

Անձամբ դիմելու դէպքում դիմումի հետ ներկայացւում են ՀՀ քաղաքացու անձնագիրը եւ անձնագրի բոլոր էջերի պատճէնները՝ երկու օրինակից, այլ պետութեան քաղաքացու անձնագիրը եւ անձնագրի բոլոր էջերի պատճէնները՝ երկու օրինակից:

Փոստով դիմելու դէպքում վերոյշեալ փաստաթղթերից բացի ներկայացւում են նաեւ ՀՀ քաղաքացու եւ այլ պետութեան քաղաքացու անձնագրերի նոտարական կարգով վաւերացուած պատճէնները:

Այն դէպքում, երբ այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ընդունած կամ ստացած անձի ՀՀ անձնագիրը կորած, գործածութեան համար անպիտան (օրինակ՝ մաշուածութեան պատճառով) կամ ժամկէտանց է, ՀՀ անձնագիրը տուեալ դէպքում ենթակայ է փոխանակման կամ վաւերականութեան ժամկէտի երկարաձըգման՝ համաձայն սահմանուած կարգի:

Լրացուցիչ հարցերի եւ պարզաբանումների համար խնդրում ենք զանգահարել Ֆրանսիայում ՀՀ Դեսպանութեան հիւպատոսական բաժին՝ *Երկուշաբթիից Ուրբաթ օրերին, ժամը 14ից 18ը*

01. 42. 12. 98. 00
կամ
01. 42. 12. 98. 02
հեռախօսահամարներով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ

Ս. ՅԱԿՈԲ – ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15
Տօնն է Ս. Յակոբ
Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը *տեղի կ'ունենայ* Կիրակի, Դեկտեմբեր 16*ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս *երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝* Գ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն *եւ* Հոգեհանգստեան պաշտօն, *եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:*

Ժամը 12.30*ին,* Կարպիս Մանուկեան *սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:*

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8.30*ին,*
Պատարագ՝ ժամը 10*ին,*
Քարոզ՝ ժամը 11.15*ին,*
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12*ին:*

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- ***faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;***
- ***faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.***

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expédition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱՒԻԼ
Ս.ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՕԾՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16ին
Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցէ ու կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Առաջնորդ Ֆրանսահայ Թեմի

Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցիին հոգեւոր հովիւներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձուներուն հոգիներուն ի հանգիստ:

Ժամը 12.30*էն սկսեալ հանդիսաւոր նշում Շաւիլի Աթրիոմի սրահին մէջ՝*
– Ճաշ,
– Տեսերիզ,
– Գեղարուեստական բաժին,
– Վիճակահանութիւն:

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հոգաբարձութեան անդամներուն՝
01. 47. 09. 23. 18
06. 34. 06. 51. 91.
կամ
01. 47. 09. 03. 79 (*ժամը 19էն յետոյ*)
Թիւերուն:
– Ծախքերու մասնակցութիւն –

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի «Էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ողբացեալ ընկերուհիներուն յիշատակին տըրուած հոգեճաշին առիթով. –

Պ. Վարդգէս Կոստիկեան 70 *եւրօ, Տիկին Միրէյլ Ղազարեան* 400, *Պ. Վրէժ Նէտէլեան* 100, *Պ. Գրիգոր Ամիրեան* 20, *Պ. Բարգէն Մութաֆեան, Պ. Յակոբ Գարագաշեան, Տիկին Մայտա Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Ժան եւ Իրէն Յակոբեան, Տիկին Շամիրամ Խաչիկեան, Պ. Յովհաննէս Պաւաւեան, Պ. Պերնար Անանեան* 50*ական, Պ. Ակօ Փափազեան, Տիկին Լիւսի Նէտէլեան* 100*ական, Տիկին Էվըլին Զօրաբարէլեան* 30, *Հայց. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը, Պ. Տիգրան Շահամիրեան* 50*ական, Պ. Արա Գրիգորեան* 25, *Պ. Ժերար Մերճանեան, Տիկին Սեդա Թադէոսեան* 50*ական, Տիկին Անահիտ Տէր Վարդանեան* 80, *Տիկին Հռիփսիմէ Թովմասեան, Տիկին Մաֆաքեան* 50*ական, Տիկին Մարի Շահմիրեան* 30, *Պ. Ժան–Գլօտ Գույումճեան* 150. *Տիկին Մարկրիթ Գումրուեան* 100, *Պ. Սիմոն Մ. Լ. Օհաննէսեան* 50, *Պ. Արթիւր Սարգիսեան* 50:

(Շար.)

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.
Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.
TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue "star" aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.
Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.
Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 12
MERCREDI 12 DECEMBRE 2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.849 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21.849

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՑՈՅՑ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը Դեկտ. 10 Թուակիր հաղորդագրութեամբ մը անգամ մը եւս ուշադրութեան կը յանձնէ Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան բանակցութիւններուն Դեկտ. 18ին նախատեսուած փուլը. այդ օրը Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարին ներկայութեան կը սպասուի որ պաշտօնապէս յայտարարուի բանակցութիւններու երկու գլուխ եւս բանալու որոշումը: Մինչ այդ, Եւրոպական խորհուրդը պէտք է այդ մասին եզրակացութեան յանգի Դեկտեմբեր 14ի նիստին:

Բանակցութեան նոր շրջանի մը բացումին հեռանկարը հակադրութիւն ստեղծած է Միութեան շրջանակին մէջ. մինչ Ֆրանսայի գլխաւորութեամբ կայ անդամակցութեան ընդդիմացողներու թեւը, Շուէտի համախոհ երկիրներ կողմնակից են:

Հայ Դատի յանձնախումբը դատելով որ Թուրքիա ամէն կարելին պիտի ընէ Եւրոպայէն առաւելագոյն առանձնաշնորհում ձեռք ձգելու համար, որպէսզի առաւել զարկ տայ իր տնտեսական եւ զինուորական հզօրութեան, կը հրաւիրէ Եւրոպայի երկիրներու բնակիչ հայութիւնը Դեկտեմբեր 14ի Պրիւսէլի ցոյցին մեծ թիւով մասնակցելու. ատիկա առիթ մը պիտի ըլլայ նոյն զանգուածին վերահաստատելու արդարութեան սկզբունքներուն իր փարումը. սկզբունքներ, առանց որոնց Եւրոպան չի կրնար կառուցուիլ:

Դեկտեմբեր 11ին Ազգային ժողովի օրակարգին վրայ էր Եւրոպական խորհուրդի Դեկտեմբեր 14ի նիստին նախապատրաստական վիճարկում մը, Թուրքիոյ անդամակցութեան նիւթով:

Հ.Յ.Դ. առ այդ կոչ ուղղած էր նոյն ժողովին բոլոր խմբակցութիւններուն որ յստակ կեցուածք ունենան Ցեղասպանութեան ճանաչումի նախապայմանին մասին:

Հ.Յ.Դ.–Ի ԿՈՉԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Դեկտեմբեր 10 Թուակիր հաղորդագրութեամբ Հ.Յ.Դ. կը շեշտէր թէ հարցին մասին ընդվզեցնող էր յատկապէս Ֆրանսայի լռութիւնը երբ 2001 Յունուար 29ի օրէնքով, խորհրդարանական խմբակներու 2004 Դեկտեմբեր 16ի դիրքով, նախագահ Շիրաքի արտայայտութեամբ ու հանրային կարծիքով յստակօրէն պահանջուած էր որ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը կապուի այդ ճանաչումի պայմանին:

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔ՝ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐՈՍ

Մամուլի միջազգային հիմնարկը Հրանդ Տինքը արժանի նկատած է «Մամուլի ազատութեան համաշխարհային հերոս»ի կոչումին: Հաղորդագրութեամբ մը հրապարակուած որոշումին մասին կ'ըսուի թէ կոչումը Թուրքիոյ մէջ արտայայտութեան եւ մամուլի ազատութեան ճամբուն վրայ անոր նշանակալից ներդրումին ու խիզախութեան մատուցուած յարգանքի արտայայտութիւն մըն է:

Հիմնարկին տնօրէնը Ե. Ֆրից կոչումին պատուանշանը յանձնելով սպաննուած լրագրողին կնոջ Ռ. Տինքի, ըսած է. «Հ. Տինքի սպանութիւնը Թուրքիան զրկեց իր ամէնէն խիզախ, ամէնէն անկախ մէկ ձայնէն. նոյն ատեն սարսափելի հարուած մը եղաւ երկրին մամուլի ազատութեան»:

2006ին նոյն կոչումին արժանի նկատուած էր ռուս լրագրողուհին Ա. Պոլիտկովսկայա:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

«ԱՐԵՒԻԿ»Ի ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

«Արեւիկ»ը Հայաստանի հանրային հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի մանկապատանեկան խումբն է. մասնակցած է «Մանկական Եւրովիզիոն 2007»ի մրցումին ու 17 երկիրներու մասնակիցներուն մէջ գրաւած Բ. տեղը: «Երազանք» երգով ձեռք ձգուած այս յաջողութեամբ խումբը մէկ միաւորով միայն ետ մնացած է Բելառուսի ներկայացուցիչէն որ մրցումին դափնեկիր յայտարարուած է: «Արեւիկ»ի առաջին մասնակցութիւնն էր:

ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԹԵՄԻՍ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ

Երկուշաբթի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 17էն իսկ Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Տաճարը սկսած էր լեցուիլ եւ քիչ ետք արդէն ծայրէ ծայր լեցուած էր եւ ճիշդ ժամուն, 17.30ին կը սկսէր Ֆրանսայի Թեմին առաջնորդ՝ Նորվան Արք. Զաքարեանի գահակալութեան արարողութիւնը:

Ներկայ բազմութեան առաջին կարգերը գրաւած էին քոյր եկեղեցիներու կրօնաւորներ եւ աշխարհական ֆրանսացի թէ հայ անձնաւորութիւններ: Կրօնաւորներու կարգին յիշենք Ֆրանսայի հայ կաթողիկէ առաջնորդը՝ Գրիգոր եպիսկոպոս Կապրոյեան, վեր. Միքայէլեան, Օրթոտոքս եպիսկոպոսներու ժողովին նախագահ գերպ. Էմմանուէլ Ատամաքիս, Արսինիոս եպիսկ. Գարտամաքիս, պատուելիներ Գլօտ Պաթի, Ժիլ Տօտէ, հայր Ռ. Խաքիւսիէ, կանոնիկոս Ժագ Ֆուրնիէ, գերպ. Տօքուր, գերպ. Փ. Վալոն, Կապրիէլ արք. տը Գոման, Գիւտ արք. Նագգաշեան, Գերմանահայոց առաջնորդը՝ Գարեգին արք. Պեքճեան, եւլն., եւլն.: Ներքին նախարարութիւնը կը ներկայացնէր, յանուն տիկին Մ. Ալիօ–Մարիի, Կզաւիէ Փրմօ: Ներկայ էին Հայաստանի դեսպանը՝ Է. Նալպանտեան եւ դեսպանատան կազմը, ֆրանսացի քաղաքական դէմքեր, հայկական կազմակերպութեանց եւ մամուլի ներկայացուցիչներ:

Նախքան երեկոյեան ժամերգութիւնը Նորվան արք. քանի մը խօսք արտասանեց ֆրանսերէն, սկիզբը իր շնորհակալութիւնները յայտնելով քոյր եկեղեցիներու կրօնաւորներուն եւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններուն որոնք փութացած էին ներկայ գտնուիլ եւ ընդհանրապէս բոլոր ներկաներուն: Յայտնեց թէ իրեն համար այս օրը մեծ յուզումի եւ մեծ ուրախութեան օր է: Գարեգին Բ. կաթողիկոսն է որ հաստատած է Ֆրանսայի Հայոց Թեմը եւ թերեւս հարց կը ծագի թէ ի՞նչ են այդ թեմի ստեղծման պատճառները եւ ի՞նչ է անոր օգտակարութիւնը: Նոր էջ մըն է որ կը բացուի Ֆրանսայի Հայոց կեանքին մէջ, թեմը թոյլ կու տայ բոլոր եկեղեցիներու մերձեցում, նոր կառոյց մըն է որ կը հաստատուի եւ ներկայացուցչական բնոյթ ալ կ'առնէ տեղւոյն իշխանութեանց առջեւ: Հուսկ, ապահովութիւն տուաւ որ զոհաբերութեամբ պիտի ծառայէ իր նորապաշտօնին եւ կրկնեց իր խոր շնորհակալութիւնները:

Երեկոյեան ժամերգութեան աւարտին Գերմանահայոց առաջնորդն էր՝ Գարեգին արք. Պեքճեան որ կատարեց աստլի յանձնումը (գաւազանի տուչութիւն), ապա խօսք առաւ հայերէն (հատուած առ հատուած ֆրանսերէնի կը թարգմանէր Սահակ Սուքիասեան): Գարեգին արք. յայտնեց թէ ուրախ է երկու պատճառներով. նախ որովհետեւ Նորվան արք.ը հինէն կը ճանչնայ եւ իր մտերիմ բարեկամն է, ապա ուրախ է որ ան ընտրուած է առաջնորդ եւ կարեւոր ընտրութիւն մըն է որ կատարուած է յանձին Նորվան արք.ի, ու լիակատար յաջողութիւն մաղթեց նորընտիր առաջնորդին:

Արարողութենէն ետք, հաւաքուած բազմութիւնը առաջնորդուեցաւ Նուրհան Ֆրէնկեան սրահը ուր տեղի կ'ունենար հիւրասիրութիւն մը:

Ընդունելութեան ընթացքին խօսք առաւ Պ. Սուրէն Փանոսեան, Լիոնի շրջանէն, որ հինէն ծանօթ է Նորվան արք.ին: Ան նախ մաղթեց իր ուրախութիւնը որ Ֆրանսայի մէջ թեմ մը հաստատուած է, ապա մանրամասնօրէն տուաւ Նորվան արք.ի կենսագրականը՝ ծնած օրէն Պէյրութ 1940ին, ցայսօր (կենսագրականը հրատարակած ենք 2007 Յունիս 26ի մեր թիւով, ընտրութեան վաղորդայնին): Ապա, անդրադարձաւ ընտրութենէն ետք տարած աշխատանքներուն եւ վերջաւորութեան շնորհաւորեց Առաջնորդը յանուն Թեմական խորհուրդին, Թեմական պատգամաւորներու խորհուրդին, Թեմի բոլոր եկեղեցիներուն, ֆրանքեւհայկական կազմակերպութիւններուն, հուսկ Ֆրանսայի հայ գաղութին ու յաջողութեան վճռական մաղթանքները ըրաւ որպէսզի լաւագոյնս վարէ իր նոր պաշտօնը:

Խօսք առաւ նաեւ Հայաստանի դեսպանը՝ Է. Նալպանտեան որ հայերէն եւ ֆրանսերէն հակիրճ կերպով իր շնորհակալութիւնները փոխանցեց Նորվան արքեպիսկոպոսին:

Յայտագիրը վերջ կը գտնէր Նորվան արք.ի հուսկ բանքով: Ան յայտնեց թէ մեծ պատիւ մը կը զգայ այս սրահին մէջ գտնուելով իր նոր պաշտօնին անցնելուն առթիւ ու շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Փանոսեանին, Պ. Է. Նալպանտեանի, իրենց ջերմ արտայայտութիւններուն համար եւ նոյն առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ բոլոր կրօնական, մշակութային կամ քաղաքական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն որոնք ներկայ էին: Յիշեց որ կու գայ Ս. Իրէնէի քաղաքէն (Լիոն), եւ թէ՛ կարդինալ Պարպարէնի հետ եւ քոյր այլ եկեղեցիներու ներկայացուցիչներուն էքիւմէնիք խոր փորձառութիւն մը ունի եւ վստահ է որ Փարիզի մէջ իր Եկեղեցին պիտի շարունակէ նոյն ուղղութեամբ: «Առիթէն կ'օգտուիմ, ըսաւ Նորվան արք. իր երախտագիտութիւնը յայտնելու համար Ֆրանսայի, որ զինք ընդունած է, Հայաստանեայց Եկեղեցին միշտ հաւատարիմ եւ երախտապարտ պիտի մնայ»:

Սկզբունքով, յայտագիրը Նորվան արքեպիսկոպոսի խօսքերով վերջ գտած էր, բայց անսպասելի կերպով ինքնաբերաբար խօսք առաւ Գիւտ արք. իր կարգին շնորհաւորելու համար նորընտիր առաջնորդը:

Հոս, թող թոյլ տրուի մեզի խորհրդածութիւն մը: Երկար ատեն է Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին այսքան բազմութիւն չէր տեսած, յիշեցնելով տօնական օրերը, այն համոզումով թերեւս որ այս ալ տօնական օր է եւ բան մը փոխուած է Դանիոյ Թագաւորութեան մէջ: Վերջին անակնկալ ելոյթը այն կասկածը արթնցուց թէ արդեօք բան մը փոխուած չէ՞...:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՏԱՖԻ ժամանեց Փարիզ, Դեկտ. 10ին, բայց բանավէճերը չդադրեցան եւ դժգոհութիւններն ալ կը ծաւալին: Ճիշդ էր որ 10 միլիառ եւրոյի պայմանագրեր ստորագրուած են, բայց հոն ալ ոչ մէկ նորութիւն կայ քանի հաստատումն է խոստացուած ապսպրանքներուն եւ Էլիզէի ճաշին ալ աւելի գործի մարդիկ մասնակցած են քան քաղաքական դէմքեր: Նոյն օրը, Մարդկային իրաւանց ենթանախարարը՝ Ռամա Եատէ Էլիզէ կանչուած էր Սարքոզիի դիտողութիւնները լսելու համար: Եթէ նոյնիսկ դէմ չէր այդ այցելութեան, վրդոված էր որ ան կը ժամանէ Մարդկային իրաւանց համաշխարհային օրը եւ չէր վարանած կրկնելու. – «գնդապետ Քատաֆի պէտք է գիտնայ որ մեր երկիրը ոտք սրբելիք գորգ մը չէ, որուն վրայ ղեկավար մը, ահաբեկիչ կամ ոչ, կրնայ իր մեղքերով արիւնոտած ոտքերը սրբել: Ֆրանսա պէտք չէ ընդունի մահացու այդ համբոյրը»: Կը թուի որ Սարքոզի այնքան ալ մտահոգ չէ Մարդկային իրաւանց հարցով եւ աւելի առեւտրական ներկայացուցիչի վերածուած է, բայց այս ճիւղին մէջ ալ Էրպիւսներէն եւ զինուորական կազմածներէն զատ, պէտք է որ կարենայ 14 Ռաֆալ ալ տեղաւորել:

ՊՈՒՏԻՆԻ յաջորդը նշանակուած է Պուտինի կողմէ իսկ, Մարտի նախագահական ընտրութիւններուն համար: Հեռատեսիլէն է, որ Դեկտեմբեր 10ին Պուտին, որու կողքին էին Կրեմլինամէտ կուսակցական չորս ղեկավարներ եւ բուն ենթական՝ Դիմիտրի Մէդվէդեւ, յայտնած

(Շար.ը Դ. էջ)

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄՈՒՏՔԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԿՈՉ՝ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ

Դոկտ. ՀԻԼՏԱ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ-ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Լուրը շատ նոր է: Թերեւս շատեր դեռ չեն լսած: Արդարեւ, քանի մը օր առաջ հասնող հեռապատճէն մը կը տեղեկացնէր՝ «2008–09 ուսումնական տարուանից հայ բանասիրութեան ֆակուլտետում կը կատարուի ընդունելութիւն "արեւմըտահայ լեզու" մասնագիտութեամբ: Ուսուցումը վճարովի է եւ կը կազմի տարեկան 1100 ԱՄՆ տոլարին համարժէք դրամ»: Կը տրուէր նաեւ բնակութեան ծախքերու գինը՝ քաղաքին մէջ վարձքով սենեակի կամ համալսարանի հանրակացարանին մէջ ապրելու պարագաներուն կապուած:

Հայաստանցիք, ցարդ, երբ հարցուէր թէ արեւմտահայերէն կ'ուսուցուի՞ համալսարանին մէջ, միշտ կը պատասխանէին. «այո, անշուշտ, ուսուցւում է»: Կարծէք իրենց համար ալ նոյնքան անհասկնալի եւ անընդունելի կը թուէր, որքան մեզի՝ Սփիւռքահայերուս, որ արեւմտահայերէն չուսուցուի Երեւանի պետական համալսարանին մէջ: Իրականութիւնը քիչ մը տարբեր է սակայն:

Պետական համալսարանի բանասիրական բաժանմունքին մէջ, արեւելահայերէն լեզուի ու գրականութեան ուսումնասիրման նուիրուած 550է աւելի ժամերու կողքին, ցարդ ընդամէնը 30 ժամ միայն յատկացուած էր արեւմտահայ քանի մը հեղինակներու գործերուն, հարեւանցի ծանօթութիւն մը տալով ուսանողներուն: Իսկ արեւմտահայ լեզուի քերականութեան ուսուցում գոյութիւն չունէր, որովհետեւ այդքան քիչ ժամաքանակով կարելի չէ: Այս պայմաններուն մէջ, արեւմըտահայ հեղինակէ մը կարդացուած գրուածքը անմարսելի կը մնար՝ արեւմտահայ լեզուի ծանօթութեան պակասի, լեզուի դարձուածքներու նրբութիւններուն թափանցելու անկարելիութեան պատճառով: Մինչդեռ հիմա, Բանասիրական Փաքիլթէի մէջ արեւմտահայ լեզուի ուսումնասիրման նուիրուած առանձին «ամպիոն» պիտի հիմնուի, ինչ որ բոլորովին տարբեր է արեւելահայերէնի կողքին, 30 ժամով «մի քիչ էլ արեւմտահայերէնից գաղափար ունենալ»էն: Այս լուրը բնական է, որ ուրախութեամբ լեցուցած է հայ լեզուի ներկայ վիճակով եւ մանաւանդ ապագայ կացութեամբ մտահոգուող Հայերու սիրտերը:

Սակայն ՀՀ Կրթութեան Նախարարութեան եւ Երեւանի Պետ. Համալսարանի Բանասիրական բաժանմունքի Գիտական խորհուրդին այս ձեռնարկի իրագործման առջեւ դժուարութիւն մը կայ դրուած, որ վճարումի հարցն է: Գիտենք որ անկախութեան շրջանին, բոլոր համալսարանները վճարովի են դարձած եւ ուսման սակը տարեկան 1800էն 2000 տոլարի միջեւ կը տարուբերի՝ ըստ համալսարանի եւ ըստ ընտրուած ճիւղի: «Արեւմտահայ լեզու» մասնագիտութեան համար թէեւ կազմակերպիչները բարեացակամօրէն միջին սակ մը որոշած են, տարեկան 1100 տոլար, յամենայն դէպս բնակարանի վարձքը եւ սնունդն ալ հաշուելով այս գումարը կրնայ եռապատկուիլ, ինչ որ զգալի խոչընդոտ մըն է: Դժբախտաբար, հայերէնի մասնագիտութիւնը ուրիշ ճիւղերու նման չի խոստանար աշխատանքի բազմաթիւ հնարաւորութիւններ եւ ուսման աւարտին՝ բարեկեցիկ կեանք, որպէսզի շատեր վազեն ու արձանագրուին: Այս նոյն պատճառով ալ բացարձակապէս անյուսալի է, որ հայաստանցի եւ մանաւանդ արցախցի ուսանողներ կարենան այսքան գումար հայթայթել եւ ապագան անորոշ ճիւղի մը արձանագրուիլ, նոյնիսկ եթէ փափաքին: Այսինքն, «արեւմտահայերէնի մասնագէտ»ի վկայականը խայծ մը չէ, որպէսզի սփիւռքահայ, հայաստանահայ կամ արցախահայ ուսանողներ արձանագրուին համալսարանի այս բաժանմունքին:

Սա կը նշանակէ, որ մեր բոլոր ճիգերը կրնան ի դերեւ ելլել: Արդարեւ, թերեւս անհրաժեշտ է յիշել եւ յիշեցնել, թէ Փարիզի Մաշտոց, Հայ լեզուի պաշտպանութեան միութիւնս եւ Երեւանի Խաչատուր Աբովեան մանկավարժական համալսարանի Սփիւռք գիտաուսումնական կեդրոնը (տնօրէն՝ փրոֆ. դոկտ. Սուրէն Դանիէլեան), 2002 տարուընէ սկսեալ միասնաբար կազմակերպած ենք Արեւմտահայ գրական լեզուի ուսուցման փորձնական դասընթացքներ՝ Հայաստանի հանրակրթական դպրոցներուն համար արեւմտահայերէնի ուսուցիչներ պատրաստելով, Հայաստանի Կրթութեան եւ գիտութեան նախարարութեան արտօնութեամբ եւ քաջալերանքով, որ բարձր գնահատած է մեր այս նախաձեռնութիւնը՝ Հայրենիք-Սփիւռք կապերու ամրապնդման առումով: Արդարեւ, նման պատրաստութիւն ստացած ուսուցիչներ, համակողմանի եւ խորացուած ծանօթութիւն ունենալով երկու լեզուներու եւ երկու գրականութիւններու մասին, կրնան առաջին հերթին բարձրացնել Հայաստանեան դպրոցներու մէջ հայերէնի իւրացման մակարդակը աշակերտներու մօտ: Կրնան նաեւ ղրկուիլ Սփիւռք եւ ժամանակաւորապէս փարատել որոշ դպրոցներու ուսուցչական տագնապը (ներկայիս, շատ հայաստանցիներ հայերէնի ուսուցիչ կը դառնան արեւմուտք գաղթելով, առանց արեւմտահայերէնի մասին որեւէ պատրաստութիւն ունենալու, յաճախ արեւելահայերէն դասաւանդելով՝ արեւմըտահայ աշակերտին, ինչ որ անընդունելի է): Այս կողմնորոշումով, Երեւանի Սփիւռք կեդրոնին մէջ վերապատրաստած ենք մօտ 400 ուսուցիչներ, որոնցմէ 35ը արդէն իսկ դասաւանդած են Հայաստանի եւ Արցախի հանրակրթական դպրոցներու 8րդ, 9րդ դասարաններուն մէջ արեւմտահայ լեզու (քերականութիւն) եւ գրականութիւն, շաբաթը չորս ժամ, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով աշակերտներու, տնօրէններու եւ ծնողներու մօտ:

Մեր ջանքերու արդիւնքը անգամ մը եւս փաստուեցաւ այս ամառ: Արդարեւ, 2007 Սեպտեմբեր 4ին, փրոֆ. Սուրէն Դանիէլեանն ու ես հրաւիրուած էինք Ստեփանակերտ, Արցախի Կրթութեան Նախարար Կամօ Աթայեանի կողմէ, մասնակցելու համար Ստեփանակերտի Աշոտ Ղուլեան դպրոցին մէջ կայանալիք արեւմտահայերէնի բաց դասաւանդութեան: Երեւանի Սփիւռք կեդրոնին մէջ մեր նախորդ տարի վերապատրաստած ուսուցչուհիներէն տիկ. Անահիտ Մեսրոպեան, իր նախորդ տարուան աշակերտներու միջոցաւ կ'ուզէր ցոյց տալ իր մէկ տարուան դասաւանդութեան արդիւնքը նախարարին, մեզի եւ Արցախի միւս դպրոցներու ուսուցիչ եւ տնօրէններուն: Բաց դասաւանդութիւնը անցաւ շատ յաջող՝ Արցախի հեռատեսիլի ներկայութեան, որ տարբեր օրերու, երկու անգամ ցուցադրած է այս բաց դասաւանդութիւնը:

Մեր փորձը յաջողած ըլլալով եւ դրական ընդունելութիւն գտնելով պետական շրջանակներու մօտ, արդէն իսկ 2006 տարուան Օգոստոսին, Ծաղկաձորի մէջ կազմակերպուած կրթական համահայկական համագումարի ընթացքին, Հայաստանի Ազգային ժողովի Գիտութեան, կրթութեան, մշակոյթի եւ երիտասարդութեան հարցերու մշտական յանձնաժողովի նախագահ տիկ. Հրանոյշ Յակոբեան յայտարարած էր, որ արեւմտահայերէն գրական լեզուի ուսուցումը շատ շուտով կիրարկուելու է Հայաստանի բոլոր հանրակրթական դպրոցներուն մէջ, որպէս պարտադիր առարկայ, իսկ Կրթութեան եւ գիտութեան նախարար Լեւոն Մկրտչեանն ալ աւելցուցած էր, որ արեւմտահայերէն գրական լեզուն յառաջիկայ տարի պիտի դասաւանդուի նաեւ Պետական համալսարանի Բանասիրական բաժանմունքի ուսանողութեան: Իսկ այս տարի, 2007 Օգոստոսին, երբ կը դասաւանդէի Սփիւռքի զանազան երկիրներէն եկած հայերէնի ուսուցիչներուն, դասընթացքի վերջաւորութեան Սփիւռք Գիտաուսումնական կեդրոն եկաւ Կրթութեան նախարար, պրն. Լեւոն Մկրտչեան, որ զրոյց ունեցաւ ուսուցիչներուն հետ եւ այդ առթիւ իր անմիջական գործակից եւ Կրթութեան նախարարութեան Սփիւռքի բաժնի վարիչ Հրաչ Թադէոսեան յայտնեց, որ այս տարի կարելի պիտի դառնայ Բանասիրական Փաքիլթէի մէջ արեւմտահայերէն ամպիոն բանալ: Զարմանք յայտնեցի, որ այսքան կարեւոր լուր մը աւելի շուտ չեն հրապարակած մամուլով եւ կը բաւականանան այսպէս բերանացի կերպով յայտնելով: Պատասխանեց, որ շուտով կը յայտարարեն մամուլով եւ բացումը կը կատարեն մեծ շուքով, միայն թէ ամէն մանրամասնութիւն դեռ չէ լուծուած:

Արդ, ներկայիս ալ ամպիոնի բացման հետ կապուած կարգադրելի հարցերը դեռ ամբողջովին չեն լուծուած: Սակայն, դէպի գարուն, համալսարանի Գիտական խորհուրդը, ամէն տարուան նման պիտի հրապարակէ բանասիրական փաքիլթէի բոլոր բաժանմունքներու մասնագիտական ուղղութիւնները, ուսուցուող նիւթերու անունները, ընդունելութեան պայմանները, վճարումներու սակը, դասաւանդուող նիւթերու օրերը, ժամերը: Առայդ, այդ ցանկի վրայ այս տարի պիտի նշուին նաեւ մանրամասն տեղեկութիւններ՝ «արեւմտահայ լեզու» մասնագիտութեան մասին, որ նոր կը հաստատուի: Սակայն, նըկատի առնելով որ արեւմտեան երկիրներու մէջ ապրող Սփիւռքահայերը, արեւմտեան սովորութեամբ մէկ տարի առաջուընէ կ'որոշեն թէ յաջորդ տարի ո՞ր համալսարանը պիտի յաճախեն, առանց սպասելու համալսարանի Գիտական խորհուրդի այս պաշտօնական հրապարակումին, յիշեալ յայտարարութիւնը մամուլով կատարած են արդէն, սփիւռքահայ ուսանողներու քայլերը դէպի Հայաստան ուղղելու նպատակով:

Այս բոլոր ջանքերը Հայաստանի եւ Արցախի դպրոցներուն մէջ արեւմտահայերէնը տարածելու նպատակով են բնականաբար, քանի որ այսօրուան աշակերտներուն մէջէն պիտի հասնին վաղուան արեւմտահայերէնի մասնագէտները: Արդ, «մասնագէտ»ի վկայականը անոնք պիտի ստանան Պետական համալսարանի Բանասիրական բաժանմունքէն, որուն մուտքը անհրաժեշտ է դիւրացնել՝ սփիւռքահայ միջոցներով ու չթողուլ, որ «արեւմտահայերէնի բաժանմունք»ը մեռած ծնի:

ԿՈՉ՝ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ

Կը խորհիմ, որ վճարումի դժուարութիւնը կարելի է մէջտեղէն վերցնել «Արեւմտահայ լեզուի կրթաթոշակ» հաստատելով, որմէ օգտուին թէ՛ սփիւռքահայ եւ թէ հայաստանահայ եւ արցախահայ ուսանողներ: Մեր մեծ կազմակերպութիւնները, կրթական եւ մշակութային հաստատութիւնները, ինչպէս՝ Կիւլպէնկեան հիմնարկը, Բարեգործական ընդհանուր միութիւնը, Հայ օգնութեան միութիւնը, Համազգայինը, «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը եւ դեռ բազմաթիւ այլ միութիւններ, եկեղեցիներ ու անհատներ կրնան «Արեւմտահայ լեզուի կրթաթոշակ» հաստատել եւ իրենց յարմար դատած քանակով աշակերտներու հոգը ստանձնել, ապահովելու համար արեւմտահայերէնի ապագան: Ի վերջոյ, պէտք է հասկնանք ազգովին, որ ստեղծուած է մեծ հնարաւորութիւն մը, փրկելու համար արեւմտահայ մեր սքանչելի լեզուն: Պէտք է գիտակցինք, որ մենք մեր միջոցներով ի վիճակի չենք Սփիւռքի մէջ պահպանելու հայերէն խօսակցական լեզուն անգամ, ալ ուր կը մնայ մասնագէտ պատրաստելու, հայագէտ պատրաստելու հարցը: Անիրականանալի երազներով օրօրուելու փոխարէն, խելացութիւն է առանց ժամանակ կորսնցնելու արեւմտահայերէնի կրթաթոշակ հաստատել եւ ԵՊՀ բանասիրականի արեւմտահայերէնի բաժանմունքին համար աշակերտ ճարել: Ասոր համար բաւական է, որ իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն կրթաթոշակի յատկացման պայմաններու մասին մամուլով կատարած իր տարեկան յայտարարութեան մէջ յատուկ կերպով նշէ թէ «արեւմտահայերէնի մասնագիտութեան համար» յատուկ կրթաթոշակ կը յատկացնէ:

Արեւմտահայ հարուստ եւ ըսքանչելի լեզուն, որ 1915էն այս կողմ որբ մնացած է, չվայելելով որեւէ պետական օգնութիւն եւ ըստիպուած է իր գոյութիւնը քարշած պահպանելու ինքն իր միջոցներով, գերմարդկային ճիգերով, այս կերպով զարգացման մեծ հնարաւորութիւն կը ստանայ, եթէ գիտնանք օգտուիլ անկէ: Արեւմտահայերէնի մասնագիտութեան հաստատումը նոր զարկ կու տայ եւ խթան կը հանդիսանայ թէ՛ արեւմտահայերէնի եւ թէ արեւելահայերէնի զարգացման: 1850էն սկսեալ մաքրուած, կոկուած, բիւրեղացած, ճկուն եւ հարուստ արեւմտահայ աշխարհաբարով լոյս տեսած սքանչելի գրականութիւնը կարելի կ'ըլլայ ծանօթացնել Հայաստանի թէ Սփիւռքի ուսանողներուն, որոնք մասնագիտանալով, կարելիութիւնը կ'ունենան լեզուական, ոճական, մտածական նոր երակներ, նոր գանձեր յայտնաբերելու անոր մէջ: Որովհետեւ, հայ ժողովուրդի ստեղծած ազգային գրական ժառանգութիւնը չի սահմանափակուիր միայն արեւելահայ գրականութեամբ, անոր միւս կէսը արեւմտահայ լեզուով ստեղծուած գրականութիւնն է, որ կը լրացնէ զայն: Երկուքը միասնաբար մեր ազգային գրական ժառանգութիւնը կը ներկայացնեն

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԳՏՆԵՐ

Ֆրանսայի նախագահը իր ընտրապայքարի օրերէն շրջանառութեան դրաւ Միջերկրականեան միութեան մը գաղափարը։ Ան համագործակցութեան ընդարձակ դաշտ մը եւ հասարակաց շուկայ մը պիտի ըլլար այդ ծովը եզերող երկիրներուն համար։ Վերջերս յատուկ պատուիրակ մըն ալ միջերկրականեան երկիրները այցելեց, ծրագրին շուրջ կեցուածքներ շօշափելու համար։ Այդ շրջանակին ամէնէն խնդրայարոյցները կը հանդիսանան Թուրքիան եւ Ալժերիան։ Առաջինը կտրականապէս մերժեց Եւրոպական միութեան անդամակցութիւնը միջերկրականեանով փոխարինել, չեշտելով թէ նպատակն է ամբողջական մէկ անդամը դառնալ Եւրոպական միութեան։ Իսկ Ալժերիա գոհացաւ վերապահութիւններ յայտնելով։

Ծրագիրը մեկնած էր հինգնոց երկու խումբ կազմելու գաղափարէն. Սպանիա, Ֆրանսա, Իտալիա, Մալթա եւ Փորթուկալ եւրոպական թեւը պիտի կազմէին, Ալժերիա, Մարոք, Լիբիա, Թունուզ, Մաւրիտանիա՝ ափրիկեանը։ Պիտի աւելնային Յունաստանն ու Եգիպտոսը։

Թունուզեան եւ մարոքեան կառավարութիւնները նեցուկ եղան ծրագրին. մինչ Ալժերիա յայտնեց թէ կը սպասէ յաւելեալ տեղեկութիւններու։ Եգիպտոս եւ Յորդանան անվերապահ գոհունակութիւն յայտնեցին իսկ Փարիզ սկսաւ մտածել որ միջին արեւելեան արաբական այլ երկիրներ ալ կրնան անոնց օրինակին հետեւիլ։

Գերմանիոյ վարչապետը Ա. Մերքէլ շեշտեց թէ Եւրոպայի արեւելեան գօտին որքան ծաւալուն աշխատանքի կը կարօտի տակաւին ու այդ շրջանակը հաւանօրէն պիտի չընդունի որ ջանքերը այլ կողմ ուղղուին. մանաւանդ երբ այլ կողմը յաջողութեան բաւական անորոշ հեռանկարներով է։

Հետաքրքրական էր Պելժիոյ եւ Հոլանտայի կեցուածքը. այդ երկու երկիրները Միջերկրականի վրայ ափ չունենալով հանդերձ, շեշտեցին թէ ուղղակի առնչութիւն կը զգան ծրագրին հետ, Մաղրէպի երկիրներէն, Իտալիայէն, Թուրքիայէն ունեցած իրենց մեծ թիւով բնակիչներուն պատճառով։ Ծրագիրը դրական ընդունելութիւն գտած է Շուէտի, Հոլանտայի, Պելժիոյ կողմէ։

Սպանիոյ, Իտալիոյ վերապահութիւնը բաւական անսպասելի կը նկատուի. անոնց վախը այն է որ Սարքոզի միջերկրականեան խաղաքարտը կը շահարկէ, շրջանային առաջնորդութեան ձգտելով։ Հռոմ սկզբունքին գոհունակութիւն յայտնելով հանդերձ, հասկցուած է որ շատ ուրախ չէ այդ ձգտումին մէջ Փարիզը առանձին ձգելէ։ Իսկ Սպանիոյ իշխանութիւնները որոշ մտահոգութիւն ունին, մաղրէպեան շուկաներուն տիրելու Ֆրանսական նպատակ նշմարելով։

ՔԱՂՀԱՆ

եւ կարելի չէ այդ հարստութեան մէկ մասով միայն սահմանափակուիլ։ Արդ, անհրաժեշտ է կարելիութիւն ընծայել մեր նոր սերունդին ծանօթանալու եւ տէր կանգնելու մեր ազգային գրական ժառանգութեան վտանգուած մասին։ Չմոռնալ նաեւ, որ արեւմտահայ գրականութեան էջերէն արեւմտահայ ժողովուրդի դարաւոր պատմութիւնն է որ կ'արտացոլայ։ Արեւմտահայ ժողովուրդի կենսագրութիւնն է այդ պատմութիւնը, որուն տառապանքով, մաքառումով եւ արիւնով գրուած էջերուն պիտի ծանօթանան արեւմտահայերէնի մասնագիտութեան թեկնածու ուսանողները։ Նաեւ սփիւռքահայ ժողովուրդի հոգերանութիւնը եւ լեզուամտածողութիւնն է որ թաքնուած է այնտեղ, զոր բացայայտելու կարելիութիւնը պիտի ունենան Հայաստանցիք, ինչ որ բացառիկ նշանակութիւն ունի Հայաստան–Սփիւռք կապերու ամրացման տեսակէտով։ Այդ ծանօթացման շնորհիւ է որ երկու ժողովուրդներու մերձեցումը, փոխադարձ համակրութիւնը կարելի կը դառնայ։ Նաեւ, սփիւռքահայ ժողովուրդի մտաւոր արժէքին հանդէպ յարգանքի առաջին արտայայտութիւն մըն է Հայաստանի իշխանութիւններուն արեւմտահայերէնի հանդէպ այս կեցուածքը, որ կը նշանակէ, թէ կը մօտենանք «Մէկ ազգ, մէկ մշակոյթ» նշանաբանին։ Եւ ասիկա, որքան հոգեբանական, նոյնքան եւ քաղաքական նշանակութիւն ունի, աշխարհին ցոյց տալով որ մէկ է Հայութիւնը եւ Հայաստանի պետութիւնը իր հովանաւորութեան տակ կ'առնէ արեւմտահայ լեզուն։

Այս որոշումը ուրախութեամբ եւ յոյսով կը լեցնէ Սփիւռքահայերուս սիրտերը։ Անհրաժեշտ է, որ գործակցինք Հայաստանի Կրթութեան նախարարութեան՝ կրթաթոշակ հաստատելով եւ մասնագէտներու պատրաստութեամբ փրկելով մեր լեզուն եւ սփիւռքահայու մեր ինքնութիւնը։

Հ. Գ.-Փ.

Փարիզ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Կլէնտէյլի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Նոյ. 27ին, տեղի ունեցած է Խրիմեան Հայրիկին նուիրուած հանդիսութիւն մը, կազմակերպութեամբ Ազգային Առաջնորդարանի առաքելութեան տարածման յանձնախումբին։ Ներկայ եղած են 500 հոգի։ Բացումը կատարելով հանդիսավարուհին՝ Թամար Սէրայտարեան, վեր առած է Աստուծոյ հաւատացեալ ծառայ եւ մեր Զարթօնքին առաջատար մէկ ռահվիրան ըլլալու Խրիմեան Հայրիկի արժանիքները։ Բանախօսը՝ Պարթեւ վրդ. Կիւլիւմեան, իբրեւ հիմք օգտագործելով Խրիմեան Հայրիկի կեանքին ու գործունէութեան իրերայաջորդ հանգրուանները, ներկայացուցած է Մկրտիչ Խրիմեանի ուրուագիծը, սկսելով անոր մանկութենէն, հասնելու համար էջմիածնի Աթոռի գահակալութեան։ Ապա, բանախօսը անդրադարձած է Խրիմեան Հայրիկի կողմէ Թերթերու հրատարակութեան, Հայաստանի մէջ արդիական մօտեցումով առաջին դպրոցի եւ առաջին տպարանի հաստատման, Պոլսոյ պատրիարքութեան ստանձնումին եւ Թրքական իշխանութեան կողմէ անոր դէմ շղթայազերծուած հալածանքներուն, դաստիարակչական խորքով անոր հատորներուն, Հայ դատի պահանջատիրութեան գծով անոր մղած պայքարին եւ այլն։ Փակման իր խօսքին մէջ առաջնորդ Մուշեղ արք. Մարտիրոսեան շեշտած է, թէ Խրիմեան Հայրիկի վախճանման 100ամեակը առիթ է վերանորոգելու անոր պատգամով մարմնաւորուած ուխտը՝ ընկրկումներ չունենալ մարտահրաւէրներու դիմաց եւ գնահատել եկեղեցական ու ազգային մեր սրբութիւնները։ Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԴԻՊԻ ՍՓԻՒՌՔ ՔԱՅԼԱՐՇԱՒԻ ՏԱՐԻՆԵՐ

հրատարակութիւն
« Սփիւռք »
գիտաուսումնական կենտրոնի

Երեւան 2007

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՃՈԶԷՖ ՄԱԼԼՈՐՏ ՈՒԻԼԻԸՄ ԹԸՐՆԸՐ

Երբ Քամուչինին ու Թըրնըրը նորից եկան այստեղ, ցուցահանդէսն արդէն փակուելու վրայ էր, ոչ ոք չկար։

Թըրնըրը երկար չկանգնեց Այվազովսկու «Փոթորիկ» եւ «Քաոս» նկարների առջեւ։ Նրա ամբողջ ուշադրութիւնը կլանել էր «Նէապոլիտանական գիշերը»։ Եւ մոռացաւ Քամուչինիին, որը նրան եռանդագին պատմում էր Այվազովսկու մասին, մոռացաւ նոյնիսկ, թէ որտեղ է գտնւում։ Թըրնըրին լաւ ծանօթ էր Իտալիան, նրա ամէն մի անկիւնը։ Այվազովսկու նկարում պատկերուած էր Նէապոլի ծովածոցը լուսնեակ գիշերին։ Տարեց նկարիչը բազմիցս եղել էր այնտեղ եւ տեսել նոյնպիսի գիշերային երկինք ու խաղաղ ծով եւ նոյնպիսի կայծկլտուն լուսնի արահետ, որ արծաթին էր տալիս ծովածոցի խորհրդաւոր հարթութեան վրայ։

Թւաց, թէ ժամանակը յետ է գնացել։ Յիշեց, ինչպէս տարիներ առաջ, երբ առաջին անգամ եկաւ Նէապոլ, իրիկնադէմ էր, եւ լուսինը նոյնպիսի շողերով էր պատել ծովն ու Վեզուվը։

Թըրնըրը սկսեց բծախնդրօրէն որոնել, թէ որտեղ կարող էր թերացած լինել նկարիչը. գուցէ ջրի մեղմ ծփանքի պատկերման մէջ, որ այն ժամանակ, լուսնի լոյսի տակ, նրան հրոյ կայծկլտուն դաշտ էր թւացել։ Ոչ, նկարիչն ամէն ինչը նկատել եւ տեսածը յանձնել էր կտաւին։ Քամուչինիի բարձր ծիծաղը՝ լուսամուտի առջեւից, որտեղ կանգնած դիտում էր ներքեւից անցնող կարնաւալային տողանցը, սթափեցրեց Թըրնըրին։ Նա շուռ եկաւ Քամուչինիին եւ, Այվազովսկու նկարը մատնացոյց անելով, ասաց.

– Դեռ ոչ ոք խաղաղ ջրի մակերեսն այսպէս չի պատկերել։ Այս մեծ նկարչի ստեղծագործութիւնն ինձ իրականութիւն թւաց։ – Եւ մի փոքր մտածելով աւելացրեց, – սինիոր Քամուչինի, ես ինձ երջանիկ կը զգայի, եթէ հանդիպէի այդ հանճարեղ պատանու հետ։

– Ես գիտեմ, թէ որտեղ է ապրում նա, հէնց հիմա էլ կարող ենք ուղեւորուել նրա մօտ։ Բայց, աւելի լաւ չէ՞ լինի եթէ երեկոյեան գնանք կարնաւալի։ Առաւօտեան ես տեսայ իմ բարեկամ սինիոր Նիկոլօ Գոգոլին՝ այդ յայտնի ռուս գրողին, եւ նա ինձ ասաց, որ Այվազովսկու եւ միւս ընկերների հետ այսօր մասնակցելու են կարնաւալին։ Նոյնիսկ ասաց, թէ որտեղ կարող եմ գտնել իրենց։

Քամուչինին շատ էր ուզում համբաւաւոր անգլիացի նկարչին ցոյց տալ կարնաւալը, որը իւրաքանչիւր հռոմէացու պարծանքն էր. ի վերջոյ նրան յաջողուեց համոզել մարդախոյս Թըրնըրին, այնքան, որ մեծ էր նրա ցանկութիւնը տեսնելու ռուս նկարչին, որն այդպէս զարմացրել էր իրեն իր տաղանդով։

Ամբողջ Հռոմը թափուել էր Գորսօ հրապարակն ու կից փողոցները։ Իրիկնային աղջամուղջը արագօրէն տեղի էր տալիս գիշերուայ խաւարին։ Ամէն մարդ վառեց կարնաւալային լապտերիկը։

Գոգոլը սիրում էր այս օրերին խառնուել հռոմէացիների աղմկոտ խմբերին։ Ուրախ պարերը, սրամիտ կատակներն ու դիմակաւորուած մարդկանց երթը նրան յիշեցնում էին հարազատ Մալոռուսիան, նրա երաժշտասէր, ուրախ ժողովրդին։ Գոգոլի՝ ժողովրդական տօնախմբութիւնների հանդէպ ունեցած այս սէրն ու համակրանքը անկեղծօրէն բաժանում էին նրա երիտասարդ բարեկամները՝ Շտերնբերգն ու Այվազովսկին։ Այսօր նրանց էր միացել նաեւ Վէքին, որը վերջերս համարեա երբեք չէր բաժանւում Այվազովսկուց։

Այվազովսկին ու Վէքին սպանացու չոբեր էին հագել, իսկ Գոգոլն ու Շտերնբերգը ուկրաինացի պատանիներ էին՝ կապոյտ լայն շալվարներով ու ասեղնագործած սպիտակ վերնաշապիկներով, ոտքերին՝ երկարաճիտ կարմիր կօշիկներ, գլուխներին էլ գառան մորթուց կարած բարձր փափախներ։ Քամուչինին, Թըրնըրի հետ միասին ճանապարհ ճեղքելով երգ ու պարով տարուած ամբոխի միջով, Գոգոլին եւ նրա ուղեկիցներին տեսաւ այն ժամանակ, երբ սրանք իտալական սովորութեան համաձայն ալիւր շաղ տրուած դիմակները հանելով, քըրտնած դէմքերով ողջունում էին նրանց։

Քամուչինին Թըրնըրին ցոյց տուեց Այվազովսկուն, բայց այդ րոպէին մի մեծ սայլ եկաւ փակեց նրանց առջեւն ու մի խումբ դիմակաւորուած կանայք ուրախ քչքչալով սկսեցին բոլորի վրայ ալիւր տեղալ։ Իսկ երբ սայլը շարժուեց, Այվազովսկին եւ նրա ընկերներն այլեւս չկային։ Ամբողջ մի ժամ ապարդիւն որոնումներից յետոյ Թըրնըրը հրաժեշտ տուեց Քամուչինիին, պայմանաւորուելով հանդիպել յաջորդ առաւօտեան։

Համարեա լուսացել էր, երբ Այվազովսկին վերադարձաւ տուն։ Բայց ժամը եօթին նա արդէն ոտի վրայ էր եւ ուրախ ու անհամբեր անցաւ գործի։

Սինիորա Թերեզան, որի տանը նկարիչը սենեակ էր վարձակալում, լսելով նրա ոտնաձայներն արուեստանոցում, միայն օրօրեց գլուխն ու ափերն աղօթանքով միացրեց իրար։

Երբ Թըրնըրն ու Քամուչինին ներս մըտան, նրան այդ դիրքում էլ գտան։ Սինիորա Թերեզան առաջին անգամը չէ, որ տեսնում էր իտալացի համբաւաւոր մաէսթրոյին եւ միշտ պատշաճ յարգանքով էր դիմաւորել նրան։ Բայց այս անգամ նա ձեռքերը թափ տուեց եւ իր ամբողջ գիրուկ կերպարանքով փորձեց փակել տարաժամ հիւրերի ճանապարհը, այնպէս, որ սրանք ակամայ յետ քաշուեցին։

– Սինիոր Քամուչինի, – սկսեց արդարանալ նա, – դուք գիտէք, թէ ինչպիսի ուրախութեամբ եմ միշտ դիմաւորում ձեզ, բայց... առաւօտեան ժամերը սըրբազան ժամանակ են սինիոր Այվազովսկու համար... Նա աշխատում է եւ ոչ ոքի չի ընդունում։ Ներող եղէք...

Սինիորա Թերեզային արդէն թւում էր, թէ տարել է անհրաժեշտ յաղթանակը, բայց Քամուչինին չկորցրեց իրեն եւ արագօրէն վրայ բերեց.

– Սինիորա, մաէսթրօ Այվազովսկուն շնորհ է բերել անգլիացի մեծ նկարիչ, Թագաւորական Ակադեմիայի անդամ սըր Ժոզէֆ Մալլորտ Ուիլիըմ Թըրնըրը։

(Շար. 125)

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**, **réalisateur**

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL
DE DESSINS ANIMES
ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian,
Robert Sahakiantz, A. Vatian
et Lévon Atamian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴԶԷՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes !»

.....JOURNEES
PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16
DECEMBRE
de 10h à 18h

Ցուցահանդէս—
Հայերէն
եւ ֆրանսերէն
գիրքերու
վաճառք

Exposition —
Vente de livres
en arménien
et en français

Մի մոռնաք կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

(Շար. Ա. էջէն)

է իր նախընտրութիւնը: Պուտին չեշտած է որ Մէդվէդեւը կը ճանչնայ 17 տարի է, այդ տարիներու երկայնքին միասին աշխատած են: Ներկայիս ան առաջին փոխ վարչապետն է:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ, փոթորիկի հետեւանքով ձկնորսական նաւ մը ընկղմած է, ճամբորդներէն 44ին մահուան պատճառ ըլլալով: 70–80 ճամբորդները Սոմալիցի, Իրաքցի եւ Պաղեստինցիներ եղած են, նաւ մտած Իզմիրի մէկ ծովեզերքէն, ապօրէնի կերպով Յունաստան անցնելու նպատակով:

«ԶՈԷԻ ՏԱՊԱՆ»ին վեց Ֆրանսացիները որոնք Չատի մայրաքաղաքը կը մնան, հաւանաբար կը դատուին ոճրային ատեանին առջեւ, ամսուան մը ընթացքին: Չատի դատաւորը մերժած է Ֆրանսացիներուն փաստաբաններուն դիմումը՝ դէպքերը յանցանք նկատել եւ ոչ ոճիր: Անպարտ հռչակուեցան այն երեք լրագրողները, որոնք արդէն Ֆրանսա վերադարձած էին:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահական ընտրութիւնը ութերորդ անգամ ըլլալով յետաձգուեցաւ Դեկտեմբեր 10ին. կրկին որեւէ համաձայնութիւն կարելի չէր եղած գոյացնել:

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne
de la Jeunesse et de la Culture
de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL

une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la :
MAJC
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն է Ս. Յակոբ
Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կենդանի եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:

Ժամը 12.30ին, Կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11.15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի «Էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ողբացեալ ընկերուհիներուն յիշատակին տրուած հոգեճաշին առիթով. –

Տիկին Ֆիլի Ալթունեան 30 եւրօ, Տիկին Ժանին Պարսամեան 20, Պ. Ժագ Պասմաճեան 100, Պ. Օննիկ Ագաշեան 50, Տիկին Մարի Ժ. Խաչատուրեան 50, Պ. Յակոբ Գույումճեան 60, Պ. Ռիշար Սնանեան, Տիկին Լիւսի Զապունեան 50ական, Տիկին Աղաւնի Առաքելեան 200, Պ. Ժագ Գարափընար 30, Պ. Տիգրան Ջերչեան 40, Տիկին Տընիզ Քոծարիքեան 30, Տիկին Մարկրիթ Կէլօ 30, Պ. Րաֆֆի Ագաշեան, Տիկին Մելինէ Սայրիմ, Տիկին Սեդա Ագաշեան 50ական, Ոմն 20, Տիկին Մարկրիթ Բարխեան 30, Պ. Ժան Ջիլինկիրեան 50, Պ. Ժագ Մանուկեան 200, Տիկին Սեդա Ուսթուլիկեան 350, Պ. Ա. Յովնանեան, Տիկին Անի Առաքելեան, Տիկին Վերժին Ուզունեան 30ական, Տիկին Լուիզ Պէրպէրեան 50, Տիկին Սեդա Մուրատեան 25, Տիկին Իսկուհի Գասնիկեան, Պ. Սարգիս Մուրատեան 20ական, Տիկին Վերոնիք Գույումճեան 30, Պ. Սարգիս Պարպարեան 20, Տիկին Մելինէ Ղազարեան 40, Պ. Խտ. եւ Ս. Մատիլեան 100, Պ. Կարապետ Փափազեան 30, ՕրՕր. Անոյշ եւ Յովիկ Մատիլեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէրեան 30, Տիկին Գաթրին Ուէֆ 100, Պ. Ալպէր Լամպէրաքի 50:

(Վերջ)

□

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.
Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou

- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

50ème ANNIVERSAIRE
de la consécration
de l'église apostolique
arménienne
St Grégoire
l'Illuminateur
de Chaville
1957 — 2007

— **10h** : Messe puis Requiem en l'Eglise;
— **A partir de 12h30** : **Repas** — (Film-souvenir — Partie artistique — Tombola).

DIMANCHE 16 DECEMBRE

Réservations :
01. 47. 09. 23. 18 ou 06. 34. 06. 51. 91

— Participation aux frais —

Atrium de Chaville
3 Parvis Robert Schumann
92370 Chaville

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.–ՖՐԱՆՍ–ի
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Յունուար 12ին:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 13
JEUDI
13 DECEMBRE
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը: 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-83 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·850 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21·850

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ԵՐԿԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ

Պոլսոյ մէջ Նոյեմբեր 29 – Դեկտ. 2, Թուրքիայէն չորս, Հայաստանէն վեց երիտասարդի մասնակցութեամբ «Հայեւ-Թուրք երկխօսութեան ընդլայնում»ի աշխատանքային օրեր տեղի ունեցած են. ձեռնարկը կազմակերպած են Ֆրիտրիխ Նաուման Հիմնարկին Հարաւային Կովկասի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները: Մասնակիցներուն ըսուած է թէ իրենց խօսակիցը լաւագոյնս հասկնալու համար իրենք զիրենք անոնց տեղը դնեն եւ այդպէս ձեռք առնուին հարցերը: Օրակարգի նիւթեր եղած են Ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումին ուղղուած Ափիւռքի եւ Հայաստանի ջանքերը, Հայաստանի հողային պահանջը, Ղարաբաղի հարցը, Թուրքիոյ մերժողական կեցուածքը, Ղարաբաղի հարցին Թուրքիոյ մասնակցութիւնը, եւն.:

Աշխատանքային օրերու մասնակիցները առաջարկած են որ Հայաստանի ու Թուրքիոյ համալսարաններուն միջեւ յօդուածներու մրցում մը կազմակերպուի, լաւագոյն նկատուածները երկու երկիրներուն մէջ հնդական օրուան արձակուրդներ անցընեն. երկրորդ առաջարկ մը կը վերաբերի միասնաբար հիմնելի համացանցի կայքէջի մը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ Ռ. ԶԱՐԱՔՕԼՈՒ ԿՐԿԻՆ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԱԾ

Ծանօթ հրապարակագիր եւ հրատարակիչ Ռ. Զարաքօլու կրկին ամբաստանուած է պատժական օրէնքին 301րդ յօդուածով՝ Թրքական ինքնութեան անարգումով: Ան կը նկատուի մեղկ որ «վարկաբեկած եւ ծիծաղելի վիճակի մատնած է Հանրապետութիւնը» եւ «անարգած Աթաթիւրքի յիշատակը»: Կրնայ մինչեւ 7 տարուան բանտարկութեան դատապարտուիլ: Այս ամբաստանութիւններուն հիմ ծառայած են անոր հրատարակած երկու հատորները, Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով: Առաջինը իգմիրցի Կարապետ Խաչերեանի յուշերն են (Տ. Սահակեան), երկրորդը՝ «Իրականութիւնը պիտի փրկէ մեզ»ը (Ճ. Ճերճեան): Անոնց թարգմանիչն ալ, Աթիլլա Թույկան, նոյնպէս ամբաստանուած է ու կրնայ նման պատիժ մը կրել:

Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը Դեկտեմբեր 11 թուակիր հաղորդագրութեամբ մը ուշադրութիւն հրաւիրած է Զարաքօլուի ամբաստանութեան վրայ, շեշտելով թէ Թուրքիոյ մէջ որքա՛ն ակներեւ է արտայայտութեան ազատութեան կաշկանդումը եւ Հայկական Հարցին հաշտարար մօտեցումի մը բացակայութիւնը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ՀԱՐՑԸ ԵՒ «ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ»Ը

Հայաստանի անկախութեան աւելի քան մէկուկէս տասնամեակը լիուլի բաւարար է հասկնալու որ իշխանութեան դիրքերէ –քաղաքական, մշակութային, մտաւորական– ոչինչ կարելի է յուսալ ուղղագրութեան վերադարձին ուղղութեամբ: Այնքա՛ն օտար, հեռաւոր կրցան մնալ այդ դիրքերու տէրերը կենսական այս հարցին, որ փառք տալ պէտք էր երբ գոնէ դադրէին ոգի ի բոին խանգարելէ եւ խնդիրը մնար բնականոն ընթացքի մէջ:

2007 թուականի վերջին ամիսները ցուցնող այս պայքարին մէջ պախարակելի ու ամօթալի պարտութեան հանգրուան մը արձանագրեցին. նոյն ատեն անձնատուութեան ամէնէն անսպասելի դրուագ մը: Ատոնց պատասխանատուութիւնը կը վերաբերի երեք դարէ ի վեր մեր մշակոյթին, պատմութեան միջնաբերդ նկատուած Մխիթարեան Միաբանութեան. իր անցեալով ու աւանդութեան շարունակութեան յոյսը պահպանած ներկայով այդ հիմնարկութիւնը կարեւոր կռուան մըն էր ուղղագրութեան պայքարին: Ցղումի գերագոյն կէտն էր ան ու անսխալական իրաւարարը՝ ամէն տարակոյսներու, վերապահութիւններու, տկարութիւններու դէմ:

Գեղատիպ ալպոմ մը որ կու գայ Երեւանէն, կը յայտարարէ արար աշխարհին թէ այդ բերդը ինկած է: Այլեւս ոչ ոք պիտի կրնայ որպէս ուղղագրութեան տէր, կռուան, ծառայ, այդ հասցէն ցոյց տալ վարանողին, տատամսողին: Բերդը ինկած է սովետական գրելաձեւի նահինին մէջ ուր «Մխիթարյան միաբանության» թեւատ խրտուիլակ մը կը տապլտկի: Ալպոմը այդ «միաբանության հավաքածուից» խտացի նկարիչներու Հայոց պատմութեան դէմքերու, դրուագներու նիւթով գծանկարներ կը խմբէ. գործեր որոնք ի մի հաւաքուած են «Հայ իտալական բարեկամութեան օրեր»ու առթիւ: Հրատարակուած է 2006ին, կամ 2007ին, քանի որ երկու թուականներն ալ կան հոն.

Անշուշտ, անմիջապէս պիտի ըսուի որ հրատարակութիւնը եղած է «միաբանության» եւ Հայաստանի Հանրապետութեան Արտաքին գործերու նախարարութեան կողմէ: Ուստի գործածուած է «պետական» գրելաձեւը: Բայց –երբէ՞ն ի վեր «պետական» այդ մակնիշը Սփիւռքին, մանաւա՛նդ Մխիթարի ժառանգութեան նման աներեր նկատուած միջնաբերդի մը մեղսակցութեան գրաւական է: Սովետական տիրապետութեան տարիներն իսկ չէին յաջողած նկել ու ենթարկել մեր արժէքներուն գիտակից պահապանները: Այսօր, անկախութեան օրո՞վ Մխիթարը նման մեղսակցութեան պիտի մղուէր սովետական աւելցուքի մը աւերին:

Կրնայ հազար արդարացում նարլիլ կատարուածին. «պետական»ին հետ վճարողի, գործածութեան կալուածի նախատեսումներու, կամ այլ ազդակներու պարնչութիւններ սեղան բերուիլ: Բայց ոչինչ պիտի կրնայ լուեցնել ծափն ու ծիծաղը այն դեւերուն որոնք պար բռնած են «Մխիթարյան միաբանության» խրտուիլակին շուրջ...

Թ. ԱՐՓԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԷՐԻ սրտին վրայ երկու յաջորդական ռմբափորձեր գործուած են Դեկտեմբեր 11ին եւ որոնց տէր եղած է ալ–Քաիտայի մաղրէպեան ճիւղը: Մեռեալներու թիւը անորոշ է, քանի իշխանութիւններուն համաձայն 26 մեռեալ կայ, բայց ըստ հիւանդանոցներուն եւ այլ աղբիւրներու՝ մեռեալներու թիւը 72 է, թերեւս աւելի: Արարքը պատահած է Պէն–Աքնունի թաղամասը: Առաջին ռմբափորձը տեղի ունեցած է Սահմանադրական խորհուրդի եւ Գերագոյն ատեանի շէնքերուն առջեւ, երկրորդը՝ Հիտրայի թաղամասը, ՄԱԿ-ի Գաղթականաց մարմնին կեդրոնատեղիին առջեւ: Այս տարուան ընթացքին, նախորդ ռմբափորձերը գործուած էին Ապրիլ 11-ին եւ Յուլիս 11ին, ինչ որ ճակատագրական թիւի կը վերածէ այդ թիւը: Զոհերուն մէջ կան նաեւ ՄԱԿ-ի պաշտօնատարներ, բայց հոս ալ ճիշդ թիւերը կարելի չէ գիտնալ: ՄԱԿ-ի քարտուղարին՝ Պան քի–Մունի համար «վատ եւ զզուելի յարձակում մըն է ընդդէմ քաղաքացիներու, որոնք կ'աշխատէին մարդկային բարձրագոյն իտէալներուն համար»: Ամէն կողմ արդէն դատապարտումները չեն փոխուիր, քանի անգամ մը եւս զոհերը անմեղ անձեր են: Ստանձնող խումբը՝ «ալ–Քաիտա իսլամական Մաղրէպին համար», սալաֆիստ շարժում մըն է, որ կը ձգտի միջազգային բնոյթ տալ իր արարքներուն: Յարդ աւելի քան վեց արարքներ գործած է օտար հաստատութեանց դէմ: 2007 Յունուարին է միայն, որ իր բուն անունով հրապարակ ելած է եւ այդ առթիւ Պէն–Լատէնի աջ բազուկը՝ Այման ալ–Զաւահարի ողջունած էր նախորդ արարքը (2006 Սեպտ. 11) յայտարարելով՝ «օրհնուած միութիւն մը որ ոսկոր մը պիտի ըլլայ ամերիկացի եւ ֆրանսացի խաչակիրներու կոկորդին մէջ»:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ քրիստոնեայ մէկ արուարձանը, նախագահական պալատին մօտ, ռմբափորձ մը գործուած է Սեպտ. 12ի առաւօտուն, թակարդ կառքի մը միջոցաւ: Առաջին տեղեկութիւններու համաձայն չորս մեռեալ կար եւ եօթը վիրաւորներ: Բոլոր զոհերը զինուորականներ են եւ անոնց մէջ է զօր. Ֆրանսուա Էլ–Հաճ, որ պէտք է փոխարինէր զօր. Սլէյմանը որպէս բանակներու հրամանատար, եթէ ան նախագահ ընտրուէր: Մեռած է, ինչպէս իր թիկնապահը, երբ բնակարանէն դուրս կ'ելլէր: Բազմաթիւ կառքեր ալ վնասուած են թաղին մէջ, թակարդ կառքի պայթումէն:

ՔԱՏԱՖԻԻ այցելութիւնը կը շարունակէ բանավէճի եւ զանազան միջադէպերու առիթ տալ: Դեկտեմբեր 11ին, ինչպէս նախապէս ալ յայտարարուած էր, Քատաֆի Ազգային ժողովի շատ սեղմ շրջանակի մը կողմէ ընդունուեցաւ, չկրցաւ սրահը մուտք գործել: Ցերեկին ալ, հեռատեսիլի Բ. կայանէն յայտարարած էր որ Սարքոզի երբեք մարդկային իրաւանց մասին չէ խօսած իրեն Էլիզէի ընդունելութեան ատեն, ինչ որ Սարքոզի ըսած էր եւ հաստատուած իր խորհրդականին՝ Գլոտ Կէանի կողմէ: Քատաֆի նոյնը կրկնած էր Ռից պանդոկին մէջ, ուր կը հանդիպէր կարդ մը անձնաւորութիւններու և մտաւորականներու: Կրկին անդրադառնալով Մարդկային իրաւանց, շեշտած էր թէ Ֆրանսա ինք չի յարգեր Մարդկային իրաւունքները իր երկիրը գաղթողներուն համար: Քատաֆի կրկին հանդիպում կ'ունենար Սարքոզիի հետ Դեկտ. 11ին Էլիզէի մէջ: Նախագահը ամէն անգամ կը ջանայ արդարացնել Քատաֆիի այցելութիւնը, երբեմն նոյնիսկ հեգնանքով, ինչպէս ըսած էր նախորդ օրը, ձաղկելով քննադատողները, «որոնք դասեր կու տան, երբ սուրճ կը խմեն պուլվ. Սէն–Ժերմէնի Ֆլորի սրճարանը», ակնարկելով փիլիսոփաներու, գլխաւորաբար Պերնար Անրի Լեւիի: Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի որ 10 միլիառ եւրոյի վաճառքն ալ շատ ապահով չէ եւ միայն 21 Էրպիւսի հարցն է որ ճիշդ է, մնացեալը խօսքերու կը վերաբերի միայն:

ՊՈՒՏԻՆԻ թեկնածուն նախագահական ընտրութեան համար, ելոյթ մը ունեցած է հեռատեսիլէն Դեկտ. 11ին: Այդ ելոյթին ատեն, Մեդվեդեւ յայտարարած է որ պատրաստ ըլլալով թեկնածու ըլլալու

(Շար·ը Դ· էջ)

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՄԲԱԿԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Փոքրամասնութիւններու իրաւունքներու միջազգային խմբակին տարեկան տեղեկագիրը լուրջ ամբաստանութիւններ ուղղած է Թուրքիոյ. ըսուած է որ հոն ճանաչում չունին ցեղային, մշակութային, կրօնական, լեզուական միլիոնաւոր թիւերով փոքրամասնութիւններ: Իսկ Հայեր, Քիւրտեր, Լազեր, Ռոմաններ եւ ուրիշներ միշտ խտրական վերաբերումի թիրախ ու սպառնալիքին ենթակայ կ'ըլլան չեչտուող ազգայնամոլութեան:

Տեղեկագրով ըսուած է թէ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան հոլովոյթը կարեւոր քայլեր թելադրելով հանդերձ Թուրքիոյ, փոքրամասնութիւններու իրաւունքներուն յարգանքի մարզին մէջ տակաւին շատ ու շատ ընելիքներ կան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԳՈՂԵՐՈՒ ՑԱՆՑ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԱԾ

Ապահովութեան սպասարկութիւններու եւ ոստիկանութեան միասնական հետախուզութեան շնորհիւ ձերբակալուած է չարագործներու խմբակ մը որ ինքնաշարժերու գողութիւն կ'ընէր: Գողցուած ինքնաշարժերը «փրկագին»ի մը սակարկութեան նիւթ կ'ըլլային գողերու եւ տէրերուն միջեւ: Եթէ տէրը պահանջուած գումարը վճարելու յօժարէր, կը վերատիրանար իրմէ գողցուածին: Անհամաձայնութեան պարագային ինքնաշարժը կը վնասուէր, կամ կը հրկիզուէր:

ԳԱՂՏՆԻ ՆԻՒԹԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիտութիւններու ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկը նախաձեռնարկ եղած է հայերէնի թարգմանելով հրատարակելու Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած «Յոյժ գաղտնի» հատորին Հայաստանի վերաբերող հատուածները: Հոն պիտի ընդգրկուին 1923–29 տարիներուն Հայաստանէն Մոսկուա ղրկուած գաղտնի նիւթերը եւ փաստաթուղթերը:

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԸ Ո՛Ր ԴՌՆԷՆ ԿԸ ՄՏՆԷ ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

Երեւանի Համալսարանին մէջ արեւմտահայերէնի բաժին մը բանալու Հայաստանի պատկան իշխանութիւններու յապաղած տրամադրութիւնը հասկնալի է որ խանդավառութեան զգացումներ արթնցնէ. բայց այդ հակազդեցութիւնը իրականութեան մէջ պէտք է բացատրել ո՛չ այնքան արեւմտահայութեան լեզուին ու անոր ընդմէջէն մշակոյթին մտահոգութեամբ. այլ՝ աւելի այն տեւեալով որ վերջապէս այդ իշխանութիւնները գիտակցեցան թէ կարելի չէ յօժարիլ ազգային հարստութեան մը անտարբերութեամբ կորուստին: Կորուստ, յատկապէս Հայաստանի ներկայի ու յաջորդական սերունդներուն համար, որոնցմէ առանց Մոսկուայի մը արդարացումին կը խլուի հարազատ ժառանգութեան մը հիմնական մէկ բաժինը: Աւելի քան մէկուկէս տասնամեակէ ի վեր տեւող այս վիճակը ամէնէն չեշտ ապացոյցն է «Մե՛նք» գոռացող լոզունգներու եւ «Ես ու Դուն»ի իրականութեան հակադրութեան:

Հիմա, ըստ Հ. Գալֆայեան-Փանոսեանի ունեցած ու հաղորդած տեղեկութեան, որոշուած է վերջ տալ մսխումին: Այնքան ալ կարեւոր պիտի չըլլայ բծախնդրութիւնը թէ որոշումին մէջ ի՛նչ համեմատութիւն ունեցած են թերացում մը դարմանելու անկեղծ միտումը եւ այդ թերացումին մասին մեծ մասով սփիւռքեան տրտունջներ լռեցնելու նպատակը: Արդէն գործին կիրարկումը պատասխան պիտի բերէ հետաքրքրութեան: Սակայն այս փուլէն իսկ այդ կիրարկումը կապուած է կարգ մը խնդիրներու:

Առաջինը արեւմտահայերէնի բաժնին մէջ դեր ստանձնելիք տարբերուն կը վերաբերի: Ո՞վ կը նախատեսուի այդ պատասխանատու գործին համար: Եթէ մասնագիտական ընդունելի մակարդակը չըլլայ որոշիչ չափանիշը, պիտի նշանակէ թէ անգամ մը եւս խնդրոյ առարկայ է երեւոյթ փրկելու միտումը եւ ոչ՝ գիտակից լուծումի տարբերակը: Հ. Գալֆայեան-Փանոսեանի յօդուածը այս կէտին մասին լուռ է, հաւանօրէն տակաւին որոշ տուեալ չըլլալով այս ուղղութեամբ:

Երկրորդ կէտ մը որպէս հարց ներկայացուածին մէջ արուեստական կերպով ստեղծուած բաժին մը խնդրոյ առարկայ կ'ընէ: Ճիշդ է թէ արեւմտահայերէնը, արեւմտահայ գրականութիւնը խորթ դաւակ իսկ չեն հայաստանեան կրթական համակարգին մէջ. այն երկրին, որ ամէն ճառի, քարոզի ընդմէջէն կը նկրտի ամբողջ հայութեան հայրենիքը ըլլալու... Մինչդեռ, ի՞նչ կար աւելի բնական, քան այն ձեւը որ միջին արեւելքի, Պոլսոյ մեր վարժարաններուն եղած է հինէն ի վեր. հայերէնի դասերուն, դասագիրքերուն մէջ լեզուին երկու ճիւղերուն համակեցութիւնը հիմնական լուծում է հարցին: Պատանին որ օր մը Թէքէեան, կամ Զահրատ կը կարդայ, յաջորդ օրն ալ Թումանեան, կամ Իսահակեան, դժուարութիւն պիտի չունենայ արձակուրդի մը Ռ. Հատտէճեանի «Առաստաղ»ը կարդալէ ետք, յաջորդին ալ Րաֆֆի մը, կամ Բակունց մը կարդալու: Այդ պարագային, համալսարանի մակարդակին ալ ընելիքը մասնագիտացումի կ'ըլլայ, ինչպէս այլ ճիւղերու պարագային:

Արեւմտահայերէնի ուսուցումին առնչուած երրորդ հարցականը սեղան կը բերէ նորէն ուղղագրութեան փուշէ բարձը: Այդ ուսուցումը ենթադրելի է որ յարգէ նաեւ լեզուին ուղղագրութիւնը, ինչպէս կ'ըլլայ գրաբարի պարագային: Բայց այդ յարգանքը համակեցութեան ի՞նչ կաղապար կը թելադրէ պատասխանատուներուն, ուղղագրութիւն-սխալագրութիւն զոյգին համար: Դպրոցականը, կամ ուսանողը արեւելահայերէն պիտի սորվի խորհրդային գրելաձեւով, արեւմտահայերէն՝ ուղղագրութի՞ւն սորվելով: Լաւագոյն պարագային այս հեռանկարը կը թելադրէ ուղղագրութեան վերադարձին մինչեւ այսօր արժանացած թալիպանմէտ մերժումը: Իսկ ասիկա սարսափելի է, քանի՛ առումով: Դպրոցականին եւ ուսանողին համար աւելի կատարեալ քաոս մը կարելի չէ ստեղծել իր մայրենիին ծոցին մէջ, քան՝ նոյն լեզուին համար ճիշդ ու սխալ գրելու անհեթեթ պարտադրանքը: Եւ երբ նկատի առնուի որ արեւելահայերէնը ի՛նչ տխուր վիճակ ունի ներկայիս հոն, միւս կողմէ ալ այն վլվլուկը թէ ուղղագրութեան վերադարձը ժողովուրդը անգրագէտի կը վերածէ, ,մեղքնալէ զատ բան չի մնար նոր սերունդին կացութեան. այդ տղաքը, երիտասարդները թէ՛ արեւմտահայերէն պիտի սորվին, անոր հետ ալ ուղղագրութիւն, եւ թէ՛ պիտի ջանան անգրագէտ չդառնալ...: Իրենց պարտադրուած այդ աճպարարութեամբ պիտի վճարեն անհեռատես, անփոյթ մեծերու յամառութեան ու տգիտութեան գինը:

Կայ նաեւ այլ պարագայ մը. արեւմտահայերէնի «հօգածութեան» սա նորայայտ պարագան «ի միջի այլոց» կը թուի երբ մարդ գիտէ թէ արեւմտեան համալսարաններու, Լիբանանի մէջ կան հայագիտական ամպիոններ: Ցապաղումէն զատ, անորոշութիններէ տիրապետուած երեւանեան նախաձեռնութիւնը ի՞նչ գրաւական ունի որ Կիւլպէնկեանի, Հիմնադրամի նման կազմակերպութիւններ կրթաթոշակի իրենց կարելիութիւնները հոն ուղղեն: Մնաց որ, իսկապէս աղքատ ազգականի կարգավիճակի կանխիկ ըստանձնում չէ՞ մատներ կեցուածքը որ ամէն ձեւով Սփիւռքէն նեցուկ կը փնտռէ Հայաստանի պետական մէկ հիմնարկին գործունէութեան: Եթէ այդ պետութեան պատկան դիրքերու անձնաւորութիւնները համոզուած են ազգային ժառանգութեան անտեսուած մէկ բաժինին տէր կանգնելու, բնականը այն չէ՞ որ այդ տիրութեան նիւթական մարզն ալ ստանձնեն: Իսկ եթէ ասիկա Սփիւռքէն կ'ակնկալուի, ո՞ւր կը մնայ պետական ստանձնումի անկեղծութիւնը:

Ցետոյ, ի՞նչպէս բացատրել արեւմտահայերէնին, արեւմտահայ մշակոյթին մասնագիտութեան ապագայ չունենալուն խոստովանութիւնը: Եթէ այդ է մեկնակէտը, որո՞ւն համար «խայծ» կը փնտռուի, ի՞նչ պիտի փոխուի իրականութենէն, եթէ 4–5, կամ նոյնիսկ 20–25 երիտասարդ կլլեն այդ «խայծը»: Պէտք նշանակէ թէ ասիկա կը բաւէ՞ արեւմտահայերէնին պահպանումին: Համոզիչ կ'ըլլար ու անկեղծութեան ապացոյց, եթէ բանասիրականի նոյն բաժինին հետ յայտարարուէր թէ գոնէ ծրագրուած է արեւմտահայերէնի մասնագէտներու այսքան պաշտօնատեղի հանրակրթական համակարգին ու Գիտութեան ակադեմիային մէջ: Մտածուա՞ծ է այս մասին:

Այս ու այլ կէտերու ընդունելի ձեւով մը յստակացումը միայն կրնայ համոզել յապաղած դարմանի, միասնութեան ձգտումի երաշտ տրամադրութեան: Այդ յստակացումի տարրերը վստահաբար կան ծրագրողներու մտքին մէջ, պէտք է սպասել յաւելեալ տեղեկութիւններու:

Ա. ԹՕԹՕՅԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԲԱՆԻ ՆՈՐՕՐԵԱՅ ԹԱԼԱՆԻ ՀՈԼՈՎՈՅԹԸ

Թուրքիոյ «Տնտեսական եւ ընկերային հետազօտութիւններու վագրֆ»ը «Սահմանադրական քաղաքացիութեան եւ փոքրամասնութեան տեղեկագիր»ին Վագըֆներու օրէնքին առնչուած բաժնին մէջ ըսուած է թէ 1936ի Յայտարարագրին կիրարկումով հայ համայնքէն աւելի քան 30 կալուած անարդարօրէն խլուած եւ պետական սեփականութեան վերածուած է: Վագըֆը, կ'ըսուի թէ յետագային պիտի հրապարակէ այդ կալուածներուն ամբողջական ցանկը. բայց առաջին լրատուութեամբ նշուած մէկ-երկու օրինակները կը բաւեն գաղափար ունենալու թէ ինչպէս գործած է նորօրեայ այդ թալանը ("Ակօս", Դեկտ. 7):

Հայապատկան կալուածներէն է Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին կտակուած Կիւլպէնկեան խանը որ կը գտնուի Էմինէօնիւ թաղին մէջ: Կըտակի համաձայն ան 1953 Յունիս 8էն պատկանած է հիւանդանոցին. սակայն, 1984ին Վագըֆներու ընդհանուր տնօրէնութիւնը միակողմանի դատի դիմած է ու դատարանը վճռած է թէ խանը ստացուածքն է նոյն տնօրէնութեան: 1989ին հիւանդանոցին վագըֆը ինք դատ բացած է, առարկելով վճիռին դէմ: Վճռաբեկին 1994 թուականի նոր վճիռը վերջնականապէս հաստատած է կալուածին պետականացումը:

Ուրիշ օրինակ մըն է Կէտիկփաշայի Աւետարանական նախակրթարանի շէնքը: 1859ին Ապտիւլմէճիտի հրովարտակով ան տրուած է հայ համայնքին: Հանրապետութեան հռչակումէն ետք նախակրթարանն ու Հայ աւետարանական եկեղեցին անգլիական բարեսիրական միութենէ մը վարձուած շէնքերու մէջ շարունակած են իրենց գործունէութիւնը: Այս շէնքերը 1940ին բարերարի մը կողմէ գնուած ու համայնքին նուիրուած են: 1946ին եւ 1948ին ալ որպէս Հայ աւետարանական եկեղեցիի պատկանող շէնք, կալուածաթուղթ ունեցած են:

Վագըֆներու տնօրէնութիւնը 1979ին այս կալուածին համար ալ դատ բացած է, եւ 1980 Սեպտեմբերին դատարանը որոշած կալուածը որպէս բուն տիրոջ՝ անգլիական բարեսիրական միութեան վերադարձնել... սակայն որովհետեւ ան Թուրքիոյ մէջ վերջ տուած էր գործունէութեան, շէնքերը համարուած են պետական կալուած: Ներկայիս դպրոցի շէնքը փլցուած է, տարածքը կը գործածուի որպէս հանրային պարտէզ:

Նոյն ճակատագիրին արժանացած է Թույլայի պատանեկան ճամբարը: Կէտիկփաշայի որբանոցին որբերուն համար 1962ին անհատէ մը գնուած հողը Հայ աւետարանական եկեղեցիին ու դպրոցին վագըֆին անունով արձանագրուած է: Հողին վրայ կառուցուած ամառնային ճամբարը մինչեւ 1979 ծառայած է աւելի քան 500 պատանիի. անոնցմէ մէկը եղած է Հրանդ Տինք: 1979ին Վագըֆներու տնօրէնութիւնը դատի դիմելով 1983ի որոշումով անվաւեր հռչակել տուած է ճամբարին կալուածաթուղթը, կալուածը տրուած է նախկին տիրոջը: Անկէ ի վեր քանի մը տէր փոխած է. իսկ այսօր շէնքը աւերակ է եւ անգործածելի:

Այս կարգի իրաւազրկումներու թղթածրարներ ունին նաեւ յոյն, կաթողիկէ, ասորի համայնքները որոնք մինչեւ Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանը երկարող ճամբուն վրայ Հայերուս նման պարտին ժամանակ, պիտաճէ, միտք, ջիղ վատնել, տիրանալու համար իրենց պատկանածին:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ Կաթողիկոսարանի շրջափակին մէջ, Նոյեմբեր 18ին, ձեռամբ Արամ Ա. կաթողիկոսին, բացումը կատարուած է շուրջ երեք տասնեամակներու աւանդութիւն ունեցող Հայ Գիրքի ցուցահանդէսին: Մայր տաճարին մէջ մատուցուած պատարագէն ետք, միաբան հայրերու եւ Դպրեվանքի սաներու թափօրը գլխաւորութեամբ կաթողիկոսին ուղղուած է դէպի Թանգարանի շրջափակը, ուր զետեղուած հսկայ տաղաւարի մը ներքեւ կազմակերպուած էր ցուցահանդէսը: Բացման խօսքը արտասանած է Ղեւոնդ արք. Բենդէգեան, որ անդրադարձած է Հայ Գիրքի ցուցահանդէսներու երկար շղթային, որ սկիզբ առած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան նախաձեռնութեամբ, ապա հրաւիրած է կաթողիկոսը տալու իր հայրապետական պատգամը: Ան շեշտը դրած է Հայ գիրքին հանդէպ մարդուն նախանձախնդրութեան եւ անկեղծ գուրգուրանքին վրայ: Ան նաեւ գնահատած է Հայ Գիրքին զօրավիգ կանգնող բոլոր կազմակերպութիւնները եւ անհատները, մասնաւորաբար յիշելով «Գ. Կիւլպէնկեան» հիմնարկութեան հայկական բաժանմունքը, որ տոքթ. Զաւէն Եկաւեանի ղեկավարութեամբ մեծ զարկ տուած է հայ մշակոյթի տարածման ի սփիւռս աշխարհի: Իր խօսքէն ետք, ներկայացուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որմէ ետք, ժողովուրդը մօտեցած է սեղաններուն, որոնց վրայ ցուցադրուած էին հոգեւոր, եկեղեցագիտական, իմաստասիրական, գրական, մանկապատանեկան, գրականագիտական, երաժշտական և մշակոյթի այլ մարզերը շօշափող հրատարակութիւններ:

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Փլաս Թէ զ'Առ Վիլֆրիտ Փելըթիէ համերգասրահին մէջ, Նոյեմբեր 18ին, տեղի ունեցած է Գիւմրիի «Գօհար» սիմֆոնիք նուագախումբ-երգչախումբի համերգը ղեկավարութեամբ խմբավար, նկարիչ եւ կրթական մշակ Սեպուհ Աբգարեանի, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Նուագախմբային, մեներգային, երգչախմբային ելոյթներուն, պարբերաբար ընկերացած են նաեւ պարային բեմադրութիւններ:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Յովհաննէս Պօղոսեան» թատերասրահին մէջ, Նոյ. 18ին, տեղի ունեցած է տաղանդներու յայտնաբերումի մրցանք, կազմակերպութեամբ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Լիբանանի Շրջանային սկաուտական խորհուրդին եւ Շրջանային խմբապետական կազմին ու մասնակցութեամբ մասնաճիւղերու բնակաւտական կազմերուն, հովանաւորութեամբ ՀՄԸՄ-ի Լիբանանի Շրջ. վարչութեան: Քայլերգներու ունկնդրութենէն ետք ձեռնարկին բացման խօսքը արտասանած են Կալի Խուտաւերտեան (արծուիկ) եւ Նազօ Թումասեան (երէց) որոնք յայտնած են, թէ նշեալ մրցանքը կը միտի քաջալերել արուեստի մարզին մէջ սկաուտներուն ունեցած նախասիրութիւնները յայտնաբերելով ենթականերուն կարողականութիւններն ու տաղանդները: Ապա, ՀՄԸՄ-ի Անթիլիասի, Պէյրութի, Պուրճ Համուտի եւ Ժըտէյտէի ըսկաուտները անհատական թէ խմբային կատարումներով բեմ բարձրացած են ներկայացնելու համար արտասանութիւններ, պարեր, թատերական ներկայացումներ, կենդանի պատկերներ, նուագներ եւ երգեր: Մրցանքին մասնակցած են մոկլիները, գայլիկներն ու արծուիկները, արիներն ու արենուշները եւ երէցներն ու պարմանուհիները: Սկաուտները ազգային, սկաուտական, մարզական, դասական կատակերգական ու այլ թեմաներով երկու ժամուան յայտագիր մը ապահոված են արժանանալով ներկաներուն գնահատանքին: Հուսկ, դատական կազմին անունով խօսք առած է Իրմա Գասպաքեան-Տէտէեան որ նշած է թէ քաջալերելի է կազմակերպումը նմանօրինակ ձեռնարկներու, որոնք կը ծառայեն սկաուտներու տաղանդներու յայտնաբերման: Հաստատած է որ բացայայտ էր թէ մասնակիցները լուրջ եւ երկարաշունչ աշխատանք տարած էին, որու արդիւնքն այն էր որ դատական կազմը բոլոր մասնակիցներուն մետալներ կամ յուշանուէրներ յանձնած է: Հաւաքոյթը փակուած է «Յառաջ Նահատակ» քայլերգով:

ԳՈՔԻՆԻՈՑ (Յունաստան) Զաւարեան կեդրոնի «Զաքարեան-Սարաճեան զոյգ սրահներուն մէջ, Նոյեմբեր 25ին տեղի ունեցած է հայերէն լեզուին նուիրուած խորհրդաժողով ,կազմակերպութեամբ Յունաստանի Հ. Կ. Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ Յունահայոց Ազգային վարչութեան գործակցութեամբ: Խորհրդաժողովին բացումը կատարած է Շրջ. վարչութեան ատենապետուհի Լուսի Շանկայեան, որ բարի գալուստ մաղթելէ ետք, ուրախութիւն յայտնած է երիտասարդներուն ներկայութեան համար, ինչ որ կը փաստէ թէ իրենք ալ նոյնքան հետաքրքրուած են խորհրդաժողովի օրակարգով: Ան յստակացուցած է օրակարգին նիւթը դիտել տալով որ Կապոյտ Խաչի յաջորդական պատգամաւորական ժողովները հաստատած են հայախօսութեան նահանջը որ հետզհետէ աւելի մտահոգիչ կը դառնայ գաղութին մէջ: Այս երեւոյթը պատճառ դարձած է որ պատգամաւորական ժողովը պարտականութիւն տայ Շրջ. վարչութեան նախաձեռնել ըլլալ նման քայլի մը ու կազմակերպելու հայակրթութեան եւ հայախօսութեան նուիրուած խորհրդաժողով մը: Ապա, խօսք տրուած է Ազգ. վարչութեան ատենապետ՝ Թադէոս Յովակիմեանին, որ անդրադարձած է Սփիւռքի մէջ տիրող պայմաններուն, ուր սպիտակ ջարդի աւերիչ գործի առաջին զոհը հայ լեզուն է, իսկ երկրորդը՝ հայկական զգացումը: Շեշտած է որ պէտք է առաջնորդուիլ առանց խարկանքներ ունենալու, այլ իրատես մօտեցումներով: Պատրաստուած էին նաեւ զեկուցումներ: Այսպէս «Սփիւռքի պատանի սերունդին երկակենցաղ հոգեբանութիւնը» նիւթով հանդէս եկած է հոգեբոյժ տոքթ. Խաչիկ Կարինեան, որ նշած է թէ տուեալ հարցը ունի բազմաթիւ երեսներ, նախ պէտք է գիտակցիլ թէ համաշխարհային հարց մըն է, քանի որ կան 6000 կենդանի լեզուներ որ նահանջի նմանօրինակ հարցեր կը դիմագրաւեն: Օրինակ բերած է Ֆրանսայի պարագան, որ յատուկ ծրագրերով կը ջանայ Ֆրանսերէն լեզուն կանգուն պահել: «Սփիւռքի մէջ հայերէն լեզուի օգտակարութիւնը» նիւթով հանդէս եկած է Լ. եւ Սոֆիա վարժարանի տնօրէնը՝ Ռիքարտօ Երկանեան: Ան դիտել տուած է որ սփիւռքեան պայմաններու մէջ ապրող ժողովուրդներուն համար լեզուի հարցը կը յարուցուի, ոչ միայն Հայութեան համար ու օրինակ բերած է Լատին Ամերիկայի սպանախօս մեծ բնակչութեան մը պարագան, որու Սփիւռքը կ՚ապրի Ամերիկայի մէջ եւ կը դիմագրաւէ մեզի ծանօթ երեւոյթ մը՝ մայրենի լեզուին ի վնաս տեղական լեզուին զարկ տալու բարդոյթը: Մանկապարտէզպանուհի Սալբի Զոլաքեան անդրադարձած է ընտանիքէն ներս հայերէն խօսելու անհրաժեշտութեան: Մանկավարժ Սիլվա Ճանիկեան խօսած է դպրոցներու մէջ տիրող պայմաններուն, հայրենակիցներու հետ խօսակցութեան օրինակներ ներկայացնելով: Երիտասարդական միութեան անդամ Յարութիւն Սպարթալեան անդրադարձած է միութենական կեանքի մէջ հայախօսութեան: Մարթա Ճամուզեանի բացակայութեան իր խօսքը կարդացուած է որու նիւթը կը վերաբերէր ընկերային միջավայրի մէջ տիրող պայմաններուն: «Արթաքի Գալփաքեան» վարժարանի ուսուցչուհի Ալին Մանուկեան խօսած է դիմագրաւուած դժուարութիւններու մասին ու հայ դպրոցի դերակատարութեան: Իրեն յաջորդած է տնտեսագէտ Սերգօ Գույումճեան նիւթ ունենալով «Հայախօսութեան նահանջի պատճառները եւ կասեցնելու գործնական միջոցները»: Ան նշած է գաղութէն ներս գործող դպրոցներու պարագան, ուր հայերէնը կը տիրապետէ, սակայն գործածողներ չկան: Յիշելով յոյն անձնաւորութեան մը խօսքը, թէ «երկրի մը սահմանները կը հասնին հոն, ուր այդ երկրին լեզուն կը խօսուի», դիտել տուած է որ մեր փոքր Հայաստանի սահմանները կրնանք այնքան շատ երկարել, որքան են աշխարհասփիւռ ցրուած Հայերը պայմանաւոր անոնք հայերէն լեզուն գործածեն:

ԱՏԱՑԱՆՔ

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ
ՋԻՆՈՒՈՐԸ

ՇԱՀԷՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

Երեւան 2007

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

«ՋԱՄԲԱԶԵԱՆ» ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Լա Քրեսենթայի «Լանթերման» հանդիսասրահին մէջ, Նոյ. 11ին տեղի ունեցած է «Ջամբազեան» պարի դպրոցի տարեկան երեկոյթը՝ «Յաւերժացող յուշեր» խորագրին տակ: Ներկայ եղած են 800 հանդիսականներ: Դպրոցը, որուն ղեկավարն է Աննա Ջամբազեան, ունի 120 մանուկ, պատանի եւ երիտասարդ աշակերտներ: Յայտագիրը բաղկացած է պարողներու կեանքէն քաղուած, քաղցր եւ դառն յուշերէ ապրած պահերու բեմականացումներէ: Մենապարերով հանդէս եկած են Արազ Ռաջբար, Անի Գրիգորեան եւ Արփինէ Անանեան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՈՀՄԻԿ ՏԱՐԱԶՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վէն Նայսի «Էրթէլ փլազա» պանդոկին մէջ, Նոյ. 18ին, տեղի ունեցած է հայկական տոհմիկ տարազներու ցուցադրութիւն մը, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Հովիտի մասնաճիւղին: Ներկայ եղած են շուրջ 300 հոգի: Բացումը կատարած է Մարալ Վարժապետեան: Գնահատանքի խօսք արտասանած է մասնաճիւղին վարչութեան ատենապետուհին՝ Մարալ Դարբինեան: Ներկայացուած են Ուրարտական, Բագրատունեաց, Ռուբինեան, Լուսինեան շրջաններէն, ինչպէս նաեւ Սեբաստիայէն, Ակնէն եւ Սասունէն, Զէյթունէն եւ Տարօնէն, Կեսարիայէն եւ Վանէն, Խարբերդէն եւ Կարինէն, Թաւրիզէն եւ Երեւանէն հայկական տոհմիկ տարազներ, «Նայիրի» պարախումբի անդամներուն միջոցով: Յայտագրի երկրորդ բաժնին ներկայացուած են փոքրերու եւ երէցներու արդիական եւ նորաձեւ զգեստներ:

ԼՐԱՏՈՒ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՃՈԶէՖ ՄԱԼԼՈՐՏ ՈՒԻԼԻԸՄ ԹԸՐՆԸՐ

Սինիորա Թերեզան թեւերն առաջ պարզած քարացել էր տեղում, բայց յաջորդ րոպէին նրա դէմքն ու ողջ կերպարանքը շողաց անծանօթ օտարականի հանդէպ անկեղծ յարգանքի եւ ուրախութեան միախառն մի զգացումով. նա շուռ եկաւ, որպէսզի գնայ զեկուցի Այվազովսկուն մեծարգոյ հիւրի ժամանման մասին, սակայն Թըրնըրը վերադարձրեց նրան: Այն հանգամանքը, որ կարնավալում անցկացրած աղմկալից գիշերանից յետոյ, այս վաղ ժամին Այվազովսկին արդէն գործի էր անցել, հաճելի անակնկալ էր նրա համար: Թերթերից և Քամուչինիի պատմածներից նա իմացել էր, որ երիտասարդ նկարիչը ձեռքը վրձին է առնում միայն այն ժամանակ, երբ մուսան այցի է գալիս նրան եւ համարեա ճիգ չի գործադրում իր նկարների ըստեղծման համար:

Թըրնըրը միշտ թերահաւատութեամբ էր վերաբերուել դրան: Նրան քաջ յայտնի էր, որ իսկական տաղանդն անբաժանելի է յարատեւ աշխատանքից: Եւ այն, ինչին ականատես եղաւ հիմա, անկեղծօրէն ուրախացրեց նրան, նա համոզուեց, թէ որքան աշխատասէր էր Այվազովսկին, եւ սրտի ինչպիսի թրթիռով էր նրա աշխատանքը պաշտպանում այս բարեհամբոյր աղնիւ կինը:

Եւ ծերունի Թըրնըրը յանկարծ յարգալից խոնարհուեց հասարակ հռոմէուհու առաջ եւ նրան մեկնելով իր այցետոմսը՝ մէջը քառածալ մի թերթիկ, սիրալիր ասաց.

– Յանձնէք սինիոր Այվազովսկուն, երբ կը վերջացնի աշխատանքը: Մենք չենք խանգարի նրան...

Այվազովսկին ամէն օր հսկայական նամակագրութիւն էր ստանում. գրում էին մերթ հիացած երկրպագուներ, մերթ հաւաքող կոլեկցիոներներ, իսկ ամէնից յաճախ՝ բանաստեղծներ: Բայց ոչ մի բանաստեղծութիւն նրան այնպէս չյուզեց, ինչպէս Թըրնըրի իտալերէն գրած տողերը.

Մտայ սրահը՝ պատկերասրահ,
Փոթորկուն ծովը խուժեց ինձ վրայ,
Ցետ_յետ քաշուեցի, ասես սարսափած,
Օ՜ վսեմ վայրկեան՝ արուեստից
խաբուած...

Ինչպէս վարագոյր, որ դանդաղ
բացւում՝
Բայց յանկարծ կանգ է առնում
կիսով չափ,
Կամ ինչպէս վիշտը, որ յոյսով լցւում՝
Թեթեւանում է մութի մէջ անափ,
Այդպէս լուսինը հազիւ է մթնում
Փոթորկուող ծովից վեր ճամբէն
գտնում...

.

Կանգնիր այս բլրին եւ նայիր անվերջ
Ծովային ահեղ այս տեսարանին,
Եւ քեզ կը թուայ երազ՝ կեանքի մէջ,
Եւ մարմնաահեղ եւ թէ անմարմին...
Օ՜, երանութիւն բերեցին թափուն
Իմ յոգնած հոգուն
Մրրիկն այս անփուն,
Այս փոթորկումը՝ սեւ ծովի վրայ,
Եւ այս կիսամեռ լուսինը նրա:

Այն գաղտնի միտքը՝ քո մէջ վառվող,
Որին ցերեկն էլ ցրել չի կարող, –
Խոհերի անդորրն ու թինդը սրտի
Քեզ այս տեսիլքով կաշկանդեն պիտի.
Ոսկեայ-արծաթեայ այս լուսինը, որ
Ծովի վրայ է կանգնել մենաւոր,
Նման կախարդուած լուսնոտ մի կոյսի՝
Վարագուրում են վիշտն էլ անյոյսի:
Եւ թւում է, թէ փոթորկի միջով
Անցնում է շոյող, թեթեւ մի քամի,
Մինչ ծառս է լինում ծովը մռունչով,
Ինչպէս առիւծը, որ ծնել կամի...

Մերթ էլ ռազմի դաշտ է ինձ թւում
ծովը փոթորկուող,
Ուր լուսինն ինքը մի մեծ արքայի
թագ է ոսկեշող:

Բայց այդ լուսինն էլ միշտ ցածր է
քեզնից,
Բարձրագոյն վարպետ, օ՜, ների՛ր
դու ինձ,
Եթէ վարպետն էլ քո վրձնածովից
պահ մի... վախեցաւ,
Ինձ գայթակղեց քո վրձնախաղը,
որ հրաշք դարձաւ,
Ով դու պարմանի, ներկն ընկերեց
մահին:

.

Ծովը չի կարող իր փոթորիկը,
Իր փոթորկուելը պահել յաւիտեան, –
Յաւերժացրիր դու ծով-մրրիկը
Եւ փոթորիկը ծովի անսահման:
Դու ստիպեցիր մշտաքայլ լուսնին
Կանգնել ծովափին եւ յաւերժանալ,
Եւ ինչպէ՞ս քեզնով չըքաանչանալ,
Ո՛վ երիտասարդ, բայց ներիր դու ինձ,
Եթէ խոնարհեմ գլուխս ալեհեր
Արուեստի առջեւ քո աստուածային,
Հանճարի առջեւ քո երանաբեր...

(Շար. 126)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ստեփան Իյնէճեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Փիէր Թէրզեան 50 եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

(Տար. Ա. էջէն)

նախագահական աթոռին, Պուտինի կը դիմէ որպէսզի ընդունի նախարարապետի պաշտօնը:

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻ վեց գործօն տարրեր ըսպաննուած են Դեկտեմբեր 11ին Գազայի մէջ, իսրայէլեան բանակին կողմէ: Գործողութիւնը տեղի ունեցած է իսրայէլապաղեստինեան խօսակցութիւններու նախօրեակին, Երուսաղէմի մէջ, ինչ որ նախատեսուած էր Աննափոլիս (ԱՄՆ):

ACTION SANTE ARMENIE FRANCE

FRANCE 3 diffusera un reportage tourné en Arménie le **Samedi 15 Décembre à 11h05** dans l'émission Méditerranéo. Ce reportage sera également diffusé sur la chaîne TV5 MONDE, la RAI (tv italienne), RTVE (tv espagnole), ENTV (la télévision algérienne)...

La soirée «RETOUR D'ARMENIE» aura lieu le **Samedi 15 Décembre à 20 heures à l'ECOLE HAMASKAINE, 60** Bd Pinatel, 13012 Marseille (quartier Beaumont). Elle débutera comme il se doit par un repas typiquement arménien (participation 25 euros/pers.). Au cours de cette soirée seront présentés le compte rendu ainsi que le bilan des PREMIERS RENCONTRE CARDIO VASCULAIRES FRANCO-ARMENIENNES, l'état d'avancement du projet concernant le futur CENTRE CARDIOVASCULAIRE DE GORIS, les différentes actions menées au cours de ce séjour (mission des sapeurs pompiers des BdR, action humanitaire dans différentes écoles d'ARMENIE et du KARABAGH) ainsi que les attentes pour 2008.

Les moments forts du séjour seront évoqués à travers la projection d'une sélection de photos et de films.

Inscriptions pour la soirée «Retour d'Arménie» :
Seta SIMONIAN 06 10 25 17 16
Maryse GULESSIAN
Janine CALCET-VEYS 06 84 61 31 58
Pour tout renseignement complémentaire :
Richard FINDIKIAN : 06 09 20 73 86

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section **«Agnouni»** d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou

- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն է Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը *տեղի կ'ունենայ* Կիրակի, Դեկտեմբեր 16*ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս *երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝* Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն *եւ* Հոգեհանգստեան պաշտօն, *եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:*

Ժամը 12.30*ին,* Կարպիս Մանուկեան *սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:*

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8.30*ին,*
Պատարագ՝ ժամը 10*ին,*
Քարոզ՝ ժամը 11.15*ին,*
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12*ին:*

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL

une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la : **MAJC**
12-14, rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet, 26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

ՇԱՒԻԼ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՑԻՍՆԱՄԵԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16ին

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցէ ու կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԱՐՔ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Առաջնորդ Ֆրանսահայ Թեմի

Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցիին հոգեւոր հովիւներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձուներուն հոգիներուն ի հանգիստ:

Ժամը 12.30*էն սկսեալ հանդիսաւոր նշում Շաւիլի Աթթիոմի սրահին մէջ՝*
- Ճաշ,
- Տեսերիզ,
- Գեղարուեստական բաժին,
- Վիճակահանութիւն:

Տեղերը ապահովելու համար դիմել Հոգաբարձութեան անդամներուն՝
01. 47. 09. 23. 18
06. 34. 06. 51. 91.
կամ
01. 47. 09. 03. 79 (*ժամը 19էն յետոյ*)
Թիւերուն:
– Ծախքերու մասնակցութիւն –

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴԻ ՉԷՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes!»

.....JOURNEES PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16 DECEMBRE
de 10h à 18h

Ցուցահանդէս– Հայերէն եւ Ֆրանսերէն գիրքերու վաճառք

Exposition — Vente de livres en arménien et en français

Մի մոռնաք Կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN**, réalisateur

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian, Robert Sahakiantz, A. Vatian et Lévon Atamian

Directeur des programmes : ARTO PEHLIVANIAN
P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 14
VENDREDI
14 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1.20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.851 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — Nº 21.851

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՏԱՖԻ շարունակած է փարիզեան իր այցելութիւնը եւ Դեկտեմբեր 12ին, նախքան Էլիզէ երթալը պտոյտ մը ըրած է Սէնի վրայ, ինչ որ պատճառ եղած է որ բոլոր կամուրջները փակուին ժողովուրդին: Ընդառաջելով Սարքոզիի դիմումին, դատապարտած է Ալժերիոյ ոճրափորձերը, յայտնելով թէ Սատանային գործն է եւ զզուելի ոճիրներ են: Քատաֆի կրկին անգամ սակայն դատապարտած է Ֆրանսան որ չի յարգեր մարդկային իրաւունքները եւ նախքան այդ մասին խօսիլը, պէտք է ստուգել որ գաղթողները կ'օգտուին այդ իրաւունքներէն Ֆրանսայի մէջ: Նոյն օրը, Դեկտեմբեր 12ին, Քուշնէր «ողորմելի» որակած է Քատաֆիի խօսքերը, Ազգային ժողովի նիստի ընթացքին եւ ջանացած է արդարացումներ գտնել անոր այցելութեան համար «յանուն հաշտութեան դիւանագիտութեան»: Բողոքները, սակայն, չեն դադրած եւ Սեկոլէն Ռուայալ ալ յայտարարած է որ «Սարքոզի ոչ մէկ խղճահարութիւն ունեցող մենատիրոջ մը ծուղակը ինկած է» եւ այս վերջինը չէ վարանած նոյնիսկ ստախօս որակելու Սարքոզին, երբ պնդած է որ ան երբեք Մարդկային իրաւանց մասին չէ խօսած իրեն: Միշտ խնդրոյ առարկայ կը մնայ պայմանագրութիւններու իրականութիւնը: Քատաֆի Լիբիա կը վերադառնայ Շաբաթ օր:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ապագայ հրամանատարին դէմ գործուած ոճրափորձը սովորականէն աւելի ցնցում պատճառած է երկրին մէջ, քանի առաջին անգամն է որ յարձակում մը կ'ըլլայ բանակին դէմ: Ծանօթ է որ զօր. Ֆրանսուա էլ–Հաճ հաւանական յաջորդն էր Մ. Սլէյմանի, եթէ այս վերջինը նախագահ ընտրուէր: Նախագահական ընտրութեան համար յաջորդ ժողովը տեղի պէտք է ունենայ Դեկտեմբեր 17ին, բայց ընտրութեան նոր յոյսեր ալ չկան, ութ ձախողութենէ ետք:

ՍԱՐՔՈԶԻ յայտարարեց Դեկտ. 12ին, որ յետագային ամուսնալուծումները կրնան տեղի ունենալ նոտարին առջեւ եւ ոչ՝ դատաւորին, երբ փոխադարձ համաձայնութիւն կայ: Այս նոր կարգադրութիւնն ալ ընդհանուր թոյլէի մը պատճառ եղած է նոտարներու եւ դատաւորներու շրջանակներուն մէջ: Այս նոր որոշումը մաս կը կազմէ այն 80 միջոցառումներուն, որոնց նպատակն է դիւրացնել Պետութեան գործընթացը:

«ՆԻՔՈԼԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ» խորագրուած յօդուած մը ստորագրած է Լիպէրասիոնի մէջ (Դեկտ. 13) Ճենկիզ Աքթար (Պոլսոյ Պահչէշէհիրի համալսարանի փրոֆէսէօր), ուր հակիրճ վերլուծումը կ'ընէ Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան: Յօդուածը կեդրոնացած է Սարքոզիի դէմ, որ մերժած է նկատել Թուրքիան Եւրոպայի մէջ ու Աքթար երկարօրէն կը ծանրանայ Սարքոզիի այդ ընդդիմութեան դրդապատճառներուն վրայ, եզրակացնելով որ գլխաւոր դրդապատճառը այն է որ Թուրքիա պէտք չէ գայ արատաւորելու այն գաղափարը, զոր ինք ունի Եւրոպայի եւ Ֆրանսայի մասին:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ արդարութեան նախարարը՝ Քրիսթոֆ Պլոշէր, ախոյեան աջի եւ որ ընտրուած էր անցեալ Հոկտեմբերին ստարատեաց իր ծրագրին վրայ, վերընտրուեցաւ Դեկտ. 12ին իր աթոռին խորհրդարանականներուն կողմէ: Նախարարը զոհ գացած է ձախ փոքրամասնութեան (ընկերվարական եւ կանաչ) եւ դեմոկրատ քրիստոնեաներու գինակցութեան: Ասոնք միշտ դէմ եղած են Պլոշէրի խօսելու ոճին, չափազանցութիւններուն, յայտարարութիւններուն եւ այդ վարուելակերպն է զոր ուզած են դատապարտել:

Կ. ԳԱՍՊԱՐՈՎ, ճատրակի նախկին ախոյեանը, որ Ռուսաստանի ընդդիմութեան գլուխն է, յայտարարած է Դեկտ. 12ին, որ կը հրաժարի նախագահութեան թեկնածու ըլլալու իր որոշումէն: Այս առթիւ յայտարարած է. – «Ընտրապայքարս վերջացած է: Ամբողջ Մոսկուայի մէջ, չկրցանք մէկ սրահ գտնել մեր զինուորեալները համախմբելու համար»:

ԻՐԱՔԻ մէջ նոր ահրափորձ մը գործուած է Դեկտեմբեր 12ին, Ամարայի շիի քաղաքին մէջ եւ որու հետեւանքով 25 մեռեալ կար եւ 151 վ իրաւոր: Դեռ վերջերս, այն տպաւորութիւնը կար որ Իրաք քայլ առ քայլ կը յառաջդիմէր ապահովութեան գետնին վրայ, ինչպէս յայտարարած էր վարչապետը երբ հարաւային շրջանը կ'այցելէր:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ Դեկտ. 12էն դադրեցուցած է մասնակցութիւնը Եւրոպայի ընթացիկ սպառազինութիւններու պայմանագրին: Որոշումը խանգարիչ լուրջ ազդակ կը նկատուի Եւրոպայի ապահովութեան ամբողջ համակարգին: Այդ պայմանագիրը կնքուած էր 1990ին Փարիզի մէջ, ՕԹԱՆ–ի եւ Վարշաւայի ուխտի անդամ երկիրներուն միջեւ: Փորձագէտներու կարծիքով այսուհետեւ Մոսկուա իրաւունք կ'ունենայ առանց նախապէս զգուշացնելու զօրքերու տեղափոխում կատարելու եւ օրինակ կարեւոր քանակով զօրաբաժիններ Սիբիրէն փոխադրելու երկրին արեւմտեան սահմաններու կից շրջանները:

ԼԱ ՀԷՅԻ պատժական միջազգային դատարանը (Եուկոսլաւիոյ համար) 33 տարուան բանտարկութեան դատապարտած է Տրակոմիր Միլոսեւիչը, սերպ ուժերու հրամանատար Սարայեւոյի պաշարման ատեն (1994–1995): Այդ շրջանին 12.000 բնակիչ (1.500ը՝ երախայ) զոհ գացած են 44 ամիսներու երկայնքին:

ԻՐԱՆ պաշտօնապէս արտօնած է նոր կառքի մը շինութիւնը, որ մկրտուած է «իսլամական կառք» եւ վերապահուած է մահմետական շուկաներուն: Իրանի շինութեան գործօն տնօրէնն ալ՝ Մանուչեհր Մանթեկի յայտարարած է այս առթիւ. – «Իսլամական կառքը հասարակաց մակնիշ մը պիտի ըլլայ Իսլամական ժողովի կազմակերպութեան անդամ երկիրներուն համար, նպատակ ունենալով զարկ տալ անոնց տնտեսութեան»: Ցուցարին իսկ այդ անդամները, Թուրքիա եւ Մալեզիայի Փրոթոն արտադրիչը Թեհրան պիտի հաւաքուին խորհրդածելու համար ծրագրին մասին: Եթէ ընդունուի, ծրագիրը սկիզբ պիտի առնէ 2008 Մարտին եւ իրագործուի երեք տարիէն: Կառքը Մեքքէն ցոյց տուող կողմնացոյց մը պիտի ունենայ եւ Գուրանը տեղաւորելիք յատուկ տեղ մը: Այս կարգադրութիւնը կը ձգտի նաեւ դէմ դնելու Եւրոպացիներու, Ամերիկացիներու եւ Ճափոնցիներու մենաշնորհին՝ կառքերու մարզին մէջ:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ս. ՍԱՐԳՍԵԱՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Վարչապետ Ս. Սարգսեան որ Դեկտ. 9–11 Պրիւքսէլի մէջ շփումներ կ'ունենար, հարցազրոյց մը տուած է «Ֆայնէնշըլ Թայմզ» թերթին: Պատասխանելով Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան մասին հարցումին, ան ըսած է. «Համարում եմ որ մեր երկրի համար լաւ կը լինի եթէ իրականանայ Եւրոմիութեան անդամ դառնալու Թուրքիայի ցանկութիւնը»: Ապա բացատրած է թէ այդ անդամակցութիւնը կը նպաստէ Երեւանի ու Անգարայի յարաբերութիւններուն բարելաւումին: Վարչապետը «տրամաբանական» համարած է այդ անդամակցութեան ուղղութեամբ իր ցանկութիւնը:

Հարցազրոյցը եւ Թուրքիոյ մասին Ս. Սարգսեանի այս արտայայտութիւնը արձագանգ գտած էին թրքական թերթերէ ալ որոնք զինք կը ներկայացնէին Փետրուարի նախագահական ընտրութեան հաւանական յաղթականը: Իսկ երեւանեան որոշ թերթերու մեկնաբանութիւնը այն էր որ Ս. Սարգսեանի կեցուածքը աւելի մօտ է Լ. Տէր Պետրոսեանի արտայայտածին, քան՝ Ռ. Քոչարեանի:

Թերթը հարցազրոյցին առթիւ գրած է թէ Հայաստանի ու Թուրքիոյ անհամաձայնութեան գլխաւոր նիւթն է 1915ին Հայերու զանգուածային բնաջնջումը զոր Հայաստան Ցեղասպանութիւն կը կոչէ, իսկ Թուրքիա կը մերժէ:

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՔԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահական ընտրութեան ինը թեկնածուները ստացուածքի յայտարարութիւն կատարած են. ըստ յայտարարուածին, Լ. Տէր Պետրոսեան տէր է 813 քառ. մեթր մակերեսով տան մը, 10 հազար քառ. մեթր հողամասի, 311 քառ. մեթրնոց ուրիշ տարածքի մը: Վազգէն Մանուկեան 360 քառ. մեթր տարածքով տուն մը ունի, 175 քառ. մեթրի ձեղնայարկ մը եւ 178 քառ. մեթր յարակից պարտէզ: Վահան Յովհաննիսեան յայտարարած է 120 քառ. մեթր ընդհանուր մակերեսով երկու բնակարան, 3300 քառ. մեթր տարածք Կոտայքի Առինջ գիւղին մէջ: Տիգրան Կարապետեան Այգեձորի մէջ ունի 290 քառ. մեթրնոց ընկերովի սեփականութիւն, արտադրական սեփականութիւններ, արտադրական հողամաս: Արտաշէս Գեղամեան յայտարարած է մօտ 106 քառ. մեթր տարածքով բնակարան, Արամ Յարութիւնեան 50 քառ. մեթրնոց բնակարան: Վարչապետ Ս. Սարգսեան Ստեփանակերտի մէջ տէր է 96 քառ. մեթրի բնակարանի մը. Արթիւր Պաղտասարեան անշարժ կալուած չունի:

Արժէքաւոր հնութիւն եւ մշակութային արժէք յայտարարած է միայն Ս. Սարգսեան, ըսելով որ ունի ԺԸ. – Ի. դարերու հնութիւններ, Մինասի, Սարեանի, Բաշինջաղեանի, Յակոբեանի, եւլն. պաստառներ:

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ «ԶՈՐՐՈՐԴ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ» ԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Դեկտեմբեր 13ի առաջին ժամերուն «Չորրորդ իշխանութիւն» թերթին խմբագրատան դրան վրայ պայթուցիկ զետեղուած է եւ պայթումը քանդած է դուռը: Ըստ թերթին տնօրէն Մհեր Ղալեչեանի, խմբագրութեան մէջ այլ վնասներ ալ կան. կոտրուած են պատուհանները, պահարանները: Այն հարցումին թէ ո՛վ, կամ ո՛վքեր կրնան ըլլալ արարքին հեղինակները, տնօրէնը պատասխանած է. «ում դէմ գրում է "Չորրորդ Իշխանութիւն"ը»:

Թերթը անայլեւայլ զօրակից է Լ. Տէր Պետրոսեանի ու խստիւ կը քննադատէ ներկայի իշխանութիւնները:

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄ

Կարմիր խաչի ներկայացուցիչներու միջնորդութեամբ Դեկտ. 11ին Հայաստան եւ Ազրպէյճան գերիներ փոխանակած են: Ազրպէյճանական կողմին յանձնուած է Օգոստոս 2ին Ղարաբաղ – Ազրպէյճան սահմանագիծին վրայ ձերբակալուած քաղաքացին. Ազրպէյճանցիներն ալ յանձնած են ԼՂՀ քաղաքացի Վալերի Սուլէյմանեանը:

Կողմերուն մօտ մէկական գերի եւս կը մնայ: Հայաստան կը գտնուի Ս. Մամեդով անուն Ազրպէյճանցին որ կամաւոր անցած է սահմանը եւ յայտնած թէ չի փափաքիր վերադառնալ: Իսկ Ազրպէյճանի մէջ կը պահուի հայ զինուոր մը՝ Համբարձում Ասատրեան:

ԼՂՀ

ՇՈՒՇԻՆ ԴԱՐՁԵԱԼ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ Կ'ԸԼԼԱՅ

Նախագահ Բակօ Սահակեան վարչապետ Արա Յարութիւնեանի ու խումբ մը պաշտօնատարներու ընկերակցութեամբ Դեկտեմբեր 12ին Շուշի այցելած է: Այցը ընդգրկուած է այդ քաղաքին մշակութային կեդրոնի նախկին համբաւը վերականգնելու ծրագրին մէջ: Նախագահը նախարարներու եւ շրջանի վարչակազմի ղեկավարին Շուշիի մշակութային կեանքը աշխուժացնելու ուղղութեամբ ծրագիրներ մշակելու յանձնարարականներ տուած է: Բ. Սահակեան հետաքրքրուած է Շուշիի կեդրոնական մասի կիսաւեր բազմայարկ շէնքերուն վիճակով եւ որոշուած է անոնց մէկ մասը նորոգել, գործածել:

Նախագահը այցելած է քաղաքին պատկերասրահը, թատրոնները: ԼՂՀ մշակոյթի եւ երիտասարդութեան հարցերու նախարար Նորիկ Գասպարեան յայտնած է որ մօտ ապագային որոշում կը տրուի նոյն նախարարութիւնը Շուշի փոխադրելու:

«ԶԱՒԷՆ ԷՖԷՆՏԻ»Ն ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ԼԻՍԷԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸ

Սկիւտարի Ս. Խաչ Դպրեվանքի ուսանողութեանս տարիներուն Յեղափոխութեան պատմութեան դասին երբ նիւթ կ'ըլլար Անկախութեան պատերազմը, անպայման կանգ կ'առնէինք «Ազգային պայքարի ընթացքին հիմնուած վնասակար միութիւններ» նիւթին վրայ:

Այլեւս գոց սորված էինք Քրտական միութեան, Բրիտանական միութեան, «Էթնիքի Էթէրիա» միութեան, «Մավրի Միրա» միութեան, Ուիլսընեան սկզբունքներու միութեան անունները. անոնց ամէն մէկը գէշ նպատակներ հետապնդող մըն էր եւ այդ նպատակներու իրագործումին համար ոչ մէկ նենգամտութենէ ետ կը կենար:

Ասոնց հետ, ո՛վ գիտէ, այս միութիւններուն քով խախուտ դիրքով յայտնուելուն պատճառաւ թերեւս, միշտ ամէնէն ետքը զետեղուած կ'ըլլար «Զաւէն Էֆէնտիին գործունէութիւնը» խորագրուած բաժինը:

Ամէն անգամ երբ «Զաւէն Էֆէնտի» կ'ըսուէր, արդէլք չկարենալ ըլլալով հանդերձ Գուրթուլուշի մեր հին տան մօտի տարեց, բարի ու ազնիւ ծերձակ միւսիւ Զաւէնը յիշելուս, այլեւս սորված էի այդ խորագրին տակ պատմուածը: Մեր դասագրքին մէջ սա միջուկով բաներ գրուած էին.

«Մունտրոսի զինադադարը կարեւոր քայլ մը հանդիսացած է անկախ Հայաստանի երազին իրականացման ճամբուն վրայ: Հայոց պատրիարքը՝ Զաւէն Էֆէնտի անկախ Հայաստանի նպատակով կազմակերպութիւն մը հիմնած, զինամթերքի ու դրամական օժանդակութիւն հաւաքած, թշնամի երկիրներու արտաքին գործերու նախարարութիւններուն, վարչապետներուն հետ տեսակցութիւններ ունեցած ու այս գործունէութեան ընթացքին գործակցած է Յունաց պատրիարքին հետ»:

«Վնասակար միութիւններ»ու այդ նիւթը սերտած մեր պահերուն ամէն անգամ որ կարգը կուգար ամէնէն ետքի «Զաւէն Էֆէնտիին գործունէութիւնը» խորագրին, մենք՝ 14–15 տարեկան լման դասարան մը երկսեռ հայ պատանիներ մեր ամբողջ ուշադրութեամբ կը սեւեռէինք մեր ուսուցչին Ահմէտ պէյի դէմքին, դէմքի իւրաքանչիւր մկանին, իւրաքանչիւր դիմախաղին, մինչ ան ամենայն պաղարիւնով դասը կը պատմէր. անոր դէմքին վրայ, որուն գիծերուն մէջ մխրճուած կ'ըլլայինք ամէնքս մէկ, նախապատմական ժամանակներէ մեզի հասած ու մեզ այնքան դժուար կացութեան մատնած այդ «Զաւէն Էֆէնտիին գործունէութեան» դէմ մեր զգացած յանցապարտութիւնը մեղմացնելիք, հայրական, լայնախոհ արտայայտութիւն մը տեսնել կ'ակնկալէինք. «Կարեւորութիւն մի՛ տաք տղաք, սանկ հինցած պատմութիւններ են, ո՛չ ձեզի, ոչ ալ ինծի առընչուած են: Մի՛ ծանրանաք ասոնց վրայ...» *նման շարժում մը, նշան մը, լոյսի նշոյլ մըն էր մեր ակնկալածը:*

Որեւէ ձեւով չհասկնալով թէ ի՛նչ գործ ունի հայկական այդ վարժարանին մէջ ուր կրթական նախարարութեան կողմէ նշանակուած էր, մեր ուսուցիչը անփոփոխ ընթացքով, ակնարկը ոչ թէ մեզի, այլ հեռուները յառած, հատիկ-հատիկ կը խօսէր.

«Մունտրոսի զինադադարը կարեւոր քայլ մը հանդիսացած է Հայաստանի հիմնումի մթնոլորտին: Հայոց պատրիարքը Զաւէն Էֆէնտի անկախ Հայաստանի նպատակով կազմակերպութիւն մը հիմնած, զինամթերքի, դրամական, եւլն., եւլն.»:

Ահմէտ պէյ մինչ ըստ իր սովորութեան կը խօսէր ծանրանալով ամէն մէկ վանկի վրայ, իր ծանրութիւնը զգալի կ'ընէր նաեւ այդ դասարանի հայ տղոց աղաղուն ուսերուն, կը դնէր անոնց վրայ, ապա ինչպէս եկած էր, առանց ետին նայելու կ'անցնէր կ'երթար:

Հաւանօրէն այդ օրերու ընկճումիս հետեւանքով է որ, երբեք չեմ կրցած մտածել թէ ո՛վ էր, ինչո՛ւ այդքան գէշ բաներ ըրած էր Զաւէն Էֆէնտին որ կրթական նախարարութեան դասագիրքին կողմէ մերկացուած էր իր ինքնութեան բոլոր տարրերէն ու զգեստաւորուած էր «հայրենիքի դաւաճան»ի պարեգօտով:

Իրա՛ւ, ո՞վ էր այս Զաւէն Էֆէնտին:

Այս գրութիւնը, ստորագրուած՝ Ռոպէր Գոփթաշ, առնուած է «Ակօս»ի Նոյ. 23ի թիւէն, երիտասարդ քրոնիկագրին «Կեանքը ինչպէս որ է» խորագրուած անկիւնէն: Քովը զետեղուած է գրութիւնը փակող հարցումին պատասխանը.

ԶԱՒԷՆ ԷՖԷՆՏԻ՛Ն...

Հայոց Պոլսոյ 79րդ պատրիարքն էր Զաւէն արք. Տէր Եղիայեան: Ծնած էր 1869ին Պաղտատ, շրջանաւարտ էր Արմաշի դպրեվանքէն, կրօնաւոր օծուած, Պոլսոյ մէջ ուսուցչական, իսկ Էրզրումի, Վանի եւ Տիյարպէքիրի մէջ հոգեւոր առաջնորդի պաշտօններ վարած էր:

1913ին Ժողովի 85 անդամներէն 64ին քուէով պատրիարք ընտրուած էր: Կրթական նախարարութեան դասագիրքերէն դուրս գտնուող պատմութիւնը զայն կ'որակէ «դժուար տարիներու պատրիարքը»: Իր պաշտօնավարութեան օրով ականատես եղած իր ժողովուրդին Անատոլուի տարածքէն ջնջումին, այդ ողբերգութեան արգելք ըլլալու յոյսով բոլոր դուռները ծեծելուն պատճառով զայրացուցած էր օսմանեան կառավարութիւնը. 1916ին, Իթթիհատականները վերջ տալով 455 տարուան Պոլսոյ պատրիարքութեան, զինքը եւս աքսորած էին: Զաւէն Էֆէնտի Պաղտատի ճամբուն վրայ ականատես եղած էր իր ժողովուրդին ապրած ողբերգութեան:

Պոլիս կրցաւ վերադառնալ միայն 1919ին, երբ իթթիհատական ղեկավարները լքած էին երկիրը: Աքսորի եւ կոտորածի մնացորդաց իր ժողովուրդին վիճակը լեռնակուտակ էր: Նախ եւ առաջ յծուեցաւ օգնութեան գործին կազմակերպութեան: Ծիգեր գործադրեց Պոլսոյ մէջ հաստատուած ճամբարները ապաստանած փրկուած այրիներու եւ որբերու օրական սնունդը ապահովելու համար: Հաշտութեան Փարիզի ժողովին ընթացքին երբ Հայերու հայրենիքի մը յոյսերը ծագեցան, Եւրոպա գնաց, դիւանագիտութեան հազարումէկ խաղերով ու դաւերով լեցուն բաւիղներուն մէջ հայրենիք մը մուրաց իր ժողովուրդին համար: 1922ին կրկին պարտաւորուեցաւ Պոլիսը լքելու եւ 1947ին Պաղտատի մէջ վախճանեցաւ: Մահէն քանի մը շաբաթ առաջ կրցաւ տեսնել իր «Պատրիարքական յուշերս» հատորին հրատարակութիւնը.

Զաւէն Էֆէնտին Պաղտատ ծնած Զաւէն արք. Տէր Եղիայեանն էր:

Պատրիարքական աթոռը բարձրանալով հագուած էր կրակէ շապիկ մը, ամէնէն մօտիկ ականատեսը եղած էր ողբերգութեան, իր կենդանութեան տեսած էր դժոխքը. դժուար տարիներու պատրիարքն էր ան:

Թրգմ. Ա. Թ.

ՇԱՒԻԼԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Երբ 1920ական թուականներուն, Մեծ եղեռնէն փրկուած առաջին գաղթականները ապաստան գտան Փարիզի արուարձան Շաւիլի գեղատեսիլ քաղաքը, իրենց առաջին հոգերէն մէկը եղաւ կազմակերպուիլ իբր գաղութ եւ օժտուիլ դպրոցով եւ եկեղեցիով: Այդ երազը իրականացաւ երբ 1934ի Մայիսի 21ին, լքուած պահեստանոց մը, որոշ վերանորոգումէ մը վերջ, վերածուեցաւ մատուռի եւ օծուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի անունով:

Պատերազմէն վերջ, 1955ին, տեղւոյն երիտասարդները փափաքեցան ունենալ վայելուչ աղօթատեղի մը, յարակից սրահով իրենց դպրոցին եւ ժողովներուն համար: Այդպէս, որոշում կայացաւ նոր եկեղեցիի մը կառուցման ծրագիրին շուրջ եւ 1957ի Դեկտեմբերի 15ին, հազիւ տասը ամիսներու աշխատանքէ մը վերջ, ճարտարապետ Ակօ Գաւուքճեանի ղեկավարութեամբ, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ արք. Մանուկեան նոր կառոյցին օծումը կատարեց:

Այդ օրէն ճիշդ յիսուն տարիներ անցած են եւ կրնանք ըսել որ Շաւիլի եկեղեցին իր առաքելութիւնը լիովին կատարած է, նախ կրօնական ու ապա դաստիարակչական գետնի վրայ, «Լեւոն Շանթ» միօրեայ դպրոցով ու մշակութային ձեռնարկներով: Կիրակի Դեկտեմբերի 16ին, վերջերս բոլորովին վերանորոգուած եկեղեցիին մէջ պիտի նշուի այդ տարեդարձը նախ պատարագով մը զոր պիտի կատարէ Ֆրանսայի Նորաստեղծ թեմի առաջնորդ՝ Նորվան արք. Զաքարեան, ապա ճաշով մը, Շաւիլի «Աթրիոմ» մշակութային կեդրոնին մէջ:

Ջերմօրէն կը շնորհաւորենք Շաւիլի մեր գաղութը այս յիշարժան տօնին առթիւ ու անոր կը մաղթենք նորանոր յաջողութիւններ, ըմփիւրքեան այս դժուարին պայմաններուն մէջ:

Ձեզ կը հրաւիրենք մասնակցիլ այս ուրախալի արարողութեան եւ նոյն ատեն սատարելու կրօնական ընկերակցութեան «Թերթիկ» պարբերականին բացառիկ յիշատակի թիւը ուր ամփոփուած է փոքրիկ բայց կենսունակ գաղութի մը 80 տարուան պատմականը:

ՀՐԱՅՐ ՀՐԱԶԵԱՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Պատգամաւորական 9րդ Ընդհանուր Ժողովէն ընտրուած Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Կեդրոնական վարչութիւնը իր Ա. լիագումարը կայացուց Փարիզի մէջ, 2007, Նոյեմբեր 30էն Դեկտեմբեր 2:

Լիագումարը առաջին հերթին իր ներկայացուցիչներուն միջոցով ընդհանուր գիծերու մէջ լսեց Շրջաններու մասին զեկուցում մը եւ անդրադարձաւ անոնց դիմագրաւած դժուարութիւններուն, ապա՝ կանգ առաւ Պատգամաւորական Ընդհանուր Ժողովի առաջարկ-բանաձեւերուն վրայ, որոնք կրկին մանրամասնօրէն արծարծուեցան եւ յետ ուսումնասիրութեան՝ Կեդրոնական վարչութիւնը մշակեց իր քառամեայ (2007-2011) գործունէութեան ուղեգիծ-գործելաձեւը:

Ա. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ

Միութեան ուժեղացումն ու հզօրացումը գօտեպնդելու նպատակով առաջադրուեցաւ հետամուտ ըլլալ, բոլոր բնագաւառներէ ներս, մարզուժի պատրաստութեան, նոյնպէս՝ Շրջաններու մէջ գործի հրաւիրել վաստակաւոր քոյր-եղբայրներ, իրենց միջոցով ձեռնարկելու համար կազմաւորման յատուկ սեմինարներու: Զարկ տալ ցամաքամասային ձեռնարկներու՝ ըլլան անոնք համագումարներ, դաստիարակչական թացքներ, բանակումներ եւ մարզախաղեր:

Գաղթօճախներէն զանազան պատճառներով հայրենիք վերադարձող հայորդիներու ու յատկապէս Հ.Մ.Ը.Մ.-ականներու թիւի աճով եւ Հայաստանի ներկայ մասնաճիւղային անդամներու թուային պատկերով եւ ընդհանրապէս անոնց ղեկավարման դրութեամբ, շեշտակի անհրաժեշտութիւնը կը դրուի պատրաստել յանձնառու պատասխանատուներ եւ ղեկավարներ, ինչպէս նաեւ վերաշխուժացնել ու վերադասաւորել կառուցային դրութիւնը: Թափ տալ քոյր մասնաճիւղերու գործակցութեան:

Հետամուտ ըլլալ վերջին շրջանին Հ.Մ.Ը.Մ.-ի ընտանիքին վերամիացած եւ կամ նորաստեղծ մեկուսի շրջաններու ներքին կազմակերպական աշխատանքներուն, ինչպէս նաեւ ի պահանջեալ հարկին նոր գաղութներու մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի դրօշին ներքեւ վառ պահել Հայու դիմագիծն ու դրոշմը:

Հիմնուելով աշխարհի տարածքին կենցաղային պայմաններու փոփոխութիւններուն վրայ եւ ապագայի յստակ տեսլականով, պահանջուեցաւ ճշդորոշել այժմու պահանջներուն յարմարող յառաջիկայ ութամեայ ռազմավարական ծրագիր մը:

Բ. ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ

Միութեան ողնասիւնը համարուող սկաուտութիւնը եւ անոր ճամբով յաջորդական սերունդներու դաստիարակութիւնը ապահովելու ու մերօրեայ պահանջներուն եւ յատկապէս յառաջխաղացքներ ձեռք բերելու նպատակով առաջադրուեցաւ Հայաստանի մէջ կայացնել համա-ՀՄԸՄական խմբապետական համագումար մը՝ բոլոր Շրջաններէն ներս ծրագրելու եւ իրագործելու համար Վկայեալ եւ Աբարատեան կարգերը, նոյնպէս խմբաւորումներու խմբապետական կազմերու յատուկ վերաորակա-

տրման դասընթացք մը, ինչպէս նաեւ նախորդ փորձառութիւններէն մեկնած ծրագրելու ընդհանուր բանակումը:

Գործունէութեանց յաջող ընթացքին համար, յարմար նկատուեցաւ ձեռնարկները իրագործել ցամաքամասային եւ կամ ընդհանուր տարողութեամբ՝ ըստ անոնց բնոյթին:

Գ. ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Մարմնակրթանքը մարզախաղերով կիրառելու ու ազգային ոգի թրծելու նպատակադրութենէն առաջնորդուած՝ եզրակացուեցաւ այս քառամեակի համա–ՀՄԸՄական մարզախաղերը իրականացնել նախընտրաբար Ազատ, Անկախ Արցախի Հանրապետութեան հողին վրայ:

Շրջաններէն ներս ըստ հնարաւորութեան եւ կարելիութեան կիրարկել զանազան մարզախաղեր եւ արհեստավարժ կացութենէն վերջնականապէս դուրս գալու տրամաբանութեամբ ստեղծել դպրոցներ, ուր փոքր տարիքէն մարզիկ–մարզիկուհիներ պատրաստել ըստ իրենց կիրարկած մարզաձեւին:

Համահայկական խաղերուն մասնակցիլ աւելի մեծ թիւով, բոլոր մարզախաղերուն հաւասարապէս:

Դ. «ՄԱՐԶԻԿ» ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ

Միութեան գաղափարաբանութիւնը արտայայտող եւ հայ ժողովուրդի ձգտումներուն մէկ փարոսը եղող «Մարզիկ» պաշտօնաթերթը տարածելու հրամայականէն թելադրուած անխուսափելի համարուեցաւ «Մարզիկ»ին մատակարարել բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւն:

Սփիւռքի որոշ տարածաշրջաններուն համար խմբագրականները թարգմանել՝ օտար լեզուով հասկնալի դարձնելու համար բոլորին:

Ե. 90ԱՄԵԱԿ

2008ին Շրջաններէն ներս փառաշուք հանդիսութեամբ տօնակատարել Հայաստանի առաջին անկախութեան եւ Հ.Մ.Ը.Մ.–ի հիմնադրութեան 90ամեակները, հանրութեան եւ օտարներուն աւելի ծանօթացնելով Հ.Մ.Ը.Մ.–ի ազնիւ գաղափարախօսութիւնը եւ հայ ժողովուրդի անհերքելի պահանջատիրութիւնը:

90ամեակի ծիրէն ներս, որոշուեցաւ Նոյեմբեր 2008ին Հայաստանի մէջ կայացնել գիտաժողով մը, նուիրուած Հ.Մ.Ը.Մ.–ի հիմնադրութեան 90ամեակին, որուն իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն գիտնականներ, խմբագիրներ եւ դասախօսներ, պետական մակարդակի հրաւիրեալներու կողքին: Նոյնպէս, որոշուեցաւ Հայաստանի մարզական լրագրութեան մէկ լաբանը վերանորոգել եւ կոչել «Շաւարշ Քրիսեան» լսարան, նաեւ աշխատանք տանիլ Հ.Մ.Ը.Մ.–ի հիմնադրութեան 90ամեակը յատկանըշող դրոշմաթուղթ մը ունենալու համար:

Զ. ԿԱՅՔԷՋ

Արդի հաղորդակցութեան արագընթաց պայմաններէն օգտուելու համար, նպատակայարմար նկատուեցաւ նորագոյն միջոցներով օժտել կայքէջին կարելիութիւնները, զարգացնելու համար միութենական կապերը:

Է. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԵՐ

Ընդհանուր սկզբունքներէ մեկնած եւ ծրագրուած աշխատանքները լաւագոյնս իրագործելու եւ յաջողցնելու հեռանկարով, որոշուեցաւ գործել յանձնախումբերու դրութեամբ, որոնք իրենց մասնագիտութեամբ ու փորձառութեամբ, ձեռնարկներէն առաջ կեանքի կոչելով, պիտի կարենան կազմակերպել ու վարել ճշդուած գործունէութիւնը:

Քառամեայ ծրագրի իւրաքանչիւր ձեռնարկի յաջողութիւնը կը վստահուի Հ.Մ.Ը.Մ.–ի ամբողջ ընտանիքին, որուն դափնեպսակն է իր յաւերժահնչիւն եւ յաւերժապանծ նշանաբանը՝ «Բարձրացի՛ր Բարձրացո՛ւր»ը:

Հ.Մ.Ը.Մ.–Ի
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Դեկտեմբեր 9

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Թէքէեան Մշակութային Միութեան սրահին մէջ, Նոյեմբեր 3ին, նախաձեռնութեամբ Թէքէեան Մշակութային Միութեան վարչութեան տօնուած է Միութեան 60ամեակը եւ մասնաճիւղին հիմնադրութեան 40ամեակը: Ճաշին սպասարկութենէն յետոյ ԹՄՄ–ի վարչութեան ատենապետ Ալեքսան Պալթայեան անդրադարձած է մասնաճիւղի 40 տարուան գործունէութեան պտուղին մշակութային կեանքին մէջ բերած մասնակցութեան եւ այլազան գործունէութեան: Օրուան գլխաւոր բանախօսը եղած է ԹՄՄ–ի Միացեալ–Նահանգներու եւ Գանատայի Կեդրոնական վարչութեան փոխ ատենապետ Երուանդ Ազատեան, որ նաեւ գլխաւոր հիմնադիրը եղած է տեղւոյն մասնաճիւղին: Ան ուրուագծած է Վահան Թէքէեան մարդուն, բանաստեղծին եւ ազգային գործիչին տիպարը, որ իր պարզ ու միայնակ կեանքին ընթացքին յարաճուն կերպով եւ բծախնդրօրէն ստեղծագործած է արուեստի գլուխ–գործոցներ եւ առարկայօրէն ողջմտութեամբ ուղղութիւն տուած է սփիւռքահայ զանգուածներուն, հայ ժողովուրդի կեանքին ամենափոթորկալի հանգրուաններուն: Հանդիսութեան երկրորդ բանախօսը եղած է ԹՄՄ ԱՄՆ–ու եւ Գանատայի Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Յարութիւն Արզումանեան, որ անդրադարձած է Միութեան 60 տարուան դերին հայ մշակութային կեանքին մէջ: Ան յայտնած է նաեւ որ վարչութեան որոշումով եւ խորհրդակցաբար տեղական վարչութեան գնահատագրեր կը յանձնուին Միութեան խումբ մը վաստակաւոր նուիրեալներու:

ԱԹԷՆՔԻ Նէոս Գոզմոս շրջանի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Նոյեմբեր 14ին ոգեկոչուած է Խրիմեան Հայրիկի վախճանման հարիւրամեակը: Օրուան բանախօսը եղած է Յունահայոց Թեմի առաջնորդը՝ Խորէն եպիսկ. Տողրամաճեան: Նախապէս, շրջանի հոգեւոր հովիւը Նարեկ քհնյ. Շահինեան, որ խօսած է յանուն Թաղային խորհուրդին եւ Տիկնանց մարմնին եւ հրաւիրած ներկաները «Հոգւոց հանգուցելոց» մը ըսելու Խրիմեանի յիշատակին: Խմբային «Հայր մեր»ով սկսած է ձեռնարկը: Առաջնորդը հանգամանօրէն ներկայացուցած է Խրիմեան Հայրիկի կեանքը՝ հոգեւորական ձեռնադրութենէն առաջ եւ վերջ որպէս կրթական գործիչ, Վարագայ վանքի եւ Մշոյ Ս. Կարապետ վանքի վանահայր, Պոլսոյ Հայոց պատրիարք, հուսկ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս: Աւարտին Նարեկ քահանայ շնորհակալութիւն յայտնած է առաջնորդին: Հիւրասիրութիւնով փակուած է երեկոյթը:

ՊՈԼՍՈՅ Լիւթֆիւ Գըրտար համագումարի ընդարձակ սրահը ծայրէ ծայր լեցուած է հազարաւոր ունկնդիրներով, որոնք գիտցած են գնահատել այն համերգը, որ կը տրուէր Նոյեմբեր 25ին, որպէս յոբելենական ձեռնարկներէն մին նուիրուած Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 200ամեակին: Լուսաւորիչ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Յակոբ Մամիկոնեանի բացառիկ յայտագիր մը պատրաստած էր, որ արդիւնք եղած էր բծախնդիր աշխատանքի: Նուագախմբային մշակումները կատարած էր Ռոպէր Տօղանա, բայց, Յակոբ Մամիկոնեան չէր գոհացած հայկական կտորներու մշակումով այլ ուզած էր նաեւ իր մեկնաբանութիւնը բերել Շուպէրթներու, Կունօներու, Վիվալտիներու, Մոցարթներու, Սեզար Ֆրանքներու, Փուչինիներու կողմէ յօրինուած կտորներու: Համերգին բացումը կատարած է Պէյօղլուի ընդհանուր քարտուղար Վաղարշակ Չիլճեան: Երգչախումբը ներկայացած է նաեւ տաղանդաւոր մեներգիչներով, ինչպէս Լիտա Զաքմաքճը, Սայաթ Զընար, Վահրամ Քէչաչ, Սերճան Կաղեբօղլու, Մարիա Հազար, Մարալ Զաղըրչըպաշու, Ալին Խօզպիւլպիւլ, որոնք լաւագոյնս մեկնաբանած են հայկական թէ օտար եղանակներ: Վերջաւորութեան յատուկ բաժին մը յատկացուած է յուշանուէրներու բաշխումի հանդիսութեան մը:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՃՈԶԷՖ ՄԱԼԼՈՐՏ ՈՒԻԼԻԸՄ ԹԸՐՆԸՐ

Թըրնը՛րը: Ընդամէնը մի քանի ժամ առաջ մեծ Թըրնըրը եղել էր իր մօտ, եւ անխնլամիտ սինիորա Թերեզան ներս չէր թողել նրան: Այվազովսկին քիչ էր մնում լաց լինէր: Սինիորա Թերեզան փորձեց բացատրել նրան ամէն ինչ, բայց դա միայն նորանոր յանդիմանանքների առիթ տուեց սովորաբար փափուկ եւ բարի մաէսթրոյի կողմից: Այն ժամանակ հոտմէուհին բարւոք համարեց քաշուել իր սենեակը:

Ահա արդէն քանի օր է նրանք անբաժան են իրարից: Նրանց կարելի է միասին տեսնել ե՛ւ Հռոմի փողոցներում, ե՛ւ Գոլիզէում, ե՛ւ Վիլլա Պորկէզէում, ե՛ւ Ֆալքոնէի սրճարանում: Իտալացի եւ ռուս նկարիչները ընկերանալու փորձեր են անում, բայց ե՛ւ Թըրնըր, ե՛ւ Այվազովսկին խոյս են տալիս. Նրանք այնքա՜ն բան ունեն իրար պատմելու...

Եւ որպէսզի ոչ ոք չխանգարի իրենց, երկու նկարիչները գնացին Գամփանիա: Թըրնըրի համար առանձնայատուկ թանկ էին Հռոմի արուարձաններում գտնուող այս ամայի վայրերը: Այստեղ էին իրենց բնանկարները ստեղծել Փուսէնն ու Լօրէնը, որոնցից նա սովորել էր հասնել լոյսի պատկերմանն իր ամբողջ ճաճանչափայլութեամբ:

– Նայէք հեռուն պարուրող այս ծխախառը մշուշին,– դիմում է Թըրնըրը Այվազովսկուն, – դա մեղմում, տարրալուծում է բոլոր գծերն ու ձեւերը, եւ այստեղ դժուար է որոշել, թէ որտեղ է վերջանում մի գոյնը, որտեղից սկսւում միւսը:

Եւ տարեց նկարիչը նորանոր նուիրական մտքեր է վստահում հողի, ջրի եւ երկնքի պատկերման մասին:

Յետոյ Այվազովսկին իր հերթին նրան պատմում էր Սեւծովեան ափում երկնքի ու ջրի յարափոփոխ գոյների մասին:

Հետզհետէ արուեստի եւ վարպետութեան շուրջ պտտուող զրոյցը տեղի էր տալիս մանկութեան յիշողութիւններին: Այվազովսկին պատմում էր սիրելի Թէոդոսիայի, նրա ափերին անցկացրած մանկութեան օրերի, յունական սրճարանում իր ծառայութեան, եւ դեռ այն ժամանակ իր մէջ ծնուած անյաղթելի կրքի մասին նախշազարդելու տների սպիտակ պատերը...

Իսկ Թըրնըրը յիշում էր լոնտոնեան այն կեղտոտ փողոցը, որտեղ անց էր կացրել իր մանկութիւնը, վարսաւիր հօրը, որին սովորաբար էր եղել օգնել աշխատանքում...

Օրն արդէն թեքւում էր դէպի մայրամուտ, իսկ նրանց զրոյցը շարունակւում էր: Այնքա՜ն ընդհանուր բան գտան նրանք ոչ միայն իրենց արուեստում, այլեւ կեանքում եւ ճակատագրում: Երբ ուշ երեկոյեան վերադարձան Հռոմ, անչափ դժուար էր իրարից բաժանուելը:

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱԹ

Անսպասելիօրէն խաթարուեց այդ օրերի խնդութիւնը. սուրբ Ղազար կղզուց լուր ստացուեց, որ եղբայրը հիւանդ է: Այվազովսկին անմիջապէս մեկնեց Վենետիկ:

Եղբօր վիճակը ծանր էր: Գաբրիէլը չճանաչեց նրան: Եւ թէեւ վանքի կանոնները խիստ էին, վանահայրը ամէն ինչում ընդառաջում էր Այվազովսկուն: Նա թոյլ տուեց հիւանդի մօտ հրաւիրել Վենետիկի լաւագոյն բժիշկներին:

...Մեղմ ծփում են ալիքները: Արեւը շռայլօրէն ողողել է Վենետիկը: Տպաւորութիւնն այնպիսին է, որ քաղաքն ինքն է դանդաղօրէն լողում, բայց մերթ – մերթ այստեղ – այնտեղ ջրի վրայ յայտնւում են փոքրիկ կղզեակներ:

Հեռւում կղզիներից մէկի վրայ նշուլեց մի զանգակատուն: Կամաց – կամաց զանգակատունը մօտեցաւ եւ արդէն կարելի էր տարբերել եկեղեցին օղակող պարտէզն ու նրա չորս կողմից վեր խոյացող նոճիները:

Ժամանակին այստեղ ապրել են բորոտները, եւ կղզին իր անուանումը ստացել է այդ դժբախտ մարդկանց հովանաւոր համարուող սուրբ Ղազարոսից: 18րդ դարի սկզբին Նախիկին բորոտանոցի տեղում հայազգի վանական Մխիթարը հիմնում է վանքը: Եւ աւելի քան հարիւր տարի միայն բարի է խօսւում Մխիթարեանների, կամ ինչպէս դեռ անուանում են նրանց, Ս. Ղազարականների մասին: Միաբանութեան վանականներն այստեղ միայն աղօթք անելով չեն զբաղուած: Նրանք լեզուներ են ուսումնասիրում, ինչպէս նաեւ փիլիսոփայութիւն, պատմութիւն, եւրոպական լեզուներից գրքեր են թարգմանում հայերէնի: Հաւաքում եւ ուսումնասիրում են հին հայկական ձեռագրեր, ունեն իրենց տպարանը, որտեղ գրքեր են տպագրում:

Այդ վանքում էլ տասնմէկ տարեկան հասակից դաստիարակւում էր Գաբրիէլ Այվազովսկին: Այժմ նա արդէն երեսուն տարեկան էր եւ վաղուց յայտնի էր Հայերի շրջանում իր գիտական աշխատանքներով:

Այս օրերին երիտասարդ գիտնականը հիւանդ էր:

Մակոյկավարը մի րոպէ դանդաղեցնում է թիավարելը, նա հայեացքը յառել է դիմացից հետզհետէ մօտեցող կանաչ կղզեակին:

– Ահա, սինիոր, Սան Լազարո տել Արմէնին...

Մակոյկավարը յուզուած է. նա հոգւոց է հանում: Այվազովսկին չի նկատում յուզմունքը նրա դէմքին, նա մտածում է եղբօր մասին:

(Շար. 127)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

La Section «Agnouni» d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

La Section «Agnouni» d'Asnières organise un **DINER DANSANT** à l'occasion de Noël Arménien le Samedi 5 JANVIER à partir de 20h30 animée par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**

Salle Francis Delage anciennement Concorde 27 rue de la Concorde — 92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou

- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

«ՅԱՌԱՋ»ի
ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թի.Վի.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :

l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

50ème ANNIVERSAIRE

de la consécration de l'église apostolique arménienne St Grégoire l'Illuminateur de Chaville

1957 — 2007

— 10h : Messe puis Requiem en l'Eglise;
— **A partir de 12h30 : Repas** — (Film-souvenir — Partie artistique — Tombola).

DIMANCHE 16 DECEMBRE

Réservations :
01. 47. 09. 23. 18 ou 06. 34. 06. 51. 91

— Participation aux frais —

Atrium de Chaville
3 Parvis Robert Schumann
92370 Chaville

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille recherche POUR UN POSTE D'ACCUEIL

une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la : **MAJC**
12-14, rue Saint-Bazile — 13001 Marseille

Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN**, réalisateur

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian, Robert Sahakiantz, A. Vatian et Lévon Atamian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 15

Տօնն է Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ս. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Հոգեւոր Հովիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը *տեղի կ'ունենայ* Կիրակի, Դեկտեմբեր 16*ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ս. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս *երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝* Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն *եւ* Հոգեհանգստեան պաշտօն, *եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:*

Ժամը 12.30*ին,* Կարպիս Մանուկեան *սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:*

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ Ժամերգութեան՝ ժամը 8.30*ին,*
Պատարագ՝ ժամը 10*ին,*
Քարոզ՝ ժամը 11.15*ին,*
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12*ին:*

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes !»

.....JOURNEES PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16 DECEMBRE
de 10h à 18h

Ցուցահանդէս - Հայերէն եւ Ֆրանսերէն գիրքերու վաճառք

Exposition — Vente de livres en arménien et en français

Մի մոռնաք կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15-16
SAMEDI-DIMANCHE
15-16 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ -- վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.852 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21.852

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՎԱՆ ԳՈԼՈՆԱ ցկեանս արգելափակման դատապարտուեցաւ Փարիզի յատուկ Ատեանին եօթը դատաւորներուն կողմէ, Դեկտ. 13ին: Ամբաստանութիւնը կը վերաբերէր Գորսիքայի նահանգապետ՝ Գլօտ Էրինեաքի սպանութեան Այաչիօ, 1998 Փետր. 6ին: 1999ին կը ձերբակալուէին չորս կասկածելիներ որպէս մեղսակից մահափորձին եւ ձերբակալութեան հրամանագիր մը կը հրապարակուէր Իվան Գոլոնայի դէմ: 2003 Յուլիս 4ին է որ Գոլոնա կը ձերբակալուէր Գորսիքայի մաքիին մէջ, ուր ապաստանած էր: Ձերբակալուած կասկածելիներէն չորսը Գոլոնայի վերագրած էին սպանութիւնը, յետագային յետս կոչում կ'ընէին, երկուքը ցկեանս բանտարկութեան կը դատապարտուէին: Ամսուան մը դատավարութեան ընթացքին, Գոլոնա բոլորովին ուրացած է իրեն վերագրուած արարքը եւ իր պաշտպան փաստաբաններն ալ պահանջած են որ անպարտ նկատուի: Լուծումը միայն երկու ելք ունէր՝ անպարտ կամ ցկեանս արգելափակում: Մինչեւ վերջին վայրկեանը, պաշտպան կողմը յոյս ունէր որ ազատ կ'արձակուի, հարկ եղած փաստերու չըգոյութեան համար, բայց հինգ ժամ խորհրդակցութենէ ետք, վճիռը կը տըրուէր չշմեցնելով Գորսիքացիները: Մինչ պաշտպան փաստաբաններ կ'որոշէին վերաքննութեան դիմել, Գորսիքայի մէջ միջադէպեր կը պատահէին, երկու վիլլաներ կրակի կը տրուէին:

ԼԻԶԲՈՆԻ մէջ, Դեկտ. 13ին, Եւրոպայի 27երը ստորագրեցին Եւրոպայի Նոր Սահմանադրութիւնը (Ֆրանսա եւ Հոլանտա հանրաքուէով մերժած էին նախորդը) որ այս անգամ պէտք է վաւերացուի խորհրդարանական ճամբով, բացի Իրլանտայէն որ հանրաքուէն կը նախընտրէ: Դէմ արտայայտողները բողոքած են եւ յաճախ հեգնանքով ալ կ'արտայայտուին, քանի նոր Սահմանադրութիւնը 90% նախորդն է եւ բնագիրն ալ անհասկնալի է, բացի անոնց համար, որոնք իրաւական խոր հըմտութիւն ունին:

ՉԱՏԻ մայրաքաղաքը ձերբակալուած «Զոէի տապան»ին վեց պատասխանատուները ոճրային ատեանին կողմէ պիտի դատուին Դեկտ. 21ին: Կրնան 5էն 20 տարուան բանտարկութեան դատապարտուիլ: Ամբաստանութիւնն այն է որ 103 երախայ առեւանգած են եւ փորձած Ֆըրանսա փոխադրել, որպէսզի որդեգրուին:

ՓԱՎԻԵՈՆ ԿԱՊՐԻԷԼԻ (Շան գ'Էլիզէի մօտ) մէջ է, որ Դեկտեմբեր 12ին, Քատաֆի ներկայացած է որպէս «կիներու ազատարար»ը եւ արտայայտուած է հաւաքուած կիներուն: Ֆրանս – Լիբիա բարեկամութեան խումբին նախագահը՝ Փաթրիք Օլիէ յայտարարած է որ «առաջնորդ»ը պիտի խօսի «կիներու կացութեան մասին աշխարհի մէջ»: Հանդիպումը կազմակերպած էր «Մահմետական կիներու ֆրանսական միութեան» նախագահուհին (զօրակից Սարքոզիի): Քատաֆի պատասխանած է հարցումներուն. նախ պաշտպանած է «աւրիկեցի կինը՝ անարդարութեան զոհ, որ իր զաւակները կը պաշտպանէ, երբ այր մարդը քանի մը անգամ կ'ամուսնանայ եւ զիրենք կը լքէ», ապա անդրադառնալու համար «եւրոպացի կնոջ ողբերգական պայմաններուն», քանի ստիպուած է երբեմն չուզած աշխատանքը տանելու, եղբակացնելու համար որ կ'ուզէ փրկել եւրոպացի կինը:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ Դեկտ. 16ին Իրաքցիներուն կը յանձնէ Պասրայի գաւառը, Իրաքի հարաւը, վերջին շրջանը, որ դեռ իր իշխանութեան ձեռքն է: Իրաքի կառավարութեան բանբերը հաղորդած է այս որոշումը: Այն չորս գաւառներուն վրայ, որոնք 2003էն ի վեր անգլիական ուժերու ձեռքն էին, երեքը արդէն անցած են իրաքեան իշխանութեան: Վերջին յանձնումէն ետք, բրիտանական ուժերը (5.000 զինուոր) մասնագիտացած զօրակցութիւն մը պիտի ապահովեն իրաքեան ուժերուն, գլխաւորաբար Իրանի հետ սահմանագլուխին հսկողութեան համար:

«ՔԱՂԱՔ ՉԿԱՅ ԱՌԱՆՑ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ» խորագրով Միշէլ Բազումեան (Քաղաքաշինութեան եւ մասնագիտացած առեւտուրի զարգացման դաշնակցութեան ընդհանուր պատուիրակ) կ'ըսէ թէ հարկ է պահպանել սպառման վայրերու մրցակցութիւնը քաղաքին մէջ եւ թէ Կիրակի օրերը մեծ վաճառատուները բանալը կը նպաստէ: Մոնտի վիճարկումներու էջին մէջ լոյս տեսած իր յօդուածով (Դեկտ. 14) Միշէլ Բազումեան կ'անդրադառնայ նաեւ «Աթալի յանձնախումբ»ին պատրաստած ծրագրին հեռանկարներուն, ուր սակայն, բացակայութիւնը կը նկատէ քաղաքի պարագային:

ՓԱԹՐԻՔ ՏԷՎԷՃԵԱՆ, Մոնտի վիճարկումներու էջին մէջ (Դեկտ. 14) «Սարքոզի իրաւունք ունի, համարձակութիւնն ունենանք խօսելու մեր թշնամիներուն հետ» խորագրով, պաշտպանողականը կ'ընէ Սարքոզիի մղած քաղաքականութեան: Փաստաբանի իր ելոյթով, ան կը շեշտէ որ, Սարքոզի բարոյական ոչ մէկ սկզբունք ուրացած է, ու կը թուէ անոր ձեռք ձգած յաջողութիւնները (պուլկար հիւանդապահուհիներ): Առաջինը եղած է, կը գրէ որ համարձակած է ուղղակի իր խօսքն ուղղելու Ի. Պէթանքուրի եւ ՖԱՐՔ-ի: Կ'եզրակացնէ որ, Սարքոզի երբեք չէ ըսած որ լիբիական, ռուսական, չինական վարչակարգերը սահմանադրական իր իտէալն են:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ մէջ, Դեկտեմբեր 12ին, մենատիրականները եւ համայնավարները խանգարած են Եւրոպական Միութեան հիմնական իրաւունքներու Ուխտի հռչակումը, որոնք կը ջանային արտայայտուիլ եւրոպական նոր դաշինքին դէմ: Շուրջ 100 մենատիրական եւ ծայրայեղ աջ երեսփոխաններ, գլուխն ունենալով Ֆիլիփ տը Վիլիէն եւ Ֆօլ-Մարի Քութօն պաստառներ պարզած են բողոքելու համար Լիզպոնի դաշինքին վաւերացումը Խորհրդարանին միջոցաւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԸ բուռն կերպով կ'ընդդիմանան կառավարութեան բարենորոգումներուն, գլխաւորաբար նոտարներու միջոցաւ լուծելու ամուսնալուծումներու հարցը, երբ փոխադարձ համաձայնութիւն կայ: Փաստաբանապետերու համագումարի նախագահին համար «անընդունելի ծրագիր մըն է»: Իրաւագիտական քարտէսին (որոշ դատարաններու ջնջում) բարենորոգումէն ետք, այս մէկը կրակին վրայ իւղ կը լեցնէ իրենց համար:

ՀԱՄԱՍԸ կ'ամբաստանէ Ապպասը որ «կը գործակցի թշնամիին հետ», քանի վերսկսած է բանակցութիւնները, երբ իսրայէլեան ուժերը վեց Պաղեստինցի զինուորեալներ սպաննած են: Դեկտ. 12ին բանակցութիւնները չէին վերսկսած, այլ թէքնիք պատրաստութիւնները տեւնուած էին:

ՔՈՍՈՎՈՅԻ կարգավիճակին վերաբերեալ Եւրոպական Միութեան որոշումը գարնան սկիզբը պիտի տրուի յայտարարած է Եւրոպայի ընդլայնման պատասխանատուն՝ Օլի Ռեն: Ցարդ ոչ մէկ որոշում տրուած է այդ ուղղութեամբ Սերպերու եւ Քոսովոյի Ալպանացիներուն միջեւ: Պայմանաժամը լրանալէն ետք, Քոսովոցիները յայտարարած են որ խորհրդակցութիւններու պիտի դիմեն, որպէսզի ճանչցուի իրենց անկախութիւնը:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ երեք Լիբանանցիներ ձերբակալուած են զօր. Ֆրանսուա ալՀաճի սպանութեան համար որպէս կասկածելիներ:

ՊԱԼՈՒՃԻՍՏԱՆԻ (Փաքիստան) մէջ 5 զինուորներ սպաննուած են կրկնակ ոճրափորձի մը ընթացքին, որու թիրախն էր բանակի ապահովութեան կայան մը: Կան նաեւ 22 վիրաւորներ:

ԱԹԷՆՔԻ վերաքննիչ ատեանը չորս ամսուան յետաձգումով բանտարկութեան դատապարտած է Կ. Փլեվրիսը, որ 2006ին «Հրեաները» խորագրուած հատոր մը հրատարակած էր, ուր յայտարարած էր որ կ'ըսէ «ամբողջ ճշմարտութիւնը»: 1400 էջերէ բաղկացած գիրքը կ'ուրանայ Ողջակէզը եւ կախաղան կը խոստանայ Հրեաներուն, որոնք, կ'ըսէ, մահացու թշնամիներ են:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱՅՑԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԷՄԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան պաշտօնական այցելութեան մը ընկերակցութեամբ աշխատանքի այց մը կատարած է Արաբական էմիրութիւններ: Հոն ունեցած տեսակցութիւններուն հիմնական առանցքը կազմած է տնտեսական գործակցութիւնը: Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան կարեւոր համարած է այցը որուն ընթացքին նոր ներդրումներու հիմ դրուած է, եւ արդէն յստակ ծրագիրներ կան:

Նախարարը ընդգծած է նաեւ քաղաքական երկխօսութեան կարեւորութիւնը: Ըսած է թէ արաբական որեւէ երկիր կատարուած այցը կարեւոր է Հայաստանի, յատկապէս Ղարաբաղի հարցին առումով. որովհետեւ Ատրպէյճանը կարելիութիւն ունի Իսլամական խորհրդաժողովներու ընթացքին իր միակողմանի տեսակէտները ներկայացնելու: Իսկ Հայաստան կրնայ օգտուիլ նման այցերէ իր տեսակէտները սեղան բերելու համար:

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ ԽԱՉՔԱՐԵՐԸ

Նիւ Տէլհիի մէջ Դեկտեմբեր 3–5 կայացած է Ազգային հիմնադրամներու 12րդ համաժողովը որուն առաջին անգամ մասնակցած է Հայաստան: Մշակոյթի փոխ նախարար Գ. Գիւրջեան եւ Գիտութեան ակադեմիայի ազգագրութեան եւ հնագիտութեան հիմնարկէն Մ. Զարդարեան ներկայացուցած են Հայաստանը, խօսք առնելով «Մշակութային ժառանգութեան պահպանումը բնական աղէտներու եւ հակամարտութեան գօտիներու մէջ» խորագրուած նստաշրջանին: Անոնք ուշադրութեան յանձնած են Ատրպէյճանցիներու կողմէ Նախիջեւանի մէջ Ջուղայի հայկական խաչքարերուն քանդումը, ներկայացնելով տեսագրութիւններ եւ ալպոմներ: Շեշտած են նաեւ մշակոյթի պահպանման միջազգային կազմակերպութիւններու անտարբեր կեցուածքը, փաստագրական նիւթեր յանձնած գիտաժողովի նախագահութեան ու կարգ մը շահագրգիռ կողմերու: «Խօրոփա նոսթրա» մշակութային կազմակերպութիւնը առաջարկած է իր պարբերաթերթին մէջ տեղ տալ նիւթին:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԷՐՏՈՂԱՆ «ԵՐԿԵՐԵՍ» ԿՈՉԱԾ Է Ն. ՍԱՐՔՈԶԻՆ

Վարչապետ Թ. Էրտողան գործարարներու միութեան ժողովին նախօրեակին, Դեկտեմբեր 12ին խիստ արտայայտութիւններ ունեցած է Ֆրանսայի նախագահին հասցէին, ու «երկերես»» որակած զայն: Այդ դժգոհութիւնը հակազդեցութիւն եղած է Եւրոպական Միութեան Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ Ն. Սարքոզիի յայտնի կեցուածքին: Էրտողան ըսած է թէ այդ կեցուածքով Ֆրանսա ի՛նք կը կորսնցնէ. եթէ կը խորհի որ իրեն կողմնակից քանի մը երկիրներու հետ կրնայ ձախողեցնել Թուրքիոյ անդամակցութիւնը, չարաչար կը սխալի, քանի որ Թուրքիա վճռակամ է անդամակցութեան աշխատանքները մինչեւ նպատակին իրագործումը շարունակելու:

Թուրքիոյ վարչապետը ըսած է նաեւ թէ Ն. Սարքոզի երկկողմանի հանդիպումներուն տարբեր լեզու կը գործածէ, իր յայտարարութիւններուն մէջ՝ տարբեր:

ԼՂՀ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՑԵՐԻՒՐԱՆՔԻՆ

Լեռնային Ղարաբաղի խորհրդարանի արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովի նախագահ Վահրամ Աթանէսեան անդրադարձած է Ատրպէյճանի արտաքին գործերու փոխ նախարար Արազ Ազիմովի Դեկտեմբեր 10ին Պաքուի մէջ ՓՔՔ-ի շարքայիններուն Ղարաբաղ տեղաւորուելու յայտարարութեան: Այս վերջինը ըսած էր նաեւ թէ իր երկիրը պատրաստ է որեւէ ատեն հակահարեկչական գործողութիւններու դիմելու Ղարաբաղի դէմ, թիրախ առնելով քիւրտ զինեալները:

Վ. Աթանէսեան առնուազն զարմանալի գտած է որ ադրբէջանցի բարձրաստիճան այդ պաշտօնատարին կեցուածքը կրնութիւնն է թրքական կարգ մը լըրատուներու հրապարակումներուն: Անոնք կ'առաջնորդեն մտածելու թէ այդ լուրերը հնարուած են ադրբէջանական յատուկ ծառայութիւններու կողմէ եւ կը միտին աւելի եւս լարել արդէն լարուած հայեւթուրք յարաբերութիւնները:

Վ. Աթանէսեան ակնարկած է այն լուրերուն ըստ որոնց աննախադէպ կերպով աշխուժացած է քրտական ազդակը Նախիջեւանի եւ Կերանպոյի շրջանին մէջ: Ապա թելադրած է Ազիմովի որ քիւրտ զինեալներ եւ անոնց հովանաւորներ փընտռէ Ատրպէյճանի մէջ:

ԴԷՄՔԵՐ ԶԱՐԹՕՆՔԻՑ

ՍԻՊԻԼ - ԶԱՊԷԼ ԱՍԱՏՈՒՐ
(1863 - 1934)
Ա.

Տիւսաբէ ետք Սիպիլն է, որ կանացի սիրտը իր բազմազան յոյզերով կը մտցնէ Հայ գրականութեան մէջ: Զգայնիկ տարրը կը դառնայ ուշագրաւ, բնութեան վրձինումը՝ որո՛շ:

Ծնած 1863 Հոկտեմբեր 18, Սկիւտար, Խանճեան մականունով (անունը՝ Զապէլ), նախնական կրթութիւնը կը ստանայ Ս. Խաչ վարժարանը, այնուհետեւ կը յաճախէ Սկիւտարի ճեմարանը: Այսպէս, շրջանաւարտներու շարքին կը գտնենք զինք սոյն կրթական յարկի 1879ի հունձքին: Աւելցնենք, իբր հայեցի դաստիարակութեան սաղմ, թէ ան փոքր տարիքէն հմայքին տակ կը մնայ մեր Մայրենիին, քանի անոր ուսուցիչներու շարքին կը գտնենք «Պուէտ» մակդիրով ծանօթ հայկաբան, հմուտ գրաբարագէտ Խաչատուր Միսաքեան եւ Պոլսոյ «Եփրատ» եռօրեայի (1869-72) խմբագիրներէն Սիմոն Ֆէլէկեան[1]:

Սիպիլի հանրային գործունէութեան հայող հիմնական գիծը կը դառնայ, անկասկած, անոր տենդոտ–խանդոտ ձգտումը՝ ծառայելու մեր իգական սեռի կրթութեան նուիրական գործին: Ասոր ստեղծման, մանաւանդ՝ տարածման: Ընդհանրացման: Յայտնապէս Մայր հողին վրայ, Հայաստանի սրտին: Սրբազան առաքելութիւն, յիրաւի: Արդէն ժամանակի ու շրջապատի գլխաւոր առաջադրութիւններէն մին է ասիկա, ԺԹ. դարու 1870ական թուականներէն սկսեալ, Պոլսահայ կեանքի, հարկաւ գիտակից ու գործուն տարրին, կանանց շրջանակին մէջ, յատկապէս, բաւարար չափով արգաւանդ դաշտ մը կ'ուրուագծուի: Ազգային բարեգործ բարեկէր աշխատանքներու համար: Իրապէս, թարմ, հասուն գաղափարներով տոչորուն մարդիկ (այս պարագային առաւելապէս կիներ) կ'իջնեն հրապարակ: Պատրաստ ստանձնելու հայկական աղէկէզ գաւառներու մէջ թէ այլուր, կրթական ջահը վառելու, զայն հրահրելու, բորբոքելու այնքա՛ն կենսական աշխատանքը: Ըսենք՝ առաքելութիւնը: Հարկա՛ւ, ի խնդիր ազգային զարթնումի: Զարթօնքի:

Գլխաւորներէն մին է նոյնինքն Սիպիլի ջանադիր աշխատանքով, անդադրում ճիգով կեանքի կոչուած Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութիւնը, Սկիւտար, 1879 Ապրիլ 11: Դեռ պարմանի՝ 16ամեայ շրջանաւարտ համանուն թաղի ճեմարանէն, իր տան մէջ ուխտ դասընկերուհիներու հետ հիմը կը դնէ այս այնքան պատուաբեր գործունէութեամբ ծանօթ ընկերութեան: Առաջադրութիւնը կը պարզէ յստակ ծրագրով մը,– Դպրոցներ պիտի բանանք աղջկանց համար բոլոր հայաբնակ գաւառներուն մէջ··· Պիտի սորվեցնենք անոնց կարդալ, գրել, հաշիւ, կրօնք, պատմութիւն, որպէսզի ճանչնան իբրեւ մարդ իրենց պարտքերը եւ իրաւունքները եւ իրենց արժանի տեղը գրաւեն մարդկային ընկերութեան մէջ: Եւ այլն:

Կայ պատճառ մտածելու, թէ իր այս յոյժ օրինակելի եւ, միաժամանակ, ծափահարելի ծրագրին յղացման մէջ, բարեբաստիկ դեր կը ստանձնէ,– թէկուզ անուղղակի կերպով,– իրենց տան նախկին ծառան՝ Քղեցի Յակոբ աղբարը, որ իր ծննդավայրէն վերադարձին, ողորմելի դէմքով կը պատկերացնէ իր հայրենակիցներուն ծայրայեղ խեղճութիւնն ու թշուառութիւնը: Սոյն վարկածը ձեւով մը կը հաստատուի հետեւեալ տողերով: Արշալոյս Թէոդիկի ուղղեալ նամակի մը մէջ Սիպիլ կը գրէ,– Աչքիս առջեւէն չի հեռանար թափօրը թշուառ տղոց՝ բոկոտն, անլուայ, գիսախռիւ, գունատ, հիւանդ, անխնամ: Քանի–քանի անգամներ երգած եմ հոգիիս բոլոր թափովը Եփրատի ծաղկաւէտ ափերը, Շաւարշանի բուրումնազեղ շուշանները իմ սկսնակի ձախաւեր տողերուս մէջ, եւ սակայն երբեք չեմ խորհած հոն ապրող տարաբախտ ժողովուրդի վրայ: Մեզի սորվեցուցած են շատ մը քաջերու անունները, անոնց պատկերները եթերանեմ ճաճանչի մը մէջ ամպածրար՝ հայրենիքի սուրբ իտէալն է մեզի համար անմատոյց, պաշտելի···: Իսկ Յակոբ աղբարները, որոնք հողին վրայ կ'ապրին եւ ոտանաւոր ուղերձներէ աւելի լուրջ ու հիմնաւոր դաստիարակութեան մը պէտք ունին իբրեւ մարդ ապրելու համար: Մենք ոչինչ գիտենք անոնց մասին»: Իսկապէս, այս սրտբաց խոստովանութենէ ետք է, որ Սիպիլ՝ Ազգանուէր Հայուհեացը հիմնելու մտադրութեամբ, իր դասընկերուհիները կը հրաւիրէ հիմնադիր ժողովի:

Հիմա դանդաղինք եւ ներկայացնենք Ազգանուէրի կրթասէր գործունէութիւնը մեր տխուր իրականութեան մէջ, այդ թուականներուն: Հարկաւ, կարելւոյն չափ խըտացեալ տողերով: Սեղմ գիծերով:

Գոտեպնդիչ է առջինեկ կրթարանին հաստատումը հեռաւոր Քղիի մէջ, 1880ին: Արձանագրուած սանուհիներու թիւն է 93: Ասոր կը յաջորդէ 92 աշակերտուհիներով Հաճընի մէջ բացուածը: Թուականը՝ 1881: Այնուհետեւ երրորդը՝ այս անգամ Մուշ, 1883, 50 սանուհի: Զորրորդ մը Սղերդի մէջ, 1885, հինգերորդ մըն ալ Զարսանճաք: Այլապէս հետաքրքրական է ուսումնական ծրագիրը այս եռամեայ կամ քառամեայ կրթարաններուն,– Առաջնագոյն տեղը կը գրաւէ, բնականաբար, Հայերէնը՝ գրել և կարդալ, այնուհետեւ՝ կրօնագիտութիւն, Պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, առտնին տնտեսագիտութիւն, թուաբանութիւն, բարոյագիտութիւն, ձեռական աշխատանքներ, իմա՝ ձեռագործ, գծագրութիւն եւ, վերջապէս, մարմնամարզ ու երգի դաս: Ուշիմ աշակերտուհիները կը վարձատրուէին արծաթեայ մեծկակ խաչերով: Արժանի պարգեւատրութիւն, յիրաւի: Յարիր ժամանակի ոգւոյն:

Աշխատանքի աշխոյժ թափը կ'ընդհատի, ակամայ: Աւելի որո՛շ՝ հարկադրաբար: 1895ին ծայր առած համատարած կոտորածներուն, խժդուժ ճնշումներուն հետեւանօք: Իրապէս, յիշեցումի ճամբով արձանագրենք, թէ 1895–96ին ջանդուածային ջարդեր տեղի կ'ունենան Արեւմտեան Հայաստանի (Սասուն գլխաւորաբար) եւ Թուրքիոյ հայաբնակ վայրերու մէջ, յայտնօրէն՝ Կիլիկիա: Համատարած բռնութեանց ճամբով կը փակուին, բնականաբար, կրթական յարկեր, ի՛նչ խօսք նոյնպէս դպրոցասէր – կրթասէր ընկերութիւններ եւ այլ: Փակուածներուն կարգին են ո՛չ միայն Ազգանուէրը, այլեւ անոր հետ գրեթէ միաժամանակ (1879) Պոլսոյ մէկ այլ թաղամասին՝ Միջագիւղի (Օրթագիւղ) մէջ կեանքի կոչուած Դպրոցասէր Հայուհեացը:

Վառ յոյսեր կը ծագին փութով, անուշ երազներ կ'ողողեն հրապարակը 1908 Յուլիսին, այսպէս կոչուած Երիտթուրքերու յեղափոխութեամբ: Կարմիր Սուլթանը՝ Ապտիւլ Համիտ անուանեալ հրէշածին բռնակալը, հարկադրաբար կը վերահաստատէ իր իսկ ձեռքով ջնջուած, խափանուած 1876ի Սահմանադրութիւնը[2]: Հիւրրիյէթ:

Արագ կը բացուին բանտերու դուռները, աքսորավայրերէ մարդիկ կը վերադառնան տուն, վերջ՝ անողայ գրաքննութեան եւ վերջ՝ մամուլի բռնաւոր կաշկանդումներուն: Երգ ու կեցցէ՛, արեւշատութեան մաղթանք Վեհափառ Սուլթանին, զի ազատութիւն պարգեւեր է երկրին...[3]

Իրաց այս նոր, բարեբաստիկ կացութեան մէջ, 1908ին, Պոլիս՝ Բերա, կը վերահաստատուի Ազգանուէրը: Նոր աւիւն, աշխատանքի նոր թափ: ... Մինչեւ մեր յետին շունչը պիտի աշխատինք մեր գաւառացի քոյրերուն համար... Կը պատգամէ խիզախ կեցուածքով մեր գրագիտուհին: Այսպէս, իգական սեռի վարժարաններ կը բացուին Մուշ, Զէյթուն, Հաճըն:

Խանդավառութիւնը, ցաւօ՛ք, երկար չի տեւեր: Մահասփիւռ սեւամած ամպեր կը պատեն աշխարհն Հայոց: 1909 Ապրիլին ծայր կուտայ Կիլիկիոյ համատարած ջարդը՝ կազմակերպուած Իթթիհատի կողմէ: Երեսուն հազար Հայեր իրենց արեան տուրքը կուտան խաբուսիկ Հիւրրիյէթին: Ազգանուէրը, այս անգամ ալ, բառին իրական առումով, իր բովանդակ ուժն ու կորովը կը տրամադրէ հրաշքով փրկուած հազարաւոր որբուկներու խնամքին: Մարաշ, Տէօրթ Եոլ, Այնթապ, Հասան Պէյլի, Հաճըն՝ որբանոցներ կը բացուին շուտով: Ծանօթ է մասնաւորապէս Ազգանուէրի կարկառուն տիկիններէն Արշակուհի Թէոդիկի քրտնաջան աշխատանքը այս ուղղութեամբ: Ի դէպ 1910ին լոյս կ'ընծայէ «Ամիս մը ի Կիլիկիա» վաւերագրական հատորը, պերճախօս երեսներով խօսուն երկ մը, անկասկած: Ապրող երկ մը կը մնայ, հարկաւ, Զապէլ Եսայեանի «Աւերակներու մէջ» վէպը (1911), թելադրուած Կիլիկեան արհաւիրքէն: (Ատանայի աղէտին՝ Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանին կողմէ ղրկուած էր եղեռնի վայրը, իբր ներկայացուցիչ օգնութեան մարմնի: Պատմական, ցնցիչ վկայութիւն մը այս մէկն ալ):

Շարունակենք: Պերճախօս է պատկերը 1912ի: Տեղեկագրով մը բացայայտուած: 24 վարժարան Կիլիկիա եւ հայկական գաւառները, 1632 աշակերտուհիներով ու 48 ուսուցիչներով: Ուսուցչուհիներ պատրաստող կրթական յարկ մը ի Կարին: Հինգ որբանոց Մարաշ, Տէօրթ Եոլ, Հասան Պէյլի, Այնթապ, Հաճըն: Չենք խօսիր Ազգանուէրի յարակից գործունէութեան մասին: Գրեթէ ամէնուր մասնաճիւղ, նոյնիսկ մինչեւ Պէյրութ, Պուքրէշ: Գործակցութիւն դանազան միութիւններու հետ, մինչեւ Գահիրէ: Եւ այլ:

Պարզ է, ինքնին, թէ Ազգանուէրի բեղուն գործունէութիւնը, պարտադրաբար, վերջ կը գտնէ Սեւ թուականին: 1915:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

☆ ★ ☆

ՆՈԹԵՐ

1) Հեղինակ ազգաշունչ երգերու: Անոր Վարդանը («Իմ հայրենեաց արեւ, Վարդան / Արեւս ար՝ւուդ եղնի ղուրպան...») Հելիապոլիսի մեր ազգային վարժարանի երգացանկին մաս կը կազմէր:

2) Թուրքիոյ առաջին Սահմանադրութիւնը: Կեանքի կոչուած 1876ին, Միթհաթ փաշայի ղեկավարութեամբ: Մշակման մէջ կարեւոր դեր կը ստանձնէ այս վերջինոյն խորհրդատուն Պետական Խորհուրդի անդամ Գրիգոր Օտեան: Համիտ, անշուշտ, փութով կը ջնջէ:

3) Գինովցանք, պիտի ըսէր յետագային. այդ օրերը տեսած–ապրած եւ յետագայի տաժանքները ցմրուր քամած մեր ներհուն մտաւորականներէն Ե.–Ծ. Սիրունի, յետ մահու լոյս տեսած յուշերով:

★ ☆ ★

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սիպիլի նկարագրին, հոգեխառնութեան եւ, մանաւանդ, կրթական հայեացքներուն զօրեղ արտայայտութիւնը կը գտնենք անոր եւ Ալփասլանի (Աղեքսանդր Փանոսեան) հեղինակութեամբ 1909ին, Պոլիս հրատարակուած «Մագնիս» թատերախաղին մէջ: Պոլսահայ ընտանեկան կեանքին հայող իւրայատուկ խռովիչ պատկեր մը կը փորձուի լոյսին հանել հոն: Մագնիսը նոյնինքն Ոսկին է, գլխաւոր շեշտադրութեամբ: Ըմբռնելի Դրամ տարազով: Տռամ թէ զաւեշտ, ի՛նչ փոյթ, հոս կարեւորը Վեհանուշի լուսաւորական վեհ հայեացքներն են, ան հաւատոյ հանգանակը, յիրաւի:

– Ես, եթէ դրամ ունենայի,– կ'ըսէ ան – շիտակ Հայաստան պիտի երթայի, դպրոցներ բանալու, լոյս ու ուսում սփռելու համար Կիլիկիոյ սովալլուկ գիւղերուն մէջ, Մուշի, Բաբերդի, Վանայ, Սասունի, Խնուսի ու Բասենի յետին խորշերուն, մթին խաւերուն մէջ պիտի տանէի անուշ խօսք մը, օգտակար նպաստ մը, դեղ մը հիւանդներուն համար, հագուստ մերկերուն համար, սերմնացու՝ յուսահատ մըշակներուն, գգուանք մը, քաջալերութիւն մը, օգնութիւն մը վերջապէս բոլոր արենակից հայրերուս, մայրերուս, քոյրերուս ու եղբայրներուս, որոնք մխիթարիչ հրեշտակի մը պէս պիտի ընդունէին զիս, պիտի սիրէին, պիտի օրհնէին զիս···:

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՅԳԵՍՏԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՄԱՀԱՐԻԻ ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՐՏԸ

1966 Դեկտեմբեր 20ին գրուած նամակի մը մէջ Շահան Շահնուր Մահարիի «Այրուող այգեստաններ» վէպին մասին իր հիացումը կ'արտայայտէր սա անկեղծ տողերով.

«Մեծապէս եւ ջերմօրէն կը շնորհաւորեմ քեզ, քու անձման "Այգեստաններ"ուդ համար, զոր կարդացի խորին յուզումով: Լեցուն՝ ինչպէս կրնայ լեցուն ըլլալ նուռ մը, իր սեղմ ու արնաներկ ամբողջութեանը մէջ, ան կատարեալ միաձուլումն է այն բոլոր տարրերուն որոնք կը կերտեն կենսոտով բաբախուն վէպը, պատմական եղելութեան մը ընդմէջէն: Այդ բոլորը, յուշագրութիւն, տեղեկագրութիւն, բարբառ, քաղաքական հաւատամք, եւ այլն, այդ բոլորը դուն մշակած ես հաւասար յաջողութեամբ, վարպետի մը նման: Կատարելապէս յաջողած ես քու առաջադրութեան մէջ, որ էր.– *"Այնպէս մը ընել որ ընթերցողը ո՛չ միայն տեսնէ Վանը, այլ նաեւ զգայ զայն"* »:

Նոյն նամակին վերջաւորութեան մօտ դարձեալ կը գովէր գիրքը ու կ'ըսէր. «Սրտառուչ սիրոյ եւ անհուն կարօտի կոթող մըն է *"Այգեստաններ"ը: Պատկառազդու Պատբիարք մը պիտի համբուրէր քու լուսաւոր ճակատդ, ես միայն սա ըսեմ.–* "Քէ մեռնիմ, Մահարի, շատ ապրէ: Քէ մեռնիմ մինչեւ որ վերագտնես Վանը" »:

Բայց Շահնուր այդ թուականին գիտէ՞ր արդէն թէ Երեւանի մէջ ի՛նչ աղմուկ կը բարձրանար այս վէպին պատճառաւ: Ահաւոր աղմուկ, ու անօրինակ հալածանք Մահարիի դէմ, հայհոյալից խօսք մեծ բանաստեղծին հասցէին:

Ինչո՞ւ այս հալածանքը: Վանի դաւակ Գուրգէն Մահարի իր այս վէպին մէջ կը պատմէր Վանի հայ ժողովուրդին հերոսական ինքնապաշտպանութիւնը 1915ի տխուր օրերու ընթացքին: Բայց մեր գրագէտը այս վէպին մէջ հայ ժողովուրդին անօրինակ տառապանքէն մեծապէս պատասխանատու կը նըկատէր նաեւ կարգ մը կուսակցական գործիչներ, որոնց սխալները բախտորոշ դեր խաղացած էին պատահած ողբերգութեան մէջ: Մահարի նաեւ կը խօսէր այն Թուրքերուն մասին, որոնք մարդասիրական կեցուածքով փրկած էին բազմաթիւ Հայերու կեանքը: Գիրքին մէջ տեղ գտած էին նաեւ Վանի հայ ընտանիքները, մասնաւորաբար կիներու մտերմիկ բարքերէն ու կեանքէն դրուագներ:

Ամէնէն առաջ սփիւռքահայ մըտաւորականներն ու դաշնակցական գործիչներն էին որ փոթորիկ պայթեցուցին Մահարիի վէպի շուրջ, որովհետեւ այդ վէպին մէջ ընդհանրապէս կը քննադատուէին դաշնակցական երեւելի գործիչներ: Քննադատները շեշտը նախ կը դընէին վէպին քաղաքական–պատմական պարունակին վրայ, բայց ապա «գայթակղեցուցիչ» կը նկատէին նաեւ Մահարիի կողմէ հայ կիներու մասին գրուածները ու կը պնդէին որ գրագէտը անվայել ու ամօթխած արտայայտութիւններ կը դնէր հայ կիներու բերնին մէջ:

Բայց Սփիւռքի մէջ ստեղծուած փոթորիկը գրեթէ ոչինչ էր Հայաստանի մէջ վանեցիներու ու մըտաւորականներու կողմէ ստեղծըւած տենդագին հալածանքին ու գայրոյթին քով: Մահարիի կինը Անտոնինա իր յուշերուն մէջ պիտի պատմէր թէ ինչպիսի լուտանքներ կը տեղային Մահարիի հասցէին: Գիրքը կը կոխկրտուէր ոտքերու տակ, ցեխերու մէջ կը նետուէր, կը հրկիզուէր հրապարակներու վրայ, զայրացած մարդիկ կը քարկոծէին Մահարիի տան պատուհանը, ձմերուկի կեղեւներ կը նետէին: Վիրաւորական խօսքեր կը լսուէին հեռաձայնի գործիքէն, սպառնալիքի նամակներ կը ղրկուէին Գուրգէնին: Կէս գիշերին հեռաձայնը կը հնչէր ու անծանօթներ կը հայհոյէին Անտոնինայի հասցէին ու կ'ըսէին. «Ասոնց պատճառը դուն ես, եթէ դուն չըլլայիր, Գուրգէն այս վէպը չէր գրեր, ուրիշ բան կը գրէր»:

Անտոնինա ասոնց մէկ մասը կը թաքցնէր Գուրգէնէն որպէսզի նըւազ տառապի ան, բայց Գուրգէն կը գայրանար ու կ'ուզէր ամէն ինչ գիտնալ: «Այս աղբը դուն պիտի պահպանես պատմութեան համար, ոչինչ չի անհետացներ, ամէն ինչ պահէ», *կ'ըսէր իր կնոջը: Երբ տակաւին Պալանգա կը գտնուէր, Գուրգէն Երեւանէն կը ստանար նամակներ ուր գրուած էին. «Անիծեալ Թուրք, չփորձես Երեւան վերադառնալ, մենք կը սպաննենք քեզ»: Գրագէտ Նորենց, Համայնավար կուսակցութեան քարտուղարի հանգամանքով նամակ կը ղրկէր Մահարիին ու իր գայրոյթը կ'արտայայտէր ու կը պահանջէր որ ան հրապարակաւ հրաժարէր իր գիրքէն:*

Մահարիի համար այս վէպը «աչքի լոյս» էր ու չէր կրնար հրաժարիլ անկէ: Այդպէս ալ իր ցաւը իր սրտին կը սեղմէր ու կարծես ինքզինք դարձեալ աքսորուած կը նկատէր իր սիրելի ժողովուրդին ծոցէն: Բայց ան հաւատք ունէր ապագային նկատմամբ ու այդ հաւատքով էր որ երեք տարի վերջ, երբ տակաւին բնաւ ալ չէին մարած իրեն դէմ կիրքերը, ան հրաժեշտ պիտի առնէր այս կեանքէն: Անտոնինա պիտի պատմէ որ անոր մահէն վերջ այս անգամ ի՛նչ էր որ թիրախ դարձաւ թշնամական արարքներու: Օրինակ, օր մը պիտի կարենէն իր դուռը: Եկած են Գուրգէնի ընկերները, որոնք իբրեւ թէ կ'ուզեն տեսնել տունը: Ներս մտնելէ վերջ անոնք կը սկսին հայհոյել Մահարիին հասցէին, տակնուվրայ ընել տունը: Անտոնինա կ'ուզէ զանոնք դուրս հրաւիրել, բայց մէկը կ'ըսէ. «Հիմա այնպէս մը կը զարնեմ քեզի որ մինչեւ կեանքիդ վերջը չես մոռնար»: Այս սպառնալիքէն վերջ անոնք կը թքնեն Մահարիի մէկ նկարին վրայ ու դուրս կ'ելլեն:

Ահա թէ ինչպէս Վանի Այգեստաններուն հետ այրած էր նաեւ Մահարիին տաքուկ սիրտը:

Ռ. Հ.

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 24. ԿԻՐԱԿՈՍ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ

Ծնած է Գանձակ – հիւսիսային Արցախ – 1201–2ի տարիները: Աշակերտած է Վանական վարդապետին եւ եղած է ընկեր Վարդան Պատմիչին: Փոքր հասակին կը տարուի Գետիկ սակայն իր գրական կրթութիւնը կը ստանայ Վանական վարդապետի մօտ Տաւուշի բերդին մօտակայքը: 1235ին ուսուցիչ եւ աշակերտ գերի կը տարուին Թաթարներէն եւ գիշեր մը կը յաջողի փախուստ տալ եւ կենդանի պատումով նկարագրել իր պատմութեան գիրքին մէջ:

Կը վերադառնայ Գետիկ վանք, որուն շինութեան եւ առաջնորդներուն լաւ ծանօթ է. 1251ին տակաւին հոն է եւ մանրամասն կը նկարագրէ Վանական վարդապետին մահն ու յուղարկաւորութիւնը:

1255ին Քիւրտ իշխանի տան մէջ կը հանդիպի Հեթում թագաւորին, բարեկամ էր նաեւ Հասան Պռօշեան իշխանին որ իրեն պատմած է Պաղտատի գրաւումը որպէս ականատես: Կիրակոս իր գիրքին մէջ կը մէջբերէ այս ամէնը:

Հեթումի մասին կը գրէ «Բազում ինչ պատմէր թագաւորն իմաստասէր՝ գիժկան ազգացն, զոր թողաք մեք»: Իսկ Պաղտատի գրաւումը նըկարագրելով հետեւեալը կը ճշդէ. «Զայս ամենայն պատմեաց մեզ իշխանն Հասան, զոր Պռօշ անուանէին, որդին Վասակայ բարեպաշտի ... որ ականատես և ականջալուր էր իրացն»:

Կը վախճանի իր ընկեր Վարդան վարդապետէն 50 օր ետք՝ 1271 թուին:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐՔԸ: *Գրած է իրեն յիշատակի արձան մը կանգնելու եւ իր ժամանակի դէպքերը աւանդելու յաջորդ սերունդներուն:*

Առաջին 10 գլուխներուն մէջ կը ներկայացնէ «ցոյցք անուանց սըրբոյն Գրիգորի եւ որք յետ նորա յաջորդեցին յաթոռն», հասնելով մինչեւ Ս. Ներսէս Շնորհալի եւ տալով անոր դաւանութեան ամբողջականութիւնը Յոյներուն ուղղուած:

Մեզի աւանդած է ԱՂՈՒԱՆՆԵՐՈՒՆ *համառօտ պատմութիւն մը, պատճառն այն է որ անոնք «Հայերուն ազգակից եւ հաւատակից են» եւ կ'աւելցնէ «անոնց առաջնորդները* ՀԱՅԱԼԵԶՈՒ *են եւ* ՀԱՅԵՐԷՆԱԽՕՍ *եւ թագաւորները Հայոց թագաւորին հնազանդ, անոնց ձեռքին տակ գտնուելով. եւ եպիսկոպոսները Ս. Գրիգորէն եւ անոր աթոռակալներէն ձեռնադրուած» անոնց պատմութիւնը հասցնելով մինչև իր օրերը: (Ագէրիները վստահաբար Կիրակոս չէն կարդացած):*

Երկար տեղ տուած է Թաթարներուն, անոնց Հայաստանի հետ ունեցած յարաբերութիւններուն, ծանր հարկերուն, բռնութիւններուն, Գանձակ ,Շամքոր, Լոռի, Անիի և Կարսի հիմնայատակ քանդումին:

Իր գիրքը կարեւոր վաւերագիր մըն է իր ապրած տարիներու շրջանին համար եւ այդ իսկ պատճառով Պոլսէ 1871ին եւ Տիֆլիսէ 1858ին ֆրանսերէնի թարգմանած են եւ Փիթէրման զանազան հատուածներ լատիներէնի (Պէրլին):

Լեզուն պարզ եւ դիւրըմբռնելի է իսկ ոճը հարթ առանց զարդարանքներու:

Պատրաստեց՝ ՅԻՊԷ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱԹ

Հիմա ափին, կառանատեղի մօտ, երեւում են մարդկային կերպարանքներ: Նրանք գնալով աւելի ու աւելի մօտիկ են թւում եւ արդէն կարելի է տարբերել սպիտակամօրուս վանականներին, որոնք սպասում են մօտեցող նաւին: Եւ այդ րոպէին յանկարծ զանգակների ձայն է լսւում: Հնչիւնները տարածւում, բազմապատկւում են եւ խախտում տիրող անդորրը:

– Մատոննա, սուրբ մատոննա, – նաւավարի շրթունքները դողդողում են:

– Այս ձեւով այս կղզում միայն մի մարդու են դիմաւորել:

Եւ նա տարակուսանքով դառնում նայում է իր ուղեւորին՝ պատրաստ հարցերի տարափ տեղալու նրա վրայ, դեռ էլի չնկատելով նրա դէմքի յուզմունքը՝ նրա մտքերը բոլորովին ուրիշ տեղ են:

– Այդքան երիտասարդ եւ,– շարունակում է տարակուսանքով մրմնջալ մակոյկավարը, – վանականներն այդպիսի պատիւներով են դիմաւորում:

Ահա վերջապէս մակոյկը կանգ է առնում: Այվազովսկին արագ–արագ իջնում է սանդուղքով: Ափին կանգնած ծերունազարդ վանականների խմբի միջից առաջ է գալիս հայր Սոմալեանը: Նա մօտենում, խաչակնքում է Այվազովսկու գլխի վրայ եւ լայն բաց է անում գիրկը: Ապա ծերունին հանդիսաւոր արտասանում է.

– Մխիթարեանների միաբանութիւնը երջանիկ է սուրբ Ղազար կղզում դիմաւորելու քեզ, Յովհաննէս Այվազովսկի: Միաբանութիւնը հպարտ է քեզանով: Իսկ հիմա մօտեցիր եւ ողջագուրուիր քո եղբօր հետ: Նա միայն քեզ հետ հանդիպելու այս յուզումից հիւանդացել է: Ընդունիր նաեւ խորին շնորհակալութիւններ քո կողմից փրկուած Արա Վէքիլեանի ընտանիքից:

Այվազովսկին հայեացքով եղբօրն է որոնում: Ծերունիները մի կողմ են քաշւում, եւ առաջ է գալիս վանականի փիլոն հագած երիտասարդ մի մարդ: Այվազովսկին նետւում է դէպի նա, եւ եղբայրները գրկախառնւում են ամուր–ամուր:

Իսկ այդ ժամանակ մակոյկավարը, որը հեռուից դիտում էր այս ամբողջ տեսարանը յանկարծ թողնում է կոնտոլն ու շտապում դէպի երիտասարդ վանականը:

– Հայր սուրբ,– յուզմունքից խեղդուելով ասում է նա: – Մի՞թէ դուք չէք ճանաչում ինձ: Ես Լուիճին եմ... Քսան տարի առաջ ես եմ ձեզ այստեղ բերել:

– Սպասիր, սպասիր, – եւ վանականը նայում է նաւավարի դէմքին: – Յիշում եմ, այո, ճանաչեցի քեզ, Լուիճի: Դու այստեղ բերեցիր լորտ Նոէլ Պայրընին: Այն ժամանակ դու Սուրբ Ղազար բերեցիր անգլիացի մեծ բանաստեղծին, իսկ հիմա հայ նկարչին: Երկուսն էլ շատ թանկագին մարդիկ են մեզ համար:

(Շար. 128)

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances — Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

présente ses meilleurs vœux pour l'année 2008
et souhaite une bonne Fête de Noël

ԹԷՐԶԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը
յաճախորդներուն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ
Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

2 NUITS OFFERTES A L'HOTEL EUROPE****

A CHAQUE ACHAT D'UN BILLET D'AVION

PARIS - EREVAN - PARIS

(sous conditions particulières, offre valable du 1er novembre au 23 mars 2008, sous réserve de disponibilités)

RENSEIGNEMENTS & INSCRIPTIONS

Saberatours	Sevan Voyages	Wasteels
11 rue des Pyramides	40 Cours de la Liberté	67 La Canebière
75001 Paris	69003 Lyon	13001 Marseille
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	Tél. : 04 95 09 30 60

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.–Ֆրանսա–ի
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Յունուար 12ին:

CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN
14 rue Louis Gallet,
26000 VALENCE

DARFOUR
Généalogies d'un conflit
Exposition
du 20 octobre au 27 janvier

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

REPAS DE NOEL ARMENIEN

le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

ASNIERES

La Section «Agnouni» d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h** Place de l'Hôtel de Ville, à Asnières.

Vente de spécialités arméniennes. Nous vous attendons nombreux.

**

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un **DINER DANSANT**
à l'occasion du Noël Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la : **MAJC**
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian,
Robert Sahakiantz, A. Vatian
et Lévon Atamian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
et AYP FM
présentent

ROUBEN HAKHVERTIAN-YEREVANTSI

en Concert exceptionnel
le mardi 18 décembre

à 20 heures 30
à l'Espace Culturel «LE 148»
Salle Studio
148 rue Paul-Vaillant Couturier
94140 Alfortville
(près de la Mairie)

Participation aux frais

Renseignements et réservations :
MCA 01 43 76 55 89
AYP FM 01 43 53 19 90

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Եկեղեցւոյ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին, կրօնական եւ աշխարհիկ հանդիսութեամբ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւորականներու, հանգուցեալ բարերարներու եւ սատարողներու հոգիներուն համար, նոյն ատեն արեւշատութեան աղօթք եւ մաղթանք կ'ըլլան եկեղեցւոյս ի կեանս եղող բարերարներու եւ սատարողներու եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար:

Ժամը 12·30ին, Կարպիս Մանուկեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդական ճաշ: Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին կրնան արձանագրուիլ եկեղեցւոյս դիւանատունը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Քարոզ՝ ժամը 11·15ին,
Մատաղօրհնութիւն եւ Հոգեհանգիստ՝ ժամը՝ 12ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

«ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ԳԻՐՔԵՐ»

«Des livres pour les fêtes !»

.....JOURNEES
PORTES OUVERTES.....

ՇԱԲԱԹ 15 ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ 16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ժամը 10էն 18

SAMEDI 15 et DIMANCHE 16
DECEMBRE
de 10h à 18h

Ցուցահանդէս –
Հայերէն
եւ Ֆրանսերէն
գիրքերու
վաճառք

Exposition —
Vente de livres
en arménien
et en français

Մի մոռնաք Կաղանդի ձեր նուէրները
Pensez à vos cadeaux de fin d'année

9 rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél. : 01. 43. 76. 55. 59
E-mail : contact@mca-alfortville.com

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 18
MARDI
18 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.853 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 83e ANNEE — N° 21.853

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՍԱՊԻ վերջապէս մեկնեցաւ Շաբաթ օր, Դեկտ. 15ին, բայց բանակցները չգադրեցան: Լիպէրասիոն (Դեկտ. 15) չէր վարաներ խորագրելու թէ Լիբիոյ նախագահը բազմացուց գրգռութիւնները եւ ծիծաղելի դարձուց զինք հիւրասիրողը, զայն հանդիսատեսի վերածելով, մեկնումին նախորդ օրը, Ուրբաթ, այցելեց Վէրսայլի պալատը, ուր երկար կը մնար Լուտովիկոս ԺԴ.ի գահին առջեւ, ապա կ'անցնէր Ռամպույէ, որսորդութեան համար: Մինչ այդ, արտաքին իր նախարարը՝ Ապտելռահման Շալղամ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին չվարանեցաւ ըսելու, ճշգելու համար Պ. Քուշնէրը.– «Ի՞նչպէս, մէկը որ Տրիպոլիս կու գայ, մեզի հետ կը ճաշէ, կը խօսի եւ պայմանագրեր կը ստորագրէ, կրնայ նման յայտարարութիւններ ընել: Իր բացակայութիւնը ազդեցութիւն չունեցաւ այցելութեան վրայ եւ եթէ չուզեր մեզ տեսնել, մենք ալ չենք ուզեր զինքը տեսնել: Բարի մարդ մըն է, բայց միշտ գլխ խնդալու կը մղէ, երբ կը խօսի յաճախ սատուն բան մը կ'ըսէ եւ իրիկունը՝ ճիշդ հակառակը»: Նախարարը կ'ակնարկէր նաեւ Քուշնէրի խօսքերուն՝ Ազգային ժողովին առջեւ: Ինչ կը վերաբերի Ռամա Եատէի, Լիբիացի նախարարը արհամարհանքով ըսած է.– «Ռամա՞, Ռամա ի՞նչ»: Մարդկային իրաւանց մասին ալ, Լիբիացին շեշտած է որ «Լիբիա դաս չունի առնելիք, ձեր մօտ Մարդկային իրաւունքները միասեռական ամուսնութիւնն է. ամէն երկիր իր մշակոյթն ունի»:

ԹՐՔԱԿԱՆ զօրամասեր Դեկտեմբեր 15–ին օդային ռմբակոծումի մը թիրախ ըրած են Իրաքի Հիւսիսային շրջանը ուր կը պնդեն թէ ՓՔՔ–ի բանակավայրեր կը գտնուին: Ռազմական 52 օդանաւեր մեկնած են Մալաթիայէն, Տիյարպէքիրէն: Գործողութիւնը տեւած է երեք ժամ, վարչապետ Էրտողան շնորհաւորած է յաջողութիւնը: Ըստ Թրքական լրատուութեան, 15 գիւղ ռումբերու թիրախ եղած են, ՓՔՔ–ի հինգ մարտիկ սպաննուած: Յարձակումը կատարուած է ԱՄՆ–ու տեղեկութեամբ: Քրտական «Անկախ կեանք» կուսակցութիւնը տեղեկացնելով յարձակումին, աւելցուցած է թէ թիրախ դարձած գիւղերը մեծ վնաս կրած են, թէ կատարուածը անպատասխան պիտի չմնայ:

ՇՈՒԷՏԻ մէջ դաշունահար սպաննըւած է ասորի ընկերաբան մը, Ֆուատ Տէնիզ: Ան ծանօթ էր Էօրէպրօ քաղաքին համալսարանին մէջ Ասորիներու մասին տարած գիտական աշխատանքներով: Անոր պաշտպանածներէն մէկն էր 1915ին Թուրքերու կողմէ Ասորիներու ցեղասպանութեան թեզը: Սպանութիւնը կատարուած է Հոլանտայի մէջ կազմակերպուած միջազգային գիտաժողովի մը նախօրեակին, Դեկտ. 13ին. այդ գիտաժողովին Ֆ. Տէնիզ պիտի ներկայացնէր Ասորիներու ցեղասպանութեան նիւթով իր աշխատութիւնը: Ոստիկանութիւնը հետաքննութեան ձեռնարկած է, կանգ առնելով նաեւ ոճիրին քաղաքական բընոյթի հաւանականութեան վրայ, քանի որ Թրքական իշխանութիւններէն սպառնալիքներ ստացած էր:

ԻԶՄԻՐԻ մէջ դաշունահարուած է կաթողիկէ կրօնաւոր Ա. Ֆրանչինի որ քաղաքին Սէնթ Անթուան եկեղեցիին հովիւն էր: Կրօնաւորը հիւանդանոց փոխադրուած, արարքին հեղինակը ձերբակալուած է: Վատիկանեան լրատուներ հաղորդած են թէ այս վերջինը գայրացած էր Ա. Ֆրանչինիի որ յամառօրէն մերժած էր մկրտուելու իր դիմումը, այն առարկութեամբ որ քրիստոնեայ դառնալու պատրաստ չէր տակաւին ինք:

ԱՆՕԹԵՒԱՆ անձերու հարցը չէ լուծուած Ֆրանսայի մէջ եւ եթէ անցեալ չարթու կարելի եղաւ համոզել Փարիզի ուիտը լա Պանքի ընտանիքները եւ բնակութիւն ապահովել, Շաբաթ օր, Դեկտ. 15ին Տոն Քիշոթի փողոցը մնացած թափառաշրջիկները վրաններ լարած էին Նոթր-Տամ Մայր տաճարի կողքին, Սէնի ափին: Չկրցան սակայն երկար մնալ, քանի ոստիկանութիւնը բաւական կոպտօրէն ցրուեց բոլորը, նոյնիսկ անոնցմէ մէկը Սէնը ինկաւ, ինչ որ նոր բողոքներու առիթ տուաւ: Պատասխանատու նախարարուհին՝ Քրիսթին Պութէն խոստացած էր որ ոչ ոք փողոցը պիտի մընայ, բայց կան նաեւ ոմանք որոնք կը մերժեն այդ հաւաքական ապաստարանները, ուր գողութիւն, աղտոտութիւն կը տիրեն:

ՓԱՐԻԶ հաւաքուած են 90 երկիրներու ներկայացուցիչներ, նիւթական օժանդակութիւն մը ապահովելու համար Պաղեստինցիներու: Պաղեստինեան իշխանութիւնը կը յուսայ 5,6 միլիառ տոլար ապահովել երեք տարուան ծրագրի մը համար: Սարքոզի ընդունած է Մ. Ապպասը եւ խոստացած է որ ինք ալ ջանք պիտի չխնայէ Պաղեստինեան պետութեան մը գոյութիւնը ապահովելու համար:

ԳՐՈԶՆԻԻ մէջ (Չէչէնիա) չորս Չէչէններ եւ Ցատուկ ուժերու ոստիկան մը սպաննուած են Դեկտեմբեր 16ին, հրացանաձգութեան մը ընթացքին:

ՍԱՐՍԵԼԻ (փարիզեան արուարձան) քաղաքապետ ընտրուեցաւ ընկերվարական մը, յանձին Ֆրանսուա Փիւփոնիի, յաջորդելու համար Տոմինիք Սթրօս-Քահնի, որ հրաժարած էր նոր պաշտօնին կոչուելէ ետք: Դեկտեմբեր 16ին, Փիւփոնի լայն յաղթանակ մը տարած է Իւ. ԷՄ. Փէ.ի թեկնածուին՝ Սիլվի Նոաշովիչի դէմ:

ՀԷՐՎԷ ՄՈՐԷՆ, պաշտպանութեան նախարարը, որ Պայրուի կուսակցութեան կը պատկանէր, կը ջանայ նոր կեանք մը տալ նախկին Իւ. Տէ. ԷՖ.ին եւ հիմնած է «Նոր Կեդրոնը», Անտրէ Սանթինիի հետ: Այս նոր կուսակցութեան առաջին ժողովը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 16ին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ համար (օրաթերթերը շաբաթաթերթերէն առաջ) Դեկտ. 17ի գլխաւոր լուրը կը նկատուէր Գառլա Պրիւնիի ներկայութիւնը Ն. Սարքոզիի կողքին, ինչ որ պաշտօնական բնոյթ տուած է նախագահին անձնական կեանքին, քանի Սարքոզի երկու ամիս է ամուսնալուծուած է: Նկարները քաշուած են Դեկտեմբեր 15ին Տիսնէյլանտ, ենթականերուն հաւանութեամբ, թերեւս նոյնիսկ հրաւէրով, քանի բոլոր նկարահանողները բացէ ի բաց կատարած են իրենց գործը:

ՊՐԻՒՍԷԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՑՈՅՑԸ

Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 14ին, Եւրոպական Միութեան 27 երկիրներու ղեկավարներու վեհաժողովին, Պրիւսէլի մէջ այն պահուն երբ ժողովը կը քննարկէր Թուրքիոյ հետ անդամակցութեան գծով բանակցութեանց թղթածրարը, Եւրոպայի Հայութիւնը ցոյց մը կը կատարէր կեդրոնատեղիին կից Սէնքանթընէռ հրապարակին վրայ. կը պահանջէր բանակցութեանց դադրեցումը Անգարայի հետ, թէեւ վեհաժողովը աւելի ուշ պիտի որոշէր անոնց շարունակումը: Պէտք է նշել նաեւ որ վեհաժողովը իբրեւ գլխաւոր օրակարգ նախընտրած էր Քոսովօն, մինչ այս թղթածրարը ձգած էր երկրորդական օրակարգերու շարքին:

Պրիւսէլի ցոյցը կազմակերպուած էր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին կողմէ, որուն իր զօրակցութիւնը եւ նեցուկը կը բերէր «Սէ. Սէ. Ա. ԷՖ.»ը: Շուէտէն, Հոլանտայէն, Գերմանիայէն, Աւստրիայէն, Իտալիայէն, Զուիցերիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, Կիպրոսէն եւ անշուշտ Պելժիայէն ու Ֆրանսայէն մեծաթիւ Հայեր ընդառաջած էին կոչին եւ ուղղուած՝ Պրիւսէլ, կատարելու ազգային պարտականութիւն մը:

Ցոյցը, որ տեւեց ամբողջ հինգ ժամ, առիթ մը եղաւ անգամ մը եւս հրապարակաւ յայտարարելու Հայութեան «Ոչ»ը, անշուշտ հիմնաւորելով «ոչ»ին էական պատճառները: Նշուեցան Թուրքիոյ թղթածրարները՝ Կիպրոսի հարց, քրտական հարց, Իրաքի խնդիր, ներքին հիմնահարցեր՝ Մարդկային իրաւանց կացութիւն, փոքրամասնութեանց հարց, խօսքի ազատութեան ոտնահարում, բանակի իշխանութիւն, հուսկ՝ ժողովրդավարութեան անտեսում: Սակայն, այս բոլորին զուգահեռ ու նաեւ այս բոլորէն վեր՝ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչման խնդիր, այլ խօսքով՝ ժխտումի քաղաքականութիւն, զոր կը շարունակէ Անգարա ոգի ի բռին, յամառօրէն:

Օրուան պատգամն էր ուստի՝ «Այնքան ատեն որ Թուրքիա կը շարունակէ ժխտումի իր քաղաքականութիւնը, այնքան ատեն որ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումը իբրեւ նախապայման չի պահանջուիր Անգարայէն՝ բանակցութեանց շարունակման համար, Հայութիւնը դէմ է անոր անդամակցութեան, նոյնիսկ դէմ՝ անոր շնորհուող բանակցութեան առիթին»:

Ցոյցին ընթացքին խօսք առին բազմաթիւ անձնաւորութիւններ ու ներկայացուցիչներ, ինչպէս՝ Մուրատ Փափազեան (Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Կեդրոնական Կոմիտէի քաղաքական ներկայացուցիչ), Մարիօ Նալպանտեան (Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի անդամ), Նորվան Արք. Զաքարեան (Ֆրանսայի Հայոց Թեմի առաջնորդ), Արա Թորանեան («Նուվէլ տ'Արմէնի»ի խմբագիր), որ կը ներկայացնէր Ա. Կէօվճեանը, Շուէտի, Իտալիոյ, Գերմանիոյ, Հոլանտայի, Պելժիոյ Հայութեան ներկայացուցիչներ, Ցարուէթ Մարտիրոսեան (Ֆրանսայի Հայ Դատի յանձնախումբի ատենապետ), Հիլտա Զոպոյեան (Եւրոպայի Հայ Դատի գրասենեակի ատենապետ), Գագիկ Սողոմոնեան (Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան ներկայացուցիչ), Հրաչ Վարժապետեան (Հ.Յ.Դ. Հարաւային Ֆրանսայի ներկայացուցիչ) եւ ուրիշներ:

Ցոյցը եզրափակեցին Մուրատ Փափազեան եւ Հրաչ Վարժապետեան, շնորհակալութիւն յայտնելով ներկաներուն, խոստանալով միասնաբար շարունակել պահանջատիրական երթը, մի՛նչ միասնական շարքերով, ի խնդիր համազգային մեր հարցին արդար լուծումին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵԹԷ ԱԴՐԲԵՋԱՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԶԻՆՈՒԻԼ

Պաշտպանութեան նախարար Միքայէլ Յարութիւնեան Դեկտեմբեր 14ին պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, ըսած է թէ Հայաստան ի հարկին կրնայ Եւրոպայի ընթացիկ սպառազինումի պայմանագրէն քաշուիլ, եթէ Ադրբեջան շարունակէ տարապայման կերպով զինուիլ: Բաքուի այդ ընթացքը հակասական է նոյն պայմանագրով հաստատուած սահմաններուն: Մ. Յարութիւնեան աւելցուցած է թէ տակաւին որոշում տրուած չէ, բայց եթէ Ադրբեջան շարունակէ զինուիլ, Հայաստանի որոշումը պիտի չուշանայ:

Եւրոպայի ընթացիկ սպառազինումի պայմանագիրը ստորագրուած է 1990ին. որոշ սահմաններ կը դնէ ատլանտեան ափէն մինչեւ Ուրալեան լեռնաշղթան երկարող շրջանին մէջ գինեալ խմբաւորումներուն եւ զէնքերուն:

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԱՆՀԱՇՏ ԿԵՑՈՒԱԾՔԸ

Դեկտեմբեր 6–9 Մոսկուայի մօտակայ Սնեգիրիի մէջ Հայաստանի, Ադրբեջանի եւ ԼՂՀ ոչ–կառավարական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներու, քաղաքական գործիչներու, երեսփոխաններու հանդիպում մը տեղի ունեցած է: Հանդիպումին ուշադրութիւն գրաւած է ադրբեջանցի պատուիրակներու անհաշտ կեցուածքը: Անոնք կողմնակից գտնուած են Մինսկի խումբի նախագահներուն նոր առաջարկներուն որոնք, ինչպէս ըսած է հայկական պատուիրակութեան ղեկավար Արամ Սարգսեան, կը նախատեսեն գրաւեալ տարածքներու յանձնում, առանց Ղարաբաղի կարգավիճակի յստակացման:

ԴԷՄՔԵՐ ԶԱՐԹՈՒՑԻՉ

ՍԻՊԻԼ - ԶԱՊԷԼ ԱՍԱՏՈՒՐ
(1863 - 1934)

(Բ. եւ վերջ)

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Սիպիլ, երբ վիպող իր առջինեկ քայլը կ'առնէ 1881ին, լոյս աշխարհ հանելով «Աղջկան մը սիրտը» *վէպը, օր. Ալիս ծածկանունով: Անձնականութեան որոշ դրոշմ մը ընթադրելի կը դառնայ վիպակին մէջ: Առաջին բաժինը կը պատկերացնէ երիտասարդ Պոլսուհի մը՝ իր գեղուն ապրումներով,— կանացի զգայնութիւններ, ըղձանք, քմայք, պչրանք: Օղակուած ժամանակի պոլսահայ քաղքենի շրջանակով: Վիպապաշտ հոգեխառնութեամբ՝ պերճունակ ու թրթռուն մեր հերոսուհին՝ Բլրուլը, քիչ ատեն ետք դէմ յանդիման կուգայ այսպէս կոչեալ գաւառացիին: Երկրորդ բաժնին մէջ միջավայրը այլեւս նոյնը չէ, տարբեր է ատաղձը, ա՛յլ է խորքը: Հոս մարդ այնքան ալ չի զարմանար հաստատելով, թէ Պոլսէն գաւառ անցած յառաջապահ գաղափարներով մեծցած նրբագած երիտասարդուհին ի՛նչ մեծ ցաւ կը զգայ, երբ իր առջին կը գտնէ Պիլեճիկցի աշխատաւորուհիներ՝ նեղմիտ մտայնութեամբ, տափակ զգայնութեամբ, եսամոլ ու դրամապաշտ:*

Բարքերու ցուցադրութիւնը՝ յատկապէս գաւառական, կը մնայ ակներեւ:

Արդէն՝ չփում ծանօթութիւնը Երկրին հետ, թարմ տարիներէն կը հաստատուի: Դեռ հազիւ 19 տարու, կ'ամուսնանայ իրաւաբան Կարապետ Տօնէլեանի հետ եւ, ուսուցչուհիի կոչումով երկար տարիներ կը ծառայէ յաճախ իր իսկ հիմնած գաւառական կրթարաններու մէջ: Առիթ նոյնպէս ուսումնասիրելու վարք ու բարք գաւառի: Ականատեսի վկայութիւն մը նաեւ սա մէկը, «Գաւառակաց մէջ մասնաւորապէս ինծի ցաւ ազդող բանը մաքրութեան պակասը եղած է. այդ ամենանկարեւոր ոչինչը, որ բնակութեան պէտք մը դարձած ըլլալուն մեզի՝ ուսումներու կարգը դասելու հոգ չենք տանիր, բացարձակապէս կը պակսի գիւղացւոց: Կան որ նախապաշարում մը ունին խնամոտ մաքրութեան դէմ, եւ իրենց նորածին մանուկները աղտոտ կը թողուն, վախնալով որ *Աստուած կը նեղանայ, Աստուծոյ սրտին ծանր կու* գայ այդ փոքրիկ մարմնոյն վրայ այդքան գուրգուրալը, զայն պաշտելը, եւ տուներնին տաճարի մը պէս մաքուր պահելը սրբապղծութիւն կը համարին». (*"Քաղաքակրթութիւնը գաւառացի աղջկանց համար"*, 1893):

Սիպիլ 1926ին լոյս կ'ընծայէ «Կնոջ մը հոգին»*ը, զանազան թերթերուն* Արեւելքի, Մասիսի, Հայրենիքի *եւ Թէոդիկի տարեգիրքերուն մէջ պարբերաբար հրապարակած իր պատմուածքներուն հաւաքածոն: Նորավէպեր՝ ժամանակի բնորոշումով: Ասոնք մեծաւ մասամբ դարձեալ անձնական յորդ ու գեղուն զգայնութիւններով ցայտուն փոքր յօրինումներ են: Ասոնց մէջ, ինչպէս* Սերենան, Նենգութիւնը, Պօտ, Վրիպանքը Երջանկութեան գաղտնիքը, Օրիորդը, *և այլ, նորէն կինն է, որ կը ստուերագծուի իր հակադիր երեսակներով ցանկութիւններու, չահերու, խարդավանքներու ու սայթաքումներու ոստայնով: Հոն տեղ-տեղ կը տողանցեն մեր պզտիկները՝ իրենց զերզգայուն նկարագրով, թովիչ, կախարդիչ դէմքով:* Կօշիկները, Ջրիները, Տղու հոգին *իրական կեանքէ օրինակեալ, հէքեաթային քօղով ծածկուած վաւերական պահերու արձանագրութիւններ են: Զուր չէ, որ Սիպիլ լման կէս դար հոգի եւ սիրտ է մաշեցուցած դպրոցական գրասեղաններու առջեւ: Կամ՝ առանց հաստատման ի խնդիր:*

Վիպողին կողքին եւ, անկասկած, առաւել չեշտ գծով ի յայտ կուգայ քերթողուհին: Ինքզինք կը հաստատէ 1902ին հրատարակած ՑՈԼՔԵՐ *խորագրեալ բանաստեղծական հատորով: Ուր տեղ կը գտնեն անոր մինչ այդ գրած գրեթէ բոլոր բանաստեղծութիւնները: Նախ հետաքրքրական է գիտնալ, թէ ի՛նչ կը հասկնայ բանաստեղծութիւն ըսելով: Հանգանակը անոր,—*

«Բանաստեղծութիւնը կ'ըմբռնեմ ես իբրեւ գերահրաշ մէկ ուժը ըզգացման եւ երեւակայութեան, որ փոքրիկ հպումով մը լոյս, կեանք ու խանդ կ'ընձիւղէ: Մոգական գաւազանն է ան՝ որ կը գեղափոխէ ամէն բան: Սիրոյ արտափայլումն է ամէն առարկայի վրայ, բեղմնաւոր սիրոյ, ստեղծագործ սիրոյ, գուրգուրանքով եւ փութով հիւսուած տաք փարումը՝ դէպի կեանքը, անոր ամէնէն տխուր՝ ինչպէս ամէնէն բարեբաստիկ փուլերուն մէջ: Լայն, անհատնում զմայլանքը՝ բնութեան բոլոր տեսարաններուն հանդէպ, եւ գորովը՝ անոր արարածներուն ամէնէն վսեմէն մինչեւ ամէնէն ստորնագոյնին համար: Որպէսզի բանաստեղծը կարենայ երգել ամէն միջավայրի, ամէն ընկերութեան համար, պէտք չէ իր ուժը քաղէ արտաքին առարկաներէն, այլ իր հոգիէն, ազնուացնելու, գեղեցկացնելու համար ամէն բան»: (*Զապէլ Ասատուր, "Ինչպէ՛ս կ'ըմբռնեմ բանաստեղծութիւնը"*):

Մատնանշենք, թէ ան սկզբնական շրջանին, իբրեւ գրաբարի ջերմ ջատագով, կը նախընտրէ իր ստեղծագործութիւնները յօրինել գրոց լեզուով: Ա՛յլ է, սակայն, ըմբռնումը 90ական թուականէն սկսեալ: Այս անգամ մաս կը կազմէ աշխարհաբարը ջատագովողներու փաղանգին: Բոլորովին կը հրաժարի իր նախկին գրական հայեացքներէն: Ցոլքերուն մէջ կարելի է հանդիպիլ (օր. Լուսինը), ուր գրաբարախառն տողերը յաճախ վերածուած են աշխարհաբարի՝ աւելի դիւրասահ, բարեհնչուն: Թէեւ գրական արժեւորումի անկիւնէ դիտած՝ նախկիններէն նուազ յաջող: Այսպէս՝

Ողջո՜յն տամ քեզ, անհուն սիրով,
ո՜ լուսնեակդ իմ,
Առանձնակեաց, տխուր հոգւոյս դու
մտերիմ,
Թէ չըլլայիր դուն եւ թէ փափուկ
քո այդ շողեր
Զը զգուէին տժգոյն ճակատն իմ
սըգաստուեր:
(1885)

Ողջոյն կուտամ անհուն սիրով
քեզի, լուսնակ,
Ո՛վ մտերիմ տխուր հոգւոյս իմ
միայնակ,
Թէ չըլլայիր դուն եւ շողերդ այդ
փայփայուն
Չըշոյէին սլացքն հոգւոյս
երազներուն
(1902, "Ցոլքեր")

Խառնուածքով վիպապաշտ (ռոմանթիք) կը մնայ հետեւիլ իրապաշտ դպրոցին, յատկապէս բնութեան, շրջապատի ներկայացման մէջ: Պատկերներու ստեղծման ատեն: Կանացի հոգեբանութիւններու ներկայացումը մի՛շտ ալ կարեւոր երեսակը կը կազմէ անոր գըրչին: Կրնանք ըսել, թէ անոր գրական վաստակին ընտիր մասը կը ներկայացնէ սաիկա: Այսպէս, «Ժանեակները», «Դարավերջիկ հիւանդը», «Մենաստանին կոյսը» *եւ այլն: Գոգցես մէյմէկ* «պատում»*ներ ըլլային ասոնք, անշուշտ չափածոյ, համեմուած նուրբ, բանաստեղծական գողտր պատկերներով. չքեղ, նրբահիւս զարդերով: Ամէն գնով գեղեցիկ երեւալու մարմաջը, բնածին տենչը՝ թախծոտ ու դալուկ մանկամարդ կնոջ, պատճառ կը դառնայ, որ ան աշնան զով գիշերին, ցուրտ օթեակին մէջ, մերժէ իր ուսերը ծածկել տաքուկ թիկնոցով, որպէսզի ի ցոյց մարդկանց պարզած ժանեակները շըրջազգեստին՝ չխամրին, չթօշնին: Հետեւութիւնը ասոր՝ թոքատապ եւ անդարձ մեկնում.*

Եւ մեռա՛ւ այն ժանեակներուն
փաթթըւած,
Վերջին շունչին հետ եղաւ հուսկ իր
կըտակ,
Ժանեակներով պըռնել իր մահ, սե՛ւ
ճերթուած,
Եւ անանցմով թաղել մարմինն
հողին տակ:

– Ի՛նչ աղուոր է, կ'ըսէին, ի՛նչ
մանկամարդ -
Երբ փողոցէն կ'անցնէր դագաղն
ողբական,
Եւ երգերու, բուրվառներու մէջէն
ցարդ
Կը ժպտէր իր ժանեակներուն
սիրական:

⁂

Թափանցումի ճիգին մէջ, աչքը կը կեդրոնանայ Սիպիլի քանի մը ընտիր տաղաչափութիւններուն վրայ, ինչպէս խօսք ընդ Աստուծոյ, Արցունքներ, Խունկը, Օրօրումներ, Յուշեր, Անցնելու մօտ, Սիրոյ ցնորքներ, Առուակը Թիթեռնիկը Անուրջիս մէջ, Մոռնալ եւ մէկ քանին մնացեալներէն: Բոլորն ալ վկայութիւնը կը բերեն նրբագած, դրկասուն կնոջական խառնուածքին, խանդաղատ, խանդակաթ բնաւորութեան: Ինչ խօսք որ մեր իրապաշտ սերունդի միակ քերթողուհին ներդաշնակ եւ անթերի արտայայտութեամբ իր հոգեկան ապրումները կը բացատրէ վառ պատկերներով ու թարմ շունչով, միշտ հրահանգիչ ու թելադրիչ դառնալու վսեմ ձգտումով: Սիրտը անոր՝ դերակատար դիրքի վրայ կը մնայ: Անոր չեշտը՝ անկեղծութեան չեշտն է, գծած պատկերները անշուշտ կ'ապրին իր սրտին մէջ անխառն բարախումով: Ցիրաւի, յորդ ըզգայնութիւններ կը ցոլան՝ տաղաչափական կանոնները ամէն գնով յարգելու ակնյայտի ձգտումով: Բառերու, հոմանիշներու փնտրտուք, յանգերու պայմանադիր կիբարկում եւ այլ: Միով բանիւ՝ ըտողական լարը իր առաւելագոյնին հասցնելու բծախնդրութիւնը անոր մօտ ներուժ չափերու կը հասնի: Ի զուր չէ, որ ըսուած է Սիպիլի համար, թէ ան ժանեակներու բանաստեղծուհին է:

Աւելին՝ Զօհրապ կը վկայէ: Կ'արձանագրենք իբր եզրափակիչ խօսք,—

Անորը՝ ժանեակի, ժապաւէնի, թաւիշի բուրատփուի փափուկ ու շնորհագեղ զգլխիչ գրականութիւնն է ահա. կէս նշուլաւորումներու եւ կէս ստուերարկութիւններու երազային անորոշութիւններովը տարտամօրէն քօղարկուած.

⁂

Սիպիլի կեանքին բարեդէպ պահերէն մին կ'արձանագրուի, անկասկած, 1901ին, երբ այրի գրագիտուհին կը վերամուսնանայ իր ատենի ծանօթ բանաստեղծ-պատմագիր Հրանդ Ասատուրի (1862–1928) *հետ: Բարեբախտ, այո՛, քանի անոր կեանքի նոր ընկերը՝ Փարիզէ վկայեալ իրաւաբան, ժամանակի մեր մտաւոր աշխարհի յառաջատար ուժերէն է, իրաւամբ: Գրական, բանասիրական, հրապարակագրական մարզերու մէջ: Թրքական Պետական Խորհուրդի (Շուրայի Տէվլէթ) անդամ, երկար տարիներ անընդմէջ, հայերէնի՝ գրաբարով հանդերձ, դասատուն է Կեդրոնականի մէջ: Առանց երկար մանրամասնելու յիշեցնենք, թէ անոր ուսումնասիրական բնոյթի գրութիւնները՝ փնտռուած էջերը կը դառնան Մասիսի եւ այնուհետեւ* Արեւելքի *մէջ, Զօհրապի հետ մէկտեղ հրատարակած ժամանակ*(*):

Սիպիլ իր ամուսնոյն հետ գործակցաբար լոյս կ'ընծայէ Հայոց լեզուի եւ գրականութեան դասագիրքեր՝ Նոր թանգարան հայերէն լեզուի (1929): Կը կազմէ Գործնական քերականութիւն արդի աշխարհաբարի (1879) *դասագիրքը, որ Հրանդ Ասատուրի աշխատակցութեամբ կը բարեփոխուի եւ բազմիցս կը վերհրատարակուի* Թանգարան հատընտիր հատուածներու *ընթերցարաններու հետ.*

⁂

Սիպիլ – Զապէլ Ասատուր – կաթուածով անդամալոյծ՝ անշշուկ կը հէջի 1934ին: Ցունիսեան օր մը, 71 տարեկանին:

Ա՛ն դիտակցական լման կեանք մ'ամբողջ, օրինակելի ջանադրութեամբ, ծափահարելի յարատեւութեամբ եւ, մասնաւորաբար, աննուաճ կամքով միտք, սիրտ եւ հոգի ի սպաս կը դնէ մեր իգական սեռի՝ մանկամարդ հարկաւ, հայեցի դաստիարակութեան գործին: Նըւիրական առաքելութիւն յիրաւի:

Բոլորիս կը մնայ ըստ արժանւոյն գնահատել բեղուն վաստակը մանկավարժ քերթողին եւ, միշտ երախտագիտութեամբ վկայակոչել անունը անոր:

(*) *Հրանդ Ասատուրի մասին թերեւս խօսինք առանձին: Հեղինակ լայնահուն ուսումնասիրութեան՝ «Կ. Պոլսոյ Հայերը եւ իրենց Պատրիարքները» (Ազգային հիւանդանոցի 1901ի Ընդարձակ օրացոյց), «Դիմաստուերներ», ուր կը ներկայացնէ 17 հին եւ ժամանակակից գրական դէմքեր* (1921): *Ունի չահեկան անտիպներ:*

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔ ԻՄ ԱՆԿԻՒՆԷՍ

ԴՈՒՐՍԷՆ ԴԻՏԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ

Վերջին երկու–երեք տասնամեակներու թէքնիք հսկայական, գլխապտոյտ պատճառելու աստիճան յառաջխաղացումները – մա՛նաւանդ հաղորդակցութեան մարզին մէջ – երկիր–մոլորակը ո՛րքան փոքրացուցած են, հեռուստատեսութիւնները ո՛րքան կարճեցուցած: Հակա–բեւեռի մէջ անցած դարձածը նոյն վայրկեանին կ՚իմացուի, կը տեսնուի: Եւ այս աշխարհը յեղաշրջող միջոցներէն մին ալ արբանեակային հեռատեսիլն է որ թոյլ կուտայ հարիւրաւոր կայաններու պատկերասփռումները ստանալ: Շնորհիւ ասոր ալ Հայաստան ամէնօրեայ ներկայութիւն է բազմաթիւ սփիւռքահայ «հայրենակարօտ» օճախներու մէջ, հայկական հեռատեսիլի առաջին, «պետական» կայանի միջոցով: «Հայաստանի հեռուստատեսութեան» կայանը հասցէագրուած է – եւ սա շատ բնական է – նախ հայրենաբնակ հայութեան: Լեզուն արեւելահայերէն է, շատ անգամ մաքուր, գրական, բայց յաճախ ալ ռուսերէնի բովէն անցած օտարամուտ բառերով ծանրաբեռն, աղճատուած: Հաղորդումները յաճախ ընդհատուած են երկար գովազդներով, լատինատառ կամ ռուսատառ անգքերով: Անոնցմէ մին կը գովաբանէ Հիւսիսային պողոտայի շինութիւնները. «Շտապէ՛ք վերջին բաժիններն են մնացել»... բայց աւելի քան վեց ամիսէ ի վեր, գրասենեակի կամ բնակութեան այդ յարկաբաժինները դեռ չե՞ն ծախուած...:

Նախ՝ երեք ժամուան տարբերութիւնը, յետոյ առձեռն յայտագրի չգոյութիւնը մեզի թոյլ չեն տար պատկերասփռումներու ամբողջական ծրագիրը ունենալով հետեւելու. ըստ բախտի, երբեմն կ՚իյնաս թատերական կտորի մը, ռըփորթաժի մը վրայ, ինչպէս անցեալ գիշեր՝ պոլսահայութեան մասին (Նըկարահանուած 2004ին) յայտագրին: Ինչպէս ըսինք, հասցէագրուած ըլլալով տեղաբնակներուն, հոն կը վխտան հայերէնի թարգմանուած օտար ֆիլմեր, գլխաւորաբար ամերիկեան կամ ֆրանսական:

Ի հարկէ, մեզի ամէնէն հետաքրքրողը լուրերու բաժինն է որ կը տրուի օրական երեք անգամ. ֆրանսական ժամով ժամը 12ին եւ 18ին, «Հայլուր» անուան տակ: Երրորդ հաղորդում մըն ալ կը կատարուի երեկոյեան ժամը 9ի շուրջ, բայց անկանոն ժամերու. երբեմն կէս ժամ առաջ, կամ ետք... սակայն այս մէկը արեւմտահայերէն լեզուով: Մինչ քիչ երեւցող շնորհալի երիտասարդ այր խօսնակները կ՚արտայայտուին հանդարտ եւ ըմբռնելի առոգանութեամբ, պարագան նոյնը չէ իգական սեռի պատկանողներուն որոնք կը խօսին շատ արագ. իսկ անոնցմէ մին գրեթէ անհասկնալի է, իր «չինական» առոգանութեամբ:

Անկարելի բան է որ որեւէ պետական կայան – նոյնիսկ արեւմտեան «ժողովրդավար» երկիրներուն մէջ – օրուան իշխանութեան թմբուկը չզարնէ: Նոյնն է պարագան հայկական այս «պետական» կայանին: Եւ Հայլուրի մշտական ու տիրական դէմքն է Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահը: Ռոպէր Քոչարեան – ինչպէս իր ֆրանսացի պաշտօնակից Նիքոլա Սարքոզի – հոն է եւ կ՚արտայայտուի ամէն բանի մասին. (Հայաստանի սահմանադրութիւնը ֆրանսականէն ընդօրինակուած չէ՞ր, ուստի ինչո՞ւ զարմանալ): Ոչ նուազ ներկայութիւն ալ է երկրին վարչապետը Սերժ Սարգսեան իր ժպտուն դէմքով, նշանակուած օրէն իսկ: Ու դժուար չէր հետեւցնել թէ օրինաւոր թուականէն շատ առաջ, նախագահական ընտրապայքարը վաղուց սկսած է, վարչապետը համարուելով թիւ մէկ թեկնածուն: Եւ այդ թուականը հասած ըլլալով, պաշտօնապէս յայտնուած են ինը թեկնածու, որոնց մէջ է հանրապետութեան նախկին նախագահը: Շատ չէ՞, պերճանք չէ՞ Հայաստանի պէս փոքրիկ երկրի մը համար որ այլապէս բազմաթիւ հարցեր ունի, եւ կը գտնուի վտանգաւոր աշխարհագրական գօտիի մը մէջ: Գլխաւոր հիմնահարցը ըլլալով Արցախեան հակամարտութեան նպաստաւոր կարգաւորումը, Հայաստան եւ հայ ժողովուրդը աւելի քան երբեք, պէտք չունի՞ն ազգային միասնականութեան:

Կարծէք անգիր օրէնք է որ գրեթէ ամէնուրեք իշխանութիւնները շատ քիչ անգամ կը քաղեն իրենց իշխանութեան ժամանակաշրջանի դրականներուն պտուղները, բայց միշտ կը տուժեն ժխտականներէն, իսկ դժգոհութիւնները շատ եւ արդարացի էին Հայաստանի վերանկախացման առաջին շրջանին: Շատ բնականաբար առաջին դիրքի վրայ գտնուողն է որ կը դառնայ դժգոհութիւններու քաւութեան նոխազը: Պատմութիւնը, բախտին անիւը այնպէս տնօրինեց որ այդ անձը կոչուի Լեւոն Տէր Պետրոսեան: Իր տեղ որեւէ մէկ ուրիշը նոյնքան պատասխանատու պիտի նկատուէր, ի՛նչ ալ ըլլար իր անունը, այդ տարիներու անտանելի դժուարութիւններուն, սխալներուն կամ աւելիին: Ու անոր պարտադրուեցաւ հրաժարիլ, գեղծուած ընտրութիւններու պատճառաբանութեամբ:

Այսօր մօտ 10 տարի լուռ մնալէ յետոյ, կրկին թեկնածու է ան: Մեզի չի մնար դատել թէ այդ թեկնածութիւնը տեղի՞ն է կամ ոչ. այլ միայն մաղթել որ օտար ուժեր չըլլան այդ թեկնածութեան ետին: Նաեւ փառք տալ Աստուծոյ որ «օտարերկրացիներ» ըլլալով, պարտականութիւն չունինք ընտրելու այդ ինը թեկնածուներէն մին: Կարծր, ծանր խօսքեր լսուեցան արդէն անոնցմէ ոմանց բերնէն, եւ եթէ որեւէ ընտրապայքար ձեռնոցներով չի կատարուիր, մաղթելի է որ արտայայտութիւնները չափ ու սահման ունենան:

Գէթ, ցարդ հեռատեսիլէն ըսուած–չըսուածներուն մէջ, Հայաստանի քաղաքական թեկնածուներու մտահոգութիւններուն մէջ մեծ բացակայ է սփիւռքահայութիւնը: Ազգին երկրին սահմաններէն դուրս բնակող երկու երրորդին մասին ոչ մէկ խօսք, ոչ մէկ առաջարկ՝ յաջողութեան պարագային անոր վերաբերեալ նախարարութիւն մը, գերատեսչութիւն մը ստեղծելու մասին..., երբ աւելի քան երբեք Հայաստան–Սփիւռք օրկանական կապը ոչ թէ անհրաժեշտ, այլեւ անյետաձգելի է: Բաւ չէ՞ որ ըՍփիւռքի մասին խօսուի միայն թելէթոն–փոնէթոնի օրերուն կամ Հայ դատի առթիւ: Ա՛լ չխօսինք Մեսրոպեան ուղղագրութեան վերականգնումին մասին, որպէս համայն հայութեան հոգեկան ու մշակութային իսկական կապ: Ֆրանսացի ծանօթ քաղաքական դէմք մը պիտի ըսէր ասանկ բաներու մասին թէ. մանրուքներ են, մա՛նաւանդ Հայաստանի քաղաքական դէմքերուն համար, այս օրերուս:

Օրացոյցի դիպուածով Ռուսաստանի եւ Հայաստանի նախագահներուն պաշտօնավարութեան պայմանաժամը կը լրանայ գրեթէ նոյն ատեն: Առաջինը իր երկիրը կրկին բերաւ միջազգային բեմի առաջատար դիրքի վրայ: Երկիրը օժտեց հոյակապ փառքով, եւ իր հեղինակութեամբ մեծապէս նպաստեց ութ տասնամեակ Մոսկուայի պատրիարքութենէն բաժնուած արտասահմանի ռուս Պրաւոսլաւ եկեղեցւոյ մայր բոյնին հետ վերամիաւորման:

Մենք տակաւին ոտքի կը կանգնինք երբ հնչէ մեր օտարաստեղծ ու լալագին փառերգը... իսկ անկախութենէն 16 տարի յետոյ Հայաստանեայց եկեղեցին բաժանեալ կը մնայ, ճիշդ Ջլամարտի օրերուն պէս: Մեր հայրենաբնակ «քաղաքացի» ազգակիցներուն ձգելով այդ ինը թեկնածուներուն դրականին ու ժխտականին արժեւորումը, դուրսէն դիտելով՝ «Պուտին – 2, Քոչարեան – 0»ով մը չփակե՞նք մեր գրութիւնը:

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Մարսէյլ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԵՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱԹ

Կամաց–կամաց եղբայրը սկսեց ապաքինուել: Այվազովսկին հանգստացաւ եւ անցաւ գործի: Վերջացրեց «Փոթորիկ Միջերկրականի վրայ Նէապոլիտանական ծովապատէշից դիտած» նկարը եւ սկսեց նոր «Լուսնեակ գիշերը»: Միաժամանակ անց երկու նկարներն էլ տեղ գրաւեցին ցուցահանդէսում: Վենետիկի հասարակայնութիւնը զմայլուած էր հարազատ քաղաքի այսքան պոէտական պատկերումով: Մինչ այդ էլ նրանք միշտ պնդում էին, որ ամենամեծ բանը, որին կարող է երբեւէ հասնել նկարիչը դա Վենետիկի տեսարանը հմտօրէն վերարտադրելն է: Հիմա ահա յայտնուել էր մի նկարիչ, որն է՛լ աւելի մեծ կախարդանք էր հաղորդել Վենետիկի առանց այն էլ կախարդական գիշերներին: Աշխատելով վանքում տիրող խաղաղ պայմաններում, նոյն այն սենեակում, որտեղ եղել էր Բայրընը, նկարիչը ոգեւորուել էր Անտրէ Շէնիէի տողերով.

Ոսկէ վենետիկի չքնաղ մօտակայքում
Գիշերային ժամին կոնտոլավարն
անփոյթ
Ռինալտ, էրմինիա ու Հոտֆրէտ էր
երգում՝
Վէսփէրի լոյսի տակ սահելով
ծովում մութ:

Նա սիրում էր երգել՝ ինքն իր երգով
տարուած,
Առանց մի այլ մտքի. չունենալով
ոչ փառք,
Ոչ վախ, ոչ յոյս,
բայց լուռ մուսաներով լցուած՝
Նա դիւրի՛ն էր անցնում
անդունդներն ալիքների...

Այվազովսկու «Լուսնեակ գիշերը» համընդհանուր ուշադրութեամբ շրջապատուեց: Վենետիկի մեծամեծներից ամէն մէկն աշխատում էր ունենալ գոնէ նրա արտանկարը, որովհետեւ լուրեր էին պտտւում, թէ նկարիչը որոշել է կտաւը նուիրել Սուրբ Ղազար վանքին: Արտանկարիչները վազեցին ցուցահանդէս: Նրանք գիտէին, որ վանքին յանձնելուց յետոյ, կտաւը մի անգամ ընդմիշտ անմատչելի կը լինէր իրենց: Եւ նկարչի այդ արարքը, որ մերժում էր հարուստ կոլեկցիոներների աննախադէպ դրամական առաջարկները, Այվազովսկու մասին նորանոր, ամենաֆանտաստիկ պատմութիւնների առիթ տուեց թերթերում:

Շատ վենետիկցիներ կոնտոլներով գնում էին Սուրբ Ղազար կղզին եւ վանքի պատերի տակ սպասում այնքան, մինչեւ դուրս կը գար համբաւաւոր նկարիչն ու կը կարողանային թէկուզ հեռուից ողջունել նրան:

Մի անգամ Այվազովսկու անունով վանքում ստացուեց կապոյտ մի ծրար: Նրա մէջ «Սիլֆիդա»յի մի տոմս կար:

...Ներկայացումից յետոյ նկարիչը չգնաց քուլիսները, ինչպէս մի ժամանակ՝ Պետերբուրգում, այլ միացաւ դերասանական մուտքի առաջ խռնուած երկրպագուների խմբին: Եւ ահա, դուրս եկաւ նա՝ սլացիկ ու եթերային, նոյն սպիտակ զգեստներով, վենետիկեան մեծահարուստների շքախմբով շրջապատուած: Նրա ոտքերի առջեւ ճանապարհը ծածկուած էր գորգերով ու ծաղիկներով: Բայց նա յապաղեց եւ յուզուած նայում էր չորս կողմ: Նկատելով Այվազովսկուն, ձայնեց.

– Սինիոր Այվազովսկի, ես ձեզ սպասում եմ...

Ամբոխը յետ քաշուեց եւ Այվազովսկին դանդաղ դիմեց դէպի պարուհին: Մի պահ տիրեց լռութիւն, որը ցրուեց ամբոխի մոլեգին կանչերով: Հապա ի՛նչ: Հազիւ է առիթը ներկայացել իրենց պաշտելի Թալիոնիին տեսնելու այն նկարչի հետ, որի անունը այդ օրերին նոյնպիսի ցնծութեամբ էր արտաբերւում Վենետիկում...

Ժողովրդի հիացական կանչերի ներքոյ, որոնք միացնում էին երկու կուռքերի անունները, նրանք նստեցին կոնտոլ եւ լողացին գիշերային Վենետիկը պարուրած կաթնափրփրշաւուն մշուշի միջով:

Անցան փողոց–ջրանցքների նեղ միջանցքներով ու յայտնուեցին լուսնի լոյսի տակ: Մշուշն այժմ կապոյտ էր: Լուսինը ոսկով էր ցօղել ջրի խաղաղ կոհակները: Մշուշի մէջ տներն ու եկեղեցիները մերթ մօտենում, մերթ գնում էին հեռո՛ւ–հեռո՛ւ: Օդում խոնաւ մի զով կար, բայց տաք էր, հաճելի: Կոնտոլը լողում էր դէպի մարմարեայ այն աստիճանները, որոնք տանում էին դէպի վառ լուսաւորուած հրապարակը:

Թալիոնին գլխի թեթեւ շարժումով ցոյց տուեց այդ կողմն ու կամաց շշնջաց.

– Սա իմ տունն է: Այստեղ, ներկայացումից յետոյ սովորաբար ինձ սպասում են: Բայց հիմա ես չէի ուզենայ հանդիպել մարդկանց հասարակութեանը, նրանք կը բաժանեն մեզ: Էնրի՛քօ, – դիմում է նա կոնտոլավարին, – մեզ տար Թինթորեթթոյի մօտ, խնդրում եմ:

Եւ ահա հեռւում մնաց Մեծ ջրանցքը, որն այժմ ասես սուգ է կապել մշուշում պեծպեծող կարմիր լոյսերի տակ: Կոնտոլը լուռ սահում է մռայլ, բարձր պատերի տակով: Նոյնիսկ Գոգոլի հետ իր երկարատեւ զբօսանքների ժամանակ Այվազովսկին չէր հասել այս հեռաւոր թաղամասերը: Եւս մի շրջադարձ եւ նեղլիկ ջրանցքի միջով նրանք ի վերջոյ ափ ելան Մատոննա տէլ Օրթօ մատուռի առաջ: Մտան ներս: Հեռւում, լուսնի լոյսի տակ, փողփողում էր լճակը, որից այն կողմ սպիտակին էին տալիս ձիւնէ լեռներ:

(Շար. 129)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծնունդի
Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Պատարագ՝ ժամը 11ին:
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.–Ֆրանսա–ի
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՃԱՇ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Յունուար 12ին:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.
Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.
Possibilité de logement de fonction.
Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de Robert GUEDIGUIAN,
réalisateur

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian,
Robert Sahakiantz, A. Vatian
et Lévon Atamian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
et AYP FM
présentent

ROUBEN HAKHVERTIAN-YEREVANTSI

en Concert exceptionnel
le **mardi 18 décembre**

à 20 heures 30
à l'Espace Culturel «LE 148»
Salle Studio
148 rue Paul-Vaillant Couturier
94140 Alfortville
(près de la Mairie)
Participation aux frais
Renseignements et réservations :
MCA 01 43 76 55 89
AYP FM 01 43 53 19 90

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN»
de Sevran-Livry

REPAS DE NOEL ARMENIEN

le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

ASNIERES

La Section «Agnouni» d'Asnières sera présente aux marchés de Noël **les 15 et 16 décembre de 10h à 20h**
Place de l'Hôtel de Ville,
à Asnières.
Vente de spécialités arméniennes.
Nous vous attendons nombreux.

**
*

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières organise
un DINER DANSANT
à l'occasion du Noël Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car TALINE revient en France pour un concert de Noël.
TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.
Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.
Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ՈՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 12€
ԵՒ
«ՅԱՌԱՋ – 50»
(Ծաղկաքաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ» ի:
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր գլուխ:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FÊTES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale
pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement
pour 97 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien.
Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.
Adresser candidature écrite à la :
MAJC
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19
MERCREDI
19 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամենօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1.20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.854
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
83e ANNEE — N° 21.854

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶ հաւաքուած Պաղեստինցիներու նուիրատուները շատ աւելի առատաձեռն եղան Դեկտեմբեր 17ին, քան ինչ որ Պաղեստինցիներն իսկ կ՚ակնկալէին: Արդարեւ սպասուած 5,6 միլիառ տոլարին տեղ, նուիրատուներու ընծայած գումարը 7,4 միլիառ տոլարի հասած է: Ֆրանսա մասնակցած է 300 միլիոն տոլարով: Ժողովին բացումը կատարած է Նիքոլա Սարքոզի որ յոյս յայտնած է որ Պաղեստին մը եւ Իսրայէլ խաղաղ գոյակցութիւն մը պիտի ունենան: Որոշուած գումարը պէտք է ծառայէ Գազայի եւ Այսրյորդանանի Պաղեստինցիներուն (մէկը Ֆաթահի, միւսը Համասի իշխանութեան տակ է), ինչ որ նոր հարցեր պիտի ստեղծէ: Համաշխարհային դրամատունը շեշտած է այս կարգադրութեան անհեթեթութիւնը, ցորչափ Այսրյորդանանի անցքի 550 պատնէշները չեն վերցած:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Նախագահ մը կարելի չեղաւ ընտրել, Դեկտ. 17ին, 9րդ անգամ ըլլալով: Խորհրդարանի Նախագահը Նապիհ Պէրրի Շաբաթ օրուան յետաձգած է ընտրութեան նոր թուականը: Նախ հարկ է փոփոխութիւններ ընել Սահմանադրութեան մէջ (բարձրաստիճան պաշտօնատար մը, ինչպէս պարագան է զօր. Սլէյմանի, պէտք է երկու տարի առաջ հրաժարած ըլլայ իր պաշտօնէն), ապա կարելի կ՚ըլլայ ընտրութիւնը կատարել: Բայց, խորհրդարանական մեծամասնութիւնը հարկ եղած թիւով աթոռ չունի եւ պարտի համաձայնիլ ընդդիմութեան հետ: Այս վերջինը համաձայն է Սլէյմանի անունին շուրջ, սակայն կը պահանջէ քաղաքական ընդհանուր համաձայնութիւն մը նախարարական բաշխումին եւ ընտրական օրէնքին համար 2009ին: Քաղաքական խորհրդականի մը համար, որոշումը Լիբանանցիներուն չի պատկանիր, այլ՝ շրջանին եւ միջազգային բնոյթ ունի: Եթէ մինչեւ տարեվերջ լուծում չէ գտնուած, նախագահական աթոռը կրնայ պարապ մնալ մինչեւ Մարտ, երբ կը բացուի Խորհրդարանի ընթացիկ նստաշրջանը:

ՎԼ. ՊՈՒՏԻՆ ընդունած է Մէդվէդեւի առաջարկը իր նախարարապետը ըլլալու: Դեկտեմբեր 17ին է, որ հանրածանօթ անձնաւորութիւններու առջեւ Մէդվէդեւ պաշտօնապէս Միացեալ Ռուսաստանի թեկնածու հռչակուած է եւ քիչ ետք ալ Պուտին իր յայտարարութիւնը ըրած է: Այս պայմաններուն մէջ, Մարտ 2ի նախագահական ընտրութիւնը պարզ ձեւակերպութեան մը բնոյթն ունի: Կը պակսին միայն քուէներու թիւերը...:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ յայտարարած է Դեկտեմբեր 17ին, որ սկսած է հիւլէական վառելանիւթ հայթայթել Իրանի: Արտաքին նախարարը արդարացուցած է այս որոշումը, յայտարարելով որ ան արդէն կ՚ըլլայ որ Իրան ինք փորձէ իր իւրանիոմը հարստացնել: Ըսած է նաեւ որ Իրան ամէն ապահովութիւն տուած է որ վառելանիւթը միայն ոչ-զինուորական նպատակներու պիտի ծառայէ:

ՔԵԼԵԱՆԷՆ ետք, Ռոմանի կօշիկի երկրորդ ծանօթ մակնիշը՝ Շառլ Ժուրտան եւս սնանկացած է անակնկալի բերելով 197 աշխատաւորները, որովհետեւ զայն գնելու վերջին թեկնածուն միտք փոխած է: Այս վերջին թեկնածուն ամերիկացի Օմնիւէնթն էր, որ Հիլթըն ընտանիքին կը պատկանի: Դառնութեամբ է որ Շառլ Ժուրտանի թոռը յայտարարած է. – «Շառլ Ժուրտան մեռաւ»: Ընկերութիւնը հիմնուած էր 1921ին Տռոմի այն քաղաքին մէջ (Ռոման) որ Ֆրանսայի կօշիկի մայրաքաղաքը եղած է:

ԻՐԱՆԻ նախագահը՝ Մահմուտ Ահմատինեժատ առաջին անգամ ըլլալով, կը մասնակցի Մէքքէի տարեկան ուխտագնացութեան: Իրանի նախագահը ընդառաջ գացած է Սաուտի Արաբիոյ Թագաւորին հրաւէրին եւ գլուխը անցած է 30 հոգինոց պատուիրակութեան մը: Շուրջ երկու միլիոն հոգի կը մասնակցին ուխտագնացութեան, ուր կան թէ շիիներ, թէ սիւննիներ:

ՓԱՐԻԶԻ 17րդ թաղամասի ուէ տէ Տամի մէջ, հրդեհ մը ծագած է Դեկտ. 17էն 18ի գիշերը: Շէնքին բնակիչներուն մէջ մէկ մեռեալ կար եւ 10 վիրաւոր: Վիրաւորները բոցերէն ազատելու համար իրենք զիրենք պատուհաններէն նետած են եւ կը տառապին գլխաւորաբար բեկումներէ:

ՓԱԹՐԻՔ ՏԷՎԷՃԵԱՆ հիւրն էր Ս. Մոաթիի «Ռիփոսթ» յայտագրին, Դեկտեմբեր 16ին եւ օրուան նիւթն էր՝ Աշխարհը ըստ Սարքոզիի: Օրակարգը կեդրոնացած էր գլխաւորաբար Քատաֆիի այցելութեան վրայ եւ վիճարկումին մասնակիցները բաւական նեղ կացութեան մատնեցին Իւ. ԷՄ. Փէ.ի քարտուղարը, որ հակառակ անոր որ ասպարէզով փաստաբան է, բաւական տկար պաշտպանողական մը ըրաւ, քանիցս կրկնելով արդարացումներ, որոնք ոչ ոք կը համոզէին: Այն տպաւորութիւնը թողուց որ ինք ալ համոզուած չէ իր ըսածներուն:

ԻՍՐԱՅԷԼԱՑԻ զինուորներու 25%ը խոստովանած է որ ականատես եղած է այն չարչարանքներուն, զորս Իսրայէլացիք կիրարկած են Պաղեստինցիներուն, Այսրյորդանանի անցքերու կայաններու: Հարցաքննուած են, որպէսզի բարելաւուի իսրայէլցի զինուորներու ընթացքը:

ՃԱՆԱՉՈՒՄ ԱՍՈՐԱԿԱՆ ԵՒ ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Ցեղասպանութիւններու հետազօտողներու միջազգային ընկերակցութիւնը ճանչցած է 1914–1923 Օսմանեան կայսրութեան յոյն եւ ասորի բնակչութեան դէմ գործուած ցեղասպանութիւնները: Բանաձեւը քուէարկուած է միաձայնութեամբ, անդամներու 83%ին կողմէ: Ընկերակցութիւնը կը հրաւիրէ Թուրք կառավարութիւնը որ ինք ալ ճանչնայ նոյն իրողութիւնը, ներողութիւն խնդրէ եւ այսպաղ միջոցներու ձեռնարկէ հատուցանելու համար կատարուածը:

Նոյն ընկերակցութիւնը Հայկական Ցեղասպանութիւնը ճանչցած էր 1997ին: Քուէարկուած բանաձեւը կ՚աւարտի այն յայտարարութեամբ որ ցեղասպանութեան մը ժխտումը կ՚ընկալուի որպէս այդ արարքին վերջին փուլը որ ոճրագործներուն առիթ կու տայ անպատիժ մնալու, նոյն ատեն ճամբայ հարթելով յետագայ նոր ցեղասպանութիւններու:

ՋԱՒԱԽՔ

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔ 9500 ԱՇԱԿԵՐՏ ՈՒՆԻ

Ախալքալաքի շրջանին մէջ 67 դպրոց կը գործէ, 9500 աշակերտով: Դպրոցներուն երկուքը հայեւվրացական են, հինգը՝ վրացական, մնացեալ 60ը՝ հայկական: Վրաստանի Կրթութեան եւ գիտութեան նախարարութեան կողմէ այս տարի նորոգուած է երեք վրացական, երկու հայկական դպրոց: Հայկական տասը դպրոց ալ նորոգուած է Հայաստանի աջակցութեամբ:

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ «ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ» ՀԲԸՄ-Ի ԱՐԿՂԸ ԼԵՑՆԵ՞ԼՆ Է

ԽՄԲ.– Կիպրոսի «Ազատ ձայն» ամսագիրը Նոյեմբերի թիւին մէջ «ՀԲԸՄ-ի ատենապետը անդրդուելի» խորագրուած այս գրութեամբ ցնցիչ նորութիւններ կը հաղորդէ Մելգոնեանի թղթածրարէն: Այդ նորութիւններուն գլխաւորն է տրրուած փաստը թէ շատ յաճախ միայն անձնական շահու նախանձախնդրութեամբ ամբաստանուած ռուսահայ գործարարներ աւելի հաւատաւոր յայտնուած են Մելգոնեանի առաքելութեան, քան ՀԲԸՄ-ի Կեդրոնական մարմնի ատենապետը...

«2007 Նոյեմբեր 8–11ին, հերթական այցով Կիպրոս կը գտնուէր Բարեգործականի Կեդրոնական Մարմնի ատենապետ Պ. Պերճ Սեդրակեան, տեսակցութիւններ ունենալու համար՝ հայ եւ ոչ-հայ անձնաւորութեանց հետ:

Այս այցելութիւնը տեղի տուաւ Մելգոնեանի հաւանական վաճառքի մասին յարուցուած շատ մը շշուկներու: Շշուկները ծանրակշիռ դարձան երբ Պ. Սեդրակեան պաշտօնական հանդիպում ունեցաւ Բարեգործականի Կիպրոսի մասնաճիւղերու ատենապետներուն հետ՝ Հիլթըն Փարքի մէջ՝ Նոյեմբեր 11ին:

Ի բարեբախտութիւն մեզ, նշեալ հանդիպման ներկայ գտնուած են նաեւ մի քանի գործարար մեծահարուստ ռուսահայեր, որոնք հարցափորձած են զայն Մելգոնեան վարժարանի ապագային շուրջ: Պ. Սեդրակեան անմիջապէս պատասխանած է որ «այս հարցը արդէն փակուած է»: Ռուսահայերը, որոնք արդէն իսկ ներգրաւուած են բարեսիրական աշխատանքներու մէջ Հայաստանէն ներս, յատկապէս կրթական ոլորտին մէջ, չբաւարարուելով տրուած պատասխանով, փորձած են տարհամոզել զինք եւ իրեն ըրած են հետեւեալ առաջարկը, – «Մենք պատրաստ ենք ձեզի Հայաստանի մէջ անվճար հողատարածք տրամադրելու Մելգոնեանի նոր ծրագրի գործադրութեան համար եւ դպրոց ալ կառուցելու անոր վրայ, այնուհետեւ կառոյցը փոխանցելու ՀԲԸՄ-ի տնօրէնութեան, սակայն միայն մէկ պայմանով: Այն է վերաբանալ Նիկոսիոյ Մելգոնեանը: Նմանապէս, մենք նաեւ տրամադիր ենք վերջինիս ընթացիկ ծախքերուն ալ մասնակից ըլլալու»: Եւ աւելցուցած են. «Այս բոլորը յօժար ենք ընելու, որովհետեւ խորապէս կը հաւատանք Մելգոնեանի առաքելութեան»: Պ. Սեդրակեան գնահատած է վերոնշեալ անձնաւորութեանց ցուցաբերած հայրենասիրութեան ոգին եւ թելադրած է իրենց առաջարկը ներկայացնել գրաւոր Հայաստանի Բարեգործականի գրասենեակին: Անմիջապէս յետոյ, ան յայտնած է որ կը շտապէ երթալ օդակայան:

Այնուհետեւ, խմբագրութիւնս նշեալ ռուսահայերու բերնէն իմացաւ որ Ամերիկայի Կեդրոնի գրասենեակէն ստացուած է նամակ մը ուղղուած իրենց, ուր միայն կը յորդորուէր համագործակցիլ Հայաստանի Բարեգործականի գրասենեակին հետ: Իսկ ներկայ Մելգոնեանի մասին՝ ոչ մէկ խօսք:

Այս բոլորէն անգամ մը եւս յայտնի կը դառնայ որ Բարեգործականի Կեդրոնը՝ գլխաւորութեամբ Պ. Պերճ Սեդրակեանի, կը մնայ անդրդուելի Մելգոնեանի փակման որոշումին վրայ եւ խուլ ու համր կը ձեւանայ նոյնիսկ նման շինիչ առաջարկներու դիմաց»:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐԸ «ԱՔՍԱ»-ՅԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԷՆ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

«ԱՔՍԱ» ընկերութենէն Ցեղասպանութեան զոհերու ապահովագրական պայմանագրերու փոխարէն ստացուած գումարէն Ֆրանսահայ համայնքին համար որոշուած երեք միլիոնին առաջին շերտին բաշխումը բազմաթիւ դժգոհութիւններու տեղի տուաւ: Ընդհանուր առմամբ շատ մակերեսային մօտեցում մը նշմարուեցաւ յատկացումի որոշումներուն մէջ, քանի որ համայնքին մէջ ոչ այնքան առաջնային նկատուած կազմակերպութիւններ ընտրուած էին, աւելի հիմնական, կամ կարեւորներ անտեսուած: Հարցը հետապնդող երեք փաստաբաններէն Վարդգէս Եղիայեանի հետ մեր աշխատակից Հ. Աճէմեանի հարցազրոյցը («Յառաջ», Դեկտ. 6) կատարուած էր նիւթին յաւելեալ լուսաբանութիւն բերելու նպատակով:

Դեկտեմբեր 13ին Ֆրանսահայ խորհուրդն (Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.) ալ իր կարգին բացատրութիւններ հրապարակած է. հոն կ՚ըսուի որ Խորհուրդը ընդառաջելով երեք փաստաբաններուն խնդրանքին, ընդունած է մամուլի եւ համացանցի կայքէջերու միջոցով տեղեկութիւնը տարածել եւ հաւաքել կազմակերպութիւններու ծրագիրները, յատկացումի դիմումներու թղթածրարները: Ներկայացուած է քսան միլիոն տոլար արժող 90 ծրագիր: Բոլորն ալ պայմանաժամի աւարտին, Սեպտ. 30ին փոխանցուած են փաստաբաններուն գրասենեակին: Անկէ ետք, ինչպէս կը շեշտէ Ֆրանսահայ խորհուրդը, անոնք են իրաւարարը, «ԱՔՍԱ»յի եւ դատաւորին հետ: Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.ին ստանձնածը եղած է միայն համակարգողի դերը: 20 միլիոն արժող ծրագիրներու փոխարէն տրամադրելի գումարը երեք միլիոն է, ըստ ամերիկեան դատարանին վճիռին: Ատոր առաջին միլիոնը արդէն բաշխուած է, մնացեալին համար կը յայտարարուի յառաջիկայ շաբաթներուն:

Վերջաւորութեան խորհուրդը կը յայտնէ թէ հարկ է շնորհակալ ըլլալ երեք փաստաբաններուն կատարած աշխատանքին, լաւագոյն արդիւնքը ստանալու մտահոգութեան եւ մանաւանդ իրենց յաղթանակով ԱՄՆ-ու մէջ դատական հոլովոյթով մը Ցեղասպանութիւնը ճանչցընելու յաջողութեան համար:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 13ին Գահիրէի համալսարանին բանասիրական ֆաքիւլթէին մէջ պաշտօնապէս բացուած է հայագիտական ուսումնասիրութիւններու կեդրոնը: Ան հիմնուած է Եգիպտոսի կառավարութեան յատուկ որոշումով: Գործունէութեան կը սկսի Յունուարէն: Բացումի հանդիսութեան ելոյթ ունեցած է Հայաստանի Գիտութեան ակադեմիայի թղթակից անդամ փրոֆ. Նիքոլա Յովհաննիսեան, Հայեւարաբական պատմամշակութային յարաբերութիւններու նիւթով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻԻՆ «ՈՉԻ'ՆՉ»ԻՆ ՈՒ ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ՄԻՋՈՑԸ

Լ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ Գ. ԵԼՈՅԹԻՆ ՆԻՒԹՈՎ

Ամբողջ շրջան մը եւ յատկապէս մտայնութիւն մը բնորոշող պատասխան է հայաստանցիին «ոչի'նչ»ը որ կրնայ տրուիլ ամէն հարցումի. «քեզի' ինչ»ին քաղաքավարն է ան, նոյն միջոցով: Կը նշանակէ թէ հարցումի թիրախը ոչ մէկ տրամադրութիւն ունի լուրջ պատասխանի, բայց չի փափաքիր անկիրթի, կոպիտի տպաւորութիւն գործել: «Ոչի'նչ»ը որ կ'ըսուի թէ խորհրդային հալածանքի տարիներու արտադրութիւն է եւ մեղադրանքէ խուսափելու միջոց, կրնայ հազար ու մէկ բան նշանակել. սակայն բառը կը կղպէ բոլոր իմաստները:

Հայաստանեան այսօրուան, ընտրութեան նախորդող շրջանը շատ բանով կը նմանի այդ բառով յատկանշուած բազմազանութեան ու զայն ծածկող լակոնական պիտակին. «Ոչի'նչ»:

Դժգոհութեան արդար պատճառներու տէր զանգուածին լռութիւնը անտարբերութեան հոմանիշ կը նկատուի ընդհանրապէս: Բայց քիչ անգամ կը մտածուի լռութեան ետին յոգնութիւնը նշմարել: Յուսալուն, փորձելուն, յուսախաբ ըլլալուն հետեւանք յոգնութիւնը: Իր ներկայացուցած վտանգին չափով երկրին համար վնասակար է այս ազդակը, քանի որ աւելի' ազատ ասպարէզ կը ձգէ կամայականութեան ծաւալումին: Բայց ո՞վ կրնայ մեղադրել յուսալքն ու յուսախաբ ըլլալն յոգնած հայաստանցին:

Ընտրական հոլովոյթին մէջ նոր վիճակ մը ստեղծելու ազդակ մը յայտնուեցաւ վերջերս, Լեւոն Տէր Պետրոսեանի թեկնածութեամբ: Ան ամէն հանրահաւաքի բաւական երկար ելոյթներ կ'ունենայ ու յոգնածներու բանակէն ուշադրու զանգուածներ կը լեցնեն հրապարակը. ձգող–գացողներու երեւոյթի մը մասին ալ լուռ են լրասփիւռները: Կը նշանակէ թէ յուսախաբութեան աւերը անդարմանելի չէ, մարդիկ եթէ ոչ կրկին յուսալու, գոնէ հետաքրքրութեան կարողութիւնը չեն կորսնցուցած: Այսուհանդերձ, թեկնածու–նախագահին երրորդ, Դեկտեմբեր 8ի, հանրահաւաքին ելոյթն ալ տակաւին չի կրնար ապահովութիւն տալ թէ մօտ է «Ոչի'նչ»ը իրական պատասխանով փոխարինելու ժամանակը:

Բաւական զարմացնող է տեսնել որ Լ. Տէր Պետրոսեան որ շատախօսի համբաւը ունեցող մը չէ, լուրջ ըսելիք չունեցողի մը տպաւորութիւնը կը գործէ: Խօսքը չի վերաբերիր երկար, շատ երկար ելոյթներուն. այլ անոնց պարունակութեան: Դեկտեմբեր 8ին երրորդ անգամ ըլլալով անոր խօսքը դուրս չէ եկած քննադատութիւն–դատապարտում–ինքնագոհունակութիւն շրջանակէն:

Սկսած սովետական օրինակէն, տնտեսութեան քայքայումը երկրին քանդումին առաջին ու գլխաւոր ազդակը նկատած է ան: Ապա զուգահեռը բերած Հայաստան: Սեփականաշնորհումներու սխալ, «եսասիրական» քաղաքականութիւնը, Ռուսաստանի պարտքին փոխարէն «գոյք պարտքի դիմաց» գործարքը, կաղի մարդին մեծղի իրացումներ, մենաշնորհումներ քայքայած են Հայաստանի տնտեսութիւնը: Այս հիմնական լարին հետ յիշեցումը կայ թէ դրական բաները պատկանած են ՀՀՇ–ական տարիներուն, ինչպէս՝ հողի, բնակարաններու սեփականաշնորհումը, «կայուն տնտեսական աճ»ը, նաեւ յաղթանակով աւարտած Ղարաբաղի պատերազմը:

Զար ու բարիի այս բաւական կամայական դասաւորումը անկեղծօրէն, շատ բան նշանակած պէտք չէ ըլլայ ցուցարար բազմութեան. ան իր մորթին վրայ զգացած ըլլալով այդ պարագաներուն ազդեցութիւնը, ամէնէն «արդար» դատողը պիտի ըլլայ մատնանշուած շրջաններուն: Անշուշտ, եթէ յիշողութեան յանկարծական կորուստէ մը չի տառապիր:

Լեւոն Տէր Պետրոսեանի յաջորդ մատնանշումները վերաբերած են Ցեղասպանութեան նիւթին. գանգատած է որ Ռ. Քոչարեան եւ Ս. Սարգսեան զինք «թրքամէտ» հռչակած են: Այդ որակումը որ Քոչարեան–Սարգսեան զոյգէն շատ աւելի լայն շրջանակի մը մտքին մէջ դարձաւ, հիմնուած էր Լ. Տէր Պետրոսեանի թեկնածութեան լուրին Թուրքիայէն գտած դրական մեկնաբանութեան ու արթնցուցած զօրակցութեան տրամադրութեան:

Հերքելու համար այս վերագրումը, Լ. Տէր Պետրոսեան գործի լծած է առաւելաբար զգացական միջոցով անցեալի տուեալներ. ինք ալ ներկաներէն շատերու նման վերապրածի շառաւիղ է, պապը Մուսա լերան հերոսամարտ, Զէյթունի ապստամբութեան մասնակից, Թրքական բանտ ճաշակած, ինք ալ Ցեղասպանութեան տարեդարձին առթիւ, 1966ին Երեւանի բանտը ինկած, եւլն., եւլն.: Յետոյ, իր օրով Հայաստանի մէջ առաջին անգամ կազմակերպուած է Ցեղասպանութեան միջազգային գիտաժողով (1995) եւ կառուցուած Ցեղասպանութեան թանգարան: Մինչդեռ Ռ. Քոչարեան չէր գիտեր Ցեղասպանութեան ի'նչ ըլլալը, միայն կը մտածէր Սփիւռքը ոգեւորելու եւ անոր օժանդակութիւնը ապահովելու մասին: Անոր իշխանութիւնը կ'ամբաստանուի նաեւ յայտարարութիւններով, յոխորտանքով գոհանալով: «Վերջին տաս տարում Հայաստանի արտաքին քաղաքականութիւնն դատարկ, գաւառական, անիմաստ յայտարարութիւնների մի շարան է» ըստ Լ. Տէր Պետրոսեանի:

Ցեղասպանութեան մասին զգացականը մէկդի ձգելու թելադրանքով, նախկին նախագահը մեկնակէտ կը նկատէ այն որ 1915ին կատարուածը Հայաստան Ցեղասպանութիւն կը նկատէ, իսկ Թուրքիա՝ ոչ: Անընդունելի կը գտնէ Հայ եւ Թուրք պատմաբաններու յանձնախումբի Թրքական առաջարկը որ կասկածի կ'ենթարկէ մեր համազգային համոզումը. նաեւ՝ աւելորդ է այլեւս նման կազմաւորում, երբ բազմաթիւ երկիրներ ընդունած են այդ իրողութիւնը:

Ինչ կը վերաբերի Սփիւռքին, ան ունի իր իւրայատուկ օրակարգը. հայութեան այդ հատուածը իր բնակած երկրին որպէս հարկատու եւ քուէարկող, իրաւունք ունի իր կառավարութեան պահանջներ ներկայացնելու:

Լեւոն Տէր Պետրոսեան հայեւ-Թուրք յարաբերութիւններուն մէջ երրորդ ուժի մը ապաւինելու կեցուածքը խստիւ կը պախարակէ: Զայն կը կոչէ «խեղճի, որբի, անզօրի հոգեբանութիւն»: Կ'ուզէ որ Գերմանիոյ, Ճափոնի, այլ պարտեալներու օրինակով համազգային ողբերգութիւնը ապաքինման ու հզօրացման գործօն ըլլայ: Այլ խօսքով՝ զոհի հոգեբանութիւնը կը յաղթահարուի Հայաստանը շէնցընելով, հզօրացնելով:

Ելոյթին վերջին գլուխը Հայաստանի ներկայ իշխանութեան թաթար–մոնղոլական խանութեան հետ նմանութիւններու շեշտումն է. երկիրը տարածքով, վրայի ամբողջ հարստութեամբ կը պատկանէր խանին գերդաստանին. անոնք չէին կրցած միաւորող գաղափարախօսութիւն ստեղծել, ինչ որ կայսրութեան կործանումին գլխաւոր պատճառը եղաւ: Ռ. Քոչարեան եւ Ս. Սարգսեան եւս երկիրը իրենց սեփականութիւնը կը նկատեն, անկէ մաս տալով իրենց հարազատներուն, ծանօթներուն, եւլն.: Ղարաբաղցիները աստիճանաբար կը գրաւեն գործի մարզը, այդ քաղաքականութիւնը Ղարաբաղը կը դատարկէ, վտանգելով անոր ճակատագիրը: Կայ տակաւին ամբաստանութիւնը որ Քոչարեան – Սարգսեան զոյգը քաղաքական հաստատ կեցուածք չէ ունեցած. եղած է համայնավար, ՀՀՇ–ական, հակած դէպի ՀՅԴ, կամ ցեղակրօն հոսանքը:

Աւելի քան քսան տպագիր էջի ծաւալով ելոյթը ունեցած է «Յետադրութեան» յաւելուած մըն ալ, կազմուած՝ «անեկդոտատիպ պատմութիւններով»: Առանձնացնելու արժանի է այն հատուածը ուր Լ. Տէր Պետրոսեան կը պատասխանէ իրեն ուղղուած «դաւաճանութեան» վերագրումներուն. անոնց պատճառ եղած է միջազգային կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն հետ տեսակցութիւններու ընթացքին Հայաստանի ներքին հարցերուն օրակարգի գալը: Ինք կը բացատրէ թէ այդ կազմակերպութիւնները — Եւրոպական խորհուրդ, Օ.ԷՍ.ՍԷ.Ը., եւն. — օտար մարմիններ չեն, «մեր սեփական կազմակերպութիւններն են»: Հայաստանը անոնց անդամ է եւ պարտաւորութիւններ ստանձնած: Ուստի իր ըրածը որ օտարին Հայաստանի ներքին հարցերուն միջամտելու հրաւէր կը նկատուի, կը բացատրէ որպէս Հայաստանի ստանձնած պարտաւորութիւններուն կատարման հսկելու պահանջ:

Այս երրորդ ելոյթին եւս ծաւալուն բնոյթը, Ռ. Քոչարեան – Ս. Սարգսեան զոյգին բազմապիսի մօտեցումով քննադատութիւն–պախարակումը ամէն բանէ առաջ մտածել կուտայ հետեւեալը. անոնց ուղղուած մեղադրանքները — կամայականութիւն, եսասիրական ընթացք, չհաշուետու գործունէութիւն, ապօրինութիւններ, եւ այլն, — որոնք այս իշխանութեան կողմէ ստեղծուած նախընթացներ չեն, ոչ ալ անոնց մենաշնորհը, կ'արժէ՞ն Դեկտեմբերի ցուրտին ժամերով կանգնեցնել հրապարակին բազմութիւնը, երբ ան ոչ մէկ նորութիւն պիտի գտնէ ըսուածներուն մէջ: Հայաստանի մամուլը լեցուն է այդ մասին ամէնօրեայ տուեալներով ու իրականութիւնը գաղտնիք չէ Հայաստան չապրողին համար իսկ:

Այս իրողութեան առջեւ 1991–98 տարիներու դրականներ մէջբերել, որքա՞ն կրնայ օգնել մարդիկը գրաւելու, երբ հազիւ տասնամեակ մը կը բաժնէ ներկան այդ շրջանէն ու մարդիկ իրենց ապրածը կրնան դատել շատ աւելի լաւ, քան՝ ոչ ոք:

Յետոյ, երբ երրորդ հանդիպումին ալ նախագահ–թեկնածուն զանց կ'առնէ գոնէ անդրադառնալ իր իշխանութեան օրերու ժխտականներուն, զանոնք առնուազն բացատրելու փորձը, որքա՞ն ատեն կարելի է ակնկալել որ հազարաւորներու հետաքրքրութիւնը շարունակուի ներկայի ղեկավարներուն քննադատութեամբ:

Ինչ որ ամէնէն նկատելի բացական է Լեւոն Տէր Պետրոսեանի ելոյթներուն, վերադարձի ցանկութեան հետ առաջադրութիւններու, քաղաքական ծրագրի մը ներկայացումն է: Օրինակ, ի՞նչ ձեւով կը մտածէ վերջ տալ մոնղոլական խանութեան նմանութեան, 16 տարիէ ի վեր արմատացած ու ճիւղաւորուած ճորտատիրութեան երեւոյթին եւ մնացեալին: Կը բաւէ՞ ըսել որ ինք ընտրուելու պարագային վաճառել կուտայ 45 միլիոն տոլարի գնուած նախագահական նոր օդանաւը եւ փոխարժէքը վերադարձնել պետական պիւտճէ:

Ճիշդ է որ Հայաստանը իր ուժերուն ներածին հազարապատիկ ծանր հարցերու դէմ յանդիման է. ճիշդ է որ լուծումի միակ ճարը անոր հզօրացումը, բարգաւաճումն է: Բայց ախտաճանաչումը ե՞րբ առանձին բաւած է բուժելու, առանց ճիշդ դեղի ու դարմանի միջոցներու:

Ժամանակը հասած ու անցած է «ոչի'նչ»ը բան մը ըսող պատասխանով փոխարինելու:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻԻ ԿՈՉԸ ԵՒ ԳՈԼՈՄՊԻԱՑԻ ԽՄԲԱԳԻՐԸ

Գոլոմպիոյ ամէնէն լուրջ ու լաւատեղեակ մէկ շաբաթաթերթին, "Սէմանա"յի խմբագիրը՝ Ա. Գապալլէրօ հեգնական, այլ ծանրակշիռ դատապարտումով հակադրած է ՖԱՐՔ–ի յեղափոխական կեռիլլաներու պետին՝ Մարուլանտայի ուղղուած Ն. Սարքոզիի կոչին: Ֆրանսայի նախագահը գլխաւորաբար պատանդ Ի. Պէթանքուրը ազատ արձակել տալու միտումով ուղղած էր կոչը, ֆրանսական հեռատեսիլին միջոցով: Բայց ինչպէս կը գրէ գոլոմպիացի լրագրողը, այդ կեռիլլաներուն ապաստանած վայրի անտառը նման հաղորդում ստանալու անհրաժեշտ սարքերով օժտուած չըլլալուն, Պէթանքուրի առեւանգիչները չէին կրնար լսել զայն: Արդէն, կ'ըսէ ան, այդ կոչը կատարեալ սինեմա մըն էր, իրականութեան մէջ Ֆրանսացի դիտողներուն ուղղուած: Ամբոխավարական արտայայտութիւն կը համարուի «Երազ մը ունիմ. կ'երազեմ Ինկրիտը Ծնունդին իրեններուն միջեւ տեսնել»ը. Գապալլէրօ կը շեշտէ թէ ան փոխառութիւն է Մարթէն Լութէր Քինկի «Երազ մը ունիմ»էն որուն տէրը չէր իսկ կրնար նոյնիսկ երազին մէջ տեսնել թէ օր մը պատեհապաշտներու խմբակ մը պիտի գողնար իր գեղեցիկ խօսքը:

Սարքոզի ըսած էր. «Պարոն Մարուլանտա հանդիսաւորապէս կը դիմեմ ձեզի, որպէսզի ազատ արձակէք Ի. Պէթանքուրը եւ ձեր խիղճին վրայ չկրէք անոր մահուան առթելիք բեռը... պրն. Մարուլանտա պէտք է փրկել մահուան վտանգին ենթակայ կին մը»: Այս խօսքերը սինեմա են, որովհետեւ որքան ալ շեշտուած ըլլայ նախագահ Սարքոզիի մեծամտութիւնը, չի կրնար լրջօրէն մտածել թէ հեռատեսիլի «հանդիսաւոր» իր կոչը եւ «անձնապէս յանձնառու» ըլլալու պարագան պիտի կակուղցնեն սիրտը անգութ կեռիլլայի մը այդ հին ղեկավարին, ինչպէս գրջումի, կամ մղձաւանջի ուրուականները, կ'ըսէ լրագրողը: Յետոյ կը շարունակէ. Սարքոզի չէ՞ հասկցած ուրեմն թէ

այդ դիւանը պատերազմի մէջ է․ կարելի չէ Լըզօրէն խորհիլ թէ, ՖԱՐՔ-ը մարդասիրական նկատումներով ազատ պիտի արձակէ իր պատանդները: Կրնա՞յ գտնուիլ մէկ անձ մը իսկ որ Լըզօրէն հաւատայ որ անոնք առանց փոխարինութեան ազատ կ'արձակեն իրենց քանկագին քանտարկեալները: Յոյսկ են իրենց պայմանները. ունին տնտեսական պատանդներ, որոնց փոխարէն դրամ կը պահանջեն. ունին քաղաքական պատանդներ, որոնց փոխարէն կը պահանջեն որ երկրին մէջ մասը զինուորական ամէն ներկայութենէ մաքրուի: Պատանդները ազատագրելու երկու ճամբայ կայ միայն․ կամ զինուորական միջամտութիւն կատարել ու արիւնահեղութեան պատճառ ըլլալ, կամ Գոլոմպիոյ կառավարութեան եւ ՖԱՐՔ-ի միջեւ բանակցութիւն բանալ:

Ներկայիս կեռիլլաները առանց իսկ իրենց ձեռքը շարժելու, միջազգային հանրային կարծիքին մէջ աճեցին կէտ մը գրաւեցին: Ցեղոյ, ինչպէս կարելի է անկեղծութեան հաւատալ նախագահ Ուրիպէի երբ մէկ կողմէն կ'ըսէ թէ պատանդներու փրկութեան գործը տարուի առանց աղմուկի, միւս կողմէն որպէս միջնորդ կ'ընտրէ Շաւէզի ու Սարքոզիի նման ինքնացուցադրութեան սիրահարներ:

Ֆրանսայի նախագահը բաց էր նաեւ թէ Ինկրիտ պարագային անդին ալ, իր ջանքերը պիտի կրկնապատկէ, որպէսզի ելք մը գտնուի գործնականում այս կնճիռին: Այս արտայայտութիւնը լրագրողը փասող կը նկատէ թէ Սարքոզի ոչինչ հասկցած է այդ կնճիռէն: Ան ներքին, քաղաքական, ընկերային ու տնտեսական խոր արմատներով հարց մըն է որ կը տեւէ կէս դարէ ի վեր: Հարց մը որ ի յայտ եկաւ պարզապէս կեռիլլային պարագլուխը «Չ. Մարուլանտա» կոչեցուցելով եւ սպանելով ու քաղաքամարտական այդ վերաբերումէն ազդուած, յանկարծ որոշէ առանց փոխարինութեան ձգել զինքեր որոնք իրենց պատեաններէն հանած էր յիսուն տարի առաջ:

ՔԱՂՀԱՆ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԹՈՐՈՆԹՕՅԻ Հայ կեդրոնի սրահին մէջ, Նոյեմբեր 21ին, դասախօսական երեկոյթ մը տեղի ունեցած է կազմակերպութեամբ ՀՅԴ «Արմէն Գարօ» Ուսանողական միութեան: Դասախօսը եղած է հայր Լեւոն վրդ. Զէքիեան նիւթ ունենալով «Հրանդ Տինքը եւ հայ-թրքական յարաբերութիւնները»: Բացման խօսքով հանդէս եկած է «Արմէն Գարօ» Ուսանողական միութեան անդամ Վազրիկ Շարապխանեան որ բարի գալուստի խօսքէն ետք, ծանրացած է ընտրուած նիւթին կարեւորութեան, եւ այժմէականութեան վրայ ու ներկայացուցած է դասախօսը: Հայր Լ. Զէքիեան մանրամասն անդրադարձած է հայ-թրքական յարաբերութիւններուն, Հրանդ Տինքի սպանութեան լոյսին տակ, նաեւ Թուրքիոյ այլախոհ մտաւորականութեան դիրքին Հայոց ցեղասպանութեան Թուրքիոյ կողմէ ընդունման կարեւորութեան մասին, ընդգծելով Տինքի յուղարկաւորութեան հետեւող 100 հազար հայ եւ Թուրք սգաւորներու պարագան: Դասախօսութենէն ետք, հարց-պատասխանի բաժին մըն այ եղած է:

⁂

ՀԱԼԷՊԻ «Գ. Եսայեան» սրահին մէջ, Նոյեմբեր 18ին ոգեկոչուած է Նիկոլ Դումանը, անոր ծննդեան 140ամեակին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Պատանեկան միութեան Ընդհանուր Վարիչ մարմնին և «Նիկոլ Դուման» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ: Յայտագրի բոլոր բաժինները վստահուած են պատանիներու: Ձեռնարկին բացումէն, առաջ, պաստառի վրայ, ցուցադրըւած են նախապատրաստական աշխատանքներ որոնց ընթացքին պատանիները կը հետեւէին իրենց դաստիարակներու ցուցմունքներուն: Օրուան հանդիսավարը Մարիա Գարաօղլանեան ներկայացուցած է յայտագիրը Ն. Դումանի պատգամներէն մէջբերումներ կատարելով: Արաբերէն բացումը կատարած է Ռիթա Տէր Սարգսեան, ապա հայերէն՝ Արփի Ինճէճիկեան-Քիլերճեան: Գեղարուեստական բաժնի ընթացքին խումբ մը պատանիներ թատերական պատկեր մը ներկայացուցած են: Պատանիներ ֆէտայեական տարազներ հագած կենդանացուցած են Խանասորի արշաւանքը: Ապա, բեմ բարձրացած են 205 պատանիներ մասնակցելու համար Պատանեկան միութեան խոստման արարողութեան: Յանուն Պատանեկան միութեան Ն. Դուման մասնաճիւղին խօսք առած է Ներսէս Պարսումեան, որ շնորհակալութեան խօսքէն ետք, բեմ հրաւիրած է օրուան բանախօսը՝ Պ. Ղազարեան, որ անդրադարձած է ֆէտայական շարժումին: Վերջին խօսքը առած է Թեմին առաջնորդը Շահան եպսկ. Սարգիսեան:

⁂

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Կարտըն Թաուըր» պանդոկին մէջ, Նոյեմբեր 22ին, տեղի ունեցած է «Զարթօնք»ի խմբագրապետ (1990էն ի վեր) Պարոյր Աղպաշեանի Արժանեաց շքանշանով պարգեւատրումը ձեռամբ Հանրապետութեան նախագահ զօր. Էմիլ Լահուտի ներկայացուցիչ նախկին նախարար Սեպուհ Յովնանեանի: Բացման խօսքը արտասանած է «Կամար» ամսաթերթի խմբագիր Ժիրայր Դանիէլեան: Ան յայտնած է որ Պարոյր Աղպաշեան ծառայած է զանազան օրկաններու միջոցաւ եւ ներկայիս մաս կը կազմէ «Կամար» անկախ պարբերաթերթին: Խմբագիրներու սենտիքայի նախագահ Մըլհէմ Քարամ նշած է որ Պարոյր Աղպաշեանի պարգեւատրումը կը նշանակէ թէ Լիբանանի մէջ գոյութիւն ունին անձեր որոնք կ'արժեւորեն խօսքը: Յաջորդաբար խօսք առած են «Արարատ»ի խմբագրապետ Աւետիս Շիրրումեան, «Ազդակ»ի տնօրէն եւ խմբագրապետ՝ Շահան Գանտահարեան: Այնուհետեւ Սեպուհ Յովնանեան կատարած է շքանշանին յանձնումը: Ապա, Պարոյր Աղպաշեան յայտնած է թէ մամուլը եղած է իր աշխարհը եւ շեշտած է թէ այդ աշխարհը տակաւին կը մնայ իր մէջ, որովհետեւ տակաւին ըսելիքներ կան, ըսելիքներ կան այնքան ատեն որ հայ ժողովուրդին եւ հայրենիքին պէտք է ծառայել: Իրենց սրտի խօսքը ըսած են նաեւ դեսպան Վահան Տէր Ղեւոնդեան, Գրիգոր Ծ. վ. Չիֆթճեան, Հ. Անդրանիկ վ. Կռանեան, Երուանդ Քասունի, Անդրանիկ Տաշճեան, Գասպար Տէրտէրեան, Արմէն Յարութիւնեան, Պեպօ Սիմոնեան, Սարգիս Կիրակոսեան, Զաւէն Մսըրլեան, Համբիկ Մարտիրոսեան եւ Օհան Պօղոսեան:

⁂

ԳԱՆԱՏԱՅԻ Գան Մարիոթ բանակավայրին մէջ, կազմակերպութեամբ ՀՅԴ Գանատայի Երիտասարդական միութեան Լեւոն Շանթ եւ Բեկոր Աշոտ մասնաճիւղերու, Նոյ. 16-17-18ի շաբաթավերջին տեղի ունեցած է նորագիրներու սեմինար: Մասնակցողներու ընդհանուր թիւը եղած է 55, երկու մասնաճիւղներու վարչական անդամները ներառեալ: Ներկայ եղած են նաեւ Հ.Յ.Դ. ԳԵՄ Կեդրոնական վարչութենէն երկու ներկայացուցիչներ: Շաբաթ, Նոյ. 17ին, դրօշակի արարողութենէն ետք, սեմինարի օրակարգը սկսած է հետեւեալ կարգով.- գանատահայ երիտասարդութեան պատմական, ինչպէ՞ս կազմակերպել ձեռնարկ մը, ի՞նչ է Հայ դատը, Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան պատմութիւն, յանձնախումբերու կարեւորութիւն մասնաճիւղերէն ներս եւ անդամներու ներդրում: Այս նիւթերը ներկայացուած են երկու մասնաճիւղերու վարչական անդամներուն կողմէ: Հիւրաբար ներկայ դասախօս Րաֆֆի Քէօհնէլեան դասախօսած է իր անձնական փորձառութեան մասին Հայաստանի մէջ, իբր բարեսիրական կազմակերպութեան կամաւոր անդամ: Տեղի ունեցած են նաեւ աշխատանոցներ եւ խաղեր:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱԹ

– Այստեղից է Վենետիկին նայել Թինթորէթթօն, – ասաց Թալիոնին: – Այստեղ, հօր ներկատանը է անցել նրա մանկութիւնը, այստեղ է անցել նրա ամբողջ կեանքը, այս մատուռում էլ թաղուած է նրա աճիւնը... Ես անտարբեր եմ Վերոնէզի եւ Թիցիանի հանդէպ, իմ մէջ զզուանք ենք յարուցում Թիցիանի պարտէզներում կազմակերպուած խրախճանքները, ինչպէս անհաճոյ են եղել դըրանք նաեւ պատանի Թինթորէթթոյին, որը յամառօրէն հրաժարուել է դրանց մասնակցելուց: Դրա համար Թիցիանը նրան վռնտել է իր արուեստանոցից... Թինթորէթթօն իրեն միշտ հեռու է պահել սին գայթակղութիւններից, բայց աշխատանքով գերուած միշտ ծարաւի է եղել այն կերպարների մարմնաւորմանը, որոնցով լցուած է եղել իր հոգին: Ձեզ անշուշտ յայտնի է այդ այրող պահանջն՝ անընդհատ աշխատելու, անդուլ, մինչեւ ինքնամոռացում:

– Ո՛հ, այո: Եւ դա ամենասքանչելի բանն է աշխարհում:

– Եկէք մօտենանք: Ահա այստեղ, եկեղեցու դիմաց գտնուել է նրա տունը, որտեղ ճշմարիտ գեղեցկութիւնն է տիրել: Դա դիպակի ու թանկարժէք իրերի մէջ թաղուած ԺԶ. դարի Վենետիկի դրախտային ովասիսն է եղել: Թինթորէթթօն ճանճրացել ու հեղձուկ է զգացել վենետիկեան պատրիկների տաղտկալի գործնականութիւնից եւ քաշուել է արուեստի ու երաժշտութեան իր աշխարհը: Նա շատ երաժշտասէր է եղել, նրա դուստրը՝ դիմանկարչուհին, նոյնպէս հրաշալի երաժիշտ է եղել: Երեկոյեան ժամերին նրա լուսամուտներից միշտ երաժշտութիւն է լսուել: Ես յաճախ եմ ներկայացումից յետոյ գիշերով գալիս այստեղ եւ ինձ թւում է, թէ ականջիս են հասնում վինի ու սպինէթի հնչիւնները:

Թալիոնին լռեց ու ականջ դրեց: Նրա սպիտակ, նազելի կերպարանքն ամբողջապէս հակուած էր առաջ:

– Ոչ, – հառաչում է նա, – այսօր ես ոչինչ չեմ լսում:

– Գուցէ ե՞ս խանգարեցի Թինթորէթթոյին ոգուն հանդիպել ձեզ, – մեղաւոր կատակում է Այվազովսկին:

– Ոչ, ոչ, դուք ռոմանտիկ էք, եւ նա անպայման բարեհաճ կը լինէր ձեր նըկատմամբ: Ես խոնարհւում եմ նրա առաջ նկարների հէնց այդ ոգեշնչուածութեան համար, որով համակուած են ոչ միայն նրա մարդիկ, այլեւ բոլոր տեսարանները: Ես ձեզ Թինթորէթթոյի այնպիսի նկարներ ցոյց կը տամ, որ դուք երբեք չէք տեսել: Ուզո՞ւմ էք:

– Անշուշտ, անչափ երջանիկ կը լինեմ...

– Դէհ ուրեմն մենք կը թափառենք ողջ Վենետիկով մէկ՝ նրա սքանչելի կտաւների հետքերով: Դրա համար պէտք է լինել բազում եկեղեցիներում, սկսած Մատոննա տէլ Օրթոյից մինչեւ Սան Թրովազօ, Սան Զաքարիայից մինչեւ Սան Ռոքօ: Պէտք է գնալ նաեւ Սան Ճորճիօ Մաճորէ կղզու մատուռը: Իսկ հիմա ժամանակն է, որ վերադառնանք: Յուսով եմ, որ ինձ սպասողները, համբերութիւնները հատած, ցրուել են: Իսկ դուք որտե՞ղ էք ապրում, սինիոր Այվազովսկի: Ինձ ասացին որ ամբողջ ժամանակ ձեր եղբօր մօտ էք լինում: Նա դեռ հիւա՞նդ է:

– Ոչ, արդէն ապաքինուել է:

– Այդ դէպքում, յուսով եմ, որ չէք մերժի իմ հիւրը լինել: Ինձ շնորհ արէք, խնդրում եմ, այն օրերը, որ որոշել էք անցկացնել Վենետիկում: Այն ժամանակուանից, ինչ տեսայ ձեր նկարները, ես եկել եմ այն համոզման, որ մեր արուեստների մէջ ընդհանուր շատ բան կայ...

Երբ Այվազովսկին առաջին անգամ ոտք դրեց ընդարձակ լուսաւոր դահլիճի շեմը, նրան թուաց, թէ գտնւում է պետերբուրգեան հիւրասրահներից մէկում: Պատերը զարդարուած էին Պուշկինի, Ժուկովսկու, Լերմոնտովի դիմանկարներով, Վորոբիովի պետերբուրգեան բնանկարներով, Սիլվեստր Շչեդրինի, Միխայիլ Լեբեդեւի իտալական տեսարաններով եւ իրեն՝ Այվազովսկու երեք ծովանկարներով: Սեղանին էին ռուսական թերթեր եւ ամսագրեր: Անկիւնում, փոքրիկ սեղանի վրայ, առանձին դարսուած էին Այվազովսկու եւ նրա ցուցահանդէսների վերաբերեալ յօդուածներ պարունակող իտալական թերթեր:

Այս բոլորն ինձ Ռուսաստանից ուղարկում է դստերս ամուսինը՝ իշխան Տրուբեցկոյը, – բացատրեց Թալիոնին ի պատասխան Այվազովսկու զարմացական հայեացքի: – Ես շատ սիրեցի Ռուսաստանն այն հինգ խաղաշրջանների ընթացքում, որ պարեցի այնտեղ, եւ հիմա այնտեղից ստացուած իւրաքանչիւր նամակ, իւրաքանչիւր գիրք կամ ամսագիր ինձ համար երկրորդ հայրենիքից ստացուած թանկագին մասունք է:

Հետեւեցին գերող օրեր, լի երջանկութեամբ, անբացատրելի հմայքով: Ոչ Թալիոնին, ոչ Այվազովսկին չէին խախտում խստօրէն սահմանուած օրակարգը: Առաջուայ նման, առաւօտները նա մի քանի ժամ պարում էր, իսկ Այվազովսկին, արեւածագի հետ մէկտեղ, ձեռքն էր առնում վրձինը:

Ժամը ինին մօտերքը դահլիճի կողմից թեթեւ լսւում էր երաժշտութեան ձայնը: Այնտեղ, վերեւում, պարապում էր Թալիոնին... Ինչքան հաճելի էր վաղորդեան այդ ժամերին նկարել դաշնամուրի հնչիւնների տակ:

(Շար. 130)

Պարոն Վռամ Սալամանեան եւ զաւակները՝ Գրիգոր եւ Սառա,
Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թաթիկեան,
Պարոն Գրիգոր Սալամանեան,
Տէր եւ Տիկին Գարլոս Սահակեան եւ զաւակները՝ Մաթիէօ եւ Ռաֆայէլ,
Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թաթիկեան եւ զաւակները՝ Ֆրանսուա, Ֆլորան եւ Ֆապիէն
ինչպէս նաեւ համայն ընտանեկան պարագաները եւ բարեկամները
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, զաւկին, հարսին, քրոջ, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ հարազատին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՍԱԼԱՄԱՆԵԱՆ-Ի
(Ծնեալ՝ ԹԱԹԻԿԵԱՆ)

մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Դեկտ. 16ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Դեկտեմբեր 20, ժամը 14·30ին, Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին
15 rue Jean-Goujon — 75008 Paris
որուն կը հետեւի թաղումը Սալինեւիւռ-Օրժի գերեզմանատունը, ընտանեկան սեղմ շրջանակի մէջ:

Ցաւակցութիւնները տոմարով:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Տօնն է Սրբոյն Ստեփանոսի Նախասարկաւագին եւ առաջին մարտիրոսին:

Այս առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ՝

ԽՍԱՀԱԿ ԱԻԱԳ ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծնունդի
Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Պատարագ՝ ժամը 11ին:
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. - ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·80·88·12·24 / 01·44·05·17·77

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

REPAS DE NOEL ARMENIEN

le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.
Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille recherche POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.
Adresser candidature écrite à la :
MAJC
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille
Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplomés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN**, réalisateur

Jeudi 20 décembre à 20h

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES ARMENIENS

Au programme :
films de Serge Avédikian, Robert Sahakiantz, A. Vatian et Lévon Atamian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ	16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ	13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ	12€

ԵՒ

«ՅԱՌԱՋ — 50»
(Տաղկախաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ» ի:
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր գլուխ:

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 20
JEUDI 20 DECEMBRE 2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TÉL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ՝ 135 եւրօ
Արտասահման՝ Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը՝ 1.20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·855 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — Nº 21·855

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐՈՒ ՑԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ՆՄԱՆԻՆ»

«Զաման» օրաթերթը (Դեկտ. 19) այս մատնանշումը կ'ընէ, մեկնելով Հ. Սանթորոյի, Հ. Տինքի, Մալաթիոյ հրատարակիչներուն, Իզմիրի խալացի կրօնաւոր Ա. Ֆրանչինիի դէմ կատարուած մահափորձերէն: Կը շեշտուի թէ ոճրագործները միշտ 16-19 տարեկանի միջեւ կը գտնուին, չձերբակալուելու համար բացառիկ միջոցներու չեն դիմեր, երբեք կարելի կ'ըլլայ ոճիրները պատուիրողները յայտնաբերել, եւ վերջապէս բոլոր սպանութիւնները «անջատ պարագայ» կը համարուին: Կը նմանին նաեւ ոճրագործներուն տուած պատճառաբանութիւնները. անոնք կամ նիւթ կ'ընեն Թըրքութեան վարկաբեկումը, կամ կրօնական բնոյթի ոտնձգութիւններու երեւոյթը:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հրատարակչութենէն լոյս տեսած է «Ընդհանրական եկեղեցու հայրեր» մատենաշարին Բ. հատորը՝ Ս. Գրիգոր Նիւսացիի «Քրիստոնէական» աշխատութիւնը. Թարգմանուած է Պարգեւ Շահպազեանի կողմէ: Հրատարակութիւնը հովանաւորած են Արմէն եւ Նունէ Սարգսեան: «Քրիստոնէական»ը («Ճառ յաղագս մեծին քրիստոնէականին») Գ. Նիւսացիի դաւանաբանական գլխաւոր եւ ծաւալուն երկն է:

ԲԱՔՈՒ

ԵՐԿՈՒ ԲԱՆՈՒՈՐ ԶՈՀ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ՔԱՆԴՈՒՄԻՆ

Ինչպէս Թուրքիոյ, յայտնապէս Ազըրպէյճանի մէջ ալ քաղաքաշինական աշխատանքները միշտ յարմար կը գտնեն որ բացուելիք ճամբաները անցնին հայկական կոթողներու գտնուած վայրերէն: Միշտ հայկական եկեղեցի մը, վանք մը, կամ այլ շէնք մը փլցուած է Թուրքիոյ ճանապարհաշինութիւններուն ընթացքին:

Անկախութենէն ի վեր այդ «առաքելութեան» լծուած է Ազըրպէյճանն ալ, որ թէեւ առանց պատրուակի ալ ամենայն յաջողութեամբ կը կատարէ հայկականը քանդելու գործը: Վկայ՝ Նախիջեւանի Ջուղայի գերեզմանոցին խաչքարերը: Այս գործունէութեան նորագոյն թիրախը Բաքուի հայկական մէկ գերեզմանոցը եղած է: Ճամբայ շինելու պատրուակով անոր քանդումին ձեռնարկուած է, բայց գործը սովորական ընթացքով քալած չէ. քանդող բանուորներէն երկուքը քարի մը տակ մնացած ու մեռած են, երկու ուրիշներ ալ վիրաւորուած, հիւանդանոց փոխադրուած են:

«Քարերուն աղաղակելու ժամանա՛կն» պիտի պատգամէ աստուածավախ հաւատացեալը:

«Երբ մեր ողջերը չեն կրնար, մեր մեռեալները վրէժ կը լուծեն» պիտի գոչէ կուսակցական գործիչը հանրահաւաքի ամպիոնէն:

«Ինչո՞ւ գործի կ'առնէք նման ցաւագարներ, շէնք-շնորհք փլցնելու կարող մարդ չմնա՞ց» պիտի սաստէ իր փոքրաւորները Բաքուի ճանապարհաշինութեան պատասխանատուն:

Ու հայկական գերեզմանին քանդումը պիտի շարունակուի քիչ մը աւելի բուռն թափով, ի յիշատակ հայ մեռեալներուն զոհ երկու բանուորին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ներկայացուցիչներու ժողովը եւ Ծերակոյտը համաձայնած են Հայաստանի տրամադրել 58,5 միլիոն տոլարի տընտեսական օժանդակութիւն, իսկ Ղարաբաղին՝ 3 միլիոն: Որոշուած է հաւասար պահել Հայաստանի ու Ազըրպէյճանի զինուորական օժանդակութիւնը: Մինչդեռ Յունիսին եւ Սեպտեմբերին Ներկայացուցիչներու ժողովը առաջարկած էր 68 միլիոն տալ Հայաստանի, իսկ Ծերակոյտը՝ 39 միլիոն: Ոչինչ նախատեսուած էր Ղարաբաղի համար, սակայն շնորհիւ Ամերիկահայութեան Գոնկրէսէն ներս տարած աշխատանքին, կարելի եղած է սըրբագրել տալ որոշումը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ՆՈՐ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական Միութիւնը, կամ արեւմըտեան այլ մարմիններ կրնան ամէն յարմար դատուած առիթի թելադրել, յորդորել, հրահանգել, պահանջել, հրամայել Թուրքիոյ որ բարելաւէ իր փոքրամասնութիւններուն նկատմամբ վերաբերումը. վերջ տայ խտրական ընթացքին, արհամարհանքին, վարկաբեկող կեցուածքներու: Պաշտօնական սեղաններու վրայ այս կարգի պահանջները ընդհանուր առմամբ առարկութեան չեն բախիր. թէեւ ամէն Թուրք պաշտօնեայ, պաշտօնատար ամէն առիթով կ'ըսէ, կը կրկնէ թէ երկրին փոքրամասնութիւնները իրենց քոյրերը, եղբայրները, աչքին լոյսն են, երբեք չեն շփոթուիր արտասահմանի իրենց ազգակիցներուն հետ: Հայեւթուրք դարաւոր միասնութեան ուղղն ու ծուծն են անոնք, որոնց վրայ ամէն Թուրք կը գուրգուրայ, կը խենթենայ:

Իսկ պաշտօնական սեղաններէն անդին, Թրքական քաղաքականութեան խոհանոցի սեղանիկներուն վրայ բոլորովին այլ բաղադրատոմսով բաներ կը խմորուին, կ'եփուին ու կը մատուցուին նոյն այդ աղբարիկ-քոյրիկ փոքրամասնութիւններուն:

Այս վերջիններէն է գրգռիչ նորագոյն արշաւը. բացուած է «Թրքական ձախը» պարբերականին կողմէ: Կ'ամփոփուի հետեւեալ լոզունգով. «Գնումներս Թուրքերէ կ'ընեմ, դրամս ՓՔՔ-ին չերթար»: Պատրաստուած են այս արձանագրութեամբ կրծքանշաններ որոնք սկսած են բաշխուիլ Պոլսոյ մէջ:

Պարբերականը գրութեամբ մը բացատրած է նախաձեռնութեան նպատակը. «Ասիկա առաջնային ազգային եւ յեղափոխական պարտականութիւնն է ամէն մարդու որ կը յայտարարէ թէ Թուրք է. Թրքութիւնը ամէն մարզի մէջ հարուածներու թիրախ է եւ ոչնչացումի փորձերու առարկայ: Այս պատճառով պէտք է ամէն ձեւով տէր կանգնինք Թրքութեան եւ Թուրքին. պարտինք մեր առեւտուրը ընել Թուրքերէ, երբեք Թրքերէնէ այլ լեզու գործածել ու արտօնել որ ուրիշներ գործածեն. պարտինք Թրքական երաժըշտութիւն ունկնդրել, Թրքական ճաշեր ուտել: Պէտք է մեր Թրքութեան տէր կանգնինք հոն ուր ան յարձակումի թիրախ է. պարտինք մեր ճակատը հաստատել այդ կէտին վրայ»:

«Ակօս» (Դեկտ. 7) արձագանգելով այս տուեալին, կը յիշեցնէր թէ նոյն թերթը նախապէս ալ կազմակերպած էր հարցախոյզ մը եւ անոր արդիւնքներով «Տարուան ֆաշիստ թեկնածուն» յայտարարած Հ. Տինքը, դատավարութիւններուն զինքը թիրախ ցոյց տուած:

Քրտական հակումի տէր միութիւն մը (Մազլում Տէր) հակազդած է այս արշաւին, զայն երկրին ապագային համար վախ պատճառող տուեալ նկատելով: Պահանջած է իշխանութիւններէն որ դիմեն հարկաւոր միջոցներու:

Կը դիմե՞ն. պատասխանը անակնկալի նշոյլ իսկ չունի: Անսպասելի՞ է պատահարը. երբեք: Կը ծառայէ անգամ մը եւս անդրադառնալու թէ աջակողմեան կամ ձախակողմեան, առաջին յատկանիշը, նաեւ վերջինը «Թուրք»ն է:

ԲԱՔՈՒԻ ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԸ՝ «ԴՈՒՔ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԷՋ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՍԿՍԵՑԷՔ, ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՁԵՐ ՔՈՎԸ ԿԸ ՓՈՒԹԱՅ»

Թուրքիոյ Բաքուի դեսպանը այլ պաշտօնի կոչուած ու Անգարա կանչուած է. վերադառնալէն առաջ հարցազրոյց մը տուած է «525րդ թերթ»ին, յատկապէս շեշտելով երկու երկիրներուն աւելի քան եղբայրական կապերը. ըսած է թէ ոչինչ կրնայ խանգարիչ ազդեցութիւն ունենալ անոնց վրայ, նոյնիսկ երբ Պոլսոյ շուկաներուն մէջ աշխատող փնտռողներու ծանուցումներէն անպակաս է «Ադրբեջանցի եւ նախիջեւանցիներ չեն ընդունուիր» նշումը:

Դեսպան Հ. Քարսլըօղլու շօշափելի սահման մը գծելու համար երկու երկիրներու եղբայրութեան, ըսած է ի միջի այլոց. «Դուք Լեռնային Ղարաբաղի մէջ պատերազմի սկսեցէք, տեսէք ինչպէս ձեր քովը կը փութայ Թուրքիան»:

Խօսած է նաեւ Հայաստանի սահմանը փակ պահելու իր երկրին կեցուածքին մասին: Ըսած է. «Մեր սահմանը Հայաստանի հետ փակ կը պահենք, ինչ որ լրջօրէն կը վնասէ Հայաստանի: Փակ պահելուն միակ պատճառը գրաւեալ ադրբեջանական հողերու պարագան չէ. Հայաստան նաեւ Թուրքիայէն պահանջներ ունի: Թուրքիա այս պատճառով քաղաքական ու տնտեսական հետեւանքներ կը կրէ, ճնշումներու կ'ենթարկուի, սակայն այս կացութիւնը Ադրբեջանի օգտակար ըլլալուն, կը յամառի չբանալ սահմանը: Պէտք է քաջատեղեակ ըլլաք այս իրականութեան»...:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պաշտօնատարները շատ յուսախաբ են իրենց նախարարին հետ հանդիպումէն ետք, քանի Էրիք Վէօրթ մերժած է վերարժեւորել իրենց աշխատավարձքը եւ կը սպառնան նոր գործադուլի մը դիմել Յունուար 24ին:

ՔՈԼՈՄՊԻՈՅ ՖԱՐՔ-ը (յեղափոխական զինեալ ուժեր) յայտարարած է Դեկտ. 18ին, որ ազատ պիտի արձակէ երեք հոգի՝ Ի. Պէթանքուրի ընտրապայքարի ղեկավարը՝ Գլարա Ռոխաս, երեք տարու մանչուկը եւ նախկին խորհրդարանական Գոնսուելօ Կոնսալէսը: Թուականը չէր ճշդուած եւ ՖԱՐՔ-ի պայմանն այն է որ պիտի յանձնուին Վենեզուելայի նախագահ Շաւէզի կամ անոր ներկայացուցչին: Այս տեղեկութիւնը որոշ յոյսեր պատճառած է Պէթանքուրի ընտանիքին, բայց հարկ է սպասել որ տրուած այս առաջին լուրը իրագործուի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ փաստաբանները գործադուլի դիմեցին Դեկտ. 19ին, բողոքելու համար նոր կարգադրութեան դէմ, ըստ որուն փոխադարձ համաձայնութեան պարագային կը բաւէ ներկայանալ նոտարին փոխանակ դատաւորին, ամուսնալուծուելու համար: Ամուսնալուծումները շահաբեր աղբիւր մըն են փաստաբաններուն համար:

ԿԻՐԳԻԶՍՏԱՆԻ նախագահ Բակիեւի կուսակցութիւնը ջախջախիչ յաղթանակ մը տարած է Դեկտեմբեր 16ին, երեսփոխանական ընտրութիւններուն ձեռք ձգելով խորհրդարանի բոլոր աթոռները: Օ. ԷՍ. ՍԷ. Ը.ի համար ընտրութիւնները չէին համապատասխաներ ժողովրդավար չափանիշներու: Բողոքները շատ են տեղւոյն վրայ ալ: Ընդդիմութեան կուսակցութեան (Աթա Մեքէն) բանբերը յայտարարած է որ «երկրին պատմութեան ամէնէն արատաւոր ընտրութիւններն են»: Ցոյցերու ալ վախ կը տիրէր:

ԳՈՒՊԱՅԻ հեռատեսիլէն կարդացուած նամակով մը Ֆիտէլ Գասթրօ կը յայտնէ որ իշխանութեան չէ կառչած եւ չընդդիմանար հասնող սերունդին երեւման: Գասթրօ 81 տարեկան է եւ առաջին անգամն է այն օրէն, որ առժամեայ կերպով իշխանութիւնը եղբօրը յանձնած է (2006ի ամառը) որ այսքան բացայայտ կերպով կ'արտայայտուի իր քաշուելու մասին, առանց սակայն թուական մը տալու: Գասթրօ իշխանութեան գլուխ եկած է 1959ին:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ խորհրդարանը, Դեկտ. 18ին, վաւերացուցած է ծայրը ծայրին (450ի վրայ 226 ձայնով) Իուլիա Տիմոշէնկոյի նշանակումը նախարարապետի պաշտօնին: Արտաքին նախարարի պաշտօնն ալ պիտի վարէ Վ. Օգրիսկօ, որ արեւմտամէտ անձ մըն է:

110 ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ սպաննուած են 2007ի ընթացքին, ինչ որ կը հաստատէ թէ ամէնէն մահացու տարին եղած է իրենց համար: Մամուլի լրագրողներու պաշտպան կազմակերպութիւնը կը հաղորդէ այս թիւը, աւելցնելով թէ ամէնէն վտանգաւոր երկիրը Իրաքը եղած է, ուր 50 լրագրող սպաննուած է:

ԹՐՔԱԿԱՆ զօրաբաժիններէն 400-500 զինուոր ուղղաթիռներով Հիւսիսային Իրաք էջք կատարած ու ստուգումներէ ետք վերադարձած են իրենց խարիսխը: Վարչապետ Էրտողան ըսած է թէ բանակը հարկաւոր քայլերը կ'առնէ եւ պիտի շարունակէ առնել: Իսկ Քիւրտերը կը գրէին թէ Թուրք զինուորները չեն յաջողած ցամաքի ճամբով մտնել իրաքեան իրենց շրջանը եւ դիմած են ուղղաթիռ-

(Շար.ը Դ. էջ)

«ՀԱՅ ԳԻՐԻՆ ԿԱԽԱՐԴԱՆՔԸ» ՄԱՐՍԷՅԼ

(Arménie - la magie de l'écrit)

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

ԺԻՐԱՅՐ ՇԱԼՃԵԱՆ

2007ի գարնան, Ապրիլ 27էն մինչեւ Յուլիս 22, «Վիէյ Շարիթէ» Թանգարանի սրահներու մէջ, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան հովանաւորութեամբ եւ մատակարարմամբ, տեղի ունեցաւ «Հայ գիրին կախարդանքը» ցուցահանդէսը, նուիրուած՝ հայ գիրին: Մշակոյթի Տան յանձնախումբը 2001էն ի վեր մըտադրած էր մեծ ցուցահանդէս մը կազմակերպել «Գրերու գիւտի» 1600ամեակին առթիւ:

Պատեհ առիթը ներկայացաւ «Հայաստանի տարուան» հետ, կարճ տատամսումէ ետք, վայրը որոշուեցաւ, այսինքն՝ Մարսէյլի «Վիէյ Շարիթէն», նկատի առնելով որ այդ հանգամանքի ցուցահանդէս մը պայման պէտք է կազմակերպուի մասնագիտացած կեդրոնի մը մէջ. Մարսէյլի Թանգարաններու տնօրէնութեան հետ շփումները բաւական երկար եղան, չարունակ վիճաբանութիւններու ծնունդ տուին եւ յաճախ պէտք եղաւ զանազան միջամտութիւններ ի գործ դնել, յանգելու՝ Թուականի որոշման, սրահներու տրամադրութեան, մասնակցող կողմերու փոխադարձ պարտականութիւններու սահմանման, պայմանագրերու չարադրութեան:

Ցուցահանդէսի իբր գիտական վերակացու, բախտը ունեցանք Արմէն Մութաֆեանի հաւանութիւնը ստանալու: Եւ անցնող երկու տարուան ընթացքին, քանիցս առիթ ունեցանք զինքը գնահատելու, եւ արդարօրէն արժեւորելու անաչառ կոչումը, աշխատանքի լրջութիւնը եւ արհեստավարժութիւնը:

Սկզբնական ծրագիրը, չատ հետաքրքրական՝ պարզել էր հայ ազգին յարատեւ, բացառիկ եւ խորայատուկ յարաբերութիւնը գիրին հետ: Յիշենք, օրինակ, այբուբէն մը զետեղելու սովորութիւնը խաչին քով, հայ յարկին տակ, եւ կամ այն յամառութիւնը որ կը մղէր իւրաքանչիւր յաջորդական տէր զանազան առարկաներու վրայ – ձեռագիր, ափսէ, սկահակ, եւ այլն — իր անունը եւ սեփականացման հանգամանքները արձանագրելու (ին'չ հարստութիւն եւ բախտ յետագայ պրպտողին համար...): Իսկ կա՞յ արդեօք որեւէ ազգ մը որ ունենայ Սուրբ Թարգմանչաց տօն:

Անտեսելով դժուարութիւնները, որոնց կարեւոր մէկ մասը առաջ կուգար պաշտօնական մարմիններու հետ յարաբերութիւններու բարդութեանց պատճառաւ, յանձնախումբը անընկճելի կորովով լծուեցաւ գործի, մղուած՝ միայն ու միայն նպատակը յաջողցնելու վճռակամութենէն: Իսկ արդիւնքը խիկապէս հրապուրիչ եղաւ:

Նախ ընդգծենք սրահներու յարդարումի յաջողութիւնը:

Պէտք էր դահլիճները պատրաստել, կահաւորել, լուսաւորել եւ ներկել:

Խոտւար Սարգսեանի նախագիծով աշխատանքները առաջ գացին գրեթէ երեք ամսուան տեւողութեամբ եւ, վերջաւորութեան կարելի եղաւ անկեղծօրէն գնահատել իրագործումը,

Կահաւորումը, ձեռք բերուած մոգական մթնոլորտը, կը համապատասխանէին նախատեսուած գաղափարին:

Առարկաներու ընտրութիւնը. խնդրագրերու չարադրութիւնը, գրեթէ ամբողջ տարուան մը ծրաջան աշխատանք — կատարուեցաւ նոյն ժամանակ Արմէն Մութաֆեանի թելադրութեամբ եւ Մարսէյլի Թանգարաններու տնօրէնութեան եւ Մշակոյթի տան զոյգ ստորագրութիւններով: Երախտապարտ ենք Հայաստանի բոլոր հաստատութիւններուն՝ Մատենադարան, Պատմութեան Թանգարան, Ազգային գրադարան, Գրականութեան եւ արուեստի Թանգարան, Էջմիածնայ Մ. Աթոռ, և Ստեփանակերտի Թանգարան, որոնք տրամադրեցին անգնահատելի գանձեր և կարելի դարձուցին ցուցահանդէսին բացառիկ ճոխութիւնը, ապահովելով ներկայացուած առարկաներու գրեթէ կէսը:

Հայաստան – Սփիւռք փոխ յարաբերութիւններու լաւ ըմբռնուած հոլովոյթ մը կը մատնէր այս կէտը:

Ցաւալի է միայն որ ցուցահանդէսէն եւ մեզմէ քիչ մը անկախ պատճառներով, Հայաստանի պաշտօնական մարմինները խոչընդոտեցին առարկաներու սկզբնական առաքումը, բարդացնելով արդէն դժուար եւ խրար անցած մեր ժամանակացոյցը:

Բախտով, գոյքերը վերջապէս հասան, ընկերակցութեամբ Հայաստանէն ուղեկցողներու, որոնց պատրաստակամութիւնը լաւ տըպաւորեց բոլորս: Իրենց արդիւնաւոր գործակցութեամբ առարկաներու տեղաւորումը (ինչպէս նաեւ վերջաւորութեան՝ հաւաքումը) արագ ընթացաւ: Յիշենք մէկ քանի անուններ. Գէորգ Տէր Վարդանեան, Կարինէ Միրզոյեան, Արմինէ Զօհրապեան, Րաֆֆի Ղազարեան, Օֆելիա Ուտունեան, Հենրիկ Բախչինեան, Տէր Ասողիկ, Յարութիւն արք. Կիրակոսեան, եւլն.: Ցուցահանդէսի իւրայատկութիւններէն մէկը, սակայն, այն էր որ ցուցանըմոյշներու մնացած կէսը խնդրուած եւ ստացուած էր աշխարհի չորս ծագերէն եւ զանազան Թանգարաններէ: Ֆրանսայէն, անշուշտ, բայց նաեւ Անգլիայէն, Գերմանիայէն, Սպանիայէն, Հոլանտայէն, Լեհաստանէն, ԱՄՆ–էն (Լոս Անճըլըս, Պոսթըն, Նիւ Եորք), Իտալիայէն, ուրկէ պէտք է մասնաւոր կերպով յիշատակել Վենետիկի Մխիթարեաններու բաժինը, յատկապէս հարուստ եւ ճոխ:

Այդ աղբիւրներու զանազանութիւնը կարելի դարձուց հաւաքել եւ ի մի բերել բազմաթիւ առարկաներ որոնք առաջին անգամ կը ներկայացուէին, իսկ մէկ քանին՝ վերջին անգամ: Անկէ զատ, այդ զանազանութիւնը անդրադարձնել տուաւ թէ մեր մշակոյթը, պատմութեան վերիվայրումներով, ո՛ր աստիճանի սփիւռքեան մշակոյթ եղած է, յաճախ հարստանալով տարբեր միտքերու հետ շփումներով:

Պաշտօնական բացման արարողութիւնը կատարուեցաւ Ապրիլ 27ին, հոծ բազմութեան մը առջեւ եւ մեծ խանդավառութեամբ, ինչպէս առենին գրած էր Հ. Յարութիւն Վրդ. Պզտիկեան (տե՛ս. «Յառաջ», 2007 Մայիս 5-6):

Եւ երեք ամսուան տեւողութեամբ մեզի տրուեցաւ առիթը վայելելու բացառիկ իրագործում մը:

Առաջին սրահի մուտքին, ձօն մը՝ ֆրանսերէն եւ հայերէն.

«Հայ գիրին եւ հայ գրականութեան նուիրուած այս ցուցահանդէսը կը ձօնենք Շաւարշ Միսաքեանին (1884 - 1957), հիմնադիր՝ "Յառաջ" թերթին (Փարիզ) եւ Հրանդ Տինքին (1954 - 2007, սպաննուած), հիմնադիր՝ "Ակօս" թերթին (Պոլիս)»:

Կային անշուշտ առաւել ակնառու բազմաթիւ առարկաներ, որոնց մասին խօսուեցաւ, ինչպէս՝ Լվովի կամ Լեմպէրկի Աւետարանը, որուն թէ՛ վերջին տարիներու տարօրինակ պատմութիւնը, թէ՛ այս անգամուան մեր ձեռք ձգման պարագաները եւ այպնեցուցիչ դժուարութիւնները արժանի են մասնաւոր յօդուածի մը: Կամ «Գոհար» գորգը, վերագտնուած շնորհիւ Տիգրան Գույումճեանի հետազօտութեանց, յիշատակուած ամէն մասնագիտացած հրատարակութեան մէջ, բայց երբեք ցուցադրուած, Երեմիա Չէլէպիի պատրաստած քարտէսը՝ Հայաստանի վանական բոլոր հաստատութիւններուն, կորսուած եւ վերագտնուած հիանալի վիճակի մէջ 1991ին, ճիշդ երեք հարիւր տարի ետք, Պոլոնիայի համալսարանական մատենադարանի դարակի մը անկիւնը, Կապրիէլլա Ուլուհոճեանի կողմէ, որուն մասին հաճելի կերպով կը գրուցէ ան որակելով «իր քարտէսը»: Եւ այլն եւ այլն: Սակայն, անտարակոյս, ներկայացուած առարկաներէն ոչ մէկը անտարբեր կը ձգէր: Կարելի չէ անշուշտ մէկիկ մէկիկ թուել, բայց տանք օրինակ Սայաթ Նովայի ինքնօրինակ «Նարեկ»ը ձեռագիր, բայց այնքան ճաշակով եւ կանոնաւոր որ կարծես տպագիր ըլլայ: 1695ին Ամսթերտամ տպուած առաջին համատարած Աշխարհացոյցը (Վենետիկի անձնական օրինակը) որուն վրայ Ատլանտեանը յիշուած է իբր «Եթէովպացւոց Ովկէանոս»... (ըստ Ժերար Տէտէեանի, որովհետեւ գուցէ այդ ժամանակներուն Հայերը Ափրիկէէն կը ճանչնային միայն քրիստոնեայ Եթովպիան):

Եւ բառարաններ, եւ Խրիմեան Հայրիկի դիմանկարը, իր կենսագրութեան բառերով գծուած, եւ դարերու խորքէն մեզ հասած գիրքեր, ձեռագիր կամ տպագիր: Իսկ պանդուխտ վանականի մը թելադրութեան կը պարտինք Օթէօնի (Ֆրանսա) Ժ. դարէն հայերէն – լատիներէն փոքր բառգիրքը, մինչ այն ժամանակներուն Ֆրանսան հազիւ Ֆրանսա կը դառնար եւ ֆրանսերէնը միջնադարեան բարբառ էր տակաւին:

Եւ կամ Վարուժանի այնքան կիրթ ձեռագիրը, եւ Զօհրապի ինքնագիր թերթիկները: Եւ հայ մամուլին յատկացուած տաղաւարը Մադրասի «Ազդարար»ով, Մարսէյլի «Արմենիա»յով, «Յառաջ»ով..

ԳԻՐՔԸ – (տրամադրելի Մշակոյթի տան կայքէջին վրայ՝ majc13@wanadoo.fr

Աւարտած է այլեւս ցուցահանդէսը: Կը մնան հարստացնող յիշատակները: Կը մնայ մանաւանդ նոյն խորագիրով հատոր մը որ շատ աւելի է քան գրացուցակ մը:

Պատրաստուած Արմէն Մութաֆեանի ծրագրով եւ ցուցահանդէսի նախագիծի համապատասխան ենթաբաժիններով, ի մի կը բերէ գրեթէ ներկայացուած 400 առարկաներու ճաշակաւոր վերարտադրումը, 434 գեղատիպ էջերու վրայ:

Ցխտունի մօտ մասնագէտ աշխատակիցներ զատ յօդուածներով ճոխացուցած են բովանդակութիւնը:

Գիրքը բաժնուած է հինգ մասերու՝

1) Գրուածքը Մերձաւոր–Արեւելքի մէջ հին դարերուն եւ խոր միջնադարուն

2) Հայ այբուբենի ծագումը և զարգացումը

3) Հայկական ձեռագրի դերը եւ արուեստը

4) Ցիշողութիւնը գրուածքի միջոցաւ

5) Հայ գիրը եւ միջազգային մշակոյթը

Այս վերջին մասը նիւթ կ'առնէ առաջին Թարգմանիչներէն մինչեւ արդի գրականութիւնը եւ տպագրութենէն մինչեւ համակարգիչը, անցնելով արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի զարգացումէն, ինչպէս նաեւ ուղղագրութեան ցաւոտ խնդիրէն:

Ցիշատակենք Խուիք Վան Լօմի յստակ եւ հմտալից քարտէսները, Անիէս Ուզունեանի, Խոտա Վարդանեանի, Գէորգ Տէր Վարդանեանի, Անէլկա Գրիգորեանի, Լիլիթ Զաքարեանի, Մելինէ Փեհլիվանեանի (Պէրլին) վաստակը եւ բոլոր անոնք որոնց օժանդակութիւնը նպաստեց գործի յաջողութեան:

Ժամանակի եւ տեղի պակասով կարելի չեղաւ հայերէն բացատրութիւններով եւս ներկայացնել առարկաները: Տօնական այս օրերուն հրաշալի կաղանդչէք մըն է այս հատորը:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Ինչպէս ըսուեցաւ, ցուցահանդէսի հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Մարսէյլի Մշակոյթի Տունը, ինչ որ կը ներփակէր անշուշտ ելմտական մասը, որ ամենաթեթեւ բաժինը չէր:

Ուրեմն Մարսէյլի Թանգարաններու տնօրէնութիւնը եւ Մարսէյլ քաղաքը միայն ու միայն Վիէյ Շարիթէի չորս սրահները տրամադրեցին: Այդ դահլիճները պէտք եղաւ պատրաստել բաւական կարճ միջոցի մէջ:

– մասնաւոր շինուեցան հարիւրէ աւելի ցուցափեղկեր՝ 65.660 եւրօ

– Ելեկտրական սարքաւորում 16.610 եւրօ

– Տաղաւարներու առաստաղ 3.255 եւրօ

– Երկաթէ յենակներ (խաչքարի եւ այլն) 4.724 եւրօ

– Գրակալներ ձեռագիրներու համար 9.365 եւրօ

– Գրութիւններ, քարտէսներ եւ այլն 12.199 եւրօ

– Զորս սրահներու ներկ (600 քառ. մեթր) 17.685 եւրօ

գումար՝ 129.498 եւրօ

Պէտք է աւելցնել առարկաներու փոխադրութիւնը, գիտնալով թէ «Հայաստանի տարուան» ծիրին մէջ, Հայաստանէն եւ Արցախէն բերուածներու ճամբու ծախքը

(ինչպէս նաեւ ապահովագրութիւնը) վճարուած էր «Ազգային սարւան» գանձէն, եւ Մշակոյթի տան կը մնար Ռուասի օդակայանէն Մարսէյլ փոխադրութիւնը: Ուրեմն ընդհանուր ճամբու ծախք, ներառեալ զանազան թանգարաններէ ուղեկցողներու ճամբու եւ կեցութեան ծախքերը (Հայաստանէն կամ այլ) 124·632 եւրո

վերադարձի ծախք 95·000 եւրո

Ապահովագրութիւն 16·239 եւրօ

Գիրքի հրատարակման ծախք 47·500 եւրո

Ծանուցում եւ ընդհանուր ծախքեր 35·000 եւրո

Ընդհանուր գումար 447·869 եւրո

Պարզ է որ մասնաւոր ընկերակցութիւն մը, ինչպէս է Մշակոյթի տունը, կարելիութիւն չունէր միայն իր ուժերով դիմագրաւելու այս մակարդակի ծախքեր:

Շնորհակալութիւն պէտք է յայտնել բոլոր անոնց որոնք զօրավիգ եղան այս գործին, սկսելով անշուշտ գաւառական խորհուրդէն եւ իր նախագահէն՝ Միշէլ Վօզելէն որ ըմբռնելով ծրագրի կարեւորութիւնը, գլխաւոր նպաստը խոստացաւ (200·000 Եւրօ) (ի միջի այլոց, ընդգծենք պ. Վօզէլի յայտնի հետաքրքրութիւնը, բացման օրը, ցուցահանդէսի անդրանիկ ցոյցի ժամանակ, երբ գրեթէ մէկ ու կէս ժամ ուշադիր հետեւեցաւ Արմէն Մութաֆեանի բացատրութիւններուն): Իբր մեկենաս՝ Գրէտի Ակրիգոլը, մասնակից 80·000 Եւրոյով: Կայ նաեւ «Հայաստանի տարի» կազմակերպութիւնը որ իր նպաստը բերաւ 3·000 Եւրոյով: Եւ չմոռնանք անձնական նուէրները Մշակոյթի տան համակիրներէն՝ 23·000 Եւրօ:

Կը մնայ գիրքին բերուած օժանդակութիւնը՝ Կիւլպէնկեան հաստատութենէն, մինչ ներկայ, համաձայն իր կոչումին՝ երբ խնդիր է կարեւոր հրատարակութեան մը նեցուկ կանգնիլ: Իր լուման խոստացաւ 20·000 Եւրոյով՝ 10·000 ուղղակի հրատարակիչ ընկերութեան՝ Սոմոժիին, եւ 10·000 իբր վարձատրութիւն գրքին մասնակից հայաստանցի մասնագէտներուն:

Հիմա որ աչք ու միտք լեցուած եւ յափշտակուած են դարերու խորքէն մեզի հասած այդ հրաշալիքներէն, կը պահենք յիշատակները, ըսենք թէ միութիւններու, ճիշդ ինչպէս անձերու կեանքի մէջ, կան բիւրեղացնող արարքներ: Այս ցուցահանդէսը իրապէս անոնցմէ մէկը կրնայ համարուիլ: Մատնանշենք սակայն թէ այս բնոյթի ցուցահանդէսներ հազուադէպ են եւ հետզհետէ պիտի նուազին հաւանօրէն, թէ՛ իրենց պահանջած պիւտճէին պատճառաւ, թէ՛ կազմակերպչական դժուարութիւններու:

Ժ. Շ.

ԱՐԺԱՆԻՔ ԵՒ ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ (ՅԱՌԱՋ) —

Մարսէյլի նոր փողոցներէն մին մկրտուեցաւ

Allée Archam Babayan
Entrepreneur mécène
1920 - 1987

Փողոց մը որ կը գտնուի Մարսէյլի 12րդ Թաղամասը, Սէն Պարնապէ, ոչ շատ հեռու Հայկական ցեղասպանութեան նուիրուած յուշակոթողէն: Փողոց, որուն աշխատանքները դեռ ամբողջովին չեն աւարտած, քանի կ'երկարի շինութեան մէջ եղող դպրոցական հաստատութեան մը, գոլէժի մը, կողքին.

Արարողութիւնը կատարուեցաւ Դեկտեմբեր 1ին: Մասնակցեցաւ նկատառելի թիւով բազմութիւն մը բաղկացած կարգ մը հայկական միութիւններու ներկայացուցիչներէ կամ անդամներէ, երբեմնի գործակիցներէ, ընտանիքին բարեկամներէ եւ ծանօթներէ որոնց շարքին մէթր Մարսէլ Փաոլի՝ Մարսէյլ քաղաքի մշակութային հարցերու նախկին կցորդ, Ֆիլիփ Պրիտ՝ Մարսէյլի ազգային երաժշտանոցի տնօրէնը, Գալինը Պարպիզէ՝ այրին Փիէռ Պարպիզէի՝ երաժշտագէտ եւ նախկին տնօրէն Ազգային երաժշտանոցին, Շահէն Խաչատրեան՝ արուեստի պատմաբան (Հայաստանէն), Կոմիտաս վրդ. Յովնանեան՝ հոգեւոր հովիւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ, Զատիկ վրդ. Աւետիքեան՝ հոգեւոր հովիւ Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ, վերապատուելի Ժիլպէր Լէոնեան, Խաչիկ Եըլմազեան՝ ղեկավարը Սահակ Մեսրոպ երգչախումբին, Արամ Խաչատրեան հիմնարկի անդամները եւ այլ անձնաւորութիւններ:

11րդ եւ 12րդ Թաղամասերու երեսփոխան քաղաքապետը՝ Ռոլան Պլում մանրամասն ըրաւ Արշամ Պապայեանի կենսագրականը, ընդգծեց վաստակը, վեր առաւ արժանիքները:

Արդարեւ, Արշամ Պապայեան ընկերային յաջողութենէն անդին, եղաւ տիրական դէմք մը Մարսէյլի հայ կեանքէն ներս 1970–80ական տարիներուն:

Իր ջանքերով բեմադրուեցաւ, Մարսէյլ եւ Փարիզ, կրկնակի առիթներով, Արմէն Տիգրանեանի «Անոյշ» օփերան: Հիմնեց Արամ Խաչատրեան հիմնարկը՝ զետեղելով աշխարհահռչակ երգահանին կիսանդրին Մարսէյլի Ազգային երաժշտանոցի գլխաւոր անցքին մէջ եւ մրցանակներ հաստատելով երիտասարդ տաղանդներու համար: Կազմակերպեց բազմաթիւ բարձրորակ համերգներ, երգահանդէսներ: Մարսէյլի օփերայի բեմին վրայ հանեց հսկայ մը՝ Մ. Ռոսթրոփովիչը եւ այլ բիւր վաւերական արժէքներ գեղարուեստական վայելք ընծայելով հասարակութեան, հարստացնելով նաեւ քաղաքի երաժշտական կեանքը: Արշամ Պապայեան հիմնադրութեան մասնակցեցաւ եւ մանաւանդ աշխատեցաւ Մարսէյլի հայ գաղութի հպարտութիւնը եղող՝ Սահակ Մեսրոպ երգչախումբի յառաջդիմութեան, զարգացման եւ ծանօթացման ոչ հայ շրջանակներուն մէջ, միշտ քաջալեր ըլլալով արժանաւոր ղեկավար՝ Խ. Եըլմազեանին: Արշամ Պապայեան եղաւ գործօն եւ շրջահայեաց նախագահ մը Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ: Ուզեց էքիւմէնիք ոգին նախ հաստատել գաղութէն ներս: Ջանք չխնայեց այս ուղղութեամբ ե՛ւ իր բարերարութիւններով, ե՛ւ իր ներկայութեամբ ամէն տեղ: Արշամ Պապայեան արժանացաւ շատ մը պատիւներու եւ յատկապէս Մարսէյլ քաղաքի պատուոյ մետալին, ձեռամբ քաղաքապետ Կասթոն Տըֆէռի եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի յատուկ կոնդակին եւ շքանշանին:

Այս փողոցին անուանակոչութիւնը արդար վարձատրութիւն մըն է անձի մը որ կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ իմաստաւորեց եւ արժեւորեց կեանք մը ի սպաս իր գաղութին եւ իր քաղաքին:

Արարողութեան աւարտին իր զաւակը Ժան-Շառլ Պապայեան արտասանեց շնորհակալութեան խօսքեր: Մեներգեցին Նայիրա Աբրահամեան եւ Անահիտ Աբրահամեան: Հուսկ, տեղի ունեցաւ փողոցի անուանաքարին քօղազերծումը Արշամ Պապայեանի կնոջ՝ զաւակներուն եւ թոռներուն կողմէ: Արարողութիւնը վերջ գտաւ տեղւոյն վրայ կազմակերպուած հիւրասիրութեամբ մը:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿՅԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՈՆԱԹ

Իրար հանդիպում էին կէսօրին, սեղանի շուրջ: Յետոյ Թալիոնին իջնում էր նրա սենեակը դիտելու օրուայ աշխատանքը, եւ Այվազովսկին նրա համար ջութակ էր նուագում: Ապա էնրիքօն բերում էր կոնտոլը եւ նրանք թափառում էին Վենետիկում մէկ, արբած ջրանցքների ընդարմացնող զովով:

– Այսօր ես ձեզ կը տանեմ Սքուոլա տի Սան Ռոքօ, – ասաց Թալիոնին: – Այնտեղ եղել է բարեգործական մի ընկերութիւն, որը Թինթորէթթոյին հրաւիրել է եկեղեցու պատերն ու առաստաղները նկարազարդելու: Աշխատանքը, որ նա կատարել է այդտեղ, հսկայական է... Միայն իսկական տիտանը կարող էր ստեղծել այն, ինչ հիմա տեսնելու ենք:

Կոնտոլը մօտեցաւ ափին եւ Այվազովսկին հիացած սկսեց դիտել ԺԶ. դարի սկզբի երկյարկանի սքանչելի շինութիւնը: Բայց Թալիոնին արդէն շտապեցնում էր նրան: Նրանք բարձրացան երկրորդ յարկ՝ սեղանատուն: Պատին կախուած էր Թինորէթթոյի «Խաչելութիւնը»: Ողբերգական դէպքերով լի ամբողջ մի աշխարհ: Խռովայոյզ երկնքում թեւածում են ամրոպաբեր ամպեր, նրա տակ վեր է խոյացել Գողգոթան, եւ մարդիկ ու հեծեալներ, խլացած իրենց աչքերի առաջ կատարուածի ահեղ իմաստից, կորցրել են իրենց:

– Իսկ հիմա նայէք այստեղ, – Թալիոնին թեւանցուկ արեց Այվազովսկուն եւ տարաւ դէպի սեղանատան միւս պատը: Ահա նրան «Քրիստոսը Պիղատոսի առաջ»ը:

Թինթորէթթոյի հանճարը Այվազովսկուն մտովի տեղափոխում էր այն աստիճանների վրայ, որոնք տանում էին դէպի Պիղատոսի պալատը, այն Պիղատոսի, որը տէր ու տիրական էր Հռոմի կողմից նուաճուած Հրէից երկրում: Գիշերուայ խաւարն արդէն թանձրացել է: Դա վերջին գիշերն է մի մարդու, որին հարցաքննութեան են բերել Պիղատոսի մօտ: Որքա՜ն միայնակ է նա: Աշխարհում չկայ աւելի միայնակ մարդ, քան սա, այս սպիտակազգեստը, որ կանգնած է ոչ թէ հռոմէական կուսակալի առաջ, այլ իրեն՝ ճակատագրին դէմ յանդիման:

Թալիոնին ու Այվազովսկին, լուռ, երկար կանգնեցին Եաքոփօ Ռոպուստիա Թինթորէթթոյի, խռովայոյզ ու տագնապալից հոգու տէր արուեստագէտի ստեղծագործութեան առջեւ:

– Սա, իմ կարծիքով, Քրիստոսի լաւագոյն կերպաւորումն է համաշխարհային արուեստում: Թինթորէթթօն օժտուած էր աշխարհի ողբերգական ընկալմամբ: Նոյնիսկ կաթոլիկական եկեղեցու քարացած տոկմաներով շղթայուած, նա կարողացաւ աւետարանական սիւժէների միջոցով ցոյց տալ մարդկային ոգու մեծ թռիչքներն ու նոյնքան մեծ անկումները: Բայց, այժմ, իջնենք ներքեւ, բարեկամս: Այնտեղ, ներքեւի սրահում է գտնւում նրա «Աւետումը», որն ամէնից շատ է ինձ դուր գալիս...

...Մարիամի խաղաղ, քարէ յատակով աղքատիկ սենեակը: Մէջտեղում՝ ծղօտէ աթոռ, որին նա նստել եւ կար է անում՝ մեղմիկ մի երգ մրմնջալով ու երազելով... Դեռ մի րոպէ առաջ նա սովորական աղջիկ էր, աղքատ ընտանիքից: Սակայն յանկարծ հրէ ամպի նման սենեակ իջան մի խումբ հրեշտակներ ու սկըսեցին փառաբանել նրան: Նրանց ճնշման տակ սենեակի պատը փուլ եկաւ, իսկ հրեշտակների ձայները թնդացին Ավէ Մարիայի հնչիւններով: Մարիամը, շըփոթուած, լսեց ահեղ ու նոյնքան բերկրալից աւետումը. Նա կը ծնի մի արու զաւակ, որը կը լինի աշխարհի փրկիչը...

Սքուոլա տի Սան Ռոքոյի պաղ դահլիճներից յետոյ արեւի ջերմութիւնն անչափ հաճելի էր: Եասամանագոյն ամպերը թեթեւ թեւածում էին փիրուզեայ, խոնաւ երկնքում, եւ Թալիոնիի մետաքսէ հովանոցի գոյնզգոյն երանգները գեղեցկօրէն յածում էին նրա լուսէ դէմքի եւ սպիտակ զգեստի վրայ: Պայծառ, ջահել էր այդ դէմքը:

– Ինչքա՜ն լաւ է զգում իրեն, – հառաչելով ասաց նա, մատնացոյց անելով թեւաւոր առիւծին, որը բազմել էր մարմարեայ բարձրիկ սիւնի վրայ: – Ինչքա՜ն հեռուն կարող է տեսնել: Պարզ եղանակին նա իր բարձունքից կարող է դիտել նոյնիսկ Ապենինեան լեռները:

Այվազովսկին չէր կարողանում հայեացքը կտրել այդ դուրեկան, պարզութիւն ու անկեղծութիւն բուրող դէմքից, եւ նրան թւում էր, որ իր հետ կոնտոլում նստածը ոչ թէ հռչակաւոր Թալիոնին է, պոէտների կողմից գովերգուած մեծ պարուհին, այլ ջահել ու միամիտ, նոր կեանք մտած դեռատի մի աղջնակ...

– Ինչքա՜ն լաւ է, բարեկամս, ձեզ մօտ ստացուել միջօրէն սուրբ Մարկոսի հրապարակում: Որքա՜ն նրբօրէն էք դուք վերարտադրել Տոժերի պալատի հնօրեայ պատերը ջերմացնող արեւի ճառագայթների չափիլուղեայ վարդագոյնը, անթիւանհամար աղաւնիների թեւերի վրայ ծըփացող վարդագոյն շողերը: Սա ամենահոյակապ նկարն է, որ դուք նկարեցիք ինձ մօտ:

– Այդ դէպքում վերցրէք այն ձեզ, Մարի: Վերցրէք բոլոր իմ նկարները, իմ հոգին, սիրտը... որ վաղուց է ինչ ձեզ են պատկանում, – եւ Այվազովսկին ծնկի գալով բազմոցի առաջ փոքրիկ գորգին, գլուխը դրեց Թալիոնիի ծնկներին:

Թեթեւ, բարալիկ ձեռքը հանգչեց նրա վրայ, թրթռուն մատները շօշափեցին քունքերը, շոյեցին վարսերը...

– Նստեցէք իմ կողքին, բարեկամս, արդէն քանի օր է ես ուզում եմ ձեզ պատմել իմ մասին: Դա անհրաժեշտ է... Դուք գիտէ՞ք, որ ես ամուսնացած եմ եղել:

Այվազովսկին լուռ հակեց գլուխը:

– Իմ ամուսնական կեանքը կարճ է եղել, ընդամէնը երեք տարի: Կոմս Ժիլպէր տը Վուազէնի հետ իմ հանդիպումը սկզբում մեծ երջանկութիւն, բայց յետոյ մեծ վիշտ դարձաւ ինձ համար, վիշտ, որ քիչ էր մնում խորտակէր կեանքս... Կոմսը մեծապէս շոյւում էր իմ յաջողութիւններով, հպարտանում էր իմ փառքով, բայց միաժամանակ նրան դուր չէր գալիս իմ ծանրաբեռնուածութիւնն ու նուիրուածութիւնն արուեստում: Եւ չէր թաքցնում իր դժգոհութիւնը:

(Շար. 131)

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Սէն Ժէրմէի «Զ. Շանթ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իրմէ յաւէտ բաժնուած ընկերուհիներու հոգեհանգստեան առթիւ.–

Տէր եւ Տիկին Գ. Դաւիթեան 100 եւրօ, Տէր եւ Տիկին Դ. Պանտիկեան 75, Տէր եւ Տիկին Ս. Խորտէքեան, Տէր եւ Տիկին Է. Քօզեան, Տիկին Մ. տը Սիմոն 50ական, Տէր եւ Տիկին Ա. Կիրակոսեան 45, Տէր եւ Տիկին Հ. Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկին Ր. Մելիքեան, Տիկին Մ. Հօթօթեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Ճանիկեան, Տիկին Գ. Սվասլեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Փ. Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Ծառուկեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Շալճեան, Տիկին Ժ. Աւետեան, Տիկին Ա. Պիւլկիւրեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Արթէն, Տիկին Ա. Կարապետեան, Տիկին Ս. Թօքաթլեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Պարոնեան, Տէր եւ Տիկին Ց. Խորտէքեան, Տիկին Ա. Պօտուրեան, Տիկին Հ. Լուսարարեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Արթէն–Լուսիկեան, Տիկին Տ. Խաչատուրեան 25ական, Տիկին Տ. Տէր Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Սվասլեան, Տիկին Պ. Կարապետեան 20ական, Տիկին Կ. Պասմաճեան:

□

ASNIERES

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un **D I N E R D A N S A N T**
à l'occasion du Noël Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **T A L I N E** revient en France pour un concert de Noël.

T A L I N E seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

(Շար. Ա. էջէն)

ներու միջոցին: Թրքական թերթերը կը տեղեկացնէին թէ Հաքքեարիի շրջանին մէջ ետ մղուած են ՓՔՔ–ի զինեալներ որոնք կը փորձէին Թուրքիա թափանցել:

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ Հռոմ գնաց, ուր Դեկտ 20ին, Պապէն պիտի ստանայ Սէն–Ժան տը Լաթրան Մայր Տաճարի «պատուական միակ կանոնիկոս»ի տիտղոսը: Այս տիտղոսը ժառանգաբար կը պատկանի պետական բոլոր ղեկավարներուն Անրի Դ. Թագաւորէն ի վեր, որ 1604ին Գլերաքի աբբայարանին եկամուտները նուիրեց Մայր Տաճարին:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle,
novatrice et radicale
pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant
2 heures d'enregistrement
pour 97 euros
(frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՑԷՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
ԱԽԱԳ ՏՕՆԵՐ – ՍՐԲՈՑ ՎԿԱՅԻՑ

Աստուածայայտնութիւնն
Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Տօն Սրբոցն Դաւթի մարգարէին
եւ Յակովբայ Տեառնեղբայր առաքելոյն
Գիշերային եւ առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9.30ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Տօն Սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկայի
եւ առաջին մարտիրոսին
Գիշերային եւ առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ
Սկիզբ՝ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին:

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne
de la Jeunesse et de la Culture
de Marseille
r e c h e r c h e
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme—
âgée de 50 ans ou plus RMI-ste,
si possible bilingue français-arménien.
Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la :
M A J C

12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille

Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:

Այս առթիւ, ժամը 16.30ին,
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԽԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը
այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի կեդրոնի «Ա. Ջրբաշեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ Կ Ա Ղ Ա Ն Դ Պ Ա Պ Ա-ն բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ–ԼԻՈՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Տօնն է Սրբոյն Ստեփանոսի
Նախասարկաւագին
եւ առաջին մարտիրոսին:

Այս առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ ԱԽԱԳ ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծնունդի
Ընթերցուածք՝ *ժամը* 17ին,
Պատարագ՝ *ժամը* 18ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Պատարագ՝ *ժամը* 11ին:
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. –Ֆ Ր Ա Ն Ս

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«Կ Ո Մ Ի Տ Ա Ս» նուագախումբին
Երգիչ՝ Յ Ո Վ Ս Է Փ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20.30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris
Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06· 80· 88· 12· 24 / 01· 44· 05· 17· 77

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur (trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 21
VENDREDI
21 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 13069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.856 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21.856

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ քրտամէտ կուսակցութեան ղեկավարը Ն. Տէմիրթաշ Գերմանիայէն վերադարձին ձերբակալուած ու բանտարկուած է.ան ամբաստանուած է զինուորական ծառայութենէն կեղծ տեղեկագրով մը խուսափած ըլլալով: Կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակին նախագահը բողոք յայտնած է կատարուածին դէմ, շեշտելով որ եղածը նպատակ ունի զիրենք տկարացնելու, քանի որ նոյն ամբաստանութիւնը արդէն ուղղուած էր Տէմիրթաշի ու հարցը փակուած:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, Դեկտեմբեր 20ի կէս գիշերէն կը ջնջէր սահմանագլուխները ինը նոր անդամներու համար եւ այդ թուականէն 400 միլիոն Եւրոպացիներ պիտի կրնան մաս կազմել Շէնկէնի համաձայնագրին եւ ազատօրէն շրջիլ: Այս նոր կացութիւնը նոր հարցեր կը ստեղծէ թոյլ տալով որ ամբողջ ապօրինաւոր Եւրոպան մուտք գործէ ուզած երկիրը եւ արդէն կը հանդիսանայ դաղթերու հակակշռին:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ Եւրոպական Միութեան առաջին երկիրը եղած է, Դեկտեմբեր 17ին, որ խորհրդարանով վաւերացուցած է Լիզպոնի Ուխտը (պարզացուած Սահմանադրութիւն):

ՊԵԼՃԻՔԱՅ Ուալոնները եւ Ֆլամանները առժամապէս վերջ տուած են քաղաքական տագնապին, քանի վեց ամիս ետք հրաժարեալ վարչապետը՝ Կի Վերհոֆսթատ կրցած է կազմել համախմբման դահլիճ մը փոխանցման շրջանի մը համար: Այս վերջինը պէտք է վաւերացնէ պիւտճէն եւ ձեռնարկէ հիմնարկներու վերանորոգումին մինչեւ 2008 Մարտ:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ հարաւը երկաթուղիի ծանր արկած մը պատահած է Դեկտեմբեր 19ի գիշերը: Առաջին լուրերու համաձայն 58 մեռեալ կար, բայց ժամէ ժամ նոր դիակներ կը յայտնաբերուէին: Կան նաեւ հարիւրէ աւելի վիրաւորներ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Էնի նահանգին մէջ անսովոր արկած մը պատահած է Դեկտեմբեր 19ին ԹԷ.ԺԷ.ՎԷ. ճեպընթացը բախած է բեռնատար կառքի մը, անցքի մը վրայ: Արկածին հետեւանքով տեղն ու տեղը մեռած է բեռնատարին վարորդը, Փարիզ – Ժընեւ ճեպընթացին մէջ ալ 35 հոգի վիրաւորուած է:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Թայմ» պարբերականին համար տարուան մարդը Վլ. Պուտինն է: Իր ընտրութիւնը կը բացատրէ այն իրողութեամբ որ Պուտին յաջողած է կայունութիւն պարտադրել պետութեան մը որ փուլի եղած է անկէ եւ Ռուսաստանը պարտադրել աշխարհի մեծերուն քով:

ՖԻՅՈՆ, Ֆրանսայի նախարարապետը յայտարարեց Դեկտեմբեր 19ին, որ Ֆրանսա պատրաստ է ընդունելու ՖԱՐՔ–ի կեռիլլերոսները: Ինչ կը վերաբերի ՖԱՐՔ–ին, զեկոյցով մը կը յայտնէ որ պատանդներ ազատ արձակելու իրենց տրամադրութիւնը երախտագիտութեան արարք մըն է Շաւէզի հանդէպ, որ հրակայ աշխատանք տարած է որպէս միջնորդ:

«ՄՈՆՏ»ի ղեկավար մարմնի հրաժարումը նոր տագնապ մը ստեղծած թերթին համար: Այդ մարմինը հազիւ վեց ամիս դիմացած է Ժան–Մարի Գոլոմպանիի հեռացումէն ետք, երբ կը փոխարինուէր նոր դէմքերով եւ էրիք Ֆոթորինօ կը դառնար թերթին տնօրէնը: Այս նոր տագնապը հետեւանք է խմբագիրներու ընկերութեան (որ վէթոյի իրաւունք ունի) մերժումին՝ վաւերացնելու 2007ի հաշիւները եւ 2008ի նախատեսութիւնները: Հաւաքական այս հրաժարումը ի զօրու կը դառնայ Յունուար 4ին:

«ԳԱՆԱՐ ԱՆՇԷՆԷ» իր վերջին թիւին մէջ (Դեկտ. 19) յայտնած էր որ Քրիսթին Պութէնի (բնակութեան ենթանախարարուհի) գրասենեակին պետը Փօլ Պոլիւֆէր 1981էն ի վեր վարձակալ է 190 քառ. մեթր տարածութեամբ յարկաբաժնի մը, Փարիզի 5րդ թաղամասին մէջ, որուն համար միայն 1200 եւրօ կը վճարէ ամիսը, ինչ որ Պոլիւֆէր բնական կը նկատէ ըսելով որ հազարաւորներու պարագան է. բայց ինք է որ դեռ վերջերս ճաղկած էր նման կացութիւններ, որոնց դարման մը պիտի տար վճռականօրէն: Ք. Պութէն Ազգային Ժողովին մէջ յայտարարած էր բարկութեամբ.– «Զգեցէք որ այդ հարցը ես կարգադրեմ իրեն հետ»: Կ'ըսուէր նոյնիսկ, որ Պոլիւֆէր, իր բացակայութեան վարձած էր այդ յարկաբաժինը, Շիրաքի ալ հաւանութեամբ: Դեկտ. 20ին, Պոլիւֆէր հրաժարած էր իր պաշտօնէն:

ԻԶՄԻՐԻ մէջ խուլացի կրօնաւորը դաշունահարած երիտասարդը ոստիկանութեան յայտնած է թէ Հ. Տինքի եւ Հ. Սանթորոյի ոճիրներուն ազդեցութեամբ գործած է յարձակումը. ուզած է այդ արարքներուն հեղինակներուն նման հերոսանալ: Յայտնած է նաեւ թէ իր առաջին նպատակն էր հրկիզել եկեղեցին, սակայն ատոր համար պահած վառելանիւթը գողցուած ըլլալով, կրօնաւորը թիրախ առած է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՕՐԱԿԱՐԳԻՆ ՎՐԱՅ

Ազգային ժողովը Դեկտ. 19էն հանրութեան լայն շերտերէ ներկայացուցիչներու ալ մասնակցութեամբ օրակարգի բերած է հայեւթուրք յարաբերութիւններու նիւթը: Այդ մասին բացուած են ունկնդրութիւններ որոնք կազմակերպուած են Արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովին կողմէ: Առ այդ հրաւէր ուղղուած է Թուրքիոյ տարբեր շրջանակներուն եւս, ինչպէս երկու տասնեակ խորհրդարանականներու, վիպագիր Օ. Փամուքին, եւլն., սակայն բացի «Ակօս»ի թղթակիցէն, այդ կողմէն ոչ ոք ընդառաջած է հրաւէրին, տարբեր պատճառաբանութիւններով: Տրուածներէն մէկն էր նշուած թըռւականներուն խլամակալ տօնին զուգադիպումը, ինչ որ արդար կողմ մը ունի, քանի որ ամէնէն ազատամիտ Թուրք երեսփոխանն ալ պիտի չյօժարէր այդ նուիրական օրերը անցընել «անաստուած»ներու երկրի մը մէջ, յատկապէս ունկնդիր ըլլալու համար բաւական անբաղձալի բաներու:

Նախաձեռնարկ յանձնաժողովին նախագահը Ա. Ռուստամեան իր ելոյթով ներկայացուցած է խորհրդարանական այդ ունկնդրութեան երկու պատճառները. Հայեւթուրք յարաբերութիւնները Հայաստանի անցեալին, ներկային եւ ապագային վրայ ներգործութիւն ունեցող կարեւորագոյն ազդակն են. երկրորդ, հարկ է խորհրդարանական մակարդակով յստակացնել, որոշել յետագայ քայլերը եւ ըստ այնմ դիւանագիտական ընթացք ճշդել:

Ազգային ժողովի նախագահ Տ. Թորոսեան շեշտած է թէ Թուրքիա Հայաստանի հետ յարաբերութիւններ հաստատելու համար պայմաններ կը դնէ, մինչ Երեւան ոչ մէկ պայման ունի:

Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան ծանրանալով քննութեան առնուած յարաբերութիւններու բարդութեան վրայ, ըսած է թէ անցեալի խնդիրները որքան ալ բարդ ըլլան, կարելի է զանոնք լուծել, եթէ կարելի ըլլայ բնականոն յարաբերութիւններ հաստատել Թուրքիոյ հետ:

Յիշեցնելով Թուրքիոյ պայմանները –Լեռնային Ղարաբաղի հարց, ներկայ սահմաններու ճանաչում Հայաստանի կողմէ եւ հրաժարում Ցեղասպանութեան ճանաչումէն– նախարարը ըսած է թէ անոնք միջազգային եւ իրաւական առումով քննադատութեան չեն դիմանար: Ղարաբաղի հարցին մէջ Թուրքիա կողմ չէ որ պահանջ ներկայացնելու դիրք ունենայ, Թուրքիա – Հայաստան սահմաններու հարցին մէջ վաւեր են Կարսի եւ Մոսկուայի պայմանագրերը եւ Հայաստան այդ առումով Խորհրդային Միութեան յաջորդն է. իսկ ինչ կը վերաբերի Ցեղասպանութեան ճանաչումին, Հայաստան իրաւունք չունի այլ երկրի քաղաքացի իր հայրենակիցներէն պահանջելու որ ճանաչումի հարցը չհետապնդեն իրենց երկիրներու խորհրդարաններուն մէջ:

Վ. Օսկանեան ըսած է թէ Հայաստանի շահը կը պահանջէ Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութիւնը, քանի որ ատով սահմանակից կ'ըլլայ Եւրոպական Միութեան:

Խօսք առած է Ազգային ժողովի փոխ նախագահ Վ. Յովհաննիսեան ալ. ըսած է թէ կարելի չէ որ համաձայնութիւն գոյանայ ժողովրդավարութեան մը եւ մենատիրութեան մը միջեւ. Հայաստան, ճիշդ է որ մաքուր ժողովրդավարութեան երկիր չէ, բայց Թուրքիա դասական մենատիրութեան երկիր է, իր համոզումով. ուստի յարաբերութիւնները անելի մատնուած են:

Ունկնդրութեան ներկայ եղած եւ ելոյթ ունեցած է Հարաւային Կովկասի մէջ Եւրոպական Միութեան ներկայացուցիչ Փ. Սեմնեպի. ողջունած է նախաձեռնութիւնը, ապա ըսած է թէ երկու երկիրները իրարու հետ չփում եւ փոխադարձ վստահութիւն չունին. Եւրոպան մտահոգ է ստեղծուած կացութենէն, քանի որ շրջանային զարգացումին չի նպաստեր ան: Ողջունած է նաեւ վարչապետ Ս. Սարգսեանի յայտարարութիւնը թէ Հայաստան կողմնակից է Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան. ատիկա կրնայ բարելաւել մթնոլորտը Երեւանի ու Անգարայի միջեւ: Նոյն ատեն խոստմնալից առաջարկ որակած է Անգարայի ձգտումը՝ պատմաբաններու յանձնաժողով մը կազմելու:

ՎԱԶԳԷՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ԴԱՏԻ ԿԸ ԴԻՄԷ «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ»Ի ԴԷՄ

ԱԺՄ նախագահ եւ նախագահութեան թեկնածու Վ. Մանուկեան Դեկտեմբեր 19ի յայտարարութեամբ մը իմացուցած է որ դատախազութեան դիմած է, պահանջելով որ քրէական հետապնդում բացուի «Հայկական Ժամանակ» թերթին դէմ: Պահանջին պատճառ եղած է նոյն թերթին Դեկտեմբեր 15ի թիւին մէջ «Վազգէն Մանուկեանի "Մայն Քամփֆ"– "Իմ Պայքարը"» յօդուածը, ստորագրուած՝ Գարեգին Ասոյեան: Վ. Մանուկեան յայտնած է թէ այդ ստայօդ գրութիւնը հիմնուած է իրեն վերագրուած ձեռագիրի մը վրայ: Ինք թերթին խմբագրութենէն պահանջած է որ խնդրոյ առարկայ ձեռագիրը ստուգումի փորձաքննութեան յանձնուի, մերժուած է:

Վ. Մանուկեանի դատի դիմումը կը մեկնի իր անձին ուղղուած վիրաւորանքի, զրպարտութեան, կեղծիքի ամբաստանութիւններէն:

Խնդրայարոյց գրութեան ակիզբը նշուած է թէ գործածուած «ձեռագիրը» որ Վ. Մանուկեանի կը պատկանի, «առգրաւուել է 1996 Սեպտեմբերի 27ին ԱԺՄ գրասենեակի օրինական խուզարկութեան ժամանակ»: Թէ ինչպէս ան հասած է «Հայկական Ժամանակ»ի խմբագրութեան, այդ մասին բան չէ ըսուած:

1996ի նախագահական ընտրութեան որպէս նախապատրաստական աշխատանք ներկայացուած այդ գրութենէն մէջբերումներով յօդուածագիրը ծանրածանր ամբաստանութիւններ կ'ուղղէ անոր «հեղինակ» համարած Վ. Մանուկեանին: Անոնք են օրինակ, երկրին մէջ վարձու լրտեսական ցանց ունենալու ծրագիրը, դրամական հզօրութեան ձգտումը, ժողովուրդին արհամարհանքը, զայն շահարկելու դիտումը, տակաւին՝ պետական դաւաճանութիւնը, Ատրպէյճանը Ղարաբաղի ու Հայաստանի վրայ յարձակման մղելու եւ այդ միջոցով իր յաղթանակը դիւրացնելու հաշիւներ, եւլն.:

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԱՏԵԱՆԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԱԾ Է ԹՈՒՐՔ ԺԽՏՈՂ Տ. ՓԷՐԻՆՉԷՔԸ

Զուիցերիա – Հայաստան ընկերակցութիւնը մեծ գոհունակութեամբ կը յայտնէ թէ Դաշնակցային ատեանը Դեկտեմբեր 19ին ցեղային խտրութեան յանցանքով վերջնապէս մեղադրած է Թուրքիոյ Բանուորական կուսակցութեան պարագլուխ Տ. Փէրինչէքը: Ան բազմաթիւ անգամներ ժխտողական արտայայտութիւններ ունեցած էր, յայտարարելով որ Հայկական Ցեղասպանութիւնը «աշխարհակալական սուտ» մըն էր:

Դեկտ. 19ի վճիռով ան դատապարտուած է դրամական պայմանական պատիժի, տուգանքի եւ դատական ամբողջ ծախքերը վճարելու:

Վճիռը որ նախընթաց մը կը կազմէ, նոյն ատեն մեծ յաղթութիւն կը բերէ ցեղասպանութեան դէմ պայքարի հոլովոյթին:

Հ.Յ.Դ.–Ի ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔԸ

Դեկտեմբեր 19 թուակիր հաղորդագրութեամբ մը Հ.Յ.Դ. որպէս Դեկտեմբեր 14ի Պրիւքսէլի ցոյցին կազմակերպիչը, շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք յաճախ դժուար պայմաններ յանձն առնելով ընդառաջեցին մասնակցութեան հրաւէրին: Կ'ողջունէ նոյն ատեն ցոյցին քաղաքացիական եւ միասնական բնոյթը:

Հաղորդագրութեամբ կ'ըսուի թէ կ'ակընկալուի որ նախագահ Ն. Սարքոզի հրապարակաւ հրաւիրէ Անգարան ճանչնալու Հայկական Ցեղասպանութիւնը:

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԵՐԿՈՒ ՁԵՌԱԳԻՐ ՍՏԱՑԱԾ

Մատենադարանի ձեռագիրներու հաւաքածոն ճոխացած է երկու նոր մատեանով. մէկը ԺԷ. դարու կորսուած ձեռագիր մըն է, միւսը ԺԴ. դարէն Պօղոսեաններու տոհմական Աւետարանը: Այս վերջինը 1922ին նուիրուած էր Երեւանի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցիին: 1937ին անկէ մասունքներ միայն փրկուած էին, սակայն յետագային անոնք ալ կորսուած: Վերջերս Մոսկուայի մէջ յայտնաբերուած են այդ մասունքները եւ տեղարնակ Հրանդ Պօղոսեանի եւ ընկերներուն ջանքերով վերադարձուած Հայաստան:

ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Սորպոնի համալսարանը չատ ժողովուրդներու եւ յատկապէս Հայերուս համար հինէն ունեցած է համայիչ հանգամանք մը: Ան այսօր ան կը մնայ բոլորիս համար գիտութեան, ուսման եւ ձեւով մը քաղաքակրթութեան խորհրդանիշը: Այդ պատճառով ալ մեզի համար այդ համալսարանը ատարատ իւրաքանչիւր հայ կամ հայուհի իրօք հպարտութեան նոր պատճառ է: Մէկը, օր մը գուցէ, պիտի փորձէ կազմել անոնց ցանկը: Դեկտեմբեր 13ին, կազմուելիք այդ ցուցակին աւելցաւ Գոհար Յարութիւնեանի անունը: Այդ օրը, համբաւաւոր համալսարանի "Սալ տէ գ'Աքթ" պատուոյ դահլիճին մէջ Գոհար Յարութիւնեան պաշտպանեց ազգային իր թեզը չորս անուանի գիտնականներէ բաղկացած յանձնախումբի մը առջեւ: Երկուքը՝ փրոֆ. Անտրէ Լոզըի "Սէն Սերժ" աստուածաբանական ուղղափառ կաճառի դասախօս, եւ [illegible] Փարիզի կաթողիկէ համալսարանի դասախօս, "[illegible] աստուածաբանութեան" մասնագէտ են: Յանձնախումբի միւս երկու անդամներն էին ու միաժամանակ թեզի ղեկավարները՝ փրոֆ. Ժան-Փիէռ Մաչէ, Փարիզի կաթողիկէ համալսարանէն, եւ փրոֆ. Փիէռ Մարավալ, Փարիզ Դ./Սորպոնի համալսարանէն: Տիկին Յարութիւնեանի ներկայացուցած թեզին նիւթն էր՝ «Պատարագի հայկական հին կանոններուն քրիստոսաբանութիւնը»: Յիշենք այստեղ որ Գոհար Յարութիւնեան այն հազուագիւտ կիներէն է որոնք համարձակած են մտնել աստուածաբանութեան դժուար եւ կիներու քիչ մտնելի ասպարէզին մէջ: Ան Հայաստան ծնած է եւ երբ տակաւին երկիրը կը ղեկավարուէր անաստուածութեան սկզբունքներով: Սակայն քաջութիւն ունեցած է [illegible] ընտանիքի մը [illegible] մայրը կարծէք բոլորին համար "հոգեւոր մայր"ի մը պաշտօնը կը կատարէր: Սորպոն ընդունուելէ առաջ, Գոհար Յարութիւնեան փարիզեան կրօնական բարձր հաստատութիւններու մէջ ուսանած է. նախ Կաթոլիկէ համալսարանին եւ յետոյ աստուածաբանութեան "Սէն Սերժ" ուղղափառ կաճառին: Ան մեծ յաջողութիւններ արձանագրած է [illegible] Տէ.Ի.Ա.-ի [illegible] երկու [illegible] պաշտօնավարող [illegible] ներկայացուցած է: Տիկին Յարութիւնեանի բազմաթիւ յօդուածներու հեղինակն է գիտականօրէն Հայ եկեղեցւոյ քրիստոսաբանութեան վերաբերեալ:

Միւս բոլոր գործերուն նման, Գոհար Յարութիւնեանի այս նոր աշխատութիւնը ունի գիտական հիմնաւորուած, հեղինակաւոր եւ բազմաբնոյթ հանգամանք մը: Կարելի է զայն միաժամանակ ընկալել թէ՛ որպէս աստուածաբանութեան, թէ՛ պատմութեան եւ թէ՛ բանասիրութեան թեզ: Գ. Յարութիւնեանի աշխատութեան ատաքառանաւոր "գոյգ թեզ" մը (double thèse) կը հանդիսանայ՝ «Կրօնքներու պատմութեան եւ կրօնական մարդաբանութեան» (Սորպոնի համալսարան) եւ «Քանահիւսութեան եւ Միջին Արեւելքի հին կրօնքներու պատմութեան» (Ինսթիթիւ Գաթոլիք): Ուստի իրականութեան մէջ Գ. Յարութիւնեան ոչ թէ մէկ, այլ երկու [illegible] կը պաշտպանէր նոյն օրը:

Երեք ժամ տեւող պաշտպանութեան ընթացքին, Գոհար Յարութիւնեան ենթարկուեցաւ յանձնախումբի անդամներուն տեղացող սուր հարցումներուն: Ան առանց յուզուելու, խիզախօրէն եւ առանց որեւէ գիջումի պատասխանեց բոլոր հարցումներուն մեծ գոհացում պատճառելով թէ՛ յանձնախումբի անդամներուն եւ թէ ներկայ ունկնդիրներուն: Իսկապէ՛ս, այս երեք ժամերը բոլորիս համար եղան մտաւոր եւ հոգեւոր ապրումներու հարուստ պահ մը: Հուսկ դատական յանձնախումբի կազմը առանձնացաւ ղունփակ խորհրդակցութեան մը համար: Տասնըհինգ վայրկեան յետոյ, դատակազմի անդամները կրկին կը բարձրանային ամպիոն: Պահը պաշտօնական էր եւ յուզիչ: Ներկաները յոտնկայս լսեցին դատակազմի որոշումին ընթերցումը փրոֆ. Ժան-Փիէռ Մահէի կողմէ. Տիկին Գոհար Յարութիւնեան կ'արժանանար Տօքթորի տիտղոսին եւ համալսարանական ամենաբարձր գնահատականին՝ "Յոյժ պատուաբեր". որուն պէտք է աւելցնել "յանձնախումբի շնորհաւորութիւնները": Գոհար Յարութիւնեանի, իր ամուսինին՝ Ռոմանոս Թոմայի, յուզումը անչուշտ մեծ էր: Սրահին մէջ առաւօտեան ժամը իննէն ի վեր ներկայ էին նաեւ իրենց քաղցրիկ աղջնակները՝ Տաթեւիկն ու Նոյեմը: Տօքթ. Յարութիւնեան քանի մը տողով շնորհակալութիւն յայտնելով յանձնախումբի անդամներուն իր նոր յաջողութիւնը կը ձօնէր իր Եկեղեցիին: Ներկաները պատասխանելով անոր, միաբերան կ'երգէին «Ուրախ Լեր Սուրբ Եկեղեցի» շարականը:

Մեր սրտաբուխ շնորհաւորութիւնները տիկին Յարութիւնեանին այս բացառիկ պահին համար, այն համոզումով որ ան ոչ թէ պսակումն է, այլ նո՛ր սկիզբ մը եւ եկեղեցանուէր բեղուն ծառայութեան մը հիմքը:

ԿՈՐԻԻՆ

ՊՈԼՍՈՅ Մխիթարեան Սանուց Միութեան սրահին մէջ, Նոյեմբեր 28ին, Սանուց միութիւնը եղանակին բացումը կատարած է երգահանդէսով մը: Պարիթոն Արթիւր Պաղտասարեանը ներկայացուցած է վարչութեան ատենապետը՝ Արթիւր Գաղար, որ յայտնած է նաեւ թէ այս բացումէն ետք կան բազմաթիւ ծրագրեր: Երգիչը կոկիկ յայտագիր մը ներկայացուցած է օտար եւ հայ յօրինողներէ:

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻ ԱԶԳԱՅՆԱՄՈԼՆԵՐՈՒ ԻՐԱՆԵԱՆ ԱԽՈՐԺԱԿՆԵՐԸ

Տարիներ տեւած աշխատանքներու շնորհիւ 2006ին Կասպիցի քարիւղին ադրբեջանական պաշարները ամբողջական արտադրութեան անցան: Առով 2007ին երկրին պետական պիւտճէն բարձրացաւ 7 միլիառ տոլարի: 2010ին քարիւղի հասոյթը 10 միլիառ տոլարէն աւելի պիտի ըլլայ: Միւս կողմէն, արտասահմանի, գլխաւորաբար Ռուսաստանի մէջ աշխատող Ադրբեջանցիներ տարեկան 2-2·5 միլիառ տոլար կը ղրկեն երկիր: Քարիւղի գիներուն յաւելումը զարկ տուած է տնտեսութեան զարգացման, ընկերային ծրագիրներու կիրարկումին եւ նոր աշխատատեղիներու ստեղծումին: Քիչ-քիչ միջին դասակարգ մը ի յայտ կուգայ, տեղական չափանիշով յարաբերաբար հանգստաւէտ եկամուտի տէր:

Կասկած չկայ որ Նախագահ Ի. Ալիեւ պիտի վերընտրուի յառաջիկայ աշնան. շատերու համար ան ու հայրը հեղինակներն են ներկայի տնտեսական հրաշքին: Ընդդիմութիւնը անհատնում վէճերու շրջանակին մէջ միասնութեան անկարող իր կացութեամբ ոչինչ ունի հակադրելու: Անձնական փառատենչութիւններ արդէլք կ'ըլլան համաձայնութեան դայու ընդդիմութեան միասնական թեկնածուի մը շուրջ:

Քարիւղի եկամուտին գինովութիւնը առաջնորդած է ուշադրութեան յանձնելու «Հարաւային Ադրբեջան»ի հարցը. այսինքն, Իրանի հիւսիսային շրջանին – Ատրպատականին – որ Ադրբեջանցիներով բնակուած է: Թերթերու մէջ յաճախակի տեղ կը գտնեն Իրանի «Ադրբեջանցիներուն ազգային շարժում»ին, անոնց «անկախութեան պայքար»ին, կամ «Ինքնորոշման իրաւունք»ին նիւթերով յօդուածներ: Այդ յօդուածները իրենց պաշտօնականութեամբ ու ոճով կը յիշեցնեն 1980ական տարիներու վերջաւորութեան հայկական թերթերու գրութիւնները որոնք գաղափարական յարմար գետին ստեղծեցին Ղարաբաղի կցումին:

Այսօր Բաքուի մէջ ամէնէն տարածուն նիւթերէն է Իրանի դէմ պատերազմի մը հաւանականութիւնը եւ անոր անդրկովկասեան հետեւանքները: Կան պաշարինով տրամաբանողներ որոնք կը հասկնան թէ Իրանի վրայ ամերիկեան նոյնիսկ միայն օդային յարձակում մը անդարմանելի հետեւանքներ կ'ունենայ: Սակայն կան նաեւ լրագրողներ, քաղաքական դէմքեր որոնք անհամբերութեամբ կը սպասեն այդ յարձակումին: «Միացեալ մեծն Ադրբեջան»ի մը գաղափարը արդէն շրջանառութեան մէջ դրուած է. եւ ան կրնայ իրականանալ Իրանի մասնատումով: Այդ հեռանկարին ձրգտողները տարուած են Ադրբեջանի շրջանին մէջ մեծ տէրութեան մը, տնտեսական ու քաղաքական կովկասեան առաջնատարի մը վերածելու երազով: Անոնք կը խորհին որ այդ երազը իրականանալու պարագային, Ղարաբաղի հարցին լուծումը պարզապէս թէքնիք հարցի մը պիտի վերածուի:

2003ի տուեալներով Իրան 66·5 միլիոն բնակիչ ունի. անոր շուրջ 18 միլիոնը Ադրբեջանցի է. պարսիկներէն ետք երկրին կարեւորագոյն բաղկացուցիչն է եւ լաւ համարկըւած: Մեծ մասը կ'ապրի հիւսիսային շրջանին մէջ: Ունի քաղաքական, հոգեւոր, գործի ու զինուորական ոլորտներուն մէջ բարձրաստիճան դէմքեր: Վերջին տասնամեակներուն այդ շրջաններուն մէջ անջատողական ոչ մէկ յուրջ միտում յայտնուած է:

Ադրբեջանի մէջ շատ մը ազդակներ դարկ կուտան Իրանի կրօնական եւ քաղաքական ազդեցութեան. Ադրբեջանցիներու 60%ը շիի է, ինչպէս Իրանը. ժողովրդական դժգոհութիւն մը կայ որ արդիւնք է յատկապէս քարիւղի եկամուտին անհաւասար բաշխումին: Այդ դրժգոհներուն մէջ մեծ ընդունելութիւն գտած է «Իսլամական արդար պետութեան» մը գաղափարը: Սակայն, պէտք չէ մոռնալ Թալիշներու շուրջ հարիւր հազարնոց զանգուածը որ բնակիչ է երկրին հարաւային շրջանին. անոնք պարսկախօս փոքրամասնութիւն մըն են, ինչ որ կը նշանակէ թէ պատերազմի մը պարագային Իրան կրնայ Ադրբեջանի մէջ կողմնակիցներ նկատի ունենալ:

Վերջին ամիսներուն ամերիկացի եւ ՕԹԱՆ-ի բարձրաստիճան պատասխանատուներ Բաքու գացին: Առաջարկեցին Կովկասի մէջ Վրաստանի հետ «հակառուս գաղափարական ճակատ» մը հիմնել: Նաեւ մղեցին որ Բաքու ՕԹԱՆ-ի անդամակցութեան նպատակ յայտնէ եւ բացայայտօրէն յայտարարէ թէ ամերիկեան զօրք կայ իր տարածքին վրայ: Առ այժմ Բաքու երկու առաջին առաջարկները մերժած է: Իսկ երրորդ կէտը արդէն կարելի չէ գաղտնի պահել:

Ըստ որոշ աղբիւրներու, աւելի քան 2000 ամերիկացի մնայուն զինուորական կայ երկրին մէջ: 2006ին Իրանի եւ Ռուսաստանի սահմաններուն վրայ ռատարի կայաններ հիմնուած են. երկրորդին Գապալայի կայանին ռուսական վարձակալութեան պայմանաժամը պիտի աւարտի: Ամերիկացիները թեկնածու են անոր:

Պաշտօնապէս այդ թեկնածութիւնը քարիւղատարերը պաշտպանելու եւ Կասպից ծովու կայութեան հսկելու համար է: Բայց ամէն մարդ գիտէ թէ այդ նպատակները զինուորական նաւեր, ռատարներ, զինական այլ միջոցներ ունենալ պիտի պարտադրէ: Յայտնի կ'ըլլայ որ Ուաշինկթըն Ադրբեջանը յառաջապահ խարիսխ մը կը նկատէ, շատ յարմար Իրանի դէմ օդային յարձակումներու:

Կասպեան երկիրներու վեհաժողովին որ Թեհրանի մէջ տեղի ունեցաւ վերջերս, Ադրբեջան յանձնառու եղաւ երկրին տարածքը զինուորական գործողութեան ձգտող երրորդ երկիրներու չտրամադրելու: Բայց ի՞նչ չափով կրնայ հաւատարիմ մնալ այդ կեցուածքին, ԱՄՆ-ու կիրարկելիք ճնշումի միջոցներուն դէմ. այդ միջոցները զինուորականէն կրնան երկարիլ մինչեւ նախագահական ընտրութիւնը, Ղարաբաղի հարցին մէջ կեցուածքի փոփոխութիւնը, նոյնիսկ երկրին մէջ «նարնջագոյն յեղափոխութեան» մը կազմակերպումը:

Իրան քանի՛ անգամ ազդարարեց որ եթէ Ադրբեջանէն բարձրացող

ԵԳԷԱԿԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Եգէական ծովուն մէջ վերջին նաւաբեկութեամբ քանի մը տասնեակ ապօրինի գաղթականներու մահը ուշադրութիւն հրաւիրեց Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ հաստատուած այդ վտանգաւոր անցքին վրայ:

Այլեւս յաճախակի դարձած են այդ արկածախնդրական ճամբորդութիւնները. անոնք սկիզբ կ'առնեն Իզմիրի ափերէն, յանդելու համար ընդհանրապէս Սամոս, կամ Միլիտինէ կղզիները: Յատկապէս Սամոսը նախընտրելի թիրախ կ'ըլլայ, քանի որ միայն 700 մեթր հեռաւորութեան վրայ է Թուրքիայէն:

Այդ ճամբուն վրայ միջին հաշուով 2–3 օրը անգամ մը, մեծ մասով 15–20 տարեկան 25–30 հոգի ձեռք կ'անցնի խարխուլ նաւու մը վրայ, կամ ափ հասած: Ըստ մարդկային իրաւունքներու բազմաթիւ ընկերակցութիւններու պնդումներուն, այդ դժբախտները ծովափի հսկիչներուն խիստ ու անխիղճ վերաբերումին ենթակայ կ'ըլլան, զիրենք փոխադրողներուն ինքնութիւնը յայտնելու պահանջով: Անոնք կը պատահի որ օրերով սնունդէ զուրկ ձգուին, իրենց խցիկէն դուրս չելլելու պարտադրանքով: Նոյնիսկ պնդողներ կան թէ անոնցմէ ոմանք կղզիներու բացը առաջնորդուելով ուղղակի ծովը կը նետուին:

2007ի առաջին վեցամսեային Յունաստանի ծովային, ցամաքային սահմաններուն վրայ աւելի քան 17 հազար ապօրինի գաղթող ձերբակալուած է եւ կը սպասուի որ մինչեւ տարեվերջ 50 հազարի հասնի այդ թիւը: Տասը ամսուան ընթացքին Յունաստանի մէջ գաղթի համեմատութիւնը 64% աւելցած է, առանց հաշուելու անհետացածները որոնք յաջողած են փրկուիլ եզերապահներու հսկողութենէն:

Ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ այդ գաղթականներուն սահմանուած կացարանները կը յորդին բազմութեամբ. ճարահատ են, քանի որ նոր չէնք շինելու միջոցներ կը պակսին:

Եզերապահ հսկիչները օրէ օր աւելի կատարելագործուած միջոցներով կ'օժտուին: Ունին ռատարներ, ջերմազգայուն տեսագրիչներ, մեծագոյն արագութեան կարողութեան տէր նաւեր. բայց այդ բոլորը չեն բաւեր: Միջոցը չունենալով հասնողները պատսպարելու, եզերապահները ամէն բան կ'ընեն հասնողները ետ, թրքական ափերը մղելու համար: Բայց հոն ալ անոնք նոյն վերաբերումը կը գտնեն, ճարահատ, անզօր ու ահաբեկած մնալով երկու սահմաններուն միջեւ, ծովուն վրայ:

Կը դիտարկուի որ աւելի ու աւելի յաճախակի կ'ըլլան առանց անցքի միջնորդի ճամբորդութիւնները: Այս վերջինները մինչեւ երեք հազար եւրօ կը գանձեն ամէն մէկ ճամբորդի համար: Ապա զանոնք կը լեցնեն նաւու մը մէջ, կը բացատրեն թէ ի՛նչպէս եւ ե՛րբ պէտք է բանեցնել շարժակը, մութին մէջ գտնել իրենց ուղղութիւնը եւ եզերք հասնելէ բաւական առաջ մարել շարժակը, որպէսզի եզերապահներուն ուշադրութիւնը չգրաւեն ու չձերբակալուին: Այս նոր ձեւը աւելի վտանգաւոր յայտնուած է, քանի որ աւելցած է խեղդամահներու թիւը:

Մինչեւ վերջին շրջաններ ը այդ բախտախնդիրներուն մեծ մասը կազմուած կ'ըլլար Քիւրտերէ, Աֆղաններէ. այսօր կան նաեւ Իրաքցիներ, փաքիստանցիներ, սուտանցիներ, պաղեստինցիներ, եւլն.: Այս բազմազանութիւնը կը ստիպէ որ եզերապահները ուշադրութիւն ընեն անջատ խումբերու մէջ դնելու շիիները եւ սիւննիները: Իրանէն խոյս տուածներու միջեւ կարեւոր համեմատութիւն կը կազմեն միասեռականները, որոնցմէ մաս մը Աթէնք հաստատուած է, սպասելով որ իրենց երկրին կացութիւնը բարելաւուի եւ կարենան վերադառնալ:

ՔԱՂՀԱՆ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊՈԼՍՈՅ Թէփէպաշըի Իտալական Մշակոյթի տան մէջ, Նոյեմբեր 30-ին նշուած է յօրինող Սիրվարդ Գարամանուկեանի 95ամեակը, հրատարակուած «Երաժշտաւորութեամբ իմաստաւորուած կեանք» խորագրուած հատորին առթիւ, որու հեղինակն է Կոմիտաս պետական երաժշտանոցի դասախօս տիկին Արաքսի Սարեան: Ձեռնարկին կազմակերպութիւնը ստանձնած էր Ս. Փրկիչ Ազգային Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը: Օրուան խօսնակը եղած է Շնորհիկ Այթուն, հանդիսավարն ալ դաշնակահար Շահան Արծրունի: Հոգաբարձութեան անունով խօսք առած է ատենապետ Յարութիւն Էօզչէլիք, որ շնորհաւորութիւններ կատարած է ու դըրուատած Գարամանուկ ամոլին հիւանդանոցին կատարած մեծ բարերարութիւնը եւ այս կերպով հոգաբարձութիւնը ուզած է պատուել տիկին Գարամանուկը: Շահան Արծրունի Վարդավառի տօն նկատած է Սիրվարդ Գարամանուկի ծննդեան տարեդարձը եւ յայտնած թէ ինչպէս Երեւանի մէջ ճանչցած էր Արաքսի Սարեանը (Մարտիրոս Սարեանի հարսը) եւ միասնաբար որոշած էին կազմաւորել Ս. Գարամանուկին գործին ու կեանքին նուիրուած հատոր մը: Երաժշտագէտ Ա. Սարեան բեմ ելլելով պատմած է թէ 2004ին, հիւրասիրուելով տիկին Գարամանուկի տունը, առիթը ունեցած էր ճանչնալու Պոլիսը, որ կը շարունակէր ապրեցնել անցեալի մէջ մնացած մեծ անուններու աւանդը: Կարդացած է նաեւ Հայաստանէն բերած շնորհաւորագրերը, որոնց կարգին Մշակոյթի նախարար՝ Յասմիկ Պօղոսեանէն: Ապա, Շ. Արծրունի ներկայացուցած է երկրորդ հիւրը՝ Հենրիկ Բախչինեանը: Ան յիշեց, որ նախապէս Պոլիս եկած էր Մշակոյթի նախարար Յակոբ Մովսէսի հետ եւ խորապէս տպաւորուած էր, այդ առթիւ այցելելով գերեզմանատունը եւ յարգանքի տուրքը մատուցանած էր Օրմանեանին, Մեծարենցին, Դուրեանին եւ ուրիշներու: Իրեն յաջորդած է Մարմարայի խմբագրապետը՝ Ռոպէր Հատտէճեան, որ բովանդակալից ելոյթ մը ունեցած է, թուած է Ս. Գարամանուկի կարգ մը մասնայատկութիւնները որպէս մարդ: Վերջին խօսք առնողը եղած է «Ախթամար» ժապաւէնի բեմադրիչ Յովհաննէս Յովհաննէսեան: Ան պատմած է, թէ ինչ պայմաններու մէջ պատրաստուած են այդ ժապաւէնը: Այնուհետեւ մեծածաւալ պաստառի վրայ ներկայացուած է «Ախթամար» ժապաւէնը: Աւարտին, մեծարեալը շնորհակալութեան իր խօսքը արտասանած է, չեշտելով թէ ինք մեծ բան մը չէ ըրած եւ կը զարմանար ընծայուած պատւին համար:

ամերիկեան օդանաւեր յարձակման անցնին, փոխադարձութիւնը անմիջական պիտի ըլլայ: Իրանեան բանակը տէր է ռազմավարական եւ մարտավարական հրթիռներու, որոնք կրնան հասնիլ ադրբեջանական տարածքին: Եւ շատ հաւանական է որ ադրբեջանական հակօդային սարքերը յաջողին անոնց արգելք ըլլալ: Իրանի դէմ պատերազմ մը Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի ուժերուն ներկայի հաւասարակշռութիւնը ամբողջովին պիտի խախտէ եւ շրջանը վերածէ անծիր Իրաքի մը: Մահմետական բոլոր երկիրներուն մէջ, նաեւ Ադրբեջանի, արմատական խմբումներու դերը պիտի զօրանայ եւ Իրանի կողմնակիցներ վրէժի ծարաւով փողոց պիտի իջնեն: Խափանարարական արարքներով, ռմբափորձերով իրանցի ապաստանեալները պիտի յայտնաբերեն իրականութիւն մը զոր այսօր դժուար կրնան երեւակայել:

Տնտեսական բարօրութեան շնորհիւ կեանքի հանգստաւէտ պայմաններու տէր Ադրբեջանցիներու կեանքը մէկ օրէն միւսը դժոխքի պիտի վերածուի. անոնք պիտի չկրնան կռիւներու լուսանցքին մէջ մնալ, պահուըտած՝ ԱՄՆ-ու ետին, յետոյ անոնց հետ բաժնելու համար յաղթանակին պտուղները: Ադրբեջան անպայման պիտի քաշուի զինուորական գործողութիւններու մէջ եւ իրանեան հակադարձութեան թիրախի մը պիտի վերածուի: Այդ պարագային, պատերազմի շեփոր հնչեցնողները որոնք այսօր կուրացած են ազգայնամոլական գինովութեամբ ու Մեծն Ադրբեջանի մը երազով, կրնան վաղը իյնալ ջախջախիչ յուսախաբութեան մը մէջ:

« ՆԵԶԱՎԻՍՄԱՅԱ ԳԱԶԵՏԱ »

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՕՆԱԹ

Մեր կռիւներն հետզհետէ աւելի ու աւելի անտանելի դարձան ինձ համար: Ես սիրում էի ամուսնուս, բայց նրա անյարգալից վերաբերմունքն իմ արուեստի հանդէպ սպաննում էր սէրն իմ մէջ: Եւ սէրս դանդաղ, տանջալից հոգեվարք էր ապրում: Նկատելով այդ, կոմսը, որպէսզի ինձ պատժած լինի, սկսեց տարուել կերուխումներով, դարձաւ աշխարհիկ ընկերների մշտական բաժակակից: Եւ այն ժամանակ ես հասկացայ, որ այդ մարդը կարող է ինձ կտրել սիրած արուեստից: Եւ արդէն նրան զգում էի ինչպէս կողքիս ծանրացած մի կոյր, դաժան ուժի: Երեք տարի ես կանգնած էի դըժուարին երկընտրանքի առաջ՝ արուե՞ստ, թէ սէր: Եւ, ի վերջոյ, ընտրեցի արուեստը: Բայց կինը չի կարող առանց սիրոյ ապրել: Եւ ես սիրում եմ նորից, միայն թէ՝ բեմում, երբ Սիլֆիտա եմ, Պայատերա, Դանուբի դուստր: Այդ սիրոյն ես նուիրւում եմ իմ ամբողջ հոգով եւ իւրաքանչիւր ներկայացման, իւրաքանչիւր խաղափորձի վազում եմ ինչպէս սիրային ժամադրութեան: Տեսնո՞ւմ էք այս թեթեւ մաշիկը: Թալիոնին ոտքից հանեց այս սպիտակ մետաքսեայ մաշիկը, – Նա Այվազովսկու մօտ էր եկել առանց պալէթային հանդերձը հանելու,– եւ մեկնեց երիտասարդին: – Այս համարեա անքաշ մաշիկը կարողացաւ ճզմել իմ սէրը: Վերցրէք այն որպէս յիշատակ…

Երբ նա դուրս եկաւ, մօտակայ եկեղեցու զանգերը ղօղանջեցին: Կոչնակի ջինջ ու հատու հնչիւնները թւում էին տխուր արձագանգը արուեստին նուիրաբերուած ողբերգական մի կեանքի:

…Կանաչ բլրի գագաթին թառել է ճերմակ մի առանձնատուն: Ներքեւում ծովն է: Անդորր: Տօթ: Վառ պսպղում է ջուր, թէժացած աւազը: Բիւրեղեայ ջինջ ալիքը ալարկոտ զարկւում ու յետ է քաշւում, զարկւում ու յետ է քաշւում: Կիզիչ օդում փայլփլում է մի կարապ: Պարտէզում՝ չորս կողմից շրջապատուած մուգ, անշարժացած նոճիներով, զովաշունչ ծառուղիներ են, կարմրածառերի ճիւղերի տակ հնօրեայ արձանների դեղնավարդագոյն մարմար: Նոճիների միջեւ կապոյտ բոցկլտում է ծովածոցը: Այվազովսկին մեծ դահլիճում է, որ բարձր առաստաղ եւ բարձրադիր պատուհաններ ունի: Մարմարէ լայնշի աստիճանները տանում են դէպի բաց վերնասրահը: Այվազովսկին կանգնել է վիթխարի կտաւի առջեւ: Նկարը բաժանուած է երկու մասի. վերեւում մըռայլ ամպրոպաբեր երկինքն է, իսկ նրա տակ փռուած է հսկայական ալեկոծ ծովը:

Մի վրձնահարուած, երկրորդը, երրորդը… Եւ ահա նկարի կենտրոնում՝ ինչպէս ձագարի մէջ եռ է գալիս ջուրը…

Մէկ-երկու րոպէ նկարիչը կանգնում է վրձինը ձեռքում բարձր պահած: Բայց ահա նրա աչքերը կկոցւում են, ասես նշան բռնելիս կամ ինչ-որ աչքաչափ անելիս, եւ նա մի քանի քայլ յետ է դըրնում կտաւից: Յետոյ դարձեալ յարձակման է անցնում. վրձինը անկանգառ սահում է կտաւի վրայով… Մինչեւ որ ձագարի միջից դուրս են ժայթքում երկու ալիքներ: Այվազովսկին նորից մի քայլ հեռանում է: Հիմա նրա աչքերը ցնծում են, նա բաւարարուած է: Բայց ահա աչքերը դարձեալ կկոցւում են, ճակատը պատւում է խոր մի ակօսով, եւ տառապանքը ծամածռում է նկարչի դէմքը:

Յանկարծ այդ րոպէին տան խորքերից լսւում են դաշնամուրի հնչիւններ, նըւագում են Մոցարթ: Այվազովսկին երանութեամբ փակում է աչքերը, յետոյ յանկարծական մի խնդութեամբ համակուած բացագանչում է.

– Ո՛հ, սիրելիս, հիմա ես ամէն ինչ հասկացայ:

Նա մի քանի անգամ վրձնով թեթեւ դիպչում է կտաւին. արեւի շողը լուսաւորում է ողջ նկարը, լոյսն առատօրէն յորդում է երկու ալիքների ներսից: Երաժշտութիւնը լռում է: Այվազովսկին կանգնում է խորասուզուած, զննում իր նոր ստեղծագործութեան արարումը:

Լուռ, անշշուկ մօտ է վազում Թալիոնին՝ թիւնիքով եւ պարի կօշիկներով: Ուզում է ինչ-որ բան ասել, բայց տեսնելով նկարը՝ քարանում է տեղում:

Այվազովսկին դեռ չգիտէ, որ Թալիոնին իր կողքին է: Նա նորից բարձրացնում է վրձինը եւ տենդագին նետւում դէպի կտաւը:

– Օ՜օ, մաէստրօ, բացագանչում է Թալիոնին, – յանկարծ չփճացնէք այս հըրաշքը:

Վրձինն ընկնում է Այվազովսկու ձեռքից, նա ցատքում է բազրիքով ցած, խըլում Թալիոնիի ձեռքը եւ նրան բարձրացնում սանդուղքներով վեր:

– Օ, իմ Նեպտուն, իմ Փոսէյտոն, իմ ծովարքայ…, – շշնջում է Թալիոնին նրա ականջին, զոյգ թեւերով գրկելով նկարչի պարանոցը:

(Շար. 132)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳԱՇԱՆ .– Տիկին Թասումեան 100 եւրօ :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Սոնա Համալեան Ս. Նշանի իր անմոռանալի ուսուցչուհիին՝ Գոհար Թէօլէօլեանի *յիշատակին* 100 *տոլար կը նուիրէ «Յառաջ»ին :*

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances — Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

présente ses meilleurs vœux pour l'année 2008
et souhaite une bonne Fête de Noël

ԹԷՐԶԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը լաւագոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ – ԼԻՈՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Տօնն է Սրբոյն Ստեփանոսի Նախասարկաւագին եւ առաջին մարտիրոսին :

Այս առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10*ին, պատարագ կը մատուցուի :*

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ ԱՒԱԳ ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Հոգեւոր Հովիւ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24

Ճրագալոյց Ծնունդի

Ընթերցուածք՝ ժամը 17*ին,*
Պատարագ՝ ժամը 18*ին :*

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Պատարագ՝ ժամը 11*ին :*

Կը պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12*ին*
ժամը 20·30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·80·88·12·24 / 01·44·05·17·77

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires

(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura **du samedi 23 février au samedi 1er mars**

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
ԱՒԱԳ ՏՕՆԸ – ՍՐԲՈՑ ՎԿԱՅԻՑ

Աստուածայայտնութիւնն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24

Տօն Սրբոցն Դաւթի մարգարէին եւ Յակովբայ Տեառնեղբայր առաքելոյն

Գիշերային եւ առաւօտեան հանդիսաւոր ժամերգութեամբ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30*ին :*

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25

Տօն Սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկային եւ առաջին մարտիրոսին

Գիշերային եւ առաւօտեան հանդիսաւոր ժամերգութեամբ

Սկիզբ՝ ժամերգութեանց՝ ժամը 9*ին,*
Պատարագ՝ ժամը 10·30*ին :*

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Տրչ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 *եւրօ Պ. Գէորգ Շահինեանէ,* 400 *Պ. Ռոպէր Կէնլեանէ եւ* 150 *Պ. Նայիրի Մխիթարեանէ :*

□

ASNIERES

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un **DINER DANSANT**
à l'occasion du Noël Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

REPAS DE NOEL ARMENIEN

le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **TALINE** revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5

Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան

Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար :

Այս առթիւ, ժամը 16·30*ին,*
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ *կը մատուցանէ պատարագը :*
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը եւ Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի Կեդրոնի «Ա. Զօրաւեան» սրահին մէջ :

Կը ժամանէ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱն բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն :

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան :

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան :

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը :

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL

une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine.

Adresser candidature écrite à la : **MAJC**

12-14, rue Saint-Bazile — 13001 Marseille

Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 22-23
SAMEDI-DIMANCHE
22-23 DECEMBRE
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ _ ԹԻՒ 21.857 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21.857

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԸ ՓԷՆ յայտարարած է որ Սարքոզիի ընդդիմութիւնը Թուրքիոյ անդամակցութեան Եւրոպական Միութեան, քանի մը ամիս տեւեց միայն, այնքան ատեն որ Ֆրանսացիներու կասկածները մէջտեղ չելլէին: Ազգային Ճակատի Նախագահը աւելցուցած է. «Սարքոզիի երկդիմի դիրքը Թուրքիոյ նկատմամբ կը յիշեցնէ ալ Կօլի դիրքը Ալժերիոյ նկատմամբ»: Նիքոլա Տիւփոն-Էնիան եւս կը ճաղկէ Սարքոզիի դիրքը եւ կը պնդէ որ հանրաքուէ մը անհրաժեշտ է, ինչպէս խոստացած էր Շիրաք:

ՊՈՒՇ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին (Դեկտ. 20) խիստ ազդարարութիւն մը փրած է Սուրիոյ, զոր զօրավիգ կը նկատէ ահաբեկչութեան: Կը գտնէ նաեւ որ ան կը խոչընդոտէ Լիբանանի վերաբերող բանաձեւին գործադրութիւնը: Բոլորովին կը մերժէ Պաշար ալ-Ասատի հետ որեւէ ուղղակի խօսակցութիւն, չեշտելով՝ «չատոնց համբերութիւնս հատա Պաշար ալ-Ասատի նկատմամբ, որ Համասը կ'ընդունի, Հեզպոլլային կ'օգնէ եւ կ'անկայունացնէ Լիբանանը»:

ԳՈԼՈՄՊԻՈՅ ՖԱՐՔ-ը խոստացած է որ ազատ արձակել երեք պատանդներ, դիրք փոխած ըլլալ կը թուի, քանի պայման կը դնէ որ Գոլոմպիոյ նախագահը Ուրիպէ իր հրաժարականը տայ: Յեղափոխական շարժումին թիւ 2ը յայտարարած է.– «Ուրիպէի անմիջական հրաժարումը կրնայ երաշխաւորել բանտարկեալներու ազատ արձակումը, որպէս մարդասիրական համաձայնութիւն, առանց որեւէ խոչընդոտի»:

ՔԱՆԱԱՆԻ ԵՒ ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ, անձնասպանական արարք մը պատճառ եղած է 18 մեռեալներու, Դեկտ. 20ին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ աճը միայն 1,9% եղած է 2007ին, ինչ որ նուազ է կառավարութեան նախատեսածէն (2էն 2,5% յայտարարած էր) եւ աւելի լաւ ըլլալու ալ յոյսեր չկան 2008ի համար:

ԿԻՐԳԻԶՍՏԱՆԻ խորհրդարանը պիտի կարենան մուտք գործել երեք կուսակցութիւններ ըստ ընտրական յանձնախումբին, նախագահին կուսակցութիւնը բոլոր աթոռները գրաւած չըլլալով: Ծանօթ է որ ընտրութիւնները կանոնաւոր նկատուած չէին: Հետեւանքն այն է որ նախագահին կուսակցութիւնը 90ի վրայ 71 աթոռ կը գրաւէ, իրեն կը հետեւին սոսիալ-դեմոկրատ ընդդիմադիր կուսակցութիւնը 11 աթոռով եւ համայնավար կուսակցութիւնը 8 աթոռով: Ընդդիմադիր Աթա-Մեքէն կուսակցութիւնը ձայներու 8,29%ով անհրաժեշտ համեմատութիւնը ստացած չըլլալով դուրս կը մնայ եւ որոշած է բողոքի ցոյցերու դիմել:

ՍՊԱՆԻԱ, առանց աղմուկի եւ իրարանցումի, ինչպէս եղաւ Ֆրանսա, ձեռք ձգած է 17 միլիառ տոլարի պայմանագրեր Լիբիոյ հետ, Քատաֆիի այցելութեան առթիւ (Ֆրանսա 10 միլիառ յայտարարած էր, ինչ որ ապահով ալ չէր):

ԳԱԶԱՅԻ մէջ, Դեկտեմբեր 20ին, հինգ Պաղեստինցիներ սպաննուած են Իսրայէլացի զինուորներու հետ բախումներու ընթացքին. Իսրայէլացի մէկ զինուոր ալ վիրաւորուած է:

ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՊՈՒՐԿՈՒԱ, ծանօթ հրատարակիչը, որ հրատարակած էր նաեւ Սալման Ռըշտիի հատորը, մեռած է 74 տարեկանին խլիրդի հետեւանքով: Ամէնէն գնահատուած հրատարակիչն էր օտար գրականութեան:

ՊԵՐՆԱՐ ՔԷՍԷՃԵԱՆ, որ Ֆրասայի դեսպանն էր Վենետիկի, մահացած է Դեկտեմբեր 19ին, Փարիզի մէջ: 64 տարեկան դիւանագէտը 2005էն ի վեր կը գտնուէր այդ պաշտօնին վրայ: Նախապէս դեսպան եղած է Ալժերիա, Յունաստան: 2001-2005 Ֆրանսայի մնայուն ներկայացուցիչն էր ՄԱԿ-ի:

ԻՐԱՔ Ֆրանսայէն կը պահանջէ նախկին վարչակարգին ունեցած հարստութիւնը Ֆրանսայի մէջ: Այդ հարստութիւնը 20 միլիոն եւրոյի կը հասնի եւ հակառակ 2003ին ՄԱԿ-ի քուէարկած բանաձեւին, Պաղտատ չի յաջողիր տէր դառնալ այդ գումարին, որ Պանք տը Ֆրանս կը գտնուի:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ շրջանին մէջ, Դեկտեմբեր 20ին, կէսօրուան մօտ 5,7 ուժգնութեամբ երկրաշարժ մը պատահած է: Ցնցումները զգալի եղած են մինչեւ Կեսարիայէն, Գոնիայէն, Սամսոնէն: Մարդկային կորուստ արձանագրուած չէ. միայն անբնակ քանի մը շէնք փլած է:

ԿԻՊՐՈՍԻ հանրապետութեան արտաքին գործերու նախարարը Է. Մարքուլլի բողոք յայտնած է կղզիին Թուրք բաժինին Հռոմի մէջ ներկայացուցչական գրասենեակ բանալուն դէմ: Բողոքին ձայնակցած է Կիպրոսի Հռոմի դեսպանատունը:

ԱՆԳԼԻՈՅ Թագուհին, որ Ապրիլին 81 տարեկան եղաւ, երկրին ամէնէն տարեց գահակալն է: Գահ բարձրացած է 26 տարեկանին եւ այսօր աւելի տարեց իսկ է քան Վիքթորիան, որ մեռած էր 81 տարեկանին: Էլիզապէթ Բ. 11 նախարարապետ տեսած է Չըրչիլէն Պրաուն: Բայց, կայ այլ մրցանիչ մը եւս անգլիական պատմութեան մէջ. իր մեծ նանիին կը պատկանի որ 65 տարի գահակալած է: Այդ մրցանիշը կոտրելու համար պարտի ապրիլ մինչեւ 2015:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ հիւսիս-արեւմտեան շրջանի մզկիթի մը դէմ ոճրափորձ մը գործուած է Ուրբաթ Դեկտեմբեր 21ին, եւ առաջին լուրերու համաձայն առնուազն յիսուն մեռեալ կար: Թիրախը նախկին նախարար մըն էր որ միայն վիրաւորուած է:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԴԷՄ ԱՐԱՐՔՆԵՐԸ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳԵՆ ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Թուրքիոյ փոքրամասնութեան դէմքերու ուղղուած արարքներու շարքը անտարբեր չի ձգեր նոյնիսկ Թուրք ողջամիտ լրագրողներ, հանրային դէմքեր: Ջանազան ձեւերով կ'ըսուի, կը գրուի թէ երեւոյթը մտահոգիչ է:

Վերջին, Իզմիրի իտալացի կրօնաւոր Ա. Ֆրանչինիի դէմ գործուած մահափորձը, պատճառ եղած է որ յիշուին նախընթացները, նմանութեան պարագաներ ու անկողմնակալ, ամբողջական լուսաբանութիւն պահանջուի:

«Միլլիյէթ»ի լրագրող Ճ. Տինտար (Դեկտ. 20) դիտել կու տայ որ արարքներուն հեղինակները բոլորն ալ 16 – 20 տարեկանի միջեւ են, ապա կը հարցնէ. «Ասոնց բոլորի՞ն ալ մտային հաւասարակշռութիւնը խախտած է»: Ան կը գրէ Պոլսոյ Յունաց տիեզերական Պարթողմէոս պատրիարքին հետ հանդիպումին մասին. պատրիարքն ալ մտահոգ է. մանաւանդ որ չի կարծեր որ այդ տղաքը անձնական նախաձեռնութեամբ կը գործեն այդ արարքները: «Աւելի խոր արմատներով բաներ կրնան ըլլալ: Ամէն մարդ ըսաւ թէ Հ. Տինքի ոճիրը պատւիրատուներ ունէր: Թերեւս միւս յարձակումներն ալ պատուիրող շրջանակներ կան» կ'ըսէ Պարթողմէոս պատրիարքը. ապա ուշադրութեան կը յանձնէ այս պարագան որ պատահարները աւելցան շրջանի մը երբ Թուրքիա հետամուտ է Եւրոպական Միութեան անդամակցելու ջանքերու: Կ'ըսէ թէ արարքները կը վնասեն Թուրքերէն Արեւմուտքին ունեցած պատկերին եւ կը խոչընդոտեն անդամակցութեան հոլովոյթը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՈՉԻՆՉ ԸՍՈՂՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԷՆ ՆՈՐ ԲԱՆԱՁԵՒ ՄԸ

Եւրոպայի խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովը Դեկտեմբեր 18-ին բանաձեւ մը քուէարկած է. ան կը վերաբերի Հարաւային Կովկասի: Կէտեր ունի Ղարաբաղի հակամարտութեան, Հայաստանի բարեչրջումին, Հայաստան-Թուրքիա յարաբերութիւններուն, Բաքու – Թիֆլիս – Կարս երկաթուղիին մասին:

Ղարաբաղի հարցով բանաձեւը կը նորոգէ Մինսկի խումբին տրուած զօրակցութիւնը, նոյն ատեն ցաւ յայտնելով շօշափելի յառաջընթացի բացակայութեան. նաեւ կոչ կ'ուղղէ որ բոլոր գաղթականները կարենան իրենց տունը վերադառնալ: Կը կրկնէ իր նեցուկը Ազըրպէյճանի ու Հայաստանի հողային ամբողջականութեան եւ միջազգայնօրէն ընդունուած սահմաններուն: Կը նշէ թէ ինքնորոշման եւ հողային ամբողջականութեան սկզբունքներուն հակասութիւնը կը նպաստէ կճիռին տեւականացումին: Այս մասին ալ կոչ կ'ուղղէ որ բանակցութիւն տարուի Հելսինքիի համաձայնագրին հիմով: Կը դատապարտէ նաեւ Քոսովոյի հարցին շահարկումի երեւոյթը որ Հարաւային Կովկասի հակամարտութիւններու բանակցութիւններուն յաւելեալ դժուարութիւններ կը յարուցանէ:

Ինչ կը վերաբերի Հայաստանի ներքին քաղաքականութեան եւ սահմանադրական բարեչրջումներուն, բանաձեւը կ'ողջունէ կատարուած աշխատանքը, խրախուսելով իշխանութիւնները շարունակելու ժողովրդավարական կառոյցներու ամրացումը:

Հայաստան – Թուրքիա յարաբերութիւններուն մասին չինիչ դեր ունենալու կը հրաւիրուին գլխաւոր կողմերը, դրացիական յարաբերութիւնները բարելաւելու: Եւրոպական յանձնախումբին եւ խորհուրդին կը թելադրուի Թուրքիոյ անդամակցութեան բանակցութիւններուն ընթացքին սեղան բերել Հայաստանի սահմանին բացումի նիւթը:

Թուրքիոյ կոչ կ'ըլլայ լուրջ ջանքերու ձեռնարկելու անցեալի պատահարներուն մասին անկեղծ վիճարկումի մը հեռանկարով. նոյնպէս Հայաստանի ու Թուրքիոյ կառավարութիւնները կը հրաւիրուին ներկան, նաեւ անցեալը ընդգրկող հաշտութեան հոլովոյթի մը նախաձեռնելու:

Բաքու – Թիֆլիս – Կարս երկաթուղիէն Հայաստանը դուրս ձգելու որոշումը կը նկատուի Եւրոպայի դրացնութեան քաղաքականութիւնը տոնակոխ ընող կարճատես կեցուածքի մը հետեւանքը:

ԱՍՈՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐ ՇՈՒԷՏԻ ՄԷՋ

Շուէտի մայրաքաղաքին հարաւային կողմի Սոտէրթալ քաղաքը պայքարի դաշտի վերածուած է Թուրք պետութեան եւ տեղաբնակ ասորի քսան հազար հոգինոց համայնքին միջեւ: Ասորիները որոշած են Օսմանեան կայսրութեան մէջ իրենց, Հայերու եւ Յոյներու բնաջնջումին զոհերուն յիշատակին կոթող մը կանգնել: Քաղաքապետութիւնն ալ համաձայն գտնուած է ծրագրին: Սակայն վերջերս դիրքը փոխած է, ըստ տեղեկութիւններու՝ Թրքական լոպիի մը ճնշումներուն ենթարկուելով: Այդ լոպին ազդեցութիւն բանեցուցած է քաղաքական դէմքերու, որպէսզի գործադրութեան չդրուի յուշակոթողին ծրագիրը: Կասկածները կը կեդրոնանան «Աթաթիւրքի գաղափարները Շուէտի մէջ» կազմակերպութեան վրայ:

Ասորի համայնքին պատասխանատուները վճռակամ են պայքարը շարունակելու, որպէսզի իրենց ծրագիրը լրումին հասնի. նոյն ատեն կոչ ուղղած են Թուրքիոյ որ դիրքը փոխէ ու ճանչնայ Ասորիներու ցեղասպանութիւնը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԳԱՌԶՈՒ՝ 100

Ազգային պատկերասրահին մէջ Դեկտեմբեր 20ին բացուած է Գառզուի (Գառնիկ Զուլումեան) գործերուն ցուցահանդէսը, նուիրուած անոր ծննդեան հարիւրամեակին: Ցուցահանդէսին մէջ տեղ գտած են Հեմինկուէյի, Մորուայի, Գամիւի հատորներուն արուեստագէտին նըկարազարդումները:

Նոյն պատկերասրահը 305 աշխատանք ունի ֆրանսահայ արուեստագէտէն:

Հաւանօրէն սխալ է կարծել որ քաղաքական նման առեւտուրէ գործի ծառայելիք կեցուածք, կամ որոշում ակնկալողներ կան տակաւին: Այսուհանդերձ, բոլոր սուր անկիւնները այսքան վարպետօրէն կլորցնող նման բանաձեւեր կրնան օգտակար ըլլալ մէկ առումով. տեսնելու, հասկնալու թէ տպաւորիչ դիրքերու, կոչումներու, համաշխարհային յաւակնութիւններու տէր այդ ժողովները ի՛նչ տքնաջան աշխատանքով օրը իրիկուն կ'ընեն եւ իրենց անդամները ի՛նչպէս կ'արդարացնեն իրենց փառաւոր աշխատավարձքերը...

ԲՈԼՈՐՍ ՀՈ՛Ն ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ

Չորս գամերով
պատին ամրացած
աշխարհ մը սփռուած
հայեացքիս դիմաց…
Չորս գամերով
ամրացած սփռուած
Թուղթին վրայ՝
կապոյտ ծովեր
գոյն գոյն երկիրներ
սեւ մելանով
նոր սահմաններ…

Պատին դիմաց
անշարժ կանգնած,
միայն հայեացքս
կը դեգերի՛
կը պտըտի՛
եւ վերջապէս
հո՛ն կը յանգի…

Հո՛ն էինք
բոլորս
ժամանակին…
Հո՛ն
ուր ղար օճառով
կը լոգնայինք,
պուլղուրէ փիլաւ
կ'ուտէինք,
Զատկէ Զատիկ
փայտէ տուփով
բախլաւա կ'առնէինք
եւ ձեզի մեզի
մե՛ծ աւետիս
կ'երգէինք…

Հո՛ն՝
այսինքն
Հալէ՛պը
որ ունի
ղար օճառին
գոյնը…
Հո՛ն՝
այսինքն
Հալէ՛պը
որ ունի
պուլղուրէ փիլաւին
համն ու հոտը…
Հո՛ն՝
այսինքն
Հալէ՛պը
որ փակուած է
բախլաւային
փայտէ տուփին մէջը…

Հո՛ն էինք
բոլորս
ժամանակին,
սակայն
հետզհետէ
ղարղացանք,
ելանք գացինք
Պէյրութցի ղարձանք
ու Հալէպին
վերէ՛ն նայեցանք…

Պէյրութցի ղարձանք,
քիթերնիս վեր
տարին մէկ անգամ
Հալէպ վերադարձանք,
նստած
ձիո՛ւն վրան
ո՛չ իշուն
ու գնեցինք
ղար օճառ՝
չոր կամ թաց,
ու գնեցինք
պուլղուր մուլղուր՝
հաստ ու բարակ,
ու գնեցինք
բախլաւա՝
փայտէ տուփին մէջ
խիտ խիտ շարուած…

Հո՛ն էինք
բոլորս
ժամանակին,
սակայն
հետզհետէ
ղարղացա՛նք
ելանք գացինք…
էշը մոռցած էինք,
ձի՛ն ալ մոռցանք
ու հեռացա՛նք…
Ձին էշը
նալը սալը
բախլաւային
փայտէ տուփը
ղար օճառը
պուլղուր մուլղուր
ձգեցինք հո՛ն
ու հեռացա՛նք…

Շա՛տ գացինք,
եւ տակաւին կ'երթա՛նք…
Շա՛տ հեռացանք,
եւ տակաւին կը հեռանա՛նք…
Շա՛տ մոռցանք,
եւ տակաւին կը մոռնա՛նք…

Անցանք
սեւ մելանով
նոր սահմաններ,
անցանք
կապոյտ ծովեր,
հասանք
գոյն գոյն երկիրներ…

Գնա՛ հիւսիս
կամ հարա՛ւ,
մէկը հասաւ Ամերիկա՛,
միւսը հասաւ Աւստրալիա՛,
իսկ Նանորը՝
Ալասքա՛…

Ալասքա՞…
Ծօ մարդ ինչպէ՞ս
սա պատին դիմաց,
չորս գամերով ամրացած
սա Թուղթին վրայ սփռուած,
մինչեւ հոդ նայի,
չէ՞ որ վերը կը ծռի…
Նանորը Հալէպցի
հարս գացեր է
Ալասքա՛…
Եկուր ալ
հաւատա՛…
Տէր իմ Աստուած
այս մէկը
մտքիս ծայրէն
չէր անցած…

Հիմա պիտի ըսէք
սա աղջկան
բախտին մասին
բացէ ի բաց
հրապարակաւ գրելը
անյարմար է…
Լա՛ւ
անունը փոխենք…
Թող Նանոր չԸԼԼայ
Թամա՛ր ԸԼԼայ…
Թող Թամար չԸԼԼայ
Դալա՛ր ԸԼԼայ,
ի՞նչ տարբերութիւն կայ,
կարեւորը
Ալասքա՛ ալ
Հալէպցի կայ…
Կը պատմեն Թէ
Մարկոսը
քիթէն բերնէն եկած
օրին մէկը
որոշեր է
մերիններէն
հեռանա՛լ
տեղ մը գտնել
ուր մերիններէն
նմոյշ մը իսկ
գոյութիւն չունի…

Մարդը ուզեր է
ալ հանգիստ ապրիլ…
Ի՛ր գիտնալիքն է…
Որոշումը առած
ճամբայ ելած
քալած օրե՛ր
շաբաթնե՛ր
ամիսնե՛ր
անցած
լեռնե՛ր ձորե՛ր
հովե՛ր ծովե՛ր
մինչեւ
չոր ու ցամաք
անապատ հասած…

Ամայի անապատին մէջ
Մարկոսը յոգնած դադրած
քար մը գտած
վերջապէս որոշած
գլուխը քարին դնել
քիչ մը հանգստանալ…
Հանգստանալէ ետք
Մարկոսը
ուժը վերագտած
ոտքի կ'ելլէ
որ ճամբան շարունակէ,
բայց
ո՜վ զարմանք
ի՞նչ տեսնէ…
Հանգչած քարին վրայ
գրուած է
Աստ հանգչի
Թօփա՛լ Թորոս…

Մարկոսը
գլուխը քարին զարկած
ու բացագանչած,
Եթէ այստեղ է հասած
Թօփա՛լ Թորոս,
ո՞ւր կրնաս փախչիլ
Տէյի՛ Մարկոս…

Հո՛ն էինք
բոլորս
ժամանակին,
սակայն
հետզհետէ
ղարղացա՛նք
ելանք գացինք,
էշը մոռցանք
ձին ալ մոռցանք
ու հեռացանք…

Ձին էշը
նալը սալը
բախլաւային
փայտէ տուփը
ղար օճառը
պուլղուր մուլղուր
հո՛ն ձգեցինք
հեռացա՛նք,
ուրտեղերը
այսօր հասանք…

Ի՞նչ ձի,
ի՞նչ էշ,
ա՛յ գիւղացի,
գիս կ'այպանեն
ու դաստիարակել կը փորձեն,
գլխուս Աւետարան կ'ընԹերցեն՝
Թէ ամօԹ է
սա պուլղուրին
ալ ձաւա՛ր ըսէ,
բախլաւային ալ
Թերթանո՛ւշ,
ձիուն իշուն պատմուԹիւնն ալ
նալով սալով
ղար օճառին հետ
ծո՛վը Թափէ…

Մէյ մը նալին
մէյ մը սալին
ես կը զարնեմ
յամառօրէն…
Իմ հասցէիս
ի՛նչ ուզեն
Թող ըսե՛ն,
իմ վիզէս
ի՛նչ անուն ուզեն
Թող կախե՛ն,
վնաս չունի
հոգս ալ
այդ Թող ըլլայ,
քանզի
հիմա
այս վայրկեանիս
նոր մտատանջութիւն
ես ունիմ…

Սա գլուխս
հազիւ բարձին դնեմ,
Հալէպէն գացած
Ալասքա հասած
Նանորին
կամ Թամարին,
կամ Դալարին մասին
ես կը մտածեմ
եւ քունս աչքէս
կը փախցնեմ…
Աջ կը դառնամ
ձախ կը դառնամ
քա սա աղջիկը,
Ալասքա
ինչպէ՞ս դիմանայ…
Պէտք է ըսեմ
սա աղջկան
երեսը նոյնիսկ
տեսած չեմ.
բայց չէ՞ որ
Հալէպցի է,
անունն ալ
Նանոր է
կամ Թամար
կամ ալ Դալար…
Եթէ քիչ մը պրպտեմ,
անշուշտ
կամ խնամի
ես կը դառնամ
կամ ազգական…

Չորս գամերով
պատին ամրացած
աշխարհ մը սփռուած
հայեացքիս դիմաց…
Չորս գամերով
ամրացած սփռուած
Թուղթին վրայ՝
կապոյտ ծովեր
գոյն գոյն երկիրներ
սեւ մելանով
նոր սահմաններ…

Վիզս ծուռ
պատին դիմաց
անշարժ կանգնած,
հայեացքս
անվերջ
կը դեգերի՛
կը պտըտի՛
չորս ծագերը
ճոԹը ճուԹը
սա աշխարհին…
ժամանակին
բոլորս ալ
հո՛ն էինք…

անահիտ սարգիսեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ Կեդրոնի Ա. Ահարոնեան սրահին մէջ, Դեկտ. 1ին, տօնուած է Հ.Յ.Դաշնակցութեան 117րդ տարեդարձը: Օրուան հանդիսավարը Մարիա Քէօսէեան բեմ հրաւիրած է Գրիգոր Դերձակեան որ խօսած է յանուն «Միհրան Փափազեան», «Սարգիս Զէյթլեան» կոմիտէներու եւ «Արմէն Գարօ» ուսանողական միութեան եւ յայտնած թէ ներկայ ժամանակներու դիմագրաւուած մարտահրաւէրները նոյնքան դժուար են որքան կուսակցութեան առաջին օրերուն: Աշխատանքը կը կարօտի հաւաքական ճիգի բոլոր ճակատներու վրայ: Երիտասարդական Միութեան Կեդրոնական վարչութեան ատենապետուհին՝ Նանոր Նիկոլեան փոխանցած է երիտասարդութեան խօսքը: Օրուան բանախօսը եղած է Մհեր Գարագաշեան որ անդրադարձած է Հ.Յ. Դաշնակցութեան կտրած ճամբուն իր հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր: Գործադրուած է գեղարուեստական բաժին մը: Դաշնակցութեան 117րդ տարեդարձը, նախապէս ալ, Նոյ. 18ին տօնուած էր Սէնթ Գաթրինզի Հայ կեդրոնին մէջ: Տեղւոյն ԳԵՄ-ի «Յառաջ» մասնաճիւղի անունով խօսած է Սարգիս Թաշճեան, ապա «Անդրանիկ» կոմիտէութեան խօսքը արտասանած է Սեդրակ Խաչերեան: Խօսք առնողը եղած է Հ.Յ.Դ. ԳԵՄ-ի «Յառաջ» մասնաճիւղի անդամ Սեւակ Պէլեանը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԹԵՄԻ ՊԱՏԿԱՌԵԼԻ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ Նորահաստատ Թեմի պատգամաւորները, 2007 տարուան ընթացքին հաւաքուեցան երեք անգամ: Երկու անգամ Փարիզի մէջ, Փետրուար 17ին եւ Յունիս 22ին, պատգամաւորական ժողովոյ դիւանի եւ Թեմական խորհուրդի անդամներու, ինչպէս նաեւ առաջնորդի ընտրութիւններուն համար, իսկ երրորդ անգամ Մարսէյլի մէջ, Շաբաթ Դեկտեմբեր 15ին:

Մարսէյլի մէջ գումարուածը կը համարուի Թեմական պատգամաւորական ժողովներուն Առաջինը, որովհետեւ այս ժողովի ընթացքին է որ վաւերացուեցան Փետրուար 17ի եւ Յունիս 22ի ժողովներու ատենագրութիւնները, 2007ի պիւտճէն, ինչպէս նաեւ անդամոց անդամատուրքի տարեկան սակի հաստատումը՝ քուէարկութեամբ: Յիշեցնելու է թէ Թեմի անդամները առայժմ կը կազմեն 18 կրօնական ընկերակցութիւնները: Հաստատուած անդամատուրքի տարեվճարը 1000 եւրօ, իւրաքանչիւր կրօնական ընկերակցութեան կամ ծուխի համար:

Ժողովը կը վայելէր հովանաւորութիւնը Թեմակալ առաջնորդին եւ նիստը կը ղեկավարէր Պատգամաւորական ժողովոյ դիւանի ատենապետ՝ պրն. Կարպիս Ջրբաշեան:

Ժողովի բացումէն անմիջապէս ետք, գրաւոր հակիրճ զեկուցումով մը ելոյթ ունեցաւ Նորվան արքեպիսկոպոս, որ ողջունելէ ետք ներկայութիւնը պատգամաւորներուն յայտնեց իր ուրախութիւնը ըսելով թէ.– «Առաջին անգամն է որ միասին պիտի վերանայինք, քննենք եւ խորհրդակցինք Ֆրանսայի Հայ առաքելական եկեղեցիներու իրավիճակի մասին»: Ան շեշտը դրաւ հոգեւոր, եկեղեցական, մշակութային, լեզուական հարցերուն վրայ, առաջարկելով սահմանել ընդհանուր վարքագիծ մը, նպատակի ուղղութիւն մը, տեսականէն անցնելով գործնականին:

Բարոյական տեղեկագիր մը, Թեմական խորհուրդի գործունէութիւններու մասին, 2007 Փետրուար 17էն մինչեւ 2007 Դեկտեմբեր 15ը, ներկայացուց խորհուրդի ատենապետ՝ պրն. Գրիգոր Փափազեան:

Տեղի ունեցաւ 5 հոգինոց հաշուեքննիչ յանձնախումբի ընտրութիւն, որոշուեցաւ 2008 Մայիս 17ին գումարել յաջորդ Թեմական պատգամաւորական ժողովը, Վալանսի մէջ:

Թեմական կառոյցը, ճիշդ է որ չի՛ խանգարեր ծուխերու ապրելակերպին նախկին ձեւը, բայց անոր զուգահեռ կը բերէ ապրելակերպի նոր եղանակ մը, որուն պէտք է վարժուին թէ՛ ծուխերու պատասխանատու վարչականները եւ թէ՛ հաւատացեալ հաւաքականութիւնը:

2008 տարուան Թեմի պիւտճէին նախահաշիւը որ քուէարկուեցաւ եւ կը ներկայացնէ 143.000 եւրոյի տարեկան ընդհանուր գումար մը, զայն գոյացնելու համար, Թեմական պատասխանատուները կը գտնուին նոր ստիպողութիւններու առջեւ, որուն եթէ հայ հաւաքականութիւնը չգիտակցի եւ չաջակցի անոր հետեւողութեամբ, Թեմական գործունէութեան ամէն ծրագիր ճառասացութեան սահմաններու մէջ դատապարտուած կը մնայ:

Թեմի ղեկավարները յոյս ունին որ յանուն Ֆրանսայի Հայ առաքելական եկեղեցիներու պայծառութեան եւ գաղութի վերաշխուժացման, մանաւանդ մշակութային եւ հոգեւոր մարզերէ ներս, մեր ժողովուրդը Թեմական կառոյցի յաջողութեան զարկ պիտի տայ օժանդակելով անոր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Փարիզ, Դեկտեմբեր 19, 2007

ԱՍԿԷ ԱՆԿԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ

Ֆրանսայի դպրոցականները երթալով կը նահանջեն ընթերցումի մարզին մէջ, ինչպէս կը հաստատէ միջազգային նոր քննութիւն մը եւ 2001ի հետ բաղդատութիւնը շատ ցաւալի պատկեր մը կը պարզէ: Այս նոր քննութեան մէջ, Ֆրանսա 27րդ դիրքը կը գրաւէ 40 Պետութիւններու վրայ (գլխաւորաբար եւրոպական երկիրներ): Գլուխը կը հասնին Ռուսաստան, Հոնկ-Քոնկ եւ Սինկափուր: Լաւ դիրքերը կը գրաւեն նաեւ Լիւքսանպուրկ, Իտալիա, Հունգարիա, Շուէտ, Գերմանիա, Պուլկարիա: Ֆրանսայէն յետոյ կուգան Քուէյթ, Մարոք: Քննութիւնը ցոյց կուտայ նաեւ որ կարդալու հաճոյքը օրէ օր կը նուազի, աղջիկներու ընթերցումի հաճոյքը աւելի բարձր է քան տղոց: Ոչ հանրային դպրոցներու մակարդակն ալ աւելի բարձր է: Ջանք կը թափուի ցոյց տալու համար որ ընթերցման ֆրանսական մեթոտին հետեւանքը չէ պարզուած ցաւալի պատկերը: Դեռ այլ մարզերու մէջ ալ պատկերը աւելի փայլուն չէ: Ֆրանսայի աշակերտը խեղճուկրակ բառամթերք մը ունի: Լուսաւորութեան նախարարը՝ Կզավիէ Տարքոս ցաւ յայտնած է որ նոյնիսկ Պուլկարիա Ֆրանսայէն առաջ դասաւորուած է:

⁂

«ՄԻՍ ՊԵԼԺԻՈ» ՆԵՐԼԱՆՏԵՐԷՆ ՉԻ ԳԻՏԵՐ...

Պելժիոյ քաղաքական տագնապին այս օրերուն, բանավէճի նոր առիթ մը ստեղծած է «Միս Պելժիա»յի ընտրութիւնը: Լիէժցի Ուալոն, Ալիզէ Փուլիսէք, ընտրուած օրը բողոքի պատճառ եղած է Ֆլամաններու մօտ, երբ պարզուած է որ ներլանտերէն չի գիտեր, հակառակ անոր որ ֆրանսերէն, չեխերէն եւ անգլերէն գիտէ: Չէ կրցած պատասխանել ներլանտերէն եղած հարցումի մը: Խոստացած է սորվիլ:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 25. ՍՄԲԱՏ ՍՊԱՐԱՊԵՏ

Սմբատ զաւակն է Կոստանդին արքայահօր եւ եղբայրը Հեթում Թագաւորին, ծնած 1208ին: Եղած է ուշիմ եւ ընդունակ միտք. զօրուած իբր հմուտ, արիադոյն սպարապետ Հայոց Մեծաց եւ իբր բազմահանճար եւ նրբաբան իմաստասէր:

1226ին երբ Հեթում Ա. գահ կը բարձրանայ՝ Սմբատ կը կարգուի Սպարապետ Հայ բանակին: Հեթում զինք կ'ուղարկէ Թաթարներու Գիւգ խանին արքունիքը ուր կը մնայ 1248–1250 թ.: Սմբատ երկարօրէն նկարագրած է այս երկու տարիները:

Եգիպտոսի մամլուքները, Հեթումի յաջորդ՝ Լեւոն Բ.ի օրով, 1276ին, կրկին կը յարձակին Կիլիկիոյ վրայ: Սմբատ անոնց դէմ կ'ելլէ եւ կը հետապնդէ, սակայն իր նժոյգի կատաղութեան մէկ պահուն կը զարնուի ծառի մը եւ ստացած վէրքերուն պատճառով մի քանի օրէն կը մեռնի:

Սմբատ Սպարապետ, բացի ճարտար եւ կորովի զօրավար, խոհեմ, դիւանագէտ, բարեկարգութիւններու ներմուծող ըլլալէ, թողած է զանազան գրութիւններ, կատարած է փրանկերէ կիրարկուած օրինագիրքին – «Ասողք Անտիոքոյ» – թարգմանութիւնը: Ունի իրաւաբանական երկրորդ աշխատանք մը ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔԸ իրմէ խմբագրուած օրէնքներու հաւաքածոյ մը որ գործածուի Կիլիկիոյ դատարաններուն մէջ: Օգտագործած է Հայ եկեղեցւոյ կանոնագիրքը, եկեղեցական ժողովներու որոշումները եւ հաւանօրէն նաեւ Մխիթար Գոշի ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔԸ:

ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ: Սմբատ Սպարապետի պատմական գործն է: Ժամանակագրութիւնն է 952–1276 տարիներու պատահած դէպքերուն, քաղաքական, եղելութիւններուն:

952–1136ի դէպքերը կը քաղէ Մատթէոս Ուռհայեցիէն: 1092 տարիէն սկսած աւելի կարեւորութիւն կուտայ Կիլիկեան իշխանութեան վերաբերեալ անցուդարձերուն:

Տարեգիրքը շարունակողները հասցուցած են մինչեւ 1331 թուական:

Սմբատ աշխարհիկ գրողներու գլխաւորներէն է որ սուրին հաւասար գործածած է գրիչը օգտակար ըլլալու համար իր հայրենիքին:

ՏԱՐԵԳԻՐՔԻՆ մէջ իր տուած տեղեկութիւններուն եւ թուականներու ճշգրտութեան եւ նաեւ դէպքերուն ալ իր մասնակցութեամբ, շատ թանկագին ծառայութիւն մատուցած է մեր պատմագրութեան: Ան նոյնիսկ կը մեկնաբանէ քաղաքական եւ զինուորական անյաջողութիւններու պատճառները, բիւզանդացիներու հանդէպ հակակրանք ունի քանի շարունակաբար կը դաւադրէին Կիլիկիոյ իշխանութեան դէմ եւ փոխանակ բանակը յանձնելու հայ զօրավարներու, կը կարգէին օտարներ անհմուտ պատերազմի արուեստին եւ անտեղեակ երկրի աշխարհագրական կառոյցին:

«Անոր գործածած հայերէնը – կը գրէ Քիպարեան – ժամանակի խօսուած լեզուն է. անուշ, կենդանի զեղուն եւ համեղ հայերէն մը եւ կարեւոր այդ դարերու մեր լեզուին ուսումնասիրութեան համար»:

Պատրաստեց՝ ՅԻՊԷ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՍՈՆԱԹ

Եւ այսպէս՝ օրեր շարունակ...

Մի նկարին յաջորդում է միւսը: Բայց հիմա, այս վերջին մի քանի օրը կտաւների վրայ յայտնւում է խաղաղ, անհողմ ծովեր:

Այվազովսկին կանգնած է նկարակալի առջեւ, որի վրայ մաքուր կտաւ է քաշուած եւ լուռ դիտում է, թէ ինչպէս Թալիոնին անցնում է նկարից նկար: Հասնելով վերջինին՝ կինը շուռ է գալիս դէպի Այվազովսկին եւ չթաքցրած դժգոհութեամբ ասում.

– Ինձ թւում է, մաէսթրօ, դուք արդէն յոգնել էք եւ հիմա անդորր վիճակում էք: Կարո՞ղ է ձեր սիրտն էլ, ձեր վրձնի նման, այլեւս ունակ չէ փոթորիկների...

– Մարի՛, – Այվազովսկու ձայնի մէջ վիրաւորանք կայ, – նստեցէք, Մարի, եւ մի փոքր համբերութիւն եւ ներողամտութիւն ցուցաբերեցէք:

Այվազովսկին գրեթէ ուժով կնոջը նստեցնում է բազկաթոռին, իսկ ինքը գնում դէպի նկարակալը: Այստեղ նկարիչը բռնաւոր տիրապետում է իրեն: Նա ընտրում է իրեն անհրաժեշտ գոյները, զննում վրձինները եւ անցնում գործի: Շարժումները ճշգրիտ են, վրձինը նկարում է անկանգ, անդադրում:

Կտաւի վրայ արդէն մոլեգնում է կապոյտ ծովը, գորշ ալիքները կատաղած փշրւում են ափին: Այվազովսկին մի պահ կանգ է առնում, ձեռքի վրձինը կախւում է օդում, բայց ահա մի քանի անորսալի շարժում եւ փոթորկայոյզ ալիքների միջեւ յայտնւում է մի նաւ՝ լըրիւ «հանդերձանքով»: Զախում ալիքը վազում է դէպի ժայռոտ ափը, դէպի կործանում տանելով նաւը: Այվազովսկին դառնում է Թալիոնիին եւ ասում.

– Իսկ հիմա, սինիորա, կարող էք նայել...

Թալիոնին վազում գալիս է: Նրա լայն բացուած աչքերում իրար են խառնուել զարմանք, հիացում եւ գրեթէ միստիկական վախ...

Այվազովսկին՝ երջանկացած եւ չփոթուած, մօտենում բարձացնում է Թալիոնիին: Կինը՝ նրա թեւին յենուած, արբած նայում է նկարին:

– Ես լսում եմ փոթորիկի ոռնոցը, ինձ են դիպչում նաեւ ջրի աղի շիթերը: Սա ամենասքանչելի նկարն է, որ դուք ստեղծեցիք ինձ մօտ.

– Այդ դէպքում վերցրէք այն ձեզ, Մարի: Վերցրէք իմ բոլոր նկարները, իմ հոգին, իմ սիրտը... Եւ փոխարէնը համաձայնուէք դառնալ իմ կինը:

– Ս՛ս, լռեցէք, – Թալիոնին յուզուած ափով փակում է նրա բերանը:

Իսկ մի քանի օր անց պարուհին անյայտացաւ, չքուեց նրա կեանքից: Որպէս յիշատակ այդ օրերից՝ Այվազովսկու մօտ մնաց միայն այս նամակը՝ անկիւնում «Մ.Թ.» ոսկետառ մակագրութեամբ:

«Մի՛ դատապարտէք ինձ: Սա փախուստ է ոչ թէ Ձեզնից, այլ ինքս ինձնից: Ես ապրեցի վերմարդկային մի երջանկութիւն, որի հոգեվարքը ի վիճակի չեմ լինի տանել... Իսկ դա անխուսափելի է. ես այնքա՜ն մեծ եմ Ձեզնից: Դուք քսանհինգ տարեկան էք, իսկ ես՝ երեսունեօթ... Չի անցնի շատ ժամանակ... եւ Դուք կը սկսէք ձանձրանալ:

Շնորհակալ լինենք ճակատագրից այնքանի համար, որ բաժին հանեց մեզ:

Մի՛ փնտռէք, մի՛ հետեւէք ինձ...

Ձեր ողջախոհութեանը չեմ հաւատում, բայց Ձեր ազնիւ հոգուն հաւատում եմ»:

ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՆ ՓԱՌՔ

Ռուս ծովանկարչի համբաւը սկսեց թափանցել նաեւ եւրոպական երկրների մայրաքաղաքները: 1843 թուականին ֆրանսիական կառավարութիւնը ցանկութիւն յայտնեց, որպէսզի Այվազովսկին իր նկարներն ուղարկի Լուվրի ցուցահանդէսին:

Նկարիչը ներկայացրեց երեք աշխատանք. «Ծովը խաղաղ եղանակին», «Գիշեր նէապոլիտանական ծովածոցի ափին» եւ «Փոթորիկ Արխազիայի ափերին»: Այդ ժամանակ նա Նէապոլի ծովն ու նրա շրջակայքը պատկերող շատ նկարներ ունէր ստեղծած: Եւ թէեւ նկարից նկար կատարելագործւում էր որպէս նկարիչ եւ նոյն յամառութեամբ շարունակում պատկերել նէապոլիտանական ծոցի գեղատեսիլ ափերը, բայց Լուվրի ցուցահանդէսին նախապատրաստուելիս նա իր ամբողջ եռանդը ներդրեց «Փոթորիկ Արխազիայի ափերին» կտաւի վրայ:

(Շար. 133)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Ճրագալոյց Ծննդի
Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Պատարագ՝ ժամը 11ին:
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
r e c h e r c h e
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine. Adresser candidature écrite à la : **M A J C**

12-14, rue Saint-Bazile — 13001 Marseille

Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

A C H A T - V E N T E D E S T Y L O S A N C I E N S
AVEC ETUIS OU BOITES

Demander M. HATCHIKIAN :
Tél. : 06. 22. 32. 53. 48
e-mail : riodjan@yahoo.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

A S N I E R E S

Pour fêter en famille dans une ambiance chaleureuse arménienne la Section d'Agnouni d'Asnières organise un **D I N E R D A N S A N T** à l'occasion du Noël Arménien **le Samedi 5 JANVIER à partir de 20h30** animé par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**

Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Date à retenir

A R N O U V I L L E

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **T A L I N E** revient en France pour un concert de Noël.

T A L I N E seule artiste consacrée aux enfants et reconnue **«star»** aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à **Paris**.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :

- **Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61**

ou

- **Hripsimée au 01 39 87 08 73.**

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
ՍԽԱԳ ՏՕՆԵՐ – ՍՐԲՈՑ ՎԿԱՅԻՑ

Աստուածայայտնութիւնն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 24
Տօն Սրբոցն Դաւթի մարգարէին եւ Յակովբայ Տեառնեղբայր առաքելոյն
Գիշերային եւ առաւօտեան հանդիսաւոր ժամերգութեամբ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Տօն Սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկայի եւ առաջին մարտիրոսին
Գիշերային եւ առաւօտեան հանդիսաւոր ժամերգութեամբ
Սկիզբ՝ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:

□

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Աւագ Տօներ – Սրբոց վկայիցն
Աստուածայայտնութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 27
Տօն Սրբոց Առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի
Գիշերային եւ Առաւօտեան հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 29
Տօն Սրբոց Որդւոցն Որոտման Յակովբայ առաքելոյն Եւ Յովհաննու աւետարանչին
Գիշերային եւ Առաւօտեան հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

2 NUITS OFFERTES A L'HOTEL EUROPE****

A CHAQUE ACHAT D'UN BILLET D'AVION
PARIS - EREVAN - PARIS

(sous conditions particulières, offre valable du 1er novembre au 23 mars 2008, sous réserve de disponibilités)

RENSEIGNEMENTS & INSCRIPTIONS

Saberatours	Sevan Voyages	Wasteels
11 rue des Pyramides	48 Cours de la Liberté	67 La Canebière
75001 Paris	69003 Lyon	13001 Marseille
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	Tél. : 04 95 09 30 60

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura **du samedi 23 février au samedi 1er mars**

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

Մ. Ը. Մ. – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06· 80· 88· 12· 24 / 01· 44· 05· 17· 77

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:
Այս առթիւ, ժամը 16·30ին,
ՎԱՀՐԻԿ ՎՐԴ. ԱԽԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը եւ
Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի Կեդրոնի «Ա. Զըրաչեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱ-ն բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 25
Տօնն է Սրբոյն Ստեփանոսի Նախասարկաւագին եւ առաջին մարտիրոսին:

Այս առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ՝
ԽՍԱՀԱԿ ՍԽԱԳ ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 25
MARDI
25 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·858 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21·858

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ արագ երթուղարձ մը ըրաւ դէպի Աֆղանիստան, ուր այցելեց 1500 ֆրանսացի զինուորներուն, Ծնունդին կը մեկնէր Լուքսոր (Եգիպտոս): Աֆղանիստան իրեն կ՚ընկերանար փիլիսոփայ Անտրէ Կլիւքսման, որ իր տեսակէտը պարզած է Ֆիկառոյի մէջ (Դեկտ· 24): Կը մտածէ որ պէտք չէ պարտուիլ Աֆղանիստանի մէջ եւ ուրախ է որ շնորհիւ Սարքոզիի Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութիւնը հիմնական փոփոխութիւն կրած է:

ԺՈՒԼԻԷՆ ԿՐԱՔ, վերջին մեծ գրագէտներէն, մեռաւ Դեկտեմբեր 22ին, 97 տարեկանին: Սկիզբը աշխարհագրութեան ուսուցիչ, յետագային գրականութեան նուիրուած է, մօտ գերիրապաշտներուն, ինքնատիպ անձ մը եղած է: 1951ին մերժած է Կոնքուռ մրցանակը, հակառակ անոր որ արժանացած էր առաջին իսկ քուէարկութեամբ: Պարգեւատրուած հատորն էր՝ «Le Rivage des Syrtes»:

«ՋՈԷՆ ՏԱՊԱՆ»ի ամբաստանեալները Ուրբաթ եւ Շաբաթ (Դեկտ· 21 եւ 22) հակասական յայտարարութիւններ ըրին եւ վկաներն ալ հակազդեցին պաշտպանութեան տեսակէտներուն: Խումբին ղեկավարը՝ Էրիք Պրըթօ կը պնդէ որ 103 երախաները չէին առեւանգուած այլ յանձնուած էին չատցի միջնորդի մը կողմէ որ սխալ տեղեկութիւններ տուած էր եւ որպէս որբ ներկայացուցած խընդրարկուները: Ուշադրութիւն գրաւած է այն երեւոյթը որ ոչ մէկը ներողութիւն խնդրած է: Կը կարծուէր որ վճիռին արձակումէն ետք, դատապարտեալները Ֆրանսա կը փոխադրուին:

ԷՌ·ՖՐԱՆՍԻ ցամաքի անձնակազմին գործադուլը, որ սկսած էր Դեկտեմբեր 20ին, վերջ գտաւ Դեկտ· 24ին, խանգարելէ ետք երթեւեկը որու միայն 60էն 70%ը ապահովուած էր տօնական այս շրջանին: Իրականին մէջ, շարժումը վերջնապէս չէ դադրած, այլ առկախուած է:

ԳՈԼՈՄՊԻԱՅԻ ՖԱՐՔ-ի ձեռքը գտնըւող պատանդներէն երեքին ազատ արձակումը դեռ չէր կատարուած Դեկտ· 24ին եւ կը թուէր որ ազատագրման լուրը հապճեպ կերպով ողեւորած էր ընտանիքները եւ շրջապատը, յոյսեր ալ ներշնչելով Պէթանքուրի համար: Եթէ նոյնիսկ ազատ արձակուէին, այդ ազատագրումը յետաձգուած է:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ նախկին վարչապետը՝ Թոնի Պլէր դաւանափոխ եղած է եւ կաթողիկէ դարձած, ընտրելով կնոջը կրօնքը: Խուսափած էր այս քայլը գործելէ երբ նախարարապետ էր, երկրի մը մէջ ուր մեծամասնութիւնը կը պատկանի անկլիքան եկեղեցւոյ:

ՓՈՒԷՆԹ Ա ՓԻԹՐԻ (Կուատըլուփ) մէջ Դեկտեմբեր 21ին պատանիներ պայթուցիկներ նետած են Չինացիներու վաճառատան մը վրայ: Եօթը մեռեալ կար եւ մէկ ծանր վիրաւոր: Ոստիկանութիւնը 15էն 18 տարեկան երեք կասկածելիներ ձերբակալած է, որոնք դիպահ կը մընային Դեկտ· 24ին ալ:

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ սակերը յաւելում պիտի կրեն 2008ին, 2էն 5% համեմատութեամբ:

ԻՍԼԱՄ ԿԱՐԻՄՈՎ դիւրութեամբ վերընտրուեցաւ Ուզբեկիստանի գլուխը, Դեկտ· 23ին: Օ·ԷՍ·ՍԷ·Ը·-ն մերժած էր դէտ ղրկել իսկ, ընտրութիւնը խեղկատակութիւն մը նկատելով: 70 տարեկան, Կարիմով «խորհրդային» բռնատէր մը կը նկատուի: Երկրին գլուխն է 1991-էն ի վեր եւ ամբողջ իշխանութիւնը իր ձեռքն է: 1998ին, Կարիմով ինքզինքը հրովարտակով Թիմուրլէնկի շառաւիղէն սերող մը հռչակել տուած է:

ԱՅԱԶԻՈՅԻ մէջ կրկնակ ոճրափորձեր գործուած են շաբաթավերջին, բայց վնասները միայն նիւթական են: Թիրախները տուրքերու շէնքն էր եւ ոստիկանական պահականոց մը: Ոճրափորձ մըն ալ գործուած էր Դեկտեմբեր 24ին Գոլոնայի ծննդավայրը, քանի յստակ է որ այս արարքները կապ ունին իր դատապարտումին հետ:

ԹԱՅԼԱՆՏԻ նախկին վարչապետը Շինավաթրա որ կորսնցուցած էր իշխանութիւնը եւ արտասահման աքսորուած զինուորական պետական հարուածի մը հետեւանքով 2006ին, Դեկտեմբեր 23ին վրէժը լուծած է շնորհիւ իր կողմնակիցներուն, որոնք վերջ տուած են բանակին իշխանութեան: Շինավաթրայի կողմնակիցները 480ի վրայ 228 աթոռ ապահոված են Երեսփոխանական ժողովին մէջ:

ՎՐԱՍՏԱՆ – ԹՈՒՐՔԻԱ սահմանին վըրայ, ըստ թրքական աղբիւրներու, վեց Հայաստանցի ձերբակալուած են: Անոնք ամբաստանուած են կեղծ անցագիր կրելու եւ առանց արտօնութեան Թուրքիա մուտք գործելու փորձով:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ձիւնամրրիկը աւեր գործած է Դեկտեմբեր 24ին, եւ կը հաղորդուէր որ 1 մեռեալ կար: Շրջաններ կան ուր ելեկտրական հոսանք ալ չկայ ու մեծ է նաեւ թիւը կառքի արկածներուն:

ԹՐՔԱԿԱՆ զօրամասեր շաբաթավերջին օդային նոր յարձակումներ գործած են Հիւսիսային Իրաքի սահմանամերձ գօտիին մէջ ուր կը պնդեն թէ բանակած են ՓՔՔ-ի զինեալներ: Քրտական աղբիւրներու համաձայն, յարձակումը յաջորդած է ամերիկեան օդանաւերու հետախուզական թռիչքներուն: Քիւրտ զինեալներու հաւաստումով, իրենց դիրքերէն որեւէ զոհ չէ արձանագրուած:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նախագահը Լեք Քաչինսքի մինչեւ 2008 Հոկտ· 31 երկարաձգեց լեհ զօրքերու ներկայութիւնը Իրաք: Լեհ բանակը հոն է 2003ի սկիզբէն իսկ, երբ Ամերիկա յարձակում գործեց:

ԻՍՐԱՅԷԼ հաստատած է Այսըյորդանան շինարարութեան իր աշխատանքները շարունակելու որոշումը, ճիշդ այն ատեն երբ պէտք է սկսին Իսրայէլի եւ Պաղեստինցիներու խօսակցութիւնները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴԱՌԱՋԱԾ Վ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ԲՈՂՈՔԻՆ

ԱԺՄ նախագահ Վազգէն Մանուկեանի դիմումին վրայ դատախազութիւնը Դեկտեմբեր 20ին քրէական հետաքննութեան ձեռնարկած է «Հայկական Ժամանակ» թերթին դէմ: Պատճառը նոյն թերթին Դեկտ· 15ի թիւով հրատարակուած «Վազգէն Մանուկեանի "Մայն Քամփֆ"-"Իմ պայքարը"» յօդուածն է ուր անհիմն ծանրակշիռ վերագրումներ կան Վ· Մանուկեանի անձին նկատմամբ:

Քրէական հետաքննութեան թղթածրարը ղրկուած է ոստիկանութեան կեդրոն, որպէսզի բացուի հարկաւոր քննութիւնը:

*
**

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԽՈՅԶ

«Հայ Երիտասարդական Դաշինք» կազմակերպութիւնը Դեկտ· 13-14ին Երեւանի մէջ հազար մասնակցով հարցախոյզ մը կազմակերպած է: Պատասխանող 873 հոգի (շուրջ 887 տոկոս) ըսած է թէ կը մասնակցի Փետրուար 19ի նախագահական ընտրութեան: Իսկ ինչ կը վերաբերի նախընտրութիւններուն, 27%ը պատասխանած է թէ քուէն կու տայ Ս· Սարգսեանին, 15%ը Հ·Յ·Դ· թեկնածու Վ· Յովհաննիսեանին, 14,5%ը Լ· Տէր Պետրոսեանին: Արթուր Պաղտասարեան ու Վազգէն Մանուկեան կը հետեւին այս երրեակին, առաջինը 9,5%, երկրորդը 7%ով:

*
**

Լ· ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ԶՕՐԱԿԻՑ ՈՒԺԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Դեկտեմբեր 22ին Երեւանի մէջ գումարուած է Լ· Տէր Պետրոսեանի զօրակից ուժերուն համաժողովը որուն ընթացքին ելոյթ ունեցած է ինք, ամփոփելով նախաձեռնած շարժումին առաջին փուլը· ան աւարտած է ներկայի վարչակազմին պարտութեամբ, ըստ Լ· Տէր Պետրոսեանի:

ՀՀՇ-ի թեկնածուն անգամ մը եւս ապօրինութեամբ, դաւերով, կաշառք բաշխելով ամբաստանած է այդ վարչակազմը, չեշտելով թէ առով հանդերձ իրենք յաջողած են արդիւնաւոր քարոզչութիւն տանիլ, թռուցիկներով, տեսագրութիւններով, եւլն·:

Լ· Տէր Պետրոսեան իր գլխաւորած շարժումին առաջին յաջողութիւնը նըկատած է իրեն աջակցող ուժերու ընդարձակ դաշտը· թուելով զայն բաղկացնող կազմակերպութիւնները, յիշած է Հայաստանի ժողովրդական կուսակցութիւնը, Հանրապետութիւնը, ՀՀՇ-ն, ապա ՍԴՀԿ-ը, Մարքսիստական, Պահպանողական կուսակցութիւնները, Ազատութիւն կուսակցութիւնը եւ ուրիշներ: Կրկնած է թէ այդ բոլորին նպատակն է աւազակապետական լուծը թօթափել եւ Սահմանադրական կարգ հաստատել:

Խօսելով նաեւ յառաջիկայի գործունէութեան մասին, Լ· Տէր Պետրոսեան ըսած է թէ պիտի ձեւաւորուի նախընտրական կեդրոնը, անոր նախագահ նշանակուի· պիտի կազմուի նաեւ գործադիր մարմին որ կը գրաղի տարածքային

ԹՈՒՐՔ ԺԽՏՈՂԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՏԵԱՆԻՆ ԿԸ ԴԻՄԷ

Թուրքիոյ Բանուորական կուսակցութեան պարագլուխ Է· Փէրինչէք որոշած է դիմել Մարդկային իրաւունքներու Եւրոպայի ատեանին: Որոշումը հետեւանք է Զուիցերիոյ դաշնակցային ատեանին կողմէ իր ժխտումին դէմ արուած վճիռին վաւերացումին: Ան 90 օրուան բանտարկութեան դատապարտուած, ապա պատիժը փոխարինուած էր դրամական տուգանքով, ամէն օրուան համար 100 զուիցերական ֆրանքի հաշիւով:

Իր կուսակցութեան Պոլսոյ մասնաճիւղին կողմէ կազմակերպուած մամուլի ասուլիսին Տ· Փէրինչէք յայտնելով նոր դիմումի որոշումը, աւելցուցած է թէ եւրոպական ատեանին պիտի ներկայացնէ 90 քկ· հայկական փաստաթուղթ որպէս ապացոյց թէ Հայկական Ցեղասպանութիւնը միջազգային սուտ մըն է:

Իրեն դէմ արձակուած վճիռին վաւերացումին մասին Թուրք ժխտողը ըսած է թէ ան վերջին օրինակն է Եւրոպայի անայլեւայլ ցեղապաշտութեան եւ հակաթուրք կատաղի թշնամութեան որ թիրախ է գրգռութիւններու:

ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Դեկտեմբեր 25ին (Չորեքշաբթի, Դեկտեմբեր 26ի թիւ): Մեր յաջորդ թիւը Հինգշաբթի, Դեկտեմբեր 27:

մարմիններու, վստահուած անձերու եւ դէտերու խումբերու կազմութեամբ, քաղաքացիներու մօտ տարուող աշխատանքով: Այս փուլը պիտի աւարտի մինչեւ տարեվերջ:

Լ· Տէր Պետրոսեան առնուազն մէյմէկ հանրահաւաք կը ծրագրէ Երեւանի համայնքներուն եւ երկրին բոլոր մարզերուն մէջ: Ընտրարշաւը կը նախատեսուի աւարտել Ազատութեան հրապարակին վրայ կազմակերպուելիք երկու հանրահաւաքով:

Դեկտեմբեր 22ի համաժողովին սկիզբէն միջոց մը ետք սրահը առանց ելեկտրական հոսանքի մնացած է...

*
**

ԼՂՀ

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՋՐԱՏԱՐԸ

Դեկտեմբեր 21ին սկսած է գործել Խուտարաշէն – Մարտակերտ ջրատարը· անոր շնորհիւ ըմպելի ջուր կ՚ունենան Մարտակերտը եւ մերձակայ Մեծ Շէն, Մաղաւուզ, Մինկրելաք, Վարանկաթաղ գիւղերը, նաեւ զինուորական կարգ մը կէտեր:

Ջրատարի բացումին ներկայ գտնուած են նախագահ Բ· Սահակեան, վարչապետ Ա· Յարութիւնեան, «Հայաստան» հիմնադրամի գործադիր տնօրէն Վահէ Աղաբեկեանց, նախարարներ, հիւրեր:

Ջրատարը 31 քմ· երկարութիւն ունի, կառուցուած է հիմնադրամի միջոցներով: Արժած է 940 միլիոն դրամ (շուրջ երեք միլիոն տոլար): Աշխատանքը սկըսած էր 2006 Յունիսին:

Ո՞Վ Կ'ԸԼԼԱՅ ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գ. ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Հայաստանեան թերթերը սկսած են նախագահութեան թեկնածու իննեակին մասին յաւելեալ տեղեկութիւններ հրատարակել: «Ազգ»ը առաջիններէն էր որ համացանցի իր կայքէջին վրայ յատուկ բաժին մը տրամադրեց անոնց լուսանկարներուն եւ կենսագրականներուն:

Ըստ այդ աղբիւրին, ինը հոգինոց այս խումբին կէսէն աւելին, հինգը, ծնած է Երեւանի մէջ: Անկէ դուրս՝ մէկը Գիւմրի, մէկը Արտաշատ, մէկը Ստեփանակերտ. Լեւոն Տէր Պետրոսեան միակն է որ Հայաստան չէ ծնած, Ստեփանակերտը հոս համարելով Հայաստան: Հետաքրքրական է որ երեք գլխաւոր թեկնածուներէն — Լ. Տէր Պետրոսեան, Վազգէն Մանուկեան, Սերժ Սարգսեան — ոչ մէկը Երեւան ծնած է: Առաջինին ծննդավայրը Հալէպն է, երկրորդինը՝ Գիւմրին, երրորդինը՝ Ստեփանակերտը:

Խումբին աւագին ու կրտսերին տարիքներուն միջեւ 23 տարուան միջոց մը կայ. առաջին դիրքին վրայ է Լ. Տէր Պետրոսեան (ծնած 1945ին), երկրորդին՝ Արթիւր Պաղտասարեան (1968): Խումբին միջին տարիքը 53 է: Տարիք որ կրնայ գոհացնել թէ՛ երիտասարդ, թէ փորձառու ղեկավարի պահանջը: Անշուշտ եթէ տարիքի տուեալին հետեւին մնացած չափանիշերը:

Շատ մեծ տարբերութիւն չի ներկայացներ ուսման մակարդակն ալ. բոլորին ալ կենսագրութեան մէջ նշուած են համալսարանական ուսումի եւ շրջանաւարտութեան թըւականները: Նշուած են նաեւ մասնագիտութեան ճիւղերը: Միակ անորոշութիւնը կայ Ս. Սարգսեանի պարագային. չէ ըսուած թէ ի՛նչ ճիւղի հետեւած է. հետեւցնելով տեղեկութենէն թէ աշխատած է Երեւանի ելեկտրատեխնիկական գործատան մէջ, պէտք է հաւանօրէն մտածել թէ մասնագիտութեամբ ելեկտրագէտ է: Բայց այդ պարագային ալ անհասկնալի կ'ըլլայ նշումը թէ այդ գործատան մէջ աշխատած է՛ որպէս «խառատ»... Թերեւս համալսարանաւարտին արհեստաւորի գործ ընելն ալ պէտք է բացատրել սովետական տրամաբանութեամբ, կամ բարքերով: Մնացեալին մէջ կան գրական թեքումով ճիւղերէ շրջանաւարտ չորս հոգի, մէկ իրաւաբան, երեք ալ մաթեմաթիկի հիմով ճիւղ մը ընտրածներ: Եթէ շատ բարակը չփնտռուի Ս. Սարգսեանի համալսարանական վըկայականին պարագաներուն, կարելի է առաջին ստուգութիւն մը յայտնել, ըսելով որ Հայաստանի երրորդ նախագահը համալսարանաւարտ դէմք մը պիտի ըլլայ: Թէեւ, բուն եւ անվարան յայտնելի առաջին ստոյգ տեղեկութիւնը այն է որ այդ երրորդը նախագահուհի մը պիտի չըլլայ...

Կարելի է գրեթէ ընդհանրացնել նաեւ ընտրելիին կուսակցական ըլլալու հանգամանքը. միակ բացառութիւնը կը կազմէ Արման Մելիքեան որ անկուսակցական է: Լեւոն Տէր Պետրոսեանի կենսագրականին էջին մէջ ալ կուսակցական պատկանելիութիւն չէ նշուած, բայց վըստահօրէն սխալ չէ զինքը ՀՀՇական նկատել:

Ինը թեկնածուներէն վեցը ոչ միայն կուսակցական, այլ նաեւ կուսակցութեան մը նախագահ են:

Կուսակցական ըլլալու պարագան անմիջական կերպով կ'առընչուի քաղաքական գործունէութեան անցեալին հետ: Հոս ոչ մէկ բացառութիւն: Կարելի է ամենայն վըստահութեամբ ըսել որ քաղաքական գործունէութեան անցեալի մը տէր կ'ըլլայ անկախ Հայաստանի երրորդ նախագահը: Ոչ կուսակցական միակ թեկնածուն ալ հոս բացառութիւն չի կազմեր, քանի որ ունի դիւանագիտական ու քաղաքական պաշտօններու ցանկ մը: Այս առումով «խախուտ» դիրքի միակ տէրը Տիգրան Կարապետեանն է: Հեռատեսիլի լըրագրողութեան բաժինը աւարտած է, քաղաքական գիտութիւններու ալ թեկնածու է, բայց կենսագրական տուեալները որպէս երկրի մը հանրապետութեան նախագահի աթոռին թեկնածու, շատ շօշափելի բան չունին խակապէս: Այնքան որ նոյնիսկ տեղ տրուած է ունեցած մետալին նշումին, թերթի մը աշխատակից ըլլալուն (հինգ տարի), քաղաքապետութեան թեկնածութեան մը (ան ալ Վոլգոգրադի), լրագրողներու միութեան (Հայաստանի ու միջազգային դաշնակցութեան) անդամութեան: Այս ոչ իսկ լուսանցքային բարենիշերէն դուրս կը մնայ հեռարձակման ցանցի մը և լրափիւռային հոլտինկի մը հիմնադիր-ղեկավարի հանգամանքը:

Քաղաքական գործունէութեան մէջ կուսակցական նախագահութենէն անդին «նախագահ»ի պաշտօն վարածները երեք են. Լ. Տէր Պետրոսեան, Արթիւր Պաղտասարեան եւ Սերժ Սարգսեան: Առաջինը հանրապետութեան (1991-98), երկրորդը Ազգային ժողովի (2003-2006), երրորդն ալ ԼՂՀ ինքնապաշտպանութեան ուժերու կոմիտէի (1989-1993) նախագահ եղած են:

Եթէ վիճակագրութիւնը ստուգութեան երաշխիք ունենային, կարելի կ'ըլլար յայտարարել թէ Հայաստանի յաջորդ նախագահը յիսունը քիչ մը անց, Երեւան ծնած, հոն բարձրագոյն ուսում ստացած, գրական թեքումով մասնագիտութեամբ, քաղաքական անցեալի տէր, կուսակցական այր մը պիտի ըլլայ:

Բայց ի՛նչ ըսել որ ինը թեկնածուներէն ո՛չ մէկը այս պատկերին կը պատշաճի...

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մայր Աթոռի հրատարակչականէն լոյս տեսած է «Ս. Գրքի մեկնութիւններ» մատենաշարի երրորդ հատորն ալ. ան Ներսէս Լամբրոնացիի «Մեկնութիւն հաւատամքի եւ Հայր մերի» ընդհանուր խորագրով երկու երկերէն բաղկացած է: Աշխարհաբարի վերածած է Սեդա Ստամպոլցեան: Հրատարակութեան հովանաւորներն են Արմէն եւ Նունէ Սարգսեան:

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՄԳԼՈՏԱԾ ՄԱՌԱՆԸ

ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՔ

Տանիէլ այդ առաւօտ երբ արթնցաւ, նկատեց որ բաւական ուշ էր, ժամը արդէն ինը կ'անցնէր: Վերյիշեց որ կէս գիշերը բաւական անց, արթնցած էր մղձաւանջային երազէ մը. ժամացոյցը երկու ու կէսը կը ցուցնէր: Մօտ մէկուկէս ժամէն կրցած էր վերստին քնանալ, յետոյ վերարթնցած եւ ալ մինչեւ ժամ ինը կանոնաւոր քուն չէր ունեցած: Կինը արդէն ոտքի էր շատոնց, խոհանոցէն ձայներ կուգային.

— Այտա՛, ձայնեց — սուրճը եփեցա՞ւ:

— Եփեցաւ ու անդին անցաւ, նորէն ծուլութիւնդ վրադ է: Սուրճին քով բան մը կ'ուզե՞ս:

— Ո՛չ, պատասխանեց Տանիէլ, ոչի՛նչ, բացի ծխիկներէս: Ցխտունամեայ Տանիէլ, որ բաւական հասակաւոր էր եւ մարզիկի ճկունութեան տէր կազմուածք մը ունէր. արագ ոստումով մը անկողինէն դուրս ցատքեց, յօրանջեց, ամբողջ մարմնովը պրկուեցաւ ու ուղղուեցաւ դէպի լուսամուտը: Աչքերը դէպի երկինք բարձրացուց, պայծառ երկինքը իր տրամադրութիւնը կազդուրեց, արագ քայլերով խոհանոց մտաւ ու նստաւ Այտային դիմացը, որ գետնախնձոր կը սրտէր այդ պահուն: Տանիէլ մեքենաբար ըսաւ. «այս ժամուն ի՞նչ պատրաստութիւն է նորէն»: «Կը մոռնա՞ս որ երկու աւագակներդ ժամը 12ը 20 անցած տուն կը հասնին, որպէսզի ճաշեն: Ես քեզի պէս "պարապ մարդ" չեմ, պէտք է աշխատիմ, դեռ անհամար գործեր գլխս կը սպասեն: Դուն ալ մինչ այդ, գոնէ պարապ ժամերուդ գնա՛, սա մառանը կարգի դիր, աւելորդ գոյքերը, կահոյքի մնացորդները, անգործածելի սարքերը, հինցած հագուստ, կապուստ եւ իրեղէնները դուրս հանէ, նետէ՛: Բնաւ անտեղեանքը չես: Այս ի՛նչ անփոյթ մարդ դարձած ես: Եթէ գէշ-աղէկ ապրուստնիս ապահովելիք եկամուտ ունինք, ատիկա պատճառ մը չէ որ բոլորովին անգործ ու աննպատակ անցընես օրերդ: Քիչ մը շուրջիններուդ նայէ՛. Աւետիս, Կարօն, Սամուէլը երեքն ալ գործունեայ տղամարդիկ են: Տուներնին մասմաքուր, կոկիկ, շտկուած: Երեքն ալ կ'աշխատին վրադիրք, քեզի պէս անգործ չեն: Առջի օր Սամուէլը խոհանոցի պատին թուղթերը նորոգեր է: Մեր տանը վիճակը ի՞նչ պիտի ըլլայ: Ա՛լ կ'ամչնամ մէկը հրաւիրելու տունս: Պատերուն նայէ: Աղտոտութեան մէջ են: Ես չեմ կրնար որ ընեմ: Թէ՛ ոչ քեզի չէի հարցներ»:

Տանիէլ որ այդ պահուն սուրճին գաւաթը բերնին կը մօտեցնէր, առաջին ումպին զգաց որ բերանը կ'այրէր եւ գրեթէ բնազդաբար դուրս տուաւ բերնին պարունակութիւնը, ինչ որ պատճառ դարձաւ սեղանին աղտոտելուն: Այտան տեսնելով պատահածը, առիթը չէր փախցներ նոր յարձակողականի անցնելու «ահա՛ տեսի՛կ, ըրած գործդ, աղտոտել եւ վնասել, օգնելու փոխարէն կնոջդ...» Տանիէլ ալ չըկարողացաւ լռել եւ խիստ պատասխանեց. «Չե՞ս կարծեր որ չափը կ'անցընես, կ'ուզէիր որ բերանս այրէի՞, խոհանոցին սեղանը չաղտոտելու համար... — Տե՛ս, քեզի հետ բանավէճի մը սկսելու գոյն փափաք չունէի, բայց կարծեմ թէ ժամանակն է ներկայ իրավիճակը յստակեցնելու»: Այտա, պահ մը անակնկալի եկած, իր նայուածքը ամուսնոյն յառեց՝ հարցական:

«Ուշադի՛ր, շարունակեց ամուսինը, միանգա՛մընդմիշտ յիշեցնեմ որ այս տունը նիւթապէս զարձնողը ես եմ եւ ո՛չ թէ դուն, եթէ անգործ եմ ըստ քեզի, ատիկա հարց մը չէ քեզի համար, որքան ատեն որ նիւթական դժուարութիւն չունինք: Ես գրագէտ մարդ եմ, եթէ իմ կոչումիս յարմար գործ գտնեմ, ուսուցչութիւն կամ լրագրողի պաշտօն, կըրնամ աշխատիլ, այլապէս կը նախընտրեմ անգործ մնալ քան թէ ընել այն ինչ որ ինծի գոհացում պատճառելու տեղ չարչարանք պիտի ըլլայ: Գալով մեր բնակարանի նորոգութեան վերաբերեալ որեւէ գործի, դուն նախօրօք գիտէիր թէ ես այդ կարգի գործերու համար օժտուած մէկը չեմ, եթէ անհրաժեշտ եւ անմիջական նորոգութիւններ կան, կը նախընտրեմ յանձնել զանոնք մասնագէտ անձերու»: «Չմոռնա՛ս որ վճարովի են այդ անձերը» փոխադարձեց Այտա: «Շնորհակալութիւն յիշեցուցած ըլլալուդ, վըճարողը ես եմ, հետեւաբար գիտեմ: Գալով մառանի վերակարգաւորման, այդ ուղղութեամբ կ'ընդունիմ որ իրաւունք ունիս, քիչ մը վերջ վար կ'իջնեմ» եզրակացուց Տանիէլ լրջօրէն, որ նկատեց միանգամայն թէ իր այս խօսքերը ձեւով մը կարգի հրաւիրեր էին Այտան որ չուշացաւ մեղմ շեշտով մը հարց տալ իր ամուսնոյն. «սուրճիդ մէջ կաթ կ'ուզէ՞ր»: Պատասխանը եղաւ հանդարտ բայց չոր. «ո՛չ, շնորհակալ եմ»:

Տանիէլ գրագէտ մարդ էր: Համալսարանէն վկայուած իբրեւ լրագրող, երկար տարիներ աշխատակցած էր փարիզեան ծանօթ օրաթերթի մը, իբրեւ լրատու-լուսանկարիչ, տարիներով ճամբորդած եւ վերջապէս հեռացած իր պաշտօնէն երկկողմանի համաձայնութենէ մը ետք: Օրաթերթի տնօրէնութիւնը հետզհետէ աւելի պահանջկոտ դարձած էր իրեն նկատմամբ, գրեթէ պարտադրելով որ Տանիէլը մնայուն թղթակիցը դառնայ «Միջին Արեւելք»ին, հետեւելու համար Պաղեստինը, Իսրայէլը, Լիբանանն ու Սուրիան ընդգրկող անհատնում պայքարներուն: Տանիէլ որ տարիներէ ի վեր զուգահեռաբար լուրջ գործունէութիւն կը տանէր հայ գըրական աշխարհէն ներս, ուզեց վերջակէտը դնել շրջուն թղթակիցի այս աշխատութեան որ այլեւս իրեն հաճոյք պատճառելէ աւելի անտանելի աշխատանքի մը վերածուած էր: Ինք գրեթէ քսան տարիէ ի վեր մտած էր հայ գրական աշխարհէն ներս: Նախ ձեռնարկած էր կարգ մը թարգմանութիւններու, ինչպէս Մոլիէրի եւ Գուրթըլինի թատերախաղերը, ապա սկսած գըրել վէպեր, նորավէպեր եւ թատերախաղեր:

Իր թատերախաղերէն դժբախտաբար ոչ մէկը արձագանգ գտաւ ֆըրանսահայ իրականութեան մէջ: Հայ ընտանիքի աւանդական թեմաներէն բաւական տարբեր, համարձակ գործեր էին անոնք որոնց համար հասարակութիւնը վարժուած կամ պատրաստուած չէր: Ան փորձեց դրկել զանոնք Հայաստան, բայց իր թատերախաղերը նոյն ճակատագրին արժանացան հոն ալ: Մինչեւ հիմա քսաներկու հեղինակութիւններու տէր էր Տանիէլ: Ունէր այն հաւատքը որ օր մը անկասկած մեծ յաջողութեան պիտի տիրանար ու գնահատուէր լիարժէք կերպով:

(Շար. 1)

ԱՌԵՒԱՆԳԵԱԼԻ ՄԸ ՍՐՏԱՃՄԼԻԿ ՆԱՄԱԿԸ

Գոլոմպիա Լատինական Ամերիկայի միակ երկիրն է, որ տակաւին չյաջողեցաւ բանակցիլ ըմբոստ զինեալ ուժերու հետ, որոնք կը կոչուին ՖԱՐՔ եւ մնայուն սպառնալիք մըն են վերոյիշեալ հանրապետութեան: Պետութեան ընդդիմադիր այդ կեռիլլան խարիսխներ հաստատած է ընդարձակ երկրին խորքը, ծառախիտ անմատչելի անտառներու մէջ եւ պատանդ առած է չորս հազար անմեղ քաղաքացիներ, որոնցմէ շատերը աւելի քան տասը տարիէ ի վեր կը պահուին իրենց լուծին տակ:

Վերջերս յոյս մը ծագեցաւ առեւանգուածներուն համար: Գոլոմպիայի Նախագահ Ալվարօ Ուրիպէ համաձայնեցաւ Վենեզուելայի Նախագահ Հուկօ Շաւէսի հետ, որ այս վերջինը միջնորդէ եւ բանակցութիւններ վարէ ըմբոստներուն հետ, որպէսզի կարելի դառնայ եզր մը գտնել անոնց հետ պատանդներու փոխանակում պատրաստելու համար:

Սակայն, Նախագահ Ուրիպէ մէկ օրէն միւսը ետ առաւ իր խօսքը եւ ամբաստանեց Նախագահ Շաւէսը, որ միջամուխ կ'ըլլայ իր երկրին ներքին հարցերուն եւ կը քաջալերէ ահաբեկիչները: Հարցերը բարդացան...

Երկու Նախագահները ծանր խօսքեր փոխանակեցին եւ ստեղծուեցաւ յարուած վիճակ երկու դրացի երկիրներու միջեւ. անտարակոյս կը տուժեն առեւանգուած անմեղ մարդիկ, որ անհամբեր կը սպասեն իրենց ազատութեան:

Պէտք է ընդգծենք, որ առեւանգեալներու մէջ կը գտնուի Ինկրիտ Պէթանքուր, որ նախագահութեան թեկնածու էր և 5 տարի առաջ առեւանգուեցաւ ըմբոստներու կողմէ: Ան ունի ֆրանսական ծագում եւ անոր ազատագրման համար աշխատանք կը տանին պետական կարեւոր մարդիկ ու Ֆրանսայի նախագահ Նիքոլա Սարքոզի:

Վերջերս հեռատեսիլէն ցոյց տրուեցան կարգ մը կարեւոր անձնաւորութիւններ, որոնք առեւանգուած են, որոնց կարգին տիկ. Պէթանքուր: Ան չափազանց տկարացած, գունատ եւ ուժասպառ վիճակ մը կը պարզէր, նոյնիսկ աչքերը չվերցուց տեսագրիչին նայելու:

Տիկին Պէթանքուր սրտաճմլիկ նամակ մը առաքած է իր մօրը եւ զաւակներուն, ուր ան կը նկարագրէ իր տառապալից կեանքը այդ անտառներուն մէջ: Ան կ'ըսէ. «Իւրաքանչիւր օր ինծմէ աւելի քիչ բան կը մնայ»: Յուսալքուած, նոյնիսկ չուզեր հաւատալ բանակցութիւններուն, որոնք կը տարուին զինքը ազատելու համար:

Իր նամակին մէջ կ'ըսէ նաեւ թէ շաբաթները վերածուած են ամիսներու եւ հիմա ամիսները տարիներու: Իր շարժումները դանդաղած են, կորսնցուցած է իր ախորժակը ու մանաւանդ իր կամքը եւ կը թափին մազերը: Ապա կը նկարագրէ կենցաղային շատ գէշ պայմաններ, ուր միշտ կան մահուան սպառնալիքները: Գոյութիւն չունի բժշկական խնամք, դեղօրայք, պէտք եղած սնունդը, եւ ոչ ալ գիրք մը, հոգեկան սնունդ ստանալու: Իր անկողինը օրօրոց մըն է վրանի մը տակ: Սակաւաթիւ հագուստեղէն եւ Ս. Գիրք մը ունի ընթերցելու համար եւ մշտապէս ենթակայ է զինեալներու հրահանգներուն, տեղափոխուելու ճամբարէ ճամբար:

«Կեանքը այստեղ կեանք չէ, եթէ ոչ վաղաժամ չռայլ կորուստ մը. կ'ապրինք անասուններու նման, գլուխները տեղ մը զետեղելու եւ քնանալու համար» կ'ըսէ ան:

Այնուհետեւ կը խօսի իր հօր կորուստին մասին, որ մեծ վիշտ պատճառած է եւ կը փափաքի իմանալ թէ պատգամ մը թողած է. հոգեկան թեթեւութիւն մը կը զգայ, խորհելով որ ան հեռացաւ Աստուծոյ վստահելով եւ կը հաւատայ որ օր մը դարձեալ կը հանդիպի եւ կը փաթթուի անոր:

Դեկտեմբեր 10ին Արժանթինի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցաւ նորընտիր նախագահուհի Քրիսթինա Քրիչներէի պաշտօնի ստանձման արարողութիւնը. մասնակցեցան բազմաթիւ պետական անձնաւորութիւններ եւ նախագահներ:

Այս առթիւ Պուէնոս Այրէս մեկնած էր տիկ. Պէթանքուրի մայրը Ժոլանտա Փուլէսիօ որ սրտայոյզ կոչ մը ուղղեց, աղաչելով բոլոր ղեկավարներուն որ ճնշում բանեցնեն Նախագահ Ուրիպէի եւ ըմբոստներուն, որպէսզի բանակցին եւ ազատագրուին բոլոր առեւանգուածները:

Տիկին Փուլէսիօ ըսաւ. «Զաւկիս կեանքը մշտական վտանգի տակ է: Ուրիպէ Շաւէսի հետ կապերը խզելէ որ չընդունիր սկսիլ բանակցութիւններ»:

Արդարեւ, իր կարգին Նախագահ Ուրիպէ Շաւէսի հետ կապեր խզելէ ետք, յայտարարեց, որ ինքը պիտի սկսի բանակցութիւններու: Բայց ո՞ւր, ե՞րբ, մանաւանդ անոր համար որ ըմբոստները մտավախութեան մէջ են հանդիպումի վայրը որոշելու: Անոնք կը մտածեն, չըլլայ թէ ծուղակը իյնան եւ ոչնչացուին պետութեան կողմէ: Անշուշտ Նիւթական մեծ շահեր կան. Թմրեցուցիչներու մեծ վաճառք, իշխանութիւն եւ երկար տարիներու թշնամութիւն. բաներ որոնք պատճառ կը դառնան անմեղ մարդոց տառապանքին եւ մահուան:

Գոլոմպիացիներ իրենց հայրենիքը կը նկատեն դրախտավայր-երկիր մը: Ճիշդ է, որ Գոլոմպիա օժտուած է գեղեցիկ տեսարժան վայրերով, սուրճի առատ բերքով, թանկարժէք քարերու հանքերով. աշխարհագրական բացառիկ դիրք ունի, շրջապատուած՝ Խաղաղական եւ Ատլանտեան ովկիանոսներով: Բայց անհրաժեշտ է պայքարը, որպէսզի դրախտավայրը վայելեն բոլո՛ր քաղաքացիները:

ԱԲՕ ՊԵԼԵԱՆ

Կլէնտէյլ

ՊՈԼՍԱԲՆԱԿ ՍԱՍՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլիս ապրող սասունցիները իրենց անունը կրող միութենէն ետք հիմնած են երկրորդ մըն ալ. ան Վանի, Մուշի, Պիթլիսի, Պաթմանի սասունցիներուն ընկերային եւ մշակութային զօրակցութեան միութիւնն է: Նախագահն է Ազիզ Տաղճը: Վարչութիւնը կալուածական գործողութիւններու զուգահեռ կ'ուզէ դասընթացքներ, դասախօսութիւններ, գիտաժողովներ կազմակերպել, պրպտումներ ընել ու նպատակներու իրագործումին հարկաւոր ամէն տեսակի տեղեկատուութիւն հաւաքել:

Ա. Տաղճը յայտնած է թէ իրենց առաջին գործը պիտի ըլլայ նորոգել շրջանի հայկական տաճարները, տէր կանգնիլ շրջանի պատմական կոթողներուն:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՆ ՓԱՌՔ

Այվազովսկին միակ ռուս նկարիչն էր, որին հրաւիրել էին մասնակցելու փարիզեան ցուցահանդէսին: Նա հասկանում էր, որ դա մեծ պարտաւորութիւն է դնում իր վրայ. Ֆրանսիայի մայրաքաղաքում ներկայացնել իր երկրի արուեստը: Յիշելով այդ, նկարիչը որոշեց հանդէս գալ այնպիսի մի նկարով, որտեղ փարիզցիները կը տեսնէին ռուսական ծովի գեղեցկութիւնն ու զօրութիւնը, ռուս ժողովրդի վսեմ, ազնիւ հոգին: Երկար խորհեց սիւժէի վրայ: Մէկ մտածեց նկարել Սուբաշի ափհանումը, բայց յետոյ հրաժարուեց այդ մտքից: Չգիտես ինչպէս, նկարիչը յիշեց Աբխազիայի ափերն ու այնտեղ բարձրացած ահեղ փոթորիկը: Յիշողութեան մէջ նորից յառնեց բաց ծովում տարուբերուող լաստանաւը՝ գերուած լեռնուհիներով, մոլեգնող փոթորիկը, ռուսական ռազմանաւը, որ հասաւ նաւակի յետեւից, դեռատի կանանց փրկութիւնը...

...Փարիզի ճանապարհին Այվազովսկին կանգ առաւ Ճենովայում: Արտասահման ժամանելու առաջին իսկ օրերից նկարիչը երազում էր լինել այս քաղաքում: Նրա ծննդավայր Թէոդոսիան երկար ժամանակ ճենովական անուն էր կրել, կոչուել էր Գաֆա եւ քաղաքում շատ բան կար այդ ժամանակները յիշեցնող՝ միջնադարեան աշտարակների աւերակները, մեծ քարէ կամուրջը, որը տանում էր դէպի գլխաւոր դարպասները:

Նկարչի ամենավաղ յիշողութիւններն անխզելիօրէն կապուած էին իր հայրենի քաղաքի ճենովական հնութիւնների հետ: Յիշում էր, թէ ինչպէս իր՝ փոքրիկ պատանեակի սիրտը ճմլւում էր, երբ պատկերացնում էր թուրքերին կամ թաթարներին՝ այդ աշտարակներում պաշարուած ճենովացիների վրայ կրակելիս: Իր առաջին նկարներում էլ նա պատկերում էր ծովը հէնց այդ հին ճենովական տխուր աշտարակների պատերի տակ...

Եւ ահա հիմա ինքը Ճենովայում էր: Միջնադարեան շինութիւններին նայելով նորից ու նորից մտաբերում էր Թէոդոսիայում եղած աշտարակների, յատկապէս Տոժերի պալատի աւերակները: Պալատը սկսել էին կառուցել ԺԳ. դարի վերջին, այսինքն այն ժամանակ, երբ ճենովացիք նուաճել էին Թէոդոսիան եւ այն կոչել Գաֆա: Ինչքա՜ն բարիքներ էին այն ժամանակ այդ Գաֆայից բերել այստեղ՝ Ճենովա: Ոչ միայն ցորեն, մոմ, աղ, ձուկ, ձկնկիթ, ոսկի, արծաթ, մորթիներ, այլեւ սլաւոն ճորտեր: Տոժերի պալատի կառուցման աշխատանքներում մասնակցութիւն էին ունեցել թիանաւերով հեռաւոր Գաֆայից բերուած Ռուսներ, Ուկրաինացիներ եւ Լեհեր:

Այվազովսկին կանգնած է ճենովական հանրապետութեան Տոժերի երբեմնի հզօր նստավայրի աւերակների առաջ. ռազմական հզօրութեան մարմնացում այս միջնաբերդը արժանի հատուցման էր արժանացել յետագայում, 1777 թուականին նրա շինութիւնը հրոյ ճարակ էր դարձել...

Նկարիչը թաղուած է խոր մտքերի մէջ, ականջի տակ կարծես հիմա էլ լսում են սլաւոն ճորտերի սրտակեղէք երգերը...

Ճենովայում Այվազովսկին մնաց մէկ ուրիշ պատճառով եւս. Տոժերի պալատից ոչ հեռու նա փնտռում էր երկյարկանի, բաղեղներով պատուած այն տնակը, որտեղ ծնուել էր Քրիստափոր Գոլոմպոսը: Մեծ ծովագնացը վաղուց ինչ դարձել էր նրա խորհրդածութիւնների առարկան: Դեռեւս Ակադեմիայում ուսանելու տարիներին Այվազովսկին իր անձնական ալպոմում գրառել էր իր ապագայ նկարների անուանումները՝ «"Սանթա Մարիա" նաւը ովկէանոսը հատելիս», «Գոլոմպոսը տախտակամածին՝ շրջապատուած դժգոհ անձնակազմով», «Գոլոմպոսը՝ կայմին, փրկելիս այն հրդեհի ժամանակ, որը բռնկուել էր փորթուկալական նաւի վրայ, որը հրահրել էին վենետիկցի թիավարները Փորթուկալիայի ափերին», «Քրիստափոր Գոլոմպոսի հանդիսաւոր ելոյթը, իր չքախումբի հետ, 1492 թուականի Հոկտեմբերի 12ին, մայրամուտի ժամանակ, ամերիկեան կղզում՝ իր իսկ կողմից անուանուած «Սան Սալվատոր»:

...Այժմ ամէն առաւօտ Այվազովսկին ուղեւորւում է դէպի Գոլոմպոսի տնակը եւ աւելի ու աւելի է հմայւում մեծ ճենովացու կերպարով: Այդ ամէնը շատ մօտիկ են նրա՝ նկարչի սրտին. չէ՞ որ նա նոյնպէս մանկութեան օրերից միակ մի իղձ է փայփայել՝ նկարել Ծովը եւ միմիայն Ծովը...

Այվազովսկին սրտի տրոփիւնով է դիպչում այդ հին տնակի պատերին, չէ՞ որ դրանց ժամանակին դիպել է ինքը՝ Գոլոմպոսը: Երեւակայութիւնը նրան տանում է բաց ովկէանոս, նա տեսնում է ովկէանոսային եռնող ալիքները, կապարէ ծանր ամպերը երկնքում, որոնցից մահուան ցուրտ է փչում: Փոթորիկը քիչ է մնում կուլ տայ «Սանթա Մարիա»յին: Անձնակազմը ընդվզում է, ուզում է դատաստան տեսնել Գոլոմպոսի հետ, որին բոլորը համարում են իրենց կործանման պատճառը: Բայց այդ րոպէին, այն դրօշակի վրայ, որ իր ձեռքում բարձր պահել էր արիասիրտ Գոլոմպոսը, արեւի մի ճառագայթ է ընկնում... որպէս փրկութեան աւետաբեր:

Այդ տեսիլքին յաջորդելու է գալիս մէկ ուրիշը. Գոլոմպոսը մօտենում է թրոփիքական փարթամ բուսականութեամբ աճած զարմանալի գեղեցիկ կղզու ափին, որտեղ հսկայ արմաւենիները խճճուած են լիանաներով, իսկ չուրջը ովկէանոսի անծայրածիր անհունն է՝ մայրամուտի ոսկէ ցոլքերով ողողուած: Ովկէանոսը հանդարտ ու անխռով է: Գոլոմպոսը կանգնած է առաջին իսկ ափին մօտեցող նաւակի քթին: Նրա դէմքը խնդութիւն եւ երջանկութիւն է ճառագում: Նա՝ արիասիրտ այդ մարդը, յաղթանակել է:

Այդպէս էր նկարչի երեւակայութեան մէջ ստեղծւում Քրիստափոր Գոլոմպոսի մասին պոէմը՝ նկարներով:

Բայց Այվազովսկին միայն երազներով չի տարուած: Որպէսզի իրականացնի իր մտածած աշխատանքը, որի համար նա գիտէ՝ շատ տարիներ են հարկաւոր, անհրաժեշտ է հաւաքել մեծ ծովագնացի եւ նրա ժամանակի մասին բազմաթիւ մանրամասնութիւններ: Եւ նկարիչը երկար ժամեր է անցկացնում թանգարաններում, գրադարաններում՝ ծանօթանալով հին փորագրութիւնների, աշխարհագրական քարտէզների, ծովային ճանապարհորդութիւնների նկարագրութիւնների, հին զէնքերի եւ զինահանդերձների հետ:

(Շար. 134)

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Պ. Սթեֆան Գոճայեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր ծնողքին Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գոճայեանի, Մոնփըլիէ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:
Այս առթիւ, ժամը 16·30ին,
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի Կեդրոնի «Ա. Զօրաչեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱ-ն բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՑՓ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Աւագ Տօնէր – Սրբոց Վկայիցն
Աստուածայայտնութեանն Քրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 27
Տօն Սրբոց Առաքելոցն
Պետրոսի եւ Պօղոսի
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 29
Տօն Սրբոց Որդւոցն Որոտման
Յակովբայ առաքելոյն
Եւ Յովհաննու աւետարանչին
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին:

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 30
Ամավերջի պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ԳՆՈՒՄ – ՎԱՃԱՌՔ ՀԻՆ ԳՐԻՉՆԵՐՈՒ

իրենց պահպանակով կամ տուփով:

Դիմել՝ Պ. Խաչիկեանի
Հեռ.– 06· 22· 32· 53· 48
e-mail : riodjan@yahoo.fr

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

présente ses meilleurs vœux pour l'année 2008
et souhaite une bonne Fête de Noël

ԹԷՐՁԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը
յաւագոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ
Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ASNIERES

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un **D I N E R D A N S A N T**
à l'occasion du Noël Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Section «D. MISSAKIAN»
de Sevran-Livry
R E P A S D E N O E L A R M E N I E N
le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

Date à retenir

A R N O U V I L L E

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **T A L I N E** revient en France pour un concert de Noël.

T A L I N E seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi. **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires

(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du **samedi 23 février au samedi 1er mars**

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

VOYAGE EN ARMENIE ET AU KARABAGH

(VOYAGE OECUMENIQUE, CULTUREL, HUMANITAIRE)

Du 28 avril au 5 mai : Voyage tous âges en Arménie — prix: 1.300 euros

(avec l'option extension au Karabagh, retour le 9 mai, et supplément de 200 euros)

(Accompagnateur : Pasteur **Samuel SAHAGIAN**).

organisé par Solidarité Protestante France-Arménie (SPFA)

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA — 1 rue Cabanis, 75014 Paris
(Tél.: 01. 47. 35. 30. 23 ou 06. 83. 09. 08. 19)

(Programme détaillé sur demande)

Հ. Մ. Ը. Մ. – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» *նուագախումբին*
Երգիչ՝ ՑՈՎՍԷՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06· 80· 88· 12· 24 / 01· 44· 05· 17· 77

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 27
JEUDI
27 DECEMBRE
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ -- Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.859 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.859

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾՆՈՒՆԴԸ ԲԵԹՂԵՀԷՄԷՆ ՀՌՈՄ

Բեթղեհէմի մէջ, այս տարի աւելի մեծ բազմութիւն մը ներկայ եղած է արարողութեան, քան անցեալին։ Կէս գիշերուան պատարագին, որուն ներկայ եղած է նաեւ Մ. Աբպաս, լատին պատրիարքը՝ Միշէլ Սապպահ կոչ մը ըրած է ի նպաստ խաղաղութեան։ Գազայի քրիստոնեաներէն զատ, ներկայ եղած են նաեւ բազմաթիւ օտար զբօսաշրջիկներ։ Իշխանութեանց համաձայն «ամէնէն հանդարտ» Ծնունդն է զոր Յիսուսի ծննդավայրը ապրած է 2000էն ի վեր։

Իրաքի մէջ ալ, Պաղտատի սրտին վըրայ, քրիստոնեաները գացած են մինչեւ Մարիամ Աստուածածնի փոքրիկ եկեղեցին, հակառակ տիրող մթնոլորտին։

Փիլիպպեաններու մէջ, որուն բնակչութիւնը մեծամասնութեամբ կաթողիկէ է (Ասիոյ մէջ), կարդինալ Կուանտեշիօ Ռուսալէս կոչ ըրած է կառավարութեան որ աղքատութեան դէմ պայքար տանի։ Համայնավար կեռիլլան եւ բանակը հրադադար մը կը յարգէին։

Չինաստանի մէջ, պաշտամունքները կրնան տեղի ունենալ միայն պաշտօնական եկեղեցիներուն մէջ, բայց ըստ զանազան աղբիւրներու, միլիոնաւորներ կան, որոնք գաղտնաբար կը յաճախեն այն եկեղեցիները, որոնք Վատիկանէն կախում ունին։

Հնդկական Գաշմիրի մէջ, մահմետական եւ քրիստոնեայ էքիւմէնիք արարողութեան մը մասնակցած են եւ կոչ ըրած են որ խաղաղութիւնը վերահաստատուի Հիմալայեան հողամասին վըրայ, որ 19 տարի է զոհն է իսլամական ապստամբութեան մը։

Լատին Ամերիկա, մթնոլորտը մռայլ եղած է, քանի խոստացուած երեք պատանդները ազատ չեն արձակուած ՖԱՐՔ–ի կողմէ։

Հռոմ, ինչպէս ամէն անգամ, խուռներամ բազմութիւն մը ներկայ եղած է կէս գիշերուան պատարագին, ապա, Ծընունդի առաւօտը, ամէն կողմէ եկած հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած է Ս. Պետրոս հրապարակը լսելու համար Պապին պատգամը եւ ուռպի էթ օռպի օրհնութիւնը։ Պապն ալ կոչ ըրած է խաղաղութեան համար եւ առաջին անգամ ըլլալով, անդրադարձած է բնապահութեան, մատնանշելով որ մարդը իր անձնասիրութեամբ պատասխանատու է բնապահական աղէտներուն։ Դատապարտած է ցեղային խտրականութիւնները, նաեւ կրօնական. Բենեդիկտոս ԺԶ. ոգեկոչած է նաեւ Տարֆուրի, Սոմալիի, Գոնկոյի հակամարտութիւնները, ծանրացած է Իրաքի եւ Լիբանանի կացութեան վրայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶԻ եւ իր նոր բարեկամուհին՝ Գարլա Պրիւնի, մեծահարուստ Պոլորէի տրամադրած օդանաւով Լուքսոր հասած են մտերիմ Ծնունդ մը անցընելու համար։ Նոյն Պոլորէն է որ իր ճէթը եւ զբօսանաւը տրամադրած էր նախագահին, ընտրութեան ատեն։ Նախքան վերադառնալը, Սարքոզի պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի կատարէ Գահիրէ։

ՄԱՒՐԻՏԱՆԻՈՅ հարաւը, անապատային շրջանը չորս ֆրանսացի զբօսաշրջիկներ սպաննուած են եւ ծանրօրէն վիրաւորուած է հինգերորդը, որ Դեկտ.

(Շար.ը Դ. էջ)

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՀՈԳԵՎԻՃԱԿԻ ՄԸ ՄԷՋ Է ԸՍՏ ԻՐԱՒԱԲԱՆ. ՏԻՐԱՆ ՊԱՔԱՐԻ

Հայ համայնքի իրաւաբաններէն Տ. Պաքար լուրերու Թրքական «Անքա» գործակալութեան յայտարարած է թէ Հ. Տինքի սպանութիւնը, անոր զաւակներուն երկրէն մեկնումը հայ համայնքը դրած է մեկնելու պատրաստ գտնուելու հոգեվիճակի մը մէջ։ Ըսուածը առընչուած է յատկապէս բարեկեցիկ վիճակ ունեցողներու, որոնք նոյնիսկ եթէ չեն մեկնիր, կամ պիտի չմեկնին, կ՚ուզեն պատրաստ գտնուիլ որեւէ պահու երկրէն հեռանալու։ Մեկնումի մասին կը մտածեն յատկապէս երիտասարդները։

Տ. Պաքար յիշեցնելով համայնքին ենթարկուած զանազան ճնշումները, յատկապէս վաքըֆներու ստացուածքներու հարցերով, ըսած է թէ այսօր երեւութապէս հանդիստ պայմաններ կան, եկեղեցիները բաց են, առեւտուր կարելի է ընել, սակայն կը շարունակուի վախի զգացումը։ Համայնքը մտահոգ է իրեն ուղղելի յարձակումներու հաւանականութենէն։

Ներկայի կառավարութիւնը ուղղակի ժխտական կեցուածք չունենալով հանդերձ փոքրամասնութիւններու հանդէպ, Եւրոպայի անդամակցութեան նպատակով կատարուած բարեփոխումները անբաւարար նկատած է։ Այդպէս է վաքըֆներու նոր օրէնքին պարագան։ Անոր կարգ մը յօդուածները սրբագրութեան կը կարօտին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Լ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ «ԱՌԱՋԻՆ, ՈՉ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ»

Լ. Տէր Պետրոսեան իրաւապահ մարմիններուն կամայական գործողութիւններուն չհնազանդելու կոչ մը ուղղած է Հայաստանի քաղաքացիներուն։ Ըսուածը այն է որ իր կողմնակիցները ահաբեկումի, սպառնալիքներու թիրախ կ՚ըլլան, իր հանրահաւաքներուն մասնակցած ըլլալով։ Լ. Տէր Պետրոսեան նշած է թէ այդ գործողութիւնները վաղ թէ ուշ յատուկ քննութեան առարկայ պիտի ըլլան եւ պատասխանատուները դատաբան կանչուին։ Ան կոչ ուղղած է իր զօրակիցներուն որ չենթարկուին իշխանութիւններու կամայականութիւններուն, չարձագանգեն իրաւապահ մարմիններու ապօրինի կանչերուն։ Թելադրած է իրաւապահ մարմիններուն ներկայանալ միայն գրաւոր հրաւէր ստանալէ ետք, հրաւէրին մէկ պատճէնը իրեն սատար շարժման գրասենեակը ուղարկել։

Լ. Տէր Պետրոսեան կոչը աւարտած է, ըսելով. «Եթէ կ՚ուզէք սա համարէք իմ առաջին, առայժմ ոչ պաշտօնական հրամանագիրը»։

ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԱՅՔԷՋ ՄԸ՝ «ԻՐԵՒԱՆ»

Համացանցի միայն հայերէն կայքէջներուն ընթերցողները հարցերու մասին ոչ հայկական տեսակէտներու ալ ծանօթացնելու միտումով ադրբեջանական հայերէն կայքէջ մը սկսած է գործել։ Ան խորագրուած է «Իրեւան»։ Նոյնանուն կեդրոնին արտադրութիւնն է։ Անոր անդամներէն Սապըր Երիւանլը չեշտած է թէ կայքէջին ընթերցողները այսուհետեւ առիթը կ՚ունենան հակադիր տեսակէտներու ալ ծանօթանալու։

Գաղափար մը ունենալու համար նոյն կայքէջին մասին, ըսենք թէ Դեկտ. 26ի հրապարակումները նիւթ ըրած են Ռ. Քոչարեանի քաղաքական վճռականութիւնը որ «հմտութեամբ է օգտագործում քաղաքական շանտաժը», Հայաստանի մէջ Մարդկային իրաւունքներու կացութեան 2007ին վատթարացումը, Լ. Տէր Պետրոսեանի թեկնածութեան վերլուծութիւնը, որ կ՚ըսէ թէ Ռուսաստան – Արեւմուտք (ԱՄՆ, Մեծն Բրիտանիա) մրցակցութեան արդիւնք է. առաջինը սատար է Ս. Սարգսեանի, երկրորդը՝ Լ. Տէր Պետրոսեանի։ Այս վերջինին յաջողութեան պարագային «Արեւմուտքը Հայաստանի առջեւ բացելու է իր բոլոր դռները եւ ժողովուրդը փրկուելու է Ռուսաստանից կախեալ իրավիճակից, ականատեսն է լինելու իր բարեկեցութեան եւ բարգաւաճման առաջընթացի»։ Նոյն թեկնածութեան մասին երկրորդ գրութեամբ մը կ՚ըսուի թէ Լ. Տէր Պետրոսեանին կարելի է հաւատալ, եւ թէ ժողովուրդը այս ընտրութեան կը հաւատայ, անոր։ «Այսպիսով մենք վկայ ենք դառնալու Հայաստանի տնտեսական առաջընթացին եւ հարեւան երկրների հետ բարիդրացիական յարաբերութիւնների վերականգնմանը» կ՚ըսէ Իրեւանը։

Կայ բնականաբար ադրբեջանցի քաղաքական դէմքերու ըսածներուն բաժինն ալ. մէկը կը կրկնէ թէ Ադրբեջան երբեք չի համաձայնիր այլ պետութեան մը դիջիլ իր տարածքները. ուրիշ մը –արտաքին գործերու նախարարը– կը նորոգէ ծանօթ խոստումը. «Պաշտօնական Բաքուն պատրաստ է ինքնավարութիւն տրամադրել Լեռնային Ղարաբաղին Ադրբեջանական Հանրապետութեան կազմում»։

Չէ մոռցուած Թրքական ձայնատուն ալ, ուրկէ Ք. Թոփթան կը յայտարարէ. «Իրականում Հայերն են ցեղասպանութիւն իրականացրել Ղարաբաղում»։

Ցայտնապէս, կայքէջը յատուկ կարեւորութեամբ կը վերաբերի Հայաստանի նախագահական ընտրութեան. նոյն թիւին մէջ կայ հարցախոյզի բաժին մըն ալ ուր հարց կը տրուի. «Հաւանական համարո՞ւմ էք Լ. Տէր Պետրոսեանի յաջողութիւնը նախագահական ընտրութիւնում»։

Իրեւանի կայքէջին հասցէն է.

www.irevan-az.com

ՀԱՅԵՒԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻ ԸՆՏԱՆԻՔ ՄԸ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻ ՏԱԿ

Ֆրանսայի ներկայի իշխանութիւններուն վարած քաղաքականութիւնը, ծանօթ է որ զարկ տուած է ապօրինի կեցութեան տէր պանդխտներու արտաքսումին։ Ու ամէն օր լրասփիւռները կ՚արձագանգեն կիրարկութեան պարագաներու, անոնց ստեղծած հակազդեցութիւններուն, զօրակցութեան շարժումներու։

«Ուէսթ-Ֆրանս» այդ խումբէն արտաքսումի սպառնալիքին ենթակայ հայեւադրբեջանցի ընտանիքի մը պարագան մատնանշած էր։ Առաքելեաններուն հայրը հայ է, մայրը՝ Վիկտորիան... ադրբեջանցի. այս կէտը, հայեւադրբեջանական հակամարտութեան ծանօթ պայմաններուն մէջ, տեսականօրէն, պէտք է բաւարար պատճառ նկատուի քաղաքական ապաստանեալի կարգավիճակ ստանալու։ Նման բաղդրութեամբ ընտանիքները, որոնց թիւը զգալի կերպով չեշտուած է վերջին տարիներուն, գոնէ Հայաստանէն արտագաղթողներու խումբին մէջ, կը պատճառաբանեն որ հայեւադրբեջանցի զոյգի մը, անոր ընտանիքին համար անապրելի են Հայաստանը, նոյնպէս Ադրբեջանը, ազգային փոխադարձ ատելութեան պայմաններու մէջ։ Ուստի տրամաբանօրէն պէտք է իրենց տրամադրուի քաղաքական ապաստանեալի կարգավիճակ։

Սակայն, այնպէս կը թուի որ ենթականերուն համար յարգելի այս պատճառաբանութիւնը միշտ հաւանութեան արժանի չի նկատուիր պատկան իշխանութիւններէ։ Խնդրուած կարգավիճակը կը մերժուի ու դիմումին տէրերը ենթակայ կը դառնան արտաքսումի։

Նոյնը պատահած է Առաքելեան ընտանիքին. անդրանիկ զաւակը՝ Քրիստինա Պօմոնի լիսէին աւարտական դասարանի աշակերտ է, 17 տարեկան։ Անոր դասընկերներուն եւ ուսուցիչներուն նախաձեռնութեամբ հազար հոգի ցոյց մը կատարած են Դեկտեմբեր 21ին Պօմոնի ենթանահանգապետարանին առջեւ, զօրակցութիւն յայտնելու եւ արտաքսումի որոշումին ջնջումը պահանջելու համար։

Առաքելեանները 2005ին հասած են Ֆրանսա. միջոց մը Փարիզ մնացած, ապա հաստատուած են Պօմոն։ Զոյգը ունի կրտսեր աղջիկ զաւակ մըն ալ, Տաթեւիկը, որ ինը տարեկան է։ Իրենց համարկումի յաջողութեան մասին վկայած են ցուցարարները։ Անոնք չեշտած են տակաւին թէ ընտանիքին հայրը Ռուբէն աշխատանքի խոստում մը ստացած է, կեցութեան հարցը կարգադրուելու պարագային. իսկ «ադրբեջանցի» Վիկտորիան բանակարգումի մասնագէտ է. երկու կէտեր որոնք կը համապատասխանեն օտարականներու ընդունելութեան համար ծանուցուած նոր չափանիշներուն։

ՋԱՒԱԽՔ

Մ. ՍԱՀԱԿԱՇՎԻԼԻԻ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔ ԱՅՑԸ

Դեկտեմբեր 24ին Վրաստանի նախագահ ու Յունուար 5ի նախագահական ընտրութեան թեկնածու Մ. Սահակաշվիլի Ախալքալաքի մէջ բնական կազի բաշխումի հանդիսութեան ներկայ գտնըւած, ապա բնակչութեան հետ հանդիպում ունեցած է։ Խոստացած է որ 2008ին ամբողջ շրջանը բնական կազ կ՚ունենայ, Ախալքալաքի մէջ օդակայան կը կառուցուի, կը շարունակուի ճանապարհաշինական աշխատանքը, Մայիսէն գործածութեան կը մտնէ հեռաձայնի նոր ցանցը, եւն.։

Հակառակ կարճատեւ, 15 վայրկեան միայն տեւած հանդիպումին, ներկայ տեղացի լրագրողներ հարց տուած են հայերէնին շրջանին մէջ երկրորդ պետական լեզուի կարգավիճակ ունենալու խնդրին մասին։ «Մենք բոլորս պէտք է սորվինք պետական լեզուն՝ վրացերէնը. մնացածները կը յարգենք» եղած է պատասխանը։

ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՒԱՆԴԵ՞Լ, ԹԷ ՍՈՐՎԵՑՆԵԼ

Կանգնած ենք փակ դրան մը առջեւ, տրցակ մը բանալի մեր ձեռքը: Բանալու համար զայն կը փորձենք բոլոր բանալիները մէկ մէկ: Ոչ մէկը կը բանայ: Սխալած ըլլալու համոզումով կը վերսկսինք, բոլոր բանալիները նորէն կը փորձենք մէկ մէկ, առանց յոգնելու: Կ'ըսենք որ սխալ բան մը կայ, մէկէն մէկը ճիշդ պէտք է ըլլայ: Ու կը դառնանք, բիւրերորդ անգամ ըլլալով կը վերսկսինք նոյն տրցակի նոյն բանալիներով նոյն փակ դուռը բանալ փորձել, համոզուած որ ճիշդ տրցակով ճիշդ փակ դուռը բանալ կը ջանանք:

Ի հարկին, բանալիներու տրցակը մէկ ձեռքէ կ'անցնի ուրիշի մը (սովորաբար ան «մեծահոգաբար» կ'առաջարկէ ինքզինք, մտածելով որ միւսին չկարողացածը ինք պիտի յաջողի գլուխ հանել), ու կը կրկնուի նոյն գործընթացը: Այսպէս՝ տրցակը կը փոխանցուի մէկէն միւսին, միւսէն ուրիշին, ուրիշէն այլին, այլէն տարբերին, տարբերէն նոյնիսկ ոեւէ մէկուն:

Եւ այսպէս շարունակ: Վստահ որ ա՛յդ փակ դուռն է որ պէտք է բացուի եւ ա՛նպայման ա՛յդ բանալիներէն մէկով: Այլընտրանքի մը գաղափարը, կասկածի մը անհանգստութիւնը, փնտռտուքի մը անհրաժեշտութիւնը, աւելի ճիշդ՝ պապակը չի գար խանգարելու մտային անդորրը, ըստ որուն միշտ այսպէս ըրած ենք, այս բանալիներով բացուած են փակ դռներ, անցեալին, այլուր...: Հիմա ի՞նչու այս մէկը չբացուի հոս:

Եւ քանի որ մարդ արարածը օժտուած է վարժուելու մեծ յատկութեամբ, ժամանակի ընթացքին երկարատեւ ու կրկնուող այս գործողութիւնը վերածուած է սովորութեան, իսկ սովորութիւնը՝ արարողութեան: Բանալիներն ու փակ դռները հարցում ըլլալէ դադրած են, նախապատուութիւնը տալով երեւոյթին, այսինքն բանալու արարողութեան, քանի որ անիկա է որ ջանքի կերպարանք ստացած, աշխատանքի ձեւի վերածուած՝ շարժում կը ստեղծէ: Այս շարժումը կը բացատրուի իբրեւ կենսունակութիւն, եւ լուսարձակները անոր վրայ կը բացուին:

Մեր լրագիրներու մէջ լոյս տեսած գաղութային գործունէութիւններուն վերաբերող յայտարարութիւններէն մեծ մասը այդպիսի կենսունակութեան ապացոյցներն են: Որքան անցուդարձ, ինչպիսի աշխուժութիւն, անսպառ ուժ կարծես՝ աւանդական հանդիսութիւնները, վերադարձող ժամադրութիւնները, մշտանորոգ արարողութիւնները, գնաց-եկաները: Խնդրեմ, «ճաշակեցէք եւ տեսէք զի» մենք կ'ապրինք, տակաւին չենք մեռած, քանի որ կը փաստենք նախ եւ առաջ մենք մեզի յետոյ՝ շրջապատին, որ դեռ կանք:

Մնալու-չմնալու, ըլլալու-չըլլալու տագնապ:

Խորքին մէջ, բանալիներու պարը ընդամէնը ինքնագործ (օթօմաթիք) շարժում է: Կը բաղկանայ մի քանի փուլերէ. առաջին՝ համոզումով եւ ինքնավստահութեամբ գրաւել յարմար տեղը: Երկրորդ՝ յառաջանալ ցոյց տալով թէ ջանք կայ հոսանքն ի վեր նաւարկելու, բարձրաձայն (հանրայայտ) խորհրդածել հարցի դժուարութիւններու խորին ըմբռնումով, կազմել եւ ցոյց տալ ձեռք բերումներու ցանկ: Վերջին փուլ՝ աւարտել, «ջահը փոխանցելով յաջորդին»:

Երկրորդ փուլի օթօմաթիզմը, որ աշխատանք կը կոչուի քանի որ անոր ընթացքին բանալիները փոխնիփոխ ձեռք կ'առնուին, եւ որ մեր գաղութին կենդանութեան փաստն իսկ է, իր անընդհատ կրկնուող եւ տեւական վերսկսող նկարագիրով զգեցած է քարացած օրէնքի մը կայունութիւնը, զոր խախտել կը նշանակէ, նուազագոյնը, անհանգստացնել. «Կ'ընենք ինչ որ կրնանք, մի՛ խանգարեր, աստանկ կը քալէ կոր. մի՛ դպիր, ուշադրութի՛ւն, յետոյ աւելի գէշ չըլլայ»:

Անհանգստանալու մեծ պատճառ ունի՛նք սակայն, քանի որ կարծրացած օրէնք մը ցնցելու համար հարկաւոր է ունենալ մերժելու արիութիւն եւ լաւագոյնի այլընտրանք: Բայց թող խաղաղ ննջեն պարապութեան մէջ իրենց գահը լարած մարդիկ: Մենք այսօր հեռու ենք սառած կանոններու ծանր թաթը կոտրելէ: Պատճառը բազում անգամ քարկոծուած անհոգութիւնը չէ: Վախկոտութի՞ւն: Կրնայ ըլլալ: Հոգեկան ծուլութիւն՝ անկասկած. մտաւոր թուլութիւն. «աստանկ կը քալէ կոր»: Անհեռատեսութիւն:

Բանալիներու զնգզնգոցը տարուած ջանքերը գովաբանող աղմկախառն եղանակ մը կը ստեղծէ: Տպաւորիչ խօսքային տարազներ այդ եղանակին կու տան ապսպրուած, ըստ պարագայի արագ «շինուած» երգերու ոճը: Յաճախ, անհպելի դարձնելու համար իրագործում մը, ազգային հերոսներ, դրուատելի դէպքեր, մտաւորականներ ու մեր անցեալի ոգին կերտած դէմքեր, իբրեւ անուն կամ մէջբերում կը յայտնուին նուէրի գունաւոր թուղթի պէս, որուն պաշտօնն է իրմով փաթթուած փոքրարժէք առարկան ընդունելի դարձնել: Յարգանք պարտադրելու նպատակով շարլուած այդ վկայակոչումները յղումներ են, որոնք կը կարդացուին եւ բնականաբար չեն հասկցուիր, մայր գիրքէն յափշտակուած եւ հետեւաբար իրենց բովանդակութենէն պարպուած հատուածներու պէս. իմաստազրկուած. որովհետեւ իրենց բովանդակութենէն զրկուած է մեր ներկան:

Մեր անդարձ-կորած լուսաւորեալներուն տեսիլքը, որ այսօր մանրացած այցետոմս է թղթապանակներու մէջ, ատենին, - երբ խօսք չունէր ինքնաբաւարարութիւնը, - ապրում էր եւ ապրելակերպ, կեանք, կեանքին համեմա՛տ առնուած որոշում, գործնական եւ նպատակին ծառայող՝ քանի նպատակ կար: Անոնք՝ լուսամիտները, գիտէին ի՛նչ դուռ կ'ուզեն բանալ, որպէսզի ընտրէին յարմար բանալին, իսկ եթէ չունենային, փակ դրան կղպանքին համեմա՛տ բանալի կը ստեղծէին, ճար կը փնտռէին, գործելակերպ կ'որդեգրէին: Անոնց պայքարը յստակ էր եւ նպատակը՝ մէկին: Անո՛ր համար կը յաջողէին ստեղծել Միտք, Արուեստ եւ Բանաստեղծութիւն, ապրեցնել դպրոց, հրատարակել գիրքեր, քաջալերել նոր ուժեր, առաջ մղել տաղանդներ, զարգացնել լեզու: Մենք կրնանք ներշնչուիլ անոնցմէ ո՛չ թէ զանոնք անբանօրէն վերահրապարակելով, թափածոյ իբրեւ արտադրելու նման, այլ հաղորդուելով անոնց ուժականութեան, ստեղծագործ իմաստութեան (որ չկայէն կա՛ն կը ստեղծէ) եւ մանաւանդ տեսիլքին: Որպէսզի սորվինք յաջողել:

Յաջողել... բայց ինչի՞ մէջ յաջողել:

Խրթին ու կնճռոտ հարցում է ասիկա, քանի որ յաջողել կ'ենթադրէ նպատակ հետապնդել: Իսկ ի՞նչ է մեր նպատակը: Կը դժուարանանք յստակ պատկերացում մը կազմել: Երբ մաղուող անձրեւի պէս ամէն կողմէն թափթփող պատասխանները մեր կարգին մաղենք, կը ստանանք ինքնութեան պահպանումի նմանող պատասխան մը: Անոր ինչ բնոյթի ըլլալը չենք գիտեր:

Յստակ նպատակի չգոյութեան պայմաններուն մէջ, երբ կ'աշխատինք «նայինք ուր կը հասնինք» բնաբանով, երբ չենք գիտեր ուր կը տանի այս ճամբան, բնական է որ քալենք կորսուած ու մտածենք հիմակուհիմա չյոգնելու մասին, հիմակուհիմա չխանգարուելու մասին, հիմակուհիմա ճամբուն վրայ մնալու ու զիրար դիտելով զիրար քաջալերելու մասին, բնական է որ չհանդուրժենք ոտքի մնալու մեր ջանքերուն ականջ չկախող այն ձայնը, որ կը պնդէ թէ այդ ճամբան կլոր կլոր կը դառնայ եւ թէ այս նպատակազուրկ արշաւը թանկագին ժամանակի աժան վաճառք է: Բնական է որ յստակ նպատակին չգոյութեան պայմաններուն մէջ, երբ գահը թափուր է իր տիրոջմէն, չափազանցեալ մենատիրութեան արժանանան անոնք, որոնք տիրոջ ներկայութեան իր կամակատարները պիտի ըլլային: Այսպէս է, որ տեսիլքի բացակայութեան՝ երեւութականը կ'ըլլայ տէր ու տիրական:

Այսօր, Սփիւռքի ինքնութիւնը ինքզինք կը դիտէ Ցեղասպանութեան ճանաչման պայքարի հայելին ընդմէջէն: Բարեբախտաբար, այս պայքարը մասնագէտ պատմաբաններու եւ քաղաքական մարդոց ոլորտին մէջ կը տարուի ու հոն կը հասուննայ: Աշխարհասփիւռ հայութեան սիրտը այս զարկով կը տրոփէ ու տարուած է անով: Ան կը ներկայանայ իբրեւ այսօրուան յիշեցումը մեր ծագումին: Ցուցումներ, յոյսեր, յուսախաբութիւններ անբաժան մասնիկն են այդ պայքարին. ու կը սպասենք արդարութեան, որուն կ'ուզենք հաւատալ մեր ամէն մէկ բջիջով: Այս խռովքը, ծարաւ մարդու մտասեւեռում դարձած, իր յագեցումը կ'երազէ:

Այս կացութիւնը, - տխրօրէն բնական հետեւանք, - ներկայիս կը սպառնայ մեզի մտաւոր ինքնաբանտարկումի վտանգով: Մենք, որ աշխարհին կը ներկայանանք ցեղասպանուած ժողովուրդի դիմագիծով, չենք արտօներ մեզի դուրս գալ զոհի հոգեվիճակէն, ինքնարգելափակման միջոցով շեշտելով մեր դառնութիւնը: Ստեղծագործութիւն, թռիչք, սլացք կը մնան դուրս մեր մտաւոր պարիսպէն, որմէ ներս, ապրելու անյետաձգելի անհրաժեշտութիւններ ծալած - փաթթած անկիւն մը զետեղած, շատոնց եփուած ճաշը ցած կրակի վրայ տաք պահելով պատուհանին առջեւ լրաբերի ժամանումը կը սպասենք:

Ո՞վ կրնայ զգալ մեզմէ աւելի, մեր կոտտացող վէրքին մանաւանդ հոգեբանական տարողութիւնը. ո՞վ կրնայ ըմբռնել մեզմէ աւելի, մեր մղձաւանջին արգելքը՝ պարզ աչքերով դիտելու աշխարհը: Եւ ո՞վ՝ մեզմէ զատ, այլեւս պէտք է անդրադառնայ մեր երիտասարդութեան ապրելու իրաւունքին, որ գոյատեւել չէ: Գոյատեւել՝ այսինքն քաշքշել ունեցածդ զայն փշուր փշուր կորսնցնելով:

Ապրելու իրաւունքը նախ եւ առաջ յառաջդիմելու նախաձեռնողութիւն է, նորարարութեան եւ բարեփոխումի ցանկութիւն է, ըմբռնուած արժէքներու նոր արտայայտութիւն պարգեւել է: Եւ ասիկա մեր երիտասարդութեան իրաւունքն է, որուն պատրաստ չէ ան աւաղ. ոտքերը մխրճած տիղմին, թեւերը կը թափահարէ յուսահատ, (իսկ եթէ յաջողի փրկուիլ քառասմբակ կը հեռանայ առանց ետին դառնալու), քանի որ մեր փոխանցածը իրեն՝ գոյատեւման մեղկ ու կրաւորական, ինքնամփոփ ու ներքաշուած հոգեբանութիւնն է. աննպատակ ու սպասողական պահպանողականութիւնը: Անոր կը սորվեցնենք չկորսնցնել, պահել: Ինչպիսի՛ աղէտ: Ի՞նչպէս ակնկալել արժէքի մը պահպանումը առանց զայն ապրելու հնարաւորութեան: Ո՛չ թէ հարիւր, այլ մեր 3000ամեայ պաշարով արթնցնելու ենք մեր երիտասարդութեան ախորժակը. մենք ունի՛նք Շիրակի ամբարները, հարկ է գրգռել Շարայի որկորը:

Բանալ անծայրածիր շտեմարանը ու բաժնել անսպառ բարիքը. բարիք մը որ ո՛չ կը կողոպտուի, ո՛չ կը յափշտակուի. Թշնամական բոլոր զէնքերը անզօր են անոր դէմ: Կարելի է սակայն զայն հիւծել անոր մասին շատախօսելով, բայց զայն չխօսելով. անոր անունն է Մայրենի Լեզու: Ան է կրողը բազմադարեայ մեր կենսափորձին, մեր ոգիին, մեր միտքին, կեանքի հանդէպ մեր ունեցած հաւատքին, այն հաւատքին, որ կը մղէ ստեղծելու: Մուշեղ Իշխանի բանաստեղծութեամբ՝

«Հո՛ն է միայն, որ կրնայ գտնել
ամէն հայ կրկին
Խաժամուժին մէջ օտար
կորսնցուցած իր հոգին,
Անցեալն անհուն եւ ներկան,
նոյնիսկ մթին ապագան»:

Տասնամեակներ շարունակ մենք սրբացուցինք այս լեզուն: Այնքան աստուածացուցինք, որուն մօտենալ չհամարձակեցան տատամսոտ քայլերը, թերի փորձերը վախցան ու փախան, ընդմիշտ հեռացան: Մինչդեռ, մայրենի լեզուն ատաղձ մըն է, որ ձեռք կ'առնեն առանց վախի, անկէ ինքնուրոյն արտայայտութիւն կորզելու: Կ'աշխատին, կը ձեւաւորեն, կը սխալին, կը սրբագրեն, կը յաջողին...: Մայրենի լեզուն չի փոխանցուիր միայն օրէնքներ ու կանոններ սորվեցնելով: Ան ոգիի պատեանն է, զայն աւանդել պէտք է, անոր շունչը ունկերու հասցնել պէտք է:

Մայրենի լեզուն չեն սորվիր ո՛րեւէ լեզու սորվելու պէս, հազարումի պատճառներով, յարմարցուած եղանակներով, իբրեւ օտար լեզու կամ երկրորդ, իբրեւ պաքալորիայի լեզու, կամ ընտանեկան: Մայրենի լեզուն այս կամ այն լեզուն չէ, ուրիշ լեզուի պէս եւ ուրիշ լեզուի հաւասար չէ: Մայրենի լեզուն ժողովուրդի մը պատմութեան ընթացքը արտայայտող այն գիծն է, որ ապագան կ'ապահովէ: Ժողովուրդ մը կրնայ ապրել մի՛միայն ինքզինք վերսկսելով, ինքզինք վերստեղծելով, եւ այդ կարելիութիւնը մայրենի լեզուն կու տայ անոր, քանի որ ան պատմամշակութային ժառանգութեան պարունակն է: Մայրենի լեզուն մեր ինքնութեան կրողն է, մեր ներաշխարհի արտայայտութիւնը:

Այս գանձարանին դարպասը իրեն յատուկ բանալի կը պահանջէ:

Դեռ ո՞րքան յամենալ կողմնակի դռներու առջեւ:

ՆՈՐԱ ՊԱՐՈՒԹՃԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՄԴԼՈՏԱԾ ՄԱՌԱՆԸ

Երբ գետնայարկ իջաւ, պահ մը մութին մէջ մնաց, ինքնագործ լոյսի ընդհատման պատճառաւ: Խարխափելով գտաւ կոճակը, զոր սեղմեց ու մօտեցաւ 18 թիւ մառանին: Բարեբախտաբար մառանը ներսէն լուսաւորելու սարքաւորում ունէր: Առաջին քայլէն իսկ ոտքը կառչեցաւ առարկայի մը զոր Տանիէլ չըդժուարացաւ ճնորոշել: Իր անդրանիկ մանչուն եռանիւ հեծանիւը... Պահ մը իր նայուածքները սառեցան այդ տասնամեայ առարկային վրայ: Սահակին երկչոտ շարժումները վերակենդանացան աչքերուն առջեւ երբ ան դեռ հազիւ 4 տարեկանին իր առաջին փորձերը կ՚ընէր այդ խաղալիք փոխադրամիջոցին վրայ: Վերյիշեց նաեւ մօտ երկու տարի վերջ իր երկրորդ մանչուն՝ Նարեկին վարժընթացը նոյն հեծանիւին վրայ, մինչ իր եղբայրը արդէն տիրացած էր երկանիւի մը զոր բաւական վարպետօրէն կը վարէր: Ո՞ւր էր այն ատեն այդ երկանիւը որ իր կարգին անգործածելի դարձած էր: Մառանի կատարեալ խառնիճաղանճին մէջ չէր գտներ զայն: Յետ կարճատեւ փնտռտուքի, անկիւնի մը մէջ նշմարեց երկանիւին ղեկը, բայց գրեթէ անհնար էր զայն դուրս քաշել, քանի որ այլազան իրեղէններ դիզուած էին մէկը միւսին վրայ, ըստ բախտի: Տանիէլ քիչ մը անշարժացաւ, մտածելով թէ ո՛ր ծայրէն սկսէր կարգի բերել այդ խառնիճաղանճը: Նախ դուրս հանեց հնաոճ ու մաշած բազկաթոռ մը որուն վրայ երկար տարիներ նստած էր աչքերը յառելով դէպի առաստաղ, խոկալու եւ ներշնչուելու համար: Ձախ կողմի պատին կռթնած էր անդուռ պահարան մը չորս յարկ-բաժանումներով: Բաժանումներէն մէկուն վրայ խեցեղէնէ ծաղկաման մը, քովը ապակեայ ծանր մոխրաման մը: Տանիէլ վերյիշեց թէ քանի ծրար ծխիկ մարած ըլլալու էր այդ մոխրամանին մէջ: Իսկ վարէն առաջին բաժանումին մէջ նշմարեց դէզ մը 33նոց սկաւառակներ: Դէզէն վերցուց առաջին սկաւառակը՝ Թրէնէի երգանիւը, երկրորդը՝ Նափոլիթէն երգեր, երրորդը՝ պարեղանակներ, չորրորդը Շթրաուսի վալսերը...

Այս վերջինը գինք տարաւ հեռաւոր ապրումներ, երբ իրենց ամուսնութեան առաջին տարիներուն — արդէն 16 տարի — որքան յաճախ կը պարէին ունկնդրելով այդ ձայնապնակը: Այտան ճանչցած էր պարահանդէսի մը ընթացքին, երբ Տանիէլ նկատած էր որ Այտան որքան թեթեւ եւ հեզասահ կը պարէր վալսը՝ երիտասարդի մը թեւերուն մէջ: Ուշադրութեամբ հետեւած էր անոր եւ նշմարած որ մանկամարդուհին շատ հաւանաբար ընկերական կամ այլ կապ չունէր իր պարընկերոջ հետ: Ուստի համարձակեցաւ յաջորդ պարեղանակին, զայն հրաւիրել իր կարգին: Երբ պատասխանը դրական եղաւ, մեկնակէտը դրուեցաւ իրենց միասնութեան: Հիմա ան կը վերապրէր այդ օրուան իրենց բացառիկ վալսը: Պահ մը չէին իսկ անդրադարձեր որ սրահին մէջ առանձին մնացեր էին երբ վալսի առինքնող կշռոյթէն տարուած գրեթէ կը թռէին թեւ թեւի:

Տանիէլ պահարանին քովէն դուրս քաշեց հին պայուսակ մը, զոր տարիներ շարունակ գործածեր էր երբ ան կը ճամբորդէր աջ ու ձախ, գործի բերումով:

Բնազդաբար բացաւ զայն: Ամբողջութեամբ պարապ սեւ պայուսակին բաժանումներէն մէկուն մէջ կ՚երեւէր թուղթի կտոր մը. Տանիէլ քաշեց զայն մեծ հետաքրքրութեամբ եւ սկսաւ կարդալ իր երբեմնի մրոտած մէկ բանաստեղծութիւնը որ կը սկսէր սապէս.

Օտար աֆեր, օտար մարդիկ...
Մէկզմէկու օտար մարդիկ.
Ո՞վ է յաղթողն, ո՞րն է պարտեալը
Կռիւ անվերջ, կռիւ անխիղճ,
Զէնքն է դարձեր պարզ խաղալիք...

Հին պահարանին դիմացը կը գտնուէր հնատիպ սեղան մը իր չորս աթոռներով, որուն վրայ տարիներ շարունակ ճաշեր էին ընտանեօք, օր մըն ալ ձանձրանալով փափաքած ձերբազատիլ անկէ, գնելով նոր մը: Այտան, ինչպէս Տանիէլը միշտ տկարութիւն ցուցաբերեր էր, հին իրերու եւ կահոյքներու հանդէպ, որոնցմէ դժուարաւ ուզեր էր բաժնուիլ: Այսպէս ուրեմն հինցած իրեղէնները չէին նետուեր եւ կ՚իջնէին մառան: Սեղանին վրայ ան տեսաւ քուրջերու տոպրակներ, հին հագուստներ ու կապուստներ, նոյնիսկ չգործածուած նորեր: Ինչո՞ւ այս վերջինները կարօտ եւ աղքատ ընտանիքներու չէին բաժնըւեր: Այտան կ՚ըսէր որ այս դարուն աղքատ մարդ գոյութիւն չունի, բացի փողոցի անտուն խմանները եւ յետոյ մարդիկ վիրաւորուած կը զգան երբ ուրիշներու հագուստ-կապուստները կ՚ընդունին:

Տանիէլ լրիւ չէր բաժներ այս տեսակէտը, այսուհանդերձ չէր հակադրեր կնոջը այս կարգի խորհըրդածութիւններուն:

Տանիէլ որոշեց մաքրագործութեան ձեռնարկել, մէկիկ մէկիկ նետելով բոլոր այն իրեղէնները որոնք ալ բանի մը պիտի չծառայէին: Բայց այդքան ալ դիւրին չէր ատիկա: Իւրաքանչիւր առարկայ իր պատմութիւնը ունէր կարծես: «Պէտք չէ զգացական ըլլալ» եզրակացուց ան եւ թեւերը սոթտելով գործի լծուեցաւ: Նախ պահարանը մէջի առարկաներէն ձերբազատելէ յետոյ դուրս հանեց եւ տարաւ փողոցի դրան եռին: «Սա սեղանն ու աթոռներն ալ դուրս հանեմ, ո՛վ կ՚ուզէ թող առնէ» ըսաւ ինքնիրեն: Յետոյ սկաւառակներու դէզը խընամքով պայուսակին մէջ զետեղելէ վերջ, զայն անկիւն մը տեղաւորեց:

Սեղանէն եւ պահարանէն պարպուած տեղերը անոր առիթ ընձայեցին յառաջանալ մառանին մէջ եւ նշմարել այլ իրեղէններ: Ահաւասիկ լուսանկարներու շրջանակ մը զոր ան բերեր էր իր հօրենական տունէն: Շրջանակին կեդրոնը կը գտնուէր իր ծնողներուն ամուսնական նկարը, շրջապատուած՝ վերէն իր պապենական մեծ հօր եւ մեծ մօր, ինչպէս նաեւ մօրը կողմէ մեծ հօրը դիմանկարներով: Շրջանակին վարի մասը մեծ խնամքով տեղաւորուած էին մեծ քրոջը եւ մեծ եղբօր հարսանեկան լուսանկարները: Այս շրջանակին շուրջ ի՜նչ բուռն վէճ ծագեր էր, Այտային հետ, դեռ իրենց ամուսնութեան տարեդարձի օրն իսկ: Այտան այդ օրը պոռթկացած էր ի տես այդ շրջանակին որ նստասրահին ճակատի պատը կը զարդարէր, իբրեւ թէ գեղարուեստական գործ մը ըլլար: Ան ջղային եւ յանդիմանական շեշտով խօսքը ուղղած էր իր ամուսնոյն. «Ա՛լ ձանձրացայ ամէն օր դիտելէ այս շրջանակը, եթէ անպայման կ՚ուզես զարդարել այդ պատը, գնա՛ գեղանկար մը գնէ եւ շուտով հեռացուր այս մէկը»: Սկսած էր լուրջ հակաճառութիւն մը. Տանիէլ որ այնքան կապուած էր իր ընտանիքին, դըժուարաւ հաշտուեցաւ այդ շրջանակէն բաժնուելու գաղափարին, այսուհանդերձ տեղի տուաւ եւ շաբաթ մը յետոյ արդէն, յարմար գինով՝ Ռընուարի գործերէն մէկուն կրկնօրինակը գնած ու զայն կպցուցած էր պատին:

Հիմա ան այդ շրջանակին մէջի նկարներուն կը նայէր խառն զգացումներէ տարուած, անդրադառնալով որ իր մեծ ծնողներէն մօրենական մեծ մայրը ողջ էր միայն: Մեծ եղբայրը արդէն տասը տարիէ ի վեր ամուսնալուծուած էր ու կ՚ապրէր առանձին: Ուրեմն այդ շրջանակը իր երբեմնի հմայքը կորսնցուցեր էր: Տանիէլ ուզեց զայն տեղաւորել իր հին պայուսակին մէջ, բայց չյաջողեցաւ, շրջանակը չէր մտներ մէջը: Հանեց ու դրաւ զայն պայուսակին եռեւը, այդպէս միայնակ, կռթնցնելով պատին:

(Շար. 2)

[illegible]

ՊՈԼՍՈՅ Էսաեան Սանուց միութեան սրահին մէջ, Դեկտեմբեր մէկին, նախաձեռնութեամբ Ուսուցչաց միութեան Ուսուցչաց Օրը նըշուած է, ուր մէկտեղուած էին հին եւ նոր ուսուցիչներ: Հաւաքոյթին նախագահած է Մեսրոպ պատրիարք: Բացումը կատարած է Ուսուցչաց միութեան ատենապետուհին տիկին Թագուհի Հալաճեան, որ իր ուրախութիւնը յայտնած է տարին մէկ անգամ գոնէ իրականացուող այս հաւաքոյթին համար: Ապա, բեմը յանձնուած է Էսաեանի շրջանաւարտներէն բժիշկ եւ երգչուհի տոքթ. Գարին Եաւթանկաշկիլը որ համերգ մը սարքած էր ներկաներուն համար, որմէ ետք արտասանած է Սիլվա Կոմիկեան: Հուսկ բանքը արտասանած է Մեսրոպ պատրիարք, որ շեշտած է թէ իրեն համար կարեւոր է ուսուցիչներու հանդէպ յարգանքի այս ձեռնարկը:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԵՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՆ ՓԱՌՔ

Այդ ամէնն անասելի դուր է գալիս նրան, եւ նա մտադրւում է երկար ժամանակով հաստատուել Ճենովայում, երբ անսպասելիօրէն լուր է ստացւում Փարիզից, որ Լուվրում ցուցահանդէս է բացւում:

Եւ ահա նա ափսոսանքով վերջին անգամ հայեացք է գցում հին ձեռագրերի, գրքերի, նաւերի մանրակերտների, հին սպասքների վրայ: Նրան ճամբու են դընում գրադարանավարներ, արխիւի աշխատողներ, ծառայողներ: Վերջին րոպէին ծերունի գրադարանավարը բռնում է նրա թեւն ու մի րոպէ պահելով ասում.

– Սինիոր Այվազովսկի, ես մի հազուադիւտ քարտէզ եմ գտել... Շնորհ արէք նայելու:

Մագաղաթէ փաթէթի վրայից արձակում են մետաքսէ կապը: Ծերունին դողդողացող ձեռքերով զգուշութեամբ հարթեցնում է դեղնած թերթիկը: Գաֆայի քարտէզն է: Այդ մասին է վկայում լատիներէն մակագրութիւնը, իսկ որ կարեւորն է՝ քարտէզն ուղեկցուած է միջնադարեան քաղաքը պատկերող յըստակ մի ուրուանկարով՝ աշտարակները, պարիսպները, բարձրացնովի կամուրջը, եկեղեցիները...

– Ահա այսպիսին է եղել Գաֆան մեզանից հինգհարիւր տարի առաջ, – ցածրաձայն բացատրում է ծերունին: – Զարմանալի է... Այն ժամանակ Գաֆա են եկել ճենովացի վաճառականները յատուկ զօրքով, որպէսզի նուաճեն այն եւ ենթարկեն Ճենովական հանրապետութեան տիրապետութեանը, իսկ հիմա նոյն այդ Գաֆայից այստեղ է եկել խաղաղասէր մի նկարիչ, որպէսզի կտաւի վրայ յաւերժացնի մեծ ճենովացու սխրագործութիւնը:

Առաջին իսկ օրերին Այվազովսկու նըկարները երեւոյթ դարձան նրա գեղարուեստական կեանքում: Նրանցով հիանում էին հազարաւոր այցելուներ: Փարիզեան թերթերը վաղուց այսպիսի գովեստներ չէին շռայլել օտար նկարիչներին: Ֆրանսիացիք, որ միշտ աչքի են ընկել կենսախնդրութեամբ, սիրեցին ռուս նկարչի արուեստը: Նրա խաղաղական տեսարանները ողողուած էին լոյսի անօրինակ տօնականութեամբ. նրանցում լոյսի այնպիսի շռայլ տօնախմբութիւն էր, որ մայրամուտը պատկերող նկարի առջեւ կանգնած մարդկանցից շատերը կասկածում էին, թէ արդեօք նրա յետեւում լոյս կամ մոմ չկա՞ր վառուած: Բայց «Փոթորիկ Աբխազիայի ափերին» կտաւի առաջ արդէն լռում էին ամէն վէճ ու տարակուսանք, եւ մարդիկ դառնում էին համր ու կենտրոնացած, մտածելով միայն նկարի արտայայտած իմաստի վըրայ: Իսկ այդ իմաստը յուզիչ էր. Ռուսները փրկում էին հասարակ կովկասուհիների կեանքը, նրանց վերադարձնում ազատութեան...

Այվազովսկու յաղթանակը ռուսական արուեստի յաղթանակն էր Փարիզում: Արուեստասէր լայն շրջանները հիացմունքի մեծադղորդ խօսքեր էին ասում նրա կտաւների վերաբերեալ, փարիզեան նկարիչները բերկրալից ուշադրութեամբ էին շրջապատում նրան, իսկ Փարիզի Գեղարուեստի Թագաւորական ակադեմիայի խորհուրդը նրան պարգեւատրեց ոսկէ մետալով:

Այդ օրերին, երջանկութիւնից արբած, Այվազովսկին Ֆրանսիայի մայրաքաղաքում ունեցած յաջողութիւնների մասին գրում է Իտալիա՝ ընկերներին, Թէոդոսիա՝ հարազատներին, Գեղարուեստի ակադեմիային՝ Պետերբուրգ եւ ի վերջոյ Տոմիլովին.

«Ամենաբարի ու ամենաբարերարդ իմ Ալեքսէյ Ռոմանովիչ,

Անչափ ցաւում եմ, որ առիթ տուեցի մտածելու, թէ բոլորովին մոռացել եմ ձեզ: Այն ժամանակուանից ինչ գտնըւում եմ արտասահմանում, դեռ ոչ մի անգամ չեմ գրել ձեզ. արդարանալու տեղ չունեմ՝ մեղաւոր եմ, պատճառը միայն ծուլութիւնն է, բայց թոյլ տուէք հաւաստիացնել ձեզ, որ երբեք չեմ կարող մոռանալ ձեր բարի կամեցող սիրտը, առաւել եւս՝ ձեր թանկագին բարեհաճութիւնն իմ նկատմամբ, որը չեմ կարող անտարբերութեամբ յիշել, որպէս նկարիչ իմանալով նաեւ ձեր խորին զգացմունքները նուրբ արուեստի հանդէպ: Այո, Ալեքսէյ Ռոմանովիչ, հաւատացէք ինձ, որ ինչքան շատ եմ այս աշխարհում ապրում, այնքան խորն եմ ըմբռնում հազուագիւտ մարդկանց գինը, եւ դրա համար բոլորովին դէմ եմ, որ մոռացուեն նման մարդիկ: Բայց ուրախ եմ, որ բնութիւնն ինձ օժտել է ինքս ինձ արդարացնելու եւ շնորհակալ լինելու ուժով՝ այնպիսի բարեհաճ մարդկանցից, որպիսին դուք էք: Յիշում եմ, թէ Պետերբուրգ գալուս առաջին իսկ օրերից, ինչպիսի հարազատութեամբ ընդունեցիք ինձ, այն ժամանակ, երբ ես ոչինչ չէի ներկայացնում ինձնից. հէնց դա էլ մեծ յուզմունք է պատճառում ինձ: Այժմ, փառք Աստծոյ, ես միանգամայն երջանիկ եմ, բոլորն ուզում են ծանօթանալ ինձ հետ... Բայց այս չէ, որ կ՚ուզենայի ասել ձեզ... Հիմա շատ կարճառօտ կը պատմեմ, թէ ինչ եմ արել եւ դեռ ինչ եմ մտադիր...

(Շար. 135)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 1,
ԱՄԱՆՈՐ
Պատարագ՝ ժամը 11ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 6
ԱՍՏՈՒԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ
ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
Պատարագ՝ ժամը 11ին:
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ
ժամը 13ին՝ ճաշ:

(Շար. Ա. էջէն)

25ին Ֆրանսա փոխադրուեցաւ: Վիրաւորուած անձը ընտանիքին հայրն է, ըսպաննուած են իր եղբայրը, երկու զաւակները եւ բարեկամ մը: Կասկած կար որ այս ոճիրին ետին է ալ-Գախտայի մաղրէպեան ճիւղը: Մէկ անձ մը ձերբակալուած է, բայց երեք կասկածելիներ դէպի Սենեկալ փախուստ տուած են:

ՉԱՏ ձերբակալուած վեց Ֆրանսացիներու դատը պէտք է վերջ գտնէր Դեկտեմբեր 26ին եւ վճիռն ալ տրուէր: Նախորդ նիստերը բաւական աննպաստ եղած էին «Զոէի Տապան»ին անդամներուն համար, մինչ 103 երախաներու ծնողքը 1 միլիոն եւրօ կը պահանջէին ամէն մէկ երախայի համար, որպէս հատուցում: Այն տպաւորութիւնը կար որ ամէնէն ծանր պատիժը կրնար կրել Տապանին ղեկավարը՝ Էրիք Պրըթօ (6 տարի) եւ աւելի մեղմ պատիժներ միւս 5 անդամները:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ իշխանութիւնները երկու օտար պաշտօնատարներու երկրէն մեկնումը պահանջած են (մէկ Անգլիացի եւ մէկ Իրլանտացի) այն պատճառաբանութեամբ որ իրենց գործունէութիւնը «չի համապատասխաներ իրենց պաշտօնին»: Մեղադրանքն այն է որ անոնք թալիպան ապստամբներու հետ: Իրենք կ'աշխատէին Եւրոպական Միութեան ի Նըպաստ:

ԻՐԱՔԻ մէջ, անձնասպանական երկու ոճրափորձ եւս գործուած են Ծնունդի օրը եւ առաջին տեղեկութիւններու համաձայն 34 մեռեալ կար:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:
Այս առթիւ, ժամը 16.30ին,
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը
այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի Կեդրոնի «Ա. Զրպաշեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ Կ Ա Ղ Ա Ն Դ Պ Ա Պ Ա-ն բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծընունդը:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20.30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06.80.88.12.24 / 01.44.05.17.77

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղը կը հրաւիրէ ձեզ միասին տօնելու Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

Կիրակի, Յունուար 6, ժամը 12.30ին Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին միօրեայ վարժարանի աշակերտները պիտի արտասանեն, երգեն ու պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նըւէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն:

Արձանագրութեան համար դիմել՝
04.78.45.17.55 թիւին
կամ Մշակոյթի Տան՝ 04.78.26.45.10:

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի «Էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Վազ Մարիոյէն 250 եւրօ, եւ նոյնպէս Պ. Պետրոս Նատիրեանէ 225 եւրօ Պէլֆոնթէնի երախաներուն ի նպաստ:

□

ASNIERES

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un DINER DANSANT
à l'occasion du Noël Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre Alexandre Shirinyan
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Section «D. MISSAKIAN»
de Sevran-Livry
REPAS DE NOEL ARMENIEN
le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan

Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

Date à retenir

ARNOUVILLE

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car TALINE revient en France pour un concert de Noël.

TALINE seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Աւագ Տօնէր – Սրբոց վկայիցն
Աստուածայայտնութեանն Քրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Դեկտեմբեր 27
Տօն Սրբոց Առաքելոցն
Պետրոսի եւ Պօղոսի
Գիշերային եւ Առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9.30ին:

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 29
Տօն Սրբոց Որդւոցն Որոտման
Յակովբայ առաքելոյն
Եւ Յովհաննու աւետարանչին
Գիշերային եւ Առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9.30ին:

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 30
Ամավերջի պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne de la Jeunesse et de la Culture de Marseille
recherche
POUR UN POSTE D'ACCUEIL
une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine. Adresser candidature écrite à la :

MAJC
12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille

Renseignements au : 04.91.66.45.33
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 28
VENDREDI
28 DECEMBRE
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 21.860
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
83e ANNEE — N° 21.860

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԶՈԷԻ ՏԱՊԱՆ»ի ֆրանսացի վեց անդամները նոյն պատիժին դատապարտուեցան Դեկտ. 26ին: Ն'Ճամենայի ոճրային ատեանը ութ տարուան տաժանակիր աշխատանքի դատապարտեց եւ 60 հազար եւրօ հատուցման ամէն մէկ երախայի համար (103 երախայ կար): Դատապարտեալներու փափաքն այն է որ ժամ առաջ Ֆրանսա փոխադրուին, ըստ Ֆրանսայի եւ Չատի իրաւական փոխադարձ համաձայնագրին: Ծանօթ է որ Զոէի Տապանին անդամները ամբաստանուած էին 103 երախաներու առեւանգումի յանցանքով: Երախաները Տարֆուրի որբեր չէին, այլ Չատի ընտանիքի տէր մանուկներ: Նոյեմբեր 6ին, Սարքոզի անխոհեմ յայտարարութիւն մըն ալ ըրած էր ըսելով.— «Կ'երթամ զիրենք կը բերեմ ինչ որ ալ ըրած ըլլան»: Չատ պատասխանած էր որ արդարութիւնը Չատի մէջ կը գործադրուի:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ պատժական օրէնսդրութեան 301րդ յօդուածը որով «Թրքութիւնը վարկաբեկել»ու ամբաստանութիւնը ուղղուած է մտաւորականներու, արուեստագէտներու, «պիտի բարեփոխուի», ըստ արդարութեան նախարար Ա. Շահինի: «Բարեփոխում»ը պիտի նշանակէ «Թրքութիւն»ը փոխարինել «Թուրք ժողովուրդ»ով, «Հանրապետութիւն»ն ալ «Թուրքիոյ Հանրապետութեան պետութիւն»»ով: Վերադարձ մըն ալ խնդրոյ առարկայ է. պիտի վերահաստատուի արդարութեան նախարարին արտօնութեան պայմանը որ մինչեւ 2005 անհրաժեշտ էր այդ ամբաստանութեամբ դատ բանալու համար: Այս վերջին պայմանը Հ. Տինքի կամ Օ. Փամուքի դատերուն նման միջազգային արձագանգի հաւանականութեան տէր պարագաներու պիտի ծառայէ հարցաքննութեան փուլէն առաջ կասեցնելու ընթացքը:

ԹՈՒՐՔԻԱ կրկին ռմբակոծած է Իրաքի հիւսիսային շրջանը, այն պատրուակով որ կը հետապնդէ ապստամբները: Այս ռմբակոծութիւնները տեղի ունեցած են Ուաշինկթընի լուռ համաձայնութեամբ: Դեկտեմբեր 24ին, Էրտողան եւ Պուշ հեռաձայնային խօսակցութիւն ունեցած են եւ կրկնած իրենց հասարակաց ճիգերը պայքարելու համար ահաբեկչութեան դէմ: ԱՄՆ այլեւս կանոնաւոր կերպով տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Անգարայի ՓՔՔ-ի բոլոր շարժումներուն մասին, գլխաւորաբար իրենց արբանեակներուն միջոցաւ: Ըստ Թրքական աղբիւրներու, վեց Քիւրտեր սպաննուած են հիւսիսային Իրաք այդ ռմբակոծութիւններու ատեն:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ հեռատեսիլի ընդդիմութեան գլխաւոր կայանը՝ Իմեդի որոշած է վերջ տալ իր սփռումներուն մինչեւ Յունուար 5ի նախագահական ընտրութիւնը: Տնօրէնը՝ Բիդզինա Բարատաշվիլի այս յայտարարութիւնը ըրած է Դեկտեմբեր 26ին, դատապարտելով «քաղաքական խիստ լարուած կացութիւն մը, երբ բազմաթիւ լրագրողներ ալ հեռացած են կայանէն եւ ի վիճակի չենք ապահովելու մեր աշխատանքը»:

ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ԺԶ. Ծնունդի իր պատգամին մէջ Թուրքիո՞յ ակնարկած է յիշելով քրիստոնեայ հոգեւորականներու դէմ կատարուած յարձակումները: Պապը ըսելով թէ այսօր իսկ աշխարհի զանազան շրջաններուն մէջ կրօնաւորներ, մայրապետներ մահափորձներու, բռնարկութեան, չարչարանքի զոհ կը դառնան, մարտիրոսներ կոչած է զանոնք: Թուրք մամուլը անդրադառնալով «Ռոյթըրզ» գործակալութեան մեկնաբանութեան, հարց կու տայ թէ իսկապէս Պապը Թուրքիո՞յ ակնարկած է: Գործակալութիւնը յայտնած է թէ Բենեդիկտոս ԺԶ. երկրի անուն չտալով հանդերձ, մատնանշումները կը կապէին Թուրքիոյ, ուր վերջին շրջանին կաթողիկէ հոգեւորական մը դաշունահարուած էր, իսկ Փետրուարին եւ Ապրիլին այլ հոգեւորական մը և երեք քրիստոնեայ հրատարակիչ վայրագօրէն սպաննուած էին:

ՊՈԼՍՈՅ զանազան թաղերուն մէջ վերջին երկու շաբթուան ընթացքին աւելի քան յիսուն ինքնաշարժ հրկիզուած է, որպէս հակազդեցութիւն Իրաքի քրտական բանակավայրերը թիրախ առած անդրսահմանային զինեալ գործողութիւններուն:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ բացուած է ֆիլմի միջազգային Բ. փառատօնը Պաղեստին պանդոկին մէջ, քաղաքին սրտին վրայ: Վերջ պիտի գտնէ Դեկտեմբեր 29ին: Բացումին նախագահը կոչ ըրած է հաշտութեան եւ երկխօսութեան՝ քաղաքակրթութիւններու եւ մշակոյթներու միջեւ: 63 ֆիլմեր կը ներկայացուէին, գլխաւորաբար փաստանկարներ:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ազատական ընդդիմադիր ճակատի մէկ գլխաւոր դէմքն ալ հրաժարած է թեկնածու ըլլալէ նախագահական ընտրութեան, Գասպարովէն ետք: Բորիս Նեմցով կը գտնէ որ ընդդիմութիւնը պէտք է միայն մէկ դէմք ներկայացնէ: Դեկտեմբեր 26ի իր այս յայտարարութեան ընթացքին ըսած է նաև որ Կրեմլինը դիմած է քարոզչութեան մը որ վայել է Կէօպէլսի (Գերմանիոյ քարոզչութեան նախարարը Բ. աշխարհամարտին):

ՋԱԽԸ բանավէճի անցած է Սարքոզիի

(Շար.ը Դ. էջ)

ՋԱՒԱԽՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՈՉ ՄԷԿ ԹԵԿՆԱԾՈՒԻ ՋՕՐԱԿԻՑ Է

Ջաւախքի Հայկական խորհուրդը յայտարարութեամբ մը հրապարակած է նախագահական ընտրութեան թեկնածուներէն ոչ մէկուն զօրակցելու իր որոշումը: Պատճառը այն է որ այդ խումբէն ոչ մէկուն ծրագիրը, ելոյթը համոզած է թէ երկրին քաղաքական, տնտեսական, ընկերային, փոքրամասնութիւնները յուզող ոլորտներուն խնդիրներուն համար յստակ ծրագիր մշակուած է:

Խորհուրդը նոյն յայտարարութեամբ կոչ ուղղած է բնակչութեան աշխոյժ մասնակցութիւն ունենալու քուէարկութեան, նաեւ պահանջելու ազատ, արդար, թափանցիկ ընտրութիւն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

2007Ի ՊԵՏԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան Դեկտեմբեր 26ի հրամանագրով շնորհած է տարուան պետական մրցանակները: Գրականութեան ոլորտին մէջ ան տրուած է Դաւիթ Յովհաննէսի «Նոր քրոնիկոն» հատորին, երաժշտութեան՝ Ռուբէն Սարգսեանի նուագախումբի յօրինումներուն, կերպարուեստի՝ Փարաւոն Միրզոյեանին, իսկ ճարտարապետութեան մրցանակին տիրացած են Ճիմ Թորոսեան, Ռոլան Մարտիրոսեան, Հենզէլ Յակոբեան, Գագիկ Գալստեան, Արծրուն Սերգոյեան:

Նոյն հրամանագրով Անանիա Շիրակացիի մետալին արժանի նկատուած են մարզերու եւ համայնքներու ղեկավարներ, պետական խորհրդականի աստիճաններ ստացած են պաշտօնատարներ: Նախագահական հրամանագրով դիւանագիտական զանազան աստիճաններով պարգեւատրուած են դիւանագիտական մարմնի պաշտօնատարներ -դեսպան, գործավար, վարչութեան պետ, խորհրդական-:

ԻՐԱՔԻ ԶՕՐԱՏԸ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻՆ ԿԸ ՄԵԿՆԻ

Հայ խաղաղապահներու եօթներորդ խումբը Իրաք կը մեկնի Յունուարի կէսին: Բաղկացած է 46 հոգիէ, որոնց երեքը բժիշկ են, 28ը վարորդ: Կը ծառայեն վեց ամիս:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՈՂՋԱԿԷԶԻ ԿՈԹՈՂԸ ՍՐԲԱՊՂԾՈՒԱԾ

Սեւ ներկով եւ վրան պծուած կեռ խաչով սրբապղծուած է Հրէական ողջակէզի երեւանեան յուշակոթողը: 300-500 հոգինոց հրեայ փոքրիկ համայնքին ղեկավարը՝ ռաբունի Կ. Պիւրշթայն խոր ափսոսանքով հակազդած է պղծումին, ըսելով թէ լաւագոյն մակարդակ ունին հայեւհրեայ յարաբերութիւնները: Իսկ նախագահ Ռ. Քոչարեանի մէկ խորհրդականը «գրգռութիւն» որակած է արարքը:

Կոթողը որ վնասուած, տապալած է մէկէ աւելի անգամներ, կը գտնուի Հանրապետութեան հրապարակէն ոչ հեռու, Առագաստ հանրապարտէզին մէջ:

ԼՂՀ

ԾՆՈՒՆԴՆԵՐԸ ԽԹԱՆԵԼՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԼՂՀ կառավարութիւնը Դեկտեմբեր 25ի նիստին ծնունդները եւ բազմազաւակութիւնը խթանելու միջոցներու մասին որոշում քուէարկած է. ըստ այդ որոշումին, 2008 Յունուար 1էն պետական պիւտճէէն 500 հազար դրամ (շուրջ 1500 տոլար) պիտի յատկացուի երրորդ զաւկի տէր ամէն ծնողքի, նոյնքան գումարի ալ աւանդ բացուի երախային անունով: Իսկ չորրորդ եւ յաջորդ զաւկի պարագային այդ գումարը կը բարձրանայ 700 հազար դրամի:

Հինգ եւ աւելի զաւկի տէր ընտանիքներուն գործածած ելեկտրականութեան փոխարէն դրամական օգնութիւն կը տրուի, իսկ 6 և աւելի անչափահաս զաւկի տէրերուն համար բնակելի տուն կը կառուցուի:

Արցախի մէջ ամէն տարի ծնող երկու հազար երախաներէն հազիւ 25%ը կ'ըլլան հինգերորդ, կամ աւելի զաւակներ: Ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են որ վերջին տարիներուն ընտանիքներուն մէջ մէկով պակսած է զաւակներու թիւը. եւ այդ զաւակը եղած է երրորդը: Ուստի, որոշուած է խթանել երրորդ եւ չորրորդ զաւակները:

Այս որոշումը շուրջ տասը հազար ընտանիքի հեռանկար կը բանայ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԱՄՆ ԿԸ ՄԵԿՆԻ

Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահ Ա. Կիւլ արտասահմանեան առաջին այցը կը կատարէ Ուաշինկթըն, Յունուար 8ին: Սպիտակ Տան մէջ հանդիպում կ'ունենայ նախագահ Ճ. Պուշի հետ: Տատանումներէ ետք, երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները բարւոքած ըլլալ կը թուին Թրքական ուժերու Իրաքեան զինեալ միջամտութեան տրուած ամերիկեան նեցուկէն ի վեր: Նոյեմբերի սկիզբին ալ ԱՄՆ գացած էր վարչապետ Թ. Էրտողան: Սպիտակ Տան կողմէ մօտիկ ժամանակով երկու Թուրք ղեկավարի տրուած ժամադրութիւնները ուշագրաւ կը նկատուին:

Պուշ – Կիւլ հանդիպումին օրակարգին վրայ են ՓՔՔ-ի ուղղուած եւ ուղղելի քայլերը, միջին արեւելեան հարցեր, Լիբանանի կացութիւնը, նաեւ հայկական բանաձեւը: Կիւլ անգամ մը եւս պիտի բացատրէ իր խօսակցին թէ բանաձեւին օրէնքի վերածումը հաւանական ի՛նչ վնասներ կ'ունենայ երկու երկիրներու յարաբերութիւններուն. պիտի բացատրէ նաեւ թէ Թուրքիա ի՛նչ դիրք ունի Ցեղասպանութեան պնդումներուն դէմ:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՈՎ ՄԶԿԻԹ ՉԻ ԿԱՐԵԼԻ

Տրապիզոնի մէջ 1971ին կառուցուած մզկիթ մը կոչուած է հոն ապրած յոյն հոգեւորականի մը Ս. Վասիլի անունով, որպէս անոր յարգանք: Սակայն վերջերս քաղաքապետը ըսած է թէ այդ անուանումը անյարիր է մզկիթի մը, առաջարկելով փոխել զայն: Ուստի մզկիթը վերամկրտուած է գտնուած վայրին անունով ու կոչուած՝ Աքօլուք շուկայի մզկիթ: Այդ անուանափոխութիւնը մեկնաբանուած է քաղաքին քրիստոնեաներու հանդէպ անհանդուրժողութեան նոր ապացոյց: Տրապիզոն այդ պիտակին արժանացած էր իտալացի կրօնաւոր Հ. Սանթորոյի, Հ. Տինքի սպանութիւններէն ետք երբ յայտնուած էր որ ոճիրները կապ ունէին քաղաքին ազգայնամոլ շրջանակներուն հետ:

Մխիթարական տուեալ կրնայ նկատուիլ այն որ մշակոյթի նախարարը չէ վաւերացուցած անուանափոխութիւնը:

ԼՂՀ ՆԱԽԱԳԱՀԸ Կ'ՈՒԶԷ ՍՈՒՏԸ ՎՏԱՐԵԼ

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան նոր նախագահը տակաւին նոր դէմք է լայն շրջանակներու համար: Մանաւանդ առաջին հանդիպումներէն ան շատախօս, ինքնագոհ, լոզունգներով թիավարող քաղաքական դէմքի մը տպաւորութիւնը չի ձգեր: Ատով ալ կը զանազանուի ընկալեալ պատկերէն:

ԼՂՀ «Ազատ Արցախ» թերթը Դեկտ. 18ի թիւով հրատարակած էր Սփիւռքի մէջ կատարուած տարեկան հանդանակութեան ներկայի իր տպաւորութիւնները. անոնց հետ նաեւ որպէս նախագահ ընտրած ճամբուն մասին տուած տեղեկութիւնները: Հանդանակութենէն տպաւորութիւնները դրական են, նկատի առած ատոր նպատակները. բայց, Բ. Սահակեան կ'ըսէ այդ առիթով թէ իրեն համար ծանր է խնդրողի դերը: Նոյնիսկ երբ դիտակից է այդ շարժումին անհրաժեշտութեան:

Պատասխանելով իր պաշտօնավարութեան առաջին հարիւր օրուան յաջողութիւններուն մասին հարցումին, Բ. Սահակեան կը թուէ Մոսկուայի մէջ կարեւոր ձեռնարկատէրերու հետ հանդիպումները, Ստեփանակերտի, Շուշիի առնչուած ծրագիրներու մշակումը:

Մոսկուայի գործի մարդոցմէն ուզած է որ փոխանակ գումար նուիրելու, չօշափելի ծրագիրներու իրականացումին ձեռնամուխ ըլլան: Այդ ծրագիրներէն է հանրապետական հիւանդանոցին կառուցումը, կաթնեղէնի գործատան ամբողջական համակարգով կազմակերպումը, Ստեփանակերտի ջուրի ցանցը, Շուշիի վերականգնումը: Մշակոյթի նախարարութիւնը հոն փոխադրելու որոշումէն ետք կը քննարկուի քանի մը վերատեսչութիւններու, հիմնարկութիւններու եւս փոխադրութեան հարցը: Ամբողջ նպատակը այն է որ «այդ սքանչելի առողջարանային քաղաքը, ԺԹ. դարի մշակութային եւ կրթական կեդրոնը առաջուայ պէս իր տեղը գրաւի հայութեան կեանքում»: Ատիկա պէտք է ըլլայ, որպէսզի Ղարաբաղ այցելող պատուիրակութիւնները, յատկապէս Բաքուէն գացողները արդար կշտամբանք չուղղեն, չըսեն. «Եթէ Շուշին թանկ է ձեզ համար, ինչո՞ւ 15 տարուայ ընթացքում գոնէ կիսով չափ այն չի կառուցապատուել»:

Բ. Սահակեան կը բացատրէ որ պետական կազմին փոփոխութիւնները ինքնանպատակ չեն: Մտայնութիւնը չի վերաբերիր «օտարներ»ը «մերիններ»ով փոխարինելու: Այդ փոփոխութիւնները պիտի շարունակուին այնքան ատեն որ պէտք է բացասական ամէն բանէ ճականօրէն ազատելու: Այլ խօսքով՝ ինչպէս կ'ըսէ Բ. Սահակեան, սուտը պէտք է վտարուի մեր կեանքից, արմատախիլ պիտի ըլլայ պետական մարմիններէն, հիմնարկներու գործունէութենէն, աշխատանքէն: Սկսած երկաթուղիէն մինչեւ դատարանները, դատախազութենէն մինչեւ ոստիկանական սպասարկութիւնը, աշխատանքը պիտի կազմակերպուի առանց սուտի խառնուրդի:

Ոչ ոք պիտի բաւարարուի «պէտք է այսպէս լինի...»ներով: Բ. Սահակեան որպէս Աստուածաշունչով երկրին ու ժողովուրդին ծառայել ուխտած մէկը, ամենայն խստութեամբ կ'ուզէ կիրարկել մտայղացումները, ժողովուրդին խոստացածը: Մանաւանդ որ կայ աւելի ծանր կշռող պատճառ. «այս ուղիով մենք չենք կարող հաստատապէս ոտքի կանգնեցնել Արցախը, չենք կարող վերածնունդ տալ ժողովրդի բարոյահոգեբանական ոգին, չենք կարող հակառակորդի առաւելութիւններն ի չիք դարձնել»:

Այս նպատակներուն մէջ, այնպէս կը թուի որ Բ. Սահակեան բաւական անզիջող ըլլալու պատրաստ է: Կ'անդրադառնայ բոլոր անոնց որոնք կը պնդեն թէ պատասխանատուներէ եւ ձեռնարկատէրերէ պահանջուած խստութիւնը կրնայ մարդիկը հեռու վանել: Իր պատասխանը հետեւեալն է. «Ճանապարհը բաց է. մեզ պէտք չեն վնասատուները, որոնք մակաբոյծի պէս կպած են պետութեան մարմնին վրայ: Այդպիսի կարգավիճակով նրանց մնալը մեզ համար շատ աւելի վնասակար է, քան թէ գնալը»: Ինք դէմ չէ որ մարդիկ շահին, բայց շահին՝ պատշաճութեան եւ արդարութեան շրջանակներու մէջ: Կ'ուզէ որ հասկնան թէ ուրիշներու, կամ պետութեան հաշուին մեծ գումարներու տիրանալը մեղք է, յատկապէս այս «անուրախ իրավիճակում»:

Իսկապէս քիչ մը անակնկալ է ա՛յս աստիճան յստակօրէն արտայայտուած արմատական կեցուածք, բարոյական չափանիշով: Ատիկա մարդ մըն է որ գրեթէ ամբողջութեամբ բացառուած է քաղաքական գործունէութենէն. թէ՛ իշխանութեան գլուխ հասնողներու, թէ՛ բազմութիւններու համար: Առաջինները եթէ քաղաքականութեան մէջ բարոյական արժէչափերու նիւթով շատ նեղը մնան, կը դիմեն հարցը յարաբերականացնելու. Ադրբեջանի կացութիւնը աւելի գէշ է, Վրաստանինը անհամեմատօրէն ծանրակշիռ... կարծէք «աւելի գէշ»ին գոյութիւնը մերժելիներ արդարացնելու միջոց է:

Բ. Սահակեան այս ընթացիկէն զանազանուող լուրջ սպասումներու մէջ կը գտնէ իր ունկնդիրը, ընթերցողը: Ամենայն ինքնավստահութեամբ կ'ըսէ. «Ես կը հասնեմ իմ նպատակին: Այլապէս ինձ պէտք չէր նախագահ ընտրուել»:

Ո՞վ «Ամէ՛ն» պիտի չըսէր նման աղօթքի:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՄԳԼՈՏԱԾ ՄԱՌԱՆԸ

ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՖ

Ահա հին փոշեկուլ մը, քովը ձայնագրիչ սարք մը դիրք գրաւած, երկուքն ալ, երեք պահարանաբաժնի տախտակներու քով: Զոյգ մը ձկնորսի կօշիկներ զորս Տանիէլ շրջան մը գործածեր էր երբ շաբաթավերջերուն՝ անոնք գետափ կը մեկնէին բարեկամներով: Աւետիսն ու Կարօն իրենց կիներով եւ փոքրիկներով կ'ընկերանային գրեթէ ամէն անգամուն: Այս ընտանեկան համախմբումները տեւեցին մօտ երկու տարի, մինչեւ որ օր մը Աւետիս իր անձնական ձեռնարկը հիմնեց եւ ալ ժամանակ չունեցաւ անոնց ընկերանալու, բոլորովին կլանուած ըլլալով իր նոր գործով, աշխատելով նոյնիսկ շաբաթավերջերը:

Քիչ մը անդին ան նշմարեց մէկ թեւը պակաս պուպրիկ մը, որուն խարտեաշ մազերը տակնուվրայ, փոշոտած էին: Վերյիշեց անմիջապէս տխուր պատմութիւնը այդ պուպրիկին: Այտան որ միշտ փափաքած էր աղջիկ զաւակ մը ունենալ, երկրորդ մանչուն ծնունդէն երկու ամիս վերջ գաղտօրէն գնած էր այդ գեղեցիկ պուպրիկը ու տեղաւորած իր սնարին մօտ: Երբ օր մը իր կրտսեր մանչը՝ Նարեկը որ քալելու նոր սկսած էր, հետեւելով իր մօրը քայլերուն, մտած էր անոր ննջասենեակէն ներս: Տեսնելով որ ան կը շոյէր պուպրիկը, յարձակած էր վրան, ձեռք անցընելով զայն ու մէկ թեւէն բռնելով, ուժգին հարուած մը տուած էր անոր եւ զարկած մահճակալին մետաղեայ եզերքին: Այդ պահուն էր որ թեւերէն մէկը փրթած էր:

Տանիէլ այս խորհրդածութեանց տարուած միջոցին էր որ խշրտուք մը լսեց ձախ կողմի հեռաւոր անկիւնէն: Ան մօտեցաւ, ստուգելու համար աղմուկին մեկնակէտը, որ կը գտնուէր հաւանաբար մէկը միւսին վրայ դրուած խաւաքարտէ տուփերու դէզի մը ետին: Երբ դիրք գրաւեց զանազան անպէտ իրեր պարունակող այդ դէզին քով, մեքենաբար փոքր ոստում մը ըրաւ, նոյն պահուն նշմարելով փախուստը՝ խոշոր մուկի մը: Պահ մը խրտչեցաւ, անակնկալի եկած, բնազդաբար քով քաշուելով՝ կարծես ճամբայ տուած ըլլար այդ անսպասելի անցորդին որ արագավազ դուրս ելաւ դէպի մառանին մութ բակը: Տանիէլ մօտեցաւ այդ անկիւնը հետախուզելու նպատակաւ: Ան նշմարեց որ խաւաքարտէ դէզը, ինչպէս նաեւ յարակից պատը խոնաւ էր: Պատին վրայ գոյացած բարակ ճեղքէ մը ջուրի կաթիլներ կը շղթայուէին: Ան, ալ աւելի մօտենալով՝ խոնաւ պատէն, հեռացուց տուփերու դէզը: Առաջին տուփին մէջ կերպընկալէ խաղալիքներ կային, այդ մէկը դուրս հանեց նետելու նպատակաւ: Երկրորդին մէջ ապակեայ գնդիկներու երկու պարկ, նորածինի հագուստներու ծրար մը եւ այլ իրեղէններ. այդ մէկը աւելի չոր տեղ մը դրաւ: Իսկ երրորդ խաւաքարտը ան ուզեց քաշել, նկատեց որ դիւրութեամբ չէր շարժեր այս վերջինը: Այսուհանդերձ, որոշ ուժով մը յաջողեցաւ զայն հեռացնել այդ խոնաւ անկիւնէն եւ իսկոյն սարսուռ մը զգաց բանալէ յետոյ տուփը: Այս վերջինը որ արդէն ծակծկած էր մէկ կողմէն, կը պարունակէր գիրքերու դէզ մը որուն ամէնէն վերինները արդէն թրջած եւ կրծոտուած էին մուկերու կողմէ: Տանիէլ դէզի յատակամասէն քաշեց գիրք մը զոր դիւրութեամբ ճանչցաւ. իր անդրանիկ հեղինակութիւնն էր՝ մօտ տասը տարի առաջ մեծ գոհունակութիւններով հրատարակութեան տուած «Անբաղձալին» վէպը: Ի՛նչ մեծ ոգեւորութեամբ եւ ի՛նչ յոյսերով գրի առած էր զայն, որուն նիւթը իր հօրը տաժանակիր կեանքի պատումն էր: Իր առաջինեկ գործը՝ որ մեծ ծախքերու կարօտած էր եւ որուն համար անգամ մը եւս լուրջ բախում ունեցած էր կնոջը հետ:

Այտան երբեք հաւատք չէր ընծայած իր ամուսնոյն գրական աշխատութիւններուն. «Ո՞վ կը գնէ այդ գիրքը, աւելորդ ծախք, աւելորդ յոգնութիւն...» եզրակացուցած էր ան: Տանիէլ, 250 օրինակով լոյս տեսնող այդ գիրքերէն տասնեակներ ղրկեր էր արտասահման, կրթական եւ մշակութային հաստատութիւններու, գրադարաններու եւ իր արտասահմանի ծանօթ եւ մտերիմներուն: Ընդամէնը հարիւրի մօտ ղրկուած գիրքերու փոխարէն, երեք շնորհակալական պատասխան ստացեր էր ընդամէնը, մէկը գրաւոր, երկուքը հեռախօսային: Իսկ Ֆրանսայի մէջ աջ ու ձախ բաժնուած գիրքերէն իր ձեռքը մնացած էր յիսունի մօտ օրինակներ զորս իր սիրելի կինը յարմար դատած էր պահել մառանին մէջ, քան թէ խճողել բնակարանը եւ որոնք սա պահուս իր աչքերուն առջեւ խղճալի տեսարան մը կը պարզէին:

Տանիէլ սկսաւ թերթատել գիրքը էջերու թաւալումը զինք կրկին տարաւ իր մանկութեան օրերուն, երբ հօրը ձեռքէն բռնած եկեղեցի կ'ուղղուէին Կիրակի առաւօտները: Կաթիլներ սկսան հոսիլ աչքերէն, թրջելով գրքին առաջին անգամ թերթատուած էջերը: Ամբողջ այդ աշխատանքը, այս տխուր վախճանին համար... Տանիէլ ձեռքովը սրբեց խոնաւ աչքերը, հաւաքեց տասնեակ մը վնասուած օրինակներ, նետելու համար մառանի հասարակաց աղբամանին մէջ: Անբացատրելի շարժումով մը 4 մաքուր օրինակներ վերցուց դէզէն, տեղաւորեց զանոնք սեւ պայուսակին մէջ, փրկելու համար այս վերջինները հաւանական վնասէ: Գիրքերու տուփը տեղափոխեց հանդիպակաց չոր անկիւնը, հարեւանցի կարճատեւ կարգադրութենէ մը յետոյ: Յանկարծ վճռական որոշում մը յղացաւ. այսուհետեւ հրատարակելիք գիրքերէն բացի երկու-երեք օրինակէ, մնացած բոլորը պիտի բաժնէր. կամ բարեկամներու՝ ընթերցող թէ ոչ, եւ կամ տրամադրել գրատան մը առանց նոյնիսկ որեւէ փոխարժէք պահանջելու սկիզբը, ազատ ձգելով այս վերջինը հասոյթի բաժինէն տալ այն ատեն երբ գիրքերը վաճառուէին: Յամենայն դէպս երբեք չիջեցնել որեւէ գիրք մառանը, դատապարտելով վաղահաս մահուան, ինչպէս ունեցուածքը այն հարուստին որ տարիներ շարունակ կ'անշարժանայ առանց որեւէ նպաստ բերելու իր շրջապատի անձերուն: Իսկոյն բուռն փափաք մը զգաց հեռանալու այդ վայրէն: Մառանին լոյսը մարեց եւ յարկաբաժին բարձրացաւ: Նարեկն էր որ կը բանար դուռը, փաթթուելով իր հօրը, իսկ Սամուէլ որ ճաշելով զբաղած էր, անհամբեր գոչեց. «փափա՛ գիտե՞ս, ֆրանսերէնէն 13 ունեցայ այսօր»:

Իսկ խոհանոցէն Այտայի ձայնը լսուեցաւ. «Ի՞նչ ըրիր վարը, քիչ մը կարգի դրի՞ր գոնէ...»: Տանիէլ մեքենաբար պատասխանեց. «Այո՛. բաւականաչափ... աւելորդ բաները նետեցի»:

(Շար. 3 եւ վերջ)

ԽՆԴՈՒՔԸ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻՆ ՆԵՐՍ

Առտուան պաղ հովիկը դպրոցին բակին մէջ չագանակենիներուն տերեւները վար թափելէն կը պտըտի: Քաղաքէն մեկուսացած դպրոցին ծառերուն տակ ժողվուած սաղարթէն տերեւներ հեռու կը քշէ, անոնց շրշիւնով ընդարձակութիւնը աշնային մեղեդիով կը կախարդէ: Առաջին ձիւնին սպասող անտերեւ ծառերը կը խնդան: Շուտով, կըտրուկ խշշոցներուն կը միանայ աշակերտները դպրոց բերող ծնողներու ինքնաշարժներուն թրթռուն աղմուկը: Պայուսակը ուսին աշակերտներ վազելով սանդուխներէն վեր կը բարձրանան, ոմանք ալ գըլխակ մը թեւին տակ ուշացած ըլլալուն անտարբեր հանդիստ քայլերով կը մտենան դպրոցի շէնքին: Վերը, ցուրտէն փախած զատկաճճիները պէս դասարաններու մէջ կը հաւաքուին ու իրենց ուսուցչուհիներուն դասաւանդած հայերէն լեզուն հնազանդութեամբ, «խնդալով» կը սորվին:

«Ես կը սիրեմ մատիտնէր, շատ կը սիրեմ ներկէր, շատ կը սիրեմ գրիչնէր»(*) գրեր է 8 տարեկան Արեւիկը իր ձեռային աշխատանքի դասաժամին պատրաստած բացիկին մէջ: Քովն ալ գունաւոր մատիտներ, ներկեր ու գրիչներ նկարեր է ու մէկ հատ ալ խոշոր սիրտ մը՝ պզպզուն հիլուններով զարդարած: Ուրիշ բացիկ մըն ալ Էլզան պատրաստեր է. գրիչ, մատիտ ու սրբիչ փակցուցեր է խաւաքարտին մէկ կողմը, միւս կողմին ալ երկտող մը գրեր է. «Բարեւ իմ անունս Էլզա է, 13 տարեկան եմ եւ ութերորդ դասարան եմ: Հայկական դպրոցի աշակերտ եմ եւ շատ ուրախ եմ որ ձեր հետ կը նամակցեմ: Անցեալ տարի Հայաստան գացի բայց չկրցանք Ղարաբաղ գալ: Ձատ խոսեցայ իմ մասին: Հիմա կ'ուզեմ ձեր մասին գիտնալ գրէք խնդրեմ: Յաջողութիւն եւ պաչիկներ»(*): Աշակերտներ, ուսուցչուհիներ տուփի մը մէջ բացիկներ, տետրակներ ու ներկեր, տուրմի ու շաքարամիրգի տուփակներ ծրարեցին ու Արցախի... «Մարտունի՛»... 15 տարեկան Աստղիկը դպրոցէն արձակուելէն առաջ հպարտ ու փայլող աչքերով, գիտակիցի ժպիտով կը յուշէ թէ Արցախի Մարտունի քաղաքին Մոնթէ Մելքոնեան մանկապարտէզի երախաներուն կ'ուղարկեն նուէրներով լի այդ տուփը: Կաղանդի առթիւ փոքրիկները ուրախացնելու, անոնց սրտիկները խնդացնելու համար:

Օրեր անցան: Դեկտեմբեր 15ին, մերկացած ծառերը սառնասառն հովիկը լռութեամբ կը դիմաւորեն, մինչ Մխիթարեանի հիւրասրահին մէջ հաւաքուած նախակրթարանի աշակերտներ եւ ծնողք, մանկապարտէզի փոքրիկներուն Կաղանդի երգերը կ'ունկնդրէին: Յանկարծ ներս ժամանեց հեռու լեռներէն եկած ճերմակ մօրուքով, ճերմակ մազերով, կարմիր հագուստով ու գլխարկով բարի ծերուկը: Երախաներէն ոմանք Կաղանդ պապային ձեռքը բռնելով փորձեցին անոր օգնել, գաւազանէն կախուելով անոր դանդաղ քայլերը արագացնել, ուրիշներ ալ կռնակին նետած նուէրներու տոպրակը բարձրացնելով անոր բեռը թեթեւցնելու շտապեցին: Աշակերտներ ոտանաւորներ արտասանեցին, երգեր հնչեցուցին, խօսքեր կարդացին, ապա նուէրաբաշխման ժամանակ Կաղանդ պապային եւ իր նուէրներու տոպրակին վրայ «կարգապահօրէն» յարձակեցան: Վերջաւորութեան, մանկապարտէզէն երախաներ զուր տեղը փնտռեցին խեղճ ծերուկը: Անհետացած էր ան, եւին մոռնալով կոտրած իր գաւազան-աւելի կոթը:

Խնդուքը երախային համար խաղ մըն է: Խնդուքը երախային ուրախութիւնը արտայայտող, իր ջինջ ու անմեղ ներաշխարհը ցոլացնող բարդ գործողութիւնն է: Եթէ երախայ մը կը սորվի իրմէ փոքրերը յարգել, նախքան իր խնդալը չի մոռնար զրկուածներ եւ դժբախտներ խնդացնել, թող այդ երախան Կաղանդ պապային մազերը փետտէ ու բարձրաձայն խնդայ:

Կծող հովիկը տարին չաւարտած անտերեւ չագանակենիներուն ձըմրան սպիտակ ձիւն կը խոստանայ:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱՍՊԱՐ

(*) Բացիկներէն գրութիւնները ընդօրինակուած են ուղղագրական հարազատութիւնը պահելով:

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ «ՆԵՐՈՂՈՒԹԻ՛ՒՆ»Ը

«Նոր Զարթօնք»ը հայ երիտասարդներէ բաղկացած խումբ մըն է. կազմուած է Հ. Տինքի սպանութենէն ետք, քաղաքացիական առումով գործունէութիւն տանելու նպատակով: Հարցախոյզ մըն ալ կազմակերպած է «Փոքրամասնութիւն մը ըլլալ Թուրքիոյ մէջ» խորագիրով:

Խումբին երիտասարդները վերջերս յայտարարութիւն մը ցրուած են Պոլսոյ մէջ» Ժողովուրդներու եղբայրութիւնը» թեմայով երեկոյթի մը որուն մասնակցած են զանազան փոքրամասնութիւններու ներկայացուցիչներ:

Այդ յայտարարութեամբ կ'ըսեն.

«Մենք՝ Թուրքիացի Հայերս, շրջապատին պատճառած մեր նեղութեան համար ներողութիւն կը խնդրենք —

Մեռանք մեռանք ու չկրցանք հատնիլ, ո՛չ 1895ին, ո՛չ 1915ին. ու տակաւին 70 հազար ենք: Ներողութի՛ւն կը խնդրենք:

Պատմութեան ընթացքին Սինաններ, Պալեաններ, Կիւլլիւ Յակոբներ, Յակոբ Այվազներ, Թոթօ Գարաճաններ, Օննօ Թունչեր, Զահրատներ, Յակոբ Մարթայեաններ հասցուցինք: Մշակոյթով, արուեստով, գրականութեամբ ահագին բան աւելցուցինք Անատոլուի ունեցածին: Այսուհանդերձ, անուղղայ մնացինք: Ներողութի՛ւն կը խնդրենք:

Հակառակ «Քաղաքացի՛ թրքերէն խօսէ» արշաւին, մենք մեր մայրենին գործածեցինք: Սխալեցա՛նք: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Զկրցանք մեր գոյութիւնը «լիովին» նուիրել թրքական գոյութեան: Աչքալէ աքսորուեցանք: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Սեպտեմբեր 6–7ին չթալանեցինք մեր ստացուածքը: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Մեր բառարաններուն աւելցուցինք «Հայու վիժո՛ւկ» հայհոյանքը: Մարդոց անկրթութեան պատճառ եղանք: Ներողութի՛ւն կը խնդրենք:

Մինչ մեր պետութիւնը գրաւած էր մեր վագըֆներուն անշարժ կալուածները, «Լօզանի համաձայնագրով չէ՛ք կրնար» ըսինք: Մեծամտութիւն էր մեր ըրածը: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Ա. Ն. Սէզէրի օրով հանրապետութեան նախագահութեան կողմէ Վագըֆներու մասին պատրաստըւած տեղեկագրի մը մէջ մերինները «Օտար վագըֆներ» նկատուեցան: Իսկ մենք չկրցանք հանդուրժել, անամօթաբար ըսինք թէ «օտար» չէինք: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Մեզմէ մէկը իր գաղափարները արտայայտելուն պատճառով երեք փամփուշտով սպաննուեցաւ: Մենք օրակարգը ժամավաճառ ըրինք անոր ծակ կօշիկով: Ներողութիւն կը խնդրենք:

Անոր յուղարկաւորութեան մեզի ցաւակիցներու հետ միաձայն «Բոլորս Հայ ենք» գոչեցինք: Խժաձայնութեան պատճառ եղանք: Ներողութի՛ւն կը խնդրենք:

Կը մտածենք թէ տարբերութիւնները կրնան եղբայրաբար ու հաշտութեամբ գոյակցիլ: Աղէ՛կ պուր կ'ուտենք: Ներողութիւն կը խըրնդրենք:

Կարծէք այսքանը չէր բաւեր, հոս եկանք որպէսզի զարկ տրուէր «գործակցելու մշակոյթ»ին: Ներողութի՛ւն կը խնդրենք»:

«Նոր Զարթօնք»ի երիտասարդները իրենց թռուցիկներուն վրայ զետեղած են Դ. Վարուժանի «Անդաստան»ն ալ, քերթուածին հայերէն բնագիրով ու թրքերէն թարգմանութեամբ:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ՎԷՊԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՆ ՓԱՌՔ

Հաւանօրէն ձեզ յայտնի է, թէ արտասահման գալուց յետոյ ինչքան շատ եմ նկարել, եւ թէ ինչպիսի գովասանքով են միշտ ընդունուել իմ նկարները Հռոմում եւ Նէապոլում: Պատկերներիցս շատերն արդէն տարածուել են Եւրոպայի տարբեր ծայրերում:

...Ինձ այստեղ շատ լաւ ընդունեցին լաւագոյն նկարիչները, Կիւտէնը եւ ուրիշներ, իսկ Դաննէրը չկայ, եւ այստեղ նրան ոչ ոք չի սիրում: Բոլորի հետ կըռուած է:

...Այստեղ Ակադեմիայի դատաւորները շատ գոհ էին ցուցահանդէսում ներկայացուած իմ նկարներից: Համեստութեան պատճառով դրանք աւելի մեծ տպաւորութիւն գործել չէին կարող, բայց ընդհանրապէս դուր են գալիս: Այդ նկարներն ինձ շատ լաւ ծանօթացրին տեղի նկարիչների հետ, Թուրինում մի վեց անգամ գովեցին, նաեւ քննադատութիւն եղաւ մամուլում. «Դար», «Արուեստ», «Գրական Ֆրանսիա» եւ «Արտիստ» ամսագրերում: Բոլոր այս հանդէսները շատ լաւ են արտայայտւում իմ նկարների մասին, որն ինձ շատ զարմացրեց, որովհետեւ Ֆրանսիացիք դժուարահաճ են հիւրերի, մանաւանդ ռուս նկարիչների հանդէպ, բայց ստացուեց հակառակը: Ամսագրերում եւ այլուր տպագրուած գովեստներից բացի, տեղի նշանաւոր արուեստասէրները, կոմս Փորթալէսն ու նկարիչների ընկերութեան միւս անդամները ցանկութիւն յայտնեցին ունենալ իմ նկարները, բայց քանի որ դրանք արդէն պատկանում են ում որ հարկն է, ես խոստացայ նորերը նկարել, Իսկ... — որ առաւել մեծ ապացոյց է Փարիզում իմ յաջողութեան՝ դա նկարի առեւտրով զբաղուողների ցանկութիւնն է, նրանք նկար են խնդրում ինձանից շատ մեծ գներով, — գներն էլ իրենք են նշանակում. — այդ գներով այստեղ վաճառում են Կիւտէնի նկարները, մի խօսքով շատ թանկ են գնահատում: Այս բոլորն ինձ ուրախացնում է, որովհետեւ ապացոյց է այն բանի, որ ես շատ լաւ կողմերով եմ յայտնի նրանց:

Սակայն բաւական է ինչքան ինձ գովեցի, հիմա կ'ասեմ գլխաւորի մասին. բոլոր այս յաջողութիւնները դատարկ բաներ են. դրանք ինձ ուրախացնում են մի պահ միայն, իսկ իմ գլխաւոր երջանկութիւնը կատարելագործումն է, որն ինձ համար առաջնակարգ խնդիր է: Իմ մասին մի՛ դատէք Պետերբուրգի վերջին ցուցահանդէսում ցուցադրուած նկարներով, հիմա ես մի կողմ եմ թողել այդ չափազանցուած գոյները, թէեւ անհրաժեշտ էր դրանց միջոցով անցնել, ապագայ նկարներում պահպանելու համար գոյների եւ էֆէկտների հաճելի ներդործութիւնը, որն անչափ կարեւոր է ծովային բնանկարում, ասենք, կարելի է ասել նաեւ, գեղանկարչութեան բոլոր տեսակներում: Ցուցահանդէսում ներկայացուած այդ երեք նկարներից բացի ես երկու մեծ փոթորիկներ եմ նկարել եւ վերջնականապէս աւարտել, կարծում եմ, որ դրանք այն լաւագոյնն են, ինչ ստեղծել եմ մինչեւ հիմա: Ափսոս, որ չկարողացայ հասցնել ցուցահանդէսին. մինչեւ Սեպտեմբեր այդ բոլորը կ'ուղարկեմ Պետերբուրգ: Հիմա մի մեծ նըկար եմ նախաձեռնել. փոթորիկ որը բարձրացել է վերջերս ափրիկեան ափերին, ափից հեռու (8 հոգի 45 օր արխաբար դիմադրել են ջախջախուած նաւի բեկորների վրայ, մանրամասնութիւններն ահաւոր են. նրանց փրկել է ֆրանսիական մի մարտանաւ: Այդ մասին վերջերս գրեցին թերթերում): Հիմա խիստ զբաղուած եմ այդ սիւժէով եւ յոյս ունեմ, որ Սեպտեմբերին ձեզ այն ցոյց կը տամ Պետերբուրգում..»:

Տակաւին Փարիզ մեկնելուց առաջ Այվազովսկին թոյլտուութիւն էր ստացել Պետերբուրգի Գեղարուեստի ակադեմիայից ծովանկարչութեան մէջ կատարելագործուելու եւ նշանաւոր ծովանկարիչների արուեստին ծանօթանալու համար ուղեւորուել այլ երկրներ: Նա Թըրնըրին տեղեակ պահեց, որ ուղեւորւում է Անգլիա:

...Շոգենաւն անցաւ Վուլվիչով եւ ըսկսեց մօտենալ Ուէսթ-Ինտիական տոքերին: Հետեւեց սովորական այն եռուզեռը, որ տիրում է նաւի կառանատեղին մօտենալուց առաջ:

Այվազովսկին մի կողմ էր կանգնել ուղեւորների բազմութիւնից: Նա հիասթափուած էր Թամիզի տեսքից: Գետը ծանրաբեռնուած էր ամենաայլազան մեծ ու փոքր նաւերով, տարբեր մեքենաների ու սարքերի միալար, անդադրում դժժոցով, ինչպէս եւ ծանրօրէն նստած ծխի թանձր քուլաներով, որ հայեացքից թաքցնում էին քաղաքը: Նա յիշեց խտալական նաւահանգիստները, այն սքանչելի տեսարանները, որ բացւում էին քո դէմ նաւի տախտակամածից եւ ակամայից հոգոց հանեց. որքա՜ն ծանր պէտք է եղած լինէր այս ամէնը Թըրնըրի համար՝ նկարիչ, որն այնպէս պաշտում էր արեւը եւ այնպէս շռայլօրէն նրանով ողողում իր նկարները:

(Շար. 136)

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5

Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար։
Այս առթիւ, ժամը 16·30ին,
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը։
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը
այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի կեդրոնի «Ա. Ջրբաշեան» սրահին մէջ։

Կը ժամանէ Կ Ա Ղ Ա Ն Դ Պ Ա Պ Ա-ն բաշխելու համար նուէրները համայնքի բոլոր մանուկներուն։

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան։

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան։

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը։

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme Hilda **KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :

l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

(Շար. Ա. էջէն)

Ծննդեան արձակուրդին առթիւ, մանաւանդ Վէնսան Պոլորէի ճէթով ճամբորդութեան պատճառաւ։ Սարքոզիի կ'ընկերանան բարեկամուհիէն զատ, մէկ տղան իր նշանածին հետ։ Ընկերակցականներէն զատ, արտայայտուած է նաեւ Ալէն Քրիվին (Յեղափոխական համայնավար լիկա) որ իր վրդովումը յայտնած է։ Բանավէճը պատճառ եղած է որ Քրիսթին Օքրէնթ հրաժարի Շարմ-էլ-Շէյխ երթալէ կեանքի իր ընկերոջ՝ Պ. Քուշնէրի միանալու համար, Դեկտ. 29ին, երբ Սարքոզի պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ։

ՍՐԻ ԼԱՆՔԱՅԻ մէջ (նախկին Սէյլան) առնուազն 40 թամուլ անջատողականներ սպաննուած են բուռն բախումի մը ընթացքի, երկրին հիւսիսը։

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՇԱԲԱԹ, Դեկտեմբեր 29
Տօն Սրբոց Որդւոցն Որոտման
Յակովբայ առաքելոյն
Եւ Յովհաննու աւետարանչին
Գիշերային եւ Առաւօտեան
հանդիսաւոր ժամերգութեամբ։
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9·30ին։

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Դեկտեմբեր 30

Ամավերջի պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

OFFRE D'EMPLOI

La Maison Arménienne
de la Jeunesse et de la Culture
de Marseille
r e c h e r c h e
POUR UN POSTE D'ACCUEIL

une personne —homme ou femme— âgée de 50 ans ou plus RMI-ste, si possible bilingue français-arménien. Contrat de 2 à 5 ans dans le cadre des emplois accompagnés, 26h par semaine. Adresser candidature écrite à la : **M A J C**

12-14, rue Saint-Bazile —
13001 Marseille

Renseignements au : **04.91.66.45.33**
04.91.66.43.05
04.91.50.15.09

VOYAGE EN ARMENIE ET AU KARABAGH

(VOYAGE OECUMENIQUE, CULTUREL, HUMANITAIRE)

Du 28 avril au 5 mai : Voyage tous âges en Arménie — prix: 1.300 euros

(avec l'option extension au Karabagh, retour le 9 mai, et supplément de 200 euros)

(Accompagnateur : Pasteur **Samuel SAHAGIAN**).

organisé par Solidarité Protestante France-Arménie (SPFA)

Pour s'inscrire, envoyer acompte de 200 euros à :
SPFA — 1 rue Cabanis, 75014 Paris
(Tél.: 01. 47. 35. 30. 23 ou 06. 83. 09. 08. 19)

(Programme détaillé sur demande)

Հ. Մ. Ը. Մ.-ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին
ժամը 20·30էն սկսեալ

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06· 80· 88· 12· 24 / 01· 44· 05· 17· 77

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI A BELLEFONTAINE

du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires
(bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

□

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année

UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI

Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999

Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars

Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 1,
ԱՄԱՆՈՐ
Պատարագ՝ ժամը 11ին։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 6
ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ
ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
Պատարագ՝ ժամը 11ին։
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ
ժամը 13ին՝ ճաշ։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղը կը հրաւիրէ ձեզ միասին տօնելու Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

Կիրակի, Յունուար 6, ժամը 12·30ին Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։ Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին միօրեայ վարժարանի աշակերտները պիտի արտասանեն, երգեն ու պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն։

Արձանագրութեան համար դիմել՝
04· 78· 45· 17· 55 թիւին
կամ Մշակոյթի Տան՝ 04· 78· 26· 45· 10։

□

A S N I E R E S

Pour fêter en famille
dans une ambiance chaleureuse
arménienne
la Section d'Agnouni» d'Asnières
organise
un **D I N E R D A N S A N T**
à l'occasion du Noël Arménien
le Samedi 5 JANVIER
à partir de 20h30
animé
par l'Orchestre **Alexandre Shirinyan**
Salle Francis Delage
anciennement Concorde
27 rue de la Concorde —
92600 ASNIERES

Réservation auprès de :

— Araxi : 01. 48. 41. 54. 23
— Emma : 06. 10. 05. 64. 21

□

Section «D. MISSAKIAN»
de Sevran-Livry
R E P A S D E N O E L A R M E N I E N
le samedi 5 janvier à 20h30
à la Maison de la Croix Bleue
17 rue Charles Péguy —
93190 Livry-Gargan
Nous vous attendons nombreux pour passer une agréable soirée.
Réservations auprès de :
— Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
— Nilva : 01. 42. 36. 33. 73 (10h-17h).

□

Date à retenir

A R N O U V I L L E

La Section **ASTRIG** d'Arnouville-lès-Gonesse de la Croix Bleue, vous prie de bien vouloir retenir la date du **samedi 29 décembre** car **T A L I N E** revient en France pour un concert de Noël.

T A L I N E seule artiste consacrée aux enfants et reconnue «star» aux Etats-Unis, va se produire pour la seconde fois à Paris.

Deux représentations exceptionnelles auront lieu dans la même journée à 14 heures et à 17 heures, à Paris 9ème.

Pour tout renseignement :
- Carmen au 01 39 94 84 23 / 06 14 65 65 61

ou
- Hripsimée au 01 39 87 08 73.

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 29-30
SAMEDI-DIMANCHE
29-30 DECEMBRE
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Tél. : 01 47 70 86 60 — Fax : 01 48 00 06 70
Courriel (e-mail) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. Paris 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.861 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21.861

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՓԱՔԻՍՏԱՆ

ՊԵՆԱԶԻՐ ՊՈՒԹԹՕ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՄԲՈՂՋ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

ՄԵՌԵԱԼՆԵՐ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Հինգշաբթի, Դեկտեմբեր 27ին, Փաքիստանի նախկին վարչապետը կը սպաննուէր Իսլամապատի մէկ արուարձանը տեղի ունեցած հանրահաւաքէ մը ետք, ուր ելոյթ ունեցած էր իր ընտրապայքարին համար:

Պենազիր Պութթօ, 1988ին առաջին կինն էր որ վարչապետ կը դառնար մահմետական երկրի մը մէջ, կը վերընտրուէր 1993ին, բայց կրկին, ինչպէս 1989ին, կը կորսնցնէր իր պաշտօնը: Ութ տարի աքսորական կեանք մը վարելէ ետք արտասահման (Մեծն Բրիտանիա) նախագահ Մուշարաֆ ներում կը շնորհէր եւ կ'արտօնէր որ Փաքիստան վերադառնայ: Պենազիր Պութթօ մեղադրուած էր կաշառակերութեան համար եւ այս ներումը կու գար այնպիսի ատեն մը, երբ Փաքիստան կը պատրաստուէր երեսփոխանական ընտրութիւններու, որոնք տեղի պէտք է ունենային Յունուար 8ին եւ Պենազիր Պութթօ գլուխն էր ընդդիմութեան գլխաւոր կուսակցութեան (Փաքիստանցի Ժողովուրդի կուսակցութիւն):

54 տարեկան, ան որ այլեւս «նահատակ» որակուած է, կը պատկանէր ընտանիքի մը որ ողբերգական ճակատագիր ունեցած է: Հայրը՝ Ալի Պութթօ, նախկին նախագահ եւ նախկին վարչապետ, կախաղան հանուած է Զիյա-իւլ-Հաք մենատիրոջ կողմէ 1979ին, մեռած են նաեւ երկու եղբայրները, հաւանաբար սպաննուած:

Պենազիր Պութթօ Փաքիստան վերադարձած էր Հոկտեմբեր 18ին եւ նոյն օրը փրկուած էր իրեն դէմ գործուած մահափորձէ մը: Գիտակից էր որ կեանքը սպառնալիքի տակ է, բայց քաջ կնոջ մը տիպարն էր եւ Դեկտեմբեր 27ին ալ չէր վարանած հանրաժողովի մը մասնակցելու: Իր կողմնակիցներուն պաշտամունքին առարկան էր, մինչ իր հակառակորդներուն համար զոռոզ եւ խիստ կին մըն էր: Հանրահաւաքին աւարտին է, երբ կառքը մտած էր, որ քամիքազ մը կրակ կը բանար իր վրայ, նախքան անձնասպան ըլլալը իր կրած պայթուցիկով: Յստակ է որ մահափորձը բծախնդրօրէն պատրաստուած էր: Պ. Պութթոյէն զատ 20 մեռեալ կար, զոհ՝ ոճրափորձին, եւ 56 վիրաւորներ: Բայց, արարքէն ետք, խռովութիւնները կը տարածուէին ամբողջ երկրին մէջ, Պութթոյի կողմնակիցները կրակի կու տային ինչ որ կը գտնէին եւ ցոյցերն ալ կը բազմանային: Նախագահ Մուշարաֆ երեք օրուան սուգ կը հռչակէր, բայց եւ այնպէս նախագահն ալ կ'ամպանուէր եւ պատասխանատու կը նկատուէր սպանութեան: Մուշարաֆ «ազգային մեծ ողբերգութիւն» որակած էր պատահածը, բայց եւ այնպէս չէր բաւեր հանդարտեցնելու համար մթնոլորտը: Պ. Պութթոյի մարմինը, նոյն օրը, փոխադրուած էր իր ծննդավայրը, ուր տեղի կ'ունենար յուղարկաւորութիւնը Դեկտ. 28ին: Նախկին վարչապետ եւ նաեւ ընդդիմադիր Նաւազ Շարիֆ հրաժարած է նախաչանը որ հրաժարի, «փրկելու համար Փաքիստանը», նախապէս ալ յայտարարած էր որ իր կուսակցութիւնը պիտի չմասնակցի ընտրութիւններուն, եթէ տեղի ունենան: Ինք ալ նոր վերադարձած էր աքսորական կեանքէ մը:

Ամբողջ աշխարհ դատապարտեց արարքը եւ չծածկեց իր մտահոգութիւնը Փաքիստանի կայունութեան առնչութեամբ: Այդ ուղղութեամբ վախը մեծ է: Ո՞վ է այս մահափորձին ետին: Յայտնի չէ, եթէ նոյնիսկ կ'ըսուէր թէ ալ-Քաիտա տէր եղած էր արարքին:

Յիշենք որ Փաքիստան 796.100 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն ունի եւ 158 միլիոն բնակիչ: Հիւլէական ուժի տէր պետութիւն է: Անկախ դարձած է 1947 Օգոստոսին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՄՈՆՏ»ի Դեկտեմբեր 28ի թիւին մէջ Կիյոմ Փերիէ յօդուած մը ստորագրած է Թուրքիոյ պարզած ներկայ պատկերին մասին, ուր կը յիշուին վերջին մահափորձերը քրիստոնեայ կրօնաւորներու դէմ, նաեւ Հրանդ Տինքի: Յօդուածագիրը բաւական տարկայական մօտեցում մը ունի, եթէ նոյնիսկ տեղ մը անջատողականներուն մէջ կը դնէ, Քիւրտերու կողքին, Յոյներն ու Հայերը երբ կը գրէ. «Թուրքիոյ սահմանները սպառնալիքի տակ եղած կ'ըլլան քիւրտ, յոյն կամ հայ անջատողականներու կողմէ»: Կ'անդրադառնայ նաեւ «Սեւրի սէնտրոմ»ին, որ կը նախատեսէր կայսրութեան մասնատումը: Վերջին բոլոր դէպքերը ողեկոչելէ ետք, կ'եզրակացնէ՝ «ինչ որ Հրանդ Տինք կը փափաքէր, ինչպէս իր բարեկամը Պասքըն Օրան, այն է որ Թուրքիա փոխէ իր լոգունգը եւ ըսէ «Երջանիկ է այն որ "Թուրքիացի" է, եւ ոչ այլեւս՝ "Թուրք"»:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը հեռատեսիլի յայտագրի մը մասնակցած ու խոստովանած է այն պնդումները, ըստ որոնց իրաքեան զինեալ գործողութիւններուն տրուած ամերիկեան նեցուկին փոխարէն զիջումներ խոստացած են: Էրտողան «անհաշտ ու անպատիւ» որակած է նման պնդումներ, ըսելով որ անդրսահմանեան զինեալ գործողութիւնները պիտի շարունակուին մինչեւ որ շօշափելի արդիւնք առնուի:

ՇԱՐՄ-ԷԼ-ՇԷՅԽԻ (Եգիպտոս) մէջ, Իսրայէլի պաշտպանութեան նախարարը՝ Եհուտ Պարաք եւ նախագահ Մուպարաք անդրադարձած են, Դեկտ. 26ին, դէպի Գազա գործուող զէնքի մաքսանենգութեան: Իսրայէլ կ'ամբաստանէ Եգիպտոսը, որ հարկ եղածին չափ չի պայքարիր զէնքի այդ հայթայթումներուն դէմ Սինայէն դէպի Գազա:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ արեւելեան շրջանը Օրիսայի նահանգին մէջ, հնդիկ ծայրայեղ տարրեր կրակի տուած են վեց եկեղեցիներ եւ թալանած են չորս ուրիշներ: Մէկ մեռեալ կայ եւ երեսուն վիրաւորներ: Կը կարծուի որ հակազդեցութիւն մըն է յարձակումի մը որուն թիրախն էր հնդիկ պարագլուխ մը որ կը պայքարէր «անհպելի»ներու քրիստոնէացման դէմ: Հնդկաստանի եպիսկոպոսներու ժողովը խորապէս վրդոված է ծրագրուած այս յարձակումներուն համար քրիստոնեայ փոքրամասնութեան դէմ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՀԱՅ ԵՒ ՅՈՅՆ ԿՐՕՆԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԾԵԾԿՌՏՈՒՔ

Բեթղեհէմի Ս. Ծննդեան տաճարին մէջ հայ եւ յոյն կրօնաւորներ ծեծկռտած են երբ տօնական օրերէն առաջ, յոյն կրօնաւորներ տաճարի մաքրութեան ընթացքին անցած են հայ եկեղեցիին տնօրինութեան տակ գտնուող մասը: Ծանօթ է որ տաճարը երեք մասի բաժնուած է եւ ամէն մէկը յանձնուած հայ, յոյն եւ կաթողիկէ եկեղեցիներու տնօրինութեան:

Լրատուիչները կը հաղորդէին թէ ծեծկռտուքին մասնակից եղած են շուրջ հինգ տասնեակ Յոյներ եւ երեք տասնեակ Հայեր: Կռուարարները իրարմէ բաժնած է պաղեստինեան ոստիկանութիւնը, մահակներով եւ վահաններով զինուած: Չորս հոգի թեթեւակի վիրաւորուած է:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՕՍՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ՊԱՇՏՊԱՆԵՐ ԵՆ ՀԱՅԵՐԸ...

ԱՄՆ-ու Ներկայացուցչական ժողովի պատուիրակութեան մը Անգարա այցին առիթով դեսպան Ուիլսըն ճաշ մը տուած է իր հիւրերուն, հրաւիրելով Թուրք քաղաքական դէմքեր ալ. այս վերջիններուն մաս կազմած է պաշտպանութեան նախարարը Վ. Կէօնիւլ:

Ճաշին օրակարգին նիւթերը եղած են Իրաքը, Իրանը, Կիպրոսը եւ Հայկական Ցեղասպանութիւնը: Այս վերջինին մասին խօսք առնելով Կէօնիւլ ըսած է ամերիկացի դեսպանին թէ Հայերն ու Թուրքերը երկար տարիներ միասնաբար ապրած են, բայց Առաջին աշխարհամարտի տարիներուն Ռուսերը գրգռած, կազմակերպած են Հայերը որոնք դաւաճանած են Թուրքերուն: Օսմանեան իշխանութիւններն ալ պարտաւորուած են միջոցներու դիմելու եւ որոշած են տեղահանել զիրենք: Տեղահանութեան ճամբաներուն վրայ քիւրտ ցեղախումբերը յարձակած են Հայերու կարաւաններուն վրայ եւ մեծ թիւով մահերու պատճառ եղած: Այդ կացութեան մէջ օսմանեան իշխանութիւնները պաշտպանած են Հայերը:

Թուրք մամուլը (Դեկտ. 28) տեղ տալով նախարարին այս արտայայտութեան, կ'աւելցնէր թէ իր յառաջացած տարիքին պատճառով ան սկսած է յաճախ ճառբոտել:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻԻ ՄԵԾ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ ԴԱՒԱՃԱՆԱԾ ԷՐ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

«Միլլիյէթ»ի Աթէնքի թղթակիցը հետաքրքրական լուր մը տուած է. Յունական դիւաններէն Ֆրանսայի նախարուեան դիւաններէն Ֆրանսայի նախագահին անցեալին մասին տուեալներ ձեռք ձգուած են: Ըստ այդ տուեալներուն, Ն. Սարքոզիի մեծ հօրեղբայրը՝ Աշէր Մալահ էֆէնտի աւարտած է Կալաթասարայ լիսէն, իր ծննդավայրին՝ Սելանիկի մէջ քաղաքական ազդեցիկ դէմք մը եղած է. օսմանեան իշխանութիւնները զինք ամբաստանած են դաւաճանութեամբ ու դատախազը մահավճիռ պահանջած է իրեն դէմ: Սակայն ենթական անպարտ հռչակուած է եւ շարունակած քաղաքական գործունէութիւն տանիլ: 1929ին երբ Սելանիկ անցած էր Յունաստանի, ծերակուտական ընտրուած է:

Աթէնքի մէջ վերջերս լոյս տեսած «Ն. Սարքոզիի Սելանիկը» հատորը տեղ տուած է այս տեղեկութիւններուն: Հոն ըսուած է նաեւ թէ նախագահ Սարքոզիի հօրենական մէկ ազգականը՝ Միքայէլ Սարքոզի պայքարած է օսմանեան բանակին դէմ:

ՄԱՄՈՒԼ

«LA LETTRE DIPLOMATIQUE»

Եռամսեային 79րդ թիւը 40 էջնոց բաժին մը ունի Հայաստանի մասին: Թիւը յատկացուած է Հայաստանէն զատ Պուլկարիոյ, Մեքսիքայի, Աւստրիոյ եւ Ղազախստանի:

Երկլեզու (ֆրանսերէն եւ անգլերէն) էջերուն մէջ տեղ գտած են Փարիզի դեսպան է. Նալպանտեանի հետ հարցազրոյց մը որուն նիւթն է Հայաստանի տարին, Ֆրանսա – Հայաստան յարաբերութիւնները, երկրաքաղաքական ակնարկ մը, Եւրոպական Միութեան հետ գործակցութիւնը (դեսպան Վիգէն Չիտէճեանի գրիչէն), ուժանիւթի մարզը, տնտեսական զարգացումը, Ֆրանսայի հայաշատ քաղաքներէ ոմանց Հայաստանի տարուան մասնակցութեան պատկերը, եւլն.: Այս վերջին բաժինին մէջ էջեր ստորագրած են քաղաքապետեր՝ Ա. Սանթինի, Ռ. Ռուքէ, Ժ.-Գ. Կօտէն:

Գունաւոր բազմաթիւ լուսանկարներ զարդարած են բաժինը ուր տեղ գտած են Հայաստանի մասին ծանօթութեան նոթեր ալ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԵՐՔԷ ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԸ

«Նենգափոխման բանաձեւը» խորագրուած հաղորդագրութեամբ մը Հայաստանի ոստիկանութիւնը հերքած է նախագահական թեկնածու Լ. Տէր Պետրոսեանի յայտարարութիւնը թէ իր կողմնակիցները ճնշումներու կ'ենթարկուին ոստիկանութեան կողմէ: Հաղորդագրութեամբ կ'ըսուի թէ մտացածին են այդ ճնշումները, ինչպէս այն «տասնեակ հազարներ»ը որոնք իբրեւ թէ կը մասնակցին Լ. Տէր Պետրոսեանի հանրահաւաքներուն: Ըստ ոստիկանութեան, այդ մասնակիցներուն թիւը առաջին հանրահաւաքին 9 հազար, երկրորդին ու երրորդին 8 եւ 6 հազար, եղած է:

Հաղորդագրութիւնը աւարտած է հետեւեալ տողերով. «Ոստիկանութիւնը ապաքաղաքական կառոյց է. որը գործում է բացառապէս Հայաստանի սահմանադրութեան օրէնքներով իրեն վերապահուած լիազօրութիւնների շրջանակներում, պահպանելով օրէնքի ոչ միայն ոգին, այլեւ տառը, հաւատարիմ մնալով հասարակական կարգի պահպանման եւ քաղաքացիների պաշտպանութեան՝ իր գերխնդրի անվերապահ իրականացմանը»:

ՄԵՐ ԱՆԿԵՂԾ ՀԱՒԱՏՔԻ ԵՒ ԱՆԽԱՌՆ ՍԻՐՈՅ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

ԿԱՐԷՆ Ա. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Իմ կարօտած սրտի համար ո՛չ մի ուրիշ հէճեաթ չկայ.
Նարեկացու, Քուչակի պէս լուսապայծառ ճակատ չկայ...

Չարենցի բանաստեղծութեան այս երկու տողերի մէջ Նարեկացին եւ Քուչակը ոչ թէ նոյնացուած, այլ միանգամայն, տարբեր երեւոյթներ են ներկայացնում:

Բանն այն է որ տասնամեակներ շարունակ մեզ կամենում են համոզել, թէ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին բանաստեղծ է նոյն այն իմաստով, ինչ եւ Քուչակը: Բայց եթէ Քուչակը բանաստեղծ է նաեւ այս բառերի ժամանակակից առումով եւ նրա կողքին են Ալիշանը, Դուրեանը, Տէրեանը, ինքը՝ Չարենցը, ապա Սուրբ Գրիգոր Նարեկացիին այս շարքի մէջ դիտելը յիրաւի մոլորութիւն է: Եւ հակառակ Չարենցի միտումին, նրանց նոյնացնելը անպայման ունեցել է եւ ունի՛ իր քաղաքական ու գաղափարական նպատակը: Խօսքն անշուշտ, սովետական քաղաքական իրականութեան եւ կոմունիստական գաղափարաբանութեան մասին է, որպիսիք, ցաւօք, մինչեւ օրս չեն յաղթահարուած: Քանի որ շարունակական կաշկանդուածութեան մէջ է Հայի երբեմնի ազատ միտքը. քանի որ այս տխուր իրողութեան հետեւանքով Հայը դեռեւս շարունակում է խափանուած ու ձեւախախտուած գնահատականներով տեսնել արուեստի եւ մշակութային արժէքները ընդհանրապէս: Եւ այս խարդախութիւնները անցեալ դարի երեսնականների ընթացքին հիմնաւորապէս յաղթանակած «մշակութային յեղափոխութեան» հետեւանքն են:

Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին եւ Նահապետ Քուչակը քրիստոնէական մեր մշակոյթի երկու գագաթներն են, սակայն իրարից բոլորովին տարբեր: Եւ տարբերութիւնը Տիեզերական եւ Հայ եկեղեցիների կողմից Նարեկացիի սրբագործման փաստը չէ սոսկ: Ի վերջոյ Քուչակը նոյնպէս սրբագործուած է: Միայն թէ ոչ թէ եկեղեցու կողմից, այլ ազգային մշակութային-բարոյական աւազանի մէջ:

Հետեւաբար, տարբերութիւնն ունի իր խորքը: Այդ տարբերութիւնը ըստ երեւոյթին Արարչագործուած աշխարհի երկու հիմնական յատկանիշները՝ Գեղեցիկն ու Սէրը տեսնելու, Գեղեցիկն ու Սէրը արտայայտելու, Գեղեցիկի եւ Սիրոյ փառաբանութեան զանազանութեան մէջ է:

Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին խորունկ Հաւատով եւ Գեղեցիկ խօսքով ինքզինքը բացում է Աստծոյ առաջ՝ Հային սովորեցնելով ապաշխարել եւ յորդորում է նորէն դառնալ Աստծուն եւ Տիեզերական Եկեղեցուն: Աղօթագիրքը որ հաւատացեալ ժողովուրդը անուանեց պարզապէս Նարեկ, փորձեցին վարկաբեկել՝ ներկայացնելով իբրեւ պոէզիա, իբրեւ պոէմ եւ կարողացան մասամբ վարկաբեկել անաստուած հասարակութեան դիմաց: Այդ հակաքրիստոնէական եւ հակաեկեղեցական արարմունքը ոչ մի կերպ չի կարող արդարանալ, որքան էլ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացու «Աղօթագիրք»ը համարեն «հանճարեղ» կամ համեմատեն Ալիգիերի Դանթէի «Աստուածային կատակերգութեան» հետ:

Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին որեւէ համեմատութեան մէջ չտեղաւորւող, Հաւատն ու Ոգեղէնութիւնը հաստատող բացառիկ ու հզօր գագաթ է եւ դէպի այդ գագաթը գնալիս՝ նրա ճամբան տանում է դէպի Աստուած:

Նահապետ Քուչակը պոէտ է, նրա պոէզիան Հայրենն է որ ազգային գեղարուեստական մտածողութեան նոյնպիսի բացառիկ երեւոյթ է, ինչպէս խաչքարը կամ, եթէ կ՚ուզէք՝ ինչպէս ճափոնական հոքքուն եւ թանքան, կամ իտալական սոնետը, կամ պարսկական ռուբային: Քուչակը միւս գագաթն է որ Գեղեցիկի եւ Սիրոյ ճամբայով մարդուն առաջնորդում է դէպի Ինքնութեան տիեզերք, դէպի Հոգեկան ներդաշնակութիւն արտաքին աշխարհի հետ:

Որեւէ յստակ տեղեկութիւն չկայ Նահապետ Քուչակի մասին: Մեզ հասած տաղերը յօրինելու որեւէ ճշգրիտ ժամանակ չենք կարող նշել: Չենք կարող նաեւ հաստատապէս ասել, թէ արդեօք մեղեդիներ ունեցե՞լ են այդ տաղերը: Եւ որքան անհնար է թւում մեղեդին, զոր օրինակ հետեւեալ հայրենի համար՝

Սո՛ւտ է որ կ՚ասեն, եղբա՛րք, թէ ընտանի կաքաւ չի լինի.
Մէկիկ մ՚ես երէկ տեսայ, - ու՚երնէկ է զիր տէրն որ ունի.
Իր օնքն էր ղալմով քաշած, ու՚իր բերանըն շաքրով է լի.
Ջմեռելն այլ ի գիրկն առնու, իր ծոցուն հանէ կենդանի:

նոյնքան եւ դժուար է պատկերացնել թէ միջնադարին գոյութիւն է ունեցել միայն ասմունքը՝ որպէս այդպիսին:

Ամբողջական հայրենները քննական ուսումնասիրութեամբ 1902 թուականին հրատարակել է Արշակ Չօպանեանը՝ ի Փարիզ: Այդ հրատարակութեան մէջ զետեղուած տաղերը քաղուած են չորս աղբիւրներից, որոնք են՝ Սուրբ Ղազար վանքի թիւ 1671 Բ եւ Դ Տաղարանները, Արիստակէս վարդապետ Տեւկանցի «Հայերգ»ը «Յաղագս հոգւոյ եւ սիրոյ ոտանաւոր է բանս» տիտղոսի ներքոյ բերուած տաղաչարով, Փարիզի Ազգային Մատենադարանի թիւ 101 հայերէն ձեռագիրը եւ Կարապետ Կոստանեանցի «Միջնադարեան տաղերի» հաւաքածոն: Տարբեր ենթադրութիւններով Նահապետ Քուչակը ապրել է կամ 13րդ դարի մէջ, կամ 14րդի դարամիջին եւ կամ 16րդի դարասկզբին: Ինչպէս տեսնում ենք պայմանականութեան տիրոյթը առնուազն երկուս եւ կէս դար է: Տարակուսանքներ կան նաեւ նրա ինքնութեան վերաբերեալ: Վանայ Խարակոնիս չէնի մէջ ապրել է մի գուսան՝ Նահապետ Քուչակ անունով: Եւ այդ գուսանի շիրիմը ժամանակին, քանի դեռ պապենական հողը մատչելի էր Հային, եղել է ճշմարիտ մի սրբավայր: Ու թէեւ հմուտ բանասէրները կասկածներ ունեն, թէ մեզ հասած բոլոր հայրենները որոնք ներկայացնում են Սիրոյ երգեր, Խրատական ու այլաբանական երգեր եւ Պանդուխտի երգեր, յօրինած լինի միեւնոյն հեղինակը, այնուհանդերձ մէկ բան է յստակ. հայրենների «յայտնութիւնը,- ինչպէս գրում է Արշակ Չօպանեանը,- ամէնէն բերկրաւէտ ու կազդուրիչ դէպքերէն մին է... որ պատահած ըլլան Հայոց հանրային կեանքին մէջ... Այսպիսի գեղեցկագիտական գանձի մը երեւումը ազգի մը մէջ, ամէնէն թանկագին ազդակը կը դառնայ անոր անդամներուն՝ ազգին հանդէպ սէրն ու հաւատքը, եւ իրարու միջեւ համերաշխութիւնը ամրապնդող,- եւ ապա Չօպանեանը յորդորում է.- Զգինովնանք երեւակայական մեծութիւններ երազելով մեր մէջ. բայց գիտնանք ճանչնալ մեր իրական արժէքները» (ընդգծումը իմն է - Կ.Ա.Ս.):

Աւելի քան հարիւր տարի է անցել այս յորդորից, սակայն աւելի ու աւելի է մեր հասարակութիւնը տրւում երեւակայական մեծութիւնների՝ հեռանալով իրական արժէքներից, հայեցի՛ արժէքներից, որոնցից մէկը նոյն այդ հարիւր տարիների խորքի մէջ գնահատել է Ֆրանսայի նրբաճաշակ ու առաւել խստապահանջ գեղագէտ Գաբրիէլ Մուրէն: «Հաճոյքով պէտք է ունկնդրէք այդ գորովագին տողերը, այդ տարփալի խօսքերը՝ թռչունների դեգդեղոցի մէջ, Վանայ գեղեցիկ այգեստանների հովանիի տակ,- գրում է նա:- Ու թերեւս դուք էլ ինչպէս՝ ես, նրանց մէջ կը գտնէք արեւելեան "Ինտերմեցցոյի" տպաւորութիւն, որ սակայն գրուել է Հայնրիխ Հայնէից վեց դար առաջ: Այդ տաղերը Սողոմոնի «Երգ Երգոցի» վայելչութիւնը չունեն, բայց աւելի սրտաբուխ են, աւելի տարփոտ»:

Ոչինչ չի աւելացնելու այն հարցի պատասխանը, թէ իսկապէս ո՛վ է եղել հայրենների հեղինակը, առաւել եւս, իմ համոզմամբ, երկրորդական թէ՞ հեղինակների մի քանիսն են: Մէ՞կ հեղինակի հետ է մեր գործը, թէ՞ հեղինակների մի քանիսն են, Ոմանք գտնում են աւելի կարճ ու մատչելի ճամբայ ասելով՝ թէ հեղինակել է ինքը՝ ժողովուրդը: Որքան էլ առաջին հայեացքից խորիմաստ թուայ այսօրինակ «գիւտ»ը, միեւնոյն է, այն դատարկ կարասի դղրդոց է, քանի որ ընդհանրապէս ի՞նչ է նշանակում «ժողովրդական ստեղծագործութիւն»: Հաւանաբար սոսկ նշանակում է թէ մի չնորհալի անհատի տուեալ յօրինուածքը դարձել ժողովրդի ճշմարիտ սեփականութիւնը: Այդպիսի մի անհատ կարող էր լինել Աւետիք Իսահակեանը իր «Սիրեցի, եարս տարան...»: «Ոսկան ախպեր..» կամ «Բինգեօլ» բանաստեղծութիւններով, եթէ ծնուած լինէր մի քանի դար առաջ:

Այս պարագան յատկապէս ընդգծում եմ, քանի որ հայրենների իսկական արժէքը տեսնելը որեւէ եղը չունի հեղինակի հաւատի, ենթադրեալ կամ աւանդութիւն դարձած կենսագրութեան հետ: Եւ հայրեններ, ըստ իրենց էութեան, շարունակութիւնն են այն հոգեւոր յարուածութեան որ սկիզբ է առնում Սուրբ Գրիգոր Նարեկացիի աղօթքներից:

Գաղութացուած Հայաստանի մէջ միակ ճշմարիտ յայտարարուած գաղափարաբանութիւնը պատմական արժէքի կարգավիճակ էր տուել թոնդրակեան անաստուածութեան եւ շատերն էլ հպարտանում էին, թէ սոցիալիզմն ու աթէիզմը մարքսիզմ-լենինիզմից եւ գիտական մատերիալիզմից աւելի քան հազար տարի առաջ արդէն իսկ սկզբնաւորած է եղել ի Հայաստան: Եւ քանի որ թերուս եւ «հայրենասէր» Հայերի համար արժէք է այն ամէնը, ինչը առաջինն է, ուրեմն, բնականօրէն, այս մտայնութիւնը բաւականին խորն արմատներ ձգեց հասարակական մտածողութեան մէջ:

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ԻՏԱԼԻՈՅ ՕՏԱՐԱՏԵԱՑ ՀՈՍԱՆՔԸ

Իտալիոյ Վենեթոյի շրջանի քաղաքապետներ համաձայնած են կարելի առաւելագոյն չափով գաղթողներու կեանքը դժուարացնելու: Անշուշտ ցեղապաշտութեան մասին խօսիլ խնդրոյ առարկայ չէ: Այդ բառը թապու է: Բայց ոչ ոք կը հակադէ երբ օրինակ, Հիւսիսային Լիկայի խորհրդական մը կ՚առաջարկէ զտել ոչ եւրոպացի գաղթողները, գործածելով էՍ.էՍ.ներուն մեթոտները: Շատ-շատ կ՚ըսեն թէ քիչ մը շատ խմած է:

Նոյն կուսակցութեան անդամ քաղաքապետ մը ջնջած է նորածիններու տրուած դրամական պարգեւը. կը բացատրէ թէ ատիկա իտալացիներու ծնունդները խթանելու միջոց է: Կարմիր Խաչին տրուած ծննդեան նուէրներն ալ եղած են միմիայն իտալացի մայրերուն համար: Նոյնն է պարագան դպրոցական օժանդակութեան: Իսկ խառն ամուսնութիւններու պարագային հրահանգուած է ոստիկանութեան որ քննէ թէ երկու կողմն ալ կեցութեան կանոնաւոր արտօնաթուղթ ունի՞:

Շատ բան փոխուած է Վենեթոյի մէջ. առաջ մարդիկ ապահով կը ըզգային իրենց առանձնատուներուն մէջ, որոնց պարտէզներուն մէջ բանջարեղէն կը հասցնէին: Այսօր այդ տուները փոքր միջնաբերդերու վերածուած են, զինուած՝ տեսագրիչներով եւ ահազանգի սարքերով: Մեծ է կողոպուտի զոհերուն թիւր:

Նոյն քաղաքապետը կ՚ըսէ թէ իր շրջանին մէջ օճրային արարքները կարեւոր համեմատութիւն ունին, մանաւանդ որ կարճ ատեն առաջ մարդիկ կը քնանային առանց իրենց դուռը կղպելու: Կը մեղադրէ պետութիւնը որ իր պարտականութիւնը չի կատարեր: Չի յաջողիր օրէնքը յարգել տալ ոչ եւրոպացիին, մաֆիականին, կամ փութպոլի հիւանդներուն: Քաղաքացին կատարեալ լքումի վիճակի մէջ կը զգայ ինքզինք: Այս կացութեան մէջ քաղաքապետներուն կարելին ստուգել է թէ նոր եկողները օրինաւո՞ր են.

«Օրինաւոր»ը ուրիշ քաղաքապետի մը համար կը նշանակէ տարեկան նուազագոյն հինգ հազար եւրոյի եկամուտ ունենալ: Կամ յատուկ մարմնի մը ստուգել տալ թէ գաղթականը «ընկերային վտանգ» ներկայացնելու ո՛րքան հակամէտ է. Կայ տակաւին քաղաքապետ որ «օրինաւոր» կը նկատէ անոնք որոնք լաւ աստիճանի իտալերէն գիտեն եւ ծանօթ են իտալական մշակոյթին:

Նախկին քաղաքապետ մը որ ներկայիս ձեռնարկատէր է, որուն 150 աշխատաւորներէն 20%ը գաղթական են, անհրաժեշտ կը նկատէ ըստեղծուած կացութեան ճար մը գտնել: Ան ալ կը դժգոհի պետութենէն որ իր գործը չի կատարեր: Կը յիշեցնէ թէ Օգոստոսին երկու խեղճ թռչկառու օտարականներու կողմէ սպաննուած են, ոչ մէկ հակադեցութիւն տրուած է վերիններէն: Վերջերս ալ Հռոմի մէջ կին մը սպաննուած է օտարականի մը կողմէ: Կառավարութիւնը քաղաքապետին, պահանջած հրովարտակը անմիջապէս տուած է: Ի՞նչպէս բացատրել վերաբերումի այս տարբերութիւնը:

Մինչ այդ, ամէն օր աւելի մեծ թիւով գաղթական կը հասնի Վենեթօ. ընկերային հարցերու պատասխանատու մը ըսած է թէ 174

ՇԱՐԻԼ

ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

2007, Դեկտեմբերի 16: Յիշարժան թուական մը եւս Շարիլի գաղութին պատմութեան մէջ: Օր մը երբ բացառիկ շուքով նշուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին օծման յիսնամեակը: Հրաւիրեալներու կարգին ներկայ էին.

– Շարիլի քաղաքապետ՝ պրն. Ժան Լըվէն, Հօ-տը-Սէն նահանգի երեսփոխան՝ պրն. Ժան-Ժագ Կիյէ, Սեւրի քաղաքապետ՝ պրն. Ֆրանսուա Քոսիոքօ-Մօրիզէ, Մէօտոնի քաղաքապետին ներկայացուցիչ՝ պրն. Յովնանեան, Շարիլի կաթողիկէ վարդապետ՝ Հայր Հիւկ տը Վուալըմոն, ինչպէս նաեւ Հայաստանեայց միւս եկեղեցիներու եւ Փարիզի հայկական միութիւններու ներկայացուցիչները: Իրենց կամքէ անկախ պատճառներով բացականեր ներողութիւն խնդրած էին, ինչպէս՝ Ի.Ւ.Մ.Փ.–ի ընդհանուր քարտուղար՝ պրն. Փաթրիք Տէվէճեան, Հայաստանի դեսպան պրն. Էդուար Նալպանտեան, ՍԷ.ՍԷ.Ա.ԷՖ.–ի նախագահ՝ պրն. Ալէքսի Կէօվճեան:

Հաւատացեալ ստուար բազմութեան մը առջեւ պատարագեց Ֆրանսայի Թեմի նորընտիր առաջնորդ՝ Նորվան արք. Զաքարեան: Իր քարոզին մէջ ան ծանրացաւ հաւատքի կարեւորութեան վրայ. «Եթէ այսօր հայ ժողովուրդը տկարացած է, հաւատքի պակասի պատճառով է»: Ան շարունակեց պատգամելով՝ «Հաւատքի պատմութիւնը պէտք է վերակերտել, այդ ձեւով մեր ներկան կը վերանորոգենք եւ կը վերատիրանանք մեր երկրէն բերած հաւատքին»: Եւ եզրակացուց սապէս. «Մարդը որ օրերը կ՚անցընէ խօտի պէս, անոր պէս կը չորնայ»: Հոգեհանգիստէն վերջ, ի յիշատակ եկեղեցւոյ կրօնական եւ աշխարհական սպասաւորներուն, ժողովուրդը ուղղուեցաւ քաղաքին «Աթրիոմ» մշակ. պալատին մեծ սրահը, ուր մօտ 250 հոգի մասնակցեցան ճոխ հացկերոյթ–հանդէսի մը:

Ձեռնարկը սկսաւ հայկական աւանդական երաժշտութեամբ, Ֆիլիփ Շահպազեանի չնչային նուագարաններով. յաջորդաբար խօսք առին.

– Շարիլի եկեղեցիին ատենապետ՝ Հրայր Հրաչեան, որ ֆրանսերէն եւ հայերէն պատմական ակնարկ մը նետեց Շարիլի աւելի քան ութսուն տարիներու պատմութեան, ծանրանալով 1957 թուականին վրայ երբ խումբ մը երիտասարդներու ջանքերը ծնունդ տուին քարաշէն նոր եկեղեցիին:

– Շարիլի քաղաքապետ՝ Ժան Լըվէն, նախ շնորհաւորեց Նորվան արքեպիսկոպոսը իր ընտրութեան առթիւ: Ապա, շարունակեց, ըսելով որ առանց Հայերուն, Շարիլ քաղաքին մշակոյթը պիտի չըլլար ինչ որ է այսօր, եւ շարունակեց. «Ես ձեզմով հպարտ եմ. ճիգ կը թափենք որպէսզի մօտ ատենէն Շարիլը բարեկամական ուխտով միացընենք Երեւանի Աւան համայնքին, կամուրջ մը եւս աւելցնելով Ֆրանսայի եւ Հայաստանի միջեւ արդէն գոյութիւն ունեցող անքակտելի կապերուն»:

– Հօ-տը-Սէնի երեսփոխան՝ Ժան Ժագ Կիյէն իր կարգին ողջունեց Նորվան արքեպիսկոպոսը. երբ Հայոց պատմութեան հմուտ մասնագէտ, ան վեր առաւ Հայերուն յատուկ «կառուցող ազգի» համբաւը. անոնք որոնք Շարիլ ապաստան գտան, նոր եկեղեցի շինելով ուզեցին Ֆրանսայի մէջ իրենց վերջնական հաստատման կամքը արտայայտել: Պրն. Կիյէն, իբր նոր ապացոյց Ֆրանսայի եւ Հայաստանի միջեւ գոյութիւն ունեցող դարաւոր բարեկամութեան, իր խօսքը աւարտեց զուգահեռ մը ընելով հայկական եւ Լուսինեաններու դրօշներուն միջեւ, որոնք «նոյնն են, բացի ոսկիէն որ ծիրանագոյնի վերածուեր է»... եւ յայտարարելով. «Հայերուն ներկայութիւնը մեր երկրին համար հարստութիւն մըն է եւ փոխադարձ բարեկամութիւնը պիտի տեւէ յաւիտեան»:

– Տէր Գրիգոր արղյ. Խաչատրրեան, Շարիլի նախկին հոգեւոր հովիւը որ քանի մը օրուան համար հիւրաբար Փարիզ կը գտնուէր, իր սրտի խօսքը փոխանցեց ու պատմեց իր նոր, հայաստանեան առաքելութեան մասին. «Հայորդաց տուն»ի տնօրէնութեան սասանձնումը, տուն ուր մօտ 4.000 երախաներ գեղարուեստական դաստիարակութիւն կը ստանան: Առաւել, Հայր Գրիգոր Արագածոտնի Թեմի առաջնորդական տեղապահի պաշտօնը կը վարէ: Յուզուած, ան իր կարօտը յայտնեց Շարիլի գաղութին եւ իր եկեղեցիին Ս. Խորանին ու խոստացաւ վերստին այցելել, այս անգամ «Հայորդաց տան» փոքրիկներու երգչախումբին հետ:

– Նորվան արք. Զաքարեան խօսք առնելով յիշեց այն տարիները, երբ գնացքը առնելով, կու գար Շարիլ պատարագելու: Եկեղեցիին շինութեան ակնարկելով ան ըսաւ որ յուզիչ էր տեսնել որ գաղութին զաւակները, իրենց ձեռքերով, քարերը վար կ՚առնէին ու քարերը վրայ վրայի կը դնէին. ասոր կ՚ըսեն «համայնք», ինչ որ Շարիլի Հայերը կրցան կազմել: Ապա աւելցուց. «Երբ Շարիլ կու գայի, կարծէք Փարիզի միւս համայնքներէն տարբեր էր. մտաւորական մթնոլորտ մը կար օդին մէջ: Չէ՞ որ այստեղէն անցած էին Իշխան Արղութեան, Սիմոն Վրացեան, Լեւոն Շանթ, Զապէլ Եսայեան...»: Իր խօսքը վերջացնելով, առաջնորդ հայրը շեշտը դրաւ ոգիին վրայ. «Սփիւռքը կը տարածէ, կը ցրուէ, անհատապաշտ կը դարձնէ: Հաւաքական կեանքի պէտք ունինք: Մենք կորուստին դէմ, կեանքի ժողովուրդ եղած ենք, պէտք է պայքարիլ այդ ոգիով. աւանդութիւնները ժառանգելով, անոնք ներկային մէջ նորոգենք»:

Այս ելոյթներէն վերջ ցուցադրըուեցաւ եկեղեցիին հիմնարկէքին եւ օծումին նուիրուած քսան վայրկեան տեւողութեամբ ֆիլմ մը: Ան քաշուած է 1957ին, Փանոս Փանոսեանի եւ Գեղամ Թորոսեանի կողմէ. կը պատմէ թէ ինչպէս տասը ամիսներու ընթացքին այդ եկեղեցին կառուցուեցաւ: Ցուցադրութեան աւարտին, բեմ հրաւիրուեցաւ կառուցողներու խումբէն պրն. Ժագ Փանոսեան, որ այդ օրերէն քանի մը յիշատակներ ու դրուագներ պատմեց: Յետոյ տեղի ունեցաւ այդ կառուցողներուն ի պատիւ մեծարանքի արարողութիւն մը. անոնք (Մեղու Փանոսեան, Ժագ Փանոսեան, Ժինէթ Նիկողոսեան, Շաքէ Կիւլեան, Աւետիս Պալթայեան եւ ճարտարապետ Ակօ Գաւուքճեանի այրին՝ տիկին Հիլտա Գաւուքճեան) մէկիկ–մէկիկ բեմ հրաւիրուեցան եւ իբր յիշատակ, ստացան եկեղեցիին փայտէ մանրակերտ: Իսկապէս յուզիչ եւ խորհրդաւոր պահ մըն էր:

Յերեկոյթը շարունակուեցաւ գեղարուեստական բաժինով. Իսի-լէ-Մուլինոյի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ նորաստեղծ «Արարատ» պարախումբը ներկայացուց փունջ մը հայկական պարեր, իսկ Շարիլի «Լեւոն Շանթ» միօրեայի աշակերտները արտասանեցին Վահան Թէքէեանի «Եկեղեցին հայկական»ը, իրենց ուսուցչուհիներ՝ Ռոզին Ադամեանի եւ Անի Քալթըլըյի յաջող բեմականացումով մը:

Վերջապէս նշենք որ խօսնակի դերերը ստանձնեցին դպրոցի աշակերտներէն՝ Ժիլտա Խաչիկօղլու (հայերէն) եւ Նաթալի Փափազեան (ֆրանսերէն): Ճաշին պատրաստութիւնը ստանձնած էր Օննիկ Թափիք, իսկ սպասարկութիւնը՝ Շարիլի Կապոյտ Խաչի անդամուհիները:

Այս յիշատակելի օրը աւարտեցաւ մեծ վիճակախաղով մը եւ նկարիչ Ժանէթի նուիրած պաստառի մը աճուրդով: Իսկապէս անմոռանալի օր որ ոսկետառ պիտի արձանագրուի Շարիլի գաղութին տարեգրութեան մէջ:

ՀՐԱՅՐ ՀՐԱՉԵԱՆ

տարբեր քաղաքացիութիւն ու 160 ցեղային պատկանելիութիւն արձանագրած են: Կացութեան տէր դառնալ հետզհետէ աւելի կը դժուարանայ: Գիւղեր կան որոնց բնակչութեան 20%ը գաղթականներէ կը բաղկանայ: Մինչդեռ հանդուրժելիին սահմանը 12%ի շուրջ է, որմէ ետք մերժումի վտանգ կը յայտնըւի:

Այս պնդումները կը զայրացնեն ընկերաբան Ի. Տիամանթին. ան կ՚ըսէ թէ համարկումի հոլովոյթը լաւ ընթացքի մէջ է, ապօրինի ու գաղտնի կեցողներու համեմատութիւնը բարձր չէ: Կը գանգատի որ Իտալացիները իրենք իրենցմէ ստուարցած են, անճանաչելի դարձած, կոպտութեամբ մշակուած քարոզչութեան մը ազդեցութեան տակ:

ՔԱՂՀԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ

Դեկտեմբեր 22ին, Գարեգին Բ.ի հանդիսապետութեամբ հիմնարկէքը կատարուած է Երեւանի Աջափնեակ համայնքի Ս. Խաչ եկեղեցիին: Շէնքին ճարտարապետն է Ռուբէն Ազատեան: Կը նախատեսուի շէնքը աւարտել երկու տարիէն: Ան կ՚ունենայ 34 մ. բարձրութիւն եւ սիւնաշարով լայն գմբէթ:

⁂

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մայր Աթոռի հրատարակչական բաժինէն լոյս տեսած է «Հոգեւոր ընթերցումներ» մատենաշարին Դ. հատորն ալ. ան «Հայելի վարուց» միջնադարեան բարոյախրատական պատումներու հաւաքածոն է: Պատումները աշխարհաբարի վերածուած են Իսահակ Արքյ. Պօղոսեանի, Ռուբէն Արքյ. Զարգարեանի, Քնարիկ Տէր Դաւթեանի կողմէ: Այս գիրքը եւս լոյս տեսած է Արմէն եւ Նունէ Սարգսեանի մեկենասութեամբ:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 26. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՕՐԲԵԼԵԱՆ

Ծնած է 1250–60ի միջեւ. Զաւակն է Սիւնեաց Տարսայիճ իշխանին. նախընտրած է եկեղեցական կոչումը եւ արդէն 1280ին օծուած է քահանայ: Հինգ տարի վերջ, նկատի առնելով իր իշխանական ծագումը, Կիլիկիոյ Կոստանդին կաթողիկոս եպիսկոպոս կը ձեռնադրէ նախապատիւ տիտղոսով, աթոռ ունենալով Նորավանքը: Տաթեւի Առաջնորդները կը հակառակին իրեն. անոնց մահէն վերջ դոյզ միաբանութիւնները կը միացնէ. կը նորոգէ Տաթեւը եւ կալուածներ կը նուիրէ:

Նիւթապէս կ՚օգնէ գրչութեան կեդրոններուն, իր նպաստը կը բերէ Գլաձորի համալսարանի ստեղծման, կը գումարէ եկեղեցական ժողով Գրիգոր Անաւարզեցի կաթողիկոսին առաջարկը մերժելու համար, եւ կը տանի գիտական–ստեղծագործական բեղուն աշխատանք: Սակայն իր ամենակարեւոր գործը կը հանդիսանայ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍԻՍԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԻՆ աշխատութիւնը:

Յօրինուած է ներկայացնելու Սիսական ցեղին պատմական կեանքը, նախահայր ունենալով Հայկի թոռներէն ՍԻՍԱԿ նահապետը, հասնելու համար մինչեւ իր օրերը:

Բացի հայ եւ օտար պատմիչներէ օգտուելէ, թերթատած է կաթողիկոսներու շրջաբերականներ, դաշինքի թուղթեր, եկեղեցիներու արձանագրութիւններ, հրովարտակներ, գիրքերու յիշատակարաններ, արձանագրած է ականատեսներու վկայութիւններ, ջանալով ստուգել անոնց ճշգրտութիւնը, եւ վերջապէս իր իսկ տեսածները:

Յատուկ ուշադրութիւն կը դարձնէ վանքերու, գրչութեան կեդրոններու, դպրոցներու, գիւղականներու եւ մշակոյթի տարբեր գործիչներու: Ներկայացուցած է Սիւնիքի բնական պայմանները, գաւառները, գլխաւոր բերդերը, լիճերէն գանձուող հարկերը:

Ս. Օրբելեան հայրենասէր անձ մըն է. կը դրուատէ իր ցեղը, իշխողներուն արարքները, եթէ անոնք պատուաբեր չեն եղած՝ կը ջանայ մեղմացուցիչ պարագաներ փնտռել: Կը ջանայ նախապատուութիւն տալ Օրբելեաններուն Զաքարեաններու նկատմամբ, առանց նսեմացնելու անոնց մեծ դերակատարը: Արժէքաւոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ իշխանական միւս տուներու մասին. հարուստ նիւթ կը բովանդակէ Կիլիկիոյ եւ Հայաստանի, մոնկոլական արշաւանքներու եւ Անդրկովկասի պատմութեան վերաբերեալ: Ունեցած է քաջութիւն նման գործի մը ձեռնարկելու, հակառակ աղբիւրներու սակաւութեան: Զարգացած միտք մըն է. ունի բնական զատողութիւն եւ ջանացած է մեզի աւանդել պատմութիւնը «ամենայն ճշգիւ եւ ճշմարտութեամբ»:

Ստեփանոս Օրբելեան կը վախճանի 1304–5ին եւ կը թաղուի Նորավանքի մէջ:

Օրբելեանի պատմութիւնը թարգմանուած է ֆրանսերէն՝ Պրոսէի կողմէ 1864–66, եւ հատուածաբար նաեւ ռուսերէն եւ վրացերէն:

Պատրաստեց ՅԻՊԷ

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 5
Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16-ին:
Ընթերցուածք՝ *ժամը* 16.30*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 17*ին*:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ ՀԻՔԻՄԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 6
ՏՕՆ ԾՆՆԴԵԱՆ
ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ ժամը 8.30*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*:
Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի *արարողութիւն կը կատարուի:*
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ ՀԻՔԻՄԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյս Կոմիտաս *երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝* Յովհաննէս ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ-*ի: Երգեհոնահար՝* Օր. Գայեանէ ԳԷՈՐԳԵԱՆ:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յունուար 7
Մեռելոց
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ ՀԻՔԻՄԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 13
Տօն Անուանակոչութեան
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.45-*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*,
Հոգեհանգիստ՝ *ժամը* 11.45*ին*:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13 rue du Perche 75003 Paris
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 1,
ԱՄԱՆՈՐ
Պատարագ՝ *ժամը* 11*ին*:
ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 6
ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ
ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
Պատարագ՝ *ժամը* 11*ին*:
Կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ
ժամը 13*ին՝ ճաշ:*

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 6
ԾՆՈՒՆԴ
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ ժամը 8.30*ին*:
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9.45*ին*:
Ջրօրհնէքի աւանդական արարողութիւն:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագը կ'երգէ Սահակ - Մեսրոպ *երգչախումբը, ղեկավարութեամբ* Խաչիկ ԵԸԼՄԱԶԵԱՆ-*ի*:
ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յունուար 7
Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի «Արաքս» մասնաճիւղը կը հրաւիրէ ձեզ միասին տօնելու Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝
Կիրակի, Յունուար 6, ժամը 12.30ին *Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին միօրեայ վարժարանի աշակերտները պիտի արտասանեն, երգեն ու պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն:*
Արձանագրութեան համար դիմել՝
04.78.45.17.55 *Թիւին*
կամ Մշակոյթի Տան՝ 04.78.26.45.10:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան
Տօն է մեր համայնքի մանուկներուն համար:
Այս առթիւ, ժամը 16.30*ին*,
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
կը մատուցանէ պատարագը:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ
միօրեայ դպրոցի հոգաբարձութիւնը
եւ
Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը
այդ նոյն առիթով կը կազմակերպեն

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

պատարագէն վերջ, Մշակոյթի Կեդրոնի «Ս. Ջրբաշեան» սրահին մէջ:

Կը ժամանէ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱ-*ն բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:*

Մեծ հաճոյքով կը հրաւիրուին ձեր փոքրիկները մասնակցելու Ծնունդի տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներու հետ միասնաբար, դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողքնե՛ր, մանուկնե՛ր, եկէք բազմութեամբ՝ միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES
c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**
Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi. **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement pour 97 euros (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

2 NUITS OFFERTES A L'HOTEL EUROPE****
A CHAQUE ACHAT
D'UN BILLET D'AVION
PARIS - EREVAN - PARIS
(sous conditions particulières, offre valable du 1er novembre au 23 mars 2008, sous réserve de disponibilités)
RENSEIGNEMENTS & INSCRIPTIONS

Saberatours	Sevan Voyages	Wasteels
11 rue des Pyramides	48 Cours de la Liberté	67 La Canebière
75001 Paris	69003 Lyon	13001 Marseille
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	Tél. : 04 95 09 30 60

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» *նուագախումբին*
Երգիչ՝ *ՅՈՎՍԷՓ*
ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12*ին*
ժամը 20.30էն սկսեալ
Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Bld. Gouvion St. Cyr — 75017 Paris
Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06.80.88.12.24 / 01.44.05.17.77

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE
RECRUTEMENT POUR LE SEJOUR DE SKI
A BELLEFONTAINE
du 23 février au 1er mars 2008

- Directeurs diplômés BAFD ou ayant une équivalence
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaires (bon niveau de ski nécessaire)

Candidatures à adresser à : CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax au 01 53 34 12 13

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
organise comme chaque année
UN SÉJOUR D'HIVER AU SKI
Pour les enfants nés entre le 1er janvier 1994 et le 31 décembre 1999
Dans son centre de vacances de Bellefontaine, dans le Jura
du samedi 23 février au samedi 1er mars
Renseignements et inscriptions jusqu'au 20 janvier

par téléphone au 01 53 34 18 18, par mail : cbaf@wanadoo.fr
par fax : 01 53 34 12 13

CABINET TERZIYAN
Toutes Assurances Toutes Compagnies
MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION
13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +
présente ses meilleurs vœux pour l'année 2008
et souhaite une bonne Fête de Noël
ԹԷՐԶԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը
յաճախորդներուն կը շնորհաւորէ
Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը